ANUL XIX • SERIA III • No. 921 LEI 5 EXEMPLARUL 'N ȚARĂ LEI 10 EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE DUMINICĂ 1 AUGUST 1938

Adevĕrul literar și artistic

Director: M. SEVASTOS
Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni in străinătate dublu
EDITURA „ZIARUL", S. A. R., BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov

SPIRITUL TIMPULUI

de Isabela Sadoveanu

Sentimentul național domină fără îndoială epoca noastră contimporană. Dar omenirea cultivată de pretutindeni se silește a deţine tipurile naționale și sufletele populare, desprinzându-le din diformările și prejudecățile datorite animozităților sau exagerărilor mândriei naționale.

Chiar astfel degajate și purificate, ele sunt de o diversitate infinită, pentru că popoarele gândesc în „categorii politice" foarte deosebite și care nu-și găsesc echivalente între ele.

Fiecare popor își pune problema existenții și unității sale în condiții foarte variabile.

De pildă sentimentul național francez se exprimă mai ales prin legătura sufletească cu teritoriul pe care s'a născut unitatea sa națională, cimentată de monarhii săi în decursul veacurilor. Unitatea teritoriului francez s'a exprimat apoi pentru un unic patrimoniu spiritual, în care s'au înglobat, veac după veac, tradițiile religioase, morale și culturale ce au constituit și constituesc caracterul civilizației franceze. Acestea au rămas „bazele neclintite" ale unui umanism civilizat „oricari" au fost războaiele, revoluțiile și schimbările politice prin care a trecut Franța.

Studiind formulele de unitate națională care au condiționat formarea spiritului francez din trecut și până azi, vom găsi printre factorii de primă importanță raționalismul cartezian, care aduce pe planul intelectual echivalentul formulii de unitate politică, a marelui cardinal Richelieu, impus Franței, pentru multă vreme după războaiele religioase. Pe planul literar și moral, unitatea națională carteziană capătă un caracter de stoicism spiritual și eroic în dramele, în personagiile lui Corneille se impun ca modele.

Primatoriatul evidenții matematice pune stavili greu de învins fabulațiilor mitice din caracterul popoarelor nordice, pe când dualismul dintre „corp și spirit", face influențe mentalității romantice foarte mărginită în evoluția civilizației franceze.

Alături de raționalismul cartezian, ca factor de mare influență în formarea civilizației franceze, este formarea universitară și prin aceasta nu se înțelege formarea căpătată la universitatea oficială napoleoniană, căci aceasta a fost creată și organizată mai mult spre a forma un corp de funcționari pentru Imperiu. Formația universitară care a prelucrat formula unei anume formații universitare și a dat gândirii franceze un tipar unic și propriu; cultul ordinei formale, grija de construcția logică, corectitudinea formei literare, a fost școala normală superioară, spiritul așa numit „normalien". Acolo s'au format spiritele acele în care dominau facultățile de ascuțită și elegantă prelucrare, critică fină și exegeza delicată ce a constituit caracterul normalian al intelectualității franceze din secolul al XIX-lea și al XX-lea.

Normalienii au format ca un fel de ordin monastic laic, care s'a socotit purtătorul de misiune al civilizației rafinate și intelectualizate a Franței în lumea întreagă. Produsele de mâna întâi sau chiar de mâna a doua a acestui spirit normalian, purtând pecetea autenticității sale, a creiat puterea de influență politică a Franței în lume. Legați între ei prin acest spirit ca ordinul religios al jezuiților prin dogmă, ei au făcut propaganda politică cea mai efectivă și mai puternică pentru Franța, încântând spiritele și realizând penetrația spiritului francez în lumea întreagă pe cale pacifică.

Literatura a fost în totdeauna creerul Franței. Ea a conceput, în epoca cea mai complicată a istoriei franceze, în epoca Encyclopediei, ideile ce s'au dezbătut în Marele Adunări ale Revoluției și au stat până în prezent la cârma omenirii.

In Germania sentimentul național nu a fost niciodată legat de teritoriu, nici poporul nu s'a preocupat de a prelucra și a transmite lumii un umanism comun civilizator, ca Franța. Ideia națională germană s'a tradus mai mult prin interesul înrudirii etnice, evidențiată în comunitatea de limbă și de moravuri. Acest interes s'a manifestat în istoria trecutului Germaniei, frământată de diviziuni politice, religioase sau disensiuni interioare și chiar peste frontierele altor state. Tipul național german nu a fost niciodată un tip unificat, într'o limpede delimitare. El s'a înfățișat mai mult ca o „totalitate difuză", care caută să-și adune un suflet din această vagă difuziune. Ei socot că marele miracol operat de partidul național-socialist este acela de a fi realizat în sfârșit și a fi încarnat unitatea vie și puternic organizată a „Poporului", așa numita „Volkwerdung".

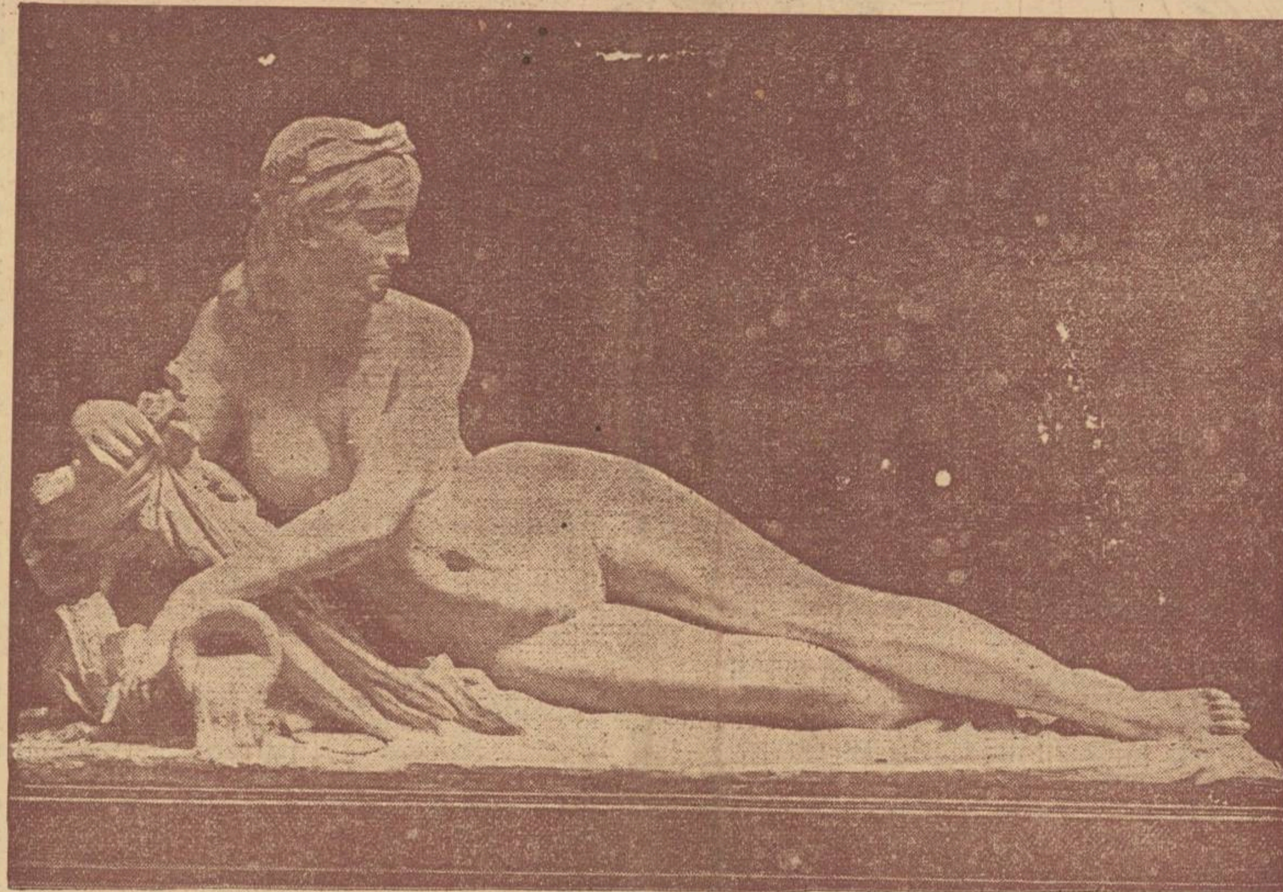
Germania crede că numai astfel constituită poate păși la o înțelegere cu celelalte popoare, nu pe bază de relații diplomatice, ci pe baze de relații culturale. Aceste relații, însă, nu se pot stabili de cât între popoare care au ajuns la o afirmare puternică și conștientă, îndelung reflectată, a unității sale naționale, a caracterului său conștient de dinamismul său propriu și rassial. O asemenea afirmare din partea unui popor nu poate primejdui Europa. Primejdia e din potrivă în statele slabe divizate sau decadente, focare de anarhie, agenți de distrugere...

Misiunea Germaniei ar fi cu totul alta de cât acea a Franței: ea ar fi de a aduna popoarele tari, disciplinate, constructoare, într'o „sinteză europeană", o „fascie de puteri" care să stăpânească și să unifice întreaga veche Europă...

Dar ce stat în afară de Germania poate fi socotit demn de a lua parte la această misiune? Statele mici vor fi în totdeauna privite ca focare de destrucțiune. (Mielul care turbură izvorul de unde bea puternicul lup de și este mai jos de cât el în cursul apei...) Franța? In Germania se socoate că în Franța a trecut ceasul supremației și direcțiunii spirituale a lumii (Karl Heinz Bremer, Die Französische Literatur der Gegenwart): „Popoarelor străine, mai ales celor regenerate printr'un spirit nou, ea nu mai apare decât ca spectacol mișcător al unui popor care luptă pentru viitorul său politic și spiritual".

Literatura franceză actuală nu mai e pentru cercetătorul german, Bremer, de cât o anarhie desăvârșită, dezespe-

Continuare în pagina II-a

ION GEORGESCU NUD

SERGHEI ESENIN
Spovedania unui derbedeu

Traducere de GEORGE LESNEA

Nu oricine știe să cânte, nu oricine,
Nu oricui îi este hărăzit într'adevăr,
Să cadă ca un măr,
La picioarele străine.

Aceasta este cea mai mare spovedanie pe care mereu,
O săvârșește un derbedeu.

Eu inadins umblu nepieptănat și cu capul gol,
Pe umeri ca o lampă de petrol.
Toamna desfrunzită a sufletelor voastre,
Imi place s'o luminez în amurguri albastre.
Imi place când pietrele batjocurii spre mine prind să zboare,
Ca grindina vijeliilor cotropitoare.
Atunci mai vârtos cu mâinele eu strâng în răspăr,
Balonul clătinător al zburlitului păr.

Mi-i așa de bine să-mi amintesc atunci,
Foșnetul răgușit al arinului și iazul părăginit dintre lunci.
Că undeva trăiește tata și mama, cu frunțile grele,
Cari ar scuipa pe versurile mele.
Cărora le sunt drag ca trupul, ca ogorul, ca fâneața,
Ca ploaia care primăvara îmboldește verdeața.
Ei v'ar străpunge cu furcile, fără a mai sta la gândit,
Pentru fiecare răcnet în mine azvârlit.

Sărmani, sărmani țărani!
Desigur că v'ați făcut mai urâți acolo în locul de baștină,
Tot așa vă temeți de Dumnezeu și de duhurile din mlaștină.
O, dacă ați înțelege
Că fiul vostru
Este cel mai de seamă poet al Rusiei!
Pentru viața lui inimile nu vi s'au acoperit de bruma câmpiei,
Când picioarele desculțe și le bălăcia prin bălțile toamnei, buimac?
Acum el poartă cilindru
Și pantofi de lac.

Dar în el dăinuiește firea aprigă de odinioară,
A ștrengarului dela țară.
Vacile de pe firmele măcelăriilor din orice parte,
Le salută de departe.
Și, întâlnindu-se cu birjarii prin piețile goale,
Iși amintește mirosul de bălegar al șesurilor natale.
Coada fiecărui cal ce 'n ham se 'ncruntă,
El e gata s'o ducă ca trena unei rochii de nuntă.

Mi-i drag locul unde m'am născut,
Iubesc nespus de mult țara mea!
Deși tristețea sălciilor ruginite stăruie peste ea

Mi-s dragi râturile murdare ale porcilor, cași'n trecut,
Răchitele ca mâinile moaștelor
Și în tăcerea nopții orăcăitul răsunător al broaștelor.

Sunt bolnav de amintirea vremei când eram copil,
Visez pâclele și jilăveala serilor de April.
Arțarul nostru par'că s'a cinchit sub zvonul vâltorilor,
Să se încălzească la flăcările zorilor.
O, câte ouă de corbi am furat și câți pui,
Cățărându-mă pe crengile lui.
Oare și astăzi o fi cu creștetul verde și plin de tumult?
Scoarța lui e tot așa de trainică cum era mai demult?

Dar tu, dragul meu,
Credinciosul meu câine tărcat?
De bătrânețe te-ai făcut tânguios, ai orbit, te-ai uscat,
Și rătăcești prin ogradă bătâindu-ți coada atârnată,
Mirosul tău a uitat unde e ușa, unde e grajdul și unde e vechea poiată.
O, cât mi-s de dragi toate aceste vedenii care vin să mă 'ngâne,
Când șterpelind dela mama câte-o bucată de pâne,
Mușcam dintr'însa amândoi, pe rând,
Fără să ne fie greață unuia de altul nicicând.

Eu sunt tot acelaș,
Cu inima sunt tot acelaș între anii grei.
Ca albăstrelele în orz înfloresc pe față ochii mei.
Așternând rogojinele de aur ale versurilor din sânge scoase,
Aș vrea să vă spun lucruri duioase.

Noapte bună!
Vouă tuturor, noapte bună!
A trecut coasa prin iarba amurgului din zare.
Astăzi am chef să mă urc în picioare
Și depe fereastră să stupesc pe lună.

Lumina e albastră, lumina e-așa de albastră în cer și pe nori!
Sub albăstrimea aceasta, zău că nu ți-ar părea rău să mori.

Ei și ce dacă par
Cinicul ce-și agață la spate-un felinar?
Bătrânule, iubitule, deșelatule Pegas,
Am oare nevoie de trapul tău molatic și gras?
Ca un meșter aspru în strădanii,
Eu am venit să cânt și să slăvesc guzganii.
Ca luna lui August, căpățâna mea rebelă,
Vinul și-l varsă prin părul vâlvoi.

Vreau să fiu o galbenă vântreală,
La corabia în care azi plutim spre tărmuri noi.

CRONICI DE VARĂ

de Barbu Lăzăreanu

SOARE DE INCEPUT DE CUPTOR

Vineri 1 Iulie (Termometrele din „apărătorul" aeroportului Băneasa arată 37 de grade. In București, la soare pe sol, 21 de grade în plus; adică plus 58 de grade).

Soarelui de început de Cuptor cine i-a dat cu ardei pela nas și ni l-a iritat în halul acesta?

Indârjirea zbârnăitoare a bondarului o mai înțeleg: a zărit pe un balconaș niște nădragi și un scutec făcând helioterapie.

Când și **cum** i-a pierit, însă, glasul zarzavagiului nostru?

La fel cu mititeii nocturnelor birturi periferice el

Arde și frige
Și nu are gură să strige.

(Se vede că tot un vătraiu a zgândărit și focul câtorva din cepele sale).

De unde aș mai lua o undă de răcoare? Și-a îngăduit-o până și Ziditorul într'o zi ca aceea de acum, căci — spune Palia dela Orăștie în „Cartea de prima a lu Moisi", cap. III —: *„Și audzîră glasulu Domnului Dumnedzeului ce umblă în raiu la răcoare după amiadză-dzi: ascunse-se Adam și muiarea lui de naintea feației* (feței) *Dom-Dumnedzeului supt pomii raiului".*

Dar, cu privire la cele cu carnea bălțată dintre nepoatele Evei. Din toate poreclele date unor femei învrăjbitor colțoase și mai clevetitoare — denumiri ca: viperă, aspidă, scorpie, streche, năpârcă — nu cunosc o caracterizare de puterea acesteia:

„rea ca o arșiță!".

S'ar putea zice că arșița ceea, cu care-s comparate unele femei cumplite, e doar un biet țânțar. Dar diptera sugace, cu bâzâit strident și cu sulița tăvălită în praf de scărpinat se ivește și împunge mai fără milă tocmai în epoca zăduhului când pielea ți-i aparat distilator și când ai striga și ai întreba de-ai fi în stare să faci o sforțare:

„Dacă apa nu e bună în cizme, dar în cizmèle o fi ea bună! De ce unii „aproprietari" nu lasă să curgă cizmelele?".

DECOLTEURILE

Sâmbătă 2 Iulie. (Nu știu cât anume a'nregistrat, ca grade, termograful montat în apărătorul aeroportului Bănesei. Balaurul solar a vărsat foc în deajuns; dar cam după toacă, a'nceput revărsarea de lume pe străzi).

E vremea decolteurilor frenetice și a gazei frenetizante. Decolteurile te fac **să vezi.** Străveziul îți îngăduie **să întrevezi.** Se poate, însă, vorbi de nudul academic în plin mers pe străzile Capitalei? O, nu! Las'că brățările, colierele-mătănii și cerceii acopăr, și ele, ceva. Dar mai e — pe alocuri — și câte o floare. Și chiar câte-o fundă! Și, la urma urmei, e cingătoarea care, ea, nu-i întotdeauna diafană.

In tot cazul fiul botoșăneanului Valachi Tăutu și al Catincăi Tăutulesei, poetul brândușelor române, al Văduvei Carpaților și Cerdacului lui Ferenț, ar avea azi de ce să fie mulțumit în bună parte, el care, la vârsta de 41 de ani împliniți, scrisese:

Amoriul haină alta nu are
De cât pelcica corpului seu —
Cu toate-aceste îi frumos tare...

E drept că tot dânsul—Gheorghe Tăutu, stihuitorul cu numele și pronumele alcătuite laolaltă din 13 litere — în aceeaș bucată cu titlul cam răstit: „Lăsați la dracu fionguri, spoèle" (tipărită în **Nichipercea** Nr. 13 din 1864, pagina 103) făcea insinuațiunea următoare:

Acea spoială din var și cridă,
Cu care fața v'o zugrăviți,
Pe-un orb din fire îl face să ridă
Căci a crohmală îi mirosiți.
Iar ruminèle fără vieață
Cu care obrazul vi-l bujorați,
In zi cu soare, în zi cu ceață
Oricând vă face să fiți poiați.

Dar n'are-aface! Astăzi parfumurile au ele grija ca **spoiala** să nu aibă miros de „crohmală" (adică de scrobeală).

Cât despre materialele din cari, pe vremea lui Iordache Tăutu, erau alcătuite acele spoieli, putem declara că astăzi formula e ceva mai complicată decât rețeta patriarhală (var +cridă=pudra de toaletă). Și nu în zilele noastre s'ar putea da femeii sfatul ironic pe care i-l dă Giordano într'o epigramă cu reminiscențe biblice:

Să tot dai cu pudră fața
Și de nimeni n'ai habar!
Știi, de lut sântem noi, soro,
Și pe lut se dă cu var!

Nici de termenul **poiați** (adică „paiațe") n'au ce să se 'nspaime femeile. Charlie Chaplin a reabilitat de mult, cuvântul. Și că **ruminelele** au uneori vieață, se poate constata după faptul că ele se deplasează: în zilele de canicule, sunt mișcătoare ca talazurile Mării Roșii.

• • •

S'a spus că decoltagiul și maquiagiul (spoiala) ar fi o primă de încurajare dată celor ce ațin drumurile cu fade complimente. Nu este! Cea mai sugestivă invitațiune și suprema provocare e însăși frumusețea. A susținut-o, de altminteri, autorul „Băgărilor de seamă asupra canoanelor gramaticalicești" și al **Cărticelei cuprinzătoare de cuvinte ce-a auzit dela însuși cugetul său,** dumnealui Vornicul Iordache Golescu, fiul răposatului Banului Radul Golescul. A susținut-o în **Pilde, povestiri i cuvinte adevărate i povești,** atuncea când a spus:

„Muierea frumoasă rudă cu toți să socotește; că unul îi zice: **surioară,** altul **verișoară,** altul: **leliță** și dă obște: **puiculiță!"**

FABULISTUL SAU BIRTURILE INSPIRATOARE

Ni s'a întors un prieten dintr'o localitate ghiftuită de peisagii.

Cum a nimerit în ziua de Duminecă 3 Iulie — zi de moleșeală și descompunere, vor spune mâne gazetele, — s'a mirat găsindu-mă plecat asupra unor probleme de ortografie și ortoepie, uscate (adaugă el) ca aerul de stepă în miez de Cuptor.

Ca să-și arate disprețul față de „atari lucruri" a declarat:

— Pentru mine e tot una dacă în vreun cuvânt **u** îl va înlocui pe **o** și dacă-mi vei scrie cu ori fără sedilă, cu sau fără semnul scurtării pe **a.**

— Da? Atunci pe mormântul tău voi pune să se planteze un **chipăruș** nu un **chiparos;** căci eu sunt **pentru** semnele diacritice, nu disprețuesc țedilele, iar între „sus" și „sos" fac deosebirea cuvenită.

— De ce găsești două comparații absurde și amândouă din domeniul alimentar?

— Pentrucă eu îs de părerea

(Urmare în pag. II-a)

Spiritul timpului

(Urmare din pagina I-a)

rantă, vădit incapabilă de a mai exercita funcţiunea de conducătoare ca în trecut. De sigur, zice criticul german, nu e literatură în care autorul să dea dovadă de o mai lucidă putere de analiză, de o conştiinţă mai ascuţită de simptomele decadenţii sale. Dar nicăeri nu este nici o zare de putere de construcţie...

Oare să fie lucrurile atât de negre cum le arată compătimitorul istoric al Literaturii franceze contimporane? Nu are nici o însemnătate faptul că tinerii scriitori francezi îşi pun atâtea întrebări, se analizează şi se proclamă adeseori, cu pasiune, după cum recunoaşte însuşi Bremer, necesitatea unei preînoiri?

Dacă ar fi să credem pe André Gide, nimic nu e mai dăunător şi mai sterilizant pentru facultăţile superioare, artistice şi inventatoare, de cât excesul de conformism. „Nu ceia ce este „conform" unei doctrine, fie ea cât de sănătoasă şi de bine stabilită, din câte există, face valoarea operei de artă şi îi dă durata nemuririi, ci întrebările noi, intuiţiile asupra viitorului, răspunsurile la întrebările încă neformulate"...

IZABELA SADOVEANU

Eu am să plec...

In sălile albe şi lungi de spitale
sufletele au numere negre pe uşi
pe patul tăcerii odăile goale
fac socoteala bolnavilor duşi...

Pe-aici undeva e numărul meu:
E lângă mine ori poate departe ?...
O soră blondă aşteaptă zâmbind
dragostea mea alături de moarte.

Eu am să plec curând ca şi ceilalţi
pe dricuri albe cu roate de gumă,
printre pereţii jilavi şi înalţi
secundul va spune sorei o glumă.

Albe cerşafuri de linişte iarăşi
vor flutura în odaia mea goală...
Din urmă vine un palid tovarăş
sora 'l aşteaptă zâmbind cu sfială...

LUCIAN MIRCEA

SINGURA REVISTĂ CARE PUBLICĂ
CEL MAI COMPLET
REPORTAJ FOTOGRAFIC
CU
FUNERALIILE MAREI REGINE MARIA
Peste 200 de fotografii luate la Castelul Peleş, în gara Sinaia, delegaţiile străine, sosirea în Capitală, defilarea poporului prin faţa catafalcului la Cotroceni, Cortegiul pe străzile Capitalei, la Curtea de Argeş, durerea mulţimii
ESTE
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
Număr special în 48 pagini, în 2 culori
VIOLET ŞI NEGRU

Cronici de vară

(Urmare din pagina 1-a)

mahalagiului: „mai bine două mâncări decât o bătaie".

— Atunci n'ai cunoscut îndeajuns câteva din birturile staţiunilor noastre climaterico-balneare, unde o mâncare echivalează nu arareori cu paparea unei chelfăneli.

Un mititel la grătar, cu mirodenii, are acolo mai multă putere decât un ciomârdac mânuit pe biet bărdăhanul tău aproape sexagenar.

— Cine te pune să mănânci mititei ?

— Ştiu eu ? Nostalgia nopţilor estivale... poate un sentiment filantropic.

—A, înţeleg. Ai văzut o mână uscată, smeadă, cu o bolfă la încheieturi, lăsându-se grea peste o scripcă sleită. Ai văzut bolovănindu-se rugători ochii unt-de-lemnoşi ai purtătorului de arcuş. Te-ai înduioşat. Te-ai pus la una din nenumăratele mese cari stau strâmbe pe un prundiş stropit de un furtun sau de nişte „Lăbuşi" hămesiţi. Cred, însă, c'ai ajuns la convingerea că încurajarea artei nu trebue s'o mai faci în detrimentul pântecului tău. Pe socoteala pungii, cât vrei ! Nu te obligă nimeni să consumi ceace ai comandat (ajunge să plăteşti), mai ales când de sub masă te aşteaptă cu boturile implorătoare nişte javre rurale din cele mai simpatice şi mai subalimentate. Şi apoi — înc'odată — tocături se mănâncă, nenorocitule? O supă de galinacee n'ai mai găsit ?

— An încercat şi aşa ceva, după instigaţia unui chelner.

— Şi?

— Şi rezultatul l-am consemnat într'o fabulă.

Iat-o :

„Supă de pasăre avem".
Cerui — şi de atuncea gem
De par'că'n burtă-aş creşte spini.
MORALĂ ŞI INVOCARE:
Apără-mă de găini,
Că de câini nu mă tem.

BARBU LĂZĂREANU

CITIŢI REVISTA
„DIMINEAŢA COPIILOR"
Cea mai răspândită publicaţie pentru
COPII ŞI TINERET
Un exemplar colorat în 16 pagini lei 5
De vânzare la toate chioşcurile de ziare

PRIBEAG

Ticu auzea ca prin vis. Cineva era la uşă. Ii era frică singur acasă. pironit în pat, cu capul huruind de febră căuta să discearnă zgomotul. O sgârietură... Clanţa se încordată de câteva ori, apoi scăpă, deschizând uşa. Paşi mărunţi şi deodată un suflu cald îi acoperi faţa. Pribeag, cu labele pe plapomă, cu răsuflarea pripită şi cu ochii lăcrămând, îşi privea micul stăpân. Tovarăşii de singurătate, de necazuri, copilul şi cânele se iubeau, trecându-şi truda timpului în joacă şi alintări. Mânuţa slabă a bolnavului mângâia părul mătăsos al „cokerului" şi urechile lungi atârnau pe pernă, mângâind obrazul ofilit de boală. In casă era frig. Geamurile înstelate cu ghiaţă, câteva scaune, deabia cerneau lumina; iar din luxul mobilierului de altă dată, câteva mobile şubrede, îşi tărăgănau amintirile bogăţiei trecute...

Domnea o nespusă tristeţe, frig şi sărăcie.

Tatăl plecase de dimineaţă după bani. Ei — copiii lui — îl aşteptau resemnaţi, dorind să-l vadă reîntors cât mai curând. Cu el un zâmbet şi poate... de-ale mâncării.

Deabia după dejun, copilul îşi zări tatăl în odaia îngheţată. Cu ochii lucind, cu buzele umflate de respiraţia grea, cu pieptul săltând la sforţările plămânului, Ticu se căsnea să fie înţeles.

— Buba, tăticule, buba!

Tatăl îngenunchie lângă pat. De şase ani creştea el, singur, acest copil. De şase ani veghea asupra fiului şi acuma să-l vadă topindu-se fără putinţa de a-l scăpa?! Spitalul cerea bani... Doctorul, bani... Hrana, bani... Hrană?! Nu mâncase de două zile. Ii era foame... O lămâie se găsea lângă pahar... Ar fi luat-o să-şi astâmpere răul pe care foamea i-l dădea; dar lămâia era pentru Ticu.

— Tăticule, buba!

Cuvintele se pierdeau în şoapte. Copilul avu o slăbiciune. Speriat, îngrozit, îi luă capul, îi pipăi tot trupul... Respiraţia devenea rară, mai accelerată; trupul plăpând ardea; pleoapele nu mai puteau să se ridice. Işi aminti cuvintele doctorului, ce îl împungeau îngrozindu-l:

— Dacă nu-l operezi, îl pierzi! Il pierzi, m'auzi! — M'auzi?!...

Cum să nu-l audă. Dar omul acela nu ştia că nu-l putea opera fiindcă nu avea cu ce? Şi-a vândut tot, tot ce mai avea. Apelase la toţi prietenii. Fiecare îl ajutase, chiar de mai multe ori. Acum, din nou alergase în disperare la cunoştinţe, la autorităţi; dar nimeni nu-i mai întindea o mână de ajutor. Ii rămăsese doar să cerşească. A, nu, pentru nimic în lume. Atât mai avea: demnitatea!

Ce mai putea face? Să muncească? Unde? Incercase nenumărate servicii. Două, trei zile de speranţă. Apoi din nou mizerie. Dacă n'ar fi fost Ticu, demult un glonte sau Dâmboviţa... Insă vlăstarul plăpând al unei dragoste neuitate, îşi reclama viaţa... Faţa bolnavului amintea pe a nevestei lui în agonie. Cum îi mai semăna copilul acum! S'ar putea să moară şi Ticu? Să nu-l mai aibă nici pe el?! Ar face o crimă spre a-şi salva copilul. Scotoci din nou saltarele... In dulap nu mai avea nimic de vândut, prin casă nimic... Ultimul covor îl dăduse doctorului. Se lăsă cu capul pe pernă lângă bolnavul lui. Suflul lui îi dogorea obrajii şi lacrimile, şirag, udau perna. Buzele de tată mângâiau degetele firave ale micuţului, în care de abia mai pâlpâia viaţa... Desnădejdea ronţăia din tăcere.

Pribeag se tupilă lângă pat. Se ridică în două labe şi îşi întinse botul între tată şi copil. Gemea! Câinele, prietenul credincios, suferea ca şi dânşii... Ii înţelegea. Urechea lui mătăsoasă acoperea faţa stăpânului şi parcă animalul iubitor îi şopti speranţă... Ei îl mai aveau pe el, — să-l vândă! Iată salvarea.

Mintea nu îngădui această nelegiuire. Dar Ticu trăesări şi ceru apă, pe care abia o mai putea înghiţi. Deodată ochii de tată îl văzură ca pe un cadavru spre groapă... Ii trebuia deci ajutor, scăparea bolnavului... Se sculă, îşi trecu mâna prin păr, muşcându-şi buzele încă în convulsiunea plânsului. Ce să facă? Cânele se gudura pe lângă el, cu limba scoasă, respirând des.

Ii era sete. Stăpânul se plecă. Umplu farfuria cu apă şi Pribeag cu un clămpănit zgomotos bău fără oprire.

Demult, în timpul războiului, tot astfel, îi dăduse lapte în ziua când i l-au dăruit. Ce mic era pe atunci, Pribeag! Şi el zăcea rănit în spital. Intrebat de Regină ce i-ar face plăcer elui, n'a cerut decoraţii, ci un suflet, un câne mic, asemeni celui ce o întovărăşea pe Ea, — un coker. De atunci Pribeag crescuse credincios, iubitor.

Işi iubea cânele cu patimă. Cum ar putea trăi fără el, în casă? Nu erau ei trei nedespărţiţi la bucurie ca şi la sărăcie?

Dar Ticu, micuţul, zăcea în pat, aproape sufocat. Tatăl înţelese, trebuia să-l scape... Işi luă pălăria, luă cânele în braţe, trase uşa grăbit după el şi plecă aproape alergând. Slăbit, istovit, se împleticea. Ce departe era centrul oraşului! Pe bulevarde, câte un trecător din mulţimea ce mişuna, privea cânele întrebând cu cât îl vinde şi pleca mai departe. Pribeag, cu ochii duioşi şi trişti îşi aştepta sentinţa. De abea pe calea Victoriei, din mijlocul claksoanelor, al fluieratului de sergent şi al vehiculelor grăbite, se opri un domn, tocmi cânele... O mie de lei. Stăpânul căuta să pătrundă în firea omului... Oare era bun, era adică un adevărat stăpân pentru Pribeag? Il vedea bogat, dar binefacerea bogăţiei o va resimţi şi cânele? Nu va suferi?

Incepuse să ningă. Un fior cutremură animalul. Stăpânul îşi deschide grăbit padesiul şi-l acoperi. Tremura şi dânsul; de emoţie, de frig? Domnul scoase încet din blană un portofel încărcat cu mii de lei. La nimereală trase o bancnotă, o făşâi... Mii de lei! Le-a avut şi el odinioară, şi cum se juca cu ele...

Cu degetele tremurânde primi banii. In ochii cânelui era atâta tristeţe şi totuşi luciul privirii lor aducea stăpânului curaj. Parcă îi spuneau: — Te ert! Eu doresc aceasta! Trebue.

Pentru ultima dată, stăpânul sărută botişorul cânelui şi de mătasea neagră a părului îşi alintă faţa, aşa cum se obişnuise să facă de când fusese rănit pe front, sau când îl rănea viaţa.

Străinul grăbit ceru cânele. Cu braţe nesigure i-l întinse; apoi mânile îi căzură rămânând atârnate de trup... Dar în palmă simţea colţul unei hârtii mototolite: preţul lui Pribeag.

Il răscoli o clipă de nebunie. Nu, nu se putea să-şi vândă cânele. Porni să-l prindă; dar străinul trecuse strada. Destinul îşi aşternuse depărtarea. Il urmări cu privirea. Domnul căuta o maşină. Cânele sub braţul lui bălăgănea ca un pachet; iar fulgii îi pătau părul negru. Bietul om resimţi deodată tremuratul de adinioară al cânelui şi ca un dement, uitând pericolul, se asvârli printre maşini, ajunse străinul, strigându-i: Domnule, vă rog, domnule, pentru numele lui Dumnezeu, îi este frig cânelui!

Cum Pribeag sărise în maşină, omul îngenunchie pe scara automobilului şi cu palmele îi cuprinse capul împlântându-şi ochii în privirea îndurerată.

După ce străinul îşi scutură blana de fulgi, se trânti în maşină şi făcu semn şoferului să pornească. Dar Pribeag, cu labele pe geam, cu ochii desnădăjduiţi, parcă îl implora să nu-l lase să plece. Urechile lui lungi bălăngăneau în mersul maşinii şi la o cotitură aco-periră privirea, acea privire duioasă şi blândă, pe care o cunoscuse prietenia lor în cele mai grele clipe.

Strada îşi vedea de frământare. Omul rămase încremenit, urmărind şerpuirea vehiculelor. Un trecător îl izbi! Uitase! Ce căuta el în mulţimea de pe stradă, când în podul palmei hârtia de o mie de lei îl putea ajuta să-şi salveze copilul. Opri un taxi, şofeurul scobori steagul şi motorul goni înspre locuinţă. Tic-tacul contorului sărea cifrele. Il muşca de gât durerea. Prin fiecare cifră, pare că sângele lui se scurgea, pare că la fiecare schimbare de număr bietul Pribeag, credinciosul câne, îşi dovedea fidelitatea, în chinuri. Ajuns, se repezi în casă. Oare Ticu mai trăia? Il înveli în plapomă şi-l ridică, repezindu-se spre uşă. Să ajungă la timp! Dar piciorul lui lovi cu sgomot o tinichea — o farfurie — farfuria cânelui. In clipa când destinul îşi juca cărţile în înfrigurarea dureroasă, umbra salvatorului îi reamintea prezenţa. Pare că în sgomotul ce tăiase emoţionanta tăcere, Pribeag, pentru ultima oară, vroia să le spună că el este tot aci, lângă ei. Cu lacrimi şiroiu, tatăl trase uşa, care se încue pe amintiri. Şi în graba roţilor ce fugeau şi în înfrigurarea speranţei salvatoare contorul îşi sărea mereu cifrele pe care le plătea, cu prisosinţă, devotamentul prietenului de totdeauna.

MAYCA SAVU

Mărunte

■ A apărut MOARTEA TINEREŢELOR. noul şi puternicul roman al fecundului şi talentatului scriitor I. Peltz — O carte de sbucium adânc şi de intense emoţii. Preţul unui volum lei 80. Ed. „Adevĕrul" S. A. De vânzare la toate librăriile.

■ A apărut CASA DE PE CULME, roman de Olga Monta. O admirabilă continuare a romanului NADIA, în care autoarea dovedeşte valoroase însuşiri literare, dublate de o vie sensibilitate. Lei 60. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ A apărut PE URMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planşe lei 70. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ VÂRTEJUL, romanul scriitorului Romulus Ciofrec a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul" S. A. Preţul lei 70.

■ O JUMĂTATEDE OM, marele roman al scriitorului LUDOVIC DAUŞ a fost distins cu premiul Regele CAROL al II-lea oferit de Ministerul Artelor prin S. S. R. Editura „Adevĕrul" S. A. Lei 80.

■ Fotografiile tuturor vedetelor de cinema apar minunat reproduse în excelenta revintă CINEMA, 24 pagini tipărite la heliogravură 5 lei.

Viaţa teatrală

PROBLEME SHAKESPEARIENE

II

Personalitatea lui Shakespeare

Am schiţat în numărul trecut aspectul acestei probleme care nu ar trebui să existe. Din moment ce s'au găsit unii s'o ridice, alţii cari să se pasioneze, iar alţii care s'o considere drept preocuparea cea mai de seamă a elitei („atenţiunea tuturor asupra acestei mari controverse, rămâne orice s'ar zice preocuparea dominantă a masselor cultivate", pretinde în „A la recherche de Shakespeare", Mathias Morhardt), ne simţim datori de a o rezuma în rândurile de mai jos. Cu această ocazie vom încerca deasemeni să demonstrăm, că problema personalităţii lui Shakespeare este o copilărie ridiculă, fără nici-un fond de adevăr.

Prima teorie, şi cea mai veche, vede în Shakespeare pe filosoful elizabetan Francis Bacon. Ea a fost sugerată de o americană Miss Delia Bacon care se credea descendenta marelui filozof, şi care nemulţumită de a revendica opera lui Bacon, ca un patrimoniu al familiei sale, a dorit s'o înglobeze şi pe a lui Shakespeare. Cum era şi normal Miss Delia Bacon a murit într'un ospiciu de nebuni. Teoria sa nu poate sta în picioare. Francis Bacon a scris nenumărate tratate de filozofie într'o proză glacială, sobră, reţinută şi o singură dată în versuri, versuri ce sunt lipsite de cea mai elementară ţinută poetică. Comparaţi opera lui Shakespeare — aproape toată în versuri — cu poezioara naivă şi greoaie a lui Bacon şi vă veţi da seama că orice comentariu este inutil.

O altă teză a fost susţinută de un profesor belgian Celestin Demblon, teză prin care Shakespeare nu ar fi fost decât pseudonimul lui Roger Manners, conte de Rutland. Teoria profesorului belgian păcătueşte prin aceea că contele de Rutland a murit cu câţiva ani mai înainte de a fi fost scrise ultimele zece piese shakespeariene. Dacă am admite deci că Rutland ar fi fost autorul operei lui Shakespeare, cum rămâne cu ultimele lucrări, care atestă acelaşi ton, aceeaşi amploare, acelaşi ritm dramatic.

In sfârşit, cea de a treia teorie şi cea mai recentă, vede în Shakespeare pe William Stanley, al VI-lea, Conte de Derby. După cum arătam în numărul precedent această teorie a fost descoperită de Greenstedt în anul 1888. D. Abel Lefranc, continuând cercetările acestuia a dat la iveală imediat după războiu, un volum intitulat „Sous le masque de William Shakespeare", în care desvoltă toate teoriile lui Greenstedt, ajungând la concluzia precisă că Shakespeare nu putea fi decât William Stanley, Conte de Derby.

Cartea d-lui Abel Lefranc a găsit doi înverşunaţi susţinători în persoana d-lor Jacques Boulenger („L'affaire Shakespeare", — ca şi cum ar putea exista o „afacere" Shakespeare, ca afacerea Dreyfus sau mai ştim noi care) şi Mathias Morhardt („A la recherche de Shakespeare", volum de care am pomenit şi care a apărut de curând, pasagii din el fiind publicate în „Mercure de France" între 15 Aprilie 1935 şi 15 Mai 1937).

D. Abel Lefranc, desigur o fire pasionată, combativă, porneşte în studiul său de la o idee preconcepută, anume, aceea că este imposibil ca William Shakespeare să fi fost autorul teatrului său.

D. Sidney Lee, într'o lucrare celebră, a condensat tot ceeace se ştie asupra lui Shakespeare. Ori, nu se ştie aproape nimica, cel puţin nimic precis. Un om de la Stratford, — fiul lui John Shakespeare — se duce la Londra, unde îl găsim într'o companie de teatru, scrie un număr de piese, câteva poeme şi făcând avere se întoarce să moară liniştit pe pământul lui natal. Nimic din tot ceeace se ştie despre Shakespeare, nu ni-l arată capabil de a fi scris piesele ce-i sunt atribuite, dar nimic nu lasă să se întrevadă contrariul. „Era incapabil", ne spune d. Lefranc, fiindcă Shakespeare nu se gândea decât la bani şi avea un suflet de cămătar". Afirmaţie gratuită, cum se pot face o mie la fel, şi care nu dovedeşte nimic, decât spiritul avocăţesc al lui Abel Lefranc, ceeace-l determină pe răposatul Albert Thibaudet să-i califice cartea ca „o pledoarie" mai mult decât o lucrare ştiinţifică (vezi Nouvelle Revue Française No. 71 din 1 August 1929, pag. 425).

Dealtfel cronica lui Albert Thibaudet, intitulată „Le masque de Shakespeare" — este o capodoperă de bun simţ şi de comprehensiune critică.

Comentând lucrarea d-lui Abel Lefranc, blândul şi părintescul Thibaudet remarcă între altele:

„Preocupat de a-şi expune teoria, sau mai precis certitudinea (vedeţi în ce ton e scrisă cartea) „D. Lefranc — şi e poate cel mai grav defect pe care i-l găsim — nu-şi dă osteneala de a pune cititorul în măsură de a controla această opinie", iar mai departe, „D. Lefranc nu ne-a lăsat să întrevedem nicunul din motivele pentru care ar fi ascuns (adică Lord Derby, presupusul autor) cu atâta grije paternitatea teatrului său".

Criticele lui Thibaudet caracterizează întreaga lucrare a d-lui Abel Lefranc, care porneşte de la o supoziţie, nedovedită, şi pe care o consideră adevăr definitiv stabilit.

D. Jacques Boulenger, în „L'affaire Shakespeare", pare să fie mai îngăduitor. D-sa admite colaborarea reală a lui Shakespeare la piesele Lordului Derby, pe care Shakespeare „le-ar adapta pentru scenă".

Aici stă punctul cel mai slab, cum remarcă chiar Thibaudet al ipotezei Stanleyene.

Trebue să fii cu adevărat străin, absolut neînţelegător al operei shakespeariene, pentru a putea face o asemenea afirmaţie.

Shakespeare este etern pentru teatru. El a scris numai teatru şi n'a trăit decât în mijlocul culiselor, printre actori. Toată opera sa poartă pecetia nedestructibilă a forţei dramatice cu care a fost învăluită. „Fiecare dramă a lui Shakespeare" — subliniază acelaşi Thibaudet — „are ca bază, o schemă dramatică care dă naştere în timp ce ia fiinţă, la o realitate scenică".

Opera lui Shakespeare este înainte de toate o operă dramatică, scenică, concepută şi realizată pentru teatru. In aceasta îi stă, forţa, şi numai datorită vestmântului poetic cu care este îmbrăcată, a fost revendicată şi de literatură. Dar foarte rar, se face această distincţiune. Ori, a afirma că Shakespeare nu este autorul teatrului său, ci numai adaptatorul ei scenic, înseamnă a recunoaşte dela început, că Shakespeare este adevăratul Shakespeare.

Deasemeni, d. Lefranc, crede a da un argument definitiv, atunci când se întreabă cum se face că Shakespeare, „Omul atât de avar, de cămătar", nu s'a preocupat niciodată de editarea şi publicarea pieselor sale? Răspunsul este invariabil acelaşi. Pe vremea aceea nu se plătea autorilor niciun drept, piesele de teatru, fiind scrise numai pentru scenă — aşa cum făcea Shakespeare, restul neinteresându-l cum e şi firesc — iar editarea lor făcându-se clandestin.

„Shakespeare este teatrul până la măduva oaselor", conchidea Thibaudet, articolul pe care l-am citat atât de des în aceste rânduri.

Celor ce se preocupă cu problema personalităţii lui Shakespeare, le răspundem întâi de toate, că o atare problemă nu trebue şi nu poate să ne intereseze, iar în al doilea rând, le arătăm credinţa noastră că toate aceste teorii sunt lipsite de cel mai mic echilibru.

Cu cât am fi profitat — şi noi şi ei — dacă toată vremea pe care au pierdut-o d-nii Lefranc, Boulenger, Morhardt şi alţii cu cercetarea personalităţii lui Shakespeare, ar fi intrebuinţat-o întru adâncirea operei.

Dar întotdeauna culmile munţilor sunt înconjurate de nori, iar lângă stejarii verzi şi spătoşi, răsare ici-colea, cât o buruiană.

Ce importanţă poate să aibă însă toate acestea şi cu ce au putut buruienile să întunece stejarul?

GH. NENIŞOR

A apărut
J. FARJEON
INIMI MAGNETICE
ROMAN
15 LEI
Romanele Captivante

A apărut
AVENTURA
ROMANE DE ACŢIUNE şi PASIUNE
CHARLES VARD
VRAJA MILIOANELOR

Hariri sfinţi

VERSAILLES

Versailles este opera personală a lui Ludovic al 14-lea. Pare ciudat să insistăm asupra acestui fapt, dar de pe vremea romantismului a rămas prejudecata adânc înrădăcinată că marile opere de artă şi de literatură sunt creaţii spontane ale geniului popoarelor. Astfel că şi secolul lui Ludovic al 14-lea este socotit mai mult al câtorva nume ilustre de artişti, savanţi, organizatori sau militari. De pe opera lor, numele marelui rege lipseşte — ar însemna o uzurpare a gloriei lor.

In realitate, Ludovic al 14-lea a fost pentru arta vremii sale şi în deosebi pentru Versailles un inspirator şi un animator cum n'a existat niciodată. Pare de necrezut că în palatul lui, propria-i creaţie, nicăeri, nici chiar pe soclul statuei sale, nu se vede scris numele lui. Secolul al 19-lea, orbit de prejudecăţile romantice, a fost mai ales nedrept faţă de Versailles şi s'a mers până acolo încât i s'a contestat orice valoare.

Versailles este înainte de toate un magnific peisaj. Pe vremea înfăptuirii lui a însemnat o noutate extraordinară, noutate constând mai ales în aceea că natura întreagă a colaborat la ansamblul lui arhitectonic. Au fost puse la contribuţie toate elementele : apa, pământul, aerul şi focul.

Deobiceiu nu întâlnim la Versailles decât pajişti, alei, stâlpi înşiraţi, straturi geometrice — o natură îmbucătăţită, modelată, domesticită. Dar nu se observă că această natură prelucrată de artă este hărăzită să pregătească perspectiva prin treceri line, dela masele arhitectonice ale clădirilor, dela suprafeţele informe şi nemăsurate de verdeaţă, care cuprind orizontul, până la natura liberă şi sălbatecă. Intâi, se evidenţiază piatra şi marmora palatelor, pe urmă florile şi arbuştii simetrici, apoi copacii mari ai parcurilor, în mase compacte şi nobil orânduite, şi, în fine, apar talazurile difuze ale frunzişului pădurilor şi cerul nesfârşit. La Versailles te găseşti într'un salon în mijlocul operelor de artă rafinată şi totuşi, simţi că te afli în plină natură. De pe marea terasă a castelului, între statuele şi vasele de bronz sau de alabastru, simţi freamătul îndepărtat al pădurilor.

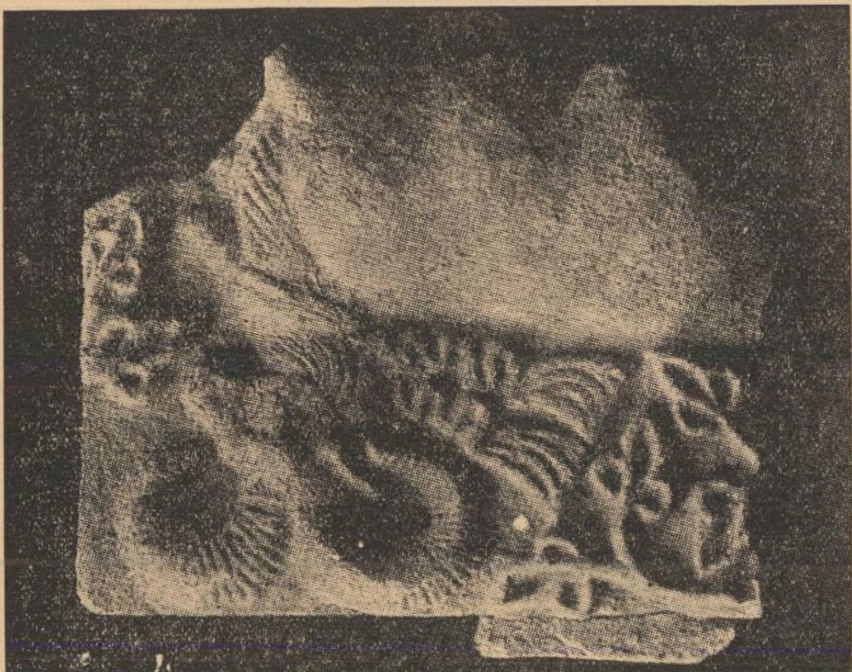
Astfel, natura în planurile ultime, nu-i deloc supusă nici diformată, ci a rămas intactă, numai cât ţine de o disciplină, de o măsură impusă de inteligenţa şi sensibilitatea artiştilor. Este concepţia clasică în toată lărgimea şi în toată frumuseţea ei.

Grădinarii lui Ludovic al 14-lea au înţeles că peisagiul le oferea un material de artă încă neîntrebuinţat. A fost ideia genială a unui Le Nôtre : aceea de a integra arhitectura pădurilor şi râurilor, de a ridica colonade de verdeaţă în jurul palatului de piatră, de a disciplina jocurile frunzişului, de a întrebuinţa apa naturală, apa în mişcare sau apa calmă, în care se oglindesc toate minunile cerului. Charles Perrault, preamărind frumuseţea Versailles-ului, a scris : Dacă e adevărat că apa este sufletul grădinelor, care grădină din lume n'ar părea moartă ori veştedă faţă de cele de aici...?

Ludovic al 14-lea a avut meritul să simtă originalitatea concepţiei. A făcut totul, a pus la dispoziţie tot ce trebuia pentru ca această concepţie decorativă să poată fi realizată în întreaga ei amploare şi măreţie. Fără el, Franţa n'ar fi avut palatul şi grădinele cele mai frumoase din lume.

Şi ca să înţelegi prodigiosul decor trebue să-l vezi în clipa de apoteoză, într'o seară când apune soarele. Atunci grădinele şi terasele de verdeaţă ating culmea splendorii lor, iar dacă te întorci spre palat, acel palat alb şi mauve, disciplina arhitectonică capătă amploare de colos şi în acelaş timp rămâne o imagine elegantă şi uşoară ca un decor de sărbătoare.

Astăzi Versailles a devenit un adevărat muzeu naţional. Şi dacă ţinem seama de toate amintirile pe care le reprezintă sau le adăposteşte, dacă ne gândim că arta secolului al 17-lea, sub toate formele ei, a lăsat aici atâtea capodopere, că decorul acesta a servit de cadru comediilor lui Molière, tragediilor lui Racine, operelor lui Quinault şi Lulli, atunci vom vedea în Versailles nu numai un spectacol de o frumuseţe incomparabilă, ci o expoziţie permanentă a geniului francez din cea mai glorioasă epocă a istoriei sale.

Fragment de friză

Henri Testelin Portretul lui Ludovic al 14-lea în 1648

Antoine Coypel : Ludovic al 14-lea primind ambasadori

Pierre Mignard: Familia marelui Dofin

Medalie Sazanidă

ARTA IRANIANA

Puţine expoziţii deschise în Europa au în urma lor un orizont aşa de larg ca acelea consacrate artei iraniene. Privindu-le, asişti oarecum la lupta dusă de Orient contra helenismului şi la redeşteptarea tradiţiilor locale.

După expediţiile lui Alexandru cel Mare în Asia, marele civilizaţii orientale decad. Leagănurile lor, Suse, Persepolis, Babylon, sunt ocupate sau incendiate. In faţa palatelor regilor se ridică acum teatre antice. Alături de monstruoşii tauri înaripaţi, de nesfârşite cortegii oprite într'o reculegere sacră şi divinităţile bestiale, apar acum în decoraţiile murale zeii Olympului, satirii.

Pe platoul Iranului şi pe malurile Tigrului se clădesc oraşe noui. Dar sunt populate de colonişti care introduc o artă importată, rău asimilată. Metamorfoza nu-i decât aparentă. Rezervele milenare rămân intacte, cu toate că sunt reduse la inactivitate.

Totuş, încep să seînchege o serie întreagă de reacţii. Prin Parţi, Orientul înfruntă Occidentul. Reînvierea unei lumi străvechi, populată cu mituri, tradiţii şi amintiri, se realizează prin Sasanizi. In 227, după Isus Cristos, Ardechir se proclamă Regele Regilor. Fiul lui, Chapur cauzează Romanilor crunte înfrângeri. Impăratul Jovien lasă în stăpânirea Iranienilor Mesopotamia. Renaşterea naţională izbucneşte violent.

Arhitectura, sculptura, ceramica, artele casnice, îşi schimbă complect aspectul. In locul construcţiilor greceşti cu coloane, acoperite uşor, se înalţă forme masive şi pline, combinaţii de bolţi, pereţi şi cupole, formele eterne ale Asiei, perfecţionate şi extinse. In locul plasticei greco-romane, unde totul este dominat de căutarea unei armonii vii şi a unei legi omeneşti, se stabilesc chiar în coasta munţilor gigantice clădiri, înfruntând vechile legi de simetrie şi vechile practici decorative. O putere monumentală, de mult secată, amplifică aceste formidabile blocuri.

In arta argintăriei şi a micilor obiecte decorative străbate o viaţă puternică şi necunoscută. In locul scenelor mitologice şi a subiectelor galante, sunt reînviate străbunele epopei de vânătoare, bătăliile, monştri fabuloşi, vulturul cu două capete, animale cu corp dublu, tot universul vechilor visuri.

Origina acestei arte este mai complexă decât o simplă reacţie contra elenismului. In contact cu marele civilizaţii, Iranul profită de lecţiile lor. Au fost apoi găsite multe motive de inspiraţie venite din India, în reliefuri şi argintărie. In fine, atât în ceramică cât şi în arhitectură, civilizaţia bizantină a contribuit şi ea. Sălile de audienţă din palatele Islamului sunt repetate în atâtea biserici sasanide.

Aceasta este perspectiva istorică a desvoltării artei iraniene, prezentată în atâtea expoziţii europene, dintre care cea deschisă la Biblioteca Naţională din Paris este una din cele mai bogate.

TACHE SOROCEANU

Placă de bronz

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

de
Lew Gumilevsky

CAP. I.

Dispunând de documente reale cari certifică adevărul celor relatate până în prezent şi'n al căror număr intră şi nepreţuita şi inevitabila carte ce scrie neîncetat ca îndreptar nedespărţit în toate ocaziile vieţii unuia dintre eroi, autorul în loc de a face o incursie lirico-legală în miezul povestirei, oferă cititorului o parte succintă din cartea: „Adevăratul cod al manierelor elegante sau enciclopedie pentru tineret".

§ 1. Ce este iubirea?

Iubirea este forţa forţelor!!! Ea apare la om când el ajunge în floarea vrâstei.

Iubirea — este acea foiţă uriaşă care la un moment dat robeşte şi pune stăpânire absolută pe om, şi uneori omul iese din această luptă înfrânt.

Iubirea este o gingaşă contopire a două fiinţe ce tind spre o armonie reciprocă. Indrăgostitul vede în obiectul său un ideal, fericirea întreagă, universul întreg. El îşi înfăţişează chipul drag sub forma cea mai desăvârşită, în armonii divine.

§ 2. Sfaturi şi îndrumări pentru cei cari vor s'aibă succes.

a). Sfaturi către femei.

Când femeia sau fata vrea să cunoască un bărbat şi să-i câştige iubirea, ea va căuta în primul rând să-i afle caracterul şi înclinaţiile lui. Va studia toate părţile simpatice şi antipatice ale noului cunoscut, şi i se va arăta lui într'o lumină cât mai plăcută spre a-l putea atrage.

Simplicitatea, sinceritatea şi bunătatea nu înfrumuseţează atât de mult pe femei, ca o cochetărie uşoară, abia simţită. Ea dă un farmec deosebit în ochii bărbaţilor. Femeia care va căuta să-şi etaleze în faţa bărbaţilor numai erudiţia şi comoara sa de cunoştiinţi, neglijându-şi farmecele naturii ei femenine, va cuceri, nici vorbă, cu greu un bărbat. Dar pentru a-i cuceri şi mai mult iubirea, femeia va căuta să-i satisfacă orice dorinţă, orice gust, îşi va însuşi din gusturile şi manierele lui şi uneori se va folosi chiar de expresiile lui favorite.

Orice bărbat cu judecată va stima şi preţui o astfel de femeie şi legătura dintre ei se va întări printr'un sentiment durabil.

b) Sfaturi către bărbaţi.

A fi frumos ca fizic — asta nu înseamnă încă totul, dar trebue să mai posezi neapărat şi însuşiri morale şi spirituale. Trebue să fii instruit, inteligent, spiritual, să te pricepi în a distra şi delecta femeile şi a le da dovadă în acelaş timp şi de capacitatea-ţi intelectuală.

Pentru a avea succes la femei în general, trebue să ai o anume pregătire pentru aceasta, ca pentru un examen oarecare.

Dar pentru a-ţi păstra poziţia, nu arareori e nevoe de tot soiul de arme. Şi'n cazul acesta bărbatul e dator să se studieze toată viaţa, până o uita măcar o clipă, că capul nu-i făcut doar pentru căciulă.

Ci ceea ce conţine înăuntru hotărăşte definitiv victoria unui concurs, — şi adeseori se întâmplă că în timp ce un frumos sportmen se alege doar cu ochiadele unor ochi focoşi şi ameţitori, un bărbat, care n'are idee de lux, dar care străluceşte ca cultură, să cucerească pretutindeni mâni şi inimi.

Succesul bărbatului modern. — este succesul culturii şi ştiinţii, iar aceste din urmă impun negreşit individului o regenerare fizică, spirituală şi morală.

§ 3. Cunoştinţa şi declaraţia de dragoste.

Dacă bărbatul s'a îndrăgostit de o femeie sau o copilă, el va căuta în tot cazul să-i trimeată mai întâi o scrisoare mişcătoare ca să poată înduioşa inima femeiei. A doua zi va trece, de va fi posibil, pe sub ferestrele dulcinei lui, o va saluta respectos şi va lăsa să-i cadă, ca din întâmplare, o floare. Aceasta est. un pas hotărâtor spre cunoştinţă. Apoi o altă scrisoare, în care îi va vorbi în treacăt despre dragostea sa, însă îşi va exprima serios intenţia de a o lua de soţie.

Când a venit însfârşit, momentul declaraţiei de dragoste inima femeiei va începe să bată puternic, ea se va conduce atunci după următoarele criterii: dacă adoratul va vorbi de dragostea lui patimaşă şi cu căldură, dar delicat, rugător şi cu lacrimi în ochi,— ea poate fi sigură atunci de sentimentele lui. Dar dacă aceasta se va face cu indiferenţă, în termeni reci şi oficiali, atunci femeia să fie convinsă că o astfel de declaraţie e pornită dintr'un raţionament ce n'are nimic cu dragostea.

Acolo unde stăpâneşte numai raţiunea, acolo nu poate fi dragoste. Ar părea mult mai naturală şi mai sinceră declaraţia dacă bărbatul care ar vrea să-şi lege destinul de aleasa inimii lui, i-ar spune cu curaj, ceea ce tot inima îi simte, tot cu acele cuvinte pe cari i le va spune şi'n viitor în traiul lor comun:

— Te iubesc!!!

Câtă expresivitate şi cât sentiment în aceste două cuvinte şi cât fac ele inima să vibreze, — ce ecou puternic găsesc cuvintele acestea în inima armonioasă a iubitei!

§ 4. Sfaturi cum trebue să te porţi în societate pentru a cucerii simpatii.

a). Ţinuta femeiei faţă de bărbaţi.

Niciodată femeia, nici chiar cea mai frumoasă nu trebue să uite că va face o impresie neplăcută asupra bărbatului dacă nu va şti să vorbească curgător, frumos şi spiritual, şi că o flecăreală banală şi lipsa de cultură nu va face de cât să scadă valoarea unui exterior frumos. Majoritatea bărbaţilor şi aşa sunt aproape convinşi că femeia e mărginită la minte, şi de aceea, femeia care-şi preţueşte însuşirile, va căuta să ducă discuţia cu mult tact, (extras din „Convorbiri asupra dragostei" partea V-a.).

b) Ţinuta bărbatului faţă de femei.

Gradul de cultură la un bărbat se poate cunoaşte după felul cum ştie a se purta în societatea femeilor. Se înţelege că nu tot ce place şi se permite a se vorbi în societatea bărbătească, e permis să se discute şi faţă de femei. Ele au firea mai delicată mai simţitoare, vederi mai aspre în privinţa bunei cuviinţi şi de aceea multe lucruri cari se discută în libertate între bărbaţi, ar putea jigni urechea femeiei. Nervii ei delicaţi nu pot să sufere o povestire neruşinată şi scârboasă, iar pe de altă parte, însăşi educaţia ei nu-i permite adesea s'asculte un cuvânt mai liber, fie chiar o aluzie la cele mai naturale lucruri. (extras din „Discuţii în societate").

c) Maniere inestetice şi antipatice.

Tot ce nu răspunde legii frumosului şi bunei cuviinţi şi totuşi şi-a luat dreptul la cetăţenie prin puterea obişnuinţii, — se numeşte maniere inestetice.

E inestetic de exemplu, de a-ţi roade şi curăţa unghiile, de a tuşi şi scuipa în societate.

E inestetic într'un salon parfumul tare, mirosul urât din gură, de picioare, de trabuc şi altele.

d) Ţinuta de masă.

Pentru a avea o ţinută frumoasă la masă, pentru a se putea mânca şi bea cu mişcări libere, natural şi nesilite, dar în acelaş timp plastice şi armonioase, cu care distinge omul binecrescut, se cere:

A se mânca supă încet, fără a o sorbi şi plescăi din limbă, fiindcă sgomotul pe lângă că e neplăcut, mai şi enervează pe convivi.

Şervetul se desface şi se pune pe genunchi, iar — nu în tăetura vestei sau după gât, deoarece asta înseamnă neglijenţă. Nu se va şterge farfuria cu şervetul: nu e higenic.

Nu te aşeza la masă până ce amfitroana n'a luat loc. Politeţa îţi impune s'aştepţi în dreptul locului ce ţi-e rezervat.

Nu se stă la masă pe marginea scaunului sau la o depărtare de o arşină. Te vei aşeza în aşa fel ca pieptul să-ţi fie perfect vertical, adică spatele să fie strâns lipit de rezemătoare.

Nu se apleacă la mâncare, ci se va duce mâncare la gură. Numai vitele îşi duc botul la nutreţ, căci altcum nu pot.

Nu se ridică coatele, fiindcă incomodează pe vecini. Se vor ţine strâns lipite de corp, căci mişcările antebraţului sunt suficiente pentru a mânui cuţitul şi furculiţa.

Se va evita a se vorbi cu gura plină. La caz de-ţi pune cineva întrebări, îl vei lăsa s'aştepte până ce-ţi vei termina îmbucătura.

Nu se vântură şi nici nu se suflă în supă, ci s'aşteaptă până se va răci. Pentru a nu te plictisi discută între timp cu convivii.

La peşte nu se întrebuinţează cuţitul. O bucăţică de pâne şi furculiţa nu-i va scădea gustul cred!

Nu se vor vârî degetele în solniţă. Sarea se va lua pe vârful cuţitului.

Nici brânzeturile nu se mănâncă cu cuţitul. Se va tăia brânza felioare şi se va pune pe pâne. E nesuferit să vezi pe cineva vârându-şi cuţitul în gură.

La ceai se pune linguriţa pe farfurioară şi apoi se duce ceaşca la gură. Nu se răstoarnă ceaşca după ce ai băut, ci se pune linguriţa deasupra ceştii. Numai porcul răstoarnă vasul când s'a săturat.

Nu te vei scobi în dinţi în timpul mesii, şi dacă nu poţi răbda, pune mâna streaşină. şină.

Fii tot timpul amabil cu vecina din stânga, iar dacă cea din dreapta e din întâmplare în societatea unui bădăran sau a unei femei, fii atent şi cu dânsa. Buna cuviinţă cere ca bărbatul să fie pretutindeni şi oriunde gentil cu femeile, indiferent de vârsta şi de fizicul lor. Politeţa este marca educaţiei intelectuale şi sufleteşti.

Te vei ridica dela masă după ce gazda s'a sculat, având grijă în acelaş timp să faci loc şi vecinei.

Vei mulţumi gazdei la plecare pentru timpul petrecut în societatea ei, dar să nu te grăbeşti să-i mulţumeşti îndată ce te-ai sculat dela masă.

§ 5. Sfaturi pentru candidaţii la căsătorie

Cari sunt condiţiunile esenţiale cari s'asigure fericirea şi durabilitatea unei căsnicii?

Intr'adevăr, condiţiunile de cari depind fericirea şi durabilitatea unei căsnicii sunt multiple şi variate. Ele diferă dela individ la individ. Mă voi mărgini a le cita pe cele mai importante dintre ele şi de cari ori ce individ trebue să ţină seamă, deoarece ele formează baza vieţii conjugale.

In primul rând se cere ca indivizii să fie viguroşi şi să nu sufere de vreo boală socială' tuberculoză, sifilis, blenoragie, cari nu numai că-ţi ruinează corpul dar mai sunt şi un continuu pericol pentru viaţa semenilor lor, deoarece ştiut este puterea de propagare şi distrugere a acestor boli, precum şi urmările lor dezastruoase asupra urmaşilor. Persoanelor suferinde — bărbat sau femeie, — de vreuna din bolile sus citate, sub niciun cuvânt nu i-e permis a contracta o căsătorie, până ce nu se va fi tratat şi vindecat complect, deoarece raporturile sexuale în atari cazuri nu fac decât s'agraveze boala.

In al doilea, trebue ca soţii s'aibă caractere. Stima, afecţiunea, buna înţelegere şi concesiunile reciproce între soţi, va fi baza, pivotul unui cămin. Fără aceasta căsnicia nu poate dăinui şi va merge fatal spre descompunere.

Diferenţa mare de vrâstă şi de cultură între soţi, cât şi desarmonia fizică, contribue în mod neîndoios, în cele mai dese cazuri, la falimentul căsniciei. Deci evitaţi a vă căsători cu persoane cu defecte fizice prea mari, în special cu cele cocoşate, chiar de vi s'ar oferi milioane, deoarece cocoşaţii sunt cei mai răi şi mai perfizi oameni, fără să mai vorbim de înfăţişarea lor monstruoasă şi respingătoare.

Caracterul unui om se cunoaşte după purtări şi pentru ca să-ţi poţi alege o soţie, va trebui să-i cunoşti mai întâi purtările. Deci vei cerceta în primul rând dacă e îndărătnică sau nu? In acest scop îi vei propune numai lucruri cari ştii că-i displac, şi dacă ea primeşte fără a protesta, atunci înseamnă că nu e îndărătnică. Sunt şi cazuri când fata bănueşte cursa, adică ştie că vrei s'o pui la încercare şi-şi va da toate silinţele spre a-şi ascunde cusururile, pentru a trece în ochii tuturor drept o logodnică ideală. Bărbatul în atari cazuri va trebui să fie iscusit, dibaciu şi prevăzător, spre a nu lua drept monedă bună, înşelătoria.

Pentru a cunoaşte virtuţiile viitoarei tale tovarăşe de viaţă la care ţi-ai oprit alegerea, te vei conduce după următoarele norme: să nu te însori mai devreme de trei luni dela cunoştinţa ei, spre a o putea studia şi cunoaşte mai îndeaproape. Soţia trebue să fie: 1) ascultătoare şi liniştită; 2) activă, necapricioasă şi fără fumuri; 3) să-şi iubească bărbatul; 4) să ştie să brodeze, să coasă, să croşeteze; 5) să fie gospodină harnică şi pricepută, să ştie să conducă menajul; 6) să ştie să te consoleze, să fie inventivă în chipul de a te mângâia. Iată în rezumat virtuţiile cari trebue să le aibă o soţie exemplară, şi ar fi de dorit ca orice bărbat să-şi poată găsi o astfel de soţie.

Orice bărbat care are intenţia să se însoare, va trebui să cunoască de mai înainte pe femeia pe care vrea s'o facă tovarăşă de viaţă. Deci va trebui să se intereseze cât mai aproape dacă ea are defecte sau viţiuri. Se fac desigur şi căsătorii din dragoste, în cari omul n'ascultă de cât de glasul inimii şi de patima-i oarbă. Şi într'aceste, de câte ori nu se întâmplă să survină neplăceri şi desiluzii! Sunt cazuri când un tânăr băiat, aproape adolescent se îndrăgosteşte de o fată; amândoi sunt săraci lipiţi şi logodnicul n'a avut încă timpul să-şi facă cariera. El se însoară fără să ţină seamă de nimic, zicându-şi: ei, fie ce-o fi, la un noroc! Dar viaţa-i aspră şi tirană: încep neajunsurile, sărăcia şi bani de nicăeri. In sfârşit, familia se măreşte... se naşte un prunc, apoi un altul şi iar altul... Bietul bărbat se istoveşte, nu mai are energia cu care se mândrea pe vremuri, se descurajează, decade. Şi iată venind zile chinuitoare de lipsuri, de sărăcie, de foame. Şi deodată dispare iubirea cea mare, pătimaşă, care-i lega până atunci; deşi mulţi sustin că viaţa alături de cel drag, chiar şi'n şatră ţi se va părea un rai, dar de fapt, realitatea e cu mult mai crudă şi mai nemiloasă.

§ 6. Secretele frumuseţii.

Tinereţea trece repede, şi cu ea trece frumuseţea şi frăgezimea Arta de a-ţi conserva exteriorul, chiar şi atunci când timpul şi-aplică neîndurata-i pecete, este folosită din cele mai vechi timpuri: tot felul de cosmeticuri, farduri, esenţe şi parfumuri minunate ne sunt cunoscute din antichitate. Dar toate mijloacele aceste artistice n'au putut s'oprească acţiunea distrugătoare a timpului: sbârciturile de pe faţă, vestejirea pielei, părul alb — toate aceste erau tratate cu alifii, se ascundeau, se vopseau. Dar secolul nostru de cultură priveşte cu totul altfel această luptă şi-a deschis o nouă cale acestei probleme: acum nu se mai proclamă cosmeticile, ci— **higiena!**

Grija aceasta de exteriorul tău, numită higienă, formează astăzi **secretul frumuseţii.**

Normele acestei higiene privesc deopotrivă atât pe bărbaţi cât şi în special pe femei.

Tuturor le place să-şi păstreze cât mai mult tinereţea şi frăgezimea, fără să mai pomenim de rolul important pe care-l joacă acest punct în viaţa femeiei.

Voiu enumăra în primul rând cauzele care influenţează asupra îmbătrânirii prea timpuriu. Cauzele sunt de două feluri: interne şi externe. Cele interne se datoresc: supărărilor, grijilor, boalei, iritărilor, emoţiile excesive şi chiar şi celor uşoare. In adevăr, oare nu ni se întâmplă să vedem când femeia, bunăoară, îşi aşteaptă iubitul, cum îşi pierde pofta de mâncare, se irită de nerăbdare, sau când fata tânără e cuprinsă de aşa zisele friguri de bal, adică de acele cu emoţii curioase care trădează o adâncă turburare nervoasă?

Afară de aceste, de multe ori chiar şi excesul de râs contribue la îmbunătăţirea feţii. Prostul obiceiu de a încreţi fruntea, contribue şi el la îmbătrânirea chipului. Temperaturile aspre, ca de exemplu, frigul şi căldura, influenţează şi ele asupra pielei. Pentru a se conserva mânile, se cere să fie bine învelite cu mănuşi, pentru ca temperatura să nu influenţeze asupra lor şi pentru a rămâne moi şi delicate, plăcute la vedere şi.... la pupat.

Neîndoios că fardul are o influenţă păgubitoare asupra pielii. Pe lângă asta, fardul se cunoaşte la lumina puternică.

Pentru a-ţi îmbunătăţi fizicul şi a-ţi complecta lipsurile fireşti, vei găsi totdeauna mijloace inofensive. Aşa de pildă, în primul rând — îmbrăcămintea.

Dantura sănătoasă şi frumoasă şi părul dvs., jucând un rol destul de însemnat în domeniul frumosului, va trebui să li se dea o deosebită atenţiune.

§ 7. Cele 10 porunci ale amorului
(Imprumutate)

1) Bărbaţii se pot prinde cu uşurinţă, ca muştele, cu mânile, cu zăhărelul, cu linguşitul. E mai greu de prins un şoarece; pentru aceştia e nevoe de o cursă complicată. Dar pentru a prinde un bărbat, orice femeie se pricepe.

2) Femeea, ca şi o cetate, capitulează după un asalt puternic, după ce i s'a făcut o spărtură în zid cu un tun puternic, sau prin foame.

3) Femeile pe cari le cucereşti uşor, le pierzi şi mai uşor, şi viceversa.

4) Pentru a păstra dragostea bărbatului sau femeiei, trebue să-i dai puţină sare, căci sarea — e un mijloc excelent de a conserva nu numai carnea, dar şi dragostea.

5) In dragoste, e mai preferat să primeşti o sărutare mai mult şi zece scrisori mai puţin, pentrucă cerneala — e cea mai periculoasă otravă a dragostei.

6) E mai greu să scapi de o femeie decât a cuceri zece femei.

7) Soacra — este cel mai mare drac.

8) Bărbatul spune despre femei tot ce-i place, iar femeea din bărbat tot ce vrea.

8) Mulţi bărbaţi socotesc inima fetii un fel de coridor, ce duce către cassa de bani a tatălui sau a mamei.

10) Bărbatul — este un rob care munceşte pentru a satisface din bărbat tot ce vrea.

(Urmează)

CAROLINE RE

SEVE

Intr'una din zilele anului 1929, a murit la Pierefonds, Caroline Remy, văduva lui Adrien Guebhard, încheind o viaţă plină de izbânzi, asemuitoare unei limpezimi de câmp larg, din care viaţă n'a lipsit armonia sufletului, împletită cu aprinsele chenare de înflăcărare spirituală — nici fapta vrednică — minune de entuziasm şi de credinţă, cu care a depăşit virtuozitatea oricărei alte existenţe.

O viaţă plină — în adevăratul înţeles al cuvântului. Toate firele de lumină şi de caracteristic, aşa cum au stăruit ele în gândul idealizat al amintirii, s'au adunat în izvodul paginilor din „Annales" ca să arate ce este preţios în viaţă.

Caroline Remy, făptură elegantă şi gravă — care găsea în profunzimile sufletului ei, izvoare infinite de poezie şi elan, purtând totuşi — ca un determinism ineluctabil — moştenirea unei ascendenţe strălucite, „riche de toute la continuité lorraine" reunea în admirabila ei alcătuire, înţelepciunea oamenilor din Răsărit, tot atât cât entuziasmul meridional.

Ea a fost toată viaţa produsul savuros al acestei înmănuncheri de însuşiri: precisă, ordonată, meditativă şi stăruitoare, dar în acelaşi timp spontană, independentă, liberală şi generoasă.

Copilăria ei s'a urzit într'o atmosferă cenuşie: supraveghiată de aproape de tatăl ei, pentru care principiile valorau mai mult decât sentimentele— de un unchiu, încrustat sufleteşte în înţelepciunea lui Blaise Pascal.

La vârsta aceea minunată, când fiecare copil îmbrăţişează cu duioşie maternă — o păpuşă — tânăra Caroline citea ceasuri întregi — şi acelea măsurate sever — pe Corneille şi Homer, pentru ca mai apoi, această lectură odată terminată, să-şi poarte descurajarea încă prematură, pe sălile imense ale unei case singuratece şi aşa de tristă.

Care fiinţă omenească supusă unei vieţi aşa de rigide, n'ar fi ieşit cu sufletul uscat — sau cu fiinţa ei întreagă fixată definitiv, pe acest prag al intrării în viaţă, fără ca ea să-i mai ofere nimic de aşteptat?

Zi cu zi însă, comoara de senzaţii şi simţiri—sporea. Din conflictul acesta sumar şi simplist, violent şi dureros, mintea ei s'a înălţat poruncitoare la o înţelegere mai definitivă; s'a scuturat sufleteşte de zădărnicia unor gânduri ce stăruiau să se fixeze — a visat o viaţă desăvârşit conturată, şi a păşit peste pragul copilăriei.

Era abia de cincisprezece ani când a venit războiul din 1870 — pe care Caroline l-a cunoscut dureros — cu toate privaţiunile lui. Nu erau însă acestea, cele mai grele dintre încercări. Destinul îi rezervase una şi mai grea de suportat. In 1872, farmecul şi frumuseţea ei îl subjugă pe Henri Antoine Montrobert, cu care se căsătoreşte. A fost aceasta cea dintâi şi cea mai amară dintre nefericiri.

Obosită sufleteşte, descurajată, tânăra femeie — după despărţirea imediată de soţul ei — căuta mijloace onorabile de întreţinere.

Nu de puţine ori, pentru a schimba atmosfera înăbuşitoare a atelierului, se adâncea în studiul poeţilor sau încerca să le monteze piesele. Zadarnică încercare de amăgire a vieţii! Nu sosise încă, la răspântia hotărîtoare a ei...

Când iată că în 1875, prin mijlocirea unchiului ei Vilhelm, ea fu prezentată la Neuilly — unde-şi avea reşedinţa d-na Guebhard, distinsa văduvă care se consacrase în întregime educaţiei fiilor săi. O boală de ochi, care o ameninţa cu pierderea vederii, îi impusese să caute pe cineva care să-i citească. Caroline fu imediat angajată.

In casa aceasta, tânăra Caroline îşi găsi fericirea mai târziu. O afecţiune la început cu totul ideală, se transformă cu vremea într'o puternică pasiune, pentru cel mai mare dintre fiii Guebhard — doctorul.

Ce minunate sunt cele dintâi apariţii ale gloriei! Sunt ca acele admirabile jocuri de lumină, pe care o clipă numai, ochiul le pătrunde, sufletul le crede statornice, imaginaţia le conturează, iar ele pier, aşa cum au apărut.

De abia acum — la ivirea zorilor — pentru gloria ei — Caroline va cunoaşte lupta grea, mereu nehotărîtă — lupta pe viaţă şi pe moarte — cu un duşman aparent pe care crezi că l-ai învins — dar care îţi reapare mereu — sub alte forme amăgitoare. Este lupta pentru victoria propriei tale personalităţi — pe care Caroline a cunoscut-o amar.

O întâmplare fericită care avea să schimbe total axa vieţii, a fost cunoştinţa cu Jules Vallès, marele scriitor exilat la Bruxelles pentru participarea la mişcarea comunalistă din 1871 şi îndrumător de idei în laturea socială luptător cu condeiul alături de dr. Adrien Guebhard la ziarul „Cri du Peuple" Caroline, fiica spirituală a lui Vallès, rămase la moartea acestuia, la direcţia ziarului.

Nu şi-ar fi putut nimeni închipui că această femee tânără şi frumoasă, care-ţi făcea dintr'odată impresia eleganţei şi frivolităţii, să poată lua în serios viaţa în sensul luptelor neînfrânte — care i-au deschis larg porţile primitoare, pe pragul cărora rămân veşnic urmele paşilor femeilor inspirate, porţi care prin strălucirea lor o îndrumau spre limanul supremei preţuiri devenită la un moment dat, celebritate.

Inteligenţa ei nu s'a putut fixa în cadrele unui singur ziar. Poate că fondul convingerilor sale a rămas inalterabil deşi rând pe rând, scrie pagini alese pentru monarhistul „Gaulois", pentru „Gill Blas" — chiar aristocratul „Figaro" o priveşte cu interes — şi apoi în „L'Eclair", în „Journal", mai târziu în „Le Matin", pretutindeni unde ideile ei găseau o posibilitate de înfăţişare.

Stilul ei ajuns la perfecţiune, ironia strecurată cu atâta fineţe, dar lovind prompt, pasiunea cu care înfăţişa problemele — actualizându-le, — erau tot mai mult căutate.

Substanţa ideilor ei — chiar dacă ele erau contrarii unui alt curent, era aşa de preţioasă, încât n'ar părea curios dacă monarhiştii îi iertau — oarecum — ideile socialiste—numai pentru motivul de a fi ştiut în ce măsură să fie tolerantă.

Chiar revoluţionarii, primeau inconsequenţele ei faţă de doctrina lor sacro-sanctă, numai pentru sinceritatea cu care le înfăţişa.

Cât de adevărate apar deci, cuvintele lui Anatole de Mon-

SBUCIUM

Urzicile uitării azi mor îngălbenite,
Ursita dărâmată, spoită'n varul lunii,
Ca'n fiecare noapte mi-arată pustiite
Grădinile odihnei subt ederă de funii.

Azi mările de gânduri se sbuciumă în mine
Corabia 'necată zădarnic o aştept,
Când noaptea ostenită de stelele străine
Se 'ntinde peste lume bolnavă pe piept...

LUCIAN MIRCEA

GOVORA

NOTE DE DRUM

Drum de noapte într'un tren... Drumul în eternitatea întunecată a nopții și drumul către iadul tuturor chinurilor nu poate fi mai groaznic. Lume multă și 'nghesuită într'o atmosferă caldă, străbătută de curente reci fiindcă nu-i chip de mers fără toate geamurile larg deschise. Oameni din jumătatea apuseană a Munteniei și din Oltenia, precum și din jumătate din Ardeal, merg cu acelaș tren, singurul care pleacă seara și ajunge dimineața pe lumină bună. Nici controlorul nu mai poate răzbi să facă cercetarea lui obișnuită.

Tipuri nespălate din vremea unei îndepărtate nașteri, mă strâng jur-împrejur ca un cleşte iar ca să nu mor asfixiat, mă lupt din răsputeri și ajung lângă un geam, însă nu mă pot bucura de aerul rece și curat decât numai pe furiș. Călătorii cari stau la geamurile ce sunt înaintea a lui meu, scuipă, ori fumează și scutură scrumul. Așa că nu este de mirare dacă cauza și fumul blestematei buruieni mă chiorăște, și dacă obrazul îmi este lovit de câte umezeli ceva mai consistente.

Buna creștere și delicatețea socială nu are să fie daruri ale sufletului celor mai mulți dintre noi.

Dimineața ajungem la Govora.

Mecanicul are grijă să oprească locomotiva în dreptul stației iar călătorii sunt nevoiți să-și coboare bagajele la cel puțin o sută de metri de locul unde așteaptă trăsurile și mașinile. Bieții hamali au atâta cazna cu transportul... Insfârșit, călătorii sunt oameni generoși și plătesc mult mai mult decât poruncește tariful.

Străbatem un drum urît și prăfos, care regiunea tuturor pomilor n'are pe margini nici măcar un scâm. De o parte și de alta a drumului, o câmpie căreia localnicii nu i-au dat nici un fel de atenție: sămănături proaste și pomi închirciți. Un veac de civilizație a trecut peste capul plugarului român cum trece vântul peste un edificiu de cultură.

Trecem prin Govora sat... Sat obișnuit. Copii cu câte o floricică în mână s'agață de scările trăsurilor și cerșesc. E de mirat cum se dau în vânt după câștiguri ușoare.

Lângă un pod peste un râu repede și spumos, un cârd de gâște-și înfig ciocurile către noi și gâgâiesc. Este cea dintâi impresie plăcută în Govora.

Insfârșit, Govora! Case pe care o mână de om nepriceput le-a semănat la 'ntâmplare. Hoteluri moderne cu 'nfățișare de porumbării enorme, stau între case care au forme de coteţe de găini, ori de hambare.

Natura este frumoasă. Jurîmprejur, dealuri împădurite. Ori unde te uiți, pante cu pomi sănătoși. Aceea ce este mai frumos în Govora, sunt dealurile și codrii de pe ele. Casele, ca atare nu ar fi trebuit ridicate cu obrăznicie pe locurile înalte, ci în văi și sub brațele oblăduitoare ale fagilor și brazilor.

Biserica este ridicată pe dealul cel mai înalt iar turlele ei par să străpungă cerul, în fața căruia ar trebui să se umilească.

Orășelul nu are cu ce să mă ademenească. Il las la stânga și urc panta către dreapta pe un drum care este mai mult o spălătura a șuvoaielor de apă ce vin din creștetul împădurit al dealului. De o parte și de alta a drumului, locul are ondulațiuni neașteptat de frumoase.

Soarele puternic al lunei Iulie nu poate să pătrundă cu săgețile lui prin zidul de frunze al fagilor drepți ca niște stâlpi de marmură lustruită. Când și când, se strecoară unele raze stinghere care se proectează pe terenul cenușiu al pădurii sub formă de ciudate flori de lumină.

Pe marginea drumului, într'un pământ gras și afânat, cresc margarete mai mari și mai frumoase decât în cele mai frumoase grădini ale orașelor. Din loc în loc, mai ales acolo unde drumul este scobit, ori pe malurile prăpăstiilor, și numai unde este lumină, crește planta pe care localnicii o numesc Părul Porcului, de o simplicitate foarte decorativă. Dintr'o vână subpământeană lungă, răsare o tulpină grosuță, cu noduri, în jurul cărora, ca o rozetă verde, sunt rânduite frunzulițe subțiri cât un firicel de păr de porc. Oamenii strâng aceste frunzulițe, le usucă la umbră și fac din ele o fiertură care ar avea puterea să întărească piepturile slăbite. Departe în interiorul pădurei, sub umbra fagilor și 'n adâncimea văilor, rar se zărește câte o floricică. Lipsa de soare înăbușă orice tendință către viață.

După o jumătate de oră, drumul se desface în două: Pe ramura care merge spre stânga, este o tăbliță pe care scrie:

Spre Băile Govora
Piața Comunală

Oficiul Național de Turism

Sensul săgeții și chiar placa în întregime este așezată pe drumul care duce în partea opusă Govorei.

Oficiul Național de Turism crede pe țăranii localnici extrem de neajutorați la minte, atunci când le așează această indicație pentru un loc unde ei vin zilnic pentru a-și vinde produsele. Dar cine știe?... Poate că fără această arătare n'ar mai nemeri Govora și piața ei.

Pe drumul din dreapta, altă tăbliță arată direcția satului Baba Floarea. Merg pe el, dar mă văd ajuns la spatele grădinilor unui sătuleț dintr'o vale frumoasă

Cerc în zadar să găsesc o cărare care să mă ducă 'n sat: toate se 'nfundă. Sub arșița soarelui de amiază, merg totuși înainte și dau peste un sătean care 'ntoarce paie de fân. M opresc și privesc stăruitor către el, dar morăcănosul om se 'ntoarce cu spatele către mine și se depărtează.

Mai merg două sute de metri înainte, apoi stau în umbra unui corcoduș și privesc către vale. Este mai mult un foarte larg fund de căldare. Imprejur sunt dealuri prăpăstioase acoperite cu livezi puțin îngrijite, după care urmează codrii sălbăteciți. La mijloc, sunt 18 căsuțe răschirate. Ele formează cătunul Baba Floarea.

— Bună ziua, domnule! mă trezește un glas blajin care răsare pe neașteptate de către spatele meu.

Tresar.

De undeva a răsărit lângă mine un bătrân cu pletele albe, dar cu obrazul roșu și curat ca o floare. El ține în mână o bardă bine ascuțită.

— Bună ziua, moșule!... Satul ăsta-i Baba Floarea?

— Da!...

— După cum văd eu... nu v'ați învrednicit să aveți măcar o bisericuță!

— Aș! Dacă suntem numai 18 gospodari?... Da' n'avem noi școală; iar bieții copii trebuesc să se ducă pe jos și iarna până la Govora.

— Pe unde aș putea intra în sat?

— Pe-aicea nu se poate decât doar trecând prin curtea unui gospodar, ceeace nu te-aș îndemna, pentrucă oamenii au câini foarte răi! Dacă-ți era dorul să mergi în sat, ar fi trebuit să iei drumul care face la stânga!

— De ce-i zice satului așa?

— Spunea tata că satul se cheamă așa dela dealul din fața noastră care se numește și el așa pentrucă pe vremuri ar fi locuit pe vârful lui o babă cu numele de Floarea!

Ne 'ntoarcem împreună către târg și vorbim despre roada câmpului care se arată a nu fi prea strălucită în localitate.

— Dumneata... socot să fi venit de departe, și ca atare, vei fi văzut multă zare a țării noastre. Oare cum să fie rodul prin alte părți?.. Că dacă s'a făcut prin alte locuri, atunci mâncăm și noi pâne, iar dacă nu... Vai de capul copiilor noștri!...

Ii liniștesc inima și-i spun că'n alte părți câmpul este bun.

— Dumneata nu vezi?.. rodul este după lucrătura ogorului! Uite colo: porumbul cela este frumos, iar cel de alături a rămas numai cât o palmă!

Bătrânul oftează; apoi mergem tăcuți o sută de metri.

— Ai dreptate, domnule! Omul scoate din pământ numai rodul muncii lui! Ogorul nu-i copac în care să te sui, ori în care să arunci cu bățul pentru ca să-ți curgă rodul! Pământul cere să-l lucrezi cu stăruință, cu credință și cu pricepere, și nici atuncea nu-ți dă rod totdeauna!.

Și iarăși mergem tăcuți o vreme. Trecem pe lângă săteanul dela fân.

— Ai văzut porumbul cela frumos?... Este al meu!.. Acela prost de-alăturea, este al unui ticălos de nepot: omul dela fân. Mie, nu mi-au trăit copiii, dar pentrucă un băiat al unei surori a rămas orfan și de tată și de mamă, l'am luat la mine și l'am crescut de la etatea de trei luni. Precum vezi, domnule, l'am făcut om în toată puterea, dar... Nu-i om! Da!.. Da!... Nu este om!... Degeaba-l toc la cap!... Când era mai tânăr, asculta!... Acu... neam!.. N'am ce să-i fac!... Socot că numai armata mi l-a stricat!.. A făcut la Jandarmi în București! Acolo s'a învățat a fi cheltuitor și s'a deprins cu băutura. Vrea să câștige bani mulți și dă zor la muncă, însă lucrul lui iese prost și roada e tare puțină!...

Suim creasta dealului către Govora, trecem pe lângă O.N.T. și scoborîm la vale.

In dreptul unei viroage, bătrânul se oprește, își scoate pălăria și-și șterge sudoarea. Apoi oftează.

Inteleg că mai are ceva pe inimă, și, pătrunzând câțiva pași în pădure, stau pe cioata unei rădăcini.

Bătrânul mă urmează, pune barda jos și s'așează pe un trunchiu prăvălit.

— Ți-am spus că nu mi-e fecior! S'a căznit biata nevastă cu el și l-a făcut mărișor. Credeam să se fi aruncat în sămânța noastră de gospodari, dar... Ți-ai găsit!.. Atunci când a tras la sorți, taman a fost anul războiului. Pe vară, înainte de a se duce la regiment, a căzut bolnav de tifos. După două luni de boală, a început a-și mai da seama câte puțin, apoi... nu mai știu ce s'a petrecut: boala m'a doborât și pe mine!... Ce chin pe nevasta... Când și când, când îmi dăruia Dumnezeu câte un pic de lumină, o auzeam cum se roagă că dacă m'a pedepsit cerul pe mine pentru vreun păcat, să mi-l erte și să mă facă sănătos; iar în schimb, să-i ia zilele ei! Pe urmă, s'a întunecat lumina înțelegerii pentru mine, fiindcă m'a apucat boala foarte rău. Iar după luni, m'am trezit într'un plâns: scâncea flăcăul!

— Da de ce plângi tu, măi Ionică?

— D'apoi cum n'oi plânge, tătucă, dacă a căzut peste casa noastră blestemul lui Dumnezeu!

— Da' ci-i măi băete?

— Hei!... Matale nu știi că a murit mama, că eri i-am făcut de șase săptămâni, iar acu... toți flăcăii s'au dus la regiment! Cată să mă duc și eu, să nu mă dea dezertor, da' nu știu cum să te las pe matale aicea singur și bolnav...

— Măi băete! Poate că tot ai mai putea zăbovi o săptămână! In vremea asta, cată și tu o fetișoară și însoară-te, ca să nu mă lași să pier ca un câine părăsit!..

Băiatul m'a ascultat, a dat o raită prin sat, apoi s'a întors amărât lângă mine.

— Tătucă! N'am nici o fată de seama mea în sat.

— Ia-o și mai micușoară!.. Du-te la Măgureanca și spune-i să vie la mine!

Măgureanca a venit la căpătâiul patului meu și mi-a ascultat vorba.

— De, moș Ilie! N'oi zice ba! Da' fata mea cea mai mare, de-abea are 13 ani!

— Nu o pun la nici un fel de muncă!.. Să-mi aducă un ulcior cu apă și să-mi facă o mămăligă! Udătură am eu destulă! Dacă or veni muncile, are să se ducă la câmp să vadă ce fac oamenii, iar atuncea le-ai face tu mâncare!

Măgureanca, femee văduvă, dar mult mai bogată de cât mine s'a învoit. Și-abea terminată nunta, băiatul s'a dus la regiment, apoi și la război. Peste doi ani însă era acasă.

Eu am socotit să pot trăi împreună cu ei. Am vândut merele cu 10.000, țuica de prune cu 50.000, și alte roade cu 30.000! Am pus în mâna norimei o sută de mii în cap!

— Fată hăi!.. Strânge-i bine, că dacă am găsi un ogor, s'avem cu ce-l cumpăra!

După două luni, au început băeții mei să se ducă pe la nunți, pe la cumetrii, ba și prin oraș după chefuri cu lăutari.

M'am dus la cuscra și i-am spus; dar ea nu numai că n'a ținut-o de rău pe fică-sa, dar încă i-a dat nas și mai mare. Am auzit eu când îi spunea:

— Lasă-l pe hodorog să latre până i s'o strâmba gura, iar voi petreceți-vă viața pentru că sunteți tineri și aveți destulă avere!

Dacă am văzut eu așa, atunci m'am făcut bașcă! Da!.. M'am tras la o parte cu toată averea mea, și pe loc au contenit cumetriile și drumurile la oraș!

De-atunci nu mai au ochi să mă vadă, iar de patru ori m'au și bătut. Da!.. Da!.. M'au bătut, domnule!.. Și barim, nu-i os din osul meu!

Bătrânul oftează din nou.

Imi vine greu să mă despart de vorba lui domoală și plină de înțelepciunea resemnată a unei lumi care nu mai este.

— Moș Ilie! Ai mult pământ?

— Mult, nu pot zice, că eu nu-s neam de moșnean! Noi am fost clăcași pe moșiile boierești. Pe tata l'a înscris cu 12 pogoane la împroprietărire, dar nu i-au dat de cât patru. dar și tata a plătit și eu plătesc azi dajdie ca pentru 12 pogoane!

— Da'cum vine asta?

— Și asta e o poveste veche!.. La 1864, când s'a făcut împroprietărirea, eram copil. Douăzeci și patru de boeri au venit să facă măsurătoarea ogoarelor; iar ultimul țăruș l'au bătut în dreptul casei noastre! Pe urmă au venit la tata și i-au spus să le dea conac. Tata le-a scos o masă la umbra unui nuc, iar boerii și-au așezat jos felurite lucruri și hârtii de-ale lor.

Unul dintre ei privi pe o coală mare și zise cu bucurie:

— Avem o economie de două pogoane!... Dacă le dăm unui gospodar, facem rost de ceva câștig!.

— Să le dăm celuia care ne va da 24 galbeni! adaose un altul.

Un sătean tânăr prinse vorba și se grăbi să o ducă la un grup de alți săteni cari de departe privea la boieri:

— Am să le dau 24 galbeni și-au să-mi dea mie cele două pogoane! le zise el.

Vorba fuse spusă tare, iar boerii s'au cam supărat.

— De unde o să scoți tu atâta bănet, măi? se răsti un altul care scoase punga de la brâu, o deschise, și se apropie de masa boerilor:

— Boeri Dv.! Dau eu cei 24 galbeni, să-mi dați mie cele două pogoane!

Boerii prinseră a-și strânge lucrurile.

Acuma veni și tata cu un ulcior cu țuică și un șirag de ulceluțe noi. El îi văzu pe oameni cam nemulțumiți, dar nu știa pricina.

— Boeri Dv., nu vă supărați! Am adus întâi țuică, dar vine curând și mâncarea! Eu îs văduv!... Am trimis la frate-meu...

Un gest al unuia îi curmă vorba.

Cineva îi spuse cauza nemulțumirii, iar tata s'apropie cu punga deschisă.

— Lăsați că vă dau eu 30 galbeni pentru cele două pogoane!

Boerii se ridicară:

— Hai să mergem că ăștia au să dea sfoară'n țară!

Fratele lui tata care venea cu mâncarea, crezu că boerii nu sunt mulțumiți cu prețul care li s'a dat.

Boeri Dv.!... Vă dau eu 40 galbeni!

Oamenii au băut câte o ulcică bunișoară de țuică, apoi se ridicară cu toate ale lor și se întoarseră pe urme. Trecând pe lângă niște gospodine care 'nălbeau pânzele la râu, le-au bătut, le-au luat toate valurile de pânză, apoi, au fugărit cârdurile de gâște și le-au prins, iar la urmă de tot, privind pe o coală mare, au început a schimba țărușii de hotar.

Sătenii s'au luat după ei cu furci și cu topoare, însă boerii aveau fiecare câte 3-4 pistoale bine încărcate. Ca atare, nici nu se putură apropia de ei

— Da ce faceți Dv. cu țărușii de hotar? întrebară ei.

— Aceia ce facem noi, n'are să se mai desfacă nici atunci când va sta soarele să răsară dintr'apus!

Și așa a fost domnule!...

Am rămas fiecare gospodar cu câte patru pogoane, dar am plătit la stat câte 12, și tot cu câte atâtea, suntem impuși azi la foncieră!

Moș Ilie tace.

— Hei, domnule!

Boerii sunt oameni luminați!... Hoția boerească nu o mai poate descurca nici Dumnezeu cel Atotputernic!

Nu găsesc ce să-i răspund.

— Dar cu toate astea!.. D-ta te-ai gospodărit bine!

— Dar cu câtă cazna!... Mă duceam călare peste dealuri la Ocnele Mari, că nu erau drumuri. luam de-acolo un sac cu sare și umblam prin sate, strigând:

— Hai la sare!

Și la o săptămână, mă'ntorceam acasă cu șapte lei câștig! Pe vremea muncilor, ziua vindeam sare, iar noaptea eram la ogor. In doi ani am strâns 700 lei cu care mi-am cumpărat trei pogoane. Și tot așa, m'am gospodărit până am ajuns fruntea satului. Dar am muncit!... Muncă și muncă!... Acu' m'apropii de 80 ani, dar la muncă nu mă dau pe unul tânăr!... Hei!... Ți-am spus destulă pătăranie!... Mă duc pe-aici încolo!... M'am tocmit să tai copacii pe unde este vorba să se facă o șosea!

Moș Ilie își ridică barda și dispare printre copaci.

Mă 'ntorc gânditor la Govora, cugetând la blestemul atâtor veacuri necruțătoare.

Intr'un loc mă opresc: un copilaș de țară stă pe o rădăcină și cearcă să prindă în fluer o melodie pe care o are în minte.

A luat câteva fructe dintr'o grădină, le-a vândut cu preț bun la piață, apoi și-a cumpărat fluerul la care va fi râvnit de mulți ani.

Acuma stă în umbra codrului, suflă și mișcă cu degetele, dar melodia nu ese cum ar fi vrut el. De-aceia cântă din gură:

„Căsuța noastră, cuibușor de
nebunii...

Și iarăși se'ncearcă pe fluer, imitând toate trăgănelele și ifosele lăutarului pe care l'a auzit la cârciuma de lângă pod, unde este și piața.

De de-asupra lui, dintr'un pom, ca un grav dascăl de pedagogie, un merloi fluieră scurte serii de tonuri, ca și când ar vrea să-l îndrepte.

MIHAIL PRICOPIE

MY GUEBHARD

RINE

zie, puse în fruntea unei cărți scrise pentru Caroline: „Ea a fost tot atâde bună pe cât de frumoasă în așa măsură, încât deconcertează neajunsurile vârstei, disprețuește brutalitățile întâmplărilor, solicită adorația mulțimii".

Splendoarea și autoritatea solidă a Carolinei venea tocmai din sufletul ei resemnat și entuziast în acelaș timp, cu care a știut să înmormânteze, în unele împrejurări din viață, cât mai adânc, vechi regrete, sub realități pline de speranțe.

La minele dela St. Etienne— sute de lucrători sunt acoperiți de pământ. O explozie neașteptată suprimă, fără de cruțare, singurul sprijin al atâtor familii.

Caroline coboară în mina cuprinsă de flacări, salvează ceeace se mai putea, dar sufletul ei se reîntoarce în mijlocul nenorociților rămași singuri— organizând o adevărată CRUCIATĂ A MILEI adunând printre colaboratorii săi de ziar, sume fabuloase.

N'a fost cruțată nici de ironia nici de calomnia, nici de suspiciunea tuturor.

Ca pe o corabie minunată — cea mai ideală creațiune a spiritului care atinge sublimul — ea va merge mereu înainte disprețuind pe cei câțiva defaimatori, mereu înainte, acolo unde viziunea ei clară contura un ținut al perfectei încântări — ca visul acela de fiecare minut al călătorilor fără popas — care merg cu nefericirea în sufletul lor.

Aceeași mână delicată, pe care o întindea mângâietoare, ca să aline rana cea mai profundă — se ridica vijelioasă contra acelora care — cu inconștiență — subjugă voințele lor, credința, fapta, gândul altora, prin mijloacele cele mai reprobabile.

Deși vrăjmașă pe față a antisemitismului, necredincioasa Caroline obține o convorbire cu Papa Leon XIII — întreaga presă mondială se agită. Un nihilist rus pentru a răzbuna pe coreligionarii săi politici, masacrați de regimul țarist, împușcă pe generalul Seliverstoff. Caroline îl face scăpat pe criminal.

Caroline Guebhard aducea în această muncă disciplinată, ecoul plin de sinceritate al sufletului ei, energia vânjoasă a unei hotărîri premergătoare de lupte îndârjite cu lumea dinafară care, nu numai n'a înțeles-o dar care a căutat să-i întunece virtuțile — să-i evidențieze scăderile, pentru ca, la capătul unei vieți așa de rodnice să înmănuncheze în chip așa de minunat sentimentele luminoase — alături de asperitățile dureroase—pentru o lume numai a ei — o lume disciplinată pentru suferință și menită sacrificiului.

Acesta e înțelesul adânc al atitudinei ei sufletești în fața unei realități poate cea mai dureroasă din viața ei, realitatea marelui războiu din 1914—1918.

După atâția ani de studii, de meditații, de muncă călăuzitoare întru găsirea acelor bucurii incomparabile, pe care le surprinzi între foile unei simple cărți — după ce a implorat savanții și pe oamenii de bine să coopereze la marea operă de mântuire a omenirii, prin înlăturarea războiului — după ce a încercat să prefacă însuși sufletul omenesc — prin raza de lumină a minții ei strălucitoare, a sfârșit prin a face apel la iubire, la acea iubire care nu mai e umană — ci aceea care se infiltrează dela suflet la suflet, și care este pentru sufletul uscat de arșițele tuturor pierzaniilor, ceeace este picătura limpede din izvorul nesecat — care se prelinge pe buzele arse ale unei omeniri ajunsă până la pragul supremei suferințe.

Ar fi în zadar să se noteze toate sforțările ei, supraumane, prin care se jertfea faptei — tot așa de inutil să se caute laude, amănuntul care subliniază admirabilul ei apostolat vreme de cincizeci de ani de necurmată luptă.

E deajuns să se știe că, această nemaiîntâlnită valoare spirituală, era mai întâiu o artistă a cuvântului pentru atât cât putea să ție în încordarea celui mai sincer entuziasm, douăzeci de mii de suflete — tot atât cât prin scris — ideia ei minunată făcea înconjurul lumii întregi cu o putere de pătrundere cu adevărat uimitoare.

Iată figura Carolinei — icoană vie a acestui complex sufletesc care s'a întrețesut între puteri creatoare și năzuinți lăuntrice — cu aureola biruinței — iradiată din adâncimile fără de măsură ale cugetului ei, învăluită în țesătura de taină a mirajului ce se proectează spre lumea seninătății și a bucuriei. E în această imagine — nu știu ce minune de alcătuire—care-ți lasă în urechi, strigătul spre popasurile sufletului, încă nebănuite de mintea noastră, dar imperceptibil simțite, de emoțiile fiecărei clipe din viața ei.

O existență singulară, ieșită din cadrul obișnuitului omenesc care o ținuse departe de soțul ei Adrien Guebhard.

Acest om, așa de măsurat — cu mintea fixată în cadrul unor anumite probleme care cereau atâta profunzime de cugetare, cu sentimentul totuși, al unei prețuiri care trecea dincolo de mărunta încântare pe care o presupune existența laolaltă a două ființe — a trebuit totuși să se izoleze pentru câtăva vreme fără însă a uita o clipă, ființa delicată a Carolinei.

Târziu, după anii războiului, el i-a cerut încuviințarea de a veni să-și trăiască restul vieții la Saint-Vallier de Thiey — în acel laborator imens unde mintea găsea răgazul unei limpezimi și unde sufletul se însenina, după drumul anevoios — spre orizontul larg deschis, al unei existențe refăcută din undele sufletești ale amândurora.

Și Caroline și-a deschis larg brațele spre acela care a știut s'o aștepte până în ultimul moment.

La Pierrefonds s'au stins amândoi: femeea pășind pe puntea de aur cu revărsări de gânduri, cu fâlfâit de aripi, — care desparte cele două lumi, după ce OMUL — trecuse de mult, pe corabia de argint care poartă sufletele celor buni pe aripele văzduhului.

Și în ceasul din urmă, când pământul s'a întors din nou spre lumină, cel din urmă gând a lui Adrien, a fost pentru Caroline.

Acum ei dorm împreună — acolo — la Pierrefonds, — după ce au creat o lume exterioară în atmosfera institutului care le poartă numele și după ce i-au insuflat duhul vieții care nu se va pierde nici odată.

Iată ce va rămâne după ei: SIMBOLUL UNEI EPOCI ȘI A UNEI SINGURĂTĂȚI; nici o legătură cu oamenii — dar contopire desăvârșită, cu natura — cu măreția ei.

LUCIA OPRESCU

ANTINEVRALGIC
Dr NANU MUSCEL
INTREBUINȚAȚI CONTRA
GRIPEI, MIGRENEI, NEVRALGII, etc.
Se vinde numai în cutii originale, conținând 2 buline și cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

NEVASTA LUI BORIS URZEV

Sakin îl privea perplex cu mâna pe clanță.

— Vezi că... bâigui el... E atât de urgent?

— De!... Atât de urgent poate că nu e... Aș ține totuși să-ți vorbesc despre asta cât mai degrabă.

Sakin își recăpătă încetul cu încetul obișnuitu-i zâmbet pisicher. Și, plecându-se la urechea prietenului său, șopti:

— Acum nu se poate... Nu sunt singur... Dacă vrei, revino peste un ceas. Ne-am înțeles? Peste un ceas, nu mai de vreme!...

D. Urzev se retrase. Hoinări pe câteva ulițe dosnice, ca nu cumva Sakin să-l socotească indiscret și să creadă c'a așteptat în fața hotelului să vadă cum arată femeia care-l vizitase. Când peste o oră pătrunse la actor acesta era îmbrăcat, pieptănat cu îngrijire, instalat într'un fotoliu, cu pipa între dinți. In odaie stăruia un miros de apă de colonie fină

— Mare stricat ești! spuse d. Urzev, mângâindu-și barba. Abia ai sosit în oraș și aventura gata! Ce miros plăcut! Trebue să fie o femee din lumea bună, se cunoaște după apa asta de colonie.

— Serios? făcu Sakin, zâmbind mereu. Dar șezi colea și povestește-mi ce s'a întâmplat.

Boris se instală pe canapea, rezemându-se bine de spătarul de catifea vișinie ca și cum ceeace avea de spus trebuia să dureze mai mult.

— Este vorba tot despre expatrierea mea. Am vorbit astăzi cu consulul francez. Nu-l cunoști? Un bătrân foarte de treabă. Sunt cu el în relațiile cele mai cordiale; cu tata a fost prieten bun. Dar, să nu mă întind prea mult la vorbă In baza legăturilor noastre de prietenie și în baza serviciilor pe care firma Urzev le-a adus atâtor fabrici franceze. consulul vrea să mă ajute să plec din Baku. Pentru asta îmi va elibera un pașaport din care să reiasă că sunt supus francez. Știi că streinii au toată libertatea să plece, dacă vor.

Figura lui Sakin luă un aer de seriozitate surprinzătoare.

— Mă bucur, spuse el, scoțându-și pipa din gură, că ceeace ți-ai pus în cap e pe cale de înfăptuire.

— Stai, nu te grăbi. Nu e chiar atât de simplu.

— Ce mai e?

— Nu te gândești? Pentru a mă expatria cu familia, poate pentru totdeauna, am nevoie de o sumă însemnată de bani. Voi fi nevoit să-mi preschimb toată averea lichidă în bijuterii. Ori, dacă o familie de supuși francezi, compusă din bărbatul, nevasta și copilul, poate la rigoare trece bariera bolșevică, diamantele găsite la percheziția prealabilă vor rămâne fără pic de îndoială în mâinile Cekei.

— Asta cam așa e! încuviință Sakin.

— Înțelegi, Vladimir, urmă d. Urzev, încălzindu-se. Pot pleca, pot trece dincolo la Tiflis — și de acolo la Constantinopole, la Paris, la Londra, unde vreau! Libertatea — o nouă viață pentru noi, pentru Alioșa! Dar trebue să plec cu giuvaericale. Nu'mi pot târî soția și copilul spre necunoscut pentru a-i lăsa să moară de foame.

— Iți pot fi cumva de folos? Intrebă Sakin, arcuindu-și sprincenele incolore. Căci graba ta de a-mi împărtăși toate acestea...

— Da. Se înțelege... Nu este, dealtfel, ideia mea ci a consulului căruia, în treacăt, i-am pomenit de tine. Iată despre ce e vorba: Voi, artiștii... (Sakin observă că de data asta Boris nu mai spunea: Voi, cabotinii) da, cum să zic? Voi artiștii sunteți favorizați de autorități, oricărui regim ar aparține ele. Nu mi-ai spus chiar tu că în curând vei trece cu trupa „dincolo"?

— Da. Sper ca la sfârșitul săptămânii viitoare să joc la Tiflis și să fac acolo cu menșevicii un chef tot atât de îndrăcit ca acela făcut la Axtafa, cu bolșevicii. Dar nu văd...

— Vladmir Sakin, pentru întâia oară de când suntem prieteni, îți cer un serviciu. Ia-o pe Ecaterina cu tine.

Sakin tresări.

— Nu înțeleg, spuse el, privindu-l pe Urzev bănuitor.

Boris se aplecă și vorbi mai încet și pe un ton mai mieros.

— E ușor de înțeles totuși. O vei lua pe Ecaterina și o vei face să treacă drept una dintre actrițele tale. Față de trupa Sakin, Ceka închide ochii. Sunteți lăsați să circulați în voe. nu sunteți percheziționați. In modul acesta Ecaterina va ajunge cu toate bijuteriile noastre la Tiflis. Iar dacă, în mod excepțional bijuteriile vor fi totuși descoperite. Katia va putea spune că sunt pietre false, podoabe necesare efectelor scenice. Cât despre mine, grație pașaportului francez voiu veni după voi cu Alioșa după câteva zile.

Sakin se ridicase din fotoliu și străbătea odaia în lung și în lat cu mâinile în buzunare.

— Tot planul ăsta e absurd, spuse el, oprindu-se brusc. Absurd și plin de riscuri.

— Riscuri pentru cine?

— Pentru Ecaterina Dimitrievna, în primul rând.

— Și cari anume?

— Nu-ți dai seama? Actorii și actrițele mele nu sunt tocmai uși de biserică. Nevasta ta va trebui să trăiască într'o atmosferă... cum să spun... specială. Suntem niște haimanale, niște bețivani. Hoinărim de colo până colo, muncim toată ziua și seara repetând, jucând; noaptea ne-o petrecem în chefuri porcești, adormim pe sub mese, ori câte șapte într'o odaie.

Domnul Urzev se ridică la rândul său de pe canapea și zise solemn, sprijinindu-se cu amândouă mânile pe măciulia bastonului:

— Dacă este sub protecția ta, n'am nici o grijă. Și apoi, totul nu va dura decât câteva zile.

Sakin își reluă mersul dezordonat prin odaie scărpinându-se în cap. Făcea acest lucru într'un mod aparte. cu toate zece degete odată, așa încât părul său cărămiziu, dat pe ceafă frumos la intrarea lui Boris. era acum iarăși vâlvoi De fapt chica asta încâlcită se potrivia figurii lui largi. cu ochii albaștri și limpezi. cu buze cărnoase arcuite de un surâs șugubăț, umerilor săi de atlet și mersului său legănat de marinar.

— O întrebare — zise el — privindu-l pe Boris țintă. Ecaterina Dimitrievna cunoaște planul ăsta?

— Nu încă răspunse calm domnul Urzev. Dar mă pot bizui pe ea. E o femee cuminte care nu s'a împotrivit niciodată hotărîrilor mele. Cu atât mai puțin o va face de data asta, când altă soluție nu poate fi. Nu uita că e în joc viitorul lui Alioșa... Nu-i așa că primești?

— Ei bine, nu... adică refuz să-ți dau vre-un răspuns, până ce nu vei fi vorbit cu Ecaterina Dimitrievna.

— N'am nimic împotrivă. Vino să prânzești mâine la noi. Alioșa a întrebat eri de tine...

D. Urzev avu bucuria să constate că nu se înșelase în prețuirea soției sale. Când, a doua zi, la masă, află ce i se cerea, Ecaterina roși imperceptibil, șovăi numai câteva clipe, apoi spuse, fără nici un tremur în glas:

— Dacă așa spui tu, Boris...

In zilele următoare soții Urzev își începură pregătirile de plecare. Slugile fură concediate, încărcate cu daruri, Ecaterina își împachetă lucrurile necesare unei lungi călătorii, Boris alergă toată ziua cu buzunarele pline de bancnote, să cumpere briliante. Nu-i fu tocmai ușor; trebui să se adreseze unor misiți suspecți, să intre în dughene sordide, să se tocmească înapoia unor tejghele soioase ori mucegăite; căci giuvaericalele din vitrinele bijutierilor dispăruseră ca prin farmec la sosirea bolșevicilor, fuseseră dosite în tainiți sigure.

In sfârșit ziua plecării Ecaterinei sosi. Sakin veni pe la ceasurile șapte seara s'o ia cu sine căci Boris, agitat, înfrigurat, fusese de părere să nu-și petreacă soția la gară, ca să nu trezească bănueli.

— Prudența înainte de toate! spuse el, cu aer de conspirator, care pe figura-i placidă devenia oarecum grotesc.

D-na Urzev își ascunsese bijuteriile peste tot, la sân, în căptușeala rochilor, în pălării.

Actorul se retrase discret în odaia de alături să se joace puțin cu Alioșa și să dea astfel soților putința să-și ia rămas bun nestingheriți.

— Fii cu ochii în patru, Katia, spuse d. Urzev, emoționat. Cum ajungi la Tiflis, să te desparți de trupă, să tragi la hotelul „Orient" și să-mi trimiți o telegramă. Ia să vedem, ce-ai putea să-mi scrii, ca să nu trezești bănuiala cenzurei?... Afurisita asta de Ceka!... Aha! Dacă totul merge bine, telegrafiază-mi așa: „Aștept scrisoarea". Asta va însemna că planul nostru a reușit și că pot veni cu Alioșa.

Se apropie și depuse pe obrazul nevestei o sărutare, sărutarea-i de toate zilele, fugitivă și neutră, de parcă s'ar fi despărțit de ea pentru a se duce la birou, ori la cercul comercianților; apoi întoarse capul spre fereastră ca nu cumva să i se vadă turburarea care-l cutropea. Ecaterina își chemă copilul, și-l îmbrățișă îndelung, după care Vladimir Sakin apucă cele două geamantane.

— La revedere, Boris, spuse el. Haide, Ecaterina Dimitrievna, că pierdem trenul

— Drum bun, Vladimir. Ai grijă de Katia.

Alioșa începu să plângă. Urzev îl luă pe genunchi și îl legănă cu stângăcie

— Fii cuminte, Alioșa, peste câteva zile vom fi iarăși laolaltă cu mămica.

Spunând acestea, credea în adevăr că peste trei zile, cel mult, va fi la Tiflis alături de Ecaterina. Dar o săptămână trecu, apoi alta și nici o veste nu sosea. Boris umbla încoace și încolo descumpănit, se ducea la poștă, întreba vecinii dacă, în lipsa lui, nu venise vreo telegramă pentru el. O îngrijorare cumplită îl năpădea. Iși închipuia că Ecaterina pătise vreun accident de călătorie ori căzuse în mâinile Cekei; și la gândul ăsta, gâtlejul i se usca, o răceală îi fugea dealungul spinării. Alioșa se juca pe covor cu pietrele colorate aduse în dar de Sakin; căpătase îndemânare, ridica o adevărată cetate, cu metereze și turnuri. D. Urzev rămânea ceasuri întregi lângă el, cu privirea stupidă; un cuțit înroșit în foc îi intra în măruntae oridecâteori în creerii lui se zămislea ideia că Ecaterina putea fie pierdută pentru totdeauna, pierdută pentru el și pentru Alioșa. Din când în când pleoapele-i roșii de miop i se umezeau; nu-și mai putea da seama dacă ochii i s'au împăienjenit ori dacă s'au aburit doar ochelarii Și-i lua pe aceștia de pe nas, îi ștergea domol și metodic, cum era deprins să facă orișice lucru, sufla întâi peste lentile, petrecea batista pe amândouă fețe ale lor, le privea în zare, pentru a se încredința că erau curate; apoi și-i potrivea din nou pe muchia nasului, acolo unde locul li era însemnat cu o dungă vânătă ce nu dispărea niciodată. Dacă n'ar fi trebuit să-l hrănească pe Alioșa, nu ar mai fi cumpărat nimic de mâncare. s'ar fi lăsat să se prăpădească, deoarece viața fără Ecaterina nu i se mai părea cu putință.

Pe măsură ce timpul trecea, o oarecare reacțiune se isca totuși în sufletul său. Dacă Ecaterina — își zicea el — nu-i telegrafiase, după cum se înțeleseseră, poate că fusese împiedicată s'o facă, poate că la Tiflis nu se mai primeau telegrame pentru Baku. In zilele acestea turburi, cele mai arbitrare hotărîri puteau fi luate de niște autorități nepricepute, ori zăpăcite. Prin urmare cel mai bun lucru pe care-l putea face, continua să monologheze el, era să-l ia pe Alioșa și să plece după Ecaterina. Iși pipăi pașaportul de supus francez care se afla de două săptămâni în buzunarul lăuntric al surtucului. Da Trebuia să plece; așteptarea asta încordată devenea grozavă.

In ziua plecării, d. Urzev cotrobăi prin încăperile locuinții sale din pivniță până în pod, se uită cu melancolie prin toate colțurile, lăsă peste tot storurile, zăvori ușile. Făcu toate acestea împins de meticulozitatea sa firească, dar și de o solicitudine de neîmpotrivit față de casa sta în care de născuse, în care trăise ani senini și fericiți cu Ecaterina, și în care știa că nu se va mai întoarce niciodată. Pe bufetul din sufragerie zări carafa cu vin de Katehin, rămas încă din ziua plecării nevestei sale, căci de atuncea Boris nu mai pusese gura pe vin. De data asta se apropie de bufet, își turnă un pahar, și ridicându-l ca spre o persoană nevăzută și totuși prezentă, șopti:

— In sănătatea ta, Katia...

In sfârșit se văzu în tren, cu Alioșa. Drumul până la Axtafa era lung, trenul mergea cu încetineală, se oprea în toate târgușoarele înșirate dealungul liniei. Prin fereastra vagonului perdeluită de înserare, Boris vedea pe șosea convoaie de oameni în debandadă, detașamente de-ale armatei roșii. mergând în pas milităresc, căruțe cu refugiați; mai departe, printre colinele împădurite răsărea pâlcul de bordee al vreunui sat tătăresc. din mijlocul căruia se înălța, subțire și alb, minaretul.

Abia a doua zi, în zori, ajunseră în Axtafa. Orășelul părea cufundat în pâclă și noroi; casele rare, mărunte și mohorîte, se sgribuleau sub o burniță rece, pătrunzătoare.

Biroul Cekei se afla instalat la primărie, o clădire cenușie, abia mai răsărită decât celelalte case; când Boris ajunse acolo, deși era cu mult prea devreme, sumedenie de oameni așteptau în fața ușii, îndoiți sub ploaie, păziți de câțiva soldați somnoroși și arțăgoși. Erau bărbați vârstnici, femei cu copii de mână ori în brațe; veneau din toate colțurile provinciei, unii de bună voe, mânați de nădejdea de a putea trece fluviul, de a scăpa mai curând de o atmosferă care-i înăbușea; alții aduși cu sila din ordinul Cekei, pentru a răspunde la anumite acuzații. Toți aveau un aer comun de oboseală, de murdărie, de neliniște; obrajii bărbaților, nebărbieriți de câteva zile, păreau pământii sub ochii cari sticleau ca la niște vagabonzi flămânzi și gata de crimă. Un pluton de soldați cu arma la urmăr țăifăsuia în curtea de alături, lângă un camion automobil.

Pe la orele opt ușile se deschiseră, un funcționar veni să ceară documentele celor cari pretindeau să treacă în republica georgiană. Boris dădu pașaportul său și trăgându-l pe Alioșa după sine, se duse de se așeză pe o piatră mai la o parte. sub o strașină, căci picioarele nu-l mai țineau. Alioșa îi adormi numai decât pe genunchi. Boris îl înveli cu pulpana pardesiului său și aștepta să fie strigat. Acum câte un nume răsuna la intervale neregulate în pragul primăriei. Cel chemat intra, rămânea câteva minute, apoi reapărea. Cei mai mulți ieșeau cu un aer disperat; fără a rosti o vorbă, se înțelegea că fusese respinși; câțiva se iviră însoțiți de doi soldați și fură duși sub un șopron în curtea de-alături. D. Urzev. nu putea avea nici urmă de îndoială: oricine era dus în acest șopron, era osândit la moarte. Un fior îl scutură; riscul planului său i se vădi brusc; și, instinctiv, îl strânse pe Alioșa la piept.

Deodată își auzi numele rostit răspicat în tăcerea grea de temeri și speranțe. Il trezi pe Alioșa, se ridică de pe piatră, își făcu loc prin mulțime și urcă treptele dela intrare. Inăuntru, într'o sală scundă, un marinar ciolănos, ras pe cap, cu fălcile proeminente și cu fruntea teșită, ședea la o masă, înconjurat de doi bărbați în haine cenușii încheiate până la gât; unul dintre aceștia era pirpiriu, pleșuv și sașiu; privirea lui crucișă părea a fi folosită pentru a ameți pe cel ce se înfățișa Cekei; celălalt era pepenos și aprins la față și își mușca tot timpul unghiile; umerii îi erau ninși de mătreața ce-i cădea din părul negru. La o măsuță de alături un grefier se pleca asupra unui registru. Doi soldați ședeau pe o bancă într'un colț.

Marinarul cercetă cu deamănuntul pașaportul.

— Asta trebue să fie tovarășul Cricov, gândi d. Urzev, amintindu-și cele ce-i povestise Vladimir Sakin despre cheful dela Axtafa și despre Dușa, dansatoarea - sfârlează.

Cu cât timpul trecea, cu cât șeful Cekei zăbovea mai mult cu purificarea fiecărei pagini, Boris simțea bătăile inimii mai puternice. Rămânea nemișcat în fața mesei acoperite cu hârtie albastră; gâtul îi era uscat, mâna care-l ținea pe Alioșa se umezea. Vedea cu o luciditate neobișnuită fiecare amănunt al obiectelor de pe masă. o condică, un dosar cu acte. călimara cubică de sticlă împestrițată de petele de cerneală, tocul de lemn roșu înfipt în ea, revolverul ce stătea lângă condică la îndemâna tovarășului Cricov. Ce rost avea acolo acel revolver? se întreba fără să vrea d. Urzev. Și o nouă frază a lui Sakin îi reveni în minte: „Un gest suspect, o bănuială, pac!"

— Ești supus francez? întrebă marinarul

— Da.

— Cine e femeea asta?

— Care femee?

— Asta din fotografie.

Boris înghiți în sec și se aplecă asupra pașaportului. Degetul butucănos al șefului Cekei o arăta pe Ecaterina Urzev care surâdea alături de bărbatul și copilul ei. In adevăr în zăpăceala sa d. Urzev, dăduse consulului francez din Baku fotografia aceasta, singura pe care o avusese în momentul acela în buzunar.

— Cine e femeia asta? repetă Cricov bătând cu pumnul în masă.

— E soția mea.

— Unde este?

— A... a rămas la Baku, se bâlbâi d. Urzev...

Șeful Cekei luă din nou pașaportul și, întorcându-se către vecinul său chel și sașiu, îi arătă fotografia. Acum amândoi își dădeau cu cotul își spuneau câteceva la ureche; o clipă buzele spanchiului schițară un zâmbet. Dar numai decât marinarul trânti pașaportul pe masă și privindu-l țintă pe Boris, se răsti:

— Minți!

Cuvântul acesta îl izbi pe d. Urzev ca un pumn în piept. In atmosfera momentului și din gura șefului Cekei locale, ceeace auzea nu mai era un cuvânt, ci o sentință. O amețeală îl cuprinse brusc, silindu-l să se sprijine pe umărul mic și subred al lui Alioșa. Pe sub ochelari un vârtej i se isca, o învălmășeală de imagini întregi ori frânte, încâlicate, suprapuse ca într'un caleidoscop oribil: fruntea încruntată a lui Cricov, țeava cenușie și lucioasă a revolverului de pe masă, șopronul de afară în care se aciuiau suspecții, plutonul de soldați, camionul-automobil care trebuia să transporte pe osândiți la locul execuției. Bolșevicii n'au timp de procese ori de alte asemenea formalități burgheze, spusese Sakin. Un gest suspect, o bănuială, pac! „O sudoare rece brobonea pe fruntea, pe gâtul îngust al d-lui Urzev. Alte vedenii se zămisleau acum dinainte-i, Ecaterina așteptându-l zadarnic la Tiflis, înebunită de grijă, Alioșa, rătăcind singur, în iadul acestui orășel sinistru, murind de foame într'un șanț ori în tufișul unei grădini.

Atunci, în excitarea-i crâncenă, sub groaza soartei ce-l așteaptă pe el și pe ai lui, i se întâmplă d-lui Urzev un fapt unic, o minune: omul acesta a cărui viață se scursese fără nici o sforțare și fără nici o surpriză, între pacea unui cămin devotat și un comerț ce mergea dela sine, omul acesta pentru întâia oară, la patruzeci de ani, și încă într'un moment hotărâtor, avu imaginație!

Făcu un pas înainte și cu un glas bine stăpânit spuse marinarului:

— Tovarășe comisar... (pentru d. Urzev toți demnitarii acestui afurisit regim erau comisari)... Tovarășe comisar, cer să-ți vorbesc între patru ochi.

Dorința asta era atât de nouă, de suprinzătoare pentru cei de față, încât toți, omulețul pleșuv și sașiu din dreapta lui Cricov, găliganul pepenos și apoplectic din stânga lui, grefierul, cei doi soldați de pe banca din colț, toți tresăriră și își pironiră ochii pe Boris Urzev. Cricov însuși se uită cu o atenție nuanțată de uimire la acest bărbat slăbănog și caraghios, cu o figură de dascăl ori de conțopist de provincie, ținând un copil de mână, ca o dădacă.

— Vino după mine, zise el luând cu sine pașaportul; și, ridicându-se de la masă, trecu într'o odae alăturată.

D. Urzev spuse lui Alioșa să stea cuminte un minut, până se va întoarce, apoi intră unde fusese chemat. Cricov se așezase călare pe un scaun și își răsucea o țigară groasă de mahorcă.

— Ce vrei să-mi spui? se răsti el. Nu mă ține mult de vorbă că n'avem timp de pierdut.

— Tovarășe comisar. începu Boris Urzev, ești bărbat și-ți vorbesc ca unui bărbat. Sunt sigur că mă vei înțelege. Mi s'a întâmplat o mare nenorocire. Soția mea n'a rămas la Baku, așa cum am spus adineauri, de rușine. M'a părăsit, și-a părăsit copilul și a fugit cu un actor, un anume Sakin... Acum se află la Tiflis cu amantul ei. M'a înșelat, m'a prădat de toți banii din casă și a fugit... Tovarășe comisar, trebue să pun mâna pe ei... trebue să ajung cât mai repede la Tiflis...

Oboseala lungei călătorii dela Baku la Axtafa, emoțiile prin cari trecuse în ultimele momente, ideia că joacă totul pe o carte, dădeau un aer patetic figurii d-lui Urzev. Tensiunea lui nervoasă ceda în clipa asta, se descărca, glasul îi tremura, încât toată comedia pe care vroise s'o joace, lua acum aparențele unei tragedii sincere. reale.

Tovarășul Cricov pufăia de zor. Când Boris tăcu, își scoase țigara dintre dinți, scuipă pe podea și zise:

— De data asta ai spus adevărul. Soția ta a fost în adevăr aci acum două săptămâni cu Sakin și-au trecut împreună dincolo. Se sorbeau din ochi. O femee brună. cu un obraz prelung și buze nostime. Am recunoscut-o numai decât pe fotografie. Nu era, de altfel, greu, deoarece am chefuit o noapte întreagă cu ei amândoi și cu trupa. Strașnică femee! Afurisit om Sakin ăsta! Unde dracul dibăcește atâtea femei frumoase?...

Cricov își muia glasul, îmblânzit de amintirea petrecerii pe care o evoca. Uitase parcă de Urzev, cufundat cu totul în invidia cu care se gândea la Sakin. De odată, își bătu coapsa cu palma și se ridică de pe scaun, spunând:

— Ascultă-mă pe mine, nu e bine să alergi după o muere... Chiar de o prinzi azi, îți scapă mâine. Am pățit-o și eu odată. Dacă ții totuși, n'ai decât... Vino să-ți pun viza.

Când Boris Urzev se văzu afară, cu pașaportul vizat pentru plecare, se depărtă repede de primărie de parcă i-ar fi fost teamă să nu fie chemat înapoi. Se simțea ușor, vesel; toată oboseala îl părăsise, ar fi vrut să strige, să cânte, să joace. Il îmbrățișă pe Alioșa cu înfocare, spunându-i la ureche:

— Am scăpat, Alioșa, am scăpat! Diseară vom fi împreună cu mămica.

Ii venea să râdă la gândul că păcălise Ceka. Ce năzbâtie îi îndrugase tovarășului Cricov! Ecaterina să-l părăsească pe el și pe Alioșa, pentru a fugi cu Sakin! Hahaha! Faptul că avusese această inspirație și că răușise să-și joace rolul până la capăt, cu succes, îi întărea buna părere pe care o avea din totdeauna despre sine însuși; osebit de asta, i se părea că renghiul jucat bolșevicilor îl răzbuna întrucâtva de tot ce suferise de pe urma lor.

Ajunse la Tiflis la orele două noaptea. După ulițele strâmte, gloduroase din Axtafa, — străzile și piețele elegante, grădinile, vilele albe ale Capitalei îl impresionară strașnic. Ici, colo, câte un palmier își profila frunzele imense și forfecate pe cerul scăldat în apele străvezii ale lunii.

Se îndreptă numaidecât spre hotelul „Orient" Inima îi bătea cu putere. umflată de o bucurie nerăbdătoare. In hallul îmbrăcat în lambriuri de mahon, portarul de noapte răsfoia niște hârtii, înapoia tejghelei de marmoră. D. Urzev își spuse numele și întrebă ce cameră ocupa soția sa.

— Nici o doamnă cu acest nume nu locuește la noi, răspunse portarul.

Lui Boris i se păru că nu aude bine și repetă numele soției sale. Deși era sigur de cele ce afirmase, portarul parcurse, de politeță, câteva pagini ale registrului de călători.

— Nu, nu stă aci.

Și cum noul sosit rămânea cu gura căscată în fața lui, cu pălăria în mâna-i tremurătoare, adăogă:

— Căutați la celelalte hoteluri.

Da. Se 'nțelege. D. Urzev trebuia s'o caute pe Ecaterina la celelalte hoteluri. Dar de ce nu trăsese la *„Orient"*, așa cum o îndemnase el? Alioșa era mort de osteneală și acum trebuia să colinde cu el străzile cine știe câte ceasuri. Asta nu era însă nimic. O teamă nouă se strecură în Boris, îi muie genunchii. Dacă Ecaterina nu era în Tiflis? Acum îi părea rău că nu întrebase pe portarul *„Orientului"* dacă o doamnă nu lăsase vreo scrisoare pe numele Boris Urzev. Poate că împrejurări speciale o siliseră pe Katia să plece mai departe. Dar dacă i se întâmplase ceva? Voia bună cu care intrase în oraș îl părăsise cu desăvârșire pe Boris; o clipă șovăi, vroi să se întoarcă la hotelul *„Orient"*. Iși spune însă că putea întreba de scrisoare și a doua zi; și începu să străbată toate străzile centrale, pândind globul de lumină al fiecărui hotel.

La al doilea în care intră, i se dădu acelaș rsăpuns ca și la *Orient*. De data asta Boris se informă dacă trupa de teatru Sakin trecuse de curând prin Tiflis. Da, trupa Sakin se află și acum aci; juca la teatrul Novoi. Vestea sta îl însenină puțin pe d. Urzev, îi dădu curaj.

Intră acum într'un hotel de mâna doua. Portarul moțăia cu șapca galonată pe cap, lângă un pupitru îmbrăcat în mușama neagră. La zgomotul făcut de intrarea lui Boris, se trezi, ridică fruntea și ascultând cu un aer plictisit întrebarea ce i se punea, răspunse acru:

— Camera 70, etajul III.

După care își reluă moțăitul.

Boris își potrivii ochelarii pe nas și se repezi pe scară. Dar Alioșa nu mai putea face nici o mișcare, dormea dea'npicioarele. D. Urzev îl luă în brațe; pe dată copilul își culcă un obraz pe umărul lui și începu să sforăe.

Un copil de șase ani nu e o povară ușoară pentru nimeni, mai ales după două zile și două nopți de oboseală și nesomn; totuși d. Urzev urca ușor; gândul că peste câteva clipe o va îmbrățișa pe Ecaterina îi dădea puteri noi; numai inima i se bătea grozav în piept, niște bătăi repezi pe cari le simțea până în zvâcnetul tâmplelor. Avea acum aceiaș luciditate exagerată ca și — cu o zi înainte — în fața Cekei; o luciditate febrilă care'l făcea să vadă cu o acuitate neobișnuită cele mai însemnate amănunte ale lucrurilor pe lângă care trecea, spirala de stejar lustruit a plimbului scării. cadrele cu ornamente rococo aurite ale oglinzilor, textul pancartelor spânzurate de păreți, înfățișarea obosită, jalnică ori caraghioasă a ghetelor rânduite, perechi-pereci, în fața fiecărei uși, dealungul coridoarelor.

Dinaintea ușii cu No. 70 se opri o clipă. Un scrupul nebănuit îl făcea să se codească a-și trezi nevasta din somn. Dar nu se mai putea stăpâni: trebuia s'o vadă numai decât.

Ciocăni. Nici un răspuns. Ciocăni din nou. De data asta se auzi dinăuntru un scârțâit ușor, apoi glasul Ecaterinei Urzev care întreba pe un ton supărat:

— Cine e?

— Deschide, Katia, sunt eu Boris.

Imediat răsbătură la urechile d-lui Urzev un schimb de șoapte, niște pași, sgomotul deplasării unui scaun și deodată glasul Ecaterinei care întrebă din nou, ca pentru a câștiga timp:

— Cine:

— Eu sunt, Boris.

Totuși vremea trecea și ușa nu se deschidea. D. Urzev nu pricepea nimic. Ecaterina era înăuntru, treaza; o auzise; dece nu venea să deschidă? Era poate bolnavă! Cu cine vorbise? Cu vre-o infirmieră... D. Urzev începu să hâțâne clanța, și să spună cu un glas îngrijorat și mustrător în acelaș timp:

— Deschide, Katia...

Abia după câteva minute ușa se deschise și Boris Urzev, cu Alioșa adormit în brațe, putu intra.

Intră — și în aceiaș clipă rămase înmărmurit, rezemat de tăblia ușii pe care o închise binișor spre a nu trezi vecinii. Ceiace vedea nu putea fi aevea, era ceva ce ținea deopotrivă de o vedenie de coșmar și de o farsă pusă la cale, nu put[ea] înțelege de către cine, în bătaie [de] joc. Lângă patul larg de bronz [și] așternutul răscolit ca de o luptă [și] de o împreunare, Ecaterina Urzev stătea în picioare. nemișcată, [cu] buzele strânse. cu priviri rele, [în]tr'o atitudine de resemnare dar și de sfidare. Sânii i se zăreau aproape în întregime prin despicătura capotului. In preajma ferestrei, desculț, cu pantalonii trași în grabă, cu surtucul îmbrăcat deadreptul pe piele, lăsând să se vadă un torace cutropit de un păr încâlcit și rău, Vladimir Sakin, ciufulit, cu veșnicu-i surâs ștrengăresc pe buze își privea cu atenție unghiile...

D. Urzev simți ca o ghiară care-l strângea de beregată, în timp ce mobilele din odae jucau împrejuru-i. Inchise ochii și murmură:

— Katia... Katia!..

Ceva i se rupea din suflet în vreme ce rămânea sprijinit de ușă, tremurând din tot trupul. Nu putea dumiri cum această comedie pe care o născocise pentru păcălirea sbirilor Cekei, se juca în clipa asta, în fața lui, în realitate. Și amintirea unei scene de mai înainte îi dădu buzna în minte acea dela hotelul din Baku, atunci când venise să-l roage pe Sakin s'o ia pe Ecaterina cu sine, și când actorul nu-l putuse primi, pentrucă avea o femee la el Femeia aceia fusese Ecaterina; îi simțise urmă, în odae, mirosul apei de colonie. Cât trebue să fi râs de el Sakin în clipele acelea! De cât timp îl înșelau astfel? Fapta lui Sakin nu era surprinzătoare, n'avea nici o însemnătate, intra în linia întregii lui vieți lipsite de scrupule, destrăbălate; dar ceeace făcuse Katia!... Doamne, cum putuse să joace ani de zile farsa soției supuse și drăgăstoase, a mamei fără prihană tăvălindu-se în acelaș timp, în fiecare zi în patul acestui cabotin de bâlciu, acestui măscărici bețiv? O clipă, deschizând ochii, Boris Urzev avu impresia că se află în fața unei necunoscute, i se păru că intre din greșală într'o odaie străină

In brațele tatălui său Alioșa se trezi deodată, își frecă ochii, orbit de lumina camerei; apoi zărind-o pe Ecaterina, întinse mâinile spre ea, strigând:

— Mamă! Mamă!

Ecaterina Urzev, avu o tresărire, un gest al brațelor, un început de elan spre copil. Dar d. Urzev deschidea ușa.

— Haidem, Alioșa, n'avem ce căuta aici. Am greșit amândoi. Nu e mama.

Și ieși cu copilul, închizând ușa tot ca adineaori, binișor să nu trezească pe cei ce dormeau în camerele alăturate..

Acum mergea în neștire pe străzi mereu cu Alioșa în brațe. Când obosea, îl dădea jos, trăgea de mână după sine, deși genunchii copilului se clătinau. Dindărătul unei grădini publice, cerul începea să se luminze, ramurile copacilor aveau un freamăt ușor, mătăsos, străbătute de fiorul deșteptării.

Boris se așeză pe o bancă, sub castani; rămânea așa cu capul în piept, fără a se gândi la nimic, cu fruntea grea, cu gura căscată; cu mâna dreaptă mângâia mașinal, creștetul copilului lungit alături, epuizat de hoinăreala asta fără sfârșit. Un sergent de stradă se ivi în poarta grădinii D. Urzev, ca un răufăcător surprins, se ridică, îl trezi pe Alioșa și porni mai departe.

— Mi-e foame, tată, spuse copilul

Foame? Așa e. Nici Alioșa, nici d. Urzev n'au mâncat nimic de douăzeci și patru de ore; buzele copilului sunt arse.

— Trebue să cumpăr ceva de mâncare. Prăvăliile se vor deschide îndată, își spuse Boris

Și faptul că putea închega în minte frazele acestea logice, practice, i se păru straniu de nepriceput. Iși duse mâna, instinctiv, spre buzunarul în care își ținea portofelul. Mai avea în el bani puțini, cu ce să trăiască o zi, o două. Se opri brusc, gândindu-se că toate briliantele — averea lui întreagă, prin urmare, — rămăsese la Ecaterina. De aci înainte era om sărac; poimâine el și Alioșa vor fi muritori de foame

Privirea îi căzu în momentul acesta pe inelul pe care-l purta pe degetul mic al mânii stângi, inel masiv cu un rubin enorm bijuterie veche de familie. Numai decât își pipăi, prin stofa vestei ceasornicul de aur. Vânzând aceste două obiecte va avea cu ce să trăiască un scurt timp, va putea plăti călătoria pentru sine și pentru Alioșa, până la Constantinopole.

Intră într'o simigerie căreia i se ridicau tocmai obloanele și ceru doi covrigi. Alioșa începu să-l ronțăe pe al său; nu-și dădea bine seama ce se petrecea și de ce mama sa nu era cu ei; în acelaș timp îi părea rău că nu-și luase cu el pietrele colorate dăruite de nenea Sakin și cu cari se putea ridica cetăți minunate. Alături de el, d. Urzev pășea tăcut, mestecând o bucată de covrig. De sub ochelari, două lăcrămi se prelingeau pe obrajii scobiți, se pierdea în barba rară și neagră ce-i creștea dela mustăți în jos.

VIRGILIU MONDA

Liviu Rebreanu: Gorila

Roman in 2 volume
Edit. „Universala“

Un cititor superficial ar putea lua „Gorila” drept un roman naturalist și pe d. Liviu Rebreanu drept un scriitor care, pornind de la observația faptului, își construește personagiile și viața lor din „adițiunile” faptelor, fără nici un rost, ale unei înșirări monotone și interminabile, în cadrul mediului social. Totuși suntem mereu într'o realitate familiară, realitatea imorală și inferioară a parvenitismului de după războiu, care centrează în jurul lui Pahonțiu, gazetarul în luptă veșnică și fără nici un scrupul, cu acest mediu, pentru ca să „ajungă să domineze și să stăpânească”.

Dar de și eroul său se ridică printr'o voință fără preget, nu se poate menține, tocmai din cauză că nu poate îmbrățișa realitatea exterioară în totalitate, din pricina multiplelor sale dorinți și a versatilității sale exclusive. De aci sentimentul intens al deficienții vieții noastre actuale, cu haosul ei general, de unde izvorăsc pe neașteptate catastrofale, ca în mod spontan. Pahonțiu are în el toate elementele care alcătuesc drama actuală a omului în luptă cu realitatea, dar nu se poate sintetiza pentru a se exprima printr'o acțiune închegată, de alt-fel ca mai toate personagiile de prim plan ale romanului, Rotarul, protectorul său, Barbu Dolinescu, Belcineanu, etc.

Aceasta deșteaptă în sufletul cititorului o dispoziție de neliniște, un fel de stinghereală moale și dizolvantă, care se accentuiază mai ales cu succesorul lui Pahonțiu, Titu Herdelea.

Prim roman într'o serie, Gorila ne apare totuși ca o schismă a desfășurării epice ce urmează a construi în realizările viitoare.

Câteva cărți de Istorie

Daniel Halévy și Emile Pillias publică „Les Lettres de Gambetta”, care se dovedește tot atât de bun scriitor de epistole pe cât era de bun orator. Autorii oferă publicului șase sute de scrisori inedite, care alcătuesc o frescă vioaie și pitorească a epocei. In această corespondență este evocarea vieții publice și personale ale marelui om de stat. Sunt scrisori la tatăl, frații, surorile și prietenii săi, bilete galante adresate marchizei Areonatti, scrisori duioase și arzătoare către Léonie Léon, care a fost marea iubire a vieții sale și, în fine scrisori politice, corespondența cu Juliette Adam și Gérard. Cu această corespondență se luminează pentru noi atât personalitatea lui Leon Gambetta, cât și originile Republicei a III-a.

O serie de studii solid documentate prezentate cu o putere extraordinară de viață, asupra „Parisului Vechiu” a scris Piérre Champion, iar cel din urmă în serie este: „Paris au temps des guerres religieuses”. Parisul celui din urmă rege din dinastia Valois. Asupra acestei epoci Pierre Valois aduce multe lumini și descopere multe lucruri necunoscute.

Indărătul incoerenței luptelor civile, Champion ne dezvălue prezența și acțiunea agenților spanioli, rivalitățile dintre Guise și Montmorency, rolul pe care l'au avut, în măcelul de la Saint Barthelemy, unele mici incidente fără nici o legătură cu religia, precum și amestecul politicii exterioare pe lângă cea interioară. Coligny este în primul rând victima afacerilor din Flandra. Iar a doua zi după măcel, Parisul se pasionează pentru... Polonia, în care fusese ales Ducele de Anjou și ai cărei ambasadori aveau niște costume foarte ciudate. Epoca aceasta întreagă sângeroasă și încurcată e admirabil tratată de talentul lui Piérre Champion.

Veșnicul fidanțat...

Bernard Nabonne publică viața particulară a lui Robespierre, dar cu multă părtinire, folosindu-se de faptul că figura stranie a acestui personagiu e învăluită de mister. De sigur biograful nu e silit, nici să iubească, nici să admire pe Maximilian Robespierre, totuși nu trebuie să se piardă din vedere că chestiunea „cazului Robespierre“ se pune încă spiritelor celor mai ascuțite ca o problemă nerezolvată și poate nerezolvabilă.

Nu se poate însă tăgădui minutioasa, excelenta documentare a lui Bernard Nabonne, precum și mișcarea viei sale povestiri.

De la nașterea sa, în cetatea Arras, până la eșafod în Thermidor, viața micului avocat, căruia i-a fost menită o soartă revoluționară atât de importantă se desfășoară pe un ritm rapid și plin de interes.

Din cei cinci copii ai părinților săi el a fost cel mai prudent și mai rece, „înghețat“ după cum se zicea Ca sănătate era foarte debil, între altele a avut în tinerețe picioarele pline de ulcere, apoi a rămas orfan de timpuriu și fiind sărac a avut o viață grea și plină de îndatoriri și sarcini. Femeile nu-l interesau, în afară de serviciile pe care le puteau aduce renumelui său, și îngrijirile sănătății sale șubrede. Legăturile sale au fost pătimașe, dar scurte. La Arras, d-na Buissart, o femee foarte frumoasă, soția unui prieten l'a fixat pentru câtva vreme. Nici odată n'a mers până la căsătorie, de și a avut o colecție de fidanțate. Cea dintâi a fost tot la Arras, o verișoară a sa Arais Deshorties, drăguță, bine crescută, bună gospodină —Dar viața sa frământată nu-i îngăduia să se ocupe prea mult cu aranjarea căsătoriei și a înțelegerii iubirii. Arais a fost lăsată, deci, la o parte când tânărul avocat, ales deputat, pleacă la Versailles.

La Paris, mama Lucilei Desmoulin, avea o a doua fiică. Adéle, și se gândi o clipă să o mărite cu Robespierre. Palid și închis în el însuși, misterios, interesa femeile și le plăcea. Dar situația de fidanțat i se potrivea mai bine de cât aceea de soț și Adéle Desmoulin a avut aceeași soartă ca și Araïs Deshorbies. Apoi când a cunoscut familia de tâmplari din Rue St. Honoré și s'a instalat acolo, aceasta a însemnat că s'a instalat pentru viață, care n'a durat mult, în situația de fidanțat. Tatăl, mama, cele trei fete, chiar băiețelul cel mic erau în admirația lui și fiecare se sacrifica pentru el, atunci în gloria sa primejdioasă, în plină înflorire. Dintre cele trei fete el a ales pe Eleonora. Dar toate erau împrejurul său, învelindu-l în grijele și adorația lor, dar și în țesătura vicleană a influenții lor, de și el, care nu cunoștea viața decât din cărți, nu-și dădea câtuși de puțin seama de realitate. El avea pentru femeile acestea care-l îngrijeau, pansându-i rănile dela picioare și satisfăcându-i voința și capriciile, o slăbiciune de copil.

Cu toate rezervele față de înclinarea autorului de o ponegri și scoborâ prestigiul oamenilor revoluției, cartea este interesantă și personalitatea lui Robespierre destul de bine luminată în unele privinți.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Autobiografii

Jacques Chardonne și Julien Benda, două personalități foarte diferite între ele, ne oferă în autobiografiile lor pe lângă contrastul aproape ostil dintre ele și cea mai plăcută varietate în natura omenească. Autori acestor biografii au apoi și multe calități comune: o pasiune pronunțată pentru puritate și selecțiune, o înclinare pentru îndepărtarea de vulg și mulțime implicând chiar și oarecare dispreț.

Scrierea lui Jacques Chardonne, intitulată „Le Bonheur de Barbezieux“ e în realitate „Le Bonheur“, e fericirea tinereții autorului, o fericire de o natură specială: „E fericirea difuzată în existență când nu este nimic desnădăjduit, o fericire imperceptibilă, amestecată în substanța vieții, în gustul vieții, câteodată pură de tot ca în bucuria de a trăi a copilului sau în bucuria iubirii mamelor pentru copii, arta care colorează cu un fel de veselie chiar tragedia“. E ca o temperatură interioară, o vibrare a ființii care schimbă fața și relieful lumii. Jacques Chardonne ca artist și meșter al condeiului lasă să se strecoare din realitatea densă numai „lamura“ cea mai fină, cu meșteșugul cu care familia sa tratează materia în „industria de calitate“ în care s'a specializat, timp de mai multe generații și ca o disciplină pe care au comunicat-o tehnicei literare a descendentului lor literat.

Julien Benda ar putea părea egoist în „Un Regulier dans le siècle“, atât este de atent la orice se petrece în el însuși și în mediul său. Dar se sustrage acestui defect considerându-e ca un tip, clasându-se ca un om reprezintând tipul normal și ordonat într'un secol de anarchie și răsvrătire. — E în autobiografie istoria unui „locician“ și nu aceea a unui „psiholog“ și artist, ca în autobiografia lui Madourne. El e preocupat de a nu pierde firul ideologiei sale proprii, într'o vreme în care filosofia este atât de frământată de nevoia de a-și reînoi metodele de lucru căutând să nu scape vreun ochiu din împletitura odată stabilită a gândirii sale. El e „un tip“ de și nu poate tăgădui progresul realizat prin ceiace s'ar putea numi „individualizarea adevărului“.

Cărți pentru vacanță

„Biblioteca Verde“, una din colecțiile cele mai frumoase destinate tineretului, a adăugat încă două romane noi ca lectură de vacanță: „Ciel empoisonné“ de Conan Doyle și „Trois Petites Americaines“ de J. Webster.

Puțini romancieri au avut darul de a pasiona cititorul cu hipoteze savante amestecate cu aventura romanului. In secolul al XIX-lea au fost trei dintre cei mai citiți în toată lumea Jules Verne Conan Doyle și Wells. Iar „Ciel empoisonné” poate fi privit ca o adevărată capo d'operă a lui Conan Doyle.

J. Webster e cunoscut de cititorii tineri prin încântătoarea sa povestire „Papa Faucheux”.

„Troi petites Filles Americaines” e o nebunie de la început până la sfârșit, căci ne descrie viața acestor fetițe într'un pension din Statele Unite și ne face să luăm parte la viața lor de toate zilele, în lumea lor zgomotoasă, zglobie, nedisciplinată, dar plină de inimă și spontaneitate, precum și la toate glumele și păcălelile, farsele și mistificările, nemaipomenit de fantastice, inventate de ele.

Va apărea în curând tot în „Biblioteca Verde” un nou roman al lui „Tarzan” și anume: „Tarzan parmi les fauves”.

Petre Neagoe: Drumuri cu popas

Tradusă după romanul „There is my Heart“ apărută în 1938 și datorită lui Julien Giurgea

Petre Neagoe a fost ales membru de onoare al Soc. Scriitorilor Români când s'a reîntors în țară după ce emigrase din Ardealul său cu treizeci și cinci de ani în urmă. Cu dragoste caldă a fost primit și de țăranii ardeleni, ca pe unul de ai lor care a știut să spună tot ce gândesc și simt ei, fără a putea să le dea glas. In cartea sa se oglindește credincios viața simplă și liniștită a satelor din Ardeal: curăția sufletească a picilor în torentele de munte, frăția de cruce a adolescenților, munca pământului și păstoritul, într'o lumină și cu un colorit pe care nu-l pot da decât dorul de țară din care au plecat și s'au simțit străini pe pământul depărtat. Ca în toate celelalte cărți ale lui Petru Neagoie țăranul ardelean este redat aci în acea curăție primitivă a țăranului ardelean, legat de glie prin dragostea și munca lor, cu mintea sa chibzuită și dorul de chiverniseală păstrate de veacuri.

Regretăm că unele lipsuri supărătoare ale traducerii întunecă frumusețea limbii și a tratării originale din englezește.

Cuvinte despre iubire

Natura e totdeauna măreață când e vorba de funcțiunea și privilegiile iubirii. Ea nu pregetă de cât pentru instrumentele muncii, mai ales însă e neîndurată pentru ceia ce oamenii numesc virtute. In schimb nu se uită la juvaerurile, nici la favorurile pe care le împrăștie cu risipă, în calea îndrăgostiților celor mai șterși. „Uniți-vă, înmulțiți-vă: nu e alt scop și nici altă lege de cât dragostea“, le strigă ea pe toate cărările, adăugând apoi pe șoptite: „trăiți, apoi, dacă puteți, aceasta nu mă privește“. Ori ce-ai face, ori ce-ai vrea, nu ai încotro, pretutindeni întâlnești aceiași morală, atât de deosebită de morala noastră omenească.

MAETERLINK

E deajuns o rază de speranță, pentru ca să ia naștere dragostea.

STENDHAL

Iubire! Iubire! cine-ți va pătrunde măcar una din tainele tale? De la nașterea lumii și îmbobocirea ei sub aripa ta, tu le trezești mereu sub altă formă în inimi. Fiecare generație o ia de la capăt, ca în raiu și reînvie dragostea cu farmecul și puterea primelor zile. Totul se preînoește și se reînsuflețește în fiece primăvară și fiecare din minunile tale e veșnic nouă. Cea mai neînțeleasă și mai vrăjită din fețele tale este, totdeauna, acea care ni se arată și pe cari o resimțim în clipa în care o trăim; totuși, dacă le comparăm, cea mai simplă și mai desăvârșită este acea care se naște mai fără cauză...

SAINT BEUVE

O femee frumoasă place ochiului, o femee bună inimii; una e o bijuterie, cealaltă o comoară.

NAPOLEON

Femeia care ni se aseamănă ne e antipatică. Ceia ce căutam în sexul celălalt este contrariul nostru.

E. RENAN

Viața cu tot ce ne oferă, bucurie sau tristeță, nădejde sau teamă, nu e de cât prilej de a înțelege iubirea, de a ști ce este, ce ar putea să fie, ce a fost...

BROWNING

A iubi fără speranță este încă a fi fericit.

BALZAC

Te crezi sublim?!... Nu ești decât îndrăgostit!

LAVEDAN

Dragostea adevărată și profundă fac și pe femei și pe bărbați virtuoși.

MAURICE DONNAY

Plăcerea de a iubi fără a te destăinui, își are suferințele, dar și dulceața ei.

PASCAL

Adevăratele drame ale inimii nu au evenimente.

P. BOURGET

Pasiunea este totul în omenire; fără ea religia, istoria, romanul, arta ar fi nefolositoare.

BALZAC

Dragostea precum și cuvioșia, vine târziu. O femee adeseori nu cedează pasiunii decât la vârsta când singurătatea nu mai e o spaimă. Căci pasiunea e un deșert arid, o Thebaidă arzătoare. Pasiunea e ascetismul profan, tot atât de aspru ca ascetismul religios. Cei ce cunosc lumea și viața știu că femeile nu pun bucuros ciliciul patemii pe trupul lor delicat.

ANATOLE FRANCE

Iubire delirantă?! — Pleonasm. Oare nu e iubirea însăși un delir?

H. HEINE

Iubitul care nu e totul, nu e nimic

BALZAC

Dacă iubirea lui Petrarca ar fi fost împlinită, cântul său ar fi încetat ca acel al paserei, îndată ce ouăle au fost depuse.

SCHOPENHAUER

Sunt unele femei cărora nu le place să facă să sufere mai mulți bărbați în acelaș timp, ci se înverșunează numai asupra unuia: acestea sunt femeile credincioase...

A. COPUS

Inima e o burgheză așezată, simțurile împing omul la desfrâu.

H. BATTAILLE

Viața în doi îndulcește egoismul omenesc, pentru al împarte în două.

MARCEL PREVOST

Iubirea care se naște dintr'o dată, e cea care se vindecă mai greu.

LA BRUGERE

Tot vorbind mereu de dragoste, sfârșești prin a te îndrăgosti. Nimic mai lesne. E patima cea mai firească a omului.

PASCAL

M. G. Cronvezier: Viața lui Voltaire

Voltaire a fost lectura de preferință a autorului biografiei sale, cărțile sale cumpărate de la antiquar cu cele dintâi economii, ale școlarului ce era pe acele vremuri l-au fascinat până într'atât, în cât nu a mai putut să se elibereze de sub farmecul ciudatei sale figuri de treizeci de ani, Voltaire este lectura statornică a lui Convezier, comparând mereu documentele și figurile din iconografia rămasă după el, în nenumăratele sale biografii. A ajuns astfel la o concepție a persoanei și chipului lui Voltaire foarte diferită de acea, am putea zice oficioasă, ce s'a stabilit până în prezent.

Cântecul soldaților

Lucrurile s'au petrecut câteva secunde după ce trecuse pe acolo un camion cu trupe. Zguduitura exploziei îl făcu pe Farrelly să se legene la dreapta și la stânga. Intr'o clipă pavajul se sgudui, acoperișurile caselor se clătinară și se prăbușiră, ca și când strada întreagă ar fi ondulat gata să se scufunde. De fapt toate erau îndestul de solide ca să reziste, numai genunchii lui Farrelly cedaseră și el păru că-și pierde sufletul.

Inainte de a-și veni în fire sau a cădea jos, o mână îl apucă de braț și-l împinse la o parte. Strada era dărâmată rău înspre răsărit, nu era toată dărăpănată. Marginele ei se profilau pe orizont ca niște colți de dinți stricați și prezintau, pe ici pe colo, găuri ce păreau a fi fost adăposturi improvizate până ce vor veni timpuri mai bune. In una din aceste găuri mâna de pe brațul său îl împinse pe Farrelly cu putere.

Desmeticindu-se începu a se sbate și a lupta ca și când explozia și glonțul repezit asupra lui ar fi fost un atac personal. Cel care-l atacase îl ținea însă cu putere și se uita îngrijorat la el.

— „Ești cumva rănit? Ești rănit?“. întrebă el cu groază. „A! nu! Slavă Domnului! Cred că am sosit la timp“.

Crezând că aceasta era o vorbă ca să-l zăpăcească spre a-l prăda mai bine, Farrelly se luptă din răsputeri și smucindu-se, se grăbi printre moloz și cărămizi să iasă din nou în stradă.

— „Binișor, binișor, boerule — Stai aci o minută ori două — E mai sigur decât în stradă și este destul loc pentru noi doi“.

El râdea rânjind ca să-l liniștească și Farrelly venindu-și în simțiri înțelese că nu avea de ce să se teamă. Tovarășul său era rău îmbrăcat și îngrozitor de murdar, dar nu era decât bunăvoință pe chipul său.

Farrelly își umezi buzele, dar nu putu scoate glas, tuși și își limpezi gâtlejul apoi zise:

— „Mulțumesc, ai fost foarte bun față de mine. Am fost luat pe neașteptate, nici nu-mi dădeam seama unde mă găsesc“.

— „Nu face nimic, domnule, nu face nimic. Cei mai mulți dintre noi nu mai știm unde suntem în zilele acestea“.

Farrelly, cu cât își revenea în fire cu atât simțea cum îl cuprinde indignarea.

— „Am fost pe aici acum treisprezece ani și nu mă așteptam...

Subțire și șuerător un glonț trecu printre ei, apoi Farrelly auzi ecoul prelung al unei pârâituri pe linia caselor.

Tovarășul său ridică din umeri.

— „Acum iar încep“, zise el scuipând. „Totul e prea târziu. Totul e numai goană și nebunie“.

El și Farrelly se uitară unul la altul. Expresia vagabondului era pe jumătate laudă, pe jumătate batjocură. Farrelly își simți deodată și el fața întinsă într'un fel de rânjet, de și se gândea îngrozit că nu mai de râs nu era în acea clipă.

Vagabondul după o clipă de tăcere, dând la o parte o scândură, își scoase cu mare băgare de seamă capul afară.

— „Oameni grijulii!“ zise el. „Impușcă și fug! asta-i porunca lor. Impușcă și fug!

Rămase câtva timp cu capul în deschizătură, privind în sus și în jos, apoi mai dădu o scândură la o parte, eși în stradă, se uită în toate părțile și se întoarse la Farrelly.

— „S'a limpezit, boerule, poți pleca dacă vrai“. Iar când Farrelly începu să se uite împrejur, încă cu spaimă, pășind afară, tovarășul îi zise:

— „Nu ai grijă, au curățit totul cu bombele lor.

Farrelly se opri și începu a se scotoci prin buzunare cu nehotărîre

— „Nu știu cum să-ți mulțumesc“ zise... eu... față de d-ta...

— „Nu face nimic, boerule“.

Și, cu un rânjet și mai strălucitor vagabondul se întoarse repede și se furișă în direcția opusă. Farrelly rămase pe loc neștiind ce să facă, apucă după el strigându-l și ținând în mână o monedă, dar apoi plesnind nerăbdător din limbă o puse din nou în buzunar și se întoarse, îndreptându-se spre teatru.

Strada era goală, ca și cea în care dădu eșind din ea. I se părea că privește un film de cinema trecând prin ele. Fiecare fereastră era o amenințare, din fiecare ușă putea exploda o bombă.

Dar deodată se trezi într'o stradă în care era lume, se liniști și îi veni inima la loc. I se păru deodată că a intrat în viața normală. Oamenii mergeau aci după treburi, ca de obiceiu. Poate că dacă i-ar fi privit cineva mai atent, ar fi găsit în felul lor de a fi ceva straniu. Unii se uitau cu bănuială sau pe furiș, dar cei mai mulți însă păreau de un calm nenatural, vrând pare că într'adins să ignoreze totul. Poate că glasurile erau ceva mai înăbușite, râsul cam forțat și nervos, ca și când ar fi vorbit ca să nu audă nimic. Un tânăr, un student, văzând că se uită la el, se apropie de două fete. Se salutară cu o bucurie exagerată și stătură la vorbă multă vreme pe când altă dată și-ar fi zis „Cheerio“ și și-ar fi căutat de treabă. Ei pălăvrăgeau cu zgomot, ca să nu se creadă că sunt turburați sau îngrijorați.

Farrelly cu privirea lui exercitată de actor, vedea tot și înțelegea realitatea. Și iar simțea cum îl apucă indignarea. Se uită cu ochiu de acuzator la mulțimea care furnică în jurul său. Unde or să ajungă cu toate prostiile acestea?

Până să ajungă la ușa teatrului se simțea arzând de grijă. Venea poftit să joce pe scena teatrului orașului său natal și iată ce primire i se făcea.

— „Nici o scrisoare, Domnule“, râse ca de obiceiu portarul.

Cine se mai gândea la scrisori pe locurile aceste blestemate se gândea el, intrând pe coridorul vechiu și întunecos.

Boyne actorul care eșise din cabina sa se ștergea ușor pe cap. Văzând pe Farrelly în oglindă se întoarse spre el.

— „Ce faci Farrelly? Ce nu-ți merge pe plac?“

— „Nimic. Ce-ar putea să nu-mi meargă?“

Boyne se întoarse iarăși spre oglindă, aplecându-se să se vază mai bine.

— „Știu eu?! pare că ești cam palid, pare că ai fi după un chef“. Farrelly nu răspunse. Iși atârnă în cuer pardesiul și pălăria și stătu jos. Orașul său natal îl umilise și el nu uita ușor umilințele...

Paul Farrelly părăsise Dublinul la șapte ani cu părinții săi. Despre oraș abia își amintea și în amintire i se arăta cu o undă de duioșie.

In Londra însă nu voise să se arate în culoarea unui „Irlandez sălbatic“ ci își ascunsese accentul, căci nu voia să-și provoace neplăceri. Avea din fire un talent deosebit de imitație și adesea scăpase la lecție făcând profesorul să râdă.

La șaisprezece ani, tatăl său se gândea să-i caute o ocupație, dar muri pe neașteptate fără să-l fi pus încă la cale.

La terminarea școlii stărui cu atâta pasiune să fie lăsat să facă teatru, încât consiliul de familie se învoi în cele din urmă. O rudă a sa care se ocupa cu teatrul îi dădu un rol. După lungi consfătuiri se învoi și mama sa să-i dea consimțământul, deși plângând cu șiroaie de lacrimi și simțindu-se nefericită.

Acum la treizeci și șapte de ani Paul Farrelly avea renume în Anglia și în America. Se socotea printre Irlandejii care s'au hotărît să trăiască afară din Irlanda. Acum când fusese invitat de compatrioți să vină să dea o serie de reprezentații, a găsit teatrul tulburat de tot felul de greutăți, publicul obligat să vină devreme acasă, stradele patrulate de trupe de soldați englezi, care l'au oprit în stradă, l'au întrebat cine e și apoi l'au escortat până la locuința lui...

In sfârșit acum bombe pe când se îndrepta pașnic pe stradă spre teatru — nu înțelegea de ce în asemenea împrejurări fusese invitat să dea o serie de reprezentații.

După toate acestea însă, reprezentația a avut loc în condiții destul de bune. Publicul era select și totul părea normal, de și se auzeau uneori sunete surde, bubuituri, venind din stradele apropiate, dar Farrelly era prea cufundat în jocul său pentru a băga de semă. La plecare. Nu a fost rea serata, se gândea el, primblându-se prin cabină. Dar ce ar fi fost dacă „idioții“ ăștia și-ar fi căutat de treabă și s'ar fi stăpânit“. Discută lucrurile aceste cu Boyne pe când se curățau împreună de farduri.

— „Nu au făcut de cât să ruineze totul“, zicea Boyne. „Comerț prăvălii. Nu pot de cât să fiarbă mereu și trebuie să fim fericiți că nu au ajuns și pe aci“.

Boyne mormăia ca un urs. Părea cu totul indiferent. Actor bun de vârstă mijlocie, dar nu cunoscuse succesul pe scenă, lucra pentru salar.

Farrelly se uita în oglindă și-și așeza părul. Da, nu era artist Boyne. Un tovarăș cuviincios și capabil dar nu artist, se gândea el și începu a-și compara cariera cu acea a lui Boyne. Aceasta îl cufundă într'o plăcută reverie...

— „Gata??“ îl întrebă Boyne, din ușă, cu pardesiul pe umeri.

— „Nu încă“.

— „Atunci eu plec, ...te bună“.

— „Noapte bună“

Farrelly continuă în voie cu îmbrăcatul, gândindu-se la trecut. Trecură vreo zece minute și mai mult până fu gata.

Străzile erau goale și pustii. Bătea vântul rece. Farrelly își ridică gulerul. Ce blestemat oraș neconfortabil: nici odată luminat ca lumea, mormăi el în sine și se îndreptă spre locuința lui.

O huruitură sălbatică într'o stradă paralelă cu a sa nu-l turbură de loc. Iși închipuia că trebuie să fie camioane de soldați. Cu atât mai bine. Poate că va putea ajunge teafăr până acasă și nu printre bombe cum a venit. Stătu puțin la îndoială când fu să treacă strada pe care trecuse printre bombe. I se trezise în suflet un sentiment foarte neplăcut „Prostii!“ reflectă el gândindu-se la superstiția că nu e bine să mai treci a doua oară prin locul unde ți s'a întâmplat vre-o neplăcere.

Acolo îl întâmpină o nouă spăimântătoare huruitură. Această huruitură însă nu trecu pe strada de alături, ci veni ca un potop, revărsându-se din ce în ce mai repede în strada în care era el, cu scârșnituri de ferăstrău. Cu țipete, strigăte și huruituri de mașină alaiaul se îndreptă spre el și i se opri în față.

Farrelly se trase îndărăt, speriat.

Glasurile îl țintuiră pe loc, cu porunci pe care nu le înțelegea. Țeava unui revolver se îndreptă asupra lui. Ceva pocni în zidul dindărătul său. Chipuri de oameni în mantale se coborâră din camion și se îndreptară spre el. Inainte de a-și da seamă fusese dat îndărăt pe niște șine și i se legară mâinele la spate.

— „Vezi dacă are vre-o armă asupra lui...

Toți năvăliră și-i scotociră buzunările. Farrelly cu toată zăpăceala sa, ghici din felul lor de a se purta, din glasurile și mirosul care duhnea din ei, că sunt băuți. Indată, omul iute și mărunt care era el, își dădu seama ce rol trebuie să joace și ce vorbe trebuie să spună. Mintea lui era ascuțită și superioară minții lor. Aruncând o privire de sălbăticiune în primejdie de jur împrejur și își dădu seama că cei ce-l îngrămădeau în zid, erau o ceată de băetandri entuziaști și fără experiență.

— „Ce căutați pe aici?“

— „Am eșit dela teatru“.

— „Dela teatrul! mai auzirăm una!“

Un murmur de glasuri amesteca-

(Continuare în pag. 8)

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Cap de fier

Un tânăr prozator scrie undeva, în cuprinsul unei nuvele de proporții.

„Capul îmi dudue ca o uzină. Imi face impresia că este un Diesel de 180 cai putere".

De sigur, acești cai putere nu măsoară inteligența și talentul d-tale, fiindcă atunci și o jumătate cal ar fi prea mult. In orice caz impresia d-tale că ai capul ca un Diesel este exactă. Dieselul este de fier. Ergo, și capul este la fel. Nuvelistul, cap duduitor de fier! Nuvelistul tare de cap ca... Dieselul de 180 cai putere?

Tot acelaș tânăr și kilometric prozator constată într'o cugetare:

„Inteligența este un simplu joc de ruletă al naturii". *Pare-se că mata n'ai șansă la jocurile de noroc, d-le prozator...*

Imprudență

O poetesă scrie într'un poem intitulat „Tinerețe", următoarele versuri:

„Vibrez toată
Cu trupul și cu sufletul
Iar taina tinereții mele
E cuprinsă
In intensitatea acestor vibrațiuni".

Vai de mine, domnișoară vibratilă! se poate să comiți imprudențe de felul acesta. Păi, dacă te-o lua cineva în serios și te-o pune la o măsurătoare de vibrații s'ar putea să afle că taina tinereții d-tale este cam matusalemică.

Vârtos ca un ciomag

In sfârșit, un alt poet scrie într'o revistă de provincie, un lung poem intitulat „Indoială" nu lipsit de oarecare calități. Păcat că se strecoară versuri de acestea:

„Mi-ai dăruit trup tânăr, vârtos
ca un ciomag,
Dece în trupul tânăr, e sufletul
iobag?"

Apoi dacă trupul ți-e așa cum te lauzi, (auziți: vârtos ca un ciomag!) lasă-te neică de poezie și apucă-te de altele mai rentabile cu toate că ai oarecare talent.

Fă-te luptător de circ, că meseria atât de rentabilă odinioară de agent electoral, a dispărut, sau... Insfârșit, când ești și tânăr pe deasupra, găsești matale o ocupație care să-ți vindece și sufletul de iobăgie, dacă trupul îți este ca ciomagul...

Beție

Din mărturisirile unui celebru om politic:

„Când mă suiam la tribună capul mi-era complectamente vid. Apoi încet, încet începeam să vorbesc și mă 'mbătam singur de propriile mele gânduri și cuvinte. Gândurile năvăleau tumultos".

Cum se pot îmbăta unii cu apă chioară...

ST. T.

Un muzeu Balzac

Acest muzeu nu e în Franța, Franța nu are de cât casa din Rue Raymond la Paris, unde se refugia Balzac, ascunzându-se de creditori, spre a putea scrie.

Adevăratul Muzeu Balzac este în Montevideo, patria lui Lafargue și a lui Lautrémont, cea mai franceză dintre orașele Americii Latine, dar așezată de partea cealaltă a lumii.

El a fost înființat în 1929 de un scriitor din Uruguay, Santiago Castaldi, care a fondat „Uniunea Universitară Balzaciană". Azi muzeul posedă o mulțime de documente rare și prețioase: scrisori, o bogată iconografie de primul rang, privitor la opera și persoana lui Balzac.

Când s'a inaugurat muzeul, ambasadorul Franței din Uruguay nu și-a ascuns mirarea și emoția în fața acestui monument. Au luat parte la inaugurare personalitățile cele mai marcante din lumea întreagă, Einstein, Wells, Gabriel Honotaux, Royce, Stephan Zweig, José Vasconcelos.

D'Arsonval sau șaizeci și cinci de ani de muncă științifică

La începutul lui Iunie trecut, Academia de Medicină din Paris a celebrat cincizeci de ani de la alegerea lui Arsène d'Arsonval, ca membru al său și este azi în vârstă de 87 de ani. El nu a fost numai un savant al cărui nume aparține azi științii mondiale și mediului științific în care a petrecut și a lucrat timp de șaizeci și cinci de ani, ci a fost amestecat, timp de trei sferturi de veac, în viața intelectuală, politică și literară, a acestei epoci atât de bogată în activitatea sa.

La vârsta de 87 de ani, el se înfățișează încă drept, înalt și subțire, cu mustața groasă și căzând în jos, cu „musca" sub buza de jos, cu fața sculptată de vremuri, păstrând încă aceiași expresie de fină și malițioasă bunătate din tinerețe. Viața, inteligența, geniul său și-au păstrat pecetea pusă în ființa sa de natura veselă și fertilă a provinciei în care s'a născut: Limousinul, și în care își petrece acum sfârșitul vieții, în casa părintească „Homme de Raison sur un sol raisonnable"...

Munca și viața atâtor oameni între care a trăit și a lucrat D'Arsonval, descoperirile și invențiile acestei epoci de minuni științifice, care a înfrățit odată lumea peste granițe și inamicițiî politice, evocate odată cu sărbătorirea cincantenarului său de academician, ne face să ne gândim la „concepția d'arsonvaliană" constituția electrică fundamentală a universului, cu care descoperirele miraculoase ale unui Bequerel, Curie, Jolliot, o dovedesc din ce în ce mai sigur și mai limpede...

Arta și literatura suedeză

Suedia a avut pictori în toate epocele evoluției sale. In secolul al XVIII-lea, ca să începem cu o dată mai apropiată, Roslin, Lafrensen, Wertmuller, Hall, apoi mai târziu Larson, Richard Bergh, Liljifors, Zorn, Wilhelmsohn, Josefson, toți acești din urmă în genul lui Maret și Lisley.

In prezent: prințul Eugeniu, Dardel, Shoeld, Axel Nillsson, Grunewald etc., o echipă aprigă, încă furtunatică, cu un colorit acid și orbitor de luminos.

Printre sculptorii din generația actuală s'au făcut cunoscuți lumii Gunnar Nilsson, cu arta lui sigură și personală, precum și sculptorița Sir Holme o tânără cu artă puternică și bărbătească. Nu s'ar putea vorbi, se'nțelege de geniu, dar toți par a avea talent, un talent de sârguitori și oameni de voință, ce sunt încă în căutarea expresiunii definitive a operei lor.

Ceia ce e caracteristic pentru această generație de artiști suedezi, este inspirația lor comună din acelaș izvor de lirism populist, născut din acelaș avânt ca și literatura actuală cu tendința sa de o reînoi limba și technica artei. Ei reprezintă ca și arta și literatura vecinilor săi, Finlandezi și Norvegieni, curentul ai cărui precursori au fost Knut Hamsun și Johan Bojer. Grupul de tineri scriitori suedezi din prezent numără, în el, scriitori ce s'au afirmat, ca Harry Martinson, care, după o copilărie nefericită și o tinerețe de vagabondaj și cutreeră lumea ca hamal, cioplitor și mai în tot timpul „șomeur", apare la Stokholm cu un volum de versuri care au făcut scandal. S'ar putea zice că de la Strinberg încoace nu s'a mai ivit un scriitor atât de îndrăzneț în versuri și în proză, atât de revoluționar și de o invenție atât de genială.

In curând va apare o traducere în limba franceză, prefațată de Paul Morand, și care ne va îngădui și nouă a cunoaște opera atât de ciudată și de reprezentativă intitulată: „Voyages sans lux" a acestui nou talent nordic.

Mai puțin colorist ca Harry Martinson, Eyvind Johnson se reintoarce spre un nou fel de clasicism, cu opera sa „Iată 1914", o adevărată capo d'operă de construcție literară cumpătată și tare, în care populismul suedez se înalță la stilul cel mai pur și mai plin de semnificări. In timpul acesta Moberg, despre care „Adeverul Literar" a vorbit, cu prilejul ultimului său roman, se consacră studiului migălos și conștiincios al psihologiei țărănești.

Centenarul lui Ruy Blas

Comedia Franceză a dat, pentru a sărbători centenarul lui Ruy-Blas, o reprezentație a acestei piese în fața unei săli plină până la cel din urmă loc de studenți și studente. Toți se întrebau cum va primi acest public neliniștit și nerăbdător romantismul ce pare atât de demodat al lui Victor Hugo.

CRISTINE DE PISAN
cea dintâi feministă

Reprezentația a fost un triumf. După actul al patrulea actorii au fost rechemați cu frenezie. In actul al III-lea, marea apostrofă a lui Ruy-Blas către miniștri: „Poftă Bună, Domnilor...", sala a întrerupt cu o furtună de aplauze tirada lui Yonel, stricându-i ritmul impecabil. Tineretul din 1938 se simțea în acelaș avânt de mândrie și demnitate sonoră ca cel din 1830. In schimb scena din actul al doilea unde e vorba de dragostea lui Ruy-Blas pentru regină, cu gelozia, pasiunea sa care-l face să leșine de emoție, când aduce o scrisoare din partea regelui, a provocat râsul și ironia acestui tineret, care primește chiar excesul de retorism în elocință, dar nu îngăduie sentimentalismul cu nici un preț.

S'a schimbat oare până într'atât sufletul generațiilor de la 1830 la 1938? Ori ce s'ar spune în fond și ca trăsături generale tinerii nu se deosibesc atât de izbitor de cei bătrâni. Ceia ce au dezaprobat tinerii din 1938 a fost piesa însăși în această scenă. Poetul a avut viziunea foarte limpede a personagiilor sale și portretele din Ruy-Blas sunt excelente. Don Cezar cu pelerina zdrențuită, ciorapii răsuciți în spirală, făcând versuri sub arcadă, visând, trăgând după el o bandă de bandiți, mai mândru de cât un rege. După el se ține Don Salluste sumbru, diabolic cu ochi de pasere de pradă. Toate celelalte portrete sunt desemnate cu o precizie impresionantă, astfel sunt portretul lui Don Guritan făcut de Cosilda, acel al Deregnei de don Cezar, al lui Don Cezar de Sallustin. Aceste portrete alcătuesc elementele indistructibile ale piesei, dar evenimentele prin care trec sunt mult mai slabe și mai puțin importante de cât ceia ce sunt ele. Aventura din piesă și mai ales aventura amoroasă este partea pieritoare din poem. Actorul trebuie să susțină prin jocul lor aceste personagii desemnate în trăsături geniale dar fără acțiune la nivelul lor.

Ruy Blas este în fond un om îndrăgostit de idealuri saint-simoniene, înflăcărat pentru binele public după moda de la 1830. Ca să facă o dramă cu un astfel de erou, era nevoie de intervenția lui Victor Hugo, care impune lui Ruy Blas o scăpătare a caracterului, o contrazicere din care ese toată drama: acest poet e flămând și pentru a mânca a consimțit să devină lacheu. Acelaș lucru i s'a propus și lui Chatterton, dar Chatterton a preferat să se omoare de cât să se plece umilinții. Ruy Blas consimte să devină instrumentul lui Don Salluste și se pângărește cu știință consimțind să ajute pe Don Salluste în șarlătănia sa.

In fond Ruy Blas nu e de cât un amestec de lipsă de voință și elocință, are planuri și vederi mari, dar caracterul de o docilitate slugarnică. E sublim, dar cu minte scurtă și de aceia cade în prăpastie, ducând și pe Regină cu el.

Apoi Yonel cu tot talentul său, pare că nu a avut în puterea sa rolul ce i s'a încredințat și aceasta a simțit-o tineretul din sală și nu a primit scena.

Veșnica tinerețe a lui Schubert

Societatea „Schubert" a oferit publicului parizian un al doilea concert Schubert. Aceste concerte erau absolut necesare la Paris, unde opera lui Schubert e mai puțin cunoscută decât persoana sa.

In adevăr ceia ce se cunoaște din opera lui Schubert de publicul obișnuit sunt câteva melodii — Simfonia neterminată, totuși pentru cei ce cunosc splendorile „octuorului" și calitățile de putere ale Simfoniei în ut major pare imposibil să se reziste seducțiunii operei sale. E de neînțeles deci, de ce nu e mai cunoscut și mai apreciat. Poate că se ține prea mult socoteală de unele slăbiciuni și stângăcii din compozițiile sale. Schubert are însă o operă formidabilă ce nu se cunoaște de cât prea puțin. El a compus 10 simfonii, fără a ținea socoteală de nenumărate piese pentru orchestră, peste 30 de bucăți muzică de cameră (octuore, quintete, quatore, trio, etc.), vreo 50 bucăți pentru piano, între care 12 sonate, cinci leturghii, vre-o 20 alte piese religioase, 14 opere, o sută și ceva de coruri și vre-o șase sute de melodii...

Scriitorii spanioli refugiați la Paris

Mulți dintre cei mai celebri scriitori și intelectuali spanioli s'au refugiat la Paris, unde lucrează și trăesc cu gândul și grija țării lor însângerată.

Una din dramele vieții lor este nevoia vieții de toate zilele, grija asistenții materiale, pentru că aceasta e condiția care le-ar îngădui să-și organizeze munca și să-și realizeze puterea de creație. Azorin, de pildă, scrie cronici din Paris pentru „la Prensa" din Buenos Aires, ceia ce îi dă mijloacele de trai, iar din lungile sale preumblări prin mahalalele și bulevardele din Paris, au eșit, pe lângă cronicile sale pariziene pline de viață și micile capo d'opere „Old Spain", în care e toată duioșia și durerea pentru patria sa.

Maranon e un om de interior, viața în Paris și-o petrece în lungi ședințe de lucru, cu soția sa ca secretară și dactilografă, din care a eșit o operă enormă, științifică întâi, apoi istorică.

In prezent șase din operele sale sunt pe punctul de a eși la lumină: „Amiel, essai sur la timidite" (N. R. F.). „Essai d'Endocrinologie, în spaniolește la Buenos Aires. „Manuel des sécrétions internes (Hachette). „Cronique et geste de la Liberté". (tot Hachette), „Tibère", une vie de l'empereur romain (N. F. R.) și apoi interpretarea vieții lui Henric al IV-lea, regele Castiliei, în traducerea Margaritei d'Auclair.

Perez d'Ayala locuiește în apropierea bulevardului Malesherbes, într'o clădire pe ușa căreia se citește, pe o pancartă, „se vorbește spaniola la toate etajele" și în care locuesc în fiecare etaj, în adevăr, intelectuali spanioli, un doctor, un architect, un inginer...

Și Perez de Ayala este un om de interior care ese foarte rar, iar când iese merge să caute vre-o carte rară sau vreo hartă veche a Spaniei pentru colecțiile sale, cunoscut fiind de toți anticarii dealungul Senei. Din când în când dispare mergând la Londra, unde a fost ambasadorul Spaniei în 1936. E un scriitor fin al Castiliei moderne și a scris două opere cizelate ca niște bijuterii: „Apollonius și Belarmin" și „Tigrul Juan". In prezent însă pare a nu scrie de cât foarte puțină literatură propriu zisă, scriind mai mult pentru presa americană.

Ortega y Gasset trăește cu totul retras, fugând de oamenii vii, dar trăind multe ore din viață în contemplarea statuelor, părând a sta de vorbă cu Descartes, Turgot și Bossuet. In ajunul apariției cărții sale „La Revolte des masses" a plecat în Holanda. Dar de și a petrecut acolo câtva timp, se comenta încă la Paris, când s'a reintors, prefața cărții sale... Autorului, însă, îi place să se plimbe singur dela casa din Auteuil, la Luxembourg.

BIBLIOGRAFIE

Alfred Grünspan: Luptele din Spania și pacea europeană. (Extras din revista „Insemnări ieșene", Anul III, Nr. 7—1938). Iași.

Reviste și ziare

Catedra, revista serbărilor școlare, străjerești și premilitare. Anul XI, Nr. 109-110. Mai-Iunie 1938. Galați.

Carpați, vânătoare, pescuit, chinologie, Anul IX, Nr. 7. Iulie 1938. Cluj.

Moldova, Anul II, Nr. 62. Bacău, Director Const. Sturzu.

Meilleurs livres français, revue mensuelle de critique et d'information, 8-e année. Juin 1938. Paris.

Pagini juridice, revistă lunară de doctrină, jurisprudență și legislație. Anul VII, Nr. 1, Iulie 1938. Cernăuți.

Micromegas, courrier critique et technique du livre moderne, 3-e année, Nr. 22. Paris.

Neamul românesc pentru popor (Buletinul Ligii culturale). Anul XXVI, Iulie-August, 1938.

te se ridică în spre el, un murmur surd, gâfâit și dușmănos.

— „Teatrele s'au închis de mai bine de o jumătate de oră.

— „Sunt actor A trebuit să mă curăț și să mă schimb de haine eșind de pe scenă.

— „Ce? îți trebue mai mult de cât o jumătate de oră pentru așa ceva?

— „Câte odată și mai mult.

— „Bine", întrerupse unul dintre ei, „putem să-i luăm puțin sânge într'un interval de timp și mai scurt decât îi trebuie lui să se curețe și să se schimbe".

Izbucniră în râs. Farrelly văzu, în timpul acesta, pe unul, care-l privise liniștit și rece, apucând de braț pe cel ce îi lua interogatoriul și șoptindu-i ceva la ureche.

Inima i se opri în loc de spaimă. Dar omul care-l cercetase se scutură și-și eliberă brațul. Părea mai cumpănit decât ceilalți Farrelly se gândi atunci că mântuirea nu-i poate veni decât dela el și-și strânse toate puterile.

— „Spui că ești actor. Care ți-e numele"?

— „Paul Farrelly".

— „Nu s'a pomenit nici odată un astfel de nume", zise cel care întrerupsese mai înainte, eșind înaintea celui care-l întrebase până atunci. „Nu este nici un actor cu numele acesta și eu îi cunosc pe toți". urmă el.

— „Nu sunt de aci", răspunse Farrelly. „abia am sosit din Londra.

Fu o pauză. Farrelly se uită de la unul la altul, încercând să le citească gândul Iși dădu seama că faptul că e cumpătat la vorbă era în favoarea sa. Era limpede că omul cu revolverul stătea la îndoială. Când reîncepu interogatoriul vocea îi era mai puțin hotărîtă.

— „Ai venit în turneu? Acum de curând?"

— „Da, e întâia oară — n'am mai jucat aci".

— „Dela Londra?"

— „Da".

— „Ce mai face moș Picadilly?" întrebă un glas dindărătul grupului. Farrelly se întoarse spre el, dar nu cu supărare și apoi ne vrând să jignească pe cel pe care-l credea conducătorul, îi aruncă o privire de considerație, ca și când ar fi vrut să-i arate că îl crede mai de spirit, decât acel ce făcuse întrebarea; apoi răspunse:

— „Trăește mereu și o duce destul de bine!"

— „Să dea Dumnezeu să fie așa!"

— „Se vede că tu ești din Leicester Square!"

— „Vorbește pentru tine".

Incepură să se cârâe între ei, se întindeau la palavre, uitându-l pe el Conducătorul îl aduse pe Paul Farrelly iar în lumina atenției.

— „Actor sau neactor, nu trebuie să te mai găsești pe stradă la ora aceasta. Nu ai luat cunoștință de asta?

— „Regret, dar abia am sosit după cum vă spusei. Și în nici un caz, nu puteam să ies din teatru înainte de a mă fi curățit și a mă fi schimbat".

— „Nu e vorba de asta...

— „Ascultă!" zise un tovarăș ieșind din rândurile de la urmă și înaintând spre el. „N'ai putea să ne faci rost să intrăm la Casa „cutărică"? O știi doar fata cu durlige care dansează dansul ăla..." și ridicându-și mâinile la gură trimise un sărut. Un val de hohote de râs se ridică în toată ceata.

— „Mă tem că n'o să pot" răspunse Farrelly cu îngrijorare. „Nu lucrez în teatrul acela...

— „Nu ești actor de sânge!", replică întrerupătorul: „dă-i drumul, Symes, că nu e de sânge!"

Conducătorul sta la îndoială: — „Unde locuești?"

— „Strada Nolan, a doua spre dreapta".

Când ajunse în strada sa, după ce alergase eșind din mâinele cetei, printre răsâte și împușcături, auzi camionul uruindu-se cu huruituri și zgomot infernal și luându-și drumul mai departe.

Indignarea sa împotriva compatrioților și a întregei Irlande își ajunse culmea. Trecuse prin clipe de spaimă și mai ales fusese jignit în vanitatea sa profesională, fusese insultat unde? în Dublin! și cu cât va pleca mai curând cu atât va fi mai bine.

A doua zi dimineața cutreeră pe strade, își luă cafeaua în Grafton Street și simți pare că o limpezire a orizontului, căci, și după cele ce-i spusese gazda, se știa că au fost scene sălbatice în timpul nopții... Incepuse și o ploaie care căzuse neîncetat toată dimineața și nu se opri decât pe la șase seara. Atunci Farrelly care scrisese și citise toată ziua se hotărî să iasă să se plimble respirând aerul de munte și apoi să ia cina în apropierea teatrului.

Se îndreptă spre cheiu și deodată i se înfățișă o adevărată minune. In locul portului murdar și plin de praf de odinioară, o lumină orbitoare se revărsa asupra unei apariții neașteptate de frumoasă a locurilor. Și pe când le contempla cu suflarea tăiată de admirație, un murmur ușor străbătu aerul. Incetul cu încetul murmurul se înteți, apoi se înălță triumfător într'o cântare ce părea o luptă a sunetelor, dimpreună cu ultimele raze ale soarelui spre a se împotrivi la năvălirea întunerecului, ce trebuia până în cele din urmă să-l învingă.

Dintr'o stradă lăturalnică se revărsă, pe cheiu, potopul unei mulțimi ca împinsă de o putere cotropitoare. Ea înainta în șiruri lungi, în cete dese, valuri, valuri, sub presiunea masselor din urmă. Dar când a cuprins tot cheiul și a umplut tot locul liber, s'a rânduit de la sine cu arma la umăr și înaintând pe cheiu ca o armată învingătoare.

Apoi împinși de acelaș simțimânt de frăție au intonat laolaltă un cântec, ca într'un singur glas, de o splendoare plină de mândrie. Cinci mii de oameni femei, și bărbați mergeau în acelaș pas pe cheiu, cântând „Cântecul Soldaților" imnul lor de proclamare a dreptului la viață. Cântecul se rostogolea ca un val, spărgându-se în pereții caselor, împrăștiindu-se apoi peste țărmuri într'un delir de sunete și licăriri roșii de amurg.

Farrelly scoase un strigăt și se alipi de un zid. Ceva se spărsese și în sufletul lui. Lacrimile îi umplură ochii, încerca și el să urle și să cânte cu mulțimea al cărui val îl luă înainte O fată cu părul despletit, cu fața luminată și dulce, îl apucă de braț, cântând și ea. Inima îi era plină de fericirea triumfului, o fericire pe care nici odată n'a simțit'o pe scenă. Se întorsese îndărăt, mult îndărăt în țara lui de baștină, la poporul din care se zămislise.

Farrelly fu purtat multă vreme de mulțime, când își aminti de reprezentația de seară. Se desprinse de brațul fetei și apucă repede pe o stradă lăturalnică. Ii trebui cât va vreme ca să-și dea seama unde se găsește. Câine câinește a ajuns la teatru. Se simțea un alt om, se petrecuse cu el ceva ce nu mai cunoscuse până acum. Se eliberase o putere în el sau mai bine zis se eliberase el, în firea lui adevărată Se simțea unul și acelaș cu cetele în care mersese și cântase. Era un nou „el" care se strădănuia să se elibereze din profesiunea necrutătoare de actor, care-i înăbușise personalitatea reală până acum. Pe când se întorcea însă, în întunerecul nopții, după reprezentație, își zicea cu deznădejde că nu va putea fi nici odată de cât un actor, acesta este singurul său destin și nu îi va putea scăpa. Gândindu-se și chinuindu-se astfel Farrelly coti pe o stradă. Soldați izolați mergeau pe stradă, bătând pavagiul. Aproape inconștient, Farrelly apucă pe altă stradă, o alee, ceia ce nu-i prea plăcu, dar cel puțin era scurtă și el înaintă. Ferestrele erau închise pe fațadele caselor și cu cât înainta cu atât se simțea mai rău impresionat. Se opri. Casele păreau că îl pândesc Fără să vrea începu a merge în vârful picioarelor.

Deodată se opri. Auzise un murmur de glasuri. Un om gros și o femee care-i vorbea cu respirația tăiată de frică. Erau în dreptul lui, într'o străduță dintre două case.

— „Nu, Domnule, niciodată nu am făcut așa ceva — vă jur..."

— „Șt! fără zgomot"

Farrelly făcu un pas înainte. Omul cel gros îngrămădise o fată în ungherul unui zid. țintuind-o sub amenințarea unui revolver. Ea se strânsese în ungher, amuțită de groază. Patrulând strada, soldatul o împinsese în colțul cel mai întunecos și o ținea în puterea armei. Inainte de a-și da seama ce face, Farrelly fu în spatele soldatului, care, aplecat spre fată, îi tot șoptea ceva cu glasul scăzut și gros, lipindu-se de ea. Nu auzise nimic. Farrelly strângând din dinți, își încordase mușchii cu atâta putere încât înțepenise o clipă. O mișcare a fetei, care zărise pe Farrely, atrase atenția soldatului Șoaptele se curmară brusc și era gata să-și întoarcă fața spre el. Fulgerător, însă, Farrelly îi încolăci brațul în jurul gâtului și-i răsturnă capul pe ceafă. Soldatul îndoit pe spate se zvârcolea să scape din încleștarea lui Farrelly, care fără nici un plan și numai din imboldul unei groaze sălbatice începu lupta corp la corp. Liberându-și mâna dreaptă dădu un pumn zdravăn în urechea soldatului, împingându-i capela jos de pe cap. Adversarul răspunse cu o lovitură puternică, încercând să dea pe Farrelly peste cap. Farrelly, în culmea groazei, aruncă fetei o căutătură, prin care-i cerea să-i vină în ajutor. Ea făcu o mișcare în dorința de a-l juta, dar simți că nu e în stare. In timpul acesta soldatul căuta să-și libereze mâna dreaptă, în care ținea revolverul și încercă să tragă. Cuprins de o panică nebună, Farrelly se aruncă într'o parte zvârlindu-și adversarul de zid Fata se dădu în lături. Atunci Farrelly îl apucă din nou și-l lovi cu capul de zid odată, de două ori, din toată puterea. Revolverul căzu jos și omul, cu un muget, se prăbuși la rândul său, ducându-și mâinele la cap.

Farrelly îl privi aiurit. Apoi întorcându-se spre fată, zise:

— „Goana! și cât mai iute!"

Strângându-și șalul pe lângă ea, nu mai aștepta să i se zică a doua oară și o luă la picior spre trecătoarea din fund. Farrelly apucă iute spre partea opusă. Se uită în dreapta și în stânga: Nimeni! Cu un oftat de ușurare, se grăbi să iasă din alee. Dar pumnul drept îi era lovit. Uitându-se la lumină văzu că haina îi era sfâșiată și plină de sânge. Tocmai intra într'o stradă luminată. Se opri sub un felinar, ca să se vadă mai bine. Auzi glasuri și pași Doi camarazi de ai victimii sale eșiră din altă alee și vorbind veneau în direcția lui. Vârându-și pumnul însângerat în buzunar, Farrelly grăbi pasul în spre ei. După ce trecu primul spasm de groază, el simți un adevărat extaz Era în primejdie, într'o primejdie reală, nu e pe scenă — ci în realitate? In fine — trăește și actorul aevea. Dacă îl opresc și-l cercetează, îl vor vedea cu pumnul zdrobit...

Au trecut, însă, mulțumindu-se numai a-i arunca o privire bănuitoare, dar nu l'au oprit ca să-i vorbească. Era salvat. Iuți pasul, un fior îi scutură umerii, și, cum trecu colțul stradei o luă la fugă Il coprinsese din nou groaza, dar avea sentimentul că a realizat în adevăr ceva...

A ajuns de vreme la teatru și se simți vesel în cabina încă goală. Iși spălă rana și își puse un plasture în coloarea pielei, ca să nu se observe. Mâna îi zvâcnea, mușchii îl ardeau, era însă ceva deosebit în el, care-l făce să se simtă clocotind să cânte și să râdă. Săvârșise în adevăr o faptă.. Pentru întâia oară în viața sa fusese un om în adevăratul cuvânt: odată și bine în adevăr!

Când se așeză în fața oglinzii ca să se machieze, începu să cânte, fără să-și dea seama, „cântecul soldaților".

Din englezește de
IZ. SD.

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREȘTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

ANUL XIX • SERIA III • No. 922 LEI 5 EXEMPLARUL 'N ŢARĂ LEI 10 EXEMPLARUL IN STRĂINĂTATE DUMINICĂ 6 AUGUST 1938

Adevĕrul literar şi artistic

Director: M. SEVASTOS
Preţul abonamentelor:
Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni in străinătate dublu
EDITURA „ZIARUL", S. A. R., BUCUREŞTI
Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov. Cont Cec Postal 4083

ORIENTĂRILE CRITICII

Charles Maurras a scris, acum 30 de ani, în „Prologue d'un essai sur la Critique": Nu există critic bun care să nu exceleze în simţirea, ca şi în alegerea unei opere de artă. Adevărul acesta formulat de Maurras rămâne încă până în prezent caracteristica cea mai potrivită criticii actuale. In adevăr, după cum observă René Lalou într'un articol din Nouvelles Littéraires, Iulie a. c., definiţia criticului primită fără discuţie, este aceia că el e în primul loc un cititor primitor şi conştiincios, care e adică în stare să pătrundă în cugetarea altui om, fără a căuta să-i substituie propriile sale idei. Totuşi numai atât nu e suficient: după ce ai citit, şi ai înţeles, trebuie să-ţi reei propriile tale idei şi să discuţi, să analizezi şi să alegi după ce ai comparat.

Criticii moderni cei mai buni par a fi urmat această cale, începând cu Thibaudet, aşa cum ni se arată: în scrierile sale postume. Astfel, „Réflexions sur le Roman" (N.R.F.) cronicile, alese şi publicate de Jean Paulhan, expun un fel de tablou al scrierilor lui Albert Thibaudet, pe când tomul al II, reprezintă o adevărată şi îngrijită antologie.

Jean Vignaud, în „Esprit Contemporain" observă că critica ce nu urmăreşte de cât judecata şi clasarea, caracterizarea severă a autorilor, după anumite principii, cum ar fi de pildă critica lui Mossis, care se depărtează cu mult spre dreapta şi construeşte pentru a orienta un formidabil baraj metafizic, este numai în aparenţă bine clădită, căci toate principiile sale, fiind metafizice, nu rezistă la o analiză mai profundă.

Recitind paginile lui Thibaudet pline de asemănări, de aluzii, de sugestii ne gândim câtă dreptate are Yves Gandon, laureatul premiului pentru critică, atunci când, în „Démon du style", insistă cu o plăcere deosebită, cu un fel de voluptate asupra frumuseţelor prozei Colettei, sau Léon Pierré Quint, care consideră critica drept o artă cu putere de creaţie autonomă, arta de a gusta subtilităţile intelectuale şi nuanţele creaţiei artistice în cele mai fine şi mai fericite momente ale creaţiei.

De alt-fel fiecare critic îşi are atmosfera sa intelectuală şi nimic nu ar fi mai greu de cât „a sintetiza orientări comune pentru toţi"—Arta de a resimţi o plăcere, de a se încălzi în contact cu o operă şi un scriitor, pentru a comunica apoi plăcerea, entuziasmul de critic şi altora, comportă o varietate imposibil de conciliat — Yves Gondon preferă muzica, Denis Saurat cere ca un critic să fie mai întâi filosof şi să caute ideia îndărătul senzibilităţii artistului, pe când Thibaudet e bergsonian, iar Rousseau în prefaţa volumului său „Littérature du vingtième siecle (Albin Michel) cere criticii să reconstitue şi să discerneze viaţa interioară a artistului în operele sale, ceia ce ar însemna împletirea artei cu morala sau proclamarea moralismului psihologic.

Intre atâtea puncte de vedere deosebite epoca noastră literară, apare ca un cer ale cărui constelaţii sunt pururea în lumina şi culoarea a mii de reflectoare. Nu numai fiecare speră în parte, ci şi curentele în bloc şi influenţele străine sunt mereu în cercetarea diferitelor observatoare ale criticii. Fiecare îşi are felul său de a vedea şi înţelege, chiar dacă putem imputa unuia că e prea indulgent, cum ar fi de pildă Gandon sau Vignaud în Franţa sau altora că se servesc de paradoxe şi că nu ştiu să scoată limpede originalitatea celor analizaţi sau să resimtă armonia dintr'o operă întreagă. Aceasta explică de ce nu mai avem azi „critici cu autoritate", că nu mai e posibilă existenţa unui singur „maestru", cum a fost odinioară cu Titu Maiorescu, Gherea, Ibrăileanu într'o măsură mai mică sau cum a fost în Franţa Sainte-Beuve. In loc de aceşti maeştri unici şi cu pretenţia de „a da tonul", avem o pleiadă de oameni inteligenţi, care în calitate de cititori de gust şi conştiincioşi, ne comunică plăcerea pe care au resimţit-o citind cutare sau cutare operă sau indignarea şi mânia în care se schimbă uneori delectarea estetică a acestor „prieteni ai scriitorilor" în care s'au preschimbat severii judecători de odinioară.

Ceiace e interesant, de fapt, nu sunt atât părerile criticilor asupra cărţilor citite, ci problemele care-i interesează în fiecare din ele. Contrastul între studiile asupra aceluiaşi autor, ca de pildă acel dintre portretul lui Vignaud şi acel al lui Denis Saurat, privitor la Sainte Beuve sau Yves Gandon, care se serveşte de o proză fără stil, pentru a ne da un studiu asupra stilului scris cu o bogăţie de spirite de cea mai rară calitate.

Ceia ce lipseşte criticii actuale este: nu, autoritatea unui maestru care să impună cu autoritate o anumită orientare, ci pleiada de scriitori spirituali, plini de gust, iubitori sinceri de frumos, care să scrie din dragoste şi interes pentru opera pe care o prezintă, acordând poate mai multă dreptate şi originalitate în aprecierile lor de cât vechii maeştri cu autoritate de odinioară.

Dictatorul critic de odinioară se înşela mai degrabă asupra valorii scriitorilor de cât pleiada democratică de azi. Căci să nu uităm că Sainte-Beuve, maestrul tuturor celor ce scriu critică azi, s'a înşelat dispreţuind pe Stendhal, Balzac şi Baudelaire şi făcând o galerie de iluştri mari scriitori, de care azi nu se mai pomeneşte de cât în dicţionarul Larousse şi încă uneori nici acolo.

Criticii, recenzenţii, esseiştii de azi nu au pretenţia de „a orienta" pe cititori, de a-i conduce ca pe nişte orbi pe căile drepte. Pretenţiile lor sunt mai modeste... Considerându-se ca simpli cititori conştiincioşi, ei caută a fi de folos cititorilor din mulţime colaborând cu ei pentru a împăca arta cu moda, originalitatea cu dreptatea, simţirea cu judecata, în producţiunea artistico-literară şi a creia o simfonie spirituală, în diversitatea şi contrastele vieţii de azi.

ISABELA SADOVEANU

J. FR. MILLET: BAIA PĂSTORIŢEI

SUNT OSÂNDIT LA VIAŢĂ?

Mi-i tot mai greu de mine. Imi ascund
Subt reci avânturi inima deşartă.
Tristeţea mă pătrunde până 'n fund
Şi sufletul cu trupul meu se ceartă.

Nu ştiu ce am pe lume de făcut,
Mă uit în toate părţile cu silă,
Zvârl viitorul repede 'n trecut
Şi râd, aşa, ca să nu-mi plâng de milă.

Intreb de mine iarba depe dâmb
Şi frunzele ce-mi freamătă străbunii
Destinul meu, pipernicit şi strâmb,
Cu mâini de spini adună pleava lunii.

Iau dimineaţă proaspătă din crâng,
Să-i spăl cu ea pustietatea frunţii.
Intreb de mine doinele ce plâng,
Scoţând din fluier, într'o crâşmă, munţii.

Vâr mâna 'n apă să apuc o stea,
Dar mâna goală iese şi mai goală.
Intreb de mine despre viaţa mea,
Cu ochii 'n bolta nopţilor de smoală.

Sunt osândit la viaţă? Sunt vis rău?
Mă voi trezi din somnul meu vreodată?
In brazii putrezi răsturnaţi în tău,
Citesc menirea mea adevărată.

Ca să nu fug mi-i nesfârşirea gard, —
De asta gem în toate cele scrise
Şi pentru rugul unde am să ard,
Strâng vreascurile zilelor ucise.

GEORGE LESNEA

CARTEA ŞI INSEMNĂTATEA EI

de I. A. BASSARABESCU

Ce e cartea? E reproducerea sau redarea sub o formă potrivită a unui grup de idei destinate a fi puse la îndemâna publicului. Sau, sub un raport mai ideal, iată definiţia fericită, formulată cândva de Suveranul nostru: *„Cartea este acel motor de viaţă, acel mare îndrumător spre fapte, care din frageda copilărie, până la adânci bătrâneţe, este un tovarăş nepreţuit al omului".*

Trecutul cărţii e strâns legat de progresul civilizaţiei omeneşti. N'am putea să fixăm precis epoca naşterii cărţii în adevăratul înţeles al cuvântului. Probabil că primele cărţi au pornit de la cârmuitorii popoarelor, în interesul public, şi s'au manifestat, fie prin inscripţii pe piatră, lemn sau metal, fie prin scriere pe papirus sau pe pergament.

Hârtia începe să fie întrebuinţată abia în sec. XIII. Cei dintâi făuritori de cărţi au fost călugării, în fruntea cărora stau benedictinii.

Cartea tipărită îşi face apariţia începând cu Renaşterea. Totuşi, arta tiparului, în formele ei primitive, nu e — după cum se credea— o invenţie a evului mediu [1]).

Ea datează cu mult înainte de era creştină. Aşa, Chinezii, Japonezii şi Tibetanii tipăreau cu vreo 1000 de ani a. Chr. pe plăci xilografice.

La Greci şi la Romani ea exista în chip inconştient şi o găsim reprezentată prin inscripţii pe monede, pe stampe şi peceţi, încât e de mirare că aceste popoare n'au dat o mai mare extensiune întrebuinţării ei, tocmai ele, care aveau nevoie de tipar pentru imprimarea operelor autorilor clasici.

Tipografia e fiica xilografiei (= tipar cu reliefuri săpate în lemn).

Meşteşugul xilografiei se pare că a fost adus din China, de navigatorul veneţian *Marco Polo*, prin sec. XIII, sau poate de Arabi, cari au trăit mult timp în Spania.

Descoperirea artei tiparului nu e opera exclusivă a unui singur om. Lumea întreagă se resimţea de trebuinţa transmiterii ideilor pe o cale mai lesnicioasă şi această trebuinţă devenise chiar idealul unei întregi epoci.

Se ştie că acela care a dat întâia formă concretă acestui ideal, a fost *Ioan Gansfleich Guttenberg* din Maienţa (1400—1468). In colaborare cu tipograful *Petre Schoeffer* şi *Ioan Fust* sau Faust, Guttenberg descoperi „matriţa" după care se putea turna tiparul mobil, în mii de exemplare, accelerând în felul acesta, lucrarea. Această descoperire se întâmplă pe la 1450 d. Chr.

El inventă şi presa de tipărit,

I. A. Bassarabescu

încă de pe când se afla la Strasbourg. Această presă era construită din lemn, având forma unui teasc de presat struguri. Cea dintâi carte tipărită cu *litere mobile* a fost o psaltire în latineşte, apărută la Maienţa în anul 1457. Tipografii Ion Fust şi Petre Schoeffer, văzând succesul obţinut prin acest procedeu, trecură în anul 1463 la Paris, unde vândură mai multe exemplare din Biblie, pe preţul de 40 coroane (375 fr.) exemplarul.

O scurtă privire asupra introducerii şi evoluţiei tipografiei şi deci a cărţii tipărite în ţinuturile româneşti, ne va ajuta să înţelegem şi mai lămurit, atât rostul, cât şi problema cărţii la noi:

Tipografia — născută în Germania şi crescută în Franţa şi Italia — a pătruns în ţările române în prima jumătate a sec. XVI. Cel dintâi oraş locuit de Români, care a posedat prese tipografice, e *Braşovul*, unde un anume Ion Hunter, un adept al lui Luther, instală o tipografie în anul 1533, pentru tipărirea cărţilor de propagandă religioasă. Această tipografie fusese adusă din Bâle (Elveţia), unde el însuşi învăţase arta de a tipări.

Al doilea oraş românesc de peste munţi, care văzu lumina tiparului, fu *Clujul*, centru de propagandă religioasă a Jezuiţilor (1550); apoi *Alba-Julia, Sibiul, Sas-Sebeş, Orăştie;* iar în Blaj, arta tiparului a fost adusă de marii noştrii scriitori, în frunte cu G. Şincai, Samuil Micu, Petru Maior şi Mitropolitul Ioan Bob.

In ţările române libere, găsim primele teascuri tipografice în zilele lui Matei Basarab şi Vasile Lupu (sec. XVII).

Matei Basarab a instalat prima tipografie la *Mânăstirea Govora*, de unde ea fu strămutată la *Câmpulung*, de aici, la *Mânăstirea Dealului* şi în sfârşit la *Târgovişte*.

La Iaşi, primele teascuri fură instalate la *Mânăstirea Trei Ierarhi* (1640), iar mai târziu (1679) sub George Duca Vodă, o nouă tipografie a fost instalată la Mitropolie.

Sub Mitropoliţii *Teodosie* şi mai ales sub *Antim Ivireanul* — care aduse o tiparniţă la *Snagov* — meşteşugul tiparului ajunse la mare înflorire în ţara românească, cu sprijinul lui Şerban Cantacuzino şi Constantin Brâncoveanu. Antim Ivireanul se pricepea şi în meşteşugul zugrăvirii de biserici. Sfinţii din biserica Antim şi biserica cu Sfinţi din Bucureşti, sunt opera lui. Fiind numit episcop al R.Vâlcii, Antim luă tipografia dela Snagov şi o transportă în acel oraş.

La 1800, Dosoftei Calmuschi, intendentul *Mânăstirii Neamţu*, ajuns stariţ al acelei mânăstiri, aduse acolo o tipografie, care a jucat un mare rol în desvoltarea literaturii noastre bisericeşti.

Meşteri tipografi ca acolo nu se găseau nicăeri pe tot întinsul ţării.

Marele sprijinitor al acestei tipografii, era Mitropolitul *Veniamin Costachi*. Ea a durat până la 1883.

După călugări, cei dintâi mireni, cari se gândiră, în sec. XIX, să înfiinţeze tipografii în Bucureşti, fură: doctorul Constantin Caracaş şi boerii Clinceanu şi Răducanu. Urmară apoi tipografiile lui Ioan Eliade Rădulescu în Muntenia şi Gh. Assaky în Moldova.

Secolul XIX, fiind secolul cel mai frumos al entusiasmului şi desvoltării noastre literare, fu martor al unor emoţionante erupţiuni tipografice, cari ţâşneau din toate părţile, mai ales din Bucureşti.

Cine n'a auzit de tipografia *Colegiului Naţional dela Sf. Sava*, a lui Anton Pann, Stefan Rasidescu, Ioan Weiss, Socec, Conduratu, Cesar Boliac? iar la Iaşi de tipografia lui M. Kogălniceanu, C. Ganea, Codrescu şi Costache Rosetti, fratele lui Teodor Rosetti? precum şi de tipografia lui G. Chiţu din Craiova sau a lui C. Grigorescu din Ploeşti?

Iată deci, cum progresul cărţii, atât ca valoare a conţinutului cât şi ca tehnică a confecţionării, a făcut în mai puţin de 500 de ani adevărate minuni. Rolul ei în literatură, în şcoală, în ştiinţele superioare, e cunoscut de toată lumea. Dragostea pentru carte, respectul pentru acest nou izvor de hrană a minţii noastre, a pătruns repede în mase şi a rămas nealterat chiar şi în inimile celor mai ignoranţi, spre cea mai mare cinste a geniului omenesc.

Arderea bibliotecii din Alexandria va fi socotită neîncetat ca una din cele mai odioase crime săvârşite de poporul arab în potriva civilizaţiei. Necesitatea cărţii s'a impus până şi celor mai modeşti dintre scriitori noştri, cari vedeau în ea salvarea limbii şi a neamului românesc.

Diaconul Coressi tipăreşte cu mari jertfe, la Braşov, cărţi în limba românească, pentru a putea lupta în contra influenţelor tot mai apăsătoare ale limbii slavone şi greceşti, asupra limbii noastre. Modestul cântăreţ de biserică Anton Pann a înţeles minunat de bine acelaş lucru când a pus la îndemâna publicului acele snoave hazlii şi poveşti „de prin lume adunate şi iarăşi la lume date".

Petre Ispirescu a fost un simplu tipograf, care şi-a iubit neamul şi şi-a înţeles chemarea când s'a hotărât să strângă într'o carte neîntrecutele basme culese cu atâta talent din gura poporului.

Iar dintre scriitorii cărturari, numele lui Gh. Şincai şi al lui Eliade stau parcă cele mai strâns legate de trecutul cărţii la noi. In adevăr, Gh. Sincai, prigonit de urgia ungurească, îşi purta manuscrisul cronicei sale în desagi, zicând: Acesta e fătul meu. Dacă nu mi-a fost ruşine să-l fac, pentru ce să-mi fie ruşine să-l port?" Deasemenea falmoasa „Chemare" din Curierul de Ambele Sexe, a marelui Eliade Rădulescu e o pildă neîntrecută de sacrificiu pentru luminarea poporului prin puterea cărţii: „Unde ne sunt cărţile? întreabă el. „Care ne sunt maeştrii, ca să poată ieşi discipoli? Voiu deschide o subscripţie publică de câte zece împărăteşti pe an. Voiu ruga pe domnii abonaţi a se subscrie pe cinci ani ca să poată ieşi cel puţin autorii clasici; voi cerşi (mendica), ca să zic astfel, luminarea şi mântuirea naţiunii. Iată fondurile mele".

Mi-aduc aminte, în copilărie, cu câtă grije strângeam bani ca să pot să-mi cumpăr o carte nouă, iar la începutul fiecărui an şcolar era o adevărată fericire momentul când tăiam nerăbdător foile cărţilor noi, din clasa în care intram, setos după cunoştinţele ce aveam să descopăr în ele. Şi nu mă îndoesc că fiecare din Dv. a trecut prin aceleaşi emoţii plăcute.

Şi cu toate acestea în zilele noastre se vorbeşte de o *problemă a cărţii*, ba încă — ce e şi mai surprinzător — de o criză a cărţii.

Factorii cărţii

Intre alte rele rămase de pe urma marelui război, o vedem şi pe aceasta că el a avut darul să transforme unele chestiuni socotite mai nainte ca rezolvate, în adevărate probleme, a căror soluţie ne pune pe gânduri minţile cele mai echilibrate.

Da. Există azi o serioasă problemă a cărţii, o problemă pe care n'o putem deslega decât analizând rolul şi valoarea factorilor cari o compun. Aceşti factori sunt următorii: Autorul, Editorul, Criticul şi Cititorul.

Cei dintâi trei au faţă de cel de-al patrulea — adică faţă de cititor — aceiaşi răspundere şi datorie morală.

Autorului, oricare ar fi lucrarea lui — dela cel mai modest manual destinat şcolarului, până la cea mai desăvârşită operă literară — nu-i e îngăduită lipsa simţului etic. In mâna lui meşteră stă cuţitul, pe care'l poate mânui după voinţă, cu latul sau cu muchia, izbutind, ori să netezească blând asprimile, sau să taie adânc, cu răutate într'un organism sănătos.

Pe deoparte, iconoclastul poate oricând să strecoare otrava în sufletul generaţiei tinere. Pe de alta, spiritul constructiv va şti să toarne balsamul alinător pe desnădejdea lumii clătinate de după război. Un talent poate fi pus, fireşte, în serviciul oricărei cauze. Dar un talent faţă de conştiinţă e o primejdie înzecită şi în clipa de faţă avem destule pericole cari ne pândesc, pentru ca nenorocul să ne scoată în cale altele noui, ba încă tocmai din familia intelectualilor de rasă.

Sunt un vechi adept al principiului artă pentru artă şi ştiu bine că adevărata artă nu cunoaşte granite. Inţeleg, însă, prin cuvântul artă cea mai subtilă, mai înălţătoare şi mai aristocrată manifestaţie a sufletului omenesc. De aceea unei opere artistice durabile nu-i e îngăduit să alunece de pe postamentul ei moral, pentru ca sub iluzia unor admiraţii eftine să cază în ridicolul parodiei efemere.

Marile talente nu trebue să uite că Renaşterea modernă va începe numai prin ele şi că întâia lor datorie e să vază cu îngrijorare de-

Continuare în pagina II-a

1) Din vol. de omagiu al lui Carol Göbl (1901).

CARTEA ȘI INSEMNATATEA EI

(Urmare din pagina I-a)

zorientarea de după război și să se întrebe ce luminiți binefăcătoare ar putea să aprinză spre a fi lumii călăuză de nădejde în negura viitorului.

Trecând dela autor în câmpul practic al *editurii* constatăm, față de trecut, o amplificare simptomatică: Alături de edituri cari, înțelegând rostul timpului, s'au ridicat prin sacrificii la o treaptă care cinstește tiparul românesc și'i duce faima peste hotare, găsim altele, cari, deși vechi, descurajate că nu pot să se ție la pas cu mersul înainte al cărții, tind s'o părăsească, afișând mărfuri de altă natură ca o compensație salvatoare a unei cariere fără noroc. Și — ce e și mai trist — întâlnim și tipografii interlope — din fericire tipografii, nu edituri — niște adevărate laturi meșteșugite întinse maselor dornice de cultură, acelor cititori naivi și creduli, cari sub ochii noștri nepăsători cad victime ale unor publicații senzaționale, ieftine, contrast izbitor cu opera binefăcătoare a scriitorilor clasici.

Pentru cinstirea celei dintâi categorii de editori și ca exemplu instructiv pentru cei din urmă, deschid o pagină frumoasă din Istoria Renașterii Italiene, din acea epocă sublimă dela începutul timpurilor moderne, când omenirea luptă eroic să scape de sub obscurantism și întinde mâinile cu încredere spre noua și ingenioasa invenție a cărții, ca spre o barcă de salvare.

E vorba de cel mai de seamă editor al lumii din sec. XV, de un adevărat Mecena al timpului său, de faimosul savant-tipograf italian Aldo Manucci zis și Aldo cel vechi sau Romanul, unul din cei mai învățați humaniști ai Renașterii. Prieten cu miraculosul Pico de la Mirandola, concepură împreună proectul de a înființa o imprimerie destinată să reproducă capo d'operele literare ale Greciei și Romei. In anul 1494 el instală o tipografie la Venezzia. Primele încercări apărură fără dată și fără nume de tipograf. Cea dintâi carte cu dată fu o gramatică greacă (1 Februarie 1494) cu scop de a veni „în ajutor studiilor tinerimii". In prefață, Aldo declară că'și va consacra viața folosului obștesc. Și se ținu de cuvânt publicând o mulțime de scrieri clasice în condițiuni din ce în ce mai perfecte. Casa lui deveni un adevărat loc de refugiu și de adunare pentru învățații timpului, printre cari și faimosul humanist Erasm din Rotterdam. Cu concursul acelor savanți, el înființă *Academia Aldină*, cu scop de a se ocupa cu alegerea lucrărilor de tipărit și a celor mai bune manuscrise. Astfel publică o ediție din Vergiliu (1501), în care inaugură pentru prima oară literele aplecate, cunoscute sub numele de caractere *aldine* sau italice. Fu o adevărată revoluție și micile volume *în octavo* destinate autorilor latini, se vindeau pe prețul modest de 2 franci 50 (în moneda franceză de azi). Aldo Manucci a făcut adevărată operă de educator clasic. A scris el însuși o gramatică latină și alta greacă.

Cu toate succesele obținute și cu toată economia severă în gestiunea stabilimentului său, el nu lăsă aproape nici o avere pentrucă atât procurarea manuscriselor, cât și tiparitul lor, îl costa foarte scump. Autorii erau plătiți cu o munificență, care ar face onoare editurii și numelui de editor din toate epocile.

Pildă strălucită pentru înălțarea cărții și cinstirea muncii intelectuale. Am crezut că e bine s'o aduc la cunoștința celor cari urmăresc cu interes problema cărții la noi.

Trecând la *critic*, găsesc că el este cel mai prețios tezaur de inițiere și informație pentru publicul cititor. Dacă obiectivitatea n'ar fi, ca și recunoștința, o floare rară pe pământul României, ce contribuție minunată ar aduce critica pentru răspândirea cărților folositoare printre Românii de pretutindeni. Intr'adevăr, viața e prea scurtă pentru ca să ne pierdem vremea citind zece cărți rele, ca să putem descoperi una bună; iar lupta pentru trai prea complicată, pentru ca iubitorul de carte, absorbit de alte ocupații, să nu găsească un real serviciu în cuvântul autorizat al criticului, care-l scutește de oboseala dibuitului și a investigațiilor. Ce îndrumări prețioase s'ar da maselor cititoare prin această bunăvoință! In provinciile de curând alipite mai ales, unde lipsa de orientare e și mai accentuată, ce rodnică și sănătoasă răspândire a cărții ar începe; fiindcă Ardealul — cu toată lupta dusă de scriitorii noștri naționaliști, înainte de război — abia acum pare că'și îndreaptă privirile spre literatura românească. Iar în Basarabia sunt încă mulți autohtoni cari cred — fiindcă așa li s'a spus sub dominația străină — că Românii n'au nici un trecut literar și deci nici un scriitor de seamă.

Misiunea criticului — atât în știință cât și în literatură — e, firește, plină de greutăți. Ca și femeea lui Cezar, el nu trebue să fie nici măcar bănuit de parțialitate. Autoritatea lui se cuvine să se ridice pe deasupra tuturor intereselor, atât de sus, încât cuvântul său să fie literă de evanghelie, așa cum a fost odinioară cuvântul lui Titu Maiorescu. Pentrucă singur criticul poate fi un îndrumător de nădejde în labirintul caprițios al vitrinelor. Numai el poate avea un rol predominant în deslegarea problemei cărții...

Și acum, un cuvânt cu privire la cel din urmă factor important al acestei probleme: *cititorul*, care ne prezintă mai multe varietăți, în legătură cu vârsta, cu sexul, cu gradul de cultură și cu treapta socială căreia aparține.

In țara noastră, unde numărul analfabeților e covârșitor încă, mistificatorii cărții găsesc un minunat teren de speculație pintre naivi. De aici, o mulțime de reviste — necontrolate de nimeni — pentru copii, broșuri pentru domnișoare, volume pentru domni și doamne: un vast și mănos câmp de afaceri.

E dela sine înțeles că nu putem lăsa pe mâna copiilor, fără urmări grave, orice fel de scrieri, pentrucă nu se știe dacă, în momentul când un băiat, deschizând textul pe care unchiul sau mătușa i l-a adus în dar de ziua lui, nu deschide — fără să'și dea seama — și cel dintâi capitol al unor sentimente, cari vor avea înrâuriri hotărîtoare asupra vieții lui de mai târziu. Părerea mea e că trebue să supraveghem de aproape lectura copiilor noștri și să le procurăm la început cărți sincere, basme cu Ileana și cu Feți-Frumoși, cari să-i apropie treptat de viața reală și să le formeze gustul mai întâi printr'un optimism cules din împărăția frumosului; pentru ca să le rămâie intuiția că, în dosul aparențelor înșelătoare ale realului, mai stă ascuns un al doilea adevăr, în care vor putea găsi la nevoie mângăerea eternității.

Da; trebue să ne înarmăm încă din copilărie cu inelul fermecat al idealului și al credinței și să ne deprindem din vreme să-l mânuim cu îndemânare, pentru ca să ne folosească în momentele grele ale vieții.

Citeam de curând că în Franța se ventilează ideea de a se face prelucrări din operele clasicilor greci pe înțelesul copiilor. In biblioteca acestora — alături de cărțile distractive — se simte lipsa operelor interesante ale literaturilor străine.

Și când ne gândim că la noi, dacă ne-ar trece prin minte la un moment dat să facem o percheziție în ghiozdanul elevilor și elevelor noastre de curs secundar, ne-am îngrozi văzând la ce nivel se coboară gustul cititului printre copii: fascicule cumpărate dela chioșcuri, cu ilustrații în culori vii pe copertă, cu titluri fioroase sau ademenitoare.

Gustul pentru citit

Gazeta Sporturilor, ori pagina sportivă a ziarelor cotidiane, nu lipsesc azi mai din nici o mână fragedă. Limbajul păsăresc al acestor publicații e mai bine înțeles și mai cu ardoare comentat decât un pastel de-al lui Alecsandri sau *Luceafărul* lui Eminescu.

Dar acest soi de marfă își găsește un număr considerabil de clienți și printre cititorii maturi. E destul să urmărim ceeace se citește în lumea muncitorilor și a micilor funcționari de ambele sexe. Iată-i, prin urmare, pe librarii serioși puși în inferioritate față de vânzătorul unor anumite gazete. Iată-l și pe editorul demn expus zâmbetelor compătimitoare ale speculantului, care împrăștie cu nepăsare, din umbră, pe hârtie inferioară și cu un tipar strident, traducerile cu cari îmbolnăvește o întreagă clasă socială, agravând conștient criza cărții și odată cu ea și criza sufletelor.

Și acum problema începe să devie înțeleasă. Ea aparține mai mult laturii morale.

Și fiindcă e vorba de boală, se impune și o rețetă:

Ca rețetă, credința mea e că educatorii de toate categoriile, în frunte cu profesorii de limba română, pot veni cu mijloace salutare *în ajutorul tinerimii neinițiate în arta de a citi.* Lecturi alese și recomandări entusiaste de cărți bune. Intelectualii — vorbesc de cei reali — pe de altă parte — oricât de mic ar fi încă numărul lor la noi — ar putea face un neprețuit apostolat prin îndemnuri și inițieri.

Și alături de toți aceștia, întreaga contribuție a cinematografelor și mai ales a Societății de radiodifuziune — aceste două centre actuale de concentrare a atenției oamenilor — cari, pe căi ingenioase au atâtea posibilități să desvolte gustul pentru citit al tineretului. O astfel de contribuție ar fi vrednică de toată recunoștința, și oricât se va face în această direcție, niciodată nu va fi prea mult.

Numărul oamenilor generoși, capabili de gesturi de Mecena, față de scriitori, înființând premii literare, așa cum ne-a dat un înălțător și emoționant exemplu fostul Ministru Hamangiu, ar trebui să crească.

Instituțiile de cultură: Academia Română, Ministerul Artelor, Casa Școalelor, Educația Poporului, Fundațiile Culturale, să fie înzestrate cu fonduri temeinice, pentru a putea veni mai consistent în ajutorul talentelor consacrate științelor și literaturii. Exproprierea și-a întins aripile ei destructive prea departe, întunecând până și farurile salvatoare de pe țărmuri, tocmai acum, în toiul furtunii.

Să ni se redea curajul și lumina. Atâta cerem, și problema cărții va fi rezolvată. Criza morală, odată înlăturată, cea materială se va îndrepta dela sine și atunci se va găsi ușor și soluția eftinirii cărții, atât de discutată în ultimul timp. Altfel, deschidem larg ușile celui mai întunecos obscurantism, mai cumplit decât cel dela sfârșitul războaelor cruciate.

Constatări triste

Am ținut să dau această alarmă îngrijorătoare, pentrucă am făcut constatarea tristă că din sufletul generației tinere s'a stins dragostea pentru citit.

Ochii copiilor noștri dezorientați au rupt contactul cu litera atât de ispititoare altădată, a tiparului. Ei rătăcesc azi în haos, mânați de alte năzuinți și de alte ispite.

A fost o vreme, când — în momente de impas sau de contrarietate ne găseam refugiul și mângâerea în liniștea unui iatac, în tovărășia celui mai sincer prieten al intelectualului necăjit: cartea, cartea bună, firește.

Vremea aceasta, se pare că a trecut, iar urmările fatale ale noilor orientări, le vedem astăzi cu toții în tragedia socială, care ar vrea să înceapă înpotriva tradiției și a tuturor datinelor românești.

Unde ne sunt îndrumătorii de altă dată? Unde sunt geniile creatoare, pe cari de-abia le mai descoperim în dicționare sau în monumente?

Criza cărții nu e un simplu proectil, aruncat la întâmplare, pornit din cine știe ce loc necunoscut și provocând o panică de scurtă durată și fără consecințe.

Nu.

Ea e simptomul alarmant al unei întregi drame, de care ne facem vinovați cu toții, fără excepție.

Dar în fruntea vinovaților — trebue s'a recunoaștem — stau, fără replică, acei părinți și mai precis acele mame, cari — din diferite motive sau preocupări, pe cari nu e locul să le analizez aici, au renunțat să-și mai îndemne copiii la lecturi sănătoase — cum făceau părinții noștri odinioară — și'i trimit la aventură și la provocare, pretinzând apoi — fiecare mamă în parte — că are nu știu ce drepturi ridicule să'și dea aere de *mama Grahilor*...

Dar se știe, că educația temeinică n'a fost făcută niciodată de ființe necăjite — și nici de înfumurați — ci numai de oamenii cu prevedere, din mintea și sufletul cărora n'au lipsit nici o clipă îngrijorările de viitorul neamului, oricari ar fi vicisitudinile de moment sau de.. buzunar ale vremurilor.

Căci de aceea nu mai citim, de aceea ni se perindează azi pe dinaintea ochilor atâta clocot de isprăvi săvârșite de eroi de carnaval — înfocați prin sfaturi rele și amețiți de apetituri — aparținând însă cu toții formațiunilor de categorie... „muscă", cum se zice azi în noul limbaj al sporturilor.

I. A. BASSARABESCU

Viața teatrală

PROBLEME SHAKESPEARIENE

III

Personalitatea lui Shakespeare

Iată pentru noi străinii cea mai complexă problemă din toate cele pe care le ridică vasta operă shakespeariană.

A traduce pe Shakespeare nu înseamnă a face o simplă lucrare de transcriere dintr'o limbă într'alta. Să nu se creadă deasemenea că limba lui Shakespeare, adică engleza elisabetană, oferă greutăți serioase. Cine este familiarizat cu un text shakespearian, nici nu mai poate face vreo deosebire între engleza modernă și cea de acum trei sute cincizeci de ani.

Greutățile sunt de un ordin cu totul diferit și prezintă la un loc caracteristici puțin comune.

Pentru a se proceda la traducerea unei piese de Shakespeare, trebue înainte de toate să se facă complect abstracție de elementul literar. Nu vrem prin aceasta să înțelegem că trebue înlăturată grija de a investmânta traducerea într'o limbă poetică, curată, bogată, și că nu este nevoe de a se găsi cuvintelor sau expresiilor originale, echivalentul lor cât mai apropiat, sau în orice caz cât mai pitoresc. Departe de noi acest gând, dar ceeace vrem să arătăm, este că acest principiu sănătos de traducere trebue să fie o preocupare de ordin secundar, și în anumite împrejurări trebue chiar renunțat la el.

Principiul esențial într'o bună traducere shakespeariană trebue să fie ritmul, și anume ritmul dramatic, care are neapărat nevoe de a fi transpus în limba traducătoare, cu toată grija, și deci cu toate schimbările de cuvinte, adeseori aproape chiar de sens, ce decurg din el.

Fiindcă pentru a traduce pe Shakespeare nu înseamnă a face o operă literară, ci una teatrală. Inseamnă a găsi ritmului shakespearian, care se valorifică sută în sută pe scenă, un ritm echivalent.

E mult prea restrâns numărul acelora care sunt convinși, atunci când pășesc la traducerea unei opere shakespeariene, de acest adevăr. Majoritatea se lasă furați de verva poetică, de comoara artistică ce zace în fiecare vers, și se străduesc să rămână în domeniul literaturii, când ținta principală trebue să fie tocmai o evadare din literatură în teatru.

Shakespeare a scris numai pentru scenă. Dovadă este totala lui dezinteresare față de publicarea operelor sale, pe care nu le concepea citite ci jucate, — lucru ce de altfel am mai avut ocazia să-l discutăm aci, cu privire la problema personalității lui Shakespeare. Veți zice desigur că aceasta este un punct de vedere pur personal, și că teatrul lui Shakespeare rezistă tot atât de bine unei lecturi, ca atunci când este jucat. Evident opera shakespeariană este prea vastă, prea completă pentru a nu-și găsi un loc în literatură. In afară de omul teatral, firea lui Shakespeare era dublată de aceea a unui poet. Dacă poetul a fost excepțional, aceasta nu înseamnă a răpi lui Shakespeare, baza de creație a operei sale, care este teatrul.

E deajuns să dăm un exemplu pentru a vă convinge. Sintaxa shakespeariană nu este o sintaxă gramaticală, ci una teatrală. **Virgulele nu sunt puse pentru a despărți propozițiunile între ele, ci pentru a** marca răsuflarea **aceluia care le debitează, adică a actorului. Mulți au rămas foarte perplexi în fața acestei sintaxe, până ce Coleridge, marele critic shakespearian a descoperit misterul ce o învăluia. Ce dovadă mai precisă de caracterul pur dramatic, esențialmente scenic al operei shakespeariene decât această sintaxă special creată de autorul ei pentru a determina ritmul necesar care să o realizeze scenic. In această privință un text shakespearian este întocmai ca un caet de regie. In el se găsesc înglobate toate indicațiunile de interpretare, de joc. Natura a vrut ca acel autor dramatic genial să fie și un poet excepțional, și astfel de nenumărate ori, — în majoritatea cazurilor — datorită acestei întâmplări, opera shakespeariană este integrată în literatură și nu în teatru.**

Deaceea se întâmplă foarte adeseori că ne găsim în fața unei traduceri shakespeariene de cea mai înaltă valoare artistică, și care totuși să nu dea nimic pe scenă. Imperecheri de cuvinte minunate, expresii bogate în colorit, imagini pitorești, nu pot să înlocuiască lipsa ritmului dramatic. In limba românească avem multe traduceri din Shakespeare. Aproape niciuna nu a ținut seamă de acest principiu esențial. Cât de frumoasă și cât de sonoră este adaptarea românească a „Povestei de iarnă" făcută de d. Dragoș Protopopescu. S'a vădit însă, pe scenă, că îi lipsește cu desăvârșire ritmul dramatic. In această privință avem o singură traducere corectă, justă, făcută în adevăratul spirit care domină opera shakespeariană. Este vorba de traducerea lui „Richard al III-lea" a d-lui Ion Marin Sadoveanu. Rezultă deci, că numai un om de teatru poate păși la traducerea lui Shakespeare, afară numai de scriitori cu o cultură universală și o comprehensiune specială, cum este de pildă André Gide, a cărui traducere pentru „Antoniu și Cleopatra" este realmente unică. Ne revine și acum în minte, binecunoscuta scenă când Charmion întâmpină pe Alexas, (căruia vrea să-i smulgă un secret) cu următoarele cuvinte:

„Lord Alexas, sweet Alexas, most
any thing
Alexas, almost most absolute
Alexas..."

și pe care Gide le traduce cu:

„Seigneur Alexas, suave Alexas,
superlatif Alexas,
Alexas plus que parfait..."

Acel „superlatif Alexas" **este pur și simplu magistral.**

Traducătorul lui Shekespeare mai întâmpină o greutate foarte mare, din cauza multitudinilor de versiuni pe care le are în față, cum și din anumite pasagii obscure, care au rămas așa și până azi, cu toate eforturile de interpretare ale shakespearienilor de vază. „Hamlet" are bunăoară patru versiuni diferite. „Regele Lear" două, iar scene întregi din majoritatea pieselor au variante nesfârșite.

Se întâmplă adeseori din această cauză ca traducători serioși cari și-au consacrat viața pentru a duce la bun sfârșit această operă, să se contrazică în mod flagrant la cele mai simple pasagii.

Trebue să dăm un exemplu caracteristic. E vorba de următorul vers din „King Lear" (actul 4, scena 6, versul 86), care sună astfel:

„Nature's above art in that respect"

Iată cum l-au interpretat doi traducători clasici francezi, M. Guizot (Editura Garnier) și Georges Duval (Flamarion, traducere premiată de Academia Franceză);

„En cela la nature est supérieure à
l'art". **(M. Guizot), și**
„L'art est au-dessus de la nature".
(Georges Duval)

Ce vreți mai flagrantă contrazicere. Cine e superioară celeilalte, natura sau arta? Și trebue să menționăm că versul acesta nu a dat naștere la nici o controversă și nu are nici o obscuritate. Evident traducerea lui Guizot este cea justă. „In această privință natura este pe deasupra artei", **ar fi sensul românesc al versului de mai sus. Totuși să nu credeți că aceasta este și părerea lui Shakespeare, fiindcă cuvintele pomenite mai sus sunt spuse de Lear într'un acces de nebunie, care-l face să rostească lucruri cu totul neverosimile. Deci făcându-l pe Lear să spună că natura este pe deasupra artei, printr'un contrast vizibil, Shakespeare este de părere contrarie. Aceasta însă nu explică cu nimic interpretarea falșă a lui Duval.**

Exemple dintr'acestea se pot da la infinit. Ele nu fac decât să întărească cele arătate mai sus. Traducătorul în fața imensului material pe care-l are la îndemână se zăpăcește pur și simplu, căutând interpretări noui, și atribuind lui Shakespeare intenții pe cari nu le-a avut niciodată.

Problema traducerilor rămâne și azi una din cele mai grele și mai complexe din totalitatea problemelor ce le ridică interpretarea operei shakespeariene.

GH. NENIȘIOR

UN SIHASTRU

Am primit la redacție o scrisoare stranie, căreia cu titlu de curiozitate îi dăm aici loc:

Am cetit în „Adevĕrul Literar" numărul recent, un articol: „O altă iubire a lui D'Annunzio".

Din volumul: Viața genială și amoroasă a lui D'Annunzio, ce apare în editura „Cugetarea" semnat Teodor Martas".

Cum, d. Teodor Martas (!), un nume destul de curios, a mai publicat una sau mai multe lucrări (eu nu cunosc decât volumul *„Ce vrea Charles Maurras")* am avut ocazia să-l cunosc întâmplător, pot să vă comunic lucruri foarte interesante și ciudate, care n'ar fi lipsite de importanță și pentru cititorii d-tră.

Iată întâmplarea:

Acum câteva zile, am fost într'o excursie și am rămas singuratic prin văile Doftanei, la Teșila.

La câțiva kilometri de satul presărat în vale, întâlnesc în calea mea, tocmai în momentul când cerul înourat amenința cu o ploae torențială, un om, înalt, slab, extrem de slab, cu ochii vii în care ardea o lumină curioasă. N'avea mai mult de 34 de ani.

Eu grăbit. El descult, cu brațele pe piept, pășia ca un Christ, liniștit și senin. Mă apropii. El abia întoarce capul din mers și mă privește cu un aer de un calm complet.

Cu ochii mirați, cu mintea puțin năucită de panica ploaei și de omul acesta ciudat, îl întreb în grabă:

— Nu știi vre un adăpost?

El mă privește lung, mă cercetează din creștet, se oprește asupra figurei mele și-mi răspunde: „da".

Un „da" abia auzit de mine.

Merg după el. Urc și cobor puțin. Intre timp nu-l las în pace cu întrebările;

— Dar d-ta unde mergi?

— Acasă, fu răspunsul.

Tunetele erau puternice și ploaia începuse cu picături mari și repezi. El urma acelaș pas.

— Are să ne plouă ciuciulete, până'om ajunge, apăs eu pe cuvinte.

— Am și ajuns — și-mi arătă o scorbură primitivă improvizată de o mână omenească, care îmi reamintea imaginea timpurilor preistorice.

— Aici e casa mea, îmi explică ciudata mea călăuză.

Cerul se înegrise de parcă eram în apropierea nopții. Ploaia cădea din abundență.

In scorbură, când intrai, nările absorbiră un miros de iarbă uscată. Scorbura era făcută din câțiva copaci bătrâni și putrezi puși sub un mal pietros, acoperiți cu frunze și crengi uscate. Pe jos un pumn de fân. In fund erau două sticle negricioase de câte un kilogram, iar de un picior de cracă, atârnat, un costum de haine din ștofă bună, care îl ghicii sub o învelitoare de ziar. Ca să intri înăuntru trebuia să pleci bine capul.

Din ce în ce mai bizar. M'am dus cu gândul la un brigand al pădurilor.

Nerăbdător o tai scurt și intru brutal în cercetare.

— Ce faci d-ta aici?

— Contemplu.

— Ce contempli?

— Natura.

— Decât timp o contempli?

— De două luni.

— Și unde mănânci?

— Aici.

Mă uit împrejur și-mi opresc ochii asupra celor două sticle, care le bănuesc cu vin. El îmi prinde procesul mintal și-mi spune: „Sticlele conțin undelemn. Mă hrănesc cu puțin undelemn și cu ce mai găsesc prin pădure: fragi, smeură, diferite ierburi".

— Dar ce ciudat om ești!

Un zgomot nelămurit în căderea monotonă a ploii, un foșnet cu trosnituri de crengi rupte sub picioare, venit din afară, mă făcu să tresar ca un arc și să mă ridic amenințător, de pe iarbă. El făcu ochii mari, apoi plecă pleoapele în jos ca semn de repaos și-mi spune:

— Liniștește-te. Este capra mea, care gonită de ploaie își caută stăpânul.

Intr'adevăr, în aceași clipă, o capră domestică, tărcată alb cu negru apăru în lumina văgăunei ridicând capul semeț și behăind mulțumită că și-a găsit tovarășul.

— D-ta ești plin de mistere, domnule îmi luai eu curajul.

— Nu trebue să te înspăimânți, nici să disproporționezi impresiile. Eu sunt un simplu om care m'am retras în munți, unde vreau să duc o viață liniștită, după propriile mele gânduri.

Ploaia curgea ca un potop. Capra, udă lioarcă, se înghemui lângă noi, cu un miros insuportabil de păr animalic plouat.

Limbajul mi se păru ales. Curiozitatea mă năpădise. Puterea lui de a-mi stăpâni limbuția, aproape mă enerva.

— Văd că arzi de nerăbdare, continuă el, să deslegi această existență a mea în munți. Te lămuresc eu. Sunt, în oarecare măsură, un adept al principiilor budiste, principii modificate după cerințele mele. Vreau să duc o parte din viața mea în ascetism, în privațiune completă. Fundul sufletului omenesc are mistere pe care puțini le-au cunoscut. Poate vreau să le cunosc și eu. Nu vreau să ajung la Nirvana. Vreau să simt anumite stări psihice care din cetit n'au înțelegerea aceia profundă. Asta-i tot.

Dorm foarte puțin, fac exerciții de respirație, fac abluțiuni din două în două ore, cu apă rece din valea Doftanei și fac anumite coborâri în interiorul meu sufletesc pe care d-ta nu le înțelegi. Numele meu dacă te interesează ți-l pot spune, findcă nu e de ascuns: Teodor Martas.

Nu auzisem nici o dată asemenea nume.

M'am uitat curios în jurul meu. Afară cernea mărunt o ploaie pe sfârșite.

In orizontul strâmt, zării câteva raze care albeau nourii.

Lămurirea aceasta rapidă mă făcu să înțeleg că trebue să nu-l plictisesc prea mult și să plec odată cu încetarea ploii.

Când coboram prn iarba udă și alunecoasă, mă oprii să-mi arunc ochii la locuința sihastrului. Capra era cocoțată pe o piatră, ridicase capul sus de tot și mă privea nedumerită cu ochii ei mari.

Teodor Martas, Teodor Martas, repetam obsedant și mecanic.

Sosit la București, am spus această întâmplare la numeroși prieteni, până când aflu din ziare, în deosebi din revista d-stră, despre adevărata existență a acestui nume, care mi se păruse o fantezie.

Această ciudată existență a unui literat, după cum văd, mă face să vizitez din nou pe enigmatica mea cunoștință și să vă țin în curent pentru numărul viitor.

Ing. NICU DEM.

A APĂRUT No. 387

Cinema

Din bogatul cuprins spicuim:

AU VRUT SĂ FIE... URÂTE

— Dorința de a fi urâte mijlocul cel mai potrivit de a arăta puterea de creație și talentul vedetelor —

HOWARD HUGHES

omul zilei văzut de diferite persoane.

LORETTA YOUNG

fata cu priviri de farmec, n'a avut noroc.

VIAȚA DRĂGĂLAȘEI SIMONE SIMON

STILOUL GAZETARULUI

nu mai este un instrument de tortură.

IN ACEST NUMĂR:
A PATRA GRUPĂ DE ALEȘI LA CONCURSUL
MISTER CINEMA

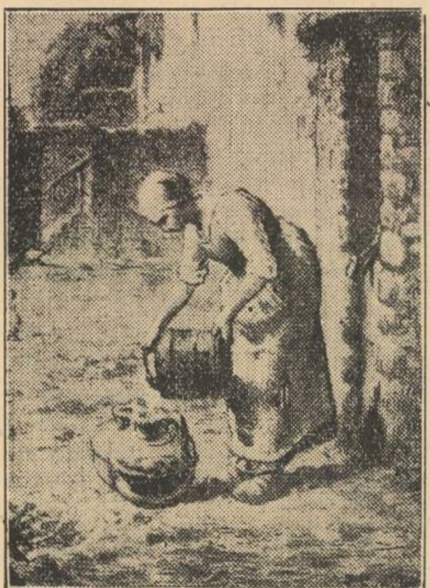
„Știință popularizată"
„Sfaturi practice"
„Radioteleviziune"
„Cinema", etc.
publică în fiecare Sâmbătă revista
„RADIO ADEVERUL"
48 pagini ilustrate 5 lei.

A apărut
AVENTURA
ROMANE DE ACTIUNE și PASIUNE
8
CHARLES VARD
VRAJA MILIOANELOR

JEAN FRANCOIS MILLET

Tăietor de lemne

Gospodina

ERA o seară de toamnă, într'o modestă locuință de țărani. Copiii, îmbrăcați sărăcăcioși, unii vin dela școală tremurând de frig, alții, mai mici, se uită îngrijorați în sala de mâncare, întrebând de ce nu se pune masa. Mama îi privește cu tandrețe, apoi ochii săi caută mirați spre soțul care intră, cade copleșit pe un scaun mare de lemn și își cuprinde capul în amândouă mâinele. In ziua asta nu este pâine în umila casă din Barbizon. Copiii, întristați de tăcerea apăsătoare a părinților, se agață de ei — simt că o mare durere s'a abătut asupra casei lor.

In casa asta toate lipsesc; brutarul nu mai dă pe datorie și dacă prietenul care e dus la Paris din ajun nu revine nici peste un ceas, se vor culca cu toții flămânzi. Sunt numărate minutele. Nimic.

Deodată, tatăl se ridică: a auzit sgomotul unui picior de lemn pe pământul tare. El e! Ușa se deschide: „Lumină" strigă o voce, puternic. Adineaori, familia cuprinsă de disperare nu îndrăznea să se privească; acum, speranța a renăscut; este aprinsă candela și în pragul ușei apare salvatorul — e Diaz. La Paris a vândut pe 60 de franci trei desene de ale prietenului său.

Triumfător, depune o pâine enormă pe masă și cum, ca pe vremea aceia, i s'a plătit în piese de 5 franci, desenează cu ele în jurul pâinei o ghirlandă de argint. Copiii, radioși, minunați de așa comoară, s'au apropiat de masă și deschid ochii mari, de mirare și bucurie. Mama mulțumește lui Diaz cu privirea — nu poate scoate o vorbă, iar tatăl strânge mișcat mâna prietenului său.

— Ah! de ași putea vinde măcar două desene pe săptămână cu prețul ăsta, totul ar merge de minune!

Cel care rostea vorbele acestea, cu grija zilei de mâine în suflet, nu era altul decât Jean François Millet, adică unul din cei mai mari pictori ai vremii. In viața lui, zile ca aceia evocată de Albert Wolf nu erau puține — rare erau zilele când aveau ce mânca.

Autoportret

Pânzele lui, care astăzi fac gloria artei franceze, treceau neobservate de public și critică, pentrucă pe vremea aceia toată atenția era atrasă de o artă convențională, de grație ușoară, de interpretare factice, fără urmă de emoție creatoare. Rând pe rând se perindau capodoperele lui Millet pe la saloanele oficiale, dar aproape nimeni nu-și dădea seama de valoarea lor. „Ce rari sunt aceia care îndrăznesc să admire înaintea altora!" spune Millet singur.

Strângătoare de vreascuri

Fără bani și fără glorie, el trece totuși prin viață, urmându-și drumul cu capul sus, cu ironia în colțul buzelor. Și destinul i-a fost crud până la urmă: a căzut în luptă, lovit de moarte, tocmai în ceasul când după atâtea amare dureri arta lui începea să fie prețuită. Dându-și sfârșitul, Millet n'a avut decât un regret: „Păcat, aşi fi putut încă lucra!".

Niciodată viața țăranilor n'a fost pictată așa cum a văzut-o și a înțeles-o el, într'o mai puternică înfățișare, într'o poezie mai dureroasă. Țăranul lui Millet este omul pământului care n'are decât o soartă pe lume: a muncii umile. Țăranul acesta nu nu mai este frumos la față, ci poartă urmele adânci ale efortului și ale grelei oboseli.

Tunsul oilor

Viața e o povară, și Millet n'a făcut decât să spue adevărul crud: a fost martorul acestei sincerități. In orele de descurajare citea Biblia. „Iți vei mânca pâinea prin sudoarea frunții tale" scria în cartea sfântă. Iată poezia cea mare, adevărata umanitate pentru Millet. „Servește-te de urât, de trivial, ca să ajungi la expresia sublimului" sunt vorbele lui. Pe când lucra la pânza „Masa secerătorilor" un vizitator, crezând că flatează pe pictor exclamă în fața chipului unei fete din tablou: „O ce drăguț e!" Millet după ce rămase singur, începu să mormăe: „Imbecilul, crede el că o muncitoare trebue să fie drăguță!" și dintr'o trăsătură sălbatecă cu pensonul tae gura fetei.

Nud

Ii repugna minciuna și după fiecare insucces în fața publicului, spunea prietenilor: „Cred ei că au să mă facă să mă plec, că au să-mi impue arta lor? Ei bine, nu! Vreau să spun ce simt; am lucruri de spus așa cum le-am văzut și voi rămâne pe loc, fără să mișc un sabot".

Așa a rămas când a creiat pânzele „Strângătorii de lemne", „Semănătorul" „Masa cosașilor", „L'Angelus", „Ciobanii", „Strângătoarele de spice" și atâtea alte capodopere, pe care le adăpostește astăzi Luvrul.

„Pictorul țăranilor" în toate acestea se 'ntreabă Paul Csell. „Nu, nu-i tocmai exact. Millet a fost pictorul omului".

TACHE SOROCEANU

Contesa Castiglioni

Mândră, conștientă de frumusețea ei, îngrădită în orgoliul său, Ducesa de Castiglioni a fost una din cele mai ponegrite și mai bârfite femei din lume. Nici istoricii nu au fost mai presus de bârfelile și calomniile inventate de societatea pariziană de la Tuilerii, Jockey Club și Tortoni pe socoteala acestei personalități care nu a lăsat să pătrundă nimic din enigma personalității sale.

Ceia ce e foarte ciudat, însă, este faptul că Balzac a presimțit într'un chip surprinzător, ființa și personalitatea nu numai morală și spirituală, dar și frumusețea fizică a Doamnei de Castigloni și a pre figurat-o în una din eroinele „Comediei Umane", în personagiul ducesei d'Argoïolo, italiană clasică, așa cum se închipuie de obiceiu o italiană.

Ceiace scrie Balzac despre eroina sa în 1823, se poate socoti ca scris anume pentru Contesa Castiglioni treizeci de ani mai târziu. Toți bărbații aveau pentru ea acea „privire fixă, persistentă, atractivă, încărcată de voința omenească, în cordată în sentimentul, numit „dorință" pe care-l avea Albert Salvarus pentru Ducesa d'Argoïolo, în una din scenele din viața privată a lui Honoré de Balzac. Iată ce scrie despre ea Jules Lecomte în Courrier de Paris, la „Indépendance Belge".

„Parisul posedă în acest moment „un lion et une lionne", contele Orlof și o tânără frumusețe italiană. Curioasă coincidență!... Contele Alexis Orlof care de 71 de ani stârnește tot atât curiozitatea, pe câtă stârnește Contesa Castiglioni, în vârstă de 18 ani. El vine de la Nord, ea vine dela Sud. El aduce pacea, ea împrăștie turburare printre frumoasele și elegantele noastre. Pe el îl caută toți ochii parizienilor în saloane, la Operă, pretutindeni ori unde ar fi. Cât despre ea, de cum apare provoacă consternare... Consternare?! adevărat nu văd de ce. Fără îndoială tânăra contesă e încântătoare, are un minunat păr brun, ochi superbi cu o expresie cam sălbatecă și stranie, o talie frumoasă, în totul e originală și atracțioasă, la acestea trebuie să mai adăugăm o coafură cam ciudată, toalete inventate de ea și în sfârșit ceva care miră și încremenește omul pe loc, silindu-l să o privească chiar până întrece marginile bunii cuviinți".

Despre această consternare, pe care o provoacă la bellissima contessa, se vorbește în toate locurile unde ea se arată. Astfel într'o seară intră discret, în vârful picioarelor la Rossini, pe când se executa o bucată.

Era îmbrăcată în alb, toaletă Ludovic al XV-lea, părul pudrat. Toată lumea încremeni: nu se mai văzuse o așa frumusețe. La balul Ministerului de Externe în damă de caro, la un bal particular costumată în Norvegiană, atrage toate privirile. Eugen Giraud îi face portretul și îl expune la Salon, simfonie în albastru, un pastel în care ea e reprezentată în rochie bleu, decoltată cu noduri bleu, cu pene în păr coafată ca Marie Stuart. „Nimic mai încântător de cât portretul Doamnei Castiglioni, scrie Gautier, unul din acele modele ce nu poate fi flatat și care par o desfidere a artei din partea naturii".

Ceiace fu însă o surpriză și provocă nemulțumiri, fu faptul că această tânără frumusețe, de și departe de soțul ei și în mijlocul ispitelor Parisului, nu răspundea la tentativele galanților. Totuși toți erau siguri că ea nu avea nimic de refuzat Impăratului Napoleon al III-lea, iar războiul din Italia era „puțin" și războiul favoritei.

Ca Lady Stanhope, la Djoun, d-na de Castiglioni se refugiase întro' vilă, clădită pe o colină lângă Turin. Acolo trăia singură, cu băețelul său și cu gândurile ei tainice, într'un peisagiu trist, căci „floria", așa se numea vila era clădită lânga Turin pe niște meleaguri dezolate mai ales în timpul iernii. In adevăr Padul era îngust părând un torent la poalele colinei, iar orașul așezat pe șes se întindea la orizont cu acoperișurile și turlele bisericelor negre, monoton și sombru, pe fondul Alpilor îndepărtați, albi și ei iarna de sus până jos.

De ce se trăsese aci deoparte fugind de lume tânăra aceasta atât de frumoasă? „Abia am intrat în viață, zise ea către d'Ideville, diplomatul pe care-l simpatiza, „și rolul meu s'a terminat". El își explica purtarea ei ca urmarea unei deziluzii de dragoste.

Lumea din Paris o caracterizase ca : nulă și profund egoistă nefiind ocupată de cât de frumusețea ei, măreață, impertinentă, învăluind lumea cu dispreț suveran, incapabilă de a resimți vre-o afecțiune și, ciudat, cu toată frumusețea ei, incapabilă de a exprima vre-o pasiune serioasă. „E prea frumoasă și din fericire numai frumoasă" ziceau despre ea femeile.

Totuși Ideville care s'a bucurat de încrederea și confidențele ei, cu cât o cunoștea mai deaproape, descoperea în ea o altă natură, cu totul deosebită: „M'am găsit deplasată totdeauna și pretutindeni, nu sunt în largul meu și nu mă simt eu, de cât în preajma unui om superior, sau în mijlocul oamenilor simpli. Nu ai observat cum mă adora barcagii?", zicea ea lui Ideville.

„Totul în ea era larg, nobil și fără gând ascuns" zicea diplomatul vorbind de ea și apreciind'o ca Italiană, cu totul deosebită de Pariziană.

După pacea dela Villafranca, ea dispăruse din Paris. Dar reapăru după doi ani de izolare în vila sa Gloria., într'un bal la Tuilleries, costumată ca regină din Etruria. Succesul a fost neînchipuit. Costumul era foarte lung, simplu și nobil. Contele de Choiseul, cu fantezia sa spirituală, deghizat în rege negru, ducea cu o mână trena Contesei de Castiglioni, iar cu alta susținea un parasol deasupra capului ei... Parosul, presa, corespondența particulară, au clocotit multă vreme după acest eveniment monden.

In 1873, după furtuna care trecuse asupra Parisului, lumea uitase pe frumoasa frumoaselor, când ziarul „La Liberté" publică, la rubrica informații, un fapt divers, care, reprodus a doua zi, în „Le Temps", „Le Soleil", „Le Rappel", deveni senzațional. In acest articol se spunea că în 1870, îndată după declararea războiului, Impăratul ar fi încredințat D-nei de Castiglioni, în secret mai multe documente de Stat. In clipa în care Parisul fu înconjurat, contesa, înainte de plecare depuse două lăzi cu bijuteriile și argintăria sa, într'un loc sigur și bine păzit, la legația italiană. In timpul asediului una din lăzi, în care se afla și documentele de Stat dispăru. Toate cercetările au rămas zadarnice, până ce în Noembrie 1873, contesa primind o scrisoare anonimă de amenințare și de șantaj se descoperi autorul furtului, un anume Passctout, fost servitor la d-na de Castiglioni. Dar afacerea s'a mistuit în mijlocul proceselor scandaloase și a haosului care stăpânea și în acele vremuri și care se găsesc descrise în „Son Excellence EugèneDaujon" a lui Emile Zola. Acolo Doamna de Castiglioni, sub numele de Clorinde Balbi, este arătată ca o ființă hibridă, jumătate doamnă de lume mare, jumătate aventurieră ,în goană pentru capturarea ministrului său din roman.

• • •

In timpul acesta Doamna de Castiglioni revenise pe furiș la Paris. Avea treizeci de ani și era încă mai frumoasă de cât în prima tinerețe. Pentru ce și pentru cine venise?, se întreba curioasă și agitată lumea, care alcătuia pe atunci ceeace se chiamă și azi „Tout Paris". Misterul învăluia ca un lințoliu viața frumoasei contese. Locuia la un „entresol", place Vendome, deasupra lui Lombard, fabricant de bronzuri de artă. Ziua și noaptea ferestrele erau, ermetic, închise.

Dimineața la anumite ore, între obloanele abia crăpate se arăta un cap de femee, ascuns sub niște văluri, era „Ea"! Schimba câteva vorbe cu vânzătorul de ziare, apoi fereastra se închidea... Unii dintre reporterii mondeni s'au transformat în detectivi, „limiers de police", doar vor afla ceva, căci „ceva" trebuia să se ascundă în aceată purtare ce era un contrast atât de evident între trecutul și prezentul frumoasei Nikki. Opinia publică însă era cu atât mai excitată cu cât contesa Castiglioni se învăluia mai mult în mister, inventând precauții ingenioase, aproape viclenii, spre a răzăci cât mai mult pe cei ce o urmăreau. Nu eșea de cât noaptea târziu când orașul dormea, rătăcind cu câinii săi, ca un spectru, pe străzile deșerte. Zilele și le petrecea cu gândurile ei tainice, gătită, se zice, în cele mai frumoase rochii, în care strălucise odinioară la Saint Cloud, la Compiègne sau la Tuilleries, împodobită cu bijuteriile și nestimatele sale pe haină, în păr și chiar pe pantofii de casă. Ea, însă, se interesa de tot ce se petrecea în lumea de care sta departe. La început când se instalase în Paris, închiriase două cabinete particulare, la Café Anglais, unde instalată ca la ea acasă, neprimind pe nimeni, pe când ea cunoștea pe mulți, asculta tot, vedea tot sub vălul care o ascundea și-i făcea ca un fel de mască. Astfel a mărturisit „le maiître d'Hotel" al cafeului Anglais, când a fost acuzat de a se bucura de favoarea contesei, apărând'o cu indignare împotriva unor bănueli urâte.

La 5 Martie 1885, „Le Gaulois" publică, în unul din ecourile sale, știrea senzațională că vor apărea în curând „Memoriile Contesei de Castiglioni". Se'nțelege că nu era decât o știre de reclamă, inventată pe deantregul. Era un prilej pentru cronicarul ziarului Montjoyeux, să dea în Bloc-Notes-ul său câteva idei despre cele ce ar putea scrie D-na de Castiglioni în asemenea memorii, relatând diferite anecdote printre care unele luate din „Les Confessions" ale lui Arsène Houssaye, care relatează o cursă ce i s'ar fi întins lui Napoleon al III-lea, la locul de întâlnire cu Doamna de Castiglioni și de care l'a ferit împărătesa înștiințată la timp de poliție.

Montjoyeux începuse să împartă pe capitole prezumatele memorii ale Contesei, atribuindu-i tot felul de intrigi politice, aventuri nenumărate și planuri diabolice, ba chiar și unele cuvinte de spirit în anumite situații. Că Doamna de Castiglioni jucase un rol politic e lucru cert, mai ales de când s'a publicat corespondența lui Cavour, în cari sunt date precise. Dar imaginația ziariștilor, a scriitorilor și a reporterilor, exagerase și deformase atât faptele, în cât nu mai era cu putință ca Doamna de Castiglioni să iasă nici din legendă, nici din ceia ce-și închipuia opinia publică a fi istoria. Cel care a mers însă mai departe în invențiunile sale asupra Doamnei de Castiglioni a fost un oarecare „Claude", șef de siguranță, care într'un stil a la Ponson de Terrail, a scris o carte rocambolească, acreditând toate bârfelile și comeragiile și dându-le drept fapte sigure.

Toate aceste aserțiuni însă nu duc de cât la chestiunea: cum e posibil ca Doamna de Castiglioni, arătată de un șef de poliție drept cea mai mare unealtă a unor combinații machiavelice împotriva Franței, poate să mai fie tolerată a locui la Paris și cum a fost lăsată să se așeze acolo, dacă e adevărat că a fost impusă Impăratului Francezilor, de dușmanul său înverșunat, Prusia...

Doamna de Castiglioni păstră însă și față de aceste asigurări un mutism încăpățânat și astfel provocată nu eși din umbră, iar încetul cu încetul, tăcerea se întinse în jurul ei mai grea și mai nepătrunsă.

Totuși ea nu fu lăsată în pace definitiv, căci în 4 Aprilie, 1892, „Le Gaulois" anunță că: D-na de Castiglioni părăsește „entre-solo-ul", în care se îngropase de când o părăsise tinerețea și își pierduse frumusețea. Știrea, dată probabil de Montjoyeux, a fost repetată de alte ziare. „L'Eclair" o exploatase într'un articol, precedat de o enumerare de titluri în felul următor:

„Una din Doamnele Décameronului Imperial — Imperiul Frumuseții — ...Rușinarea de bătrânețe — Zidită de vie... etc.

A doua zi în „Gil Blas", moralistul de serviciu: Marzac, provoacă pe o doamnă Casette, în biletul său cotidian, să-și aducă mărturia sa în cele ce privesc pe Doamna de Castiglioni, deoarece această doamnă născută Bouvet, fusese odinioară în anticamera sau chiar în camera Impărătesei Eugenia.

Nimic nu putea fi mai ofensător pentru Doamna de Castiglioni, de cât spusele acestei persoane care, o mai calomniase și altădată în scrierea sa „Souvenirs intimes de la cour de Tuilleries", tipărită cu doi ani înainte.

De data aceasta însă răbdarea contesii își trecuse marginile, căci femeia aceasta proastă și vanitoasă, nu numai că debita invențiuni și anecdote grosolane pe socoteala ei, dar își permitea și s'o judece făcându-i morală. Ea își ieși din rezervă și pentru a da o lecție acestei bârfitoare, primi pe un reporter dela „L'Evénement". Când „Gygès" ajunse în locuința din Place Vendome, salonul era cufundat în întuneric. Deodată însă jerbele din policandrele cu gaz se revărsară și Doamna de Castiglioni apăru îmbrăcată în negru.

Intr'o expunere strânsă și sumară de o severă nobleță și demnitate, ea își expuse biografia, explicând legăturile sale cu suveranii, a căror metresă se spune că a fost, termi-

Continuare în pag. 5-a

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

de
Lew Gumilevsky

CAP. II

Autorul îşi continuă povestirea întreruptă de incursia în lirism.

Laboratorul T. P. F. S.-ului, unde se dusese Salomasov să-şi facă practica de vară, era condus de către inginerul Velikanov, un moşneag simpatic, cu firea deschisă, dar cu nervii sdruncinaţi pe toată viaţa, în urma marelui război civil şi execuţiilor. Un singur gând îl preocupa în activitatea-i de şef de laborator: de a nu fi acuzat de tendinţi antirevoluţionare. In bătrâneasca-i naivitate, credea la început că întru îndeplinirea sarcinei ce i s'a încredinţat, având în vedere concepţiile sănătoase şi înţeleapta rânduială a revoluţiei, e'ndeajuns doar râvna nu şi teama. Dealtfel se convinsese repede de un lucru: că toţi acei înaintea cărora era răspunzător, nu se interesau propriu zis de lucrările sale de laborator sau de modul cum se executau acele lucrări, ci de competinţa sa în domeniul chimic, de claritatea şi precisiunea cu care ştia să-şi expună ideile. Sâcâit de pretutindeni cu controale, Velikanov a fost silit să renunţe la postu-i de şef de laborator şi să primească direcţiunea unui birou. Ajutat de nişte funcţionari inteligenţi şi capabili, se familiarizează în curând cu mecanismul lucrărilor de birou şi-şi atrase în scurtă vreme faima de muncitor excelent.

Deprins cu rezolvarea promptă şi conştiincioasă a oricărui soi de corespondenţă, bătrânul Velikanov sfătui şi pe Salomasov să urmeze aceleaşi norme în lucrările sale pentru a se putea face şi direcţiunii o comunicare asupra caolinizării argilei. Dar într'o bună dimineaţă, ordinea aceasta, spre marea uimire a bătrânului, fu întreruptă de un sbârnâit de telefon. După un schimb obişnuit de politeţă, între directorul laboratorului şi şeful secţiei chimice, inginerul Şumekanov în putinţa obţinerii umătoarele: crede el oare, Velianov în putinţa obţinerii unei caoline artificiale pe cale experimentală tehnică din pământ simplu? E nevoe de vreo modificare în laborator sau se poate servi de el aşa cum se găseşte? Cam ce sumă ar necesita o astfel de instalaţie?

Inginerul Şumeino, după cât îl ştia pe Velikanov, era un om tânăr, vesel, curios şi plin de energie. Urechea bătrânului fu isbită de o voce atât de caldă şi plăcută la telefon, încât această activitate începută atât de matinal, îl învioră pe neaşteptate trezindu-i dintr'odată pe vechiul inginer îndrăgostit de muncă, gata în orice clipă să verifice, să controleze, să calculeze. Inăbuşindu-şi avântul copilăresc printr'un suspin, directorul laboratorului începu prin nesfârşite bolboroseli să explice pe îndelete, textual:

— In primul rând, chestiuni ce implică răspunderi materiale şi morale în acelaş timp, în niciun caz nu se pot comunica la telefon... — mormâi bătrânul făcând cu palma pâlnie în jurul receptorului, pentru a auzi mai bine, — iar în al doilea...

Inginreul Sumciko ştia că orice contrazicere cu bătrânul e de prisos. Căzu de acord de îndată:

—Fie, voiu trimete imediat chestionarul în scris. Mai departe?

— Foarte bine, — răspunse Velikanov, — la primirea acestuia, voi întreba pe laboranţi, voi cerceta clădirea şi voiu cere desluşiri direct dela persoana care se ocupă de aceste experienţe... După aceea vă voi înainta cuvintele acte spre a nu se ivi vreo nedumerire la urmă.

Sumeiko îl asigură râzând:

— Fiţi sigur, Ivan Ilici că nu se va ivi nicio nedumerire.

Velikanov continuă a se opune:

— Se vor ivi, — nu se vor ivi, eu am datoria de a-mi asigura...

— Ah, Dumnezeule, dar asiguraţi-ivă cât poftiţi, — transmise clocotind de agitaţie şi enervare receptorul, — eu însă lucrez din ordinul lui Telejnikov personal...

— Cu atât mai mult va trebui să respectăm formalităţile...

— Bine, n'aveţi decât să le respectaţi, cine vă opreşte, dar trebue să ţineţi seamă că Telejnikov ne va cere mâine rezultatul. Spuneţi-mi părerea dv. în general în această chestiune, ca să ştiu de mai înainte ce răspuns să-i dau.

Bătrânul tăcu, strânse şi mai tare palma-i scobită în jurul pâlniei şi spuse încet:

— Eu cred, în general, că aceasta nu va necesita prea mari cheltueli.

— Iată asta şi ne trebue.

— Daţi-mi voe, dar cu chestionarul cum rămâne? — exclamă plin de spaimă bătrânul. D-voastră aveţi datoria să-l faceţi, fiindcă eu nu ştiu ce aparate şi ce instalaţie vă trebueşte...

— Vă voiu trimete numai decât chestionarul... Ce v'alarmaţi aşa? Nu, Ivan Ilici, să fi lucrat d-voastră o leacă laolaltă cu Telejnikov. Atunci aţi fi văzut formalităţi...

Bătrânul Veliknov nu prea auzea bine, dar totuşi auzise destul de clar pe şeful secţiei chimice că-l ruga să grăbească, însă nu putuse să audă suspinul şi şoaptele de enervare spuse aparte: „bătrân încăpăţânat!"

Directorul laboratorului luă act de această cerere urgentă şi chemă la sine cu toată graba ce i-o permitea, bineînţeles, ocupaţiile sale, pe studentul Salomasov.

— Imi pare bine, — grăi el, strângând cu încetineala-i bătrânească mâna practicantului, — îmi pare bine c'aţi putut găsi acolo un sprijin. Vă felicit. Acum pe noi nu ne mai interesează decât lucrul, şi sper că n'o să fie lăsat să lâncezească.

El învălui cu o privire duioasă pe studentul ce părea puţin cam tulburat de aceste felicitări neaşteptate şi care n'avusese timpul (sau nu găsise de cuviinţă) să-şi scoată în drum spre director, halatul alb ciuruit de acizi.

— Dela Regie au cerut informaţiuni, — îi explică el, dacă se pot face experienţele în laboratorul nostru şi cam ce sumă ar necesita toată această afacere. Eu le-am comunicat că va fi nevoe să ni se trimeată un ordin în acest senz, şi până una-alta, veţi avea d-voastră timpul să vă mai gândiţi: vă convine aceasta?

— Natural că da! replică repede tânărul chimist şi doar respectul pentru părul alb al şefului îl opri să nu scoată înjurătură ce-i stătea pe limbă. M'am gândit îndeajuns asupra acestui lucru. Diseară v'aduc proectul.

— Cu cât va fi mai repede, cu atât mai bine, — observă bătrânul, admirând tinereasca strălucire a ochilor lui. Eu sunt de acest principiu. Mai înainte, e drept, — adăogă el cu un zâmbet, — îl aplicam în practică, dar acum numai pe hârtie... Principiul rămâne însă tot acelaşi... Deci vă felicit. Vă doresc din toată inima succes!

Salomasov îi mulţumi şi plecă. Ajuns în laborator se apucă cu înfrigurare să facă proectul de instalare a laboratorului pentru experienţe.

La amiază i-a telefonat, ca de obicei, Harry. Salomasov i-a redat convorbirea avută cu Velikanov, apoi cuprins subit de furie a început a se răsti:

— Ia ascultă mă Gavrile! Ar trebui să mă port cu tine bolşeviceşte: am apelat la tine, crezând că-mi eşti prieten, dar văd că-mi eşti duşman şi nu numai mie, dar şi întregei noastre alcătuiri sociale şi să nu crezi că voi uita asta. Las'că voi limpezi eu chestia asta, cu prieteniile cu cari mi te lauzi. Ia aminte ce-ţi spun! Să nu spui apoi că nu te-am avertizat.

— Mă găguţă! — cu un calm uimitor îi răspunse acela, — dar tu ştii ce prieteni am?

— Mie- indiferent cine o fi: voi da eu de ei.

— Imposibil. Sunt prea sus ca să-i poţi ajunge!

Şi Harry râse cu atâta sinceritate şi nepăsare la ameninţările komsomolului, încât acela, scrâşnind din dinţi, închise aparatul.

Iar hotărîrea-i neaşteptată de a jertfi chiar pe cel mai bun prieten, numai pentru a pune capăt acelui sistem josnic al prieteniilor cu proptele de după culise, îi mai dădu parcă o picătură de curaj. Acesta îl mai întări, dându-i o nouă energie de muncă.

La sfârşitul zilei proectul era gata. Apoi se duse să-l prezinte lui Velikanov. Bătrânul îi strânse încă odată mâna şi-i arătă zâmbind scrisoarea cu stampila vizibilă a T.P.F.S.-ului, gravată în aramă de verboniu.

— Daţi-mi voe să vă felicit, murmură dânsul, — ştiu c'aveţi o protecţie puternică la Direcţiune: adresa ne-a fost trimeasă în mod special. Pe cine aveţi acolo, dacă nu e un secret?

Salomasov examină hârtia ce i-o întindea acela şi găsind fără trudă punctele principale din chestionar pe cari le menţionase în raportul său, puse adresa pe masă, fără a răspunde la întrebare.

— Aceasta-i copiată după raportul meu, — spuse el liniştit, — toate punctele de aci sunt trecute exact după proectul şi devizul meu...

— Foarte bine, — privind proectul lui Salomasov, îngăimă Velikanov, ofensat întrucâtva de refuzul tânărului de a-i destăinui secretul legăturilor lui cu preşedintele trustului, — foarte bine. Ştiu... Mi s'a spus că Telejnikov se interesează personal de această afacere? — adaose el subit.

— Telejnikov? — se miră Salomasov, — iată noutate!

— Da, — continuă bătrânul, — la început eu nu-mi credeam urechilor. Cei dela Direcţiune, în tot cazul, ameninţă cu Telejnikov, şi notaţi că adresa a fost trimeasă în mod excepţional, trecând peste regulile noastre ierarhice stabilite... Aci pare, în adevăr, să dicteze umbra lui Telejnikov...

Cu tot respectul ce i-l purta totdeauna bătrânului inginer, de data aceasta Salomasov nu se putea stăpâni să nu-l întrerupă cu asprime:

— Să vă spun sincer, pe mine mă interesează mai presus de orice rezultatul experienţelor mele, iar nu felul cum se comportă faţă de ele Telejnikov, — spuse el tăios. — Şi'n definitiv, el se pricepe tot atât de mult la chimie, cât mă pricep eu în lucrări de cancelarie la trustul lui. Şi părerea lui nu mă interesează... Dar părerea d-voastră n'am auzit-o încă...

— Părerea mea? — se miră acela, — referitor la ce? Referitor la toată chestia asta? Doară v'am felicitat!

Salomasov se stăpâni cu greu să nu scape o înjurătură la adresa şefului. Petele albe apărute pe faţa-i congestionată dovedeau cât de mult îl costă aceasta. Dealtfel bătrânul Velikanov, pe lângă că auzea prost, nic nu vedea bine. El nu observase revolta tânărului om, atât de greu stăpânită, şi adăogă încet:

— In orice caz, o s'aveţi un certificat excelent pentru practica d-voastră de vară!

Salomasov se întoarse.

— Ivan Ilici, — îi aminti el cu severitate, — d-voastră, vedeţi, n'aţi spus încă nici un cuvânt despre natura concepţiunii mele... Spuneţi-mi ca inginer: credeţi oare în putinţa caolinizării artificiale sau nu?

In strigătul komsomolului străfulgerară scântei de ură şi'n strălucirea ochilor lui, Ivan Ilici citi îndoiala pe care o aştepta inevitabil din toate părţile şi de care se temea atât de mult. Insfăcând hârtia, el fugi de lângă tânăr cu paşi mărunţi şi se refugie după enormul său birou de după care ieşise mai înainte atât de amabil, să întâmpine pe tânărul colaborator.

— Cred, — răspunse el rece şi grav,—cred în mijloacele nelimitate ale ştiinţei în general, şi ale chimiei în special... Si voiu coopera, pe cât îmi va fi cu putinţă, acolo unde va fi nevoe de mine în experienţele d-voastră.

— Am auzit, — spuse el, caşicând alte motive nu l'ar fi putut mâna pe tânăr aci, de cât să comenteze evenimentele, —am auzit deja dela Velikanov. Deci, Victor Pavlovici, te pot felicita. Cu astfel de cunoştinţi ştiu că poţi ajunge departe... E chiar Telejnikov, da? — întrebă el, aplecându-se şi coborându-şi tonul, aproape în şoaptă, — da? Cum să nu, am auzit. Foarte bine, foarte bine... Şi te vei gândi cândva şi la noi şi ne vei ajuta ca pe nişte vechi prieteni, ce zici, Victor Pavlovici?

El râse şi nu-ţi puteai da seama dacă el glumeşte sau nu. Murdăria lipicioasă care învăluia pe tânăr se întărea ca o coajă şi împietrit de ruşine, el tăcea, neştiind cum să scape de dânsa.

— Eu nu-l cunosc pe Telejnikov, — spuse el, — şi nici nu ştiu cine a luat în genere, această afacere în mâini. O fi căzut, desigur, întâmplător sub ochii lui Sumeiko..

— N'aţi intervenit pe lângă nimeni? — îl întrebă laborantul surprins.

Salomasov scrâşni din dinţi de necaz şi de neputinţă de a minţi. Mormăi:

— Am rugat pe un vechi prieten, un contabil... Şi pe nimeni altul.

— Ia mai lasă, ce-ar fi putut face un biet contabil acolo...

Salomasov se întoarse. Laborantul îi zâmbi din urmă.

— Dar ori cine ar fi fost e tot una. Principalul e că afacerea-i pornită.

Tânărul ieşi ferm hotărât — să scape din groaznica crisalidă în care-l'au vârât prietenii in[illegible]oritori şi colaboratorii.

(Urmează)

Popasuri pe Valea Oltului

Schitul din Ostrov, Cozia, Turnu şi Stănişoara
Părintele Spiridon • Prinosul sufletelor curate

Printre vechile şi istoricele lăcaşuri de reculegere de pe Valea Oltului: Cozia, Turnu şi Stănişoara, se numără şi schitul Ostrovul.

Situat în extremitatea de Miazăzi a minunatului ostrov din faţa Călimăneştilor, într'un cadru pitoresc şi arhaic, în care frumuseţele firii se îngână cu murmurul aspru al Oltului, schitul Ostrovul, de mai bine de 400 de ani, stăruie în aceeaş umilă şi impresionantă cucernicie.

Războiul, schimbările survenite pe urma lui, ritmul precipitat al progresului care i-a adus în apropiere calea ferată şi lume multă, n'au putut să-i răpească farmecul singurătăţii, acel duh de izolare şi linişte, caracteristic până şi schiturilor sau mânăstirilor situate chiar în inima oraşelor.

Ostrovul e una din frumoasele şi vechile ctitorii ale lui Neagoe Voevod—aşa după cum rezultă şi din cele două inscripţii dela intrare: una pe frontispiciul pridvorului şi a doua la intrarea în biserică. Prima inscripţie sună:

„Această sfântă bisearică făcut-o au Io Neagoe Voevod şi doamna Despina. Vleat 7030 (dela Hristos 1552)". In cea de a doua inscripţie nu se mai pomeneşte numele doamnei Despina, ci numele lui Neagoe Voevod precum şi al maicei Marta Monahia şi al fiicelor sale: Platonida, Monahia, Ioana şi Ereita „care îndemnate de darul lui Dumnezeu au zugrăvit toată bisearica la vleat 7268 (1760)".

Schitul e slujit de patru călugări: un ieromonah, doi călugări cântăreţi şi unul paracliser.

In ultimul timp, bisericii i s'au adus îmbunătăţiri de către mai mulţi credincioşi. Totodată, de buna ei stare se interesează îndeaproape comisiunea monumentelor istorice.

Pe vremuri Ostrovul a fost schit de maici. Aci a fost călugărită Teofana, mama lui Mihai Viteazul, iar printre stariţele perindate la conducerea lui a fost şi mama lui Ion Brătianu.

Spre Cozia

Bătrânii de prin partea locului spun că prin 1860 la acest schit a fost o închisoare de femei. Tot aci se găseşte şi o icoană împărătească a Maicei Domnului, icoană făcătoare de minuni şi a cărei faimă e deajuns de răspândită mai cu seamă în Ţara Oltului.

Dela Ostrovul şi până la Cozia e o distanţă de vreo trei kilometri. Străbaţi cunoscutele staţiuni Călimăneşti şi Căciulata. La ieşirea din aceasta din urmă staţiune, ţinând drumul pe şoseaua naţională ce duce spre Sibiu, după cale de câteva minute se iveşte Cozia.

La mânăstirea Cozia, vechea ctitorie domnească a lui Mircea cel Bătrân, am poposit într'o Duminică. Străbătând şoseaua ce desparte mânăstirea de arhondarie şi unde încă dela 1548 se află zidită biserica bolniţei de Petru Voevod, zis Radu Paisie, m'am îndreptat spre curtea mânăstirii.

La intrare, ţintuită pe un stâlp din dreapta porţii, o înştiinţare atrage atenţia vizitatorilor: „In urma stricăciunilor şi profanărilor ce-am constatat personal, vizitarea bisericii este permisă numai după cererea făcută P. C. Egumen şi în grup de cinci persoane conduse de un călugăr". Inştiinţarea e semnată de d. prof. N. Iorga, preşedintele comisiunii monumentelor istorice.

In adevăr, în urmă cu vreo doi ani, valoroasele picturi cari ornează pridvorul bisericii, erau pline de sgârieturi şi semnături. Aceste profanări provineau în cea mai mare parte din timpul răsboiului. Tunurile au bubuit şi prin aceste meleaguri de pace şi vis, iar de pe culmele munţilor granatele şi mitralierele secerau fără întrerupere şirurile de călăreţi şi pedestraşi duşmani. Crucile umile de pe munţi, crucile împrăştiate din belşug pe marginea drumurilor; însemnări pe câte un bloc de piatră care arată locul unde au fost morminte comune; arborii cu trunchiul sau coaja sfârtecate de gloanţe, glăsuesc drumeţului cât de cruntă a fost vijelia răsboiului abătută pe aci. Nu e de mirare deci că chiliile au fost prefăcute în grajduri, că întreaga aşezare mânăstirească a fost devastată de mâni sacrilege.

Dela Cozia, ţinând drumul pe şoseaua Sibiului, laşi în urmă Termele romane şi Masa lui Traian şi nici nu bagi bine de seamă când pe dreapta, dincolo de Olt, sclipind în soare şi străjuită de arbori seculari, se zăreşte cupola galbenă a mânăstirii Turnu.

Când am ajuns în bătătura mânăstirii, toaca anunţa sfârşitul vecerniei. Călugării unul câte unul, încep să se strecoare spre chilii; alţii luând grebla, sapa sau coasa pleacă din nou la muncă.

In totul sunt vreo douăzeci de inşi: opt călugări şi restul fraţi care îşi fac stagiul de noviciat. Dintre aceştia vreo şase sunt mai tineri şi mai voinici. Ceilalţi sunt bătrâni sau infirmi. Cu toate acestea, toţi sunt obligaţi să muncească. Turnu, chiar înainte de răsboi, a fost o mânăstire săracă. In vremea ocupaţiei, fiind aşezată în drumul principal de scurgere al armatelor germane, a sărăcit şi mai mult.

In chilia părintelui Spiridon

Dintre călugări numai unul este scutit de muncă şi de severele pravile monahale: părintele Spiridon, care a atins vârsta de 116 ani.

Am ţinut să-l văd. Insoţit de un călugăr m'am îndreptat spre fundul curţii Aci într'o chilie întunecoasă, din apropierea trapezei, locueşte părintele Spiridon.

L-am găsit stând pe marginea unui pat de scânduri, într'o atitudine meditativă, strecurând boabele metaniilor printre degetele mâinilor încruceşate pe genunchi. Părea un mag obosit cu părul şi barba de argint. Ceva mai la o parte, pe o măsuţă rudimentară, lângă un opaiţ, odihnesc câteva cărţi bisericeşti strânse în scoarţe negre, soioase. Restul încăperii e afumat şi mohorât. Jos, într'o vatră minusculă lumina spuza unui jăratec:

— Ai făcut foc, părinte?

— Nu, dormisem niţel şi poate l-o fi făcut careva dintre fraţi...

Vârsta de 116 ani, faptul că niciodată în viaţa sa n'a fost bolnav şi că citeşte fără ajutorul ochelarilor, părintele Spiridon le datorează vrerii lui Dumnezeu.

„E drept — spune el — că niciodată n'am mâncat carne, n'am băut alcool şi am urmat cu sfinţenie sfaturile din cetaniile înţelepte care poruncesc inimă bună şi cumpătare, dar mulţi dintre fraţi le-au urmat întocmai şi totuşi Domnul i-a chemat demult întru împărăţia Sa".

L'am întrebat:

— Te simţi bine, părinte?

Părintele Spiridon tăcu câteva clipe, apoi fără să ne privească, rosti obosit, ca pentru sine:

— Binişor.... slăvit fie Domnul stăpânul stăpânilor... Răbojul e pe sfârşite... Apoi lipi pleoapele confundându-se în tăcere.

O SURPRIZĂ! A APĂRUT

Romanul Premiat

PIERRE BOILEAU
ENIGMA LUI BACHUS
15 LEI
MARELE PREMIU al ROMANULUI de AVENTURI PE ANUL 1938 din FRANŢA

Ultra-palpitant roman în jurul dispariţiei unei faimoase capodopere a lui Leonardo da Vinci. Vârtej de enigme detective, uluitoare, insolubile, — şi totuşi!...

15 Lei — La chioşcari librari şi în gări

Peştera

Tot la Turnu, la câţiva paşi de chilia părintelui Spiridon se găseşte o peşteră. Asupra ei nici unul dintre călugări nu poate da vreo desluşire precisă. Singur părintele Spiridon — după câte îşi aminteşte dela înaintaşi,—spune că ea datează cu mult înaintea bisericii mânăstirii, care, cum arată înscripţia dela intrare, a fost zidită în anul 1676 de către Varlaam, mitropolitul Ţării Româneşti în zilele lui Ion Duca Voevod.

Peştera este admirabil scobită, într'un bloc de piatră dură. E o adevărată capodoperă de răbdare, dacă ne gândim că în urmă, cu mai multe sute de ani când a fost executată nu se puteau întrebuinţa alte instrumente decât târnăcopul şi dalta.

Călugării dela Turnu povestesc că mitropolitul Varlaam, abătându-se odată prin Valea Oltului, a dat de această peşteră, care era locuită de doi pustnici şi le-a promis că le va zidi o biserică. Biserica zidită e aceea care se găseşte şi azi în fiinţă şi care — cum am spus — e ctitoria mitropolitului Varlaam.

In decursul timpului, bisericii cât şi atenanselor mânăstirii, li s'au adus îmbunătăţiri de mai mulţi credincioşi. Astfel, decedatul dr. Gherasim Timuş, fost mitropolit al Argeşului şi profesor de limba ebraică la facultatea de teologie şi al cărui mormânt se află la Turnu, a clădit aci un adevărat palat, care acum serveşte ca loc de odihnă pentru mai mulţi din capii bisericii.

• • •

Din stânga chiliei părintelui Spiridon, fără să bănueşti, se deschide drumul ce duce spre Stănişoara. Cum ai pătruns în bolta de frunze şi umbră drumul croit la început în uşoară pantă, e făcut parcă să stimuleze încrederea escursionistului, să-l asigure că urcuşul până la Stănişoara nu e greu. Dar ce surpriză! Drumul, scobit în coasta muntelui, coteşte deodată pe dreapta şi ca un covor nesfârşit de culoarea humei şerpuie leneş peste repezile înălţimi din faţă.

Să te opreşti? Să renunţi de a înfrunta urcuşul? Ar fi de prisos. Nu rămâne altceva decât dacă n'ai avut prevederea de a închiria un cal sau un catâr, să te resemnezi bizuindu-te pe picioare.

Cu cât te apropii de Stănişoara şi cu cât te afunzi mai adânc în inima codrilor, cu atât liniştea înconjurătoare devine mai profundă, farmecul mai captivant. Dela un timp ecoul pădurilor rămâne insensibil la fluerul strident al locomotivelor ce se perindă prin faţa haltei mânăstirii Turnu. Chiar murmurul Oltului, care spumegă înfuriat în vale, se pierde cu desăvârşire.

Şi liniştea, după care deatâteaori tânjim în luptă cu nesuferitele sgomote din oraşe, aci predomină în toată splendoarea. Nu se aude decât foşnetul frunzelor şi ciripitul înviorător al păsărelelor de munte. Popasul într'un asemenea cadru, în chip inevitabil îţi şterge, în mare măsură, personalitatea modelată, îndeobşte, după calapodul preocupărilor cotidiene şi te face să acorzi cea mai largă concesie poeziei de singurătate şi vis.

Suflete curate

Intreg drumul până la Stănişoara, e semănat de troiţe, unele din ele simple, executate naiv, altele cu înfăţişări de adevărate paraclise cu altar, cruci şi icoane. Aci, nu odată, drumeţii surprinşi de noapte sau de intemperii se adăpostesc, ori aşa după cum se pricep aduc prinosul lor de închinăciune Aceluia care a zămislit atâtea frumuseţi.

Astfel, icoanei Maicei Domnului, care împodobeşte frumoasa troiţă situată la jumătatea drumului dintre Turnu şi Stănişoara, nu ştiu ce suflet bun, reeditând povestea umilului măscăriciu Barnabé din Compiègne a lui Anatole France, a găsit de cuviinţă să-i facă o completare originală şi impresionantă.

A văzut că Maica Domnului n'are mărgele (O scăpare din vedere a zugravului). A cumpărat atunci un şir de mărgele albe, de sticlă, le-a încercuit cu fire de busuioc, mentă şi sânziene, apoi cu ajutorul unor ace cu gămălie a împodobit gâtul Născătoarei care zâmbeşte cu pruncul în braţe...

Ceva mai încolo de troiţa despre care am vorbit, drumul devine capricios. La distanţe mici, când suie când coboară, când străbate vreo poiană, când trece pe marginea vreunei prăpastii înfiorătoare. Şi nu se cuminţeşte decât la o răscruce singuratică, de unde ca printr'un caleidoscop zăreşti profilându-se în lumină, turlele albastre ale mânăstirii Stănişoara.

Inregistrezi senzaţia unei clipe de înviorare. Ai impresia că oboseala a dispărut. Fără să vrei iuţeşti pasul şi cu cât te apropii te întâmpină un tablou de-o măreţie de nedescris. In vale, pe dreapta, cât cu prinzi cu ochii, codrul îşi undulează marea de arbori. In stânga, vârful „Foarfeca" se înaiţă smirnă ca o piramidă uriaşă, sumbră, căreia norii şi vulturii îi dau veşnic târcoale.

Stănişoara e ctitoria boerului pitistean Gheorghe Buligă. Acesta auzind de nişte pustnici stabiliţi la Cozia, le-a promis că le va zidi o biserică. S'a ţinut de cuvânt şi în 1872 a durat o biserică pe locul de reculegere ideal, unde se află acum mânăstirea Stănişoara

• • •

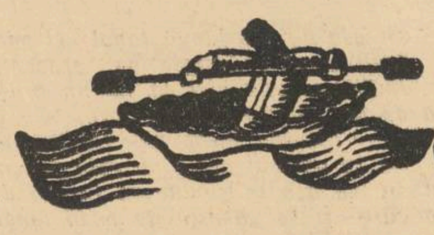
Dela Stănişoara am coborît a doua zi după slujba vecerniei. Când am ajuns în vale, la Turnu, înoptase deabinelea. La poalele muntelui, în dreptul chiliei părintelui Spiridon, acolo unde e capătul coborâşului, mi-am încetenit paşii.

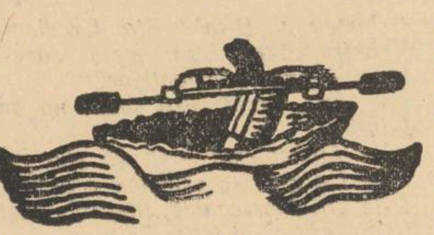
Dibuind prin întuneric, am trecut puntea improvizată peste şipotul gălăgios din fundul curţii mânăstireşti îndreptându-mă spre arhondarie. Ca de obicei, uşa chiliei părintelui Spridon era deschisă.

Pe măsuţă, lângă psaltire, se zărea opaiţul pâlpâindu-şi flacăra şi luminând chipul bătrânului monah care, în aceeaş atitudine meditativă, cu mâinile încrucişate pe genunchi, stătea nemişcat ca o statue. Se ghicea uşor că sufletul lui e aproape de Dumnezeu. Din trapeză se auzia un glas de psalt; fraţii adunaţi la cină ascultau viaţa sfântului zilei. In vale, dincolo de drumul de fier, răsuna dârz murmurul Oltului.

DIMITRIE LESNEA

Frumoasa Haruge, nevasta lui Hagar

NU cu mulți ani în urmă, trăia în Damasc un negustor foarte bogat, dar și bătrân, anume Hagar, carele negutătorea cu țesături foarte scumpe de India și avea o nevastă cu deosebire frumoasă, anume Harugé.

Fiind cheltuitor și milostiv cu toți oamenii fără deosebire, ajunse într'o zi sărac lipit pământului și ceru ajutor de la prieteni. Necăpătând nimic de la aceștia, merse pe la cei pe cari îi împrumutase cândva cu bani, dar unii muriseră, iar cei cari mai trăiau, nu mai voiau să-și amintească de datorie.

Lipsurile îl puseră pe Hagar la pat, iar nevasta da din colț în colț pentru ca să facă rost măcar de pâinea cea spre ființă.

— „Nevastă!.. Nu-ți mai bate prea mult capul, că, uite, mi-am adus aminte că l'am împrumutat pe Hogea Ismail cu o mie de galbeni! Du-te la el și cere-i înapoi, că un om sfânt cum este acela, n'are să tăgăduiască!".

Harugé își puse ferigeaua peste obraz și se duse la casa Preotului, care bănuindu-o pe deasupra a fi femeie tânără și frumoasă, o pofti repede înăuntru.

— „Cu ce te poate sluji un rob ca mine?"

— „Părinte, sunt nevasta lui Hagar, care te-a împrumutat odată cu o mie de galbeni!... Acuma te-ar ruga să-i dai înapoi, fiindcă este bolnav și la mare nevoie".

— Nu mi-aduc aminte ca soțul Dumitale să mă fi împrumutat cu parale!... Eu am fost totdeauna om bogat și am avut la sipet multe mii de galbeni!.. Dar din dragoste pentru Dumneata... Poate că-mi faci și mie un mic hatâr... De! Frumusețea matale mi-a cam rănit inima!

Hogea se apropie cu mânele întinse, dar femeia îi dete un brânci cu putere și-l ghemui pe podele.

— Ptiu!... Nerușinatule!... Popă ești tu, sau buhai.

— Am să-ți dau două mii de galbeni...

— Du-te dracului cu banii tăi!.. Ișec cheșiș, samarearâm seni sindi!... Că ți-oi trage câteva palme peste botul ăla de popă spurcat...

— Dar îți dau bani, nu glumă! Două mii de galbeni!

— Să-mi dai tu și tot aurul din Egipt, și tot n'am să vatăm credința către bărbatul meu!... Fă bine, măgarule, și-mi dă banii pe care ni-i datorezi!

—Ce bani visezi tu, fă... Du-te dracului de-aici că dacă ți-oi pune mâna'n plete...

Harugé se'ntoarse tristă acasă.

— Bărbate!... Hogea Ismail nu numai că nu se recunoaște dator, dar încă mi-a pretins ca să mă dau în dragoste cu el!

— Pezevenchiul!... Du-te și te plânge contra lui la Cadiu, pe care-l știu om al dreptății!

Femeia se duse la Judecătorie, dar de data asta, își ascunse bine obrazul sub ferigea. Cadiul însă, cum o văzu intrând, lăsă toate pricinile baltă și o pofti într'o camră alăturată.

— In fața dreptăței trebuie să fii cu obrazul descoperit, pentru ca să se vadă și în odâncul ochilor că toate câte le spui, sunt adevărate!

Harugé trebui să-și scoată ferigeaua.

— Ei, acuma poți să-mi spui care-i pricina!

— Dreptule Judecător!... Bărbatu-meu a'mprumutat pe Hogea Ismail cu o mie de galbeni, pe cari acuma, nu numai că nu-i recunoaște, dar mai are neobrăzarea să-mi ceară lucruri rușinoase!

— Porcul de Hoge! Și nu l'ai scuipat peste obrazul cel gros? Ce rău ai făcut!... I se cuvenea foarte bine!... Lasă-l pe seama mea, că-i scot eu nu numai paralele, ci și inima din el!... Dar.. Soră dragă!... Ai în vedere că sunt om nobil și dornic de o frumusețe ca a matale!... Făgăduește-mi ceia ce nu ai dat Hogei și, nu numai că-ți scot paralele împreună cu o dobândă bunișoară, dar încă-ți voi mai da pe deasupra patru mii de galbeni turalii.

Harugé plecă plângând și de-acolo.

Dumnezeule!... Oare nu mai sunt oameni fără rușine pe lumea asta?

Hagar nu desperă pentru dreptatea lui și o trimise cu plângerea la Vizirul Impărăției, ceia ce nevasta făcu în ziua următoare. Vizirul găsi și el un prilej ca să-i scoată ferigeaua.

— Oh, dar ce femeie frumoasă ești Dumneata!... In viața mea încă nu am mai văzut atâta gingășie la o ființă a lui Dumnezeu! Dar e păcat să stai, femeie hăi, lângă un bărbat bătrân și sărac!... Dă-mi mie ceia ce nu ai dat măgarilor celora și, pe lângă mia de galbeni, îți dau zece mii pe de-asupra!...

Harugé se'ntoarse iarăși acasă.

— Bărbate! S'a terminat cu dreptatea pe pământul ăsta!... Și Vizirul nu vrea de la mine altceva de cât ceia ce-au vrut Popa și Judecătorul!

— Vai de mine, lume ticăloasă!.. Prăpădi-te-ar Dumnezeu...

— Bărbate!... Știi ce?... Imi dă Dumnezeu în minte să fac o poznă mare!

— Anume ce?

— Nu mă'ntreba! Dar ne vom scoate banii, și pe de-asupra și un câștig bunișor care să ne scoată și din sărăcie!

Nevasta mută în aceeași cameră trei dulapuri mari, apoi se găti frumos și se duse la Hoge.

— Părinte!... M'am gândit că n'am încotro, la necazul la care mă aflu!... Dă-mi mia de galbeni ,și... treacă dela mine împlinirea dorinței dumneatale!

— Frumușico scumpă, ți-am spus că-ți dau două mii! Ce Dumnezeu?... Sunt om de cuvânt!...

— Astăzi, pe la miezul nopții să vii pe la mine și să bați încetișor în poartă, ca să nu te simtă hainul de bărbat!... O roabă credincioasă a mea îți va deschide, și... vom petrece toată nopticica!... Dar să nu uiți acasă cele două mii de galbeni!

La fel făcu și Cadiului și Vizirului, dându-le întâlnire în acelaș loc, la distanță de câte jumătate de ceas, unul de altul.

După asta, Harugé se sfătui multă vreme cu roaba, iar pe urmă găti mâncăruri și cumpără băuturi ca pentru un banchet.

Pe la miezul nopții sosi Hogea.

— Sărut mâna, părințele!... Poftește, dar mai încet că ne simte bărbatu-meu!

In camera unde îl conduse, și unde era întinsă o masă împărătească, nevasta îi scoase fesul și turbanul.

— Desbracă-te, părințele!

Și glumind împrejurul lui, în câteva clipe îl despuie de toate hainele și-l lăsă numai în cămașă și'n izmene.

Hogea Ismail, văzând pe femee atâta de binevoitoare, îi puse în palmă o pungă doldora.

— Două mii în capăt!

Dar abea s'așezară amândoi la masă, când din camerile de sus răsunară voci omenești și sgomot mare de pași, iar roaba veni ca o furtună.

— Coniță!... S'o trezit boieriu și-și caută hamgerul ca să se scoboare jos!...

— Vai de mine!... Blestematul, că nu l-a adormit o moarte, să nu se mai scoale!... Părințele!... Te rog, pentru ca să nu se'ntâmple moarte de om, poftește puțin dincoace!...

Și suflând în lumânare, îl apucă pe Hoge de mână și-l vîrî într'unul din dulapuri.

— Numai o clipă până ce-l adorm din nou!

Tot în acelaș chip îi puse la păstrare și pe ceilalți doi. Apoi sui frumos la Hagar și-i spuse ce năzbâtie făcuse. Râzând, scoborîră și se veseliră până ce se făcu ziuă deabinelea. Atunci femeea veni la Divan și spuse sultanului că are să-i povestească ceva de mare interes.

— Te-ascult!

— Măria-Ta! Bărbatu-meu are niște bani de luat dela Hogea Ismail care nu numai că nu recunoaște datoria, dar a avut neobrăzarea să-mi propună lucruri necuviincioase!... Dacă m'am plâns Cadiului, întâi apoi Vizirului Inălțimei-Tale, și ei nu au fost mai breji în purtările lor!

— Nu crede, femee, că eu nu am cugetat pe cine să pun în slujbe așa de mari!... Nu te contrazic, dar...

— Dar am dovezi care nu se pot înlătura!

— Să le vedem!

— Poruncește să vie șase ostași după mine!

Peste o vreme, se pune în mijlocul divanului trei dulapuri mari.

— Măria-Ta, înăuntru sunt probele în carne și oase!

Și, în râsul tuturor, deschise dulapurile și scoase la iveală trei oameni în cămăși, rupți de nemâncare, de nesomn și de cumplită oboseală

Pe Hoge sultanul l-a condamnat să plătească lui Hagar încă două mii de galbeni, iar pe ceilalți doi, i-a dat afară din slujbe

— Frumoasă trebue să fie femeea asta care a putut scoate din minți pe trei bărbați de mare seamă! exclamă unul dintre boerii Divanului.

— Femee!... Ia descopere-te!

Au rămas toți încremeniți de frumusețea ei. Harugé a plecat, dar în ziua aceea sultanul nu mai văzu altceva în fața ochilor, afară de chipul ei.

In ziua următoare el trimise după Hagar.

— Hagar!... Tu ești un om sărăcit pentru vecie! Pe deasupra mai ești destul de înaintat în vârstă și slab de fire. Dacă te hotărăști să te desparți de nevastă, te fac să fii omul cel mai bogat din țara mea!

— Măria-Ta!... De bună voe nu fac asta nici pentru toate bogățiile lumii!... Dar dacă nevasta se va'nvoi să mă lase, atunci... nu voi avea ce zice!

Sultanul trimese repede după ea. Dar n'a fost chip ca s'o înduplece!

— Vă dau răgaz de trei zile!

A doua zi ei și-au vândut casa și au fugit pe drumul Egiptului.

Sultanul Vedredin-Lolu și Vizirul său Talmuh

— Știe, Măria-Ta, unde va fi fiind Harugé?

— Nu m'am interesat!...

— Noi suntem niște îndrăgostiți foarte rari, în felul lor!.. Iată un Sultan puternic și bogat, îndrăgit de-o negustoreasă, care, totuși, preferă pe soțul ei bătrân și sărac lipit pământului! Un altul, Vizirul unei împărății, om serios, continuă să iubească umbra unei femei, iar eu, coșcogea Prinț al Egiptului, m'am îndrăgostit de o femee care a murit de puzderie de ani!... Doamne, Măria-Ta!... Oare nu-i asta nebunie goală?...

Sultanul Vedredin-Lolu surâse.

— Chiar!...

Treceau peste o câmpie vastă. Departe se zăreau mulți cai și cămile ce păşteau pe lângă niște corturi ridicate împrejurul unuia care părea să fie cu deosebire măreț.

— Oare cine să fie oamenii care au poposit acolo? se'ntreabă Sultanul, dar dacă se apropiară mai mult, de cortul cel mare se deslipi un Cihodar care veni întru întâmpinarea drumeților.

— Stăpânul meu vă roagă să-i spuneți cine sunteți dumneavoastră, și încotro mergeți?

— Suntem giuvaergii care ne'ntoarcem dela Astrahan acasă la Bagdad! îi răspunse Vedredin. Dar stăpânul dumneatale, cine este?

— Stăpânul meu este omul cel mai darnic din toată lumea asta, și-i cunoscut în largurile lumei sub numele de Călătorul Abulvar, carele, cele mai adesea ori locuiește în Basra, unde-și are și cele mai multe bogății! Acolo stă în strânse legături de prieteșug chiar cu Sultanul, pe care-l farmecă prin povestirea nesfârșitelor întâmplări ale multelor călătorii pe care le-a făcut în timpul vieței sale!.

— Cred să fie lucruri de multă mirare, aceste călătorii ale Stăpânului Dumneatale! îi zise Vedredin.

— De bună seamă! Ți se'ncrețește carnea până la os, și ți se face părul vâlvoi pe cap, atunci când asculți cumplitele lui pătăranii!.

— Mă faci peste măsură de curios, măi omule!... Va fi cu putință să ne primească și pe noi, stăpânul Dumitale?

— Totdeauna primește cu mare plăcere pe streini!... Poftiți!...

Abulvar, un om cam între patruzeci și cincizeci de ani, sta la masă în fața unor tacâmuri de aur și mânca slujit de treizeci Cihodari ce stăteau smirnă în spatele lui. Văzând pe streini că vin către cortul lui, lăsă masa și veni să-i primească departe înainte, apoi îi conduse cu mare cinste și-i rândui la locuri de cinste.

După masă Vedredin aduse vorba despre osebite chestiuni de cultură și politică, și se convinse că Abulvar era un om foarte înțelept. De aceia îi și propuse ca să meargă la Basra împreună ceia ce Călătorul primi cu plăcere, mai ales că strânsese corturile și pregătise chervanele pentru drum.

Lând loc în chervanul lui Abulvar, Vedredin găsi prilejul să aducă vorba despre farmecele cele nesămuite ale călătoriilor prin lume.

— Eu, iubiți prieteni, cunosc pământul acesta până dincolo de luncile Indiei, și până dincolo de ostroavele de la sud-estul ei! Și-am pătimit în aceste călătorii întâmplări pe care mintea omenească refuză să le crează a fi fost adevărate!

— Domnule Abulvar, mi-ai face mare plăcere dacă mi le-ai spune și mie!

— Bucuros! Insă, cu toată ciudățenia acestor întâmplări, să nu vă'ndoiți nicio clipă cum că ar fi niscaiva rătăciri mintale ale unui om dornic de faimă deșartă!

Eu, Domnilor, sunt băiatul unui corăbier din Basra, pe care tata l'a luat de timpuriu pe corabie și l'a purtat pe toate numeroasele drumuri ce le-a făcut, astfel că la etatea de 15 ani, cunoșteam toate coastele continentelor și toate țărmurile ostroavelor mărilor. Negreșit că eram și meșter mare la toate felurile de comerț.

Imbătrânind tata, și având el cea mai formidabilă avere se stabili definitiv la Basra, iar pentru nevoile comerțului mă trimitea pe mine.

Așa odată, având ceva de descurcat cu un negutător din Șerendiv, îmi dete corabia pe mână și mă trimise, negreșit, după ce mai tocmi și alți călători cu mărfuri. Fiind vreme frumoasă și vânt favorabil, trecurăm pe lângă Surat și ajunserăm la Șerendiv, unde trăsei cu gazda la negutătorul Abeb, cel cu socotelele, pe care le descurcai foarte repede.

Atunci hotărâi cu ceilalți tovarăși de drum, ziua plecărei către Basra.

Prelucrare de
M. I. PRICOPIE

CONTESA CASTIGLIONI

(CONTINUARE DIN PAGINA III-a)

nându-și confesiunea cu aceeași întrebare cu care o începuse:

— „Ai putea să-mi spui, domnule Francez, pentru ce Franța care ocrotește toate libertățile, o nesocotește pe a mea, o biată femee care nu cere alta nimic decât ca să fie lăsată în pace".

De aci înainte presa o lăsă în adevăr în pace, dar opinia publică ținea morțiș să-i pătrundă taina.

Pelerinagiile continuară la antresolul din Place Vendome, până ce se aflară, în toate amănuntele, obiceiurile, maniile și chiar numele câinilor săi.

„Cine era autorizat să se prezinte la ea, povestește unul din curioși, trebuia să se anunțe, bătând din palme într'un anumit ritm. Se arăta apoi stăpâna casei, zoios îmbrăcată, dar grozav de fardată". Apartamentul era amenajat ca o scenă de teatru, la uși nu erau încuietori, nici zăvoare. Ele se închideau și se deschideau după un mecanism cunoscut numai de contesa. El fusese făcut de un lucrător lăcătuș, ce era singura ființă în care ea avea încredere.

Interiorul în care se închidea ca într'o mănăstire era luxos și murdar în acelaș timp. Paraziții foiau pe mobilele prețioase.

Camera de culcare avea în schimb toți pereții de oglinzi splendide, cu draperii îndoliate. Se crede că ea și-a păstrat iluziile asupra corpului său până la urmă, cu toată fidelitatea oglinzilor.

Totuși lumea rea nu a vrut să-i recunoască nici perfecțiunea fizică, despre care atâta s'a vorbit.

Astfel, Galiffet, cu îngâmfarea-i cunoscută, povesti următoarea anecdotă, față de Vogüé, Halévy, Detaille, Claretie, Sorel, etc.

Se zicea că D-na Castiglioni arătând cuiva un portret al ei, un nud de Baudry, ar fi primit următorul răspuns: „Delicios, dar pictorul de sigur a trebuit să te flateze". Atunci ea trecu alături se dezbrăcă și apăru cu totul goală, întinzându-se pe un divan în fața portretului. Pictura era incontestabil mai frumoasă. Furioasă că portretul era mai frumos decât ea, luă un foarfece și tăie capo d'opera lui Paul Baudry, distrugând-o!

● ● ●

In ziua de 28 Noembrie, într'o cameră a restaurantului Voisin, fu doborâtă de o hemoragie cerebrală. Moartea i-a sosit la timp, căci în acel moment Edmond Lepelletier o întruchipase, sub numele de Marchiza de Fabio de Ponte Vice, într'un pretins epizod al complicității sale cu regicidul Orsini, un roman ce apărea în foileton în „L'Eclair" sub titlul de: „Le Serment d'Orsini". Și nu numai „L'Eclair", ci și „Le Journal des Débats", și „Gil-Blas" o credeau părtașă la complot.

Dorise atât să trăiască necunoscută! Dar nici la moarte dorințele ei nu au fost respectate.. Totuși ea a trecut dincolo cu tainele vieții sale de femee și cu tainele de Stat pe care le-a cunoscut.

Pare că deviza ei a fost „Totul sau nimic", precum a fost și deviza ducesei de Argaiolo, eroina în care Balzac a presimțit'o. După ea au rămas: bârfeli, presupuneri și o legendă care nu se va putea controla și verifica niciodată: Contesa de Castiglioni, „misterioasa regină a Etruriei"...

Mărunte

■ A apărut MOARTEA TINERETELOR. noul și puternicul roman al fecundului și talentatului scriitor I. Peltz — O carte de sbucium adânc și de intense emoții. Prețul unui volum lei 80. Ed. „Adevĕrul" S. A. De vânzare la toate librăriile.

■ A apărut CASA DE PE CULME, roman de Olga Monta. O admirabilă continuare a romanului NADIA, în care autoarea dovedește valoroase însușiri literare, dublate de o vie sensibilitate. Lei 60. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ A apărut PE URMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planșe lei 70. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ VÂRTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflac a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul" S. A. Prețul lei 70.

■ O JUMĂTATEDE OM, marele roman al scriitorului LUDOVIC DAUȘ a fost distins cu premiul Regele CAROL al II-lea oferit de Ministerul Artelor prin S. S. R. Editura „Adevĕrul" S. A. Lei 80.

■ Fotografiile tuturor vedetelor de cinema apar minunat reproduse în excelenta revistă CINEMA, 24 pagini tipărite la heliogravură 5 lei.

Cuvinte despre dragoste

Grația noutății este pentru dragoste ceia ce e floarea pentru fruct; ea le dă un lustru care se stânge ușor și nu mai revine niciodată.

La Rochefoucauld

Ne naștem cu un anume fel de dragoste în inimile noastre, care se dezvoltă pe măsură ce spiritul se dezvoltă și ne îndeamnă să iubim ceeace ne pare frumos cu toate că nu ni s'a spus nici odată ce e. Cine să mai stea la îndoială după aceasta dacă suntem pe lume pentru alt scop de cât acela de a iubi.

Pascal

Cu cât o inimă e mai uscată cu atât ia foc mai iute și face vâlvătae.

Maurice Donnay

Cea mai mare fericire pe care poate să o dea dragostea, e aceea pe care o simți strângând pentru prima oară mâna iubitei.

Stendhal

Nu există piedică pentru dragostea adevărată.

Shelley

Dorința e însăși esența omului.

Spinoza

Primele avânturi ale dragostei sunt atât de violente și de sublime, în cât totul se rânduește sub puterea lor, toate greutățile se netezesc, toți germenii disputelor se paralizează, totul merge după voia îndrăgostiților, căci dragostea e poreclită, în dreptate, sufletul lumii și ar trebui să se facă din ea Dumnezeul Universului.

George Sand.

Un om ar putea să mediteze un secol asupra sufletului său și nu va afla atât cât îi poate descoperi dragostea într'o singură zi.

Emerson

Este un instinct care silește pe îndrăgostiți să se înfrumusețeze. Fără să știe își joacă fiecare, față de celalt comedia idealului lor.

F. de Curel.

Când îți vezi viitoarea soție cu obrajii trandafirii și ochii candizi, nu trage încheerea că e un înger, dar că a mâncat multe cotlete..

Taine

Femeile se slujesc de cea mai fină îndemânare pentru a te lega la ochi; apoi îți impută că te poticnești.

P. Bourget

Fetele fac cochetării cum fac gamele.. pentru a se exercita.

G. de Peyrebrune

Omul poate iubi de mai multe ori, e drept și în fiecare dată alt fel, dar numai odată iubește cu adevărat, aproape dumnezeește.. căci nu poate fi Dumnezeu decît odată.

Maurice Donnay

O oră în care ființa cea mai rea simte o clipă de duioșie, în care omul cel mai mărginit are un sentiment de comuniune intimă cu universul, este de sigur o oră divină.

Renan

Nu știi de multe ori că posezi o inimă în stare să iubească atât de mult și rămâi uimit ca și când ai vedea un copil făcând o ispravă de uriaș.

H. Bataille.

Iubirea e tot atât de tare ca moartea.

Cântarea Cântărilor

Noutăți literare

In editura „Cultura poporului", condusă de distinsul editor Montaureanu, au apărut cu ocazia sărbătoririi cărții următoarele romane:

„Viață frântă", datorit colaboratorului nostru Petru Șerbănescu și „Cerc vicios" de d. Ion Ion.

Tot cu acelaș prilej a apărut în editura proprie placheta de versuri „13 stihuri mincinoase ce-au clocotit în tinerețea mea" de d. Const. Ștefan Voiculescu.

Asupra acestei lucrări vom reveni în recenziile noastre viitoare.

T.

LA DURERI
DE CAP, NEVRALGII, GRIPĂ, RHEUMATISM
INTREBUINȚAȚI NUMAI
ANTINEVRALGIC Dr NANU MUSCEL
în cutii originale, conținând 2 buline și numai cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

TURCIA VEACULUI XVIII

Sacrilegiul

Baronul Tott întemee o turnătorie de tunuri moderne la Stambul. Până să fie pusă la punct această instituție, el repară și perfecționă tunurile vechi ale armatei turcești, ori repara pe cele capturate, întâmplător, de la ruși.

Osebit întemeie o școală de tunari pe care o conducea personal.

Pentru nevoile acestei școale, pune în funcțiune două tunuri rusești de calibru mic.

Pe terenul acestei școale, împrejurul tunurilor s'adunau zilnic foarte mulți gură-cască.

Intr'una din zile, Marele Vizir veni furios la școală.

— Unde sunt tunurile pregătite pentru exercitii?

— Acolo! îi răspunse Baronul Tott, arătând către grămada de oameni.

Cu greutate, ajunseră lângă ele.

— Beizadé Tott! Ce-i asta? întrebă înaltul demnitar arătând către o piesă.

— Inchizătorul!

— Am întrebat de asta, de de-asupra!

— Acela e percutorul!

— Beizadé Tott, mi se pare că ai uitat turcește și nu mai mă'nțelegi! Am întrebat de piesa asta care are păr!... Ce fel de păr este ăsta?

— Dacă Excelența Voastră are ochi, poate să vadă că este un păr ca tot părul!

— Da-da!... Văd eu, dar să-mi spui de la ce animal a fost luat părul?

— Este păr de porc!

— De porc, ai zis?

— Da! Numai părul de porc poate sluji!

— Și tocmai de păr de porc nu trebuie să ne slujim noi!... Ceia ce-ai făcut Dumneata este un sa-cri-le-giu!...

— Nu-i alt chip de făcut!... Altfel de păr nu este bun de nimic aici!... Dacă este vorba de aprobarea Muftiului, mă voi duce eu să-i cer să dea voie să'ntrebuințăm părul de porc pentru apărarea patriei!

Mulțimea începu să murmure. Un singur ton sunt zecile de glasuri din împrejur:

— Să ne ferească Alah de lucruri spurcate!

Marele Vizir îngălbenește și trage pe Tott mai la o parte:

— Pentru numele lui Dumnezeu! Nu mai pomeni numele Muftiului într'un sacrilegiu!... Vrei să ne rupă mulțimea?

Lui Tott, îi sări țandăra. El se'nfurie groaznic și-i răspunse pe cât îl țineau băierile inimei:

— Pentru ce este Excelența Voastră caraghios?... Atunci când toate geamiile împărăției sunt pline de păr de porc, Dv. găsiți că sunt un sacrilegiu cele câteva fire de păr de la o piesă de tun?

Mulțimea s'agită greu. Un murmur surd se aude, iar Marele Vizir, se face vânăt la față.

Baronul Tott se ridică pe un afet și strigă:

— Tăcere!

Ca prin farmec, oamenii se potolesc.

— Este printre Dv. un pictor de geamii?... Să poftească aci și să judece dacă am spus adevărul!

Un bătrân foarte venerabil s'apropie.

— Eu sunt pictor!... Ce vrei d-ta de la mine?

— Dacă ești musulman credincios, vreau să răspunzi drept la'ntrebările mele!

— Da! Da! s'amestecă Marele Vizir. Să spui adevărul!

— Ai pictat d-ta vre un interior de geamie? întrebă Tott.

— Da! Cele mai multe și cele mai mari din Capitală!

— De ce unelte te-ai slujit?

— De multe vopsele!

— Ia seama!... Vopseaua nu-i unealtă, ci un mijloc!.. Cu ce le-ai pus aceste vopsele?

— Cu felurite pensule!

— Și din ce sunt făcute aceste pensule?

— Dintr'un păr alb și tare! Noi nu le facem, ci numai le cumpărăm așa cum sunt!

— Nu știi din părul cărui animal sunt făcute pensulele?

Pictorul nu răspunse câteva clipe. Marele Vizir îl privi amenințător:

— Ți-am spus ca să spui adevărul!

— Stăpâne!... Toate pensulele sunt făcute numai din păr de porc!

Baronul Tott surâse.

— Foarte bine!... Incă ceva! Ce se face părul de pe aceste pensule?... Odată geamia terminată, ce-ai adus d-ta acasă din aceste mici unelte?

— Pe legea mea, Stăpâne, nimic afară de bețe, fiindcă tot părul rămâne împreună cu vopselele pe zidul geamiei!

Baronul Tott se'ntoarse triumfător către Vizir:

— Excelență! Dacă părul de porc nu spurcă cele mai sfinte temple ale credinței dv., pentru ce credeți că nu ne putem sluji de el atunci când este vorba de salvarea patriei?

Mulțimea murmură ușurată:

— Alah să fie lăudat!

Marele Vizir își scoase haina, o aruncă pe iarbă și puse mâna pe unul dintre tunuri:

— Prieteni! Să ne slujim de această unealtă pentru gloria credinței musulmane!

Tunarii pun mâna pe tunuri; și, lucru necrezut până atunci, trag cinci lovituri pe minut.

Poporul se minunează. Mulți își spun dorința de a se înscrie la școala de tunari, dar...

— Dacă n'ar fi părul ăla blestemat...

— Ei! răspunde altul. S'ar putea simplifica!

— De bună seamă! Se poate scurta tunul de colea!

Această ideie pare foarte serioasă pentru Marele Vizir care îl cheamă pe Tott.

Baronul se prezintă militărește împreună cu cei 50 tunari.

— Beizadé Tott, scurtează dracului tunul de colea! Așa ai să dai peria la o parte!

— Nu se poate Excelență, fiindcă atunci are să fie ucis omul care trage!

— Nu-i mare lucru!... Ce are a face câțiva tunari mai mult sau mai puțin, dacă este vorba ca să fie Padișahul nostru bine slujit?

Baronul s'apropie de Vizir și vorbește încet, însă destul de tare pentru ca să fie auzit și de către tunari, și de către popor:

— Excelență! Eu nu deosebesc interesele Padișahului de cele ale poporului! Nu mi-aș putea îngădui să păcătuiesc față de unul, ori de altul! Mai de grabă renunț la gloria de a-l sluji pe Padișah, de cât să pun la primejdie viața unui singur om!

Marele Vizir fu nevoit să aplaude; dar Tott, întorcându-se către tunari, aceștia puseră mâna pe el, îl ridicară cu entuziasm în sus și strigară de mai multe ori:

— Ce-are a face un Mare Vizir mai mult sau mai puțin dacă este vorba ca Padișahul nostru să fie bine slujit?

Săpătorul de puțuri

Armata turcească se măcina zilnic în Dobrogea. Aproape nearmați în fața modernelor unelte de război pe care le aveau armatele rusești, ei sufereau și de o cumplită lipsă de alimente.

Cu tradiționalul lor obicei prost, Turcii au jefuit și ars toate ținuturile creștine prin care trecuseră ca s'ajungă în Dobrogea, iar acum, alimentele nu mai puteau fi aduse de cât din Asia prin Istambul, ceia ce era foarte greu. Pe de altă parte, generalii turci nu au știut să organizeze un serviciu de aprovizionare rapid și corect. Foametea a luat proporții și a înlesnit încuibarea altor boli în armată. Extraordinara mulțime de ostași voluntari înțelegând unde este răul, a'nceput să se revolte și să se dedea la unele acte nesăbuite contra comandanților.

In fața acestei stări de lucruri, Padișahul trimite în Dobrogea pe Abdi-Pașa, cu însărcinarea de „Ienicer-Aga" șef polițienesc al armatelor. Rolul lui era ca să reprime ori ce încercare de revoltă și să restabilească astfel pacea între rândurile ostașilor.

Abdi-Pașa veni în Dobrogea și introna o desăvârșită liniște numai în timp de trei luni. El umbla printre ostași, și la cea mai mică vină reală sau aparentă, condamna pe oameni la moarte. Pentru ca să poată fi îngropați extraordinara mulțime de uciși, mai multe echipe de oameni săpau zilnic gropi late și adânci ca niște puțuri, pe care le umpleau cu cadavre.

In trei luni, au fost uciși mai mult de cât 40.000 ostași.

Și reducându-se numărul gurilor care cereau mâncare, proviziile ce se aduceau pe apucate începură a fi îndestulătoare pentru oamenii rămași în viață.

Abdi-Pașa atinse două scopuri numai printr'o simplă acțiune, dar de-atunci a căpătat porecla de Césmégi, adică Săpătorul de puțuri.

Curiozitatea marelui vizir

O armată turcească foarte numeroasă sta în inactivitate la Babadag. De ani de zile nu făcuse nici o mișcare. Generalii, fie că nu aveau încredere în armată, fie că ei înșiși găseau că e mai plăcută lenevia, nici nu se gândeau să întreprindă ceva.

In Istambul toată lumea se obișnuise cu această stare. Contrariul ar fi apărut conducătorilor turci tot așa de ciudat ca și o'nfrângere care le-ar fi căzut din cer.

Marele Vizir îi făcu o vizită Baronului Tott.

— Beizadé! Tare-aș fi curios ca să aflu de la D-ta cam la ce număr de oameni se ridică efectivul armatelor noastre de la Babadag!

Baronul Tott încremeni sub năvala acestei întrebări cu totul neașteptată.

— Pe mine mă'ntrebați, Excelență?

— Da!... Pe D-ta!... Chiar pentru asta am venit!

— Dacă aș fi curios, te-aș întreba eu pe D-ta!... Știe Excelența Voastră că eu sunt acela care-a făcut adunarea armatelor?

— Eu... drept să-ți spun: nu am i-de-ie!

— Atunci cum vreți să știu eu?

— Cu d-ta se schimbă chestia!... D-ta știi foarte bine, fiindcă citești în fiecare zi Wiener-Zeitung!

Vizita lui Abdul Hamid I

După moartea Padișahului Mustafa, tronul a rămas pe seama singurului copil care mai rămăsese din posteritatea Padișahului Ahmed. Acest copil fusese pus la'nchisoare în chiar ziua morții tatălui său Ahmed. Acuma, suind pe tron, este foarte natural ca să fi prețuit mai presus de toată viața, fiindcă văzuse moartea zilnic o lungă serie de ani.

Cel dintâi lucru pe care-l făcu el ca Padișah, fu ca să deschidă lăzile de fier ale Seraiului și să împartă tot aurul strâns de înaintași printre curtenii cei mai de seamă.

Intr'o dimineață, Baronul Tott primește înștiințarea că Luminăția-Sa Padișahul Abdul-Hamid I va veni ca să vadă exercițiile de tir ale Școalei de Artileriști. Marele Vizir ruga pe Baron să facă tot ce-i va sta'n putere pentru ca Inălțimea-Sa să nu se plictisească.

La o oră hotărâtă, câțiva tunari luară un tun mic și se duseră la Kara-Agaci ca să salute pe Padișah cu 21 de lovituri.

Padișahul rămase foarte mirat de acest fel de salut, și nu vru să puie piciorul pe țărm de cât după ce fuse încredințat că loviturile de tun s'au terminat.

Un regiment de artilerie format la școala de artileriști, fu rânduit în linie de bătaie cam la 200 pași de chioșcul unde sta Padișahul. Lângă tunul mic, acela care executase salutul, fu rânduit ca santinelă un tătar care slujise multă vreme în armata rusească, și care, ca atare, era obișnuit cu disciplina armatelor europene. Cu baioneta la armă și cu arma pe umăr, el sta cu atâta nemișcare, încât părea că e turnat din acelaș bronz ca și micul tun.

Artileriștii trag lovituri după lovituri cu tunuri mari într'o baracă ce fusese ridicată din timp, dar Padișahul nu dă atenție istețimei ochitorilor, nici iuțelei cu care ei trag, ci se uită cu adâncă stăruință la nemișcătoarea santinelă.

In cele de pe urmă, Padișahul face semn Selictarului, căruia îi spune ceva la ureche. Iar Selictarul veni degrabă la Baronul Tott.

— Inălțimea-Sa te roagă să-l ierți pe soldatul pe care l'ai pedepsit așa de rău lângă tunul cel mic. Inălțimea-Sa dorește ca prezența Inălțimei sale aici să fie un prilej de îngăduință și de iertare!

— Incredințează pe Inălțimea-Sa că ostașul acela nu este pedepsit, că așa se cuvine să fie ori de câte ori se găsește de pază lângă ceva! El se simte fericit să poată atrage atenția Inălțimei-Sale prin poziția lui respectuoasă! Dar dacă Inălțimea-Sa îl crede pedepsit, atunci îl voi scuti de această înfățișare!

Și întorcându-se către soldat, îi porunci să se ducă la bateria lui.

— Nu! se ridică Padișahul. Am venit ca să cunosc regulele rânduite, nu să le'nlătur!

Alt ordin întoarse pe soldat care-și reluă aceiași poziție de fier.

— Să se înceapă exercițiile!

Baronul Tott se depărtă către trupă, dar Padișahul nu-și putea dezlipi ochii de la santinelă. El scoase câțiva sechini de aur pe care un paj îi luă și-i întinse ostașului de lângă tun, sunându-i în palmă:

— Uite, mă, ce-ți trimite umbra Profetului pe pământ, Padișahul și Stăpânul acestei lumi!... Pleacă-te la pământ și mulțumește-i!

Fără să clipească măcar din gene tătarul șuieră amenințător printre dinți:

— Pune banii pe afet și retragete iute!

— Mă, păcătosule!... Nu tremuri în fața „Stăpânului sângelui acestei vieți"? Tu nu'nțelegi că te vede și te-aude?... Pleacă nasu'n țărână, dobitocule!

— Pune banii pe afet și retrage-te imediat!

Santinela își încleștă mânele pe armă, gata să o repeadă înainte.

Pajul se'ntoarse și spuse Pahișahului ce era să pață.

Padișahul chemă iarăși pe Selictar.

— Nu ți-am spus eu că-i pedepsit?... N'are nici măcar voe să'ntindă mâna la bani!... Dar taci din gură! Nu mai spune nimica Franzului ăsta îndrăcit!

Groaza lui Said Efendi-Nazir

Abdul Hamid I ridică la rangul de Vizir pe unul dintre „bostangii", adică polițiștii săi, anume pe Mustafa-Pașa, supranumit și acesta „Cesmegi", din cauză că trebuia să sape gropi în formă de puțuri adânci în care puteau fi îngropați oamenii pe care-i ucidea cu extraordinară ușurință.

Intendentul turnătoriilor de tunuri pe care le conducea Baronul Tott, un om farte distins, veni odată mai târzior la slujbă. Era galben ca un mort, picioarele-i tremurau, și o groază teribilă-i crispase fața.

— Ce ți s'a'ntâmplat, Said Efendi Nazir? întrebă Baronul.

— Sunt un om pierdut, Beizadé!... M'am dus pe copcă!

— De ce?

— Mustafa-Pașa Cesmegi m'a chemat la Poartă și mi-a pus în vedere că dacă în vreme de două zile cele 50 de tunuri pe care este vorba să le torni D-ta, nu sunt pe drum către Babadag, atuncea îmi taie capul!... Acest bostangiu nu glumește cu viața unui om! Nu-i chip de scăpare!... Alah să te ferească și pe D-ta de nenorocire, și împărăția noastră de o mare rușine.

In sufletul lui Said, era mult haos. Cu multă greutate Baronul îl putu liniști și află mai lămurit ce se petrecuse.

— D-ta ce i-ai răspuns?

— Nimica!... Dacă i-aș fi adus vre-o obiecție, de bună seamă că-mi punea capul jos!

— Ai făcut foarte bine!... In acest caz lucrurile vor merge minunat de bine! Ascultă ici și fă așa precum îți spun eu: Du-te înapoi la poartă și spune-i cu umilință acestui „Cesmegi" că ai venit să-mi comunici porunca lui, dar că te-am primit într'un fel de care ți-i rușine să-i dai socoteală! Să-i spui că la stăruințele D-tale repetate, ți-am răspuns că singura datorie a Vizirului este să ne dea banii de care avem nevoie, și că încolo nu-i dau voie să-și vâre nasul aicea! Că de altfel, dacă vre unul dintre Viziri vrea să-mi comunice ceva, atunci să vie și să vorbească numai cu mine personal!... N'avea nici o grijă despre mine, fiindcă vreau să-i dau o lecție frumoasă acestui „Bostangi"!

Said consimți numai cu multă greutate. Se temea să mai dea ochi odată cu Mustafa, însă frica de moarte i-u dat curaj.

Said se duse repede la Poartă, iar Mustafa rămase încremenit de cele ce i-au auzit urechile.

— Cum?... A'ndrăznit păcătosul de ghiaur vorbe așa de urâte la adresa mea?

— Martor îmi este Alah, Prea Luminate Stăpâne!... Beizade Tott se interesează de toate poruncile Padișahului, dar nu se poate vorbi ușor cu el!

Mustafa încruntă sprincenele:

— „Bine!... Lasă-l pe seama mea!... I-arăt eu lui!

In dimineața următoare, intră în turnătorie un Mecter însoțit de un ciodar al curței. Mecterul era un slujbaș ale cărui însărcinări erau totdeauna de natură tainică.

Din cele ce-i spusese Mustafa, Mecterul înțelese că Frantuzul căzuse în disgrație, și de aceia, apropiindu-se de Baron, îl luă cu familiaritate de mână.

Un pumn puternic îl culcă pe Mecter la pământ.

— Dați afară pe-acești nemernici cari îndrăznesc să mă insulte aci în turnătoria „Marelui Stăpân"!

Oamenii atâta așteptară. Ei puseră mâna pe cei doi, le otânji câte o sfântă de bătaie și-i aruncară ca pe niște bolovani pe de-asupra porței.

Mecterul veni iarăși și se rugă plângând:

— Stăpâne!... Eu nu sunt de vină!... Vizirul mi-a spus că dacă nu te-aduc de'ndată, îmi taie capul!

— Să nu mai pui piciorul pe aici!... Du-te și spune celui care te-a trimis în ce fel te-am primit, pentru ca altădată să trimeată la mine oameni mai politicoși!

— Ferească Dumnezeu să-i spun așa ceva!... Asta nu-i Vizir ca altii!... E un câne cu chip de om!... Alah să mă ferească de nenorocire!.. Totuși, Beizadé... Vă rog să veniți acum la Poartă!

— N'am poftă să merg acuma!... Spune-i c'am să viu mâine dimineață!

Mecterul trebui să plece.

Said era încă și mai înfricoșat de cât în ziua trecută. El tremura din tot corpul.

— Beizadé!... Pentru numele lui Dumnezeu!... Ce vrei să faci cu purtarea asta?... Mustafa nu știe să glumească!

— Fii liniștit, Said!... Tu ai să scapi de moarte, iar eu voi avea pace deplină din partea lui! Am să-l fac să fie cu tine tot așa de blând în viitor, pe cât ți-a fost eri de brutal!

A doua zi, Baronul Tott luă cu sine pe Dragomanul Porții și se duse la palat. Il luase cu sine pe acesta, fiindcă voia să-l înjosească pe Mustafa-Pașa în fața unui martor.

Când îl văzu că intră, Vizirul se ridică de pe sofa și începu să toarne asupra Baronului un potop de vorbe urâte, însă francezul nu se uită la el, ci la tablourile de pe pereți ca și când vorbele Vizirului nu l'ar fi interesat.

Văzând asta, Mustafa se'ntoarse către Dragoman:

— Franțuzu ăsta nu știe turcește?

— Ba știe mai bine de cât noi amândoi!

Mustafa își reluă locul pe sofa.

— Atunci pentru ce nu răspunde?

Baronul se apropie de sofa:

— Fiindcă predecesorii Dumneatale m'au obișnuit cu altfel de primire! D-ta nu te pricepi cum trebuie să vorbești cu un om care vine de peste mări și țări pentru ca să slujească patria Dumitale!... N'ai face rău dacă ai chema pe Maistrul de Ceremonii al Curței pe care să-l rogi să-ți dee cele câteva îndrumări despre politeța strict necesară pentru ca să scoți nasul în lume!... Fiindcă Dumneata nu cunoști nici măcar cele mai vagi uzanțe ale politeței!... Dar până la Maistrul de Ceremonii, am să-ți dau eu o lecție de bună cuviință!...

Și zicând acestea, se așeză turcește pe aceiași sofa și cercă să lege o conversație vagă cu Vizirul:

— Cum se simte Excelența-Voastră după ultima călătorie?... Nu vi s'a'ntâmplat nimica neplăcut?

Apoi, bătând din palme, strigă primului valet care intrase:

— Dulceață, cafea și ciubuc!

Foarte curând, omul aduse cele cerute.

— Beizadé Tott!... Avem nevoie urgentă de tunuri...

— Cum se'mpacă Excelența-Voastră cu viața de la curte?... Se vede de departe că nu sunteți obișnuit cu moravurile delicate de la Palat!

— Marele Vizir scrie...

— Până la ce oră obișnuiți să rămâneți la Poartă?

— Marele Vizir scrie de la Babadag...

— Cred că ați pus pe altă persoană să vă citească scrisoarea Marelui Vizir!... Inteligența Dv., nu cred să se poată ridica până la înălțimea minței Marelui Vizir, fiindcă D-ta nu ești de cât un caimacan, adică un simplu înlocuitor! Te rog să nu pierzi din vedere niciodată acest adevăr, cum că ești numai un surogat de Mare Vizir! Stăpânul nostru te-a însărcinat cu menținerea ordinei în Capitală și cu aprovizionarea armatelor!... Dar numai atâta!... Ca atare, să nu depășești marginele misiunei d-tale!... In ce privește rânduielile tehnice ale armatei, totul a fost lăsat numai pe seama mea!... Nu te amesteca unde nu-ți fierbe oala!... Fiecare dintre noi să-și facă datoria! D-ta să nu faci altceva de cât să-mi dai fondurile de trebuință și să faci să ajungă la Padișah observațiile mele atunci când voi găsi de cuviință să te întrebuințez ca pe un canal de scurgere!!... Atâta-i rolul pe care-l poți avea!... Așa au făcut înaintașii Dumitale, oameni cu mult mai inteligenți, așa să faci și D-ta! Și încă te mai rog să te porți cât se poate de frumos cu Said Efendi-Nazir, un om cu minte superioară și cu educație mai aleasă de cât aceia de fost „bostangi"! Are slăbiciunea că se lasă prea ușor intimidat!... M'a făcut să râd de spaima pe care i-ai făcut-o ieri, dar l-am asigurat eu că n'ai fost om serios atuncea!

Mustafa privi uimit.

— Alah! Dar Dumneata vorbești turcește mai bine de cât un emir!... Pe legea mea!... Și-apoi să nu tremuri în fața lui Mustafa-Pașa Cesmegi?... De bună seamă că ești militar de carieră!...

Tott își luă rămas bun și plecă împreună cu Dragomanul, care fu repede chemat înapoi.

— Franțuzu ăsta mi se pare cam... nervos!

— Dar Luminăția Ta n'a auzit nici o vorbă nelalocul ei!

— Da!... Da!... De perfect acord!... Foarte politicos, îndatoritor chiar, dar... are nervi!... Nerv mult!.. Și vorbește cam.. un pic... prea ridicat!... Dar, încolo foarte bun om!... Am să cultiv prietenia lui!

M. I. P.

Actualități străine

In vara aceasta, Festivalurile muzicale din Salzbourg vor însemna un eveniment artistic cu adevărat grandios. Sub președenția baronului Heinrich Puthon și sub direcția artistică a directorului Operei din Viena, dr. Erwin Kerber, vor fi executate 7 opere, 7 concerte simfonice și 8 serenade. In teatrul în aer liber, instalat în vechea școală de cavalerie, se va reprezenta Egmont de Goethe și în piața orașului, înaintea catedralei se va juca Amphitryon de Kleist. Inaugurarea festivalurilor s'a făcut în ziua de 23 Iulie prin reprezentația de gală a operii Maeștrii cântăreți, sub conducerea lui Wilhelm Furtwengler. Vor urma: Tannhauser, Cavalerul Rozelor de Richard Strauss, Don Giovanni de Mozart, Falstaff de Verdi și Nunta lui Figaro. Acestea trei din urmă se vor cânta în limba italiană și în parte cu cântăreți italieni. Primul concert simfonic va fi dirijat de Hans Knappertsbusch și va cuprinde Simfonia III-a de Beethoven și Simfonia III-a de Brahms. Vor urma simfonii și concerte de Bach, Mozart, Debussy, Respighi, Ravel, Haydn și Schubert.

Printre obiectele scoase în vânzare de călugărițele unei mânăstiri din Veneția se găsea și un tablou mic, de un autor necunoscut și reprezentând pe Maica Domnului cu Isus. Pânza a fost vândută unui amator pe preț de aproape o mie lire. Dar după puțină vreme, văzând-o niște experți, aceștia și-au dat seamă de adevărata ei valoare iar astăzi tabloul este atribuit pictorului venețian Jacopo Bellini și a fost evaluat la 300.000 lire. Disperarea călugărițelor a fost mare, dar intervenind autoritățile, au obținut restituirea prețioasei opere.

Atelierele unde a lucrat marele sculptor francez Antoine Bordelle vor dispare odată cu modificarea străzii unde ele se află. Inainte de a fi doborîte de loviturile târnăcoapelor, s'a organizat în aceste încăperi pline de amintiri o expoziție cuprinzând 800 de sculpturi, 200 de picturi și 4000 desene. Tot acest ansamblu, care reprezintă aproape întreaga operă a lui Bordelle, va fi apoi dăruit de văduva și fica sculptorului, orașului Paris, cu singura condiție ca să i se găsească un adăpost demn de valoarea lui.

Cu prilejul vizitei suveranilor englezi în Franța, Parisul a fost îmbrăcat în decorații de o mare bogăție. Municipalitatea a făcut apel la cei mai de seamă artiști care s'au străduit să găsească ceva nou în aranjamentul podoabelor, rupând odată cu banalitatea improvizațiilor oficiale de până acum. Păstrând tradiția, ei au încercat să realizeze un stil al serbărilor naționale. Este un prea frumos început, inegal după părerea criticilor de artă, dar de care trebue să se ție seamă de acum înainte în acest domeniu al decorației de paradă.

La Muzeul Luvru din Paris au fost deschise publicului noile săli consacrate obiectelor de artă. Organizatorii s'au gândit să

Bronz italian din epoca Renașterei

prezinte colecțiile într'un fel cu totul nou: pe de o parte a fost părăsită clasificarea pe categorii, iar pe de altă parte, clasificarea a fost înlocuită prin grupări, pentru a creia atmosfera corespunzătoare epocii. Sarcina nu era ușoară, pentrucă palatul Luvrului n'a fost construit pentru a adăposti colecții de obiecte de artă, atât de diverse, deoarece cuprind argintărie, bronzuri, ceramică, mobile, bijuterii și tapițerii. Și lista lor este mult mai mare, producția obiectelor de artă fiind cuprinsă între prima artă creștină și Renaștere.

Modernizându-se prezentarea colecțiilor, nu trebuia totuși să se abuzeze de tehnice prea noi, căci înainte de orice principalul scop al expunerii într'un muzeu este punerea în valoare a pieselor. Pentru a se obține acest rezultat au fost evitate culorile prea țipătoare sau prea crude pentru pereți și interiorul vitrinelor. Apoi, soclurile au fost alese cele mai simple, iar suporturile metalice au fost patinate pentru a lăsa liberă desfășurarea plasticității obiectelor. O altă problemă a fost aceia a iluminatului care s'a rezolvat prin distribuții indirecte făcându-se uz de toate resursele electricității. Noile înfăptuiri dela Muzeul Luvru sunt un exemplu de gust în amănunt și de echilibru în ansamblu.

Vânzarea colecțiilor de artă Mortimer L. Schiff care a avut loc la Londra și la care au participat negustori englezi, olandezi, americani, francezi și germani, a atins în total suma de 80.000.000 lei. Datorită luptei între licitanți, s'a ajuns la prețuri neașteptate pentru opere de importanță secundară.

In toate țările problemele de muzeografie sunt la ordinea zilei și eforturile făcute de unele națiuni pentru prestigiul muzeelor lor sunt considerabile. Este în aceasta o măreață manifestare a spiritului național un exemplu de afirmare pașnică a unei țări.

Astfel la Varșovia s'a inaugurat zilele trecute noul Muzeu Național Polonez, prețios nu numai prin colecțiile ce le adăpostește ci și prin frumoasa lui arhitectură.

In amintirea abatelui Barthélemy s'au desfășurat frumoase serbări în orașele Aubagne, locul de origină a familiei lui și Cassis unde s'a născut în 1716. In adevăr, s'au împlinit 150 ani de când, după o muncă de 30 ani, celebrul erudit, membru al Academiei și al Institutului Franței, a terminat opera sa capitală: „Le voyage du jeune Anachirsis en Grèce", o arheologie romanțată, pe care atâtea generații au savurat-o și care a fost tradusă în toate limbile.

A APĂRUT Nr. 78
MEDICUL NOSTRU
SUMAR:
Accidentele vopsirii părului
In ce constau aceste accidente și cum se pot evita
ROȘIILE SAU TOMATELE
SIFILISUL QUATERNAR
Usturoiul este un medicament?
CIROZA FICATULUI
Un tratament modern
INIMI CICATRIZATE
16 PAGINI

„Ghimpii" d-lui Aurel N. Rustea

Pe tema numărului restrâns de epigrame — ceeace (fără calambur!) înfăţişează o *scădere* în ochii cumpărătorului de volume masive şi poate presupune, în orice caz, o repede sleire a inspiraţiei satirice —, Vero a scris un catren, L-a scris cu privire la propriile-i epigrame. S'a strecurat însă, abil începând cu o confirmare dată eventualelor reproşuri ce din punct de vedere cantitativ i s'ar face plachetei, şi a sfârşit cu un vers care e o laudă de sine frumuşel adusă din condei:

Volumul meu — privind la el —
Intr'adevăr e subţirel
Dar ce-i în el (să nu vă mire!)
E mai subţire

D. Aurel N. Rustea, în *Ghimpii* d-sale, stabileşte o paralelă între volumul pe are l-a scos de curând în tiparul Cărţii Româneşti, şi între cele 120 de epigrame ale unui confrate:

Nu cutez a vă impune
Ale mele drept mai bune
Dar remarcă ori şi cine
C'ale mele-s mai puţine.

Ţifra mai redusă a epigramelor — deci un minus — devine deci, raportată la calitate, un plus. Şi aici dojana se transformă într'un auto-elogiu; în orice caz, se schimbă într'o circumstanţă uşurătoare.

Când epigramele cuiva sunt numai jocuri de cuvinte, îl pândeşte pe autor primejdia de a face din materialul său prilej de exerciţii, uneori extra-poetice. Căci omonimia e prea la îndemâna tuturora. Ea ispiteşte la versificaţie uşoară. De salvat, salvezi (şi nu totdeauna) prin stihuri impecabile şi lapidare. D. Aurel N. Rustea, hotărânduse să-şi traducă intenţiile aproximativ epigramatice în strofe de factură clasică, trebuia să înlăture asonanţele (căci nu scrie în versuri albe în felul epigramelor lui Samson Bodnărescu), şi să nu accepte ca rime repetarea *aceloraşi* cuvinte la sfârşitul versurilor, când acele cuvinte n'au sensuri deosebite sau măcar nuanţări de sensuri. *Doamnă* ca rimă la *poamă* („Ai ajuns cam iute soacră—Cum se spune *poamă acră* — Dar eu cred, stimată doamnă — C'ai rămas tot... *bună poamă*"); *cucoane* rimând cu *coarne,* iar *ani* drept final rimant pentru alţi *ani,* chiar dacă unii înfăţişează milenii pe când ceilalţi reprezintă numai jumătatea drumului dintre *lustru* şi *deceniu* (Nu pot săpa în slove reci: „Aici dormi-voi mii de ani"; Căci locul meu nu e de veci; E'nchiriat pe şeapte ani): toate acestea presupun o neîngrijire în redactarea subiectului. Păcatul acestor neglijenţe îl surprinzi tocmai acolo unde autorul, prin puncte de suspensiune, caută să-ţi atragă luarea-aminte asupra turnurii comice pe care ar fi luat-o un cuvânt. Iată-l pe „ars" cu înţelesul figurat şi popular (sinonim cu „pârlit", „fript") rimând cu ars în sensul prim şi propriu într'o epigramă dedicată unui bancher care, prin testament, a cerut să fie încinerat:

Pentru bani şi-o stare bună
Câţi în viaţa ta n'ai... ars?
Acum soarta se răzbună
Tu dai bani ca să fii ars.

Dacă epigrama cu *ars* şi *ars* ar fi fost a altuia, d. Aurel Rustea nu ar fi lăsat să-i scape bunătate de ocazie pentru a face o intervertire a epitetelor din vechiul adagiu latin: „Ars longa, vita brevis". Şi ar fi spus că'n epigrama pomenită se vede că arta e scurtă. Iar dacă demonul satiric l-ar fi împins (sau impuns) mai departe, ar fi adăogat, fără tendinţă de invectivare, că, în zisul catren observi că *vita* s'a lungit în dauna artei.

● ● ●

Ce putem, totuş, desprinde din volum? Două-trei bucăţi, şi ele scrise — cum se spune — fără pretenţii (cu toate că poetul trebue să fie pretenţios, adică nemulţumit într'una, şi mereu cu grija activă de-a înlătura lestul şi zgura). Una din aceste bucăţi e aceea prin care zeţarul, om de caracter în viaţa-i particulară, se transformă 'n atelier în „mîncător de caractere". Ce înseamnă această mâncătorie de litere, o ştiu cei cari au văzut cum o *dramă* a lor se transformă în *damă* şi cum *friguri* devin *figuri.* Dar, apropos de figuri, iată una — reuşită — adresată unui caricaturist care nu se ţine de cuvânt:

Tu promiţi la fiecare
Pe cuvânt, caricatura
Dar n'o faci — şi, prin urmare
Le faci tuturor... figura.

De inconvenientele jocului de cuvânt când acesta constitue nu numai elementul esenţial, dar şi exclusiv, al unei întregi culegeri de epigrame, am mai vorbit. Una din scăderile jongleriilor verbale verificate e că cele mai multe par cunoscute, iar autorul apare drept un *pasticheur,* chiar dacă n'a ştiut de existenţa unor poante la fel cu cele ale lui, însă anterioare. Iată—bunăoară—o epigramă a d-lui Rustea:

De sigur nu e de mirare
Când întâlneşti şi-o fată-mare
Mă miră, însă, la adică
Când fata mare nu-i... prea mică.

Vero, pe care l-am amintit la începutul acestui articol, are o epigramă cu textul:

Am s'o iau — e frumuşică
Nu mai este fată mică.
Dar—vezi—lumea o să spue
Că nici fată-mare nu e.

Vocabula cu două înţelesuri duce dela sine pe epigramist spre aceste contrasturi între distihul prim şi cel secund, şi duce spre asemănările dintr'un epigramist şi altul, din care cel bănuit a se fi inspirat de primul s'ar putea nici să nu-şi fi cunoscut antecesorul.

BARBU LĂZĂREANU

CĂRŢI ŞI REVISTE

I. A. Bassarabescu: „Moş Stan"

Schiţe şi novele. Ed. II. Delafras. Bucureşti 1938

Reeditarea acestor schiţe şi nuvele, este un prilej de nou contact al sufletelor noastre cu duiosul şi delicatul autor, care îşi are un loc aparte în sufletele noastre.

De şi autorul subliniază că bucăţile din volumul reeditat se adresează copiilor, ele se citesc cu multă plăcere şi de cei în vârstă şi chiar de bătrâni, pentru că au în ele o rază de spiritualitate, ce merge la o parte a omului care rămâne veşnic tânără şi vibrantă.

Aceste scrieri ale lui I. A. Bassarabescu nu sunt nici teziste, nici moraliste, ci nişte capo d'opere care şi-au păstrat căldura şi viaţa cu care au fost scrise în prima lor reformă şi care înalţă şi purifică numai pentru că au fost scrise din inspiraţie sinceră şi au izvorât dintr'un suflet cu atitudini frumoase. Duioşie, blând amestec de lumină şi umbră, fin humor, formă simplă şi bine echilibrată sunt calităţile acestui volum din epoca de creaţie de altă dată au persistat şi s'au desăvârşit în toate cele scrise mai târziu de I. A. Bassarabescu. Publicul cititor va primi sunt sigură cu drag şi deosebită plăcere această nouă ediţie a lui „Moş Stan".

L. Leoneanu: „Femeia de ghiaţă"

Editura „Adevĕrul"

CÂND, acum câţiva ani, d. L. Leoneanu a dat publicului nostru primul său roman „Dorina", critica a fost unanimă în a-i recunoaşte trei calităţi: fin şi subtil observator al sufletului omenesc, descoperitor de tipuri noui în literatura românească şi stilist de o sobrietate rară chiar atunci când lirismul anumitor situaţiii i-ar impune să se descătuşeze din ţinuta sobră ce-i este proprie. Cu „Dorina", d. Leoneanu dăruise literaturii noastre şi un gen nou: acela al confesiunilor atât de greu de mânuit când nu eşti stăpân pe stil mai cu seamă, confesiunile cerând prudenţă şi discreţie extremă, pentru a nu cădea în banal prin naraţiunea unor mărunte întâmplări sau poate — mai exact — narând asemenea întâmplări să ştii să le ridici până la importanţa sentimentului neobişnuit!

Acelaş lucru eşti ispitit să-l declari şi după lectura ultimei cărţi a d-lui L. Leoneanu: „Femeea de ghiaţă". O poveste simplă, cu oameni „de pe stradă" şi totuşi impresionantă şi pasionantă.

Eroina din „Femeea de ghiaţă" nu e un „vamp", nu şi-a creat în viaţă şi în faţa vieţii o atitudine voită şi suferinţa pe care o provoacă singurului bărbat care o iubeşte, nu e din capriciu şi cu atât mai puţin din cochetărie. Adina Văleanu, femeea de ghiaţă, este aşa pentrucă aşa au creat-o împrejurările şi pentrucă acele împrejurări: desamăgire, o căsnicie ratată, neînţelegerea chiar a bărbatului gata să i se jertfească, au avut în sufletul ei o anumită resonanţă. Natura îi dicta Adinei Văleanu să-şi comprime într'atât sentimentele, încât pentru cine o analiza superficial, îi apărea complect lipsită de sentimente.

L. Leoneanu

Cartea d-lui Leoneanu e povestea unui suflet comprimat. Pe Adina Văleanu, tânărul diplomat Alexandru Radan o întâlneşte întâmplător în tren; între ei se înfiripă un început de roman amoros şi acest început e întrerupt şi el de plecarea precipitată a lui Alexandru. Anii trec şi când se reîntoarce din străinătate Alexandru, întâmplarea îl duce pe malul mării Negre unde o reîntâlneşte pe Adina ce fusese măritată între timp, divorţase, avea un copil. Alexandru crede că poate relua firul întrerupt al romanului de iubire, crede că viaţa a trecut ca o apă peste sufletul Adinei, nelăsând nici o urmă. Dar Adina trece acum prin viaţă cu totul altfel decât se pregătise să treacă pe vremea când a cunoscut-o întâi Alexandru: sentimentele se nasc moarte într'însa sau dacă isbucnesc o clipă în mod fatal — astfel cum s'a petrecut, la reîntâlnirea lui Alexandru — ea le sugrumă singură. Viaţa-i nu-i mai oferă nici o iluzie şi nici ea nu se mai simte obligată să ofere vieţii altceva decât un trecător schimb de impresii. Şi Alexandru pleacă, socotind că Adina e într'adevăr „femeea de ghiaţă", când în fond ea nu e decât o mare şi iremediabilă desamăgită.

Această gamă de stări sufleteşti ale unei femei, pentru că Adina e un prototip, d. Leoneanu a prins-o cu artă în ultima d-sale carte. Fiecare nuanţă, cât de fină, e conturată artistic, fiecare emoţie a persoanelor — şi nu spunem a personagiilor pentrucă nu simţim de loc că e vorba de literatură şi nu viaţa aevea, — e a fiecăruia din noi. Şi literatura adevărată aceasta este: o frântură de viaţă, povestită fără meşteşugeli, simplu, sobru, aşa cum se perindă dramele în lumea noastră a tuturora, lume din care d. Leoneanu ştie să smulgă frântura cea mai interesantă.

Dar d. Leoneanu se dovedeşte nu numai un romancier experimentat. Abordând genul atât de hulit astăzi al novelei, d-sa îl reabilitează pe deplin: „Doctorul Kohl", dramatică povestire de război cu un epilog străbătut de umanitate şi „Spovedanie", o delicată analiză a procesului amintirii, complectează alături de alte câteva nuvele şi schiţe, cea din urmă carte a d-lui Leoneanu cu care d-sa se situiază definitiv în falanga scriitorilor noştri consacraţi.

G. SPINA

Noua ediţie a operelor I. L. Caragiale

DL. Şerban Cioculescu a scos opera lui I. L. Caragiale în ediţie complectă, ceia ce înseamnă muncă şi înţelegere în acelaş timp, precum şi patimă de cercetător. Materialul pentru această ediţie trebuia nu numai prelucrat şi adunat, ci şi descoperit, în dezordinea în care a fost ţinut de marele nostru Caragiale, a cărui viaţă a fost atât de turburată şi de bohemă.

Dificultăţi de tot felul i s'au ridicat în cale pentru a alcătui această bună ediţie critică şi a reconstrui opera în originalitatea şi culoarea spiritului celui mai tăios şi mai scânteetor de spirit dintre criticii noştri.

Iată ce ne povesteşte, în „Timpul", despre felul cum a reuşit să rezolve una din dificultăţile ce i-au stat în cale, căutând să identifice scrisul lui Caragiale în nişte articole, ce bănuia a fi fost scrise de Caragiale, în „Voinţa naţională" (1885) cu prilejul expulzării lui Gaster şi a unui grup de intelectuali Evrei:

„Am cercetat colecţia, am găsit, n'am prea găsit ce trebuia, rămânând în îndoială. Atunci mă hotărăsc să scriu lui Gaster, care trăeşte retras la Londra, rabin onorific, ţinându-se încă în contact cu publicaţiile româneşti şi să-l întreb în această privinţă. Bătrânul savant îmi răspunde tot în româneşte, sub semnătura—şi-a pierdut vederea, dar ţine un secretar român sau care ştie româneşte, sub semnătură—şi-a socotit acele articole scrise de Caragiale, ci de Nicu Xenopol. Condus de propria impresie şi de mărturisirea lui Gaster, afirm într'un articol (1936) despre „Caragiale şi politica" cum că amintirea lui Suchianu nu ar fi fost credincioasă (e vorba de defunctul Suchianu care afirma într'un articol de amintiri, că articolele în chestie ar fi fost scrise de Caragiale).

„Cu puţin înainte de a închide volumul V, îmi propun să verific impresia şi parcurg din nou articolele cu pricina. De rândul acesta parcă îmi sună altfel: e cadenţa duhului şi a frazei lui Caragiale; articolele sunt ale lui.

„Mă înşelasem de sigur în 1936, când nu îmi răsuna cu aceiaşi preciziune, ritmul propriu al marelui scriitor". Iată deci o pildă de partea intuiţiei în cercetarea documentelor şi de rolul însemnat pe care-l joacă îndelungata frequentare a textelor, unui autor.

Vrăjitorul Paganini

Valoarea biografiei lui Nicolo Paganini, de Renée Saussiane rezidă mai ales în faptul că e scrisă de o mare virtuoză a vioarei şi prezentată de un violonist cu reputaţie mondială, Jacques Thibaud.

Legenda lui Paganini i-a purtat numele până în cele mai depărtate ţări din lume, prin extraordinara invenţie a tehnicii sale care a turburat minţile oamenilor şi i-a făcut să-l considere ca pe un vrăjitor, care şi-ar fi luat inspiraţia în magie şi vrăjitorie. Omul acesta, zice Jacques Thibaud, a creiat un stil nou şi a deschis posibilităţilor technice ale vioarei domenii atât de largi în cât nu se poate să nu-i recunoaştem, nu magia, ci genialitatea. El a fost un mare anticipator în toată arta muzicală. Virtuozitatea sa care a impresionat atât mulţimea în cât l'a crezut vrăjitor, este încă până azi o uimire şi pentru cei ce cunosc dificultăţile jocului virtuozilor, ca Jacques Thibaud şi Renée de Saussine. „Compoziţiile sale nu sunt semnalate numai din punct de vedere instrumental, ci şi din punct de vedere thematic poartă o pecete care lămureşte de ce i s'a dat adeseori epitetul de „divină"..."

In arta instrumentală Paganini rămâne în adevăr legătura dintre stilul clasic — romantic şi stilul modern. Ea anunţă cu un secol înainte scrierea violonistică actuală şi toată orchestraţia din lumea întreagă trăeşte pe urma invenţiilor şi descoperirilor sale Schuman, Berlioz, Brahms şi toţi marii maeştri care l'au admirat s'au şi inspirat de la el.

Dar dacă i s'a dat epitetul de divin, foarte adeseori i s'a recunoscut şi ceva demonic. Astfel „Gazeta muzicală" din Leipzig, 1829, descriind chipul său palid cu părul lung şi negru, spune că are în el ceva aşa de demonic încât cauţi în el, când piciorul cu copita bifurcată a diavolului, când aripa îngerului.

Goethe, care l'a ascultat în acelaş an, zice: „Imi lipseşte baza acestei coloane de flăcări şi nouri. Am ascultat, pur şi simplu, ceva meteoric şi nu am putut înţelege".

Toată lumea din Europa zicea despre el că e stăpânit de diavol. Virtuozitatea sa infernală şi silueta sa subţirică şi mefistofelică, i-au adus un cortegiu de femei şi de mulţimi vrăjite, căci el a fost Orfeu şi Don Juan, în acelaş timp.

Paganini pretindea că posedă un secret prin care un virtuoz s'ar putea forma în trei ani, ajungând la o aceiaşi perfecţiune ca altul, care s'ar perfecţiona studiind zece ani.

Renée de Saussine nu a descoperit acest secret, dar a scris o carte de mare talent, întemeiată pe o documentare remarcabilă şi care a reînviat o personalitate uimitoare „scoborâtă din nori" sau „întrupată din flăcările infernului" sau, pur şi simplu, un geniu de o mare putere şi originalitate.

Istoriografie literară

DESPRE JUNIMISM ŞI POPORANISM CULTURAL

Diferendul dintre Titu Maiorescu şi Duiliu Zamfirescu

Nu vom întreprinde, în cadrul unui articol, discuţia acestor două mari epocale curente culturale, cari domină şi în zilele noastre, destul de simţitor, spiritualitatea şi cultura românească, — ci vom releva unele fapte interesante pentru istoria literară.

Cu prilejul comemorării societăţii literare „Junimea" ce a avut loc în sala Teatrului Naţional, în primăvara anului 1936, — comemorare organizată de veneratul junimist de marcă d. *Const. Meissner, Oswald Racowitză* fost primar şi *Emil Serghie,* fostul director al instituţiei artistice,— a avut loc un banchet intim în onoarea membrilor comitetului organizator şi al membrilor participanţi, veniţi din Bucureşti şi din alte centre, delegaţi ai scriitorilor şi marilor publicaţiuni.

La toasturi, d. profesor *Octav Botez* criticul „Vieţii Româneşti", în avântata-i cuvântare a adus un cuvânt omagial din partea ideologiei literare poporaniste şi adresându-se d-lui prof. *S. Mehedinţi,* prezent, şi-a exprimat convingerea că dacă la această simbolică reuniune ar fi participat şi criticul *G. Ibrăileanu,* el ar fi salutat cu tot entuziasmul evocarea „Junimii", strângând prietenos mâna d-lui Mehedinţi, cel mai ortodox junimist maiorescian, — cu toate adversităţile, polemicile şi luptele crâncene ce au existat între „Convorbiri Literare" şi „Viaţa Românească".

A fost desigur, în clipa aceea, un scurt dar impresionant popas în istoria noastră literară şi scena armonioasă dela Iaşi ne-a provocat alte reminiscenţe pe care le vom nota aci.

● ● ●

Criticul *G. Ibrăileanu,* exponentul ideologiei poporaniste, n'a fost un exclusivist şi n'a condus la „Viaţa Românească" o „bisericuţă" ci o şcoală literară, liberă şi independentă.

Titu Maiorescu

El a avut o mare admiraţie pentru „Junimea" şi marii junimişti. A statornicit definitiv în istoria literară pe *Costachi Negruzzi* ca cel dintâi junimist, în laborioasa sa operă „Spiritul Critic". La marea revistă ieşană, *Ibrăileanu* a făcut ca şi Gherea, al cărui elev se consideră, după cum mai târziu a fost influenţat de etica şi estetica lui *Maiorescu:* a atras pe cei mai reprezentativi colaboratori ai „Convorbirilor Literare", dându-le loc de cinste în paginile „Vieţii Româneşti", — între aceştia pe *N. Gane, Alex. Philippide,* şi succesiv pe *G. Panu, Brătescu-Voineşti, I. Petrovici,* apoi pe *Carageale, Vlahuţă, Coşbuc, Tzigara-Samurcaş, Duiliu Zamfirescu.*

● ● ●

Ne oprim la *Duiliu Zamfirescu* pentru a evidenţia faptul cel mai caracteristic ce trebue reţinut.

Acest fruntaş al literaturii naţionale, a fost un junimist de rassă şi de massă, prin cultură. In special a fost un elev literar al lui *Maiorescu,* pe care l-a divinizat şi de care era sufleteşte indisolubil legat.

Duiliu Zamfirescu

Dovadă? Scrisorile ce i le-a adresat — astăzi adevărate documente de istorie literară, politică şi socială.

Dar — ce e senzaţional, — *Duiliu Zamfirescu* a provocat o gravă nemulţumire maestrului şi şefului junimist, *T. Maiorescu.* Şi aceasta cu prilejul discursului de recepţie pe care l'a rostit în şedinţa festivă a Academiei Române, — discurs în care a îndreptat atacuri împotriva *Poporanismului.* Acest discurs... academic, a produs pe vremuri mare vâlvă în toată lumea culturală şi a avut darul de a nemulţumi personal pe *Maiorescu.* Criticul „Junimii" nu numai că a fost mâhnit, dar a întrerupt relaţiile cu *Duiliu Zamfirescu,* iar la un moment dat, fiind prim ministru prin 1913, propuse Regelui decretul de punere în disponibilitate a lui *Duiliu Zamfirescu,* pe atunci delegat în Comisiunea Europeană a Dunării.

● ● ●

Acest incident, atât de interesant, despre care nu ştim dacă s'a scris la timp, — se află consemnat în volumul d-lui *Em. Bucuţa* „Duiliu Zamfirescu şi Titu Maiorescu în scrisori".

Acolo se află o notaţie lămuritoare a d-lui *Alexandru Duiliu Zamfirescu,* fiul reputatului scriitor, şi actualmente distins diplomat, care reînprospătează faptele:

„...discursul dela Academie surpase o prietenie care se manifesta încă în anul 1907 în seratele familiale din casa atât de primitoare a maestrului...".

G. Zarifopol

„In orice caz pot asigura că în acel an de rezmeriţă (1907) atmosfera era caldă în casele îndrumătorului „Convorbirii Literare" şi numai cu încetul asperităţile s'au accentuat şi au pregătit starea sufletească pentru diferendul ivit împrejurul discursului de la 1909 („Despre Poporanism") cu dezastruosul ecou din 1913".

Dar, cavaler dârz cum era, *Duiliu Zamfirescu* a avut o lungă explicaţie cu *Maiorescu* şi toate asperităţile s'au lămurit, iar marele critic a revocat decretul de punere în disponibilitate, reintegrându-l pe talentatul scriitor, în toate drepturile sale în Comisiunea Europeană a Dunării, — tot aşa precum în preajma marelui război european, acel care îndreptase atâtea argumente explozibile împotriva „poporanismului", a devenit colaboratorul marei reviste ieşene „Viaţa Românească".

C. SĂTEANU

BIBLIOGRAFIE

Cristian Sârbu: Paşi spre lumină, poezii. Bucureşti, Tip. Speranţa. Preţul 40 lei.

Bucov Emilian: China (Versuri). Editura „Georges", Forian Iancovescu, Bucureşti 1938.

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Tratament

Un domn „romancier" se întreabă în cuprinsul unui lung şi anost „roman".

„Ce să mă fac? Simt o vâjâială sub creştet, privirea-mi devine ceţoasă şi atunci simt năvala sângelui şi aşi vrea să sfarăm tot ce-mi răsare 'n cale. Intreb din nou: ce să mă fac?

In cazurile acestea sunt foarte recomandabile duşurile scoţiene.

Nenoroc

Mai departe, acelaş autor face următoarea confesiune:

„Eu sunt o fiinţă născută sub o stea nenorocoasă. Ce-am întreprins, nu mi-a reuşit!"

Mai ales romanele...

Pilaf de creer

Un poet, cu multe scăpărări de talent, şi despre care ne vom ocupa într'o recenzie viitoare, ne trimete din provincie o mică broşurică gălbioară, ce cuprinde 13 stihuri din tinereţea-i clocotitoare.

Faptul că poetul nu-i lipsit de talent, nu-l împiedică totuşi să scrie bazaconii de felul acesta:

Bumbii hainelor au murit pe
coaja pământului
Sufletele s'au desbrăcat de
podoaba cuvântului
Măruntaele instinctului s'au
spart ca o sticlă
Ciocanul civilizaţiei s'a fărâmat
odată cu creerii..."

Tinere poet se poate să nu ştii atâta lucru? Bumbii hainelor au murit sub coaja pământului şi nu pe coaja lui, aşa cum afirmi d-ta.. Ai însă o singură scuză: după propriile d-tale declaraţii, creerii d-tale s'au făcut pilaf odată cu ciocanul civilizaţiei!.. Şi pe deasupra mai ai şi măruntaele instinctelor sparte ca o sticlă.

Supurează...

Tot acelaş poet clocotitor scrie mai departe tot despre creerii lui făcuţi pilaf:

„Mi-am tamponat creerul cu
vedenii de început".

Aşi! Nu l'ai tamponat bine fiindcă tot mai supurează..

Scuze

In sfârşit un alt favorit al muzelor scrie în prefaţa unui volumaş intitulat: „Strofe modeste": Cetitorii vor scuza, desigur, neghiobiile aflate în aceste strofe modeste".

Am cetit volumaşul şi am scuzat toate strofele modeste de la un capăt la celălalt...

ŞTEFAN TITA

Academiciană belgiană

Academia belgiană de Limbă şi Literatură franceză a primit în sânul său pe Marie Gevers, autoarea romanului „La Ligne de la Vie". Ea este belgiană, născută la Anvers pe care nu l-a părăsit niciodată. Şi-a evocat copilăria într'un roman încântător: Madame Orpha" care a obţinut premiul romanului populist, acum patru ani la Paris. A scris şi povestea călătoriei sale prin Franţa sub titlul „Voyage du Frère Jean". căruia ii datorează porecla de „Romancieră a Fericirii".

„La Ligne de la Vie" este cea mai bună scriere a sa, subiectul este povestea a două patimi mari instinctive, în mediul primitiv şi simplu al Campinei. Romanul s'a născut din contactul intim al scriitoarei cu două ţărance fără ştiinţă de carte, Johanna şi Lodia. Eroii, care sunt, pe lângă aceste două înflăcărate îndragostite, vrăjitoarea Emerence, blândul Benoit şi negustorul de vite, sunt redaţi cu o putere de adevăr extraordinară. Superstiţia, dragostea, mizeria sunt substanţa vieţii acestor fiinţe, pe care ni le înfăţişează povestirea talentatei scriitoare, în atmosfera greoaie a Campinei, în care bântuie puternic şi demonologia populară.

Cap de păsărică...

Indată ce s'a hotărît căsătoria ei cu ducele de Berry, Maria Carolina de Bourbon a început să-i trimită scrisorile pe hârtie rose-tendre. Nu avea încă douăzeci de ani şi era fermecătoare, de şi nu era frumoasă. Era însă puţin aiurea, în urma unei copilării foarte agitate. Tatăl ei, prinţ moştenitor a celor două Sicilii, îşi petrecuse jumătate din viaţă fugând de regatul său şi cealaltă jumătate războindu-se să-l cucerească. Prin mama sa care era fiica Mariei Thérèse aparţinea Habsburgilor şi era nepoată de soră Mariei Antoinette.

Am spus că nu era frumoasă. In adevăr avea ochii încrucişaţi, buza inferioară răsfrântă a Habsburgilor, dinţii strâmbi, dar o pieliţă strălucitoare, o splendoare cu adevărat şi picioare minunate de şi călca înlăuntru, după cum o descrie Marie d'Agoult. Tânărul său obraz împlinea şi corija tot ce lipsea trăsăturilor, prin expresia maliţioasă şi drăcească a chipului său.

Astfel a zugrăvit-o Lawrence în portretul său în care se vede hotărîrea de a întoarce capul tuturor, sub pălăria sa de pene.

Ducele de Berry, cu douăzeci de ani mai bătrân de cât ea, trecuse, cum se zice, prin ciur şi prin dârmol căci cunoscuse tot felul de femei, fiind un vesel şi neostoiat fecior de lele. Nu era nici el frumos, dar era bun de şi violent, voinic şi încalat cu nasul ridicat în sus şi capul mare şi roşcovan. Avea câte un bastard pe ici pe colea, printre care două fete de la o englezoaică.

După ce au schimbat multe bilete dulci înainte de căsătorie, fără să se fi văzut măcar, se'nţelege că decepţiile n'au lipsit în căsnicie. Nu mergea toate prea bine între acest om de petrecere şi nebunateca ce îşi petrecea viaţa în baluri şi în găteli. Necazurile veniră şi ele în curând: doi copii morţi îndată după naştere, apoi drept consolare i s'a născut o fată. Dar Ducesa caută să-l încurajeze pe Duce: „După fată, nu ai grijă, am să fac şi un băiat", căci nimeni nu mai aştepta de cât dela ea naşterea unui moştenitor de tron! In adevăr, rămâne grea foarte curând. Tocmai atunci Ducele este asasinat de Louvel. Inainte de a muri Ducele se arată generos cu toţi: către asasinul său, mai întâi. apoi către bastarzi pe care-i mărturiseşte Ducesei şi îi împinge în braţele ei, după ce i-a îmbrăţişat. Ducesa plânge cu foc şi îşi taie admirabilul său păr blond în semn de doliu. Şapte ani după aceia dă naştere „copilului minunii", Ducele de Bordeaux, moştenitorul Coroanei.

Dar nebunateca femee este şi nepoata ambiţioasei Maria Thereza şi îşi ia foarte în serios rolul ei de mamă, ba chiar în tragic, dar la ea tragicul are întodeauna şi ceva comic. Pe lângă aceasta avea gustul primejdiei, al riscului şi ceia ce se chiamă azi „ducran".

După moartea lui Ludovic al XVIII-lea a urmat Carol al X-lea. Micul Duce de Bourbon, însă, în vârstă de patru ani, defilează în trăsura sa regală, îmbrăcat în uniformă de cuirassier, în faţa poporului din Paris, iar Ducesa de Berry e îmbătată de glorie şi are „sentimentul" unei mari popularităţi.

Dar după abdicarea lui Carol al X-lea poporul sătul şi arhi-sătul de Burboni, a chemat la tron pe Ludovic Filip. Atunci Ducesa, convinsă de popularitatea sa, se ridică împotriva celui pe care-l numea „uzurpatorul". Inarmează trupe şi conspiră în fundul Vandeei.

Peripeţii extraordinare, întreprinderi fantastice. Odată se culcă într'o sură unde un bou îi suflă în faţă. Altă dată coliba în care se ascunsese fiind înconjurată de soldaţi, ea se aruncă într'o mlaştină, unde a stat mai multe ore ascunsă printre trestii.

— „Nu face nimic", zice ea. Azi am văzut apa, mâine voi vedea focul!" Dar Ludovic Filip care se arătase destul de binevoitor pentru Ducesă la început, se săturase de această „conspiraţie" nesfârşită şi după o altă istorie foarte caraghioasă o sileşte pe brava conspiratoare să se predea, de şi cu mândrie..., inamicilor săi. Profitând de ocazie, regele o pune la închisoare tocmai când conspiratoarea diabolică era în durerile unei noi naşteri, probabil rezultatul campaniei sale vandeene. Bietul Duce de Bordeaux frustat de drepturile sale, a căpătat o soră vitregă pentru consolare!...

Trebuia însă pentru a salva aparenţele să i se găsească un soţ. A fost măritată atunci cu un Italian, Luchesi şi a continuat a face copii şi lua totul cu felul ei vesel şi însufleţit.

Trei secole de artă în America

Aceşti trei secoli de artă americană nu s'au prezintat prea bogat în „Expoziţia de artă din Statele Unite" de la Paris.

In pictură Expoziţia prezintă pe primitivii americani: două portrete americane executate în Boston la 1670 şi care nu sunt fără savoare. Apoi un secol întreg fără nici o activitate artistică, după care ajungea la Copley, născut din părinţi irlandezi şi a cărui carieră s'a petrecut mai mult în Londra. Aminteşte, de fapt, pe Ronney şi se prezintă ca un portretist îndemânatic şi plin de sensibilitate.

După întemeerea Republicii, iată-l pe Stuart pictor oficial, repetând portretul lui Washington. Celebrul portret al lui Lafayette datorit lui Morse, inventatorul telegrafului, nu se găseşte de cât sub forma unui studiu reprodus în catalog.

Sunt apoi câteva pânze interesante de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, şi începutul secolului XIX-lea, după care ajungem la contimporani Winslov Hower (1836 — 1910), plin de viaţă şi culoare, Whistler (1834 — 1903) reprezentat cu abondenţă şi încântătorul Sargent (1856 — 1925). S'ar putea, însă, considera opera fermecătoare a Maryei Cassatt ca cea mai bună din toată expoziţia, cu gravurile ei inspirate din stampele japoneze.

La moderni se găsesc reprezintate toate tendinţele europene, cu toate contorsiunile şi salturile ei primejdioase reflectate fidel.

Secţia artei populare este fără mare interes, comparată cu înflorirea acestei arte în Europa.

Istoria arhitecturii americane este, însă, foarte fericit reprezentată. Stilurile europene s'au adaptat şi s'au recompus sub cerul şi în lumina noului Continent, dând edificiile plăcute şi desăvârşite ca echilibru, în stil colonial. După neoclasicism, care a adus acolo o profuziune de colonade, arhitectura însă se prăbuşeşte în imitaţii şi postişe greoiu aplicate, cu ornamente culese de pretutindeni şi puse fără rost.

Forme noi aduc constructorii de „zgârie nori", dar ce forme! Constructorii par a se întrece care de care să ridice clădiri mai înalte şi nu se preocupă de cât de partea technică.

Alte lucrări ca punţile suspendate, bulburi uriaşe de rezervorii dovedesc puterea uriaşă a muncii omeneşti şi iau un aspect de grandoare.

Adevărata originalitate a artei americane este însă în secţia de fotografie, cinema, prezentate remarcabil şi cu o deosebită putere de tinereţe. De la primul Kinetoscop al lui Edison până la lumea titanică şi zgomotoasă a Hollywood-ului, asistăm la dezvoltarea fulgerătoare a unei arte de o importanţă considerabilă, chiar dacă vedem multă vulgaritate şi unele greşeli destul de mari.

O nouă operă a lui L. Durtain

Celebrul autor al ciclului de romane: **„Conquêtes du monde"** (ce prezintă numai o unitate de concepţie nu şi de acţiune, oarecum analog cu ciclul „La Comédie humaine" de H. de Balzac) a scris acum: „Voyage au pays des Bohohom".

Cartea face parte din aceeaş serie de „Cuceriri", însă nu ale vieţii sau destinului individual, ci ale societăţilor şi ţinuturilor depărtate... De astădată Durtain s'a aventurat în regiuni deadreptul fantastice, reînviind genul călătoriilor imaginare, după „Gulliver", „Candide" şi „Insula Pinguinilor". Ca şi Voltaire şi Anatole France, el adresează o şarjă contemporaneităţii noastre. Secolul nostru îi oferă lui L. Durtain motive mult mai puternice şi mai numeroase decât i-a oferit lui Voltaire secolul 18-lea şi lui France a doua jumătate a secolului 19. Ironia lui e discretă, dar este totuş destul de simţită şi usturătoare.

Bohohomii sunt un popor stabilit în nori... Doi europeni ajung acolo, datorită unui accident de avion. Ceeace văd acolo îi înspăimântă: fiinţe inconsistente ce se mişcă cu încetineală, ca norii; obiceiuri stranii şi groteşti. Toţi sunt ocupaţi cum să suie cele cincizeci şi trei de trepte ale ierarhiei lor. Tin discursuri interminabile, vorbesc şi se agită cu siluetele lor caraghioase...

Din toate aceste manifestări ciudate, se desprind îndată slăbiciunile sufleteşti, erorile, carenţele şi toate defectele Bohohomilor... Rămâi îngrozit de toată această diformitate a lor, pe plan individual ca şi pe planul social... Iată însă că istoria lor se precipită. O naţiune ce urăşte neamul Bohohomilor şi care apare la orizont, a cărei organizare este ceva asemănătoare cu „regimul totalitar", atacă pe neaşteptate acest popor de nori, preocupaţi de chestiunile lor mărunte.

De remarcat calităţile de fond şi mai ales însuşirile de formă ale acestei cărţi... Durtain posedă o fantezie uimitoare şi o vigoare satirică de neîntrecut.

Volumul a apărut în editura „Flammarion" şi se anunţă de pe acum un mare succes de librărie. El poate fi pus alături de cele mai renumite „Călătorii fantastice" scrise până astăzi.

J. B.

Reviste şi ziare

Hotarul: literar cultural, artistic. Apare sub îngrijirea unui comitet alcătuit din membrii Ateneului popular Arad şi câte un reprezentant al societăţilor federalizate: „Astra" „Institutul social Banat-Crişana", „Astra-Arad", „Concordia", „Armonia" şi „Lyra". Anul V. Nr. 6-7 şi 8. Iulie-August 1938 Arad.

AMINTIRILE LUI BURCA

Aşa ne-am cunoscut

Mi-am deslipit ochii smeriţi de piciorul troiţei. N'am mai avut ce spune Domnului. Mi s'au isprăvit cuvintele. Aşa se întâmplă când vorbeşti cu un necunoscut mai mare decât tine. Era cea dintâiu şi cea din urmă rugă a mea care mi-a cuprins deopotrivă gândul şi inima. Slova fierbinte a rugăciunii îmi mai ardea buzele. M'am ridicat. M'am uitat în jur.

Lumina, revărsată din belşug peste câmpie, îmi ustura ochii. In depărtare, oamenii se mişcau ca furnicile de colo până colo. Nu le păsa de mine care hrăneam dorinţa de-a smulge şi cel de al doilea picior din glia satului. Nu se gândeau la Burcă. Se mişcau cu ochii înmormântaţi în glebă.

Li s'au uscat gândurile de atâta arşiţă şi trudă.

Corpul mi s'a făcut greoiu. Eram parcă un sac plin de gânduri şi dorinţi ciudate, un sac legat la vârf.

Imi venea să desleg acest sac şi să asvârl totul dinlăuntru. Să mă uşurez.

Dar nu era chip. Ceva tăios ca amnarul trecea din creştet până'n tălpi... Şi mă durea. M'am aşezat pe iarbă lăsând capul în jos. Am pus mâna pe piept. Aşa făcea tata înainte de a tăia prima brazdă sau înainte de a face vânt coasei.

Nu ştiu cât timp am stat aşa şi nu mai ştiu bine ce gânduri mi-au culcat capul pe piept şi mi-au închis pleoapele. Poate am dormit. Când am deschis ochii, soarele se uita cu jumătate de chip de după dealul lui Lifterie, cum mă uitam eu adeseaori de după un stog de fân când ne jucam de-a v'aţi ascunsele.

Odată cu apusul soarelui s'a topit şi umbra salcâmilor. Seara se strecura tupiluş mai întâi în pădure apoi în vale. Linişte.

Un foşnet îmi atrase luarea aminte. Intorsei capul. In spatele meu stătea un vlăjgan cam de o seamă cu mine. Cu o mână pe troiţă iar cu cealaltă în şold. Râdea. „O fi coborît din salcâm sau a ieşit din ţărână" — dădui eu cu gândul. Băiatul se uita la mine cu dispreţul unui curcan. Nu mi-a plăcut, deaceea am scuipat. A început să râdă şi mai tare.

— Cine eşti?

— Om rău — zise.

— De nu te ia naiba, te-oiu lua eu.

— Haide, dacă nu ţii la măselele tale!

— Cine o să pupe pumnul ăsta?

— Care-i mai slăbănog.

— Să fiu al cucului...

— Să fii al cui te-a plesnit aşa — spuse vlăjganul uitându-se la urmele biciului lui Nicoară.

— De unde ştii?

— După mutra ta.

Faţa îmi ardea de parcă o freca cineva cu ardei iute. Asta'nseamnă că am roşit. Şi nu de ruşine ci de ciudă.

— Ce te uiţi la mine ca la boii tăi? — rostii eu vorbele pe cari mi le spunea învăţătorul.

— N'am boi...

Necunoscutul a început iarăşi să râdă. Pe semne eram caraghios deabinelea.

Pe chipul meu năcăjit se aşternuse smirenia rugăciunii şi praful drumului.

Smirenia nu-mi prea vine la faţă cum nu se prinde pudra de obrazul pârlit al unei fete dela sat. Deaceea eram caraghios. Mi-am îndreptat spatele. „Ce-o fi, să fie, dar nu mă las luat în derâdere".

Fără să spun o vorbă, m'am năpustit asupra celui necunoscut. Nu ştiu cum s'a întâmplat dar eu zăceam cu burta la pământ. Ceva vâjâia într'o ureche ca şi cum o streche mâniată ar fi intrat acolo.

Ceva mă înţepa în şold, în ceafă la fel. Nu ştiu cum s'a întâmplat asta.

Băiatul râse din nou.

— Cine a pupat pumnul? —zise.

— Eu.

— Cine-i mai tare?

— Tu.

Legământul

— Zi... vrei să mergi la oraş — spuse băiatul după un timp, aşezându-se lângă mine.

— Şi dacă vreau, te doare buricu?

— Atunci mergem împreună — spuse necunoscutul încet fără să mă asculte.

Asta m'a bucurat mult. Eram mândru că voiu merge cu unul mai tare ca mine.

Un junghiu în şale mă făcu să tresar. Spusei înciudat:

— Dară nu merg până nu te-oiu scărpina şi eu.

— Trebue să ne facem tovarăşi.

Odată cu junghiul mi-a trecut şi supărarea.

— Să fim.

— Nu aşa! Uite, eu îţi dau un pumn sdravăn. Tu mie la fel. Dacă niciunul nu cade, înseamnă că amândoi ne ţinem bine pe picioare şi n'o să fie nevoe să ne ducem în cârcă unul pe altul iară dacă unul cade înseamnă că n'am crescut din acelaş aluat. Se poate întâmpla să cădem amândoi. Atunci să nu mai măsgălim drumurile cu picioarele noastre slăbănoage. Drumurile, mari sunt făcute pentru picior voinic. Viermii intră în pământ şi rod gleba.

Trebue să fim la fel. Un pisoiu nu-l poci înhăma cu un armăsar, iară un vultur nu duce casă bună cu un cuc.

— Hai să facem tovărăşie — zisei. Şi dacă eu oiu ieşi cuc.. apăi să fiu al cucului, nu te-oiu încurca de pomană.

Ne-am depărtat puţin dela troiţă.

— Loveşte. Nu te teme. Dacă nu dai bine, înseamnă că eşti fricos.

Mi-am înţepenit picioarele, am făcut un pumn cât o oca de fier şi am tras în plin.

Băiatul s'a clătinat, s'a strâmbat dar n'a căzut.

Am primit şi eu o lovitură cum n'am mai căpătat alta în viaţa mea. Au mijit o sută de opaiţe în ochii mei. Dar am rămas locului.

— Pe tine te căutam — strigă băiatul. Mi-a dat mâna. Ne-am pupat cu buzele prăfuite şi ne-am întins pe iarbă.

— Măi...

Se opri; mă privi încruntat. cu ochiul stâng pe jumătate închis. Inainte de a-mi vorbi, stătu o clipă la îndoială. In sfârşit se hotărî:

— Măi, pe mine mă chiamă Costea iară pe tine cum să te strig?

— Ion, — răspunsei eu repede ca un soldat, aruncând capul pe spate cum făceam când mă întreba inspectorul la scoală.

— Ion...

Două cute împreunară nările lui Costea cu colţurile gurii. Vasăzică mă batjocorea.

— Toţi ţăranii şi încă din aceia mai prăpădiţi se numesc Ion. Popa, când vede un ţânc neisprăvit, îl botează cu numele de Ion. Eu am să te strig Niţă, chit că şi asta nu-i departe de Ion.

M'am lăsat botezat a doua oară fără să mă împotrivesc. Şi oricine ar fi făcut aşa dacă s'ar fi uitat în căutătura ca un cuţit a lui Costea.

— Măi, Niţă, vrei ca viaţa să te ducă de nas ori tu să-i sai în cârcă şi s'o mâi după vrere? Ea, vreau să zic viaţa, mă îndeamna să fac una, eu făceam alta.

Ea — Fii cioban!

Eu — Nu vreau!

Ea — Sapă glia şi apleacă-te tot mai jos!

Eu — Vreau să fiu drept, să cat în sus!

Ea — Intră tot mai mult în ţărână până când scăfârlia se va face una cu pământul iar din creştetul capului va răsări o cruce.

Eu — Imi smulg picioarele — vârîte adânc — din glie pentrucă aşa vreau şi vrerea mea este ca vântoaica ce smulge stejarii cu rădăcinile strânse puternic de opinca ţărânei.

Ea — Nu te lua cu mine că ai să înduri multe.

Eu — Voiu îndura şi-oiu birui.

Uite aşa am stat eu de vorbă cu viaţa asta şi nu mă lăsam bătut. Mă sfătuia prost viaţa. Mă osândea la zile mici de vierme. Iară eu vreau să văd tot ce-am citit şi-am auzit. Deaceea am plecat din sat. Am gustat deacum şi traiul oraşelor. Nu mă sili să-ţi vorbesc despre asta că ai să te sperii cât de răi sunt unii oameni dela oraş. Dar răutatea omenească nu-i o minune. O ştii şi tu pe semne.

Şi apoi, dacă n'ar fi această răutate poate n'am putea vedea bunătatea altor oameni.

Eu îţi spun să plecăm împreună şi nu ne-om despărţi niciodată. Suntem prieteni, fraţi...

Să-l cred?

M'am uitat la Costea, m'am bucurat că mi-a căzut aşa din senin un prieten mai mare ca mine şi la stat şi la vârstă.

Mi se umeziră ochii. Apucai mâna lui aspră şi o strânsei cât putui.

— Măi Costea, să fiu al cucului că-mi placi. Dar vorba să-ţi fie fapta că altfel te-oiu lovi rău. Am mai avut eu un prieten. Ii zicea Mitru. In şase luni ne-am făcut fraţi buni. Vrerea lui — vrerea mea.

Gândul lui — gândul meu. Imi spunea că vom fi totdeauna împreună. A plecat să fie băiat de curte la un boier din satul Brana de Jos. Şi m'a uitat. Avea cuvânt de paie şi un suflet ca praful ăsta care se împrăştie la cea mai mică suflare de vânt.

A găsit alţi prieteni acolo. O ducea bine El râdea acolo iar pe mine mă durea că m'a trădat aşa ca un nătâng şi a călcat cu opinca prăfuită prietenia noastră curată. Când s'a întors în sat se uita la mine cu ochi de gâscan...

Aci m'a înăbuşit râsul. Mi-am adus aminte cum stătea ca un popondoc pe prispa casei şi cum îşi ridica mutra stricată de fudulie. Acum am făcut şi eu o mutră caraghioasă încât Costea îşi întinse buzele până la urechi şi dădu drum unui hohot ca o tuse de armăsar, de m'a speriat.

— Tu să nu fii aşa — urmai eu— că te sfârtec. (Acest cuvânt îl spusei tot aşa de apăsat cum mi-l spusese boierul Nicoară).

Costea mă apucă de bărbie şi-mi răsuci capul.

— Eu să fiu aşa, mă?

— Nu vorbi ci te gândeşte. Prietenia e un lucru mare. E ca un vultur năprasnic. Şi taman când ţi se pare că-l ţii bine în mână, el te isbeşte cu aripile şi-ţi scapă. Şi după aceea multă vreme te doare lovitura aripilor. Asta e. Un prieten face pentru prietenul său ceeace ar face pentru el însuşi. Când te îneci tu, eu sar în apă adâncă să te scap cu toate că nu ştiu să înot. Când te gândeşti numai la tine, nu poci să fii prieten cu altul. Aşa sunt cei mai mulţi săteni de aci. Se omoară pentru un lot de pământ, se spintecă cu topoarele pentru un ou de găină. Şi mulţi nu cunosc bucuria prieteniei care te desmeardă de tremuri cum tremură, uite, iarba asta când o leagănă şi o pupă vântul. Tu poci să-mi fii frate? Costea s'a sculat deodată. A pus mâinile în şold şi mi-a zis cu ciudă în glas:

— Vasăzică nu mă crezi?

— Nu — zisei eu, sculându-mă.

— Atâta brânză! Iară dacă mă scorneşti...

Se uită rău la mine... Apoi mă apucă de piept.

— Ca să cred, trebuie să văd. De când te cunosc? Poate nutreşti gând prost şi... Nu isprăvii căci o mână aspră mă orbi pentru o clipă. Apoi ne-am tăvălit multă vreme, lovindu-ne cu mâinile şi cu picioarele. Ne-am slobozit, gâfâind. Ne privirăm cu ură. Pieptul mi se strânse înlăuntru cum ţi se strânge gura când mănânci gutui verzi. Simţeam aşa parcă am rănit un frate. M'am ridicat şi am pornit spre sihla care acoperea satul în afară de clopotniţa bisericii mai înaltă decât copacii.

Ptiu, scuipai eu, lovindu-mă cu pumnul în falcă. abia mi-am găsit un tovarăş şi l-am şi pierdut deacuma. Mă chinuia ciuda. Am trecut pârâul. Când mi-am întors capul, văzui pe Costea, păşind încet cu ochii în pământ par'car fi căutat ceva pierdut. M'am bucurat dar nu am vrut să i-o arăt. Mi-era teamă de râsul lui muşcător.

— Ce te iei după mine? Vezi-ţi de drum.

— Eu ştiu mai bine drumul că mi-i prieten bun iară tu eşti un tovarăş rău. Dar te-oiu învăţa eu minte... să mergem împreună.

— Vino la noi — abia îmi reţineam bucuria. O să-ţi aduc ceva de-ale burţii şi ai să dormi în ogradă după stogul de paie. Dar să nu te vadă tata că o să te creadă hoţ şi o să te străpungă cu furca.

Ne-am uitat unul la altul şi am isbucnit într'un râs aşa de puternic încât o ţărancă, care se ducea la râu, se opri şi ne privi lung cu uimire. Costea mă ridică şi mă duse o bucată de drum în braţele lui puternice. „Ce bine-i să ai un prieten adevărat — mă gândeam eu. Durerile sunt pe jumătate, bucuriile — de două ori mai mari. E mai bine să simţi în piept sute de oameni stând lângă un singur prieten decât să stai lângă sute de oameni şi să te simţi singur — cuc, să fiu al cucului"... Târziu, când vântul nopţii miorlăia pe acoperişuri ca un motan negru, noi am ajuns acasă.

BUCOV EMILIAN

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREŞTI

ANUL XIX • SERIA III • No. 923 LEI 5 EXEMPLARUL DUMINICĂ 14 AUGUST 1938

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul literar și artistic

Director: M. SEVASTOS
Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni în străinătate dublu
EDITURA „ZIARUL", S. A. R., BUCUREȘTI
Inscrisă sub No.976|938, Tribunalul Ilfov. Cont Cec Postal 4083

Echipele regale

de TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

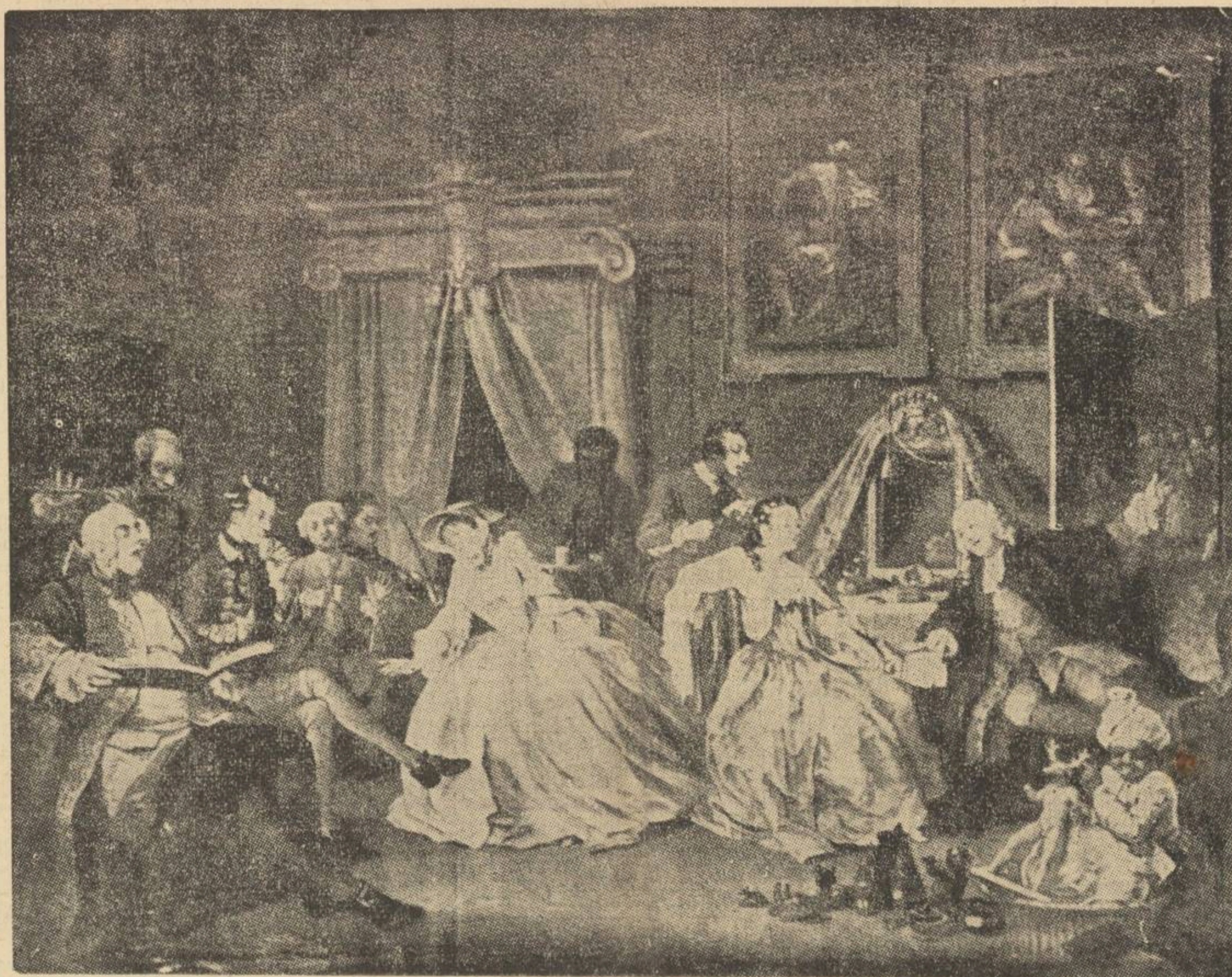
Istoria politică și cea literară a țării noastre numără câteva duzini de „întoarceri la sate", săvârșite cu toată punerea în scenă necesară unei atari operațiuni și cu o reclamă în adevăr americană — singurul lucru americănesc pe care l'am importat și noi! Aduceți-vă aminte, înainte de războiu, îndată după războiu,— în câte rânduri s'a rostit aceiași lozincă — întoarcerea la sate! Câți oameni politici, câți scriitori au vorbit și au scris cu patos și, foarte adesea, cu talent (țara noastră n'a fost niciodată lipsită de talente) — despre mizeria satului, despre condițiile în cari trăește populația rurală! De câte ori s'a proclamat solemn sau sgomotos nevoia ridicării satelor!

După Alecsandri în poezie și Grigorescu în pictură au descoperit satul, — un sat de idilă și de romanță, un sat idealizat până la maximum, — alții au atras atenția opiniei publice asupra satului real, adevărat, văzut așa cum este, și cu luminile și cu umbrele lui. Este netăgăduit că Alecsandri și Grigorescu au meritul uriaș de-a fi îndrăznit să introducă satul, într'o lume care uneori îl ignora, în alte dăți îl disprețuia. Au fost precursorii. Că, poetizându-l, au creiat în jurul satului o atmosferă de simpatie, — e foarte firesc. Asta au și voit. Ca și Depărățeanu, cu faimoasa strofă:

Locuința mea de vară
E la țară.
Acolo aș vrea să mor,
Ca un fluture pe floare,
Beat de soare.
De parfum și de amor...

Dar când atmosfera de simpatie a fost creiată prin mijloacele acestea, când clasa suprapusă a început să ia cunoștință de existența țăranului,— tot așa de natural era ca alții să vină și să arate adevăratul sat, adevăratul țăran, cu tot ce acesta avea sau putea să aibă mai caracteristic. Este meritul lui Dobrogeanu-Gherea, a cărui **Neoiobăgie** nimeni n'o mai citește azi, deși — în cea mai mare parte — este tot așa de actuală ca și atunci când a apărut. Și asta nu din cauză că Gherea a avut o viziune prea adâncă, ci din pricină că viața țărănească s'a schimbat, din păcate foarte puțin. Este meritul lui Const. Stere și a întregii mișcări poporaniste, dela **Viața Românească.** Au fost, de sigur, acolo — și unele exagerări. Ca în orice mișcare viguroasă, ca în orice mișcare de început, unde este nevoe de exagerare, pentru a atrage atenția lumii asupra țintei către care pornești. Și poate că Stere n'ar fi fost prigonit, în ultimii cincisprezece ani ai vieții lui așa cum a fost prigonit, dacă n'ar fi dat lupta aceia minunată, curajoasă, dârză pentru ridicarea satului. Este, în literatură, meritul lui Mihail Sadoveanu, care — cel dintâiu — a introdus un țăran adevărat, împotriva concepțiunei oficiale a țăranului de idilă și de operetă. In publicațiile vremii, nenumărați sunt cei cari — analizând nuvelele lui Sadoveanu — îl învinuiau că defăimează țărănimea, că insultă pe preot și pe învățător. Infrun-

(Urmare în pag. 2-a)

HOGARTH — DIMINEAȚA CONTESEI

RĂZBOI SAU PACE?

Anglia și-a spus cuvântul

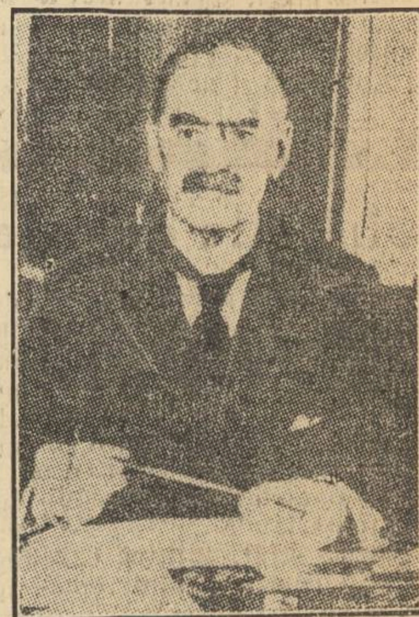
de ȘT. ANTIM

Vizita perechei regale engleze la Paris a fost urmată de un schimb de scrisori între domnii Chamberlain și Daladier. Corespondența aceasta e concepută în așa fel încât constituie oarecum piatra unghiulară a relațiunilor dintre Anglia și Franța, și va înrâuri încă multă vreme politica continentului nostru. Prin factura și conținutul lor, cele două scrisori schimbă însăși natura relațiilor dintre Londra și Paris, ele au transformat înțelegerea cordială franco-engleză într'o adevărată alianță.

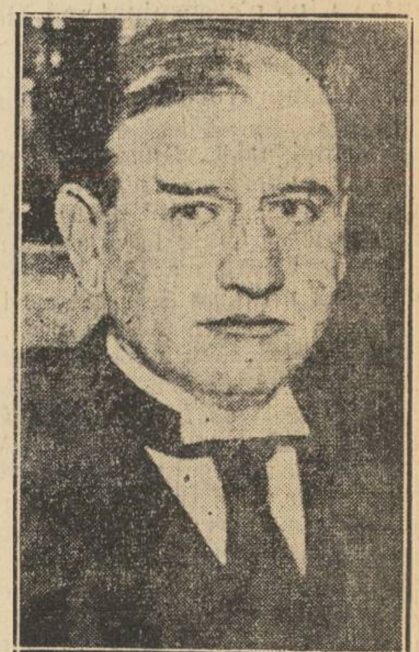
In adevăr, d. Daladier comunică primului minstru britanic că știrile culese în Germania nu sunt de natură să linistească opinia publică franceză și că mai toate lucrările militare întreprinse de Reich sunt îndreptate contra Franței. Pe de altă parte, îi aduce la cunoștință că toate silințele depuse pentru încheerea unui acord cu Italia au rămas până în prezent zadarnice — și nu din vina Franței.

Primul ministru britanic a răspuns d-lui Daladier că informațiunile privitoare la Germania sunt exacte și că concordă cu cele primite de el însuși la Londra și-i promite în acelaș timp că acordul anglo-italian nu va fi pus în lucrare până ce Italia nu va încheia un acord similar și cu Franța.

Partea aceasta din corespondența celor doui șefi de guvern e de natură să sublinieze încă odată acordul deplin dintre Franța și Anglia, și să desmintă odată pentru totdeauna spărtura posibilă dintre cele două țări, spărtură atât de mult dorită la Roma și la Berlin. Dacă ar fi numai atât, corespondența urmată între d-nii Chamberlain și Daladier, n'ar avea prea mare importanță și mai cu seamă nu s'ar distinge prin nimic nou. Partea cu adevărat senzațională din scrisoarea primului ministru britanic, este aceea prin care Anglia își ia de pe acum unele angajamente față de Franța, într'un eventual conflict.

Newille Chamberlaine

Daladier

Politica seculară a Marei Britanii constă în a nu se pronunța niciodată asupra unei situațiuni, care încă nu s'a produs. Metoda aceasta, simplă în aparență, dar de care nu poate uza decât o țară sigură de orice, e menită să lase guvernului dela Londra mâinile totdeauna libere. Ea a ridicat Anglia la mărirea ei de azi și a împiedecat-o sistematic de a se amesteca în conflicte armate în care n'avea ce căuta sau să stea alături de acela, care urma să fie învins. Rolul Angliei fiind mai mult acela de arbitru pe Continent, ea n'a lăsat niciodată să se întrevadă simpatiile sau antipatiile ei. Politica statornică a Marei Britanii a

(Urmare în pag. II-a)

Oameni și fapte

Casa scriitorilor

Una din cele mai vechi și mai arzătoare nevoi a breslei scriitoricești a intrat în faza înfăptuirii. Peste puțină vreme, casa scriitorilor nu va mai fi o doleanță mereu exprimată, rămasă în lumea vagă a dorințelor. Președintele ordinului scriitoricesc, generalul N. M. Condiescu, evocatorul unor personagii epice fără pereche, pornește să-și îndeplinească, cu simplitate, programul în jurul căruia a concentrat adeziunea caldă a tuturor camarazilor săi.

Anul trecut am vizitat la Paris, faimosul „hotel Massa", în care se adăpostește gospodăria atât de vie a societății oamenilor de litere și mi-am putut da seama ce poate fi o casă a scriitorilor români. Hotelul Massa nu cuprinde numai saloane de recepție pentru marile zile de sărbătoare ale literaturii, ci și harnice servicii însărcinate să plaseze manuscrisul scriitorilor la reviste și gazete, asigurând autorilor o existență omenească. Un parc minunat în care urma să fie așezat tulburătorul Balzac al lui Rodin înconjoară zidurile în linii sobre ale acestei foste reședințe ducale.

N'am avut încă prilejul să văd macheta viitoarei case a scriitorilor români, dar avem încredere în gustul președintelui nostru, rezervându-ne doar speranțele de a vedea organizându-se în această casă o instituție activă, așa cum o au scriitorii francezi.

După ce și-a gravat numele pe câteva cărți de mare vigoare artistică, generalul Condiescu înfăptuește un vis minunat al camarazilor săi.

Dacă verbul „a sluji" poate avea un înțeles înalt, iată despre aceasta, o pildă strălucită.

S. D.

Dedicații

D. Liviu Rebreanu își petrece vara la via sa, împărțindu-și vremea între masa de lucru și aracii de vie. In răstimpuri însă, se repede la București unde dă câte-o raită prin librării. Așa a făcut și săptămâna aceasta. Autorul „Gorilei" stătea tocmai de vorbă cu un confrate când o școlăriță se apropie, cu un exemplar al recentului roman în în mână.

— Maestre, v'aș ruga să-mi dați o dedicație, dacă nu vă supărați...

Maestrul se execută, zâmbind.

— Cum te numești mata, dudue? se interesă d. Rebreanu, spre a ști cui să adreseze dedicația.

— Scrieți „domnișoara Ionescu"...

— Ionescu... și mai cum?

— Numai Ionescu... Suntem patru surori, maestre, și dacă veți scrie „domnișoara Ionescu" ne vom putea mândri fiecare în parte cu dedicația dv.!

Jaures și helenismul

S'au împlinit douăzeci și patru de ani de când a fost asasinat Jean Jaurès. Asasinarea lui Jaurès a fost semnalul războiului mondial. De aceea comemorarea morții lui în împrejurările grele de astăzi capătă semnificația unui simbol, încercându-se de cei fideli ideei pacifiste să amintească lumii crezul marelui dispărut, crez care ar putea să oprească noul cataclism ce-l pregătesc puterile imperialiste.

Jaurès n'a fost numai un mare om politic și un orator neîntrecut. Vasta lui cultură a cuprins toate domeniile și a știut să vadă în fiece manifestare a gândirii omenești adâncul sens social și raportul ei cu viața și evoluția umanității întregi.

Redăm un fragment dintr'o scrisoare adresată de Jaurès marelui helenist Weil, scrisoare din care se va vedea că spiritul celui ce a scris-o era nu numai al unui luptător, dar și a unui vizionar:

„Am făcut personal experiența, într'o viață covârșită de alte lucrări, că helenismul a rămas un lucru viu. Sunt culmi cari nu dispar niciodată dela orizont și emoția pe care o trezesc cele mai înalte opere ale Greciei se aplică unor lucruri pe cari Grecia nu le-a cunoscut, unor idei pe cari ea nu le-a prevăzut. De pildă, nu puteam, recitând „Orestia" lui Eschyle, cu o admirație pasionată, să uit gândul că antica fatalitate a represaliilor, se continuă și astăzi sub alte forme. Există o Orestie a națiunilor cari răzbună la infinit violența prin violență și toate umplu și golesc rând pe rând cupa de sânge. Când va veni oare noua Atenă care va rupe cercul blestemat creind Areopagul popoarelor?".

Areopagul popoarelor? Societatea Națiunilor a împlinit la început visul lui Jaurès, dar Orestia națiunilor a înlăturat-o, pregătindu-se să umple din nou cupa cu sânge. Gândul lui Jaurès s'a dovedit neaplicabil, ceeace ne lasă speranța că Areopagul popoarelor nu e o viziune numai și că mai poate veni vremea unei definitive apariții a nouei Atene care să frângă blestematul cerc al violenței.

Diplomație secretă la modă

Japonia, se știe, a dat în 1931 lovitura din Manciuria, a părăsit apoi Societatea Națiunilor, a început anul trecut războiul contra Chinei, s'a înglobat în axa Berlin-Roma, așezându-se cu întreaga această activitate în rândul statelor pentru cari tratatele sunt petece de hârtie, adică în rândul statelor partizane ale vechii diplomații.

Cu ocazia discuțiilor purtate la Moscova între d. Shigemitsu ambasadorul Japoniei și d. Litvinov asupra conflictului dela Ciang-Ku-Feng, reprezentantul Mikadoului a declarat că Japonia nu poate lua în considerație harta dela 1868 și tratatul ce o însoțea, acte pe cari se baza d. Litvinov, pentrucă n'ar fi fost date publicității.

D. Litvinov a răspuns:

— Oare în materie diplomatică un acord secret care — prin esența lui nu e publicabil — n'ar avea nici o valoare?

Și d. Shigemitsu n'a mai replicat nimic, dându-și seama că d. Litvinov, partizan al nouilor metode diplomatice, utilizează de astădată argumentele vechii diplomații, atât de dragă purtătorilor de cuvânt al Mikadoului. Era o lecție pe care d. Shigemitsu a trebuit s'o primească și să se închine în fața fineții Comisarului sovietic.

Fără cravată

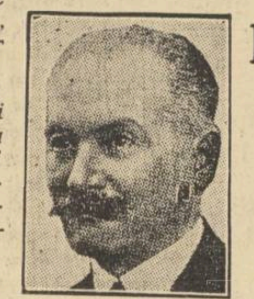
Nu ne vom mâhni odată cu bieții fabricanți de cravate din Milano față de hotărîrea Ducelui de-a suprima cravata și gulerul dintre podoabele vestimentare. Dar motivarea acestei revoluții ni se pare curioasă. Ințelegem că nu e comod să porți cravată și guler sub soarele Siciliei, de pildă. Găsim chiar că e plăcut să hoinărești prin Palermo fără gulerul apăsător și fără cravată inutilă. Iată însă că la Roma și la Budapesta (unde revoluția vestimentară a fost adoptată imediat) se dă altă explicație: cravata a fost suprimată fiindcă e o creație franceză.

— Dacă e așa, în curând vom ajunge să renunțăm la cămașă care și ea tot de origine franceză e!! a exclamat contele Volpi care găsește că cravata e indispensabilă.

Iar d. Paul Boncour spunea într'un cerc de gazetari:

— Să nu cumva să recurgem la represalii, suprimând din menu-ul nostru delicioasele „spagheti"! Mor după spagheti!

Gest francez

Luându-și rămas bun dela oaspeții regali, președintele Lebrun s'a adresat Reginei Elisabeta:

— Vă rog să îmbrățișați pe micile principese în numele Franței.

Anglia rigidă și practică, refractară înduioșărilor facile, s'a arătat totuși mișcată.

— Nu se putea ca un gest de-o asemenea gingășie să nu meargă la inima englejilor — spune omul sever care e lordul Halifax... Suntem doar crescuți aproape toți de Dickens!

Contradicții utile

D. Hitler a fost și este campionul revizuirii chiar brutale a tratatelor de pace. Pentru d. Hitler „diktatul" dela Versailles și celelalte dela Trianon, Saint Germain, Neuilly, etc. sunt acte diplomatice impuse învinșilor și de aceea face tot posibilul să ajute la dărâmarea lor. Se cunosc fazele de luptă contra tratatului dela Versailles: decretarea serviciului militar obligator, ocuparea Renaniei, fortificarea graniței dela vest, înarmarea fără limită.

Dar tot d. Hitler e și campion al menținerii tratatelor în clauzele cari pot servi interesele expansiunii germane. Astfel, fuehrer-ul luptă cu cerbicie pentru apărarea tuturor clauzelor din tratate privitoare la minorități și e gata să impună cu forța respectarea lor, așa cum cu forța era gata să dărâme clauzele militare și cele teritoriale.

Vor spune unii că d. Hitler e inconsecvent, că se contrazice în acțiunea d-sale. D. Hitler nu e nici inconsecvent, nici nu se contrazice: face politică și politica a fost totdeauna arta oportunismului. Câștigă cine e mai abil în această artă.

Anglia şi-a spus cuvântul

(Urmare din pagina 1-a)

fost să nu lase vreo putere continentală să capete prea mult ascendent în Europa, a cărei egemonie şi-a rezervat-o secole dearândul Londra. De aceea, nu o singură dată, după isprăvitul unui răsboi, Marea Britanie având de scurtat pe învingător, s'a găsit alături de învins, chiar alături de învinsul pe care-l combătuse ea.

De data aceasta, politica seculară a Angliei a fost părăsită de Londra. Logic vorbind, locul Angliei ar fi trebuit să fie, după războiul mondial, alături de Germania. Cu toate acestea, după unele scurte ezitări, tradiţia seculară a fost lepădată şi Marea Britanie a rămas mai departe alături de Franţa. Tot politica seculară, ar fi trebuit să oprească Anglia de a se pronunţa asupra unei situaţiuni ce încă nu s'a produs. De data aceasta însă, lucrurile s'au schimbat fundamental. Chamberlain a promis fără ezitare Franţei, concursul Marei Britanii în caz de conflict armat.

Cuvântul pe care Londra nu l'a rostit la 1914 a fost pronunţat acum. Anglia e azi complect înarmată, şi cuvântul acesta e un avertisment, care cântăreşte foarte greu. De altfel, conducătorii dela Roma şi Berlin au simţit de mult că situaţia e fundamental schimbată. Aşa se explică de ce dela un timp încoace Germania nu mai cere colonii iar d. Mussolini nu mai vorbeşte de reconstituirea Imperiului roman în bazinul Mediteranei.

Scrisorile de acum schimbate între d-nii Chamberlain şi Daladier, nu numai că se ocupă de toate problemele care frământă continentul nostru, dar sunt de o preciziune, care nu îngăduie iluziuni. Anglia se declară de acord cu Franţa asupra tuturor chestiunilor interesând viitorul celor două ţări şi-i promite în acelaş timp asistenţă în caz de necesitate. Chiar când Marea Britanie era dezarmată, asemenea făgăduială cântărea greu—azi însă când Anglia e complect înarmată, asigurările venite dela Londra sunt decisive. Aceste asigurări au salvat pacea, şi au salvat-o pentru mulţi ani, căci Berlinul şi Roma îşi dau seama cât i-a fost de greu Londrei să se pronunţe asupra unei situaţiuni care încă nu s'a produs şi ce mari interese trebue să fie în joc pentru ca Marea Britanie să renunţe la o politică seculară, care a ridicat-o acolo unde se află azi.

ST. ANTIM

Echipele regale

(Urmare din pagina I-a)

tând atacurile, d. Sadoveanu şi-a continuat opera. Este, azi, marele merit al d-lui Liviu Rebreanu, care continuă să zugrăvească aspecte ale vieţii rurale, cu o vigoare epică şi cu o pasiune pentru adevăr vrednice de toată lauda.

Dacă s'a ştiut, deci, că există o problemă a satului românesc, o grea şi dureroasă problemă, care priveşte 75 la sută din populaţia acestei ţări, — nimeni nu s'a gândit până la împroprietărire — să găsească o soluţie sau, măcar, să înceapă o acţiune în acest sens. A, s'a vorbit. S'a scris. S'au făcut statistici. S'au adunat cifre. S'a colecţionat material. Şi iar s'a vorbit... Şi iar s'a scris... Este o literatură vastă, în reviste, în colecţia desbaterilor parlamentare, în broşuri, în foi volante... Cine n'a suspinat măcar o dată pentru mizeria ţărănească? Cine nu şi-a dat „cu părerea", asupra chestiei ţărăneşti?

Dar numai atât... Guvernele s'au perindat fără să facă nimic sau aproape nimic. Pătura ţărănească trebuia legănată în aria adormitoare a făgăduelilor, ca să nu bage de seamă că este menţinută în starea în care se află şi astăzi.

In aceste împrejurări, s'a făcut — **a trebuit** să se facă — exproprierea. Nu vom aminti împrejurările, cari sunt în memoria tuturor. Dar vom spune un singur lucru: exproprierea, — aşa cum s'a făcut, fără credit agricol, fără învăţământ plugăresc serios, fără o vastă reţea de cooperative, — a însemnat **desfiinţarea marei proprietăţi,** dar nu **creiarea unei adevărate proprietăţi ţărăneşti.** Zece ani după cea mai mare reformă ce s'a săvârşit vreodată în istoria României, — ţăranul împroprietărit era înglodat în datorii, rob celei mai neîndurate camete şi aproape deposedat de pământul ce-i fusese dat prin expropriere.

A fost nevoe de conversiunea datoriilor agricole, pornită din iniţiativa M. S. Regelui Carol II, — pentru ca ţăranul să rămână stăpân pe lotul lui.

Dar anii treceau, ţăranul începea să se înfunde iarăşi în datorii. Mizeria rurală continua să fie cea mai penibilă realitate a vieţii ţărăneşti.

Trebue să recunoaştem Fundaţiilor Regale şi d-lui prof. Dim. Gusti meritul celei mai [illegible] iniţiative de studiere a satului, la faţa locului, cu metodele ştiinţifice cele mai noui.

Primele modeste monografii de sate, primul muzeu al satului—aşa de mic, aşa de sărac, instalat într'una din sălile de jos ale Universităţii din Bucureşti,—au trebuit să suporte ca orice operă de început, ironia unora, sabotarea altora, vrăjmăşia celor mai mulţi.

Cu metodă şi cu stăruinţă opera s'a continuat. An cu an, lucrurile începeau să prindă forme tot mai precise. Sub înaltul imbold al Suveranului, opera a sporit, până când s'a ajuns astăzi la aceste echipe regale, cari împânzesc satele noastre ca să realizeze acolo una dintre cele mai de seamă lucrări.

Vom avea, în curând, o statistică temeinică a populaţiei ţărăneşti, de care este absolută nevoe pentru o precisă orientare în ansamblul complex al problemei rurale.

In afară de aceasta, în 64 de sate, alese din diferite regiuni ale ţării, se lucrează la strângerea datelor necesare pentru cercetarea gospodriei ţărăneşti. Vom ieşi, deci, din domeniul vorbăriei şi al aproximativului. Vom ştii pe temeiul cifrelor, situaţia economică adevărată a gospodăriilor ţărăneşti din toate regiunile ţării. Inutil să subliniem importanţa acestei opere. Din lucrarea aceasta, vor isvorî concluziuni menite să ducă la remedierea relelor de care suferă satul românesc.

Vom avea, în acelaş timp, o anchetă asupra problemei pulverizării lotului ţărănesc — problemă care trebue studiată şi tratată în aşa fel, încât să preîntâmpinăm primejdia reapariţiei chestiunii agrare sub o formă mult mai gravă decât aceia în care exista în 1918.

Vom avea o anchetă medico-socială, de care ministerul sănătăţii are absolută nevoe în opera ce anunţă acum.

Tot acest material, atât de trebuincios, este cules de tineretul universitar, care are astfel prilejul să vadă cum trebue să-şi întrebuinţeze energia şi pe ce căi se poate realiza adevăratu' naţionalism constructiv.

Tudor Teodorescu-Braniste

FOTOGRAFIILE

TUTUROR VEDETELOR

DE CINEMA

APAR MINUNAT

REPRODUSE IN

EXCELENTA REVISTĂ

Cinema

NOTE ŞTIINŢIFICE

Ceaţa şi undele ultrasonore

Ceaţa, marele vrăjmaş al aviaţiei, este actualmente obiectul unor studii şi experienţe aprofundate în Anglia şi în America.

S'a constatat că ea nu poate fi risipită decât prin condensare. In acest caz, vaporii din aer se dizolvă şi ceaţa se preface în ploaie.

Pentru a ajunge la acest rezultat trebue să introducem în ceaţă corpuscule, cari determină condensarea. Acum se studiază în aeroporturile engleze procedeele cele mai practice de proectare a nisipului în ceaţă. In acest scop se folosesc pistoale puternice, încărcate electric.

Această metodă de risipire a ceţii s'a dovedit foarte eficace. Din nefericire, este însă foarte costisitoare.

O serie de recente exprienţe, efectuate la „Institutul Smithsonien" din Washington au demonstrat că ceaţa poate fi risipită şi prin... muzică. Bineînţeles, nu e vorba de muzică obicinuită, ci de undele ultrasonore, acele vibraţiuni acustice cu o frecvenţă foarte ridicată şi imperceptibile pentru urechea noastră.

S'au obţinut astfel rezultate uluitoare: undele ultrasonore fac să oscileze straturi considerabile de fluid, aducându-le în stare de fierbere. Ca urmare, ceaţa se precipită sub formă de ploaie.

Pe baza acestor rezultate, s'a hotărît să se instaleze în câmpurile de aviaţie din Statele-Unite nişte sirene imense pentru producerea undelor ultrasonore şi se crede că în curând problema înlăturării ceţei va fi complect soluţionată.

Pământul devine mai greu

Din ultimele calcule astronomice, rezultă că pământul devine tot mai greu şi anume, greutatea planetei noastre creşte în fiecare an cu circa 70.000 de kg., din cauza bolizilor, al căror număr este evaluat la 146 de miliarde.

Luminatul prin radio

Luminatul străzilor şi al locuinţelor cu ajutorul unor lămpi strălucitoare, lipsite de filament şi aduse la incandescenţă, graţie undelor de radio, constitue obiectul unui brevet de curând obţinut de inventatorul francez Réné A. Coustal din St. Maur.

Noile becuri sunt suspendate în felul mingilor atârnate de pomul de Crăciun — prin nişte cârlige pe sârme ce servesc ca antenă unui minuscul emiţător de radio. Becurile pot fi deplasate în orice poziţie dealungul firului.

Noul bec fără filament are o formă sferică, iar în interior există un vid foarte intens, pereţii interni fiind căptuşiţi cu o pulbere chimică care devine fosforescentă, sau luminiscentă.

In acest scop, se foloseşte sulfit de zinc, tungstatul de calciu sau săruri de uranil. Când aceste substanţe sunt excitate prin undele electrice de inaltă frecvenţă, ele prezintă o luminiscenţă remarcabilă într'un vid înaintat.

Partea de sus a becului are o calotă de metal, care se termină într'un cârlig, pentru a putea fi atârnat de antenă.

In cazul iluminatului străzilor şi şoselelor, antena constă dintr'un singur fir. Pentru luminatul locuinţelor, antenele pot fi paralele sau în formă de evantai.

Curentul electric de inaltă frecvenţă, produs de un generator şi trimis în antenă, creează un câmp de înaltă frecvenţă în preajma antenei, ce pătrunde becurile.

Pământul se deformează

In general, se presupune că pământul reprezintă un teren absolut rezistent. E drept că uneori cutremurele car sdruncină aceast opinie.

Iată însă că de curând, un geofizician german, doctorul Lettau a stabilit că scoarţa terestră se înalţă cu câţiva milimetri în urma topirii marelor masse de zăpadă. Deasemenea, greutatea diferită a apei, din pricina fluxului şi refluxului, influenţează asupra bazinului mărilor, ca asupra unei băi de cauciuc.

S'a stabilit chiar că suprafaţa pământului în toată Europa de Nord a suferit o depresiune sensibilă, în urma masselor enorme de ghiaţă din ultima epocă glacială. Această depresiune tinde să dispară, încetul cu încetul, acum, după sute de mii de ani.

Negrii pot deveni albi?

Culoarea diferitelor părţi ale corpului omenesc — păr, piele ochi, etc. — depinde de natura şi cantitatea pigmenţilor ce-i conţine Maimuţele, care seamănă cel mai mult cu omul, au pielea foarte închisă. Gorila este aproape neagră

Se ştie, pe de altă parte, că pielea unei femei însărcinate devine adesea de o culoare mai închisă, din cauza schimbărilor ivite în pigmenţi. Aceşti pigmenţi, la rândul lor, depind de mecanismul hormonilor şi dau diferitelor părţi ale corpului culoarea lor respectivă.

In vârsta mai înaintată, părul omului înălbeşte, pe de o parte din cauză că pigmenţii dispar, încetul cu încetul, din păr, pe de altă parte prin influenţa hormonilor.

E interesant de semnalat că schimbările bruşte şi frecvente în culoarea păsărilor şi peştilor, în timpul perioadei de rut, evidenţiază şi mai bine corelaţia între culoarea pielii şi variaţiile hormonale.

Savanţii unguri Zondek şi Bier au extras, acum câţiva ani, hormoni dela mamifere, pe care le-au injectat unor peşti. Rezultatul a fost că peştişorii, imediat după această operaţie, au dobândit o culoare aurie, care a dispărut însă după câteva ore, când hormonii existenţi dinainte în corpul peştelui, au neutralizat puterea nouilor infuzări.

Aceiaşi experienţă a fost încercată cu un egal succes şi la broaşte.

Bazaţi pe aceste descoperiri, oamenii de ştiinţă au sugerat ideia că s'ar putea pune la punct un procedeu pentru transformarea culoarei corpului uman, chiar şi în cazul raselor omeneşti. Un profesor american F. Schirokauer lucrează actualmente la perfecţionarea unei metode de hormonoterapie, destinate să preschimbe pielea negrilor într'o culoare aproape albă. Deocamdată a reuşit să obţie o coloraţie apropiată de aceea a mulatrilor.

Un termometru uşor de citit

Se ştie că, în general, lectura indicaţiunilor la termometrele medicale este foarte anevoioasă.

Pentru a înlătura acest neajuns s'a pus de curând în serviciu, în Statele-Unite, un nou dispozitiv, având în centru, o coloană mercurială, în spate, o oglindă şi în faţă un fel de lupă, realizată printr'o îndoitură a sticlei servind drept conţinător.

Graţie acestui dispozitiv, putem observa cu uşurinţă, în toate poziţiunile, linia argintată, mult mărită, ceeace face imposibilă orice eroare

Senzaţia saturaţiei

De mii de ani oamenii mănâncă şi beau şi totuş, învăţaţii au mereu prilejul să descopere câte ceva nou în legătură cu foamea, pofta de mâncare şi nutriţia.

Intr'o lucrare de curând apărută asupra acestei teme, savantul german, profesorul doctorul Lauter, analizând substratul fiziologic al saturaţiei prin alimentaţie, susţine că, în gradele distincte, ea se caracterizează printr'o senzaţie de plinătate şi tensiune, nu numai a stomacului ci şi a întregului organism. Această senzaţie se exercită sub forma unei presiuni asupra regiunilor alăturate ca: pieptul organele de respiraţie şi circulaţia, etc.

O experienţă, făcută în acest sens a dovedit dreptatea unei asemenea ipoteze. S'a injectat unei persoane aer în stomac şi rezultatul a fost că omul s'a simţit, nu numai plin, dar şi săturat, ca în urma unei mese abundente. Se pare că în stomac există mult mai multe enigme decât se bănuia până acum...

Ing. I. S.

Femeia iubită de Liszt

Intr'un volum din colecţia „Rayons d'Histoire" lansat de Prix Fémina — Helène Vacaresco, Claude Aragonnès, evocă în culori vii perechea cea mai romantică a secolului al XIX-lea, Marie d'Agoult şi Frantz Lisza.

Marie d'Agoult a înfruntat, în adevăr, pentru tânărul şi gloriosul Liszt, regulele sociale şi familiale Chiar şi posteritatea s'a arătat dură şi nedreaptă pentru ea ca şi rivalele ce au invidiat-o. Povestea vieţii sale a fost acea a unei dragoste mari şi a unei mari dureri. Totuşi destinul ei rămâne un destin sublim: zece ani de dragoste, turburaţi de furtuni, căci amândoi erau stăpâniţi de un orgoliu neîmblânzit şi apoi trăiau în climatul frenetic al unei epoce de înaltă tensiune. Se poate socoti totuşi ca o femee norocoasă deoarece Liszt a cunoscut prin ea durerile şi bucuriile din care s'a zămislit opera sa cu un accent de umanitate incomparabil. De sigur nici aceasta, nici trei copii frumoşi, înzestraţi cu daruri excepţionale nu i-a putut lega pentru multă vreme.

Legătura lor, care a provocat la început scandal, semăna totuşi prea bine cu o căsătorie, în care îi lega interese şi tandreţe comune şi ea s'a desfăcut ca o căsătorie până în cele din urmă. Ea, femeia de lume, intelectuala, s'a întors în saloanele sale, în Parisul şi spre cărţile iubite. El maghiarul nomad, spre succesele sale de virtuoz, spre Weimar şi Woronince, spre prietenia cu Wagner şi noua sa dragoste Carolyne de Sayn-Wittgenstein. Dar partea Mariei d'Agoult a fost cea mai bună, căci ea a fost dragostea arzătoare a unei perechi tinere, douăzeci de ani ai ei, treizeci ai artistului, şi aceasta a făcut din ei perechea cea mai frumoasă şi cea mai tipică a romantismului.In jurul ei rivalitatea princesei Carolyne şi zelul prietenilor, au creiat o legendă care nu s'a putut risipi decât cu timpul, când s'au descoperit şi adunat documentele şi corespondenţele, în cea mai mare parte inedite, precum şi atâtea mărturii răspândite în literatura epocii.

Claudia Aragonnès ne-a arătat, în cartea premiată de Femina şi D-ra Elena Vacaresco, adevărata existenţă „appassionata" a acestei divine perechi. Documentele decizive şi esenţiale ale acestor cercetări au fost cele două volume de corespondenţă a lui Liszt şi Marie d'Agoult, apoi memoriile ei. Umbrele şi şubrezeala legăturilor omeneşti se simt de timpuriu, dar şi durerea cu care se consumă patima şi se despart două inimi, pe care le-a unit iluzia dragostei.

Marie d'Agoult a plătit se înţelege cel mai scump şi a avut partea cea mai mare în durere, pentru că ea a avut mai mult de sacrificat. Căzând din înălţimea visului ei pe pământ, ea s'a găsit în mijlocul atâtor probleme delicate cărora a trebuit să le facă faţă. Mândria atitudinii sale a aţâţat încă mai mult opinia publică.

Ceeace impresionează în Marie d'Agoult şi Claudia Aragonnès, pe lângă patimă, este neliniştea ei sufletească o nelinişte care nu e romantică ci morală, adică cu rădăcini adânci într'un suflet ales.

Apoi inteligenţa ei, în afară de orice margini Daniel Stern, pseudonimul cu care îşi semna operele literare, se dovedeşte nu numai una dintre femeile de spi rit cele mai strălucitoare, dar şi ca una dintre cele mai inteligente ale secolului. Ea aparţine clasei de femei ce mânuesc ideile în scrierile lor şi în special ideile politice. Contimporanii săi au comparat-o cu d-na de Stael, numind-o a doua Corinne.

Claudia Aragonnès a căutat să regăsească personalitatea ei unică sub aspectele aparenţei diverse româneşti şi să reconstitue figura adevărată a fiinţii acesteia, care s'a căutat pe sine, cu înverşunare, în dragoste, în artă şi cugetare. Cartea sa a urmărit şi a reuşit să descopere taina acestei interesante, atrăgătoare şi rău cunoscute personalităţi.

Notele unui umil medic de provincie

De multe ori o femee iubeşte pentru că se plictiseşte şi nu mai iubeşte, pentrucă s'a plictisit.

In dragoste, important nu este să dai mult, dar ceeace dai să dai cu artă. Calitate, nu cantitate.

In căsnicie sau aluneci incetişor, sau te asvârli cu ochii închişi. Sau te culci pe linia ferată şi aştepţi liniştit să sosească trenul sau te azvârli deodată înaintea lui.

Surprizele căsătoriei sunt mari pentru ambele părţi. După nuntă poţi constata cu oroare că fiinţa dragă are perucă, că un ochi e de sticlă, că-i curge o ureche, că nasul e de parafină, că dantura e falsă, că poartă corset pentru scolioză sau umăr strâmb, că are picior plat sau scurt. Aceasta în cazurile cele bune, căci în cazurile cele rele, sunt surprize ce nu se pot spune.

Femeia este mult mai nenorocită în căsnicie decât bărbatul, totuşi toate sforţările ei tind spre căsătorie. Işi caută singură condiţiile nenorocirii ei, pentrucă nu poate face altfel, pentrucă soarta femeii este să fie nenorocită.

VIAŢA TEATRALA

PROBLEME SHAKESPEARIENE

IV

REGIA

de GH. NENIŞIOR

După cum remarcam în cronicele anterioare, acela căruia îi este dat să se apropie de materialul shakespearian, se trezeşte în faţă cu un mănunchiu de posibilităţi atât de variate, atât de inedite, încât riscă să-şi piardă capul.

Regisorul pus în faţa acestui material, are desigur cea mai grea sarcină de îndeplinit. El trebue să rezolve unica problemă ce ţine cu adevărat de esenţa operei shakespeariene, adică trebue să realizeze scenic un text conceput şi realizat numai într'acest scop.

Shakespeare scriind doar pentru teatru, textele sale se adresează direct aceluia care este pus să le valorifice scenic, adică regisorului. Cu alte cuvinte regisorul, făcând abstracţie de tot ce s'a scris, de tot ce s'a elaborat şi criticat în jurul operei shakespeariene, este în contact direct cu creatorul, având misiunea de a da textului coloritul şi adevărul în spiritul cărora a fost creat.

Sarcină nu numai foarte grea, dar foarte ingrată din cauza multiplelor posibilităţi de interpretare pe care textul le oferă regisorului. Să ştii a alege calea cea dreaptă şi a te apropia cât mai mult, de ceeace a fost spectacolul elizabetan, ni se pare a fi ţinta normală a regisorului. Nu a fost şi nu se întâmplă totdeauna la fel, şi aşa trebue explicat faptul că unele piese shakespeariene — despre care ai impresia netă că nimic nu le poate doborî şi că simpla lor debitare pe scenă constitue un criteriu de realizare — nu au succesul cuvenit.

Unii regisori dau o importanţă disproporţionată decorurilor, realizând spectacolul shakespearian într'un cadru greoi, prea bogat, prea colorat, care are darul de a fixa atenţiunea publicului în dauna textului. Aceşti regisori, care utilizează metoda de mai sus nu numai la spectacolele shakespeariene, dar în toată activitatea lor regisorală, au reuşit să devieze sensul exact al punerii în scenă, asimilând-o pentru marele public, cu decoraţia. Adeseori când se spune „că a fost o montare superbă", publicul se gândeşte doar la partea decorativă, confundându-se noţiunea de regie cu aceea de pictură.

Astfel concepută, punerea în scenă a unei opere shakespeariene, este iniţial compromisă. Textul lui Shakespeare n'are nevoie de o decoraţie bogată spre a se putea valorifica scenic. Din contra, el a fost creat anume pentru un cadru simplu, cuvintele având misiunea de a-l suggera în toată amploarea, în toată măreţia lui. Spectacolul elizabetan se desfăşoara într'o simplicitate uimitoare. Cortina nu exista. Deaceea toate finalurile pieselor lui Shakespeare se terminau prin ridicarea cadavrelor de pe scenă într'un marş funebru, când era vorba de o tragedie, şi printr'un epilog, când era vorba de o comedie, tocmai pentru a suplini, prin gesturi, atitudini sau cuvinte, lipsa unei cortine. Apoi, cercetătorii au reuşit după eforturi meritorii să reconstitue complet nu numai scena elizabetană, dar şi modul de desfăşurare al spectacolului. Decorurile erau inexistente. Mai toate aveau ca fond o pânză, foarte rar pictată. Un pom reprezenta o pădure, o floare o grădină, o coloană un palat şi aşa mai departe. Astfel se şi explică bogăţia şi pitorescul versurilor, care aveau destulă forţă de a complecta prin ele însăşi, prin plasticitatea imaginelor, cadrul în care se petrecea fiecare tablou.

Furtuna din „Regele Lear", actul al patrulea, nu are nevoe să fie însoţită, cum se obişnueşte, cu trăznete, fulgere şi şuerat de vânt. Adevărata furtună e în inima bătrânului rege, şi cuvintele au în ele, aproape onomatopeic, această izbucnire a forţelor naturale.

Când a montat „Imblânzirea îndărătnicei" (am luat titlul adoptat de d. Haig Acterian în volumul său „Shakespeare", titlu ce ni se pare cel mai nimerit, nefiind vorba de „Femeia îndărătnică", ci tocmai de „The tamming of the Shrew""), marele actor francez Gemier, imaginase un lucru inedit, dar care era foarte apropiat de cadrul spectacolelor elizabetane, anume de a înlocui fiece decor cu o pancartă mare, pe care era scris în litere uriaşe, locul în care se petrece acţiunea.

Deaceea credem că adevăratul regisor, nu va căuta niciodată să îngreuneze un spectacol shakespearian cu bogăţia de decoruri sau jocuri de lumină. E îndeajuns să cercetăm machetele făcute de un mare regisor ca Gordon Craig, pentru a vedea spre exemplu la Hamlet (o scară întinsă cu un fundal mare negru) sau la Macbeth (o stâncă imensă pe un cer roşu), măreţia redată cu cea mai desăvârşită simplicitate. Intr'un astfel de cadru, textul are putinţa de a se mişca în voe, de a se realiza aşa cum îi convine, aşa cum special a fost creat spre a se realiza.

Pentru jocul actorilor, — principala sarcină a unui regisor — rolul său ni se pare cât de redus posibil. Textul shakespearian este iarăşi atât de complect în indicaţiuni, fiece vorbă arătând nu numai gestul cu care trebue în mod logic să fie însoţită, dar şi tonul cu care trebue debitată, încât un bun regisor, va reuşi întotdeauna să realizeze un spectacol corect, dacă va cerceta cu o deosebită atenţiune textul şi nu va eşi din el. Tonul general, atitudinea de ansamblu şi în special ritmul cu care trebue spus versul, pentru fiecare interpret în parte, vor fi îndatoririle principale ale regisorului.

Se va putea remarca atunci, că, sarcina regisorului este foarte uşoară, din moment ce nu are a se preocupa de decoruri, iar în ceeace priveşte jocul actorilor, fiindu-i deajuns să urmărească cu deamănuntul textul.

Tocmai pentru aceste motive rolul regisorului devine extrem de greu, mai întâi fiindcă ceeace este mai greu în artă, e să fi simplu, şi al doilea fiindcă tentaţia este mult prea mare. Ţi se oferă atâtea posibilităţi de interpretare, încât oricine are tendinţa de a-şi afirma propria-i personalitate în dauna lui Shakespeare.

Dar, chiar dând textului această precădere aproape totală, şi totuşi un regisor nu poate fi sigur de reuşită, fiindcă adevărata lui sarcină, — credem noi — este de a şti să scoată din imensitatea materialului shakespearian, ceeace trebue, şi de a păstra pentru scenă, un text, care astfel amputat, să reprezinte o cât de fidelă copie a modelului creat de Shakespeare.

Să nu se creadă că afirmăm o absurditate. Textul shakespearian aşa cum ni s'a păstrat azi, nu poate fi jucat integral, fiindcă el nu reprezintă în mod fidel versiunea realizată scenic pe vremea lui Shakespeare. Aproape totalitatea pieselor lui au fost, dacă nu dublate, cel puţin mărite cu o treime de cei ce le-au editat. Astfel se şi explică multitudinea de versiuni pentru fiece text shakespearian, şi astfel se explică deasemenea că nu se poate niciodată reprezenta în totalitatea ei o piesă shakespeariană, fiind prea lungă. In două rânduri Shakespeare ne indică durata unei reprezentări (Prologul din „Romeo şi Julietta" şi prologul din „Henric al VIII-lea), care este de două ceasuri — fără pauză, pe vremea aceea spectacolul jucându-se dintr'una. Azi, dacă am reprezenta un text shakespearian în totalitatea lui, ar trebui, cel puţin patru ore. De unde rezultă că textul aşa cum ne-a parvenit este supraîncărcat cu pasagii ce nu au fost ale lui Shakespeare. Rolul regisorului va fi deci în a şti să elimine ceeace este de prisos. Rol extrem de delicat şi care presupune, nu numai o cunoaştere amănunţită a textului, dar şi un instinct special de înţelegere şi interpretare în cadrul noţiunilor de artă dramatică.

La aceasta se reduce pentru noi, arta de a regisa pe Shakespeare, şi aceasta este calea pe care o credem justă, pentru a valorifica cu cei mai mulţi sorţi de izbândă, un text shakespearian.

Cavalerii Sfântului Nepomuk

Onorabilul senator de New-York, d. Svetoslaw Weweritzka Slovacek, unul din regii Statelor-Unite, intra în al şaizecelea an al existenţei, înconjurat de o familie numeroasă, iubitoare, stimat de concetăţeni şi pregătit, sufleteşte, să'nceapă o activitate nouă, pe tărâmuri necunoscute.

Originar din Praga, venise în America de mult, de patruzeci de ani, aducând secretul fabricărei faimoasei şunci din patrie, impunând acest produs, la început în Chicago, apoi pe tot Continentul de Nord şi ajungând miliardar.

Bătrâneţea, care se anunţă majorităţii muritorilor printr'un dezechilibru, un declin al organismului, trezea în domnul senator Svetoslaw Weweritzka Slovacek o nelinişte spirituală de esenţă cu totul superioară. Elanuri mistice îl înstelau, întraripări îl purtau spre lumi de nebănuită fericire.

In primul rând, renăşteau amintirile copilăriei, cu sunetele şi miresmele de odinioară; nostalgia patriei prindea contururi, întâi fumurii, nelămurite, cari se precizară, într'o bună zi, subt o formă simbolică, dar cu atât mai intensă şi mai sintetică.

La un moment dat, — momentul propice tutulor cristalizărilor — revelaţiunea divină transmise onorabilului senator suggestia că este o reîncarnare a Sfântului Nepomuk, patronul Boemiei. Acest ordin misterios pecetlui voinţa senatorului.

Svetoslaw nu mai era Weweritzka Slovacek, ci Ion din Nepomuk. In fiecare zi, această convingere devenea mai fermă, transformându-se într'o realitate aproape materială.

Povestea sfântului e scurtă şi impresionantă.

Pe la sfârşitul veacului XIV trăia la curtea regelui Wenceslas al Boemiei călugărul Ion, predicator şi confesor al reginei Ioana. El era originar dintr'un târg numit Nepomuk. Se pare că la o spovedanie, Regina i-ar fi mărturisit comiterea Marelui Păcat. Wenceslas simţise, dar n'avea încă dovada, că mândria lui de soţ fusese umilită. El găsi că drumul cel mai scurt care ducea la virtutea soţiei sale, era trădarea duhovnicului. Dar Ion din Nepomuk refuză să calce taina spovedaniei. Nici o informaţie precisă nu scăpă din gura predicatorului regal.

Nici viclenia monarhului ultragiat, nici chinurile, nici ispitele, nici ameninţarea cu moartea nu clintiră sublima încăpăţânare a călugărului. Mânia regelui nu cunoscu margini. Condamnat la moarte, Nepomuceanul fu aruncat depe podul astăzi ilustru, în apele Moldovei şi lapidat. Când mai târziu, căutară sub pietre şi subt valuri, cadavrul, aflară chipul lui Ion surâzător, iluminat, iar în jurul frunţii sale plutea, împodobit cu luceferi, cercul de aur al martirilor.

(Această coroană înstelată încunună astăzi toate statuile sfântului, pe poduri şi la răscrucea drumurilor, în Europa Centrală).

Omorât în 1383, sanctificat în 1729, proclamat patron al Boemiei şi protector al exilaţilor, Ion din Nepomuk simbolizează jertfa confesorului, care mai bine piere, decât să devie sperjur.

● ● ●

Fără îndoială, afinităţi prea mari nu existau între sacrificiul sublim al predicatorului regal şi viaţa paşnică a negustorului de şunci. Nici asemănarea fizică nu îndrituia pe domnul Svetoslaw Weweritzka Slovacek, să se creadă reîncarnarea lui Nepomuk, dar poruncile dumnezeeşti sânt mai presus de voinţa, calculele şi deducţiile noastre: metempsichoza se efectuase şi onorabilul membru al senatului american era obligat să retrăiască, în beatitudine, fiinţa mucenicului.

Nu vedea însă forma subt care să execute ordinul divin. Conştiinţa că este Ion din Nepomuk nu satisface dorinţele iluminatului din el, care se cerea trăit aevea, din plin, măcar câteva minute. Chinul acesta, amestecat cu dulcea prezenţă, preocupau pe veneratul milionar; absenţele sale, reveria profundă a ochilor albaştri, dădeau familiei şi funcţionarilor impresia că patronul nu e în toate minţile. Eroare profundă! Nici o rotiţă din mecanismul intelectual şi trupesc al senatorului nu şovăia; avea, în plus, o aripă, — şi atât.

Conştient că se găseşte într'un caz special, el nu se destăinuia nimănui, ca să nu fie luat drept ţicnit. Această tragică tăcere poleia cu melancolie tainicul său extaz.

Iată, însă, că într'o zi, mult aşteptatul povăţuitor se ivi: era Monseniorul Mrazna, Episcopul cehoslovac din Chicago.

D. Slovacek, îi povesti minunata sa păţanie, cerându-i un sfat: cum să încarneze el, din când în când pe Sfânt, măcar un sfert de oră, să fie luat şi de alţii drept Ion din Nepomuk, să poarte haină monacală şi cercul cu luceferi al martirului ca să-şi potolească, pentru o vreme, neliniştea sacră.

Cum oaspele din Chicago nu înţelegea bine genul de exibiţionism pe care-l preconiza onorabilul senator, acesta îi explică:

— Am aşa, un fel de impuls de-a juca, fie pe o scenă de teatru, fie într'un film, rolul sfântului. Cum, însă, nici situaţia, nici vârsta mea, nu-mi permite să mă deghizez şi să apar în public, şi cum, totuşi, ard de nevoia ca mii de oameni să mă socotească drept Nepomuk, măcar câteva minute, caută rogu-te Prea Sfinţia Ta, forma în care să-mi retrăesc, din când în când, existenţa anterioară!

Episcopul Mrazna nu-l contrazise, deşi era convins că onorabilul senator vorbeşte nerozii.

Ca orice prinţ al bisericei, posesor al marilor taine şi al jongleriilor mistice cu cari e întreţinută nevoia de elevaţiune a maselor, Monseniorul din Chicago ştia că prea fericitul Nepomuk n'a existat. Deci, n'a fost posibil nici sacrificiul său, necum a sa reîncarnare. Inventat de clerul catolic, nevoit să opună o figură similară reformatorului Huss, ars pe rug în 1415 şi devenit sfânt naţional, imaginarul confesor al reginei Ioana — pe care nici o cronică a vremei nu-l pomeneşte — a trecut din legendă, în istorie. Sacra mistificare a devenit o realitate sufletească. Azi, Ion Nepomuceanul, sau mai pe scurt, Nepomuk, face o concurenţă redutabilă idolului hussit şi, încoronat de stele, binecuvântează apele şi răspântiile, spre marea satisfacţie a partidei catolice din Cehoslovacia.

Aceasta o ştia prelatul, dar n'o ştia miliardarul.

Cum Monseniorul n'avea nici un interes să răpească d-lui Slovacek iluzia înălţătoarei metempsichoze şi cum venise înadins dela Chicago, să-l caute pe senator şi să-l facă adeptul unor planuri recente ale Prea Sfinţiei Sale, Mrazna găsi o minunată soluţie, care împăca atât nevoia lui Svetoslaw de a se dedubla, cât şi perfectarea instituţiei organizate de Episcop şi asociaţii săi.

Nu-i trebui mai mult de o săptămână şi, după o nouă călătorie dela Chicago, ingeniosul prelat expuse multimilionarului următorul proect:

„Se întemeiază o societate secretă pentru combaterea alcoolismului".

— De ce secretă? se miră Svetoslaw.

— Fiindcă, în primul rând, orice propagandă e mai eficace făcută din umbră. In al doilea rând duşmanii prohibiţionismului nu vor putea lupta cu forţele oculte. Cum aceşti duşmani câştigă din ce în ce mai mult teren, ameninţând legea în însăşi existenţa ei, membrii nouei asociaţiuni, vor combate prin presă, cinematograf, parlament, amvon, şi mai ales prin persuasiunea individuală, secondând autorităţile în războiul cu flagelul. Un nou val de anti-alcoolism va trebui să inunde Statele-Unite.

„In gloria celui ce protejează pe exilaţi şi a preferat să moară decât să-şi trădeze taina, această asociaţie îşi va alege ca patron pe victima regelui Wenceslas; membrii ei se vor numi „Cavalerii Sfântului Nepomuk". In fiecare an, la 26 Mai, delegaţi ai tuturor filialelor se vor întâlni în marele templu din New-York şi acolo, în faţa miilor de cavaleri, pe estrada consacrată ceremoniilor, se va reprezenta, ca într'un mister medieval, pătimirea şi sanctificarea eroului. Onorabilul senator Svetoslaw Weweritzka Slovacek va putea, în felul acesta, să-şi realizeze metempsichoza, interpretând pe duhovnicul reginei Ioana.

Miliardarul aplaudă ca un copil ingenioasa combinaţie. Intreaga construcţie denota un extraordinar simţ arhitectonic, la slujitorul altarului. Planul acestui monument spiritual era studiat până în cele mai mici amănunte, cu reculegerea şi răbdarea pe care o pun, de veacuri, colegii benedectini din Franţa, ai călugărului Mrazna, în prepararea magicelor licori verzui sau opaline. Picătură cu picătură era trecută şi această operă anti-alcoolică, prin filtrul monahal.

Onorabilul senator îi urmărea execuţia cu extaze de neofit.

1. Se întemeiază o societate secretă pentru combaterea alcoolismului.

2. Membrii acestei societăţi se vor numi „Cavalerii Sfântului Nepomuk".

3. Ei se vor împărţi în 9 grade.

4. Cavalerii de primul grad vor plăti, ca taxă de înscriere, 10 dolari şi cotizaţie anuală tot 10 dolari.

5. Cei de gradul al doilea vor plăti, 10 dolari taxă de avansare şi aceiaşi cotizaţie.

6. Cavalerii de gradul trei sânt scutiţi de taxa de avansare şi de cotizaţie, în schimb vor aduce Ordinului trei membri noui.

7. Pentru avansarea la gradul patru, candidatul va trebui să aducă şapte membri noui.

8. Pentru avansarea la gradul cinci, candidatul va trebui să aducă alţi nouă membri.

9. Gradele 6 şi 7 se vor acorda de către Consiliul celor nouă membri de gradul 8 fără nici o obligaţie pentru candidaţi, numai pe baza serviciilor excepţionale aduse Ordinului.

10. Dacă numărul membrilor este nelimitat până la gradul 7 inclusiv, din gradul 8 vor face parte maximum 9 membri.

11. Gradul 9 îl vor deţine trei cavaleri, şefii supremi, designaţi de Consiliul celor 9 cavaleri de gradul 8; numele acestor trei cavaleri supremi va fi tăinuit tuturor gradelor inferioare.

12. Cavalerii Sfântului Nepomuk sânt obligaţi prin jurământ, să nu-şi facă nici un rău, prin propria lor mână, unul altuia; din potrivă, ei trebue să-şi dea ajutor frăţesc în orice împrejurare.

13. Sediul central va fi la New-York. In fiecare an, se va ţine în templul din New-York marele convent, cu delegaţi ai tutulor oraşelor. Acest convent va avea loc la 26 Mai, ziua aniversară a sfântului, când se va mima şi declama pe estrada principală, martiriul Patronului.

14. Atât timp cât va fi în viaţă d. Svetoslaw Weweritzka Slovacek, nici o altă persoană nu va vea dreptul să interpreteze rolul lui Nepomuk. In dispoziţiile sale testamentare, onorabilul senator va binevoi să menţioneze ce devine sfântul, odată onorabilul senator mort.

● ● ●

— Toate mi se par excelente!... aprobă d. Slovacek. Mă cam îndoesc, însă, de succesul întreprinderei noastre... Nu văd ce avantagii ar avea cavalerii ordinului, ca să se 'mbulzească în jurul acestei idei, să depună o activitate atât de lăudabilă, fără nici un interes personal şi imediat.

Bunul episcop surâse, lăsându-şi pleoapele uşor şi, cu un gest liniştitor al mâinii, asigură pe veneratul parlamentar că s'a gândit şi la asta.

El scoase din geantă o altă foae, cu un fel de expunere de motive a proectelor de statute. Această expunere de motive era confidenţială. Iată şi spiritul ei:

— Fidelii sânt atraşi spre societăţile secrete

Povestire de VICTOR EFTIMIU

din mai multe îndemnuri. Spre noi ar veni din următoarele:

„Cam 10% sentimentul patriotic, combaterea alcoolismului. 20% impulsul pe care-l simte oricine să aibă o taină în viaţă. A fi părtaşul unei organizaţii oculte satisface nevoia de romantism cu care am venit pe lume fiecare.

30% siguranţa că, fiind membru al unei societăţi cu vaste ramificaţii, poţi apela oricând şi oriunde la concursul semenilor tăi. Sensaţia de a avea mii şi mii de fraţi pe această vale a plângerei, te întăreşte, te îndeamnă la muncă şi idealism, te consolează de alte amărăciuni ale vieţii.

— Mai rămân 40% obiectă, cu timiditate, miliardarul.

— Aceşti 40% constitue marea rezervă, taina succesului, exclamă, triumfător, monseniorul. Atenţiune! „Propagandiştii cauzei noastre vor aduce adepţi, oferindu-le revelaţiunea mistică, la primul grad, şi îndemnându-i să ajungă mai curând la gradul II, de unde încep avantagiile. In gradul II, li se dă de bănuit ce avantagii vor avea la gradul III,

— Şi ce avantagii vor avea la gradul III?

Fiecare cavaler de gradul III va vea dreptul de aşi procura 333 centilitri de vin pe zi, la o adresă dată de fratele secretar.

— Pardon ! întrerupse domnul senator, căruia i se păru că nu auzise bine.

— Un litru de vin la trei zile!... întări, foarte dulce, monseniorul.

„Vinul pur este o binefacere nu numai a zeilor antici, dar însăşi Mântuitorul a spus: „beţi din vinul acesta toţi, acesta e sângele meu..." La grecii vechi, oamenii cari beau apă erau socotiţi trişti, mizantropii periculoşi optimismului social, în vreme ce elanul, generozitatea, aparţineau băutorilor de vin. Aşa şi noi, vom răsplăti cu licoarea zeilor pe cavalerii sfintei noastre cauze, ardoarea lor în triumful ideilor noastre!".

D. Weweritzka era năucit de subtilităţile eminentului prelat. Acesta, descoperind în partener, înclinări mistice, excita şi teroriza aceste instincte, impunând miliardarului sacrificii de conştiinţă pe altarul idealismului.

Fire eminamente onestă, d. Svetoslaw Weweritzka Slovacek se simţea în fraudă prin faptul că organizase o'ntreagă societate, pentru propriile sale desfătări metafizice. Episcopul sublinia, onctuos, trişeria, aducându-l în stare de inferioritate. Domnul senator nu-şi mai acorda forţa morală de a controla, revizui şi pune la punct scamatoriile Prea Sfântului şi astfel o'ntreagă mafie, cu aspecte sublime, se întreţesea subt egida respectatului membru al parlamentului american.

Moneniorul continuă:

— Cavalerii de gradul al patrulea vor avea dreptul, pe lângă cele 333 grame de vin cotidiane la 100 centilitri de alcool pur. In plus de fiecare membru nou pe care-l vor aduce, peste obligaţia legală de 7 membri vor avea dreptul la 100 grame alcool pur pe zi.

— Mă rog, acest drept va fi real sau iluzoriu? De unde-şi vor procura alcoolul?

— Fratele secretar, bineînţeles cavaler de gradul opt, le va da adresa localurilor cari posedă rezervele de spirt curat, necesare sfântului nostru ordin.

— Şi cavalerii vor consuma tot alcoolul la care au drept? Sau vor putea da şi familiei lor?

— Strict interzis. Vor avea, cel mult, autorizaţia să vândă cavalerilor de gradul I şi II, cât vor crede de cuviinţă din porţia lor... Aceasta spre a stimula zelul neofiţilor!

„Gradele 5, 6, 7 şi 8 vor avea avantagii din ce în ce mai mari. Prin fratele secretar îşi vor putea furniza şampanie, liqueruri fine şi chiar cocaină. Iţi spun toate lucrurile acestea cu durerea în suflet, dar cum nu putem schimba firea omenească, trebue s'o corijăm în marginile ei. Răul se scoate prin rău. Necuratul nu va fi învins decât de legiunea îngerilor căzuţi. Aşa a spus-o Ezechiel, aşa a dovedit şi experienţa veacurilor!..."

Pornit pe calea metempsichozelor, d. Slovacek vedea în Monseniorul Mrazna, reîncarnarea lui Ignatiu de Loyola, a lui Mazrin şi a tutulor prelaţilor-diplomaţi, jurisconsulţi sau oameni de stat, cari au ilustrat istoria universală. Preocupat mai mult de latura aceasta a subiectului, el lăsa pe al doilea plan actuala înfăţişare pământească a episcopului. De asemeni, nu voia să se gândească prea mult nici la expunerea de motive a statutelor, prea subtilă, aproape diabolică, pentru un simplu şi onest negustor de şunci ca dânsul.

Graţie ingeniozităţii Monseniorului, care făcea numeroase călătorii la New-York şi Philadeplhia, societatea fu alcătuită mai curând decât s'ar fi aşteptat însişi iniţiatorii ei. Fluviul credincioşilor sporea din zi în zi, salutând în onorabilul senator, pe intemeetorul ordinului, ceiace era o eroare, căci adevăratul fondator era Episcopul Mrazna, care, modest ca un adevărat slujitor al bisericei, lăsa altuia această glorie şi răspundere. Altă eroare o constituia faptul că veneratul miliardar era socotit de unii ca şef suprem al cavalerilor. Emigrantul din Praga n'avea şi nu râvnea acest titlu.

Precum ştim, statutele confreriei, redactate de Mrazna, împărţiau pe membri în nouă grade. El însuşi, ca şi d. Slovacek, n'aveau decât gradul opt, cele trei demnităţi supreme — trei cavaleri de gradul nouă — urmând să fie ocupate de personagii anonime şi invizibile, al căror rol în stat îi împiedica să facă parte din asociaţii secrete. Precum veţi fi bănuit — şi cum se aflase şi în rândul cavalerilor — aceşti conducători erau preşedintele Statelor Unite, Amiralul flotei şi Primul magistrat. Se şoptea, totuşi, că nu Amiralul flotei este al doilea cavaler suprem, ci arhiepiscopul New-Yorkului, iar alţii susţineau că primul magistrat se retrăsese, ca să lase locul d-lui Ford sau unei femei ilustre, soţie de miliardar. Numai prezenţa Preşedintelui Statelor Unite n'o discuta nimeni.

In orice caz, cei trei cavaleri supremi aveau puteri nelimitate; ei administrau fondurile — cotizaţiile membrilor — închiriau sau construiau temple şi plăteau parlamentarii, ziariştii, fabricanţii de filme, conferenţiarii, etc. cari trebuiau să susţină legea prohibiţionismului, demonstrând ravagiile alcoolului. Nimeni nu putea să ceară socoteală acestor iluştri conducători; ei mergeau atât de departe cu devotamentul pentru instituţie, încât acopereau din propria lor pungă diferenţa de cheltueli, mult mai mari ca veniturile.

Şefii supremi puneau o ardoare incomparabilă în combaterea alcoolismului; exemplul lor era urmat de gradele inferioare, stimulate de Mrazna şi ceilalţi cavaleri 8; opera comună se întărea zi cu zi, salutată de stima şi entuziasmul tuturor patrioţilor.

La primul convent anual — în templul din New-York luau parte peste 3.000 de fideli — Svetoslaw Weweritzka Slovacek îşi realiză, în sfârşit, marele vis, jucând rolul lui Nepomuk, într'o lucrare dramatică reconstituită de episcopul cehoslovac din Chicago. Prima scenă era confesiunea reginei adultere. A doua, intrarea lui Wenceslas, care ordonă duhovnicului să-i desvăluiască taina. Rezistenţa acestuia. Ameninţările monarchului. Condamnarea la moarte şi prăvălirea de pe pod. Lapidarea. (Câteva sute de fideli acopereau cu bolovani de cârpă pe senatorul interpret).

Apoi veneau îngerii (cavaleri de sex feminin cărora li se atârnaseră de umeri aripi ocazionale) şi ridicau, cu gesturi estatice, fiecare piatră. Sfântul se ivea de sub movilă radios, cu o coroană de stele în jurul capului, în vreme ce regina Ioana dădea mici ţipete de satisfacţie, iar regele Wenceslas întorcea spatele cu oroare şi remuşcări, frământându-şi pumnii. Urma beatificarea şi apotheoza. Momentul era solemn. Reflectoare bine ascunse aruncau snopi de lumină pe grupul ce închipuia sanctificarea, orchestre, orgi, patefoane cu amplificatoare şi coruri disimulate, propagau subt bolţile şi pe coridoarele templului, efluvii de armonie.

Svetoslaw Weweritzka Slovacek era, cum se spune în mod obişnuit, în al noulea cer, ceeace nu constituie o senzaţie mediocră, chiar pentru cineva care locuieşte la al 34 etaj al unui sgârie-nori. Noaptea de 26 spre 27 Mai el o dormi uşor şi suav ca un heruvim. Scăpat de obsesia dublei sale personalităţi, onorabilul senator era fericit ca o femeie care a născut şi aştepta, cu spaimă şi deliciu, reîncarnarea nouă, ce se va zămisli într'ânsul, ca un prunc, până la anul.

De trei ori, în trei ani se repetă ceremonia, în faţa unor ascultători din ce în ce mai numeroşi şi mai aleşi.

Cavalerii Sfântului Nepomuk trecuseră de 100.000. Temple mari se ridicau la Chicago, la Filadelfia şi alte centre. Propaganda anti-alcoolică avea o amploare şi o intensitate necunoscută. Iar serbările conventului întreceau, ca fast şi emoţie artistico-religioasă, tot ce se face similar în teatrele şi catedralele bătrânei Europe.

In sunete de orgă şi de clopote, cei trei cavaleri supremi apăreau, anual, pe estradă, cu faţa acoperită, cu lungi mantale de catifea neagră pe umeri. Pe spatele mantalelor, brodată cu fir-de-argint, era o sticlă de alcool, pe care scria „otravă". O hârcă şi două ciolane încrucişate subliniau butelia şi sensul ei.

Un ritm impetuos şi grav acompania destinele magnificei asociaţii.

Toate ar fi mers de minune, fără intervenţia unui inspector de poliţie, Tom Sincler, membru fervent al Ordinului, cavaler de gradul opt şi pe care interese personale îl integraseră în desinteresarea unanimă. Excelent propagandist — dovadă că înaintase până la maximum — el nu-şi neglija profesiunea de detectiv.

Fost azistent al facultăţii de filozofie din Cleveland, Tom Sincler îşi înobila şi îşi fortifica meseria actuală cu reminescenţele primei sale cariere.

Convins că misticismul — acest sentiment septentrional — este, de cele mai multe ori canalizat, exploatat şi standardizat de preciziunea şi spiritul materialist al mediteraneenilor, Tom Sincler, după lungi şi discrete investigaţii, ajunse la convingerea că iluminarea slavă a onorabilului senator Svetoslaw Weweritzka Slovaceck este firma la adăpostul căreia lucrau trei gangsteri celebri, regii contrabandiştilor de alcool: italianul Pepino Lazarone, grecul Alcibiade Palamidas şi Harry Pickleston, american. Ei şi nu alţii erau cei trei cavaleri supremi, anonimi şi invizibili, interesaţi mai mult ca oricine ca băutura prohibită să nu se găsească pe toate cărările. Contrabandiştii de alcool — Lazarone şi Palamidis îşi exercitau profesiunea cu acea eleganţă, spirit de metodă şi forţă de organizare ce fac admiraţia tuturor persoanelor obiective şi dezolarea, sinceră sau nu, a poliţiilor, plătite sau nu. Stat în stat, cu legile şi ierarhiile ei, instituţia gangsterilor ridică o problemă de drept general, dată fiind importanţa pe care o câştigă pe zi ce trece şi concursul tacit pe care i-l dau numeroşi cetăţeni ai liberei Americi.

Tulburătoarea întrebare ce se ridică din activitatea lor şi-o pun azi mulţi intelectuali şi oameni de guvernământ ai Statelor-Unite.

— Are forţa publică dreptul de a interzice unui cetăţean uzul alcoolului, de care organismul omenesc simte nevoie, mai ales în centrele industriale, unde bântue cunoscuta „anemie a marilor oraşe" şi unde sforţările supra-omeneşti ale individului trebuie stimulate de acest binefăcător?!

„Şi, în cazul că autorităţile n'au acest drept, alţi cetăţeni, organizaţi ca şi statul, n'au obligaţia să corecteze eroarea, abuzul forţelor constituite"?

Acesta era punctul de vedere al celor doi mediteraneeni, nutriţi cu înţelepciunea şi armonia veacurilor sud-europene. Lipsit de logica clasică şi etica greco-latină, al treilea cavaler suprem, un vulgar american, sută la sută, nu se mulţumea cu câştigurile fabuloase pe cari i le aducea vânzarea, pe un preţ împătrit, a alcoolului, ci exercita profesiuni cari îl aruncau în tagma criminalilor de drept comun. Harry Pikleston realiza tipul perfect al banditului american: pik-poket în tinereţe, înfiinţase mai târziu, la New-York, o tavernă zisă chineză; deghizat în femeie, vindea stupefiante, ţinea cluburi clandestine şi muzee de păpuşi vii. El mai asasina şi jefuia pe cei ce câştigau prea mult la jocul de cărţi, aruncându-le cadavrele într'un canal boltit, care trecea subt pivniţa convertită în tripou. Inamic al societăţii, Harry trăda şi ordinul din care făcea parte, căci îşi recruta victimele printre Cavalerii Sfântului Nepomuk. Când fu arestată, de Tom Sincler, femeia Wing-Tai-Pu, zisă Murmur de Isvor şi când se află că această chineză criminală nu era decât Harry Pikleston, o indignare justificată cuprinse pe ceilalţi doi cavaleri supremi; atâta lipsă de stil şi distincţie erau intolerabile. Ei oferiră al treilea loc de cavaler 9 detectivului. Tom Sincler însă declină această onoare şi propuse pe d-l Svetoslaw Weweritzka Slowacek. Acesta, la rândul său refuză să primească magistratura supremă, motivându-şi abţinerea prin faptul că cei trei mari şefi trebue să fie anonimi şi invizibili, să apară la conventul anual mascaţi, în vreme ce el Svetoslaw, n'avea alt ideal decât să joace o jumătate de oră, în faţa a mii de spectatori, pe Sfântul Nepomuk. O înaintare în grad însemna pur şi simplu o desfiinţare a fondatorului societăţii. Mari dificultăţi se ridicau în calea complectării sublimului terţet. Cine va fi alesul?

Cum numai un alt contrabandist de alcool avea interesul să fie nevăzut şi necunoscut de nimeni, consiliul, compus din Tom Sinclair, Svetoslaw şi cei doi şefi supremi, după lungi desbateri, hotărâ să se caute un gangster pur, căruia să i se încredinţeze sceptrul profanat de Harry Pikleston. Noul demnitar va trebui să n'aibă nici o pată pe conştiinţă, ca să reprezinte în mod demn atât pe vânzătorii clandestini, de spirt, cât şi pe cei 100.000 de cavaleri abstinenţi, de ambele sexe.

Tom Sincler, văzând că onorabilul senator e foarte abătut de întorsătura lucrurilor şi afectat de faptul că cei trei superiori ai săi nu erau preşedintele Statelor Unite, Amiralul Flotei şi Şeful Justiţiei — (deşi, Episcopul Mrazna, care-i alesese, nu-i afirmase niciodată acest lucru) — Tom Sincler ridică moralul onorabilului senator, vorbindu-i cam aşa:

— De mii de ani, trei oameni inteligenţi s'au ridicat pe imbecilitatea maselor. Preoţi ai lui Isis, prinţi ai cruciadelor, tribuni ai popoarelor, comandori ai credincioşilor, imperatori ai forţelor oculte, cei aleşi au capturat prostia mistică şi unanimă. Glorie lor! Să-şi păstorească turmele în pace! Cuminţenia veacurilor ne învaţă să primim lucrurile aşa cum sânt şi să facem binele în mijlocul răului. Mai presus de orice morală, ordinul Cavalerilor Sfinţilor Nepomuk trebuie să existe, căci e util patriei!

— ? ? ! ! ? ? făcu din toată fizionomia, onorabilul senator, care cădea din surpriză în surpriză şi aştepta să fie arestat el însuşi, de agerul detectiv.

Tom Sincler îşi desvoltă teoria.

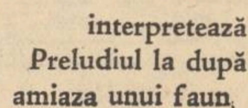
— In primul rând, asociaţia noastră oferă cetăţenilor alcool adevărat, nu-i orbeşte cu spirt otrăvit. America trebue să bea! Prin noi, bea cu metodă, cu decenţă. Prin rolul pe care-l deţin, membrii noştri nu vor ieşi nici odată în public turmentaţi. Fără noi, legea prohibiţiei ar fi abrogată. Alcoolul s'ar vinde la toate răspântiile, ar costa de patru ori mai puţin, ar fi la îndemâna oricui. America întreagă ar bea pe faţă, cu lăcomie, s'ar sinucide în batjocura altor continente! Am dreptate?

Onorabilul senator, care nu dorea decât să dea dreptate lui Tom, se convinse uşor că ordinul trebuia să continuie, ori cât de alterată i-ar fi fost conducerea.

Toate se restabiliră, în virtutea echilibrului universal.

Svetoslaw va juca în fiecare an pe sfântul Nepomuk. Alcibiade Palamidas şi Pepino Lazarone — regenţă descomplectată — vor vira afacerile până la alegerea celui de al treilea cavaler suprem, care n'a putut să fie, vai, monseniorul Mrazna! Precum veţi fi aflat din ziare, Prea Sfinţitul a fost arestat şi condamnat la un an închisoare, fiindcă vindea contrabandiştilor butoae întregi de vin, — sângele Domnului, destinat sfintei Cuminicături.....

După celebrul Nijinsky, Clotilde Sakharoff

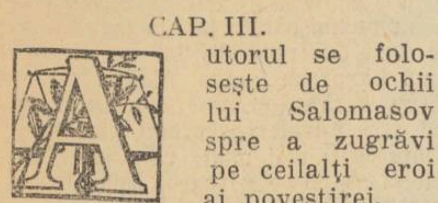
interpretează Preludiul la după amiaza unui faun,

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

de

Lew. Gumilevsky

CAP. III.

Autorul se folosește de ochii lui Salomasov spre a zugrăvi pe ceilalți eroi ai povestirei.

Salomasov se îndrepta, pe înserat, spre Harry, — ca să-l mustreze oare iarăși, ori să afle prin ce mijloace tainice a reușit să pună în mișcare, atât de serios, această afacere,—nici el singur nu știa. Cu toată statornicia-i în ideea de a chimiza țara, totuși în clipa aceea îl preocupa mai mult o altă idee: aceea de a găsi vreun mijloc de stimulare în realizarea ideei sale, chiar dacă acel mijloc nu ar fi avut nimic deaface cu chimia.

Pe culoarul căminului o zări pe Ketty. Obrajii ei se îmbujorară la vederea lui. Roșeața aceasta el o puse pe seama goanei ei pe scări. O mai zări apoi prin geamul ușii, când cobora grăbită scara. Cu un oftat înăbușit îi strânse mica-i mânuță și o contemplă plin de admirație dela pantofii albi și fusta-i de mătase, până la bretonu-i drept pe frunte. Bretonul evoca portretul faimoasei partenere a cunoscutului artist Harry Piel.

— Este acasă? întrebă el.

Fata tresări. Tânărul nu observă aceasta.

— Cine? întrebă ea repede.

— Gavrilă.

— A, Harry...

Ea păru un moment încurcată. El nu căută să profite de încurcătura ei, ca să nu-i mărească tulburarea. Ci, din contră, așteptă cu răbdare, până ce ea își va reveni, și după câteva momente, ea, într'adevăr, într'atât își revenise, că putu să mintă cu seninătate:

— Desigur, flecări ea, vroiam să ne ducem astăzi la cinematograf, să vedem „Muzica dracului", — un film admirabil. Și până una-alta, vreau să mă reped puțin pe acasă, să văd ce mai e pe acolo. Iar dumneata încotro? Tot la el?

— Da, deocamdată.

— Adică așa!

El nu observase zâmbetul ei încurcat și se ridică pe scară fără să se mai uite înapoi. Harry, spre marea lui mirare, nu era acasă. Repetatele ciocănituri în ușa acestuia, scoase în cele din urmă din sărite pe un vecin. Vecinul îi spuse răstit că Harry e plecat de două ore de acasă.

Salomasov ridică nedumerit din umeri de felul lui Ketty de a glumi fără urmă de zâmbet pe față. Ajungând pe platforma scărei, se opri să vadă, va veni ea oare înaintea lui pe coridor prăpădindu-se de râs sau îl va lua peste picior? Și nu se înșelase. Fata arunca priviri neliniștite în sus. Salomasov se îndreptă spre eșire știind că fata nu va avea timpul să se ascundă.

Niciodată însă nu i s'a întâmplat tânărului chimist să vadă pe cineva făcând glume cu o mină atât de serioasă. Aceasta îi tăie orice chef de glume.

— Ketty, — strigă el, coborînd în goană,—pentru ce m'ai făcut să mă car de pomană până la el? Ce straniu obicei la tine de a te distra!

Fata nu răspunse până ce tânărul nu veni în dreptul ei.

— De ce m'ai păcălit Ketty? — grăi el, — Gavrilă e plecat de acasă de vreo două ceasuri!

Ochii ei albaștri se rotunjiră asemenea ochilor de mătase desirați ai păpușilor de vată. Cu anevoe își desprinse brațele spre a articula:

— Harry nu-i acasă?

— Da, firește. De ce m'ai mințit.

— Te-am mințit? Nu, — răspunse ca'n aiurare fata, — nu, eu nu te-am mințit. El se vede c'a eșit prin dos...

—Prin dos? Dar ce dracu să caute el prin dos? — râse tânărul, — ce bazaconii spui?

Ketty lăsă capul în jos, de parc'ar fi căutat ceva pe podeaua de ciment. Salomasov se uită și el într'acolo și deodată văzu cum niște picături mari, asemenea picăturilor de ploaie din timpul verii, cădeau pe podeaua prăfuită. Ele se prelingeau ca niște stele negre pe cimentul sur. Tânărul îi prinse mâna și strigă aproape îngrozit:

— Ketty, Ketty, ce-i cu tine? Ce s'a întâmplat? De ce plângi?

Incă niciodată n'o văzuse el plângând și picăturile negre, căzute pe podea, din ochii ei lăsați în jos, îl făceau să-și piardă capul și-l îngrozeau. Ii strânse mâna, o mângâie pe umerii ce se sguduiau de plâns și o întrebă din nou:

— Ketty, Ketty, ce-i cu tine?

Pe coridor putea s'apară în orice clipă cineva. El o făcu atent și această observație o făcu să-și revină. Iși înghiți restul de lacrimi tăcute și șterse de pe genele lăsate orice urmă de a lor.

— Ketty, dar ce'nseamnă asta? — stărui el.

Atunci întorcându-se cu spatele spre el, strivită de chinul rușinii și arzând de setea de a mărturisi, ea murmură aproape neînțeles:

— El a eșit pe scara din dos, pentru a nu da ochi cu mine... Iar eu am stat și l-am așteptat aci. Și-l aștept în fiecare seară... Il aștept mereu aci...

— Ketty! — strigă el.

In strigătul lui se citea mânie și rușine. Cuvintele, ca și lacrimile, pieriră imediat de pe buzele ei. Ea-și ridică capul și privi pe tânăr, — fața îi era descompusă de o furie neputincioasă. Smulgându-și mâna din mâna lui, ea se depărtă împleticindu-se pe podeaua alunecoasă și se năpusti afară. Salomasov se uită în urma ei cu'n amestec de rușine și necaz și după ce se răsuci odată pe loc, plecă într'altă parte. Abia se putea stăpâni de a nu-și astupa urechile cu mâna, de a nu scrâșni din dinți și de a nu blestema întreaga omenire.

Nimic din toate aceste, se înțelege, el nu făcu, ci eși pe poarta căminului T. P. F. S.-ului atât de trist și abătut, încât totul i se păru în seara aceea îmbrăcat în negru. Străbătu bulevardul prin aleea cu plopi svelți. Și când văzu pâlcurile de băeți și fete plimbându-se în sus și'n jos pe bulevard, înotând în praf, fum și lâncezeală amoroasă, reflectă că revoluția n'a adus nici o schimbare în dragoste, ci doar a întronat în legăturile dintre băeți și fete o simplicitate lipsită de bucurii și farmec.

Străbătu după obiceiu-i komsomolesc, bulevardul până la clubul T. P. F. S.-ului și rămase foarte mirat când văzu lipsa completă de public la club. Se ținea cursul cu proecții „Despre viața și obiceiurile sălbatecilor din Australia". In sală era pustiu și pe deasupra, mai era și frig. Se păstrase frigul unei vechi biserici prost clădite, care trăgea igrasia chiar din pământ și o depunea pe pereți. Salomasov trecu în sala de lectură. Aci găsi doi lucrători și s'așeză alături de ei. In timpul lecturei, vecinul [illegible] căsca de oboseală și de somn și se întindea, ceeace făcu pe tânăr să se irite deschizându-i pofta de ceartă.

— Ha, te-ai plictisit? — îl întrebă el plin de venin. E mai plăcut să hoinărești pe bulevard? Sau e mai vesel acasă?

Acesta privi uluit la tânărul komsomol înfuriat, dar îi răspunse calm, cu demnitate:

— Mă duc acolo unde găsesc că-i mai interesant, Cui ce-i pasă de mine — eu nu sunt din partid. Fac ce-mi place. E treaba mea. Vino să muncești alături de mine și ai să vezi cum o să caști și tu!

Lui Salomasov i se făcu rușine. Apoi reluă cu glasul mai domol:

Am spus așa în genere. Văd că clubul e deșert, iar bulevardul e ticsit de lume. Și aici în auditoriu, abia de se găsesc vreo doi, și aceia cască. Te și necăjește că nu vezi bine aci... De ce nu vine oare?

Salomasov era sincer revoltat. Vecinul său se ridică, mai trase o [illegible]cătură, apoi îngână:

— Păi d'aia nu vin, c'aici a fost biserică. Oricum e o prejudecată religioasă. Trebue să ținem seamă de ea.

Aceste au fost rostite pe un ton sever și mustrător. Până ce să-și pregătească Salomasov fraza pentru a închega o discuție cu el, acesta, târșiindu-și picioarele (se vedea cât de colo că el n'a uitat nici o clipă că se află, oricum, în biserică), se îndreptă liniștit spre eșire.

Salomasov își vârî nasul în gazetă. Nu putea citi, dar se gândea, zâmbind cu amărăciune la Ketty și la toate încurcăturile vieții pe care revoluția nu le-a putut desface. Șezu așa până la închiderea bibliotecii și iarăși intră în sala friguroasă. Acolo singuratecul lector continua să-și desvolte subiectul despre viața sălbaticilor australieni. Salomasov văzu tablourile colorate ale proectorului magic și eși din club.

Vroia să vadă cu orice chip numaidecât pe prietenu-i influent. Bulevardele mișunând de lume, erau la această oră respingătoare. Salomasov, ocolindu-le o luă pe străzi mai lăturalnice și'n fața lui apăru ca o mogâldeață cenușie aripa din dos a căminului. Aci se aflau bucătăriile, closetele, băile și scările de serviciu. Posacul portar, cu căciula de miel și cojoc de oaie se tolănea lângă poarta dată de perete. Oricât de mare i-ar fi fost dorința de a scurta din drum, Salomasov stătu totuși pe gânduri, până să-și ia hotărîrea de a trece prin curtea împuțită și murdară, prin care fără îndoială, a trebuit să rătăcească puțin până să dea de ușa de care avea nevoe.

Il compătimea în gând pe Harry, care era nevoit să recurgă la intrarea aceasta dosnică, pentru ca să nu dea ochi cu iubita. Compătimea însă și mai mult pe Ketty, care primea ca pomană dela nemernicul și secătura de tânăr iubirea. Nu mai încăpea nici o îndoială că iubitul se ascundea de dânsa. Ce dureroase chinuri de rușine trebuia să fi îndurat mândria ei rănită de fată și iubirea ei respinsă.

Coti colțul, cu gândul de a face un ocol și trecu înainte bocănind cu tocurile potcovite pentru trăinicie.

—Ce-i rămâne de făcut? — strângând din umeri cu compătimire și repetând de câteva ori în sine — „ce, ce, ce?" — gândea el și iar se miră de neclintirea de piatră a iubirei, care nu și-a schimbat forma dealungul miilor de ani, nici la sălbatecii din Australia, nici la făuritorii civilizației socialiste.

Umbra micuței Ketty alunecă repede pe lângă el, îndată ce el cotise colțul. De aci, — își zise el deodată, — s'ar putea urmări tot ce se petrece în stradă. Tresări și se trase înapoi. Ketty își acoperi fața cu mânile. Iată cum își desfășura ea drama.

Salomasov se dădu la o parte, fără a-și arăta dorința de a-i vorbi. Se făcu că n'o cunoaște, iar ea se folosi recunoscătoare de acest gest mărinimos; se îndreptă, își ridică capul sus și trecu cu pașii siguri înainte, cașicum și-ar fi continuat calea, întâmplător întreruptă aci, în umbra gardului înalt.

(Va urma)

A APĂRUT

OAMENI DE IERI

de TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

„*O serie de portrete ocazionale, dar cari — prin aceasta, — păstrează în substanța lor sigiliul clipei și prospețimea gândului chemat la viață din sinceritate, nu din interes*".
„România", 21 Iunie 1938

„Oamenii de ieri ai d-lui Braniște sunt oameni de azi, de mâine, de totdeauna — atâta timp cât civilizația va exista, pentrucă acești oameni nu sunt decât apărătorii libertății și ai spiritului, fără de care nu se poate concepe o civilizație".
HORIA LIMAN
(„Lumea Românească", 28 Iulie 1938)

„*Credința în marile, nestrămutatele idealuri omenești străbate în acest volum...*".
L. SEREANU
(„Semnalul", 30 Iulie 1938)

„D. Tudor Teodorescu-Braniște e un gazetar prea strălucit și prea cunoscut spre a avea nevoe de publicitate.

„Volumul confratelui nostru îi arată preferințele. Nu sunt simple creionări, sunt în realitate dovada precisă a ideilor, cari l-au stăpânit și-l stăpânesc. Democrat convins, larg și sincer democrat, cum ar trebui s'o pretindă acest secol de cultură. Și, în acelaș timp, intelectual rafinat, care are convingerea că numai democrația asigură libertatea, cultura înaltă și complectă, selecțiunea valorilor..

„...Cartea d-lui Braniște trebue să fie citită de cât mai mulți".
ION TOTU
(„Semnalul", 19 Iunie 1938)

„Este poate unica publicație apărută azi și care se ocupă de întâmplări de ieri într'o formă ce iese cu totul din obișnuit...

„...O carte de azi, despre oameni de ieri, constitue pentru vremile actuale un act de curaj.

„D. Braniște l-a făcut. Noi îl aplaudăm cu toată căldura".
OCTAV LIVEZEANU
(„Dreptatea", 21 Iunie 1938)

„*Ai impresia unor preumblări prin locuri din cari vremelnicia a dispărut... Scrisă ușor, aerian, presărată cu amare observații, cartea aceasta înaltă în mica lumină a lămpii de pe birou, statui de suflet*".
„Lumea Românească"
22 Iunie 1938

„O mică capodoperă de biografie spirituală, rapidă și substanțială".
DRAGOȘ VRÂNCEANU
(„Curentul", 7 Iulie 1938)

Editura „Adeverul", Un exemplar, 50 lei. De vânzare la toate librăriile

Actualități

Marcel Temperal, animatorul teatrului de păpuși din Paris, a montat de curând un spectacol de mare calitate artistică. Pentru prima dată s'au pus în scenă piese nu numai scrise pentru păpuși dar în funcție de caracterul, de posibilitățile și de resursele lor. Altfel spus, păpușa a fost aceia care a inspirat pe autorul povestei și ea a condus tot subiectul.

S'a reprezentat printre altele „Pescarul și femeia lui", poveste de Frații Grimm, prelucrată de Hildegard Weber. Cine n'o cunoaște? Un biet pescar a prins într'o zi un pește care vorbea dar i-a dat drumul. Pentru frumusețea gestului, minunata vietate îi promite o răsplată la înălțimea bunătății lui sufletești. Pescarul face imprudența să destăinuiască întâmplarea soției sale care era torturată de o mare ambiție. Ea vrea să fie întâi fermieră, apoi regină și în fine Papă. Toate dorințele îi sunt îndeplinite. Dar ambiția ei nu cunoaște margini. Femeia vrea să fie Dumnezeu. Atunci amândoi sunt readuși acolo de unde au plecat, în mizerabila lor colibă.

Pentru fiecare din aceste etape au fost compuse scene de un rar gust artistic: pe fundaluri sintetice păpușele au evoluat cu gesturi hieratice, personagiile principale desfășurând gama obișnuită a jocului lor, celelalte mărginindu-se la câteva gesturi evocatoare. Dialogul a fost redus la minimum, sgomotul dintre culise ocupând locul principal: strigăte de animale la fermă, concert de viole la balul dela curtea regală, bătaia vântului, bubuitul furtunii, mugetul valurilor.

Implinindu-se 20 de ani dela moartea marelui pictor elvețian Ferdinand Hodler, s'a organizat la Geneva o expoziție retrospectivă iar la Berna s'au desfășurat strălucite manifestări oficiale de omagiu. Gloria artei lui Hodler, o artă atât de viguros realistă și sensibilă în acelaș timp, a crescut mereu în acești 20 de ani dela moartea lui — pictura sa fiind de o valoare ce nu ține de curente, școli ori epoci.

In deșertul Indiei se înaltă niște terase ciudate unde sunt aduși morții spre a fi devorați de vulturi. Sunt așa numite Turnuri ale liniștei, monumente funebre ale uneia din cele mai vechi religii din lume, religia imperiului Mede. Credincioșii ei și-au avut origina în platoul Pamir, leagănul raselor indo-europene și s'au stabilit în Iran, Persia de astăzi. Inceputurile religiei acesteia se pierd în noaptea timpurilor. Legile ei le-a formulat profetul Zoroastru sau Zarathustra, personagiu legendar și istoric, care a trăit după unii cu 1000 de ani înainte de Moise, după alții cu 7000 de ani înaintea lui Alexandru cel Mare și care a primit din mâinele lui Dumnezeu Avesta, cartea legilor sfinte. Avesta continuă să fie și astăzi Biblia ultimilor adepți ai acestei religii, Parșii. Au fost alungați din Persia de invazia arabilor și a musulmanilor în secolul al 7-lea. Astăzi, risipiți, reduși la câteva zeci de mii, trăesc în India aproape de Bombay și în Persia aproape de Yezd. Parșii se închină focului, soarele fiind expresia lui cea mai pură și de 1200 de ani întrețin un foc sacru într'un templu aproape de Bombay. Religia le interzice să îngroapte morții, să-i ardă sau să-i arunce în apă. Astfel au construit acele turnuri ale tăcerii unde morții lor sunt aduși pradă vulturilor. Nimeni nu are voe să se apropie de aceste locuri rituale și pentru prima dată un aviator a putut fotografia Turnul dela Karachi.

Efortul fizic ridică temperatura umană și animală. Savantul Wunderlich a luat temperatura unui alergător după o cursă și avea 39°5. Profesorul Bergonié a studiat un om supus unei oboseli considerabile: temperatura lui era de 38°.6. Iar Charles Richet a luat un câine și un epure și i-a legat împreună pe o masă de experiență — câinele se agita și se sbătea ajungând să aibă o temperatură de 41°. Pentru a provoca o urcare mare a temperaturii este deajuns să se producă timp îndelungat contracțiuni mușchiulare. Animalul se apără, se obosește și la urmă este imposibil să mai miște. Se poate provoca un tetanos durabil prin excitații electrice. Charles Richet prin procedeul acesta a ajuns să ridice temperatura unui câine dela 39° la 43°. Cu toate că efectul lor este mai puțin studiat, eforturile intelectuale acționează ca și eforturile mușchiulare. De exemplu citirea unei reviste filozofice poate ridica temperatura cu câteva sutime de grad.

La Paris a apărut primul număr al unui ziar intitulat „Gutemberg" care realizează o technică absolut inedită prin prezentarea sa tipografică în două culori imprimate pe hârtie helio. Ziarul este o cronică a presei, a imprimeriei, a editurilor și a artelor grafice.

Arhivele internaționale ale Dansului", cunoscuta instituție din Paris, a luat inițiativa înființării unui centru de studii asupra esteticii dansului.

De aproape 18 ani, Arhivele Internaționale ale Dansului, au ajutat, fără încetare, la progresele acestei arte nobile. Intâi au avut loc la Paris, datorită lor, reprezentațiile trupei „Baletului suedez", alcătuită de Ralf de Maré și care a creat dansuri după opere de Claudel, Pirandello, Cocteau, René Clair, Picabia, după muzică de Albeniz, Debussy, Ravel, Darius Milhaud, Honegger și în decoruri de Laprade, Foujita, Chirico, Leger, Colin, Jean Hugo. La Teatrul Champs Elysées s'au dat apoi reprezentații de music-hall după o technică nouă: a music-hallului intelectualizat, dacă se poate spune astfel. Aci au apărut pentru prima dată într'un spectacol de varietăți Jean Richepin, Cécile Sorel, Maurice Rostand. Urmează înființarea Muzeului Baletelor suedeze, a Muzeului Pavlova și a unei biblioteci numărând peste 3000 de volume consacrate dansului și peste 10.000 de gravuri și fotografii. Iar la Expoziția Internațională de anul trecut din Paris, Arhivele Internaționale ale Dansului au prezentat Pavilionul Dansurilor Populare ale Europei. Este deci natural ca după ce au contribuit la evoluția artei moderne, Arhivele internaționale să se ocupe în prezent de estetica Dansului. Căci se face simțită nevoia unei concepții a dansului în oarecare măsură filozofică.

In mijlocul îngrijorării generale, orașul Praga a rămas calm, sigur de el însuși, continuându-și viața sa culturală mai intens ca niciodată. Astfel s'au inaugurat de curând două expoziții de o deosebită importanță: Barocul și Marele figuri ale istoriei cehe. In cea dintâi, pe lângă posibilități unice de studiu asupra barocului, putem admira mărturiile puterii sufletești a unei națiuni vitregite de soartă, părăsită de toți pe vremea aceea, alungată din orașele și pământurile sale, aruncată în dezastrele războiului de 30 de ani, dar care a știut să reînvie, să reînflorească prin arta ei. Cealaltă expoziție are un scop dublu: în afară de cel istoric, după cum arată titlul: Marele figuri ale trecutului are și unul artistic, înfățișând evoluția portretului pictat în Cehoslovacia.

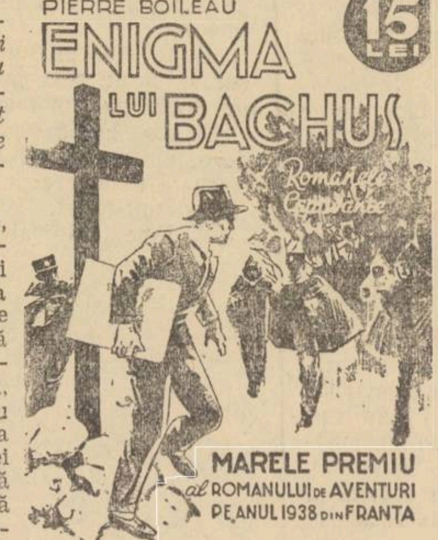
Când vedem învârtindu-se un ventilator electric (ale cărui aripi sunt așezate ca acele ale unei mori de vânt) senzul rotației ni se pare inversat și rezultă o schimbare aparentă corespunzătoare în planul de rotație. Fenomenul a fost studiat pentru prima oară de Binsteden, în 1860. Explicația este foarte puțin cunoscută. Luați un pahar de sticlă fără picior și îndreptați-l puțin aplecându-l astfel ca marginea în partea cea mai îndepărtată de dv., să apară prin transparență dincolo de marginea anterioară. Se închide un ochiu pentru a ușura iluzia și a suprima perspectiva binoculară. Atunci, după voință, se poate schimba, în aparență bine înțeles, poziția relativă a celor două margini — se vede când marginea dinapoi, așa cum este în realitate, când, din contra, această margine pare mai aproape ca cealaltă și aveți perfect iluzia că deschizătura paharului se apleacă către d-v. Se înțelege că dacă paharul ar lua o mișcare de rotație asupra lui însuși, va părea că se învârtește într'un sens ca celălalt, după cum se văd cele două margini în una sau cealaltă din pozițiile relative. Explicația este aceeași și pentru ventilator: privitorul îl zărește puțin dedesubtul orizontalei, dar are adeseori iluzia că îl vede deasupra orizontalei, ceeace răstoarnă senzul de rotație.

La „Muzeul Victoria și Albert" din Londra a fost inaugurată de curând o expoziție de desene și gravuri de marele pictor spaniol Goya, aparținând Muzeului Prado și împrumutate de „Junta Central del Tesoro Artistico Nacional". Este pentru întâia oară că aceste opere sunt expuse dincolo de granițele Spaniei.

Săpăturile arheologice întreprinse la Kusura au scos la iveală mărturii interesante asupra trecutului Anatoliei, destul de puțin cercetat de preistorici. Stratificația vechiului oraș arată că au fost trei etape de desvoltare. Prima, destul de vag reprezentată prin resturi de ceramică, pare să ție de epoca neolitică, a doua poate fi situată către anul 2000 înaintea erei noastre, iar a treia stă sub influența imperiului hitit și se termină înaintea epocii frigiene. S'au scos până acum numeroase unelte de lucru în aramă, piatră și os, idoli și peceți, cu care s'a deschis o expoziție la Kusura.

O SURPRIZĂ! A APĂRUT

Romanul Premiat

Ultra-palpitant roman în jurul dispariției unei faimoase capodopere a lui Leonardo da Vinci. Vârtej de enigme detective, uluitoare, insolubile, — și totuși!...

15 Lei — La chioșcari librari și în gări

Cu prilejul expoziției internaționale ce se va deschide în 1939 la Liège, toate înregistrările sonore și toate filmele privind evenimentele mai însemnate vor alcătui o așa numită „Carte de aur". De o formă originală și cu totul nouă, cartea va păstra declarațiile înregistrate ale personalităților oficiale — Regele Belgiei făcând începutul prin discursul rostit la festivitatea punerei pietrii fundamentale a noului Palat Permanent al viitoarei expoziții.

De fiecare dată când apare câte unul din volumele consacrate Istoriei artei italiene, lucrare monumentală pe care o scoate Adolfo Venturi, suntem surprinși de energia acestui om, precum și de întreprinderea cu atâtea greutăți și riscuri a editorului.

Acum a apărut „Architettura del Cinquecento" un volum de aproape 1000 de pagini, cu 876 de ilustrații, privind acea epocă de aur în care școala italiană a strălucit printr'o bogăție și varietate arhitecturală incomparabile. Adolfo Venturi studiază mai întâi magistrala trinitate alcătuită din Leonardo da Vinci, Bramante și Rafael. E greu să se citeze cu precizie o clădire datorită lui Leonardo, dar desenele sale au o mare importanță pentru istoria arhitecturii italiene. Bramante este în acelaș timp inventator și realizator. El a avut marea cinste să înceapă lucrările bisericii Sfântu Petru din Roma unde s'a realizat aproape toată arhitectura epocii. Iar Rafael a fost tot atât de mare arhitect ca și pictor. Dealfel locul ocupat de pictorii italieni în arhitectură este foarte important. Urmează capitolele închinate celorlalți mari artiști ai vremii: Balthazar Peruzzi, Serlio, Sangallo.

Implinindu-se 100 de ani dela apariția cărții lui Stendhal: Amintirele unui turist, s'a deschis o expoziție la Biblioteca din Grenoble, orașul natal al scriitorului francez. Au fost strânse manuscrisele și edițiile cărții comemorate, apoi a fost înfățișat prin litografii și albume itinerariul lui Stendhal dealungul Franței și evocate mijloacele de transport de pe vremea lui: trăsuri particulare, diligențe, bărci, vapoare și începuturile drumului de fier — în total 500 de stampe, desene și documente.

Inaugurând la München expoziția Artei germane contimporane, cancelarul Hitler a arătat care sunt obligațiile pictorilor de astăzi.

„In Germania, a spus el, nu este loc pentru oamenii cavernelor. Cine vrea să fie artist în acest secol trebue să-l preamărească". Pentru a înțelege mai bine dorințele cancelarului, unele ziare și reviste străine reproduc din lucrările sale de pictură, acuarele care înfățișează fidel frumusețile orașului Wiena. Sunt priveliști de ansamblu larg, amănunțit tratate și pe care Fuhrer-ul le-a pictat cu mult înainte de a ajunge omul politic de astăzi.

In anul 1931, la Lamalon, în regiunea Herault (Franța) au fost sădiți zece mii de cedri în amintirea scriitorilor morți pentru patrie. Astăzi, Pădurea scriitorilor, cum este numită în ținut, a crescut atât încât se poate distinge din depărtare. Muntele pe care-l ocupă a căpătat un aspect viu care contrastează cu ariditatea regiunii pe alocuri lunară, unde stăpânește bărăganul.

Muzeul omului

DE când există omul, de când păstrează și expune mărturiile puterii sale de creație, pentru întâia oară se dă unui muzeu un nume așa de simplu și măgulitor. Uităm adesea că omul, în sine, poate fi o sursă de gândire și încântare, — cei care au botezat astfel muzeul deschis la Paris, ne-o reamintesc.

J. Reynolds: Kitty Fisher

In aripa dreaptă a noului palat Trocadero au fost grupate: muzeul, laboratorul și institutul de Etnologie de pe lângă Universitatea din Paris. Etnologia, știință încă nouă, a cunoscut în ultimii 10 ani adepți entuziaști. Ea este în general studiul technicelor omenești și muzeul care o ilustrează este o operă unică în lume, nu numai prin calitatea și numărul obiectelor adăpostite acolo, dar și prin faptul că este un instrument de muncă și învățătură. Piesele au fost expuse după un sistem nou și în acelaș timp didactic. Nu s'a ținut să se ofere numai un minunat câmp de activitate specialiștilor, ci s'a urmărit să fie atras marele public, la care trebue să ne gândim când înființăm un muzeu.

Th. Gainsborouch: Plimbare matinală

Muzeul Omului începe cu prezentarea urmelor anatomice păstrate dela strămoșii îndepărtați. Iată, de exemplu, mâna și piciorul omului preistoric, învecinându-se cu oasele maimuței. E o înrudire pe care preferi s'o uiți, trecând repede prin această secțiune.

Intr'o vitrină, ne întâmpină craniile omenilor celebri — craniul lui Descartes este așezat lângă cel al unui mare criminal. Se pot vedea apoi diformările provocate de unele triburi craniilor de copil precum și obiceiul de a săpa, după moarte, în oasele capului, găuri prin care se treceau coarne de animale. Operațiile acestea, care transformau corpul morților sau al viilor în opere de artă plăcute spiritelor, se făceau în numele religiei.

Dar ar trebui volume întregi pentru a enumera toate lucrurile bizare ori frumoase adunate în vastele galerii ale muzeului și orânduite după popoare și după continente. Popoarele primitive trăiau într'o atmosferă atât de stăpânită de fantastic, încât uneltele lor de lucru, chiar și cele mai simple, sunt ornate cu motive subtile, al cărui înțeles scapă și savanților. Ai impresia, privindu-le că te afli în fața unui poem tradus: sunt cuvintele, dar rostul lor rămâne ascuns.

W. Hogarth: Vânzătoare

Și pentru înțelegerea vieții strămoșilor acestora îndepărtați, publicul are la îndemână, în afară de materialul propriu zis, obiectele reprezentative și costumele, numeroase fotografii ale tipului indigen și un text explicativ și concis.

Muzeul Omului înseamnă un mare succes al spiritului francez de organizare.

T. S.

Balcic

Când soarele imens asvârle un fișic
De galbeni, — se aprinde decorul pe 'ndelete:
Băi ultra-violete
La plaja din Balcic...

Trec norii—spumă blondă din halbele cu bere—,
Iar valurile saltă ca sânuri de femee;
Prin larg, tăcerea cerne acvatice mistere
Şi'n lacătul amiezii pătrunde ca o chee...

O barcă ce brăzdează imensa depărtare
Cu zări wagneriene și peisaj romantic,
Pare
Un guliver prin țara poporului gigantic...

ALEXANDRU BILCIURESCU

ANTINEVRALGIC
Dr NANU MUSCEL
INTREBUINȚAȚI CONTRA
GRIPEI, MIGRENEI, NEVRALGII, etc.
Se vinde numai în cutii originale, conținând 2 buline și cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

DICTATURA LUI PERICLES*

de PETRE GHIAȚĂ

Pericles ajunge foarte tânăr șeful partidului popular, cel mai puternic organism politic din societatea ateniană.

Insușirile sale fără pereche îl destinau unei cariere publice, excepționale, încă de pe vremea adolescenței; cei care l-au cunoscut și apropiat în perioada aceia au rămas uimiți de calitățile intelectuale și morale ale tânărului Pericles. Toți îi prevedeau un rol hotărâtor în cetatea Atenei. In deosebi, celebrul filozof Anaxagoras, care l-a inițiat în domeniul cugetării politice și filozofice, afirma în orice împrejurare, că între Greci cel mai înzestrat dintre toți, este elevul său Pericles. Dealtfel, până la sfârșitul vieții acestuia, Anaxagoras a rămas sfătuitorul și consilierul lui intim.

Figură clasică: profil de autentică factură elină, nasul proeminent, ochii mari cu forma prelungă, amintind ovalul frunzelor de migdal. Bărbia ascuțită și arcuită, capul țuguiat defectuos, fruntea înaltă, deschisă; întreaga structură fizică, luminată de privirea incandescentă a ochilor trăda excepționala personalitate a dictatorului.

Orator de rasă, cu registru vocal elastic și timbru plăcut, dialectica lui utiliza când silogismul simplu, când persuasiunea, care cucerea auditoriul pe nesimțite, când perfidia spre a-și discredita adversarii.

Conducător genial, el a folosit toate resursele pregătirii intelectuale și artei sale oratorice, pentruca să ajungă șeful partidului popular; captând apoi adeziunea imensei majorități a poporului pentru ideile sale politice, Pericles este impus de voința populară în fruntea conducerii statului atenian.

In această calitate, el alcătuește o nouă constituție, pe care o decretează în mod dictatorial. Prin noua așezare, hotărâtă țării sale, Pericles acordă toate drepturile de libertate poporului, punând în acelaș timp principiul egalității perfecte între cetățeni.

Concepția care stă la baza Constituției lui Pericles este aceasta: stabilește — în lupta vieții colective — acelaș punct de plecare pentru toți, fără osebire de obârșie sau avere; punctele de ajungere în ierarhia socială pot fi atinse de orice cetățean atenian, fiind în funcțiune numai de însușirile naturale, individuale, ale fiecăruia.

Concepția dictatorului atenian cuprinde, după cum se vede, principiile fundamentale, care stau la baza filozofiei sociale și programelor de reformă ale revoluției democratice, petrecute în Franța în 1789.

Onest, fără umbra unei îndoeli, dezinteresat până la absurd, dublat de o generozitate proverbială, — Pericles avea o nesdruncinată autoritate și în partid și în fața masselor populare.

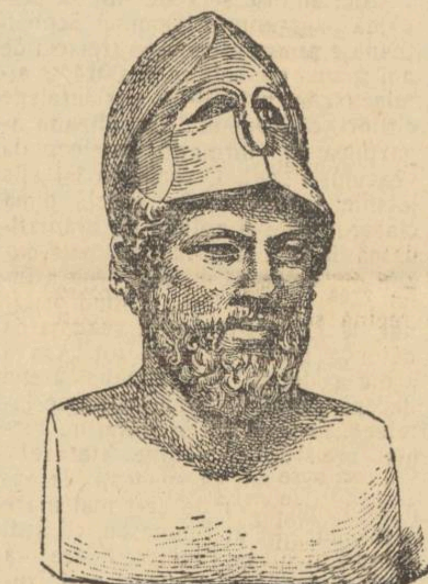
Prin toată acțiunea sa, aplicată prosperării generale și consacrării drepturilor populare, el a urmărit însă cu persistență distrugerea partidului aristocratic—adversarul său—; și a izbutit.

Prin concepția care a stat peste trei decenii la baza politicii statului atenian, în toate domeniile de manifestare ale geniului grec — Pericles a dat putință afirmării creației poporului său în opere de valoare excepțională, care au înfruntat veacurile, stârnind admirația unanimă. Epoca lui — prin superioritatea spirituală și trăinicia creației originale — s'a înscris în istoria umanității sub eticheta: **secolul lui Pericles.**

Cugetarea politică, filozofia, artele, poezia au atins linia de creștet realizând gândirea și simțirea omenească în forme și formule uimitoare. Bună starea economică și drepturile poporului n'au cunoscut un stadiu mai înfloritor. Cântecul și jocurile de tot soiul încununau această epocă dictatorială **unică,** în care accentul a căzut pe **echilibru** și **armonie.**

• • •

De îndată ce-a ajuns la conducerea statului, Pericles a adoptat o atitudine de izolare, evitând contactul prea des cu mulțimea, neapărând decât foarte rar la adunările Aeropagului; răspunsurile asupra variatelor probleme ce se puneau în această adunare și critici

Pericles

ticilor ce se aduceau de opoziția condusă de marele Tukidide, le dădeau în numele lui oratorii partidului desemnați de el.

Cercul său de prieteni intimi era foarte restrâns. Anaxagoras, Phidias, marele orator, Ephialtes și frumoasa Aspasia— aceștia alcătuiau familia în intimitatea căreia gândea și lucra Pericles.

Aspasia, care a inspirat o puternică și constantă pasiune dictatorului, s'a născut în Milet, ca fiică a lui Axiocus. Frumusețea ei a rămas unică prin puritatea liniilor și armonia îmbinărilor; este socotită ca cea mai izbutită întruchipare femenină a lumii antice. Curtezană din prima tinerețe, Aspasia stârnea admirația tuturor nu numai prin farmecul femenin ci și prin cunoștințele sale surprinzătoare în toate domeniile și mai ales în cel politic. Platon afirmă într'unul din dialogurile sale, că mulți tineri atenieni au învățat retorica în cenaclul Aspasiei.

In asemenea condițiuni, nu poate surprinde pe nimeni simțământul așa de profund, pe care faimoasa curtizană l-a inspirat lui Pericles. După câtva timp, legătura lor devenind publică, dictatorul s'a desfăcut de soția sa — dela care avea doi copii —, căsătorindu-se cu Aspasia.

• • •

In timpul celor 30 ani războaiele purtate de Pericles au fost victorioase, mărind prestigiul Atenei și contribuind prin condițiunile impuse celor învinși, la sporirea avuției tuturor cetățenilor. Armatei i se creiaseră o mulțime de avantagii de ordin material și moral.

Cu toate realizările durabile și progresele făcute în întreaga viață ateniană, — după trei decenii de regim dictatorial, aparatul de stat se resimțea de o pernicioasă oboseală, opinia publică era oarecum plictisită, iar adversarii lui Pericles deveneau tot mai îndrăzneți și mai numeroși.

Neputând să-l atace personal din pricina imensului său prestigiu, dușmanii săi au îndreptat atacurile pe o cale piezișe. S'a început, astfel, o campanie susținută de defăimare împotriva frumoasei Aspasia.

Pe tema acestei legături sentimentale a dictatorului, adversarii au brodat o sumedenie de legende și infamii; nici Anaxagora, marele filozof și prieten devotat al lui Pericles n'a fost cruțat; iar împotriva celebrului sculptor Phidias, alt amic intim al dictatorului s'au ridicat acuzațiuni de incorectitudine și practicarea unor obiceiuri sexuale degradante.

Atmosfera potrivnică lui Pericles creștea mereu, opoziția devenind tot mai amenințătoare, chiar în propriul său partid.

In acel moment critic pentru existența regimului dictatorial, intervine conflictul cu Sparta, cetatea rivală, măsurând primejdia situației în care afla personal, Pericles adâncește conflictul cu Spartanii și provoacă războiul. In fața atacului spartan, atenienii se strâng din nou în jurul dictatorului, acordându-i puteri nelimitate spre a salva republica.

Cu toate eforturile și utilizarea geniului său militar și politic, Pericles pierde războiul. Izbucnind și o teribilă epidemie de ciumă, lucrurile iau un curs catastrofal pentru regimul dictatorial. Ne mai putând stăpâni situația, Pericles este silit să se retragă izolându-se complect.

In vremea flagelului ciumei, Pericles a fost și el cumplit încercat: au murit, răpuși de teribila boală cei mai buni dintre prietenii săi, cei doi fii Xanthipp și Paralus, sora lui și toate rudele apropiate.

Durerea nu l-a putut însă doborî; iar nenorocirea abătută asupra Atenei, nu l-a clintit din credința, că țara sa trebuie să învingă, până în cele din urmă toate greutățile.

Lucid și stăpân pe sine, așa l-a găsit în marea sa durere, delegația poporului atenian, venită să-l recheme în fruntea treburilor obștești.

Starea Atenei agravându-se din toate punctele de vedere, numai după un an de zile dela căderea dictatorului, simpatiile populare se îndreptau din nou către el.

Adunarea populară hotărâse izgonirea dela conducere a adversarilor lui Pericles și rechemarea acestuia.

Revenit la conducere, el reîncepu munca de reorganizare a armatei, refacerea flotei, ordonării finanțelor, etc.; în plină activitate însă, în scurt timp, Pericles este și el atins de ciuma bubonică, care — cu toată rezistența fizică proverbială a dictatorului — îl răpune.

*) Dn volumul „Istoria regimurilor dictatoriale" ce va apare în toamnă".

Arta engleză

Precedând vizita suveranilor britanici, pictura engleză din secolele al 18-lea și al 19-lea strălucește în ansamblul unei minunate expoziții deschisă la Muzeul Luvru din Paris.

Este cel puțin curios să constatăm că arta engleză, din totdeauna subvalorată în Europa, mai mult din necunoaștere decât din atitudine rău voitoare, a fost cel puțin în două rânduri în fruntea mișcărilor artistice, sau mai exact, le-a precedat, jucând un rol de precursor cu un prestigiu excepțional.

Nu mai este nicio îndoială pentru nimeni că originea caricaturii se găsește în opera pictorului englez Hogarth. Au fost și alți artiști înaintea lui care au cultivat exagerarea expresiei omenești, dar adeseori opera lor se mărginea să reprezinte sau să creeze monștri, fără să urmărească acea ironie mușcătoare a adevăratei caricaturi. Când ne

Adam și Eva

gândim la desvoltarea pe care acest nou gen de artă a luat-o din vremea lui Hogarth, la rolul jucat de caricatură în viața artistică actuală, nu ne putem opri de a remarca că Anglia a înzestrat lumea cu un nou fel de expresie plastică.

Al doilea dar făcut de Anglia artei internaționale nu-i mai puțin important, cu toate că s'a vorbit mai rar despre el. Este vorba de locul rezervat peisagiului de arta engleză și de interpretarea pe care i-a dat-o pictorii britanici. Astfel că putem spune că aceștia au fost pe la sfârșitul secolului al 18-lea precursorii efectivi ai uneia din cele mai importante mișcări artistice: impresionismul.

Constable, Bonington, Turner, născuți cu un secol înaintea impresionismului, au anticipat reprezentarea peisagiului prin el însuși, prin

Statue veche de piatră vulcanică

ce are mai provizor și mai momentan. Inainte de Monet, pictorii englezi au întrebuințat o factură rapidă, directă, reușind să transpue, fără a le imobiliza formele dinamice ale naturii, luminele cele mai capricioase, cercurile cele mai imateriale. Ei au fost vestitorii unei ere noui și opera lor nu era străbătută numai de posibilitățile și promisiunele viitorului, dar oferă cu măestrie tehnica prin care să se ajungă la nouile rezultate picturale.

Astfel, de două ori în mai puțin de un secol, englezii au fost precursori, și de fiecare dată cu aceiași simplicitate și cu aceiași autoritate. Sunt fapte glorioase de artă, cu care puține popoare se pot mândri. Cu prilejul expoziției din Paris se cuvine să ne amintim de ele.

Budha din secolul al 7-lea

O expoziție de pictură

Ecourile vieții din provincie nu ajung până la noi, aici, în București, decât când se întâmplă o nenorocire sau un scandal. Atunci știrile ziarelor scutură praful uitării și un colț îndepărtat de țară ajunge și el, în fine, contimporan, încearcă să existe dincolo de barierile lui. Datorită, repetăm, unei întâmplări nefaste sau unui motiv care nu-i face cinste, și numai pentru câteva clipe. După aceia se așterne iarăși liniștea și viața toată a României înseamnă Capitala ei.

In însuși sufletul provincialilor evenimentele locale țin loc puțin și blestemul indiferenții și al veșnicei oboseli spirituale hotărăște soarta tristă a urbelor provinciale, mai mult decât mizeria lor materială. Peste străzi murdare, trotuare desfundate și case adormite stăpânește plictiseala provincială — ea este aceia care amplifică dezolarea unei plasticități mizerabile, ea amintește mereu de moarte și de țintirim chiar și în „clocotul" străzii principale a orașului. Vai de cel care încearcă să fie altceva decât simplu locuitor al urbei! Căci dacă omul ocupă și o funcție, faptul acesta intră pe planul al doilea — omul provinciei este înainte de toate locuitor al ei. Peste îndeletniciri personale, el trebue să îmbrace haina colectivității — îi este oprit, de exemplu, să umble mai repede, să vorbească mai tare, sau să facă altceva în ore de răgaz decât să bea un spriț care să-i descleе limba pentru comentarea știrilor din Capitală.

Viață culturală, viață artistică în provincie? Să fim serioși. Am aflat că un pictor a ținut deschisă trei ... o expoziție în cel mai de seamă oraș al Moldovei și până la urmă a vândut două tablouri. Nici măcar câte unul pe lună. Și pictorul acesta este foarte înzestrat — îl cunoaștem. Dar despre altceva voiam să scriem.

Intâmplarea a făcut să trecem prin Tecuci — erau organizate atunci niște manifestări care voiau să însemne ceva similar cu cele din Capitală: era adică o „lună a Tecucilor". Nu rideți — a fost o inițiativă lăudabilă a unor oameni bine intenționați. Fac și ei ce pot ca să schimbe toropeala orașului. Am văzut acolo destule contribuții onorabile, dar ne-a atras îndeosebi expoziția de pictură a d-nei Clara Cantemir. *E aproape imposibil să fii pictor la Craiova sau la Iași, dar la Tecuci faptul pare deadreptul o glumă. Să fii pictor adevărat, căci diletanți sunt poate și la Podul-Iloaiei sau la Turnu-Măgurele. Iar d-na Cantemir este un pictor adevărat. Se cunoaște că a avut dela început o viziune clară a artei sale și a muncit serios. Nu întâmplarea, nu încercarea de a ucide vremea au făcut-o să ție paleta în mână și să întârzie în fața unui motiv. S'a simțit născută pentru treaba asta frumoasă. Și surprinde mai ales că a ajuns la unele cuceriri de tehnică, greu de realizat într'un mediu neștiuitor sau într'o singurătate ermetică. I-a trebuit putere și luciditate, în afară de talent.*

Pe această cale îi trimitem felicitări camaraderești, dorind să vedem cu o expoziție la București. Căci chiar în cadrul „Lunei Tecucilor", calitățile sale de pictor au rămas departe de o meritată prețuire.

T. S.

Amintirile lui Burcă

de BUCOV EMILIAN

Fuga din sat

Costea a sărit gardul iar eu am intrat prin poartă. M'am strecurat în întuneric, șovăind ca un cal neprimenit. Am luat o bucată de mămăligă din cămară și am dus-o lui Costea care mă aștepta în dosul stogului de paie. Când am intrat în casă văzui pe tata culcat pe rogojină. Mama stătea amărîtă în ungherul de lângă icoană. Sughița încet. M'am oprit în prag și am închis pe jumătate ochii. Mirosul de leuștean și băligar mă făcu să-mi dau seama că mă aflu iarăși în odaia aceea cu rogojină lângă prispă, cu icoana ștearsă, împodobită cu două mănunchiuri de sulcină, cu tatăl supărăcios și deseori băut, cu mama sbârcită înainte de vreme, oftând mereu de nevoi.

Mă cuprinse durerea și ciuda.

Dar n'avui timp să rămân multă vreme înciudat căci tata se sculă și se răsti:

— Ce te-ai holbat așa la mine ca un lepsit... Ai umblat lela pe unde ai umblat și tot acilea ai nimerit. O gură mai mult.

— De ce te răstești așa — spuse mama printre lacrimi — nu vezi cum s'a izmenit băiatul?

Tata râse. Știam eu râsul ăsta. Deaceea m'am uitat la ușă dacă e deschisă, ca să am pe unde fugi.

— Cochințul să-mi facă iznoava aiasta, hai? Să rămân taman eu codaș... de râsul curcilor, hai? — se răsti la mama ca și cum dânsa era de vină că arendașul ne-a luat boii pentru o îndatorire.

Așa era întotdeauna. Tata se înciuda de neajunsuri, venea acasă și o bătea pe mama. Lovitura nu se ține în buzunar. Ori o dai înapoi aceluia care ți-a dat-o ori o pui binișor pe obrazul altuia. Infuriată, mama ne bătea pe noi fără pricină iar noi fugiam afară cu țipăt în gură și vai de găini și de câini!... Ii băteam ca să ne ușurăm de necaz. Apoi câinii se făceau mai vicleni, lătrau mai tare și mușcau rău pe trecătorii de lângă poartă.

— Măi, te duci mâne la cochinț și-i spui să-mi dee boii că-i vremea secerișului. Ii plătesc eu după treerat. Iar de nu mi-i dă, apăi să-mi plesnească scăfârlia dacă nu-l... omor. Scrâșni, isbind cu opinca în perete.

— Nu mă duc. că mă bate arendașul — spusei eu și iar mă uitai la ușă.

— Așa-i! Așa te-am învățat eu, să fii fricos, hai?

Mă apucă de piept, ridicându-mă cu o mână.

— La mine să fii stejar nu muiere, auzișí? Mă lovi cu făcăletul. Nu știam ce să fac. M'am gândit „Ce-ar face Costea de l'ar lovi așa tat-su?".

— Măi — țipai eu cât putui și apucai făcăletul de un capăt. Am să fug din sat unde m'o duce ochii!

Nici nu mi-am dat seama că vorba asta era o hotărîre mare de tot și că din acea clipă începea pentru mine o altă viață. Viață printre străini, viață cu dureri mari, cu hârtoape adânci.

De multe ori blestemam clipa aceea în care m'am hotărît să nu mai tac în fața tatălui, ci să ridic mâna împotriva lui. Adeseaori blestemam clipa aceea când o vrere năprasnică de slobozenie m'a făcut să fug din sat. Am schimbat coarnele plugului pe cârjă de vagabond.

Ce-i drept, palmele mi s'au netezit de bătături dar în suflet mi-au crescut alte bătături mai dureroase. Intr'o singură clipă mi-am tăiat drumul pentru totdeauna, pentru toată viața cum își taie un torent albia în cremene. Torentul trece iar urma lui rămâne adâncită în pieptul pietros al muntelui.

Am trecut și eu așa ca o apă scăpată din zăgaz dar urma pașilor mei stărue în piept și se adâncește tot mai mult cu cât pașii se fac mai grei.

Cînd tata plînge

A doua zi desdedimineață am alergat la Costea.

— Plecăm! — zic.

— Unde? — zice.

— La oraș.

— Să fii al...

— Al cucului.

— Și ce-o să spună tata?

— Eu sunt tată!

Știa numai câinele meu, Castan, că plec. L'am chemat în grădină și i-am spus totul. M'a lins pe față, pe buze cu limba lui țepoasă. Asta înseamnă că ne-am sărutat la despărțire. Apoi a scos un lătrat jalnic. Uitându-mă la Castan, eram cât p'aci să mă răsgândesc: să nu mai plec. In ochii câinelui au sclipit parcă două lacrimi. In ai mei — la fel. Dar mi-am șters ochii, mi-am suflat nasul și m'am stăpânit.

Sărmanul meu prieten Castan.... nu l'am mai văzut de-atuncia.

...Soarele se ridicase deasupra casei până în vârful plopului din curtea vecină.

Stând pe un trunchiu de stejar și suspinând o doină, tata ascuțea cele cinci coase. Și pe a mea. M'am gândit: „Degeaba ascuți coasa mea că eu la amiază o să cosesc drumurile".

M'a chemat la el.

— Ia stai acilea nițeluș... Așa. Tata e rău, nevoie mare, hai? Dară, uite, că nu-i tocmai așa Dacă beau și-o scarpin oleacă pe mă-ta, apăi o fac ca să nu plesnesc de nebunie.

Ce știi tu? Abia ți s'a uscat laptele țâții de pe buze... Sdnt necazuri cari îți taie măruntaiele cum taie coasele astea iarba. Nu ți le spun că tot nu încap sub căciula ta. Dară alta vreau să-ți spun.

Știu că tu n'ai să rămâi multă vreme cu noi. Tu nu sameni cu frații tăi. Aia sunt făcuți din lut ca și maica-ta iară tu ești făcut dintr'un colț de stâncă. Dacă te-am prigonit mai mult, am vrut să te ascut ca pe coasa asta să poci tăia drum în viață. Tu sameni cu tat-tu și tat-tu a pățit multe din pricina firii lui colțuroase, deaceea te băteam să te schimb să nu mai sameni cu mine. Dar văd că nu e chip. Și parcă mă bucur de asta. Am și eu un plod după plac dar are să se prăpădească din pricina mândriei și cinstei.

La aceste vorbe, tata aruncă coasa cât colo și-și propti capul într'o mână. Lacrimi mari s'au rostogolit pe obrajii lui scofâlciți. M'am uimit cum m'aș fi uimit dacă vedeam un leu plângând. Pentru prima oară văzui lacrimi sub sprâncenele încruntate ale tatălui meu. Plânsul unei mueri îți trezește mila și te mâhnește. Plânsul unui bărbat slab te face să râzi și de multe ori te scârbește. Iară plânsul unui om ca tatăl meu te sperie și te face să te aștepți la o furtună.

O privire de jar uscă degrabă lacrimile din ochi. Tata lovi cu palma în genunchi.

— Auzi, măi, am crescut și eu ca un stejar. Nu mi-am plecat capul să cer îndurare nimănuia. Eram ceva mai mic ca tine, când am ridicat căciula în vânt ca pe o aripă și... rămâi cu bine satule... am sburat. Am colindat câmpii, orașe. Am fost fruntașul flăcăilor, inima horelor... pe cușma mea că așa am fost.

Sunt două drumuri în viață: drumul lipitorii și drumul șoimului. Știu eu ce drum ai să alegi tu. Când ai să fii mai mare o să-ți spun mai multe. Dar nu te holba așa. Uite, soarele s'a ridicat până'n buricul cerului. Ia coasa și du-te 'n câmp. M'a bătut pe umăr. Am primit aceasta ca pe o binecuvântare pentru drum.

N'am cutezat să-i spun gândul meu.

Valea Mușcată

Intrai în odaie. Mama frământa aluatul. O sărutai pe cap. Nu m'a luat în seamă, ocupată cum era. Ieșii repede în curte, aruncai o căutătură în jur. Inima mi se făcea când mică cât un bob de mazăre, când mare cât un dovleac. N'am plâns pentrucă nu mi-ar fi ajuns lacrimi pentru tot ce simțeam. Am sărit gardul. Costea mă aștepta. Am luat-o pe ulița din dosul casei și am ieșit în câmp. Satul intra tot mai mult în pământ Se mai vedea vârful rotund al clopotniței ca un pumn sdravăn care mă amenința din depărtare.

Ne-am oprit lângă un șanț dincolo de dealul lui Lifterie. Costea s'a așezat pe povârnișul caldarâmului. Mângâia cu palma aspră iarba stropită de lacrima bogată a acelei dimineți. Mă privi adânc. Inseamnă că voia să-mi spună ceva neobișnuit.

— Măi, Niță, sunt pe lumea asta dureri cari te miri cum de 'ncap în pieptul așa mic al omului, dureri cari, dar ar isbucni, ar sfărâma munții de colea.

La rândul meu îl privii adânc, cătând în ochii lui mari rostul vorbelor pe cari mi le spunea cu glas tărăgănat, greu, în timp ce Costea:

— Cu toate astea — urmă — multe dureri sfâșie inima și o împrăștie în vânt iară omul sfărâmat ascultă cum șueră vântul în pieptul gol, orfan de inimă și se preface că trăește.

Știi tu de ce valea asta se numește Valea Mușcată? Numele vine dela caldarâmul ăsta. Costea trase aer mult în piept ca și cum se pregătea să tragă la deal o căruță.

— Era pe vremuri, uite, colo pe coastă curtea lui Lifterie, care avea o mie de oi și tot atâtea vaci. Dară mai avea conu Lifterie o fată care crescuse și înflorise între oameni nesimțitori ca un trandafir între spini. Se'ndrăgi de fata asta Mihai, flăcău nevoiaș dar cu ochii plini de jar și cu inima cât livada ceea înflorită. Erau făcuți unul pentru altul Se potriveau ca cele două aripi ale unui fluture și se iubeau cum se iubește soarele cu dimineața pe care o leagănă în brațele lui calde. Dară soarta a vrut altfel pentrucă soarta e o babă bătrână, știrbă, cu inima mâncată de vreme și care nu pricepe lacrima îndrăgirii.

Intr'o zi conu Lifterie zise fetei:

— Ai să te măriți cu Leapșa.

— Cine-i ăla? — întrebă fata uimită, socotind că tata șăguește.

— Un om din oraș, om bun și învățat.

La aceste vorbe, inima fetei se rupse în două.

— Dar nu-l cunosc tată...

— Ascultă ce-ți spun.

— Și nu-l.. fata roși ca sfecla — nu-l iubesc...

Iși acoperi ochii din cari au țâșnit lacrimi mari, albe ca niște boabe de rouă.

— Ai să-l iubești — spuse tata cu o voce de porunceală cum țipi la o vacă pe care o mâi în grajd.

— Are parale — mai spuse conu Lifterie, stăpânindu-și mânia.

Fata avea optsprezece ani, Leapșa — aproape de patruzeci. S'au luat. După nuntă Leanca s'a făcut Leni. Leapșa era cu adevărat un om de treabă, cam supărăcios dar bun la inimă.

— Vrei strae scumpe — na!

Vrei casă frumoasă — uite-o!

Vrei bomboane — iacă și asta!

Leanca, schimbată la nume și la trup încerca să se schimbe și la suflet

A început să se obișnuiască. Prețuia pe Leapșa ca pe un unchiu bogat care-i dădea de toate. Se temea de el, nu ieșea din cuvântul lui. Căta la soț ca la tat-su.

Numai că tata nu-i făcea nimic rău decât o certa câteodată sau o trăgea de urechi când era mică iară ăsta, Leapșa, nu știu ce voia de la ea. Și, în unele nopți, fata țipa desnădăjduită ca un copil aruncat în bârloaga ursului. Plângea, se ruga de el s'o lase, își rupea părul depe cap.

El n'o bătea dară nu știu ce voia dela ea.

După o bucată de timp, fata a început să slăbească. Părea că bucăți din viața ei cădeau în vânt cum cad petalele unui trandafir isbit cu o măciucă.

Mihai, flăcăul voinic, slăbea și el de ciudă și desnădejde. Nu-și mai putea munci ogorul

Odată a sfărâmat plugul cu mâinile lui puternice și a pornit să hoinărească prin sate doar-doar o să-și risipească prin văi dorul nemăsurat, ucigător.

Trecea timpul pârlit de soarele verii, se furișau, ca niște găini ude, zilele toamnei, treceau, vuind, lunile albe de iarnă...

A venit primăvara verde, cununată de flori... Dară dorul năprasnic al lui Mihai rămânea pe loc ca un fier roșu, înfipt în piept. Mihai s'a întors în sat. S'a întâlnit cu Leanca. Cum s'au întâlnit știa numai roua unei dimineți ca aceasta. Și mai știa un cioban care a povestit lumii durerea și bucuria nebună a întâlnirii. S'au întâlnit, uite, în caldarâmul ăsta

Mihai a venit aci odată cu zorile acelea aprinse ca macul. S'a așezat poate chiar pe locul unde stăm noi acuma. Tresărea la fiece foșnet, la fiece suflare a vântului care abia se trezise.

Adesea își ridica pieptul. Pe semne îl sfâșia și doina ciobanului care zicea din naiu, uite, colo la isvorul cela.

Un fâșâit îl făcu să se ridice în picioare și să-și arunce căutătura de foc înspre grădina asta din dreapta. Printre cocenii de porumb se strecura Leanca.

S'au apropiat. Tăceau de parcă și-au pierdut graiul.

— Mihai! — atâta a putut să spună fata.

— Leanco! — spuse încet flăcăul, uimit și mișcat de parcă văzu deodată umbra unui răposat.

S'au așezat pe iarbă față în față, cum stăm noi. Nu-și mai puteau deslipi privirile unul de altul. Gurile tăceau.

Și ce puteau să vorbească, cum să vorbească? Durerile ca și bucuriile mari sunt mute. Câteodată o singură privire, o singură lacrimă spun mai mult decât zece turme de vorbe. Așa spunea și ciobanul: „N'am graiu ca să vă spun ce-am văzut. Ce poate gura mea cu cele o sută de cuvinte sărace? Mai mult strică decât lămurește".

Deodată Mihai ridică pe Leanca, se învârti, ca o sfârlează, cu ea în brațe, o duse la isvor... apoi la copacul ăsta și se așeză din nou pe iarbă, mereu cu iubita lui în brațe.

„Isvorul i-a binecuvântat cu șoapta lui limpede, copacul i-a cununat, iară eu le-am citit din psaltira naiului meu, așa ca pentru nuntă" — spunea ciobanul.

Bucuria adevărată, măi Niță, e atunci când două suflete se fac unul singur. Și dacă este noroc pe lumea asta, apăi Mihai și Leanca erau norocoși în dimineața aceea.

— Leanco, mititico, nu ne-om mai despărți — spuse Mihai pieptănându-i părul cu degetele răsfirate Fie ce-o fi, să tune cerul, să blasteme pământul dar nu te-oiu mai lăsa murdărită de buzele de broască ale bunului tău șarpe Leapșa.

— Nu ne-om mai despărți — șopti Leanca și hotărârea din ochii ei a clătinat copacii ăștia.

Apoi își lipi gura de obrazul lui Mihai și-l mușcă până la sânge.

— Iaca jurământul meu — adăugă Leanca și două lacrimi se scurseră din ochii ei, căzură pe iarbă.

De aci se trage numele de Valea Mușcată.

A doua zi nimeni nu i-a mai văzut. Unii spun că Leanca a fost închisă de Leapșa și ținută într'un hambar până s'a sfârșit; iar Mihai, sfâșiat de dor s'a spânzurat de unul din copacii din acest caldarâm. Alții spun că amândoi s'au aruncat în râu. Se mai zice că Leanca s'a dus la tat-su s'o deslege de binecuvântarea dată pentru nuntă cu Leapșa.

Tata a spovedit-o, apoi a slobozit pușca lui de vânătoare în pieptul ei. Deasupra mormântului a ridicat un deal mare care se numește Dealul lui Lifterie.

Iară ciobanul spunea așa:

„A doua zi, când soarele încă dormea pe undeva dincolo de munți, am văzut doi oameni, trecând ca vântul peste câmpie. Era Mihai cu Leanca.

Nimic nu i-ar fi putut opri în loc chiar dacă drumul se ridica în picioare. Așa mergeau ei: ca furtuna...

I-am binecuvântat în gând. Am plâns de bucurie de parcă toate zilele mele tinere mi s'au adunat în ochi. Dacă iarba crește și e verde, apăi așa trebue să fie. Nu poci opri pomul să înflorească în primăvară, vântul să se plimbe printre frunze, roua să stropească livada, privighitoarea să cânte... nu poci opri pe Leanca să colinde în viață mână în mână cu Mihai...". Așa spunea ciobanul.

Costea se opri. Ochii lui mari și adânci, ca două puțuri, se umeziră.

— Da, măi Niță, sunt dureri cari, dacă ar isbucni, ar sdrobi pământul cât îi de mare.

— Sunt... să fiu al cucului...

Soarele se culca în mărăcinișul de pe dealul lui Lifterie. Vântul ste crăngile tinere ale copacilor trăgea cu arcușul lui nevăzut pedin caldarâm.

Auzeam parcă, revărsându-se domol, un cântec de leagăn.

Șoptea mși eu turburat:

„Leanca... Leanca...".

O lecție de literatură

de G. SPINA

In Piața Centrală unde, alături de statuia Domnitorului, moțăe în dimineața aceasta fierbinte de Iunie câțiva scapiți pe caprele înguste ale trăsurillor, singura oază ocolită oarecum de colbul ce-l ridică măturoaele podarilor, e bucata de trotuar din fața „Halei de bere". Un „picol" face „opturi"" artistice cu stropitoarea și consumatorii matinali, fără nicio împotrivire, stau câtva timp cu picioarele ridicate ca nu cumva să li se păteze lustrul impecabil al ghetelor. Prin fereastra larg deschisă a bereriei vin mirosuri calde de chifteluțe și pește prăjit; în prag, domnu'Herșcu, patronul, sprijinit de ușor și scobindu-se în urechea dreaptă așa cum îl știu consumatorii de când lumea, ascultă conversația boerilor.

Sunt patru, boerii asupra cărora priveghiază domnul Herșcu: Ion Voinescu-Vârnav, avocat la Epitropie, fost deputat, poet de serenade și madrigale, a cărui barbă ce trece dela o ureche la cealaltă pe sub bărbie lăsându-i liberi de orice podoabă capilară obrajii, i-a creat de mult o faimă de boem incorigibil; colonelul Postolache de la Cercul de recrutare, suge o scobitoare cu care din când în când își amestecă berea; conu Barbu Alistar, veterinarul abatorului comunal, monoclat și înmănușat, cu lavalieră și pantofi de lac vara și iarna și, în sfârșit, domnul Ghiță Scobâlțeanu profesor de limba română și director al gimnaziului „Ion Vodă cel Cumplit", ajutor de primar cu delegație la cimitire, brutării, hale și abator, ceea ce explică într'o bună măsură amiciția ce-l leagă de conu Barbu Alistar.

Halbele se succed în tempo de marș, fără guler, natural, — așa cum se cuvine pentru clienți permanenți și mai cu seamă fruntași ai regimului de cari depind eventualele contravenții la legea repausului duminical, la legea sanitară și celelalte nenumărate cari apasă greu comerțul într'un orășel de provincie.

— Azi e rândul matale, coane Ghiță, spune într'un târziu colonelul Postolache.

— Pardon! Ca gentlemanii englezi, fiecare cu consumația lui, se repede conu Barbu Alistar.

—Nu frate, nu-i vorba de consumație. Ai uitat că e Miercuri și e rândul lui Conu Ghiță la snoavă?

— Așa-i colonele, confundasem.

De vreme îndelungată, grupul de amici — din care cu vreo doui ani în urmă plecase în lumea drepților domnul Roca, șeful contabil de la Credit, cel ce umbla iarna fără palton, numai într'o redingotă bleumarin, spre admirația concetățenilor săi zgribuliți în paltoane — avea un program imuabil: după ce lichidau, odată cu primele halbe, chestiile la ordinea zilei, sorbeau încă un rând-două în tăcere și așteptau snoava celui desemnat dinainte la cuvânt.

Câte amintiri n'au fost evocate la masa celor cinci pe vremea când trăia domnul Roca și câte de când rămăseseră numai patru buni amici! Cine n'a fost bârfit, cu bunătate însă, în lungile disertații ale colonelului Postolache și cine din târg și din tot nordul Moldovei n'a trecut prin ciurul critic al poetului Vasilescu-Vârnav? Cerul gurii negru îl avea numai conu Barbu Alistar care nu uita odată să-și mănânce fripți colegii de medicină umană, socotiți de dumnealui exploatatori și fără inimă. „Umanitariști suntem noi veterinarii, că ne ocupăm de bietele dobitoace cari nu știu să spună ce le doare, și tot le lecuim", își încheia totdeauna filipicile conu Barbu. In schimb, domnul Ghiță Scobâlțeanu nu-și uita niciodată rostul dumisale în viață: profesor și pedagog. Deaceea snoavele domnului Scobâlțeanu se mențineau în sfera literaturii și uneori erau deadreptul povestiri morale având ca eroi „mucoșii" dela gimnaziu, cum foarte plastic își caracteriza domniasa elevii.

Și domnul Scobâlțeanu își trece palma dreaptă peste chelie, își desmiardă apoi mustața stufoasă, își drege glasul cu o înghițitură cuprinzătoare a unei jumătăți de halbă și începe snoava.

— Să vedeți cum se schimbă lumea, cum nu se mai respectă tradițiile, cum își ia nasul la purtare tineretul.

— Așa e, întrerupe colonelul Postolache. La mine la Cerc a venit un sublocotenent...

— Lasă, colonele, ne spui Vineri chestia cu sublocotenentul, intervine Conu Barbu. Azi e rândul lui Conu Ghiță.

— Și cum vă spuneam, continuă domnul Scobâlțeanu, generația nouă nu mai respectă nimic, dar absolut nimic. In clasa patra am un elev, Gribincea Vasile, știți, fiul lui Gribincea de la Prefectură. Bun băiat, ce-i dreptul, cu talent la compoziție, dar cam obraznic. Nu-i oră dela Dumnezeu să nu pue întrebări, că de ce-i așa și nu altfel, în sfârșit un mucos cu pretenții...

(Aici autorul se vede silit să deschidă o paranteză. Domnul Scobâlțeanu e profesor de vreo treizeci de ani și cum povestirea noastră se situiază cam prin 1913, vor înțelege cititorii că domnul Scobâlțeanu aparținea ca formație intelectuală veacului trecut. Domnia sa își știa lecțiile, rezumate de altfel, după clasă, la câteva noțiuni de gramatică, la analiza sumară a câtorva pagini din Creangă cu care lăsa a înțelege că e cam înrudit, fiind originar de pe la Pipirig, la rezumarea câtorva poezii și atâta tot. Așa a profesat domnul Scobâlțeanu câteva decenii și elevii săi au intrat, se înțelege, în liceu cu un bagaj nu tocmai greu de cunoștințe literare).

— Și eri cum vă spuneam, le explicam mucoșilor de ce-i mai mare Alecsandri decât Eminescu, că știți eu nu-l înghit pe Eminescu care era conservator. Mă rog nu-i mai frumoasă „Lunca din Mircești" decât toate scrisorelele lui Eminescu și, să spunem drept, nu-i o greșală că nu se suprimă din cărți „Impărat și proletar", versurile celea subversive?

Domnul Scobâlțeanu, se observa bine, pierduse șirul snoavei și, pe nesimțite, le făcea o lecție de literatură română

— Da ce-i cu Gribincea? îndrăzni timid Vasilescu-Vârnav.

— Stați să vedeți. De la Alecsandri și Eminescu, trec la Coșbuc! Nu spun, Coșbuc e mare poet. E ardelean mai ales și trebue să-l cinstim că, de, printr'nsul vorbesc frații noștri subjugați. Dar și cu Coșbuc e o poveste: cum a putut omul să scrie „Noi vrem pământ", instigând țărănimea la 1907? Asta nu i-o iert și pace. Poezia, domnilor, e ceva cu flori, cu fluturi, cu păsărele, cu izvoare, poezia e Vasile Alecsandri. „Lunca din Mircești", asta-i poezie. Nu înțeleg să strici rima pentru un manifest socialist și asta a făcut Coșbuc.

Colonelul Postolache făcu un semn discret lui domnul Herșcu res firând patru degete și, într'o clipă, patru halbe pline apărură pe masa amicilor. Era o mică diversiune și o timidă chemare la subiect a domnului Scobâlțeanu.

— Pe urmă? se hazardă conu Barbu.

— Stai să vezi. Cum vorbesc de Coșbuc și-l pun la punct așa cum se cuvine cu manifestul socialist, îl văd pe Gribincea că se sucește, se'nvârtește în bancă și deodată ridică două degete... „Nu ți-e rușine, măgarule, tocmai acum îți vine să te ceri afară?" îi spun eu. „Nu-i ce credeți", îmi răspunde și se scoală în două picioare și începe neîntrebat: „Nu-i așa, eu l-am citit pe Gherea și se spune acolo că tocmai de aceea e mare Coșbuc că el e poetul țărănimii, că el a înțeles sufletul țăranilor și că așa trebue să facă cine-i poet adevărat, să lupte pentru mulțime".

Domnul Scobâlțeanu face o pauză, își rotește privirea de la un amic la celălalt și cu glasul aprins continuă:

„Ce să vă spun? Când l-am auzit, am văzut roșu. Auzi dumneata? Să mă contrazică pe mine un mucos și pe deasupra să'mi vină cu lecturi extra-școlare, cu Gherea, un nihilist pripășit în toleranta noastră țară, un birtaș dela Ploești care în loc să-și vadă de pârjoale se ține de fleacuri și-l face pe criticul. Auzi dumneata! Și când m'am repezit în Gribincea și mi ți l-am luat la palme și dă-i și dă-i măgarului, de cred că i-a ieșit pe nasul lui de mucos și Coșbuc și Gherea și toată pofta de a mă mai contrazice pe mine care știu ce știu, cum devine cu poezia și n'am să învăț acum la bătrânețe de la elevii mei.

Domnul Scobâlțeanu își șterge chelia de sudoare. Dintr'o înghițitură sorbi halba, își netezi mustața și, pe când nimeni nu se aștepta, izbucni cu pumnul în masă strigând:

— Asta-i, domnilor, generația nouă. Se duce țara de râpă.

— Exagerezi și mata, coane Ghiță, încercă să-l liniștească Vasilescu-Vârnav care se simțea dator în calitate și de poet să-i ia cât de cât, indirect, apărarea lui Coșbuc.

— Exagerez? Da? izbucni domnul Scobâlțeanu. Să faci bine și mata să te astâmperi, să nu ții partea fiului lui Gribincea cu care joci panțarola deși e takist, că diseară la club îi spun șefului toată chestia și, știi, nu face să afle opoziția că unul de-ai noștri are idei subversive tocmai acum în ajunul alegerilor la colegiul al treilea.

— Și ce-ai de gând să faci cu Gribincea? întrebă conu Barbu, ca să devieze disputa dintre cei doui amici.

— Ce-am de gând? Crezi mata că eu trebue să gândesc ca să mi-l așez unde trebue pe un mucos netrebnic? Pe loc i-am și dat să'mi copieze până Sâmbătă de o sută de ori „Lunca din Mircești" Să învețe și el ce-i poezia adevărată, cu flori, cu păsărele, cu izvoare, nu cu țărani puturoși.

— Așa da, făcu Vasilescu-Vârnav, împăciuitor și chemă la plată pe domnu' Herscu care, din toată istoria înțelese un lucru ce-l făcea peste măsură de fudul: că un coleg de branșă de la Ploești scrie cărți despre cari vorbesc boerii.

S'A REDESCHIS
OFICIUL TELEGRAFO-POȘTAL
BUCUREȘTI 32
DIN PALATUL ZIARELOR ADEVERUL și DIMINEAȚA
DESCHIS ZILNIC DELA 8-12 ȘI 16-19

A APĂRUT Nr. 79
MEDICUL NOSTRU
SUMAR:
CĂUTAREA PATERNITĂȚII
Noile descoperiri ale savanților streini
FARDATUL OCHILOR
VA DISPARE OARE SIFILISUL?
Putem mânca tot ce ne place?
VIAȚA SEXUALĂ
ANEMIA PERNICIOASĂ
COPIII NOȘTRI
CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOȘI ȘI SĂNĂTOȘI
16 PAGINI 5 LEI

Citiți în fiecare Miercuri excelenta revistă
„Realitatea Ilustrată"
Cea mai mare și mai răspândită publicație de actualități ilustrate în culori.

A apărut
AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE
CHARLES VARD
VRAJA MILIOANELOR

Romane noi în literaturile străine

Printre romanele de curând apărute trebuie să cităm în primul loc „Nathalie ou les enfants de la terre" de André Billy (Flammarion).

André Billy este cunoscut publicului cititor de literatură prin eseurile, cronicile sale literare, dar mai ales prin romanul său „L'Approbaniste", apărut în anul trecut, roman care a fost mult discutat în presa franceză, mai ales pentru subiectul său, considerat ca unul din cele mai căutate și mai originale. In adevăr, în acest roman e vorba de la început până la sfârșit de căutarea definiției poeziei, definiție a cărei formulă nici nu este dată până în cele din urmă.

Iată subiectul. Intr'o școală jezuită, tânărul Fauvée scrie versuri în taină. Tânărul este un băiat cu totul mediocru. Poemele găsite produc fierbere în colegiu.

Părintele director e alarmat, iar confesorul lui Fauvée, care a fost odinioară poet și chiar poetul distins al Companiei lui Isus, se simte profund turburat în fața acestui tânăr cu pretenții de poet, căci el își sacrificase cariera poetică, renunțând la ambițiile și pornirile sale firești, pentru Dumnezeu și credință. De altfel tot colegiul este turburat și nu lipsește nici veninul invidiei printre cei ce fac mediul și anturajul poetului de pe băncile școlii. Dar descrierea stărilor acestora nu este scopul operei lui Andre Billy. Ce apare pe primul plan este ferberea dorinții trezită în tot colegiul de a ști ce este poezia, iar aceasta provoacă o mare forfoteală și o ciocnire continuă între morală și retorică, disciplină, și prozodie, evlavie și critică poetică. Sunt scene foarte ciudate ca acea în care doi „Părinți" discută între ei dacă trebuie sau nu încurajat talentul poetic al lui Fauvée și care din această discuție ajung, în mod firesc, la întrebarea" ce este poezia ?" și găsesc cu totul nesatisfăcătoare definiția din dicționarul Academiei.

Se'nțelege că dacă am izola acțiunea de comentarii nu ar rămânea mare lucru din romanul lui André Billy. Este însă multă abilitate și chiar îndrăzneală, de și în fond nu este cât o nouă manifestare a firii paradoxale a acestui autor, destul de interesantă și amuzantă.

Noul său roman a provocat și el interes în critica literară franceză. „Nathalie ou les enfants de la terre" este un roman popular (un populist) și în acelaș timp istoric. Acțiunea se petrece în timpul Imperiului al doilea și pune în scenă personagii autentice, într'un decor de riguroasă exactitate și a fost alcătuit cu mult talent.

Bine înțeles că și aci se manifestă spiritul paradoxal al autorului, sub al cărui romanesc de suprafață se simte ironia autorului.

Subiectul este dragostea fiului vice-președintelui Senatului Imperiului, pentru fiica unui gravor, care a luat pușca în mână la 1851 și a murit pe baricade. O prăpastie morală desparte pe cei doi îndrăgostiți. Arta i-a apropiat, politica îi desparte. Intervenția neașteptată a Împăratului izbutește în fine să-i unească, deci istoria lui Romeo și Julietta dar cu un deznodământ fericit.

Nathalie este un înger prin puritatea sufletului, Didier de și burghez are mult suflet și prin ei doi se realizează ideala împăcare a claselor. Dar valoarea romanului acestuia stă în scrupuloasa documentare a autorului și în talentul cu care este scris.

● ● ●

In ediția N. R. F., a apărut romanul lui W. Faulkner, tradus de Raimbauld și Delgove. Cine cunoaște „tehnica dezordinei" din „Soundsand Fury" sau din „Lumières d'Août" de acelaș autor, va regăsi povestitorul unei lumi visate de autor, un povestitor care minte, dar visează o lume în care poveștile sale vor fi crezute. Ceiace lovește în această carte este pornirea neînfrânată a autorului de a povesti, rupând acțiunea, în clipa cea mai importantă, prin introducerea unei povestiri, în a cărei vrajă crede.

De aci amestecul destul de neîndemânatec al trecutului cu prezentul și trecerea dela gest la povestire, destul de incomode. Omul care ne e redat în „Satoris" este un om pe care nu-l putem găsi nici în gesturi, nici în povestiri care sunt false, nici în actele sale care sunt „străfulgerări". Totuși dincolo de aceste manifestări de fațadă, dincolo de conștiința goală, omul există și se zbate într'o dramă pe care cititorul o presimte. Ce fel de dramă anume? Țară de familie, complex de infidelitate? Faulkner pare că nu se preocupă de explicație, ci vrea mai mult să ne sugereze natura unui om nou, o natură poetică și magică, plină de contraziceri, dar învăluită. Participă la existența psihică, dar e abia prinsă în manifestările psihicului. Nu e însă nici inconștientul, căci eroul pe care-l stăpânește poate uneori să o contemple ca pe o realitate, o simte în el fixă și împietrită ca soarta sa rea cu care a venit pe lume. Este ca un fel de spirit închegat și opac îndărătul conștiinții, o stare tenebroasă deși esența ei e lumină.

Iată un pasagiu caracteristic din Sartoris:

Tes Arlea și Tes Sabalini vorbesc mereu și nimeni n'a avut mai multe de spus și nu s'a trudit mai mult să spună decât bătrânul Dreiser.

— „Dar au taine", lămurește ea. „Shakespeare nu are taine. Spune tot.

— „Ințeleg, nu are senzul nuanțelor, nici darul reticențelor. Cu alte cuvinte nu era gentleman", insinuă el.

— „Da... asta e... e tocmai ce voiam să zic.

— „Deci, pentru a fi gentleman trebuie să aibi taine.

— Oh! mă plictisești...

Dialog cu dublu senz, cronic, lui Horace Benbov îi place Shakespeare, dar el însuși este un om slab și guraliv. Oamenii care-i plac lui Faulkner sunt oameni care au taine, ca negrul din „Lumière d'Août" „Bayard Sartoris", tatăl din Abselon, aceștia sunt tăcuți. Autorul american nu poate suferi conștiințele noastre meschine și bine întemeiate, conștiințele noastre vorbărețe și înscrise în planuri hotărîte, făurite ca planurile inginerilor. Nu se mulțumește numai cu împingerea și refularea tainelor noastre în inconștient, dar dorește chiar o înlunecare totală a conștiinții, o obscuritate pe care am face-o chiar noi înșine. Tăcerea în afară de noi — o așează visată de un spirit ultra puritan.

Mărunte

■ A apărut MOARTEA TINERETELOR, noul și puternicul roman al fecundului și talentatului scriitor I. Peltz — O carte de sbucium adânc și de intense emoții. Prețul unui volum lei 80. Ed. „Adevĕrul" S. A. De vânzare la toate librăriile.

■ A apărut CASA DE PE CULME, roman de Olga Monta. O admirabilă continuare a romanului NADIA, în care autoarea dovedește valoroase însușiri literare, dublate de o vie sensibilitate. Lei 60. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ A apărut PE URMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planșe lei 70. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ VARTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflac a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul" S. A. Prețul lei 70.

■ O JUMATATEDE OM, marele roman al scriitorului LUDOVIC DAUȘ a fost distins cu premiul Regele CAROL al II-lea oferit de Ministerul Artelor prin S. S. R. Editura „Adevĕrul" S. A. Lei 80.

■ Fotografiile tuturor vedetelor de cinema apar minunat reproduse în excelenta revistă CINEMA, 24 pagini tipărite la heliogravură 5 lei.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Lucie Delarue-Mardrus „Mes Memoires"

O epocă deosebit de strălucită se oglindește în memoriile romancierei Lucie Delarue Mardrus. Foarte de tânără s'a făcut cunoscută în cercurile cele mai alese ale literaților și artiștilor din vremea sa: François Coppée, Sully-Prudhomme, Edmond Rostand, Anatole France, Gabrielle d'Annunzio, Rodin, Albert Besnard, Montesquiou, Alfred Jarry și alții. Memoriile sale sunt bogate în anecdote, răsfrângând „istoria unui suflet" în vibranta sa senzibilitate: „Fapte? Date?", spune ea, „mai curând zguduiri sufletești, farmec, cu un cuvânt bătăi de inimă".

Reproducem aci amintirile sale despre Sarah Bernhardt, pe atunci în apogeul carierei:

„Ii adusesem un poem, scris în ajun pentru ea, tocmai îmi îngăduise să i-l citesc, dar cu spatele spre mine, căci se schimba de costum. Când am terminat, o voce dulce bărbătească zise:

— „E bine!"

Mă întorsei. Sarah Bernhardt zâmbea în rochia ei aurie. Lângă ea era Edmond Rostand, care intrase fără a fi auzit. Rămăsei uluită... Rostand îmi ceru cu gestul poemul, i-l întinsei și el îl reciti cu marea artă, care era numai a lui.

Din seara aceasta am devenit oaspetele obișnuit în loja divină. Sarah Bernhardt îmi zicea: „Mon bébé". Multă vreme a ținut atârnată în perete o aquarelă mare în care reprezintasem diferitele măști din rolurile sale, prinse în tentaculele unei caracatițe gigantice, care simboliza farmecul ei.

Imi dădea locuri la reprezentațiile sale. Astfel am văzut-o de 12 ori în Hamlet și tot la aceste reprezentații am cunoscut pe Eugeniu Fasquelle, editorul meu de mai târziu, și care mi-a reamintit de multe ori prima noastră întrevedere:

— „Stăteai pe jos la picioarele marei actrițe, care, potrivindu-ți părul, îmi zise: „Fasquelle, iubitule, îți prezint un mare poet!".

„Avea un secretar căruia-i zicea o Pitou, un om încălcat, cu fața în strâmbături, brațe prea lungi și „știind tot", așa cel puțin spunea Sarah Bernhardt. Dar ea îl trata în mod ciudat, căci am văzut, într'o seară, cum i-a aruncat în obraz o oranjadă care nu era destul de rece. Mai erau în jurul ei: Dominga, italianca ce o îmbrăca, d-ra Seylar care nu lipsea niciodată, d-na de Napac, o bătrână care surâdea mereu, un tânăr medic grec, Kaissarato și, bine înțeles, eternul adorator Georges Clairin.

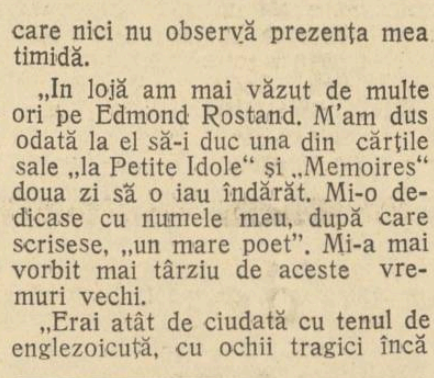
● ● ●

„Când mă duceam, în hotelul său din Boulevard Péreire, îmi deschidea Emile, feciorul de casă, care molfăia în orice timp pâine cu brânză.

„La unul din cele două prânzuri la care m'a poftit înainte de a mă căsători, m'a pus în fața lui Robert de Montesquiou, un boer frizat, cu un cap frumos și niște haine extravagante, vorbitor fără asemănare, pe care-l ascultai fără să te gândești să spui și tu o vorbă și care nici nu observă prezența mea timidă.

„In lojă am mai văzut de multe ori pe Edmond Rostand. M'am dus odată la el să-i duc una din cărțile sale „la Petite Idole" și „Memoires" doua zi să o iau îndărăt. Mi-o dedicase cu numele meu, după care scrisese, „un mare poet". Mi-a mai vorbit mai târziu de aceste vremuri vechi.

„Erai atât de ciudată cu tenul de englezoicuță, cu ochii tragici încă

Lucie Delarue-Mardrus

de pe atunci și cu timiditatea dumitale îndrăzneață"...

„Cutreerase lumea, dar trăise pretutindeni în decorul teatrului și nu în viață și, oricât s'ar părea de ciudat, era cu totul inconștientă de divinitatea sa. Se poate convinge cineva de aceasta citind cărțile sale „la Petite Idole" și „Memoires. Se privea ca o floricică albastră, foarte banală. De altfel fără a se sinchisi, a amestecat, în memoriile sale, landourile, care-i plăceau atât de mult... și telefoanele, suprimând automobilele pe care nu le putea suferi.

„Dar, fiind un geniu, nu s'a înșelat nici odată în ceia ce privește stilul costumelor sale sublime, într'o epocă în care moda era caraghioasă, după cum nu s'a înșelat și în aceia ce privește stilul rolurilor sale, despre care nu știa, de multe ori, dacă erau istorice și cărei epoci anume aparțineau.

„Puțin înainte de moartea sa, când eram de mult măritată, a consimțit să mă lase să pictez un portret al ei, în ulei, în antr'actele piesii „Gloria", o schiță a capului văzut din față. Mai schițasem altă dată și un profil al ei, la o serbare dată în onoarea ei de „Annales". Pictând'o am surprins o taină a chipului ei, cu toate că era atunci în vârstă destul de înaintată: avea în partea de sus a obrajilor o lumină, ca un alabastru prin care ar fi trecut lumina dela o lampă interioară, fără să mai vorbesc bine înțeles de coama ei de leu, nici de ochii de fosfor, a căror culoare o putea schimba după voie și pe care i-am văzut de multe ori trecând instantaneu de la apa cea mai limpede, la cerneala cea mai neagră.

● ● ●

Născută prea de timpuriu, glasul și chipul ei nu au putut fi păstrate în galeria strigoilor științifici, pe care noi i-am fi putut revedea trăind și pe care-i vor privi și asculta cu atâta interes strănepoții noștri. Câteva discuri și film ca vai de el, au fost prinse când era amputată de un picior și bătrână.

Aceasta e tot ce va rămânea viu despre ea, în afară de mărturia celor ce au avut fericirea să se apropie de creatura aceasta, a cărui echivalent fabulos va mai reapărea. poate peste două mii de ani.

Traduceri din limba elină

De câte ori citim traduceri din cei vechi în limbile occidentale nu am regretat lipsa unor asemea traduceri bune în românește.

Iată că răsfoind cărțile unui anticar m'a impresionat o carte cu scoarțe noi, pe care am citit: „Lucian" Toxaris (despre prietenie), traducere din limba elină de Th. Simensky Chișinău, Tipografia „Tiparul Moldovenesc" 1938.

Ce minune! Un nume necunoscut pentru noi cei din Capitală, un moldovan din Basarabia, atât de familiarizat cu limba elină încât face o traducere din Lucian, operă retorică, de și plină de humor, în care este discutată sub forma unei discuțiuni între grecul Mnesip și Scitul Toxaris, „prietenia". Discuția este de fapt o întrecere, un concurs căci fiecare va da câte cinci pilde. De va învinge Grecul se va tăia o mână Scitului, iar de va învinge Scitul se va tăia limba Grecului.

In timpul concursului întrecerea se desfășoară prin variate și frumoase povestiri—sfârșitul este legarea unei strânse prietenii între Grec și Scit. — Traducerea aceasta este o adevărată delectare pentru un cititor din lumea noastră, căci ea nu este o operă de erudiție încărcată cu explicații și note, ci o lectură de o rară plăcere, care redă cu vioiciune și mlădiere nu numai ironia subtilă și bogată a originalului, dar și frumusețea stilului, minunat adoptat, batjocurii sfichiitoare a satiricului Sinan, precum și punerea în circulație a unor prețioase valori pe care le credeam definitiv pierdute pentru mentalitatea actuală.

Citind traducerea vioaie și atât de plăcută a d-lui Th. Simesky, o caldă undă de prietenie sufletească ne-a îndreptat gândul spre autorul ei, cu recunoștință și nădejdea că ne vom mai întâlni.

Iz. Sd.

Insemnări ieșene

1 August, 1938. - Anul III - Vol. VII - No. 8

Revista ieșeană apare nu numai regulat, dar are un conținut bogat, variat și de o excelentă calitate.

Nu putem să trecem cu vederea „notele" lui Paul Gore cu titlul „Subt Impresia Focului", paginile unui gânditor, ale unui subtil analist și ale unui autentic literat.

Panaite Zosin publică din scriptele lăsate de Domnișoara Mariana-Conta-Kernbach, în credințate d-nei Valeria Botez, directoarea școalei primare „Carmen Sylva", o scrisoare a lui Titu Maiorescu, către Ana Conta Kernbach mama sa, în care sunt discutate părerile criticului asupra poeziei în genere și asupra poeziilor trimise de autoarea scrisorii în specie. „Se vede clar din expunerea lui Maiorescu, scrie Panaite Zosin, că una e a versifica ori cât de bine, și deci, a avea aparența onorabilă de poet și alta-i a fi chiar poet, de și poate chiar neversificând totdeauna bine". In câteva rânduri mintea limpede a lui Titu Maiorescu pune întreaga problemă încă și azi în dezbatere a formei și a fondului poetic, rezolvând'o decisiv și sumar cu autoritatea personalității sale.

Cu prilejul dezvelirii bustului lui Alexandru Lambrior, Dr. G. V. Buțureanu schițează personalitatea acestui savant de valoare, care fiind crescut la țară, „a păstrat dragostea pentru țăran, cultul limbii vorbite de țăran, entuziasmul pentru tradițiile și literatura poporului și credința că în direcția aceasta trebuește îndreptată cultura neamului nostru. Domnia sa amintește de biografia documentată a d-lui Șiadbei, care măcar cu acest prilej să se scoată în atenția publicului, atât autorul acestei biografii, cât și pe acel de care se ocupă d. Șiadbei în lucrarea sa. Se uită prea lesne că Lambrior „a fost consacrat ca cel mai mare cercetător al nostru în domeniul filologiei noastre și ca îndrumătorul lui Miclosich și d. Densușianu".

Studiul d-lui Dan A. Bădăreu ne face să regretăm, ca în totdeauna când citim din cel scrise de domnia sa, că ne dă atât de rar ocazia de a-l citi.

Dr. N. P. Smochină are un articol foarte interesant, informat și cu probleme noi asupra „Războiului chino-japonez și Rusia".

Dr. Dimitrie Gherasim o expunere foarte clară asupra evoluției politicii Societății Națiunilor de la Siguranța colectivă la echilibrul forțelor".

Cronici semnate de Octav Botez, N. N. Tonitza, N. Constantinescu — o delicioasă scrisoare din străinătate, semnată Adina V. Iamandi, cu impresiile tinere și pline de prospețime ale unei „tinere" asupra „Oxfordului, orașul tinereții

„Notele" însă sunt partea cea mai vie și mai antrenantă a revistei, în care urmărim în special penița ascuțită a unuia din cele mai fine spirite ale Iașilor: N. I. P.

Ori cât s'ar căuta a se înăbuși flacăra sufletului moldovenesc și ieșan, ea izbucnește pe neașteptate mai vioaie și mai strălucitoare — „Insemnări ieșene" înainte, cu încredere...

Iz. Sd.

Minuni și realități

OLBERIC Cahuet a scris un măreț roman „La Femme aux Images" în care dovedește cum se amestecă miracolul în viața reală, fără ca noi să băgăm de seamă. Il presimțim în vise, îl așteptăm și din această așteptare ne vine îngrijorarea ca și nădejdea.

In scrisul nostru nu urmărim altceva de cât să-i prindem. Fără miracol nu ar exista nici arta, nici poezia, nici feeria; femeia nu ar fi ceea ce este, fără el și nici dragostea așa cum e câte odată.

Intre realitate și sufletul omului trec imagini care creiază totul din nou în minune. Se întâmplă atunci că viața noastră să se lumineze prin aceste imagini. Ea se stinge când se șterg aceste imagini, și renaște când imaginile se reînsuflețesc.

Dragostea pe care o exaltăm este o imagine. Femeia pe care o idealizăm, o imagine, câte odată mai multe imagini după cum se vede din povestirea din această carte.

Marriett Sante este figura de simbol, creatura în carne și oase, dar și în marmură și flacără, întuneric și lumină, femeia cu imagini, care se ivește în viața unui om la momentul potrivit. Porunci tainice suscitând un chip de înger a hărăzit unui om lipsit cu totul de magie, beția suferinții și puterea dragostei.

A APĂRUT No. 387

Cinema

Din bogatul cuprins spicuim:

AU VRUT SĂ FIE... URÂTE

— Dorința de a fi urâte mijlocul cel mai potrivit de a arăta puterea de creație și talentul vedetelor —

HOWARD HUGHES

omul zilei văzut de diferite persoane.

LORETTA YOUNG

fata cu priviri de farmec, n'a avut noroc.

VIAȚA DRĂGĂLAȘEI SIMONE SIMON

STILOUL GAZETARULUI

nu mai este un instrument de tortură.

IN ACEST NUMĂR:
A PATRA GRUPĂ DE ALEȘI LA CONCURSUL
MISTER CINEMA

POEZIA

de ISABELA SADOVEANU

Domnul G. Chirițescu, într'o recenzie din „Insemnări ieșene" (August 1938) semnalează criza poeziei contimporane române, ale cărei izvoare de inspirație ar fi secat, după versurile lui Tudor Arghezi. Semnele acestei „uscăciuni" ale inspirației poetice românești se vădesc, pe deoparte prin absența din ce în ce mai pronunțată a unei tematice originale și noi, iar pe alta prin conținutul poetic scos, fie din materialul prea mult exploatat al romantismului, fie prin imitația servilă a curentelor moderniste de proveniență, aproape în totdeauna, franceză..."

Domnia sa propune ca un mijloc de reînviorare și înviorare a inspirației poetice, traducerile din alte literaturi străine, constatând buna înrâurire a traducerilor din Serghei Essenin ale lui George Lesnea și Zaharia Stancu și recomandând traducerile lui G. Baciu din poetul german George Trakl.

Suntem absolut de părerea colaboratorului „Insemnărilor ieșene", afară de aceia a vinei ce se aruncă poeziei franceze, în ceeace privește secătuirea vervei noastre naționale în poezie...

Imitația „servilă", fie a poeziei franceze, fie a oricărei alte literaturi, este fără îndoială un semn de neputință în creație. — Probabil însă că această imitație este calculată după „modele vechi" ale curentelor noi din Franța.

S'a vorbit și se vorbește în lumea întreagă de „o criză a Poeziei". Unii au proclamat chiar, cu o grabă diabolică, moartea ei definitivă. Aceasta a făcut pe unul din reprezentanții ei cei mai autorizați să protesteze: „Poesie pas morte!"...

Intr'adevăr, departe de a fi murit, poezia franceză este mai înfloritoare decât oricând. De după războiu încoace, critica literară înregistrează un număr incalculabil de mici reviste caete de versuri, colecții poetice atât în Paris, cât și în provincie, ba chiar în țările de limbă și cultură franceză ca Walonia din Belgia și Elveția normandă.

Poeții din acest grup formează între ei o adevărată familie și călcând peste orice considerație străină de poezie, uitând frontierele și distanțele, deosebirile de rassă și naționalitate, trăesc într'o adevărată comunitate sufletească, cu toți acei ce prețuesc ceia ce face „graditatea și ponderea umană", în poezie.

Mulți tineri din generațiile noi se simt ispitiți de poezie și se aventurează pe aceste căi, pe care nu au altă călăuză decât avântul sufletului lor. Ei nu bagă în seamă amenințările vremurilor, gata să sfarme vechea navă a culturii occidentale, ci, uitând de toate, adâncesc poemele, atât de ușuratece în aparență, ale artei lor.

E drept că printre acești curagioși campioni sunt unii romantici cu înverșunare, pe când alții sunt clasici integral sau simboliști nevindecabili. Poate că e sortită generația aceasta de poeți a fi o recapitulare a formulelor trecutului și o alăturare a tuturor deosebirilor care s'au ciocnit spre a-și lua locul una alteia în trecutul mai mult sau mai puțin apropiat.

Poeții actuali, arși de ambiție și chinuiți de deznădejde, au devenit purtătorii de tolba cu săgeți în literatura actuală, întocmai cum au fost tragicii și retorii din secolul lui Ludovic al XIV și scriitorii de romane din seolul al XIX-lea. Ei și-au dat seama că nu revoluțiile sau războaiele amenință existența culturii occidentale, ci fermenții de disoluție din însuși esența ei. De un secol literatura și în special poezia, devine din ce în ce un retorism gol pe dinăuntru, găunos și răsunător din cauza golului lăuntric și atunci și-a început reacția un nou retorism, opus lor. Lupta împotriva regulelor învechite, a mijloacelor formei, care căuta să pătrundă cu orice preț în sufletul ușuratec și din ce în ce mai distrat pentru literatură al cititorului actual. Lozinca a devenit: Nici un artificiu verbal, nicio floare de retorică, să aruncăm în flacăra creației tot ce ne trece prin gând. Dar când au fost să aplice aceste teorii, atât de simple în aparență, s'au arătat artificii și exigențe tehnice nenumărate. Fiecare poem își cerea forma sa verbală, iar această formă făcea o unitate indisolubilă cu înțelesul poemului, chiar în poemele atât de opace ale lui Mallarmé. Și fiindcă, prin aceste forme de materie verbală, creația se ascundea în adâncimi greu de străpuns, atunci ea s'a exprimat prin ritmul poemului, a căutat să-și dovedească existența prin regulele aparente ale compozițiilor, prin maniile și ticurile personale ale individualităților poeților ce le scrieau. Spiritul poetic refuza de a se mai hrăni din substanța închisă în marginile bine delimitate ale conștientului. Creația poetică s'a revărsat, din acest cadru prea luminos, în obscuritatea necunoscutului, căutând a-i da forme sensibile, efecte de o diversitate infinită, o atmosferă cu totul nedefinită. Poezia, au dorit să dovedească, poeții nu se poate, cu nici un chip, orienta „în senz unic", căci radiază în senzuri multiple, fie că se manifestă într'un „tempo" de încetineală ca la Lautréamont, sau de vioiciune ca la Max Jacob, incomparabilul umanitarist ceh, sau de austeritate ca la Pierre Reverdy. De aceia opera poetică nu e niciodată „desăvârșită" ci numai în devenire spre desăvârșire, după cum constată Paul Valery, în al său „Traité de Poétique", care rezumă primul său curs la „Collège de France". Totuși, creație în haosul unei dezordini generale, nu este cu putință. Omul și aci în special poetul nu creiază decât reacționând împotriva acestei dezordine care până la urmă îi e fatală.

Deci dacă era firesc și necesar ca spiritul poetic actual să-și ia avântul, inspirația din cele ce se găseau „la întâmplare" în calea sa, dacă era absolut necesar să lupte cu rutina și banalitatea superficială a epocii, servindu-se de neașteptat, de necunoscut și indefinisabil, trebuia să ajungă și la demarșele de concentrare, simultane cu cele de dispersiune și să realizeze, în fine, ceiace Raïssa Maritain numește într'un articol din revista „Nove et Vetera" (Friburg-Elveția), „sensul și nonsensul poeziei". Această mișcare revoluționară de disoluție și reconstituire a procesului poetic contimporan, este tradusă în poezia franceză din timpurile de după războiu. Se înțelege că noi care am calchiat conturul lăsat de pașii săi suntem în urmă cu poemele noastre moderniste. Dar vina nu e la poeții francezi.

Poeții galicani, cu revista lor „Guirlande du Grand Pin", cum sunt André Berry, Henry Courmont, etc. au o mișcare mai vie, mai simpatică, decât aceea a poeților ziși romani, deși sunt încă departe de poezie, căci sunt încă preocupați de probleme de morfologie, sintaxă și chiar ortografie.

Grupul poetic din jurul revistei „Yggdrasill" cu Guy Lavaud și Raymond Schwob, se intitulează „buletinul mensual al poeziei, în Franța și în streinătate" e o revistă cu pretentii cam doctorale, dar cumpătată și demnă, departe, foarte departe de poemele obsconse și nedescifrabile care se imită încă la noi și ni se dau ca modele de modernism francez.

Tânără ca accent, de o independntă orgolioasă și plină încă de o ferventă admirație pentru eroii și victimile „non conformismului celtic", este fără îndoială, revista Goïland, cea mai vioaie și mai sinceră expresie a poeziei actuale...

„A imita pe francezi în liniile generale ale mișcării lor poetice, nu înseamnă întotdeauna a rătăci prin atâtea „isme" pline de insanități.

Dar ca să nu-i imităm servil și orbește, trebuie să-i cunoaștem în adevărata lor lumină să-i studiem spre a ne reîmprospăta și a ne lămuri propriile noastre avânturi și tendințe.

Acelaș lucru și cu traducerile Essenin a atins cu viforul inspirației sale trei talente tinere ale poeziei noastre: pe Demostene Botez, ale cărui „Cuvinte de dincolo" sunt ecou de glas nou într'un talent deja închegat și în plină înflorire, pe Gheorghe Lesnea pentru care Essenin a fost ceiace e amnarul pentru cremene și în fine Zaharia Stancu, al cărui răspuns este mai mult decât o scântee și al cărui talent ne face să așteptăm cu emoție rezultatele luptei sale pe arena vieții. Așteptăm poemele sale viitoare cu cruzimea admirației spectatorilor la luptele cu tauri...

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Simț critic

Un tânăr inspirat face reproșuri muzei sale că s'a supărat pe el. Nedumerit el o întreabă:

„Dece ? Te'ntreb și azi dece
Te-ai supărat așa pe mine,
Când toate versurile mele
Nu te-au cântat decât pe tine ?

Păi, tocmai de aceea! Are simț critic, fata...

Valul

D-l G. V., poet în orele libere, după propria-i mărturisire (și pare-se că are foarte multe adeverind astfel că și omagiul este o nenorocire și din acest punct de vedere) scrie într'o revistă de provincie, care apare foarte neregulat, următoarele versuri:

„Plutind pe marea agitată
Era să mă înghită valul".

Ei, nu făcea, valul, săracul, tocmai rău...

Ghinion

Și mai departe:

Se repezea furioasă marea
Rostogolind val după val,
Dar m'am luptat din răsputeri
Și am ajuns leit la mal.

Ghinionul nostru!...

Vid

In aceeaș revistă cu apariția neregulată un domn nuvelist publică „O întamplare fantastică". Citām din cuprinsul acestei întâmplări:

„Mergeam într'una, mergeam, mergeam și nu mai oboseam. Eram ușor ca pana. Simțeam cum vidul își face loc în craniul meu".

Și atunci, domnule nuvelist, te-ai apucat să faci literatură

Fericire

Tot din aceiași „întâmplare fantastică":

„Viața este o pivniță umedă, murdară. Adesea îmi vine să scuip în ea. Oh! Dece nu m'am născut animal, câine sau pisică ?"

Păi, dece ? Asta întrebăm și noi.

Nesfarșire

Un poet modernist a făcut o descoperire uluitoare. Ascultați-o:

Am tot urcat
Pe scara vieții
Și sus de tot pe piramidă,
Am constatat că însăși nemărgi-
nirea
Are un sfârșit !

Da, d-le poet, chiar nemărginirea are un sfârșit. Numai lipsa de talent este nesfârșită!

Licență

Un aspirant la titlul de poet și colaborator ne trimete o poezie intitulată: „Candidat la sinucidere". Promitem cititorilor noștri să le dăm într'unul din numerile viitoare câteva mostre mai măricele din această candidatură funebră. Pentru azi ne mărginim să reproducem numai strofa de mai jos:

De nu vii să-mi spui cuvinte
Să m'alinte,
Către codrul des alerg
Și sub cerul blând de Iunie
De-o funie
Toate zilele să-mi șterg.

Muză, care ai inspirat aceste „versuri", te rugăm fierbinte, nu te lăsa influențată! Nu cumva să-i spui cuvinte cari să-l alinte, că ar fi în stare să renunțe la lăudabilele intenții de a alerga către codrul es spre a-și șterge zilele de-o funie sub cerul blând de Iunie. Deși suntem în August și August nu rimează cu funie, pentru a nu-l descuraja, în a-și traduce intenția în fapt, îi acordăm din oficiu această „licență poetică".

ST. T.

Dandy sau revoluționar?

Intr'o zi, pe când exista dadaismul și suprarealismul, a fost să se prezinte un delegat în fața contesei de Noailles care să o pună la curent cu aceste mișcări noi ale poeziei. André Gide, care era printre cei prezenți, strigă plin de groază: „Numai pe Louis Aragon să nu-l trimiteți, căci e în stare să ne facă o boroboață!".

Numele lui Louis Aragon deșteaptă în amintirea Parizienilor imagina unui tânăr, care cutreera barurile între 1920 și 1925. Hainele sale aveau o tăetură elegantă, cravatele sale erau adevărate poeme. Femeile pe care le vizita și pe care le întovărășea erau tinere, frumoase și scrierile sale domină calitățile unui mare scriitor clasic. E în scrisul său ușurință, o limpeditate a stilului care-i garantează o fărâmă de veșnicie după moarte chiar de nu ar mai scrie altceva de cât operele cu care s'a impus atenției publicului: „Anicel". „Paysan de Paris", Cloches de Bâle". Aceste calități l'au făcut să „rămână", dintre toți cei pe care i-a ridicat, o clipă, moda, capriciul, snobismul. Pe el l'a ridicat talentul său real de scriitor, pe când toți ceilalți, după un scurt foc de artificiu, au căzut într'o uitare fără fund.

Ca militant Aragon are unele prețioase calități de politician revoluționar, însă nu este totuși apreciat în destul într'o zi și de comuniști, dar, spre mirarea prințeselor, timpul a trecut și Aragon a rămas tot comunist și încă un comunist din cei mai ortodoxi.

Tânărul snob este printre militanții cei mai convinși. Face el câteodată unele concesii prințeselor din cercul său, dar.... nu se știe ce se va întâmpla dacă ar izbucni revoluția într'o bună zi.

Aragon este un talent autentic și se simte în el căldura pentru „poporul" din partidul său, la care el a observat, ca un pshiholog, elanul unei sincerități impresionante cu care mulțimea se devotează Cauzei și Ideei.

Ceia ce e însă și mai ciudat în personalitatea sa, multiplă și complexă, e faptul că stărue pentru a figura printre conducători. Ori care ar fi destinul său politic, însă, putem fi încredințați că va figura cu drept cuvânt, printre scriitori care vor vor fi observatorii cei mai neînduraţi și mai conștiincioși ai epocii sale.

Problema căsătoriei

Această problemă a vieții tinde din ce în ce să devină mai mult o teorie și o politică, de cât o luptă dureroasă, o dramă fără încheere, un infern așa cum ni-l arată viața și arta vremurilor trecute.

De fapt, crede Suarès, nu există căsătorie, ci căsnicie și de aci vine drama. Se înlănțuesc două ființe libere, iar aceasta înseamnă plictiseală, robie și moartea eului, specia o cere... politica statutară o impune din ce în ce mai mult, subordonând din ce în ce individul colectivității, crescând bărbați și femei pentru a-i fabrica fără de încetare carne de tun și aceasta zice Suarès, înseamnă politica de stat. Procreația este deci unul din motivele pentru care există căsătoria. La această concluzie ajunge și scriitoarea engleză: Margaret Cole, considerată ca tipul cel mai reprezentativ al femeei inteligente de azi și care studiază problema în cartea sa „Marriage: Past and Present". Ea crede, ca și Westermark, că rădăcina căsătoriei, este în instituția familiei. Dacă familia ca instituție, cu tot complexul ei de gelozie, credință, afecțiune și ocrotire ar dispărea, căsătoria ar dispărea și ea în chip fatal și natural.

Drama căsătoriei vine din lupta aceasta a individului cu socialul, luptă care devine cu atât mai feroce și mai sfâșietoare cu cât cei doi condamnați la căsnicie, au fie care din ei, o personalitate mai pronunțată. Analizând cazul Tolstoi,, Suarèes scoate în lumină, cu o putere și o cruzime deosebită, fatalitatea care osândește la suferință pe cei doi, cu atât mai sigur și mai fără de crutare, cu cât sunt mai conștienți și au o personalitate mai pronunțată.

Răul fundamental după părerea lui Suarès stă în faptul ineluctabil că bărbatul este profund individual, pe când femeia este „în serie", se naște în serie și rămâne, trebuie să rămână în serie, aceasta este soarta și menirea ei. Pretenția lor la o individualitate proprie, este după Suarès, o „nebunie a eului", pe care bărbatul, de la cel mai comun la cel mai superior nu o poate tolera.

Bărbatul evoluiază, pe când femeia se stabilizează pentru toată viața în tipul creat în primele timpuri ale căsniciei — de aci vine dușmănia. „M'am măritat cu un bărbat, își poate spune ea, dar iată mă găsesc în fața altuia cu totul deosebit de cel cu care am crezut că mă căsătoresc".

De sigur în căsnicie femeia este acea care sufere mai mult, pentru că ea nu are altă lege a vieții de cât sacrificiul. Nu au alt motiv de a exista după treizeci de ani, de cât acela al sacrificiului pentru altul. A crește copii este se'nțelege forma cea mai naturală a sacrificiului său. Numai ast-fel poate să uite că e bătrână și să nu se simtă inutilă. Pe când bărbatul nu se gândește la vârstă atâta vreme cât poate creia „créer dans la pensée est la supréme action". Dar aceasta nu e îngăduită de cât bărbatului.

Bărbații de geniu nu trebuie să intre în căsnicie, zice Suarès, căci nu există bărbat de valoare care să nu fi trăit cu nevasta lui ca un celibatar. Cei mai admirabili rămân singuri.

Pascal, Descartes, Beethoven, Michel-Angelo, Spinoza, Baudelaire, Goethe și cel ce le-a servit de model, Dante: Tovarășa adevărată este Idee, în cer... Toți cei antici au fost celibatari, nu se pomenește măcar de nevestele lor...

„Căsătoria". zice acelaș Suarès, este o comedie tristă"... Douăzeci și cinci de ani de viață casnică sunt un șir nesfârșit de nemulțumiri, un compus de turburări și de îndoieli, de remușcări, de spaime, de groază, de stinghereală și de imputări". Chiar fidelitatea este o sarcină, de și numai bănuiala unei necredințe este o rusine". Iar toate aceste pentru ce?, închee Suarès, pentru a prelungi la infinit războiul și prostia omenească...

Margaret Cole încearcă și ea să înțeleagă problema cercetând trecutul, rezumând nenumăratele scrieri asupra relațiilor sexuale, precum și partea religiei în crearea și menținerea formelor matrimoniale. Minciuna, zice Suarès, este mantia pe care o pune specia în capul omenirii spre a o împinge spre scopurile sale, iar cea mai eficace mantie este religia, care e templul speciei în societate. Iar asupra rolului religiei este de acord și Missis Cole.

Dar scriitoarea engleză pomenește și de un spirit de tovărășie, dar prin analiza acestei forme de legături umane, nu ajunge să stabilească nimic clar și lămurit. O concepe doar ca pe o adâncă și fundamentală bună voie, și ca un fel de afinitate asemenea celei chimice, în virtutea căreia oameni deosebiți în caracter, obiceiuri, credințe și temperament, se simt necesari unul altuia.

Relațiile sexuale, dragostea nu au mari importanță nici la Suarès, nici la Margaret Cole în căsnicie.

Saurès este sfâșietor și dureros analizând legăturile matrimoniale în cazul Tolstoi, Margaret Cole este tolerantă și caritabilă în cartea sa. Dar, după ce am citit pe unul și pe celălalt, rămânem încă mai nedumeriți asupra misterului care învăluie legăturile umane.

Din studiul antropologiei, psihologiei, fiziologiei, economiei politce, a artelor și... chiar a dieteticii pot avea, fără îndoială, partea lor în lămurirea problemei căsătoriei. Dar până la urmă nu ne alegem cu nimic sigur. Suarès o privește cu groază, ca pe o dramă omenească ce nu se poate încheia de cât prin moarte, Leon Blum din potrivă se silește să-i iea orice caracter de dramă în cartea sa „Le mariage", Missis Cole, exponenta sufletului celui mai reprezentativ al intelectualei de azi, o privește cu milă și îngăduință, preocupându-se mai mult de soluțiile împăcării femeii ca procreatoare și producătoare, propuse de societatea de azi.

„Dramă bufonă care durează, cât durează și viața, dramă bufonă pe o scenă meschină care o face și mai sinistră".

Muzica românească la Paris

Artiștii și muzica românească, au înregistrat recent mari succese la Paris. Astfel, la Concursul Conservatorului, pentru clasa de harpă a celebrului profesor Marcel Tournier, a obținut premiul întâi d-ra Doina Mihăilescu Intreaga critică pariziană subliniază valoarea excepțională a calităților muzicale ale compatrioatei noastre. clasând-o de pe acum printre cele mai bune harpiste.

Presa pariziană se ocupă și de succesele d-rei Lola Bobescu, care în urma reușitelor concerte de vioară date iarna trecută la Concertele Lamoureux, Pasdeloup, în sala Pleyel, *apoi în Belgia, Olanda și Germania, a primit un contract pentru o serie de concerte de muzică românească în Indiile Olandeze.*

In acelaș timp, la concursul Conservatorului din Paris, au fost reținute pentru clasa de oboi, Elegia *și dansul rustic de Stan Golestan, adăugându-se încă un triumf la nenumăratele înscrise până astăzi în Franța de compozitorul român.*

Spre pomenire...

Mă gândesc la tine, bietule Dollfuss, țăran încăpățînat, care-ți dai sufletul printre trădările și lașitățile prietenilor tăi, pe când sângele, curgându-ți picătură cu picătură îți istovește viața generoasă. Mă gândesc la voi, Schuschnigg, Schmidt, Funder, victimile bunăvoinții voastre.

Mă gândesc la tine, Gerlisch, care ai suportat agonia de clipă cu clipă, în celula unei închisori; la tine Probst, care ai fost asasinat și căruia cenușa, printr'o delicată atenție a Gestapoului, a fost trimisă nevestii tale, întrun plic recomandat. Mă gândesc la voi, martiri nenumărați, batjocoriți, luați în derâdere, loviți, torturați, floră sângeroasă a lagărelor de concentrare, purtători ai cămeșii însângerate a Regelui Mucenicilor!"

Aceasta este pomenirea pe care o face, în „Temps Présent", Joseph Folliet și care nu poate să nu miște inimile celor ce se gândesc la semnele civilizației de azi, care lasă în voia caprițiului sadic și fanteziei călăului atâți oameni de treabă și de valoare. Autorul articolului acesta se gândește și la mulțimele zdrobite de bombe și secerate de mizerie de pe câmpurile de războiu. „E ora heroului și a mucenicului" închee autorul articolului, oră care bate în iad, căci în iad ne găsim în prezent fără îndoială, „August scoate scântei, plajele sunt vesele, oamenii stau la o cină și gustă bunătăți.. Dar undeva într'un colț Doamna Probst ține în mână plicul în care „odihnește" soțul ei...

Premiul Camoens

Un juriu alcătuit din scriitori din toate țările, invitați de guvernul portughez la Lisabona, au acordat, în unanimitate. premiul Camoens lui Gonzague de Reynold, un scriitor elvețian, pentru cartea sa Portugalia.

Premiul acesta a fost acordat acum pentru întâia oară și este în valoare de 182 lire sterlingi. El va fi acordat din doi în doi ani pentru cea mai bună operă literară sau științifică asupra Portugaliei, scrisă în limbile: franceză, germană, spaniolă sau italiană. Juriul a avut să se pronunțe asupra unei lucrări prezintată odată cu încă alte două zeci și patru.

Călătorii...

Călătoriile sunt prilej de studii atente de moravuri. culegeri de fapte, dintre care unele sunt tratate după metoda lui Taine, adică deplin obiectiv. Astfel este „America amuzantă" a lui Adrian, de Adrian de Meüs, (edit. Flammarion), care este mai mult o introducere în cunoașterea Americii, de și este „amuzante" cum zice autorul, interesantă zicem noi. Iată câteva din faptele culese. America Statelor Unite nu posedă stare civilă; de aci greutățile la intrarea în teritoriul lor si facilitățile pentru a se deda la tâlhării și crime a gangsterilor sau pur și simplu impuritatea debitorilor necinstiți. Cine își schimbă domiciliul nu mai poate fi urmărit, cu atât mai mult, cine trece dintr'un stat în altul, căci legiurile se contrazic.

Mai mult: tot ce nu e oprit de lege clar și precis, devine îngăduit. De pildă: vinderea produselor anti conceptionale este oprită, dar dacă li se zice „articole de higienă" e permisă, adăugându-se pe lângă specificarea de higienă și pe aceea de „securitate". pentru a se înțelege bine despre ce e vorba...

De altfel în ceiace privește higiena, America se poate lăuda că deține recordul. La hotel de pildă; la telefon este un avis prin care ți se face cunoscut că aparatul este dezinfectat din douăzeci și patru în douăzeci și patru de ore. Deasupra robinetului de apă alt aviz să aduce la cunoștință că apa e analizată în fiecare zi, paharul însuși de care te servești e sterilizat și învelit în celofan, ca de altfel orice comestibil pe care-l cumperi în prăvălii.

In altă ordine de idei: dacă dorești un tovarăș în orasele unde nu cunoști pe nimeni. hotelul îți procură un „Social Partener". en tout bien tout honneur", care, pentru 10 dolari, îți arată muzeele. monumentele si localurile de petrecere.

A. de Meeüs insistă asupra schimbării profunde petrecute de curând în moravurile americane. „Tineretul păgân". zice el, se încrucișează, pe trotoare, cu bătrânii puritani, iar frumoasele americane își dau coatele cu negrii". Apoi se întreabă dacă nu cumva negrii tratați cu atât dispreț, devin, fără ca yankeii să-și dea seama, adevărații stăpâni ai civilizației americane. Poate de la ei vor fi luat americanii obiceiul de a dormi noaptea fără vestminte sau de a purta culori țipătoare, precum și gustul pentru danțurile frenetice. „Valul acela de plăcere care a luat și duce tineretul american spre un păgânism naturist, candid, fără nici un frâu și nici o remușcare. să nu-și aibă o origină asiatică sau africană?" se întreabă scriitorul.

O parte din acest tineret a și adoptat ca zeu, un negru „Father divin" care are milioane de credincioși. dintre care o treime albi și două treimi negri. A. de Meeüs îl descrie ca pe un om de cincizeci de ani, chel, îmbrăcat în alb. cu guler și cravată și ne face să asistăm la praznicile de sub prezidiul său, căci a instituit așa numite „Regate". în care credincioșii săi, numiți „Ingeri" sunt întreținuți și hrăniți.

„Toți capătă porumb, pui, ceai la ghiață. prăjituri, totul pentru câțiva cenți. Negrii în picioare sau pe scaun nu au aerul de a fi transportați. Cântă în timpul mâncării, bătând vesel din mâni și din picioare. Imnurle seamănă cu ariile de jazz cele mai însuflețite. Negresele în rochii ce-ți ieau ochii. verzi, roșii sau albe imaculate, pun o notă vie de culoare în adunare Din când în când, câte una se ridică și începe a cânta și a dansa, pentru propria ei plăcere, arătându-și albul dinților într'un rânjet de extaz. celebrând laude pentru „Father Divin". care e „Tatăl divin", Dumnezeu însuși, singurul adevărat și viu".

Dolarul e privit fără prea mare importanță, el e făcut să ruleze, iar economia e privită cu un vițiu. dar nici viața Domnului nu prea are preț, de aceia accidentele de muncă sunt privite cu nepăsare.

Femeea este, după cum se știe, regină, peste Atlantic, ființă superioară al cărui cuvânt e mărturie în justiție. Puterea aceasta dă naștere la multe abuzuri și bieții bărbați, atrași în curse, plătesc scump când „importunează femeile. adică face curte unor femei necunoscute. Legile sunt împotriva lor și de voie, de nevoe se căsătoresc, dacă au fost dovediți că au făcut vre-o declarație de dragoste. Bine înțeles că au cel puțin mângâerea că se pot divorța tot atât de ușor.

Impresia generală după ce ai închis cartea lui A. de Meeüs. este ca repeziciunea cu care e silită lumea să trăiască, pentru a strânge moneda atât de fugară a dolarilor, nu îngăduie oamenilor sa reflecteze prea mult. Bine înțeles că sunt unele mediuri, unele familii în care se trăește după înalte norme de viață și duc un traiu care face cinste omenirii. Dar în genere ceiace se numește „Afforisme" și care înseamnă vârtejul unei vieți închinată câștigului, își plătește felul de trai printr'o diminuare a bunului simț și poate și a moralității.

Reacțiuni

Unul din caracterele cele mai marcante ale literaturii franceze de azi este reacțiunea plină de aversiune împotriva a tot ceiace suntem obișnuiți a numi „tradiție franceză".

Această reacțiune a început odată cu romantismul, dar și-a accentuat caracterul de repulsie cu Arthur Rimbaud, care, vorbind de autorii pe care îi detestă mai mult, se oprește în deosebi la Alfred de Musset. Critica sa este chiar mai „Vituperativă" de cât acea a lui Baudelaire. „Musset, zice el, este de zeci de ori mai scârbos pentru o generație ca a noastră roasă de suferință... Ih! sardelele cele de „Comedii și Proverbe".. îh! „Nopțile".. îh! „Rollă"! îh! „Namouna". Sunt atât de hidos franțuzești!"

Iar dela moartea lui Rimbaud prea puțini autori tineri au reacționat alt-fel — De alt fel influența lui Rimbaud se constată, în multe privinți, în literatura și cugetarea moderniștilor. Nu putem să-l considerăm chiar ca părintele suprarealismului — a cărui paternitate o reclamă mulți alții. Dar e incontestabil că multe din înțelesurile derivate, privite ca acele ale unui „voyant'. sau ale unui poet vizionar, adeseori fără înțeles și cu rezultate destul de sărace, ca, de pildă, acele versuri ale lui André Breton și ale discipolilor săi, care au pretenția să ne pună în contact direct cu lumea visurilor, a maniilor, fanteziilor și viziunile întunerecului. Poate tot sunt totuși mai de preferat banalele și grand eloquentele locuri comune cu care s'a născut și a murit poezia unei epoce...

Criza cărții în Italia

Cu toată criza cărții de care se plâng francezii, țara lor rămânea țara din lume în care se vând cele mai multe cărți. E greu de făcut o statistică a vânzării cărților în Franța, pentru că ea se vinde pretutindeni, nu nmai în librării, se vinde până și la fotografi și prin prăvăliile de sport. Totuși se pot număra, numai librării, vreo 7-8 mii în toată Franța.

In Italia sunt 4.200. Din acestea numai 240 sunt organizate pentru vânzarea cărților de înaltă cultură: filosofie, critică, istorie, technică, etc. Vre-o opt sute vând, așa zisele, cărți curente: romane și cărți de lectură ușoară. Restul se mărginesc aproape exclusiv, la vânzarea cărții didactice și lucrărilor foarte populare. Colecția acestor cărți este, dealtfel foarte eclectică, precum e și la noi: de la Shakespeare și Tolstoi, la romanul polițist și la romanul foileton sentimental. Deci difuziunea literaturii curente se face prin 800 librării și încă cele mai multe dintre ele nu pun în vânzare nici măcar un volum din cărțile care apar. Vânzarea nu atinge de cele mai multe ori, 500 volume dintr'o ediție și aceasta limitează cum se poate ușor deduce tirajul.

Editorul Milanez Mondudori, a încercat un mijloc modern, pe care-l recomand și editorilor noștri. A organizat echipe ambulante în splendide camioane automobile cu care a cutreerat toată țara, din oraș în oraș și din sat în sat.

Dar procedeul e costisitor și nu poate fi uzitat decât ca un început în propaganda cărții.

„Diseuri" și „șlagăre"

Când n'ai posibilitatea să pleci în vilegiatură, pe căldurile acestea tropicale cauți aevea un refugiu în grădinile și parcurile Capitalei. Sunt multe și frumoase, fie că e vorba de admirabilul parc dela Băneasa cu feericile lumini depe lac, de Grădina Botanică—misterioasă noaptea ca un tablou de Boehlin, fie că e vorba de micile oaze de verdeață menținute cu grijă de patronii localurilor de consum.

Dar nu e loc din toate acestea unde să nu te persecute cea mai nenorocită invenție a vremurilor noastre—diseurul. Și cântă omul ultimele „șlagăre" în cari vulgaritatea se îmbină cu trivialul; lipsa de gust cu cea mai flagrantă lipsă de talent. Vorbim, natural de cuvintele ce însoțesc muzica. aceasta din urmă fiind de cele mai multe ori de o reală frumusețe și duioșie.

Deunăzi, într'un singur sfert de oră, am reținut aceste perle.

„Dulce e această viață,
„Să bei vinul dela ghiață
„Să mănânci boboc de rață
„Și s'adormi cu puica'n brațe".

Și

„Hai acasă puișor
„Căci a adormit și pianu
„Pianu negru ca țiganu".

Și în sfârșit:

Pe Lipscani între șapte și opt
„Nu știu ce atitudine s'adopt".

Există o societate a compozitorilor români. Din ea face parte — printre alții — și d. Mihail Jora, care în afara talentului său muzical știm că e și un intelectual de marcă. Ii spunem d-sale chestia „cuvintelor" pentru toate cântecele create de compozitorii noștri și-i sugerăm ideea de a instaura o eră nouă în muzica ușoară. S'ar putea adresa Societății Scriitorilor Români sau direct atâtor poeți tineri cu simțire și talent, cari ar fi bucuroși să se lanseze înt'un gen frumos, dar trivializat de autorii de până astăzi.

Șansoneta a făcut în alte țări gloria atâtor poeți, după cum alții — consacrați nu s'au dat în lături de la colaborarea cu compozitorii de șansonete și cântece de chef. Rușinea poezielelor cântate de diseuri trebue să înceteze, a acestor elucubrații pe lângă cari versurile lui Carol Scrob apar ca opere geniale.

Un secol de muzică

Gerald Abraham Ducworth a căutat să prezinte arta muzicală, dela moartea lui Beethoven până în prezent, în desfășurarea sa, formă într'un tot și a dat o scriere plină de informații sigure și bine documentate și o istorie din care se desprinde toată strălucirea artei muzicale din această epocă.

Opera sa se divide în patru secțiuni, începând cu un preludiu: „Muzica din 1830" și continuând cu descrierea condițiilor vieții de operă și a concertelor în 1860, 1890 și începutul secolului al XX-lea întrerupând firul istoriei numai cu biografiile celor mai briliante primadonne.

Wagner ocupă mijlocul epocei, cu expunerea intențiunilor sale în muzică, ceeace a realizat, „Wagner și Opera", și „După Wagner". Autorul este foarte stăpân pe condeiul său și nu se lasă sedus de entuziasm, de și este pătruns de frumusețea muzicală a epocii Wagneriane, ci urmează cu strictă exactitudine firul cronologic.

In tratarea subiectului, el pune în lumină aprecierile contimporanilor în contrast cu pasionata apreciere de mai târziu fără a lua parte la discuție, ci caută mai mult a culege, pe unde găsește, aprecieri juste. Astfel vorbind de Schuman, citează părerea unui critic al epocii, constatând că ar fi prezumțios să se mai încerce o altă caracterizare mai potrivită. Dar de și citațiile din bogata sa bibliografie sunt destul de numeroase, opinia sa personală este bine desemnată, iar citațiile servesc mai mult pentru a o sprijini și confirma. Această opinie este însă mai mult înclinată de a găsi legăturile dintre diferitele faze ale evoluției muzicale din epoca cercetată, de cât a pronunța verdicte și judecăți asupra valorii artiștilor.

Istoria aceasta a muzicii își toarce firul până în zilele noastre, căci ultima fază este în 1936, iar autorul este în destul de stăpân pe cunoștințele sale de muzică modernă spre a-și pronunța, în câteva cuvinte decizia, asupra operei unui Wozzeck, Mathis sau asupra operei „Lady Macbeth" a lui Mtsensk.

Bine înțeles că cititorul care a urmărit istoria muzicii timp de un veac, cu autorul cărții, își dă seamă că tinerii compozitori din prezent sunt judecați printr'o altă prismă și cu mai multă îngăduință, de cât acei a căror reputație este bine stabilită, de și discutată, cum sunt de pildă Liszt, Berlioz și Wagner.

In general e destul de generos cu muzica engleză, cu toate că a afirmat la început că în epoca dela 1830 această muzică nu a avut de cât o „existență parochială". Dar care dintre acești artiști contimporani vor mai fi citați peste o sută de ani în lumina în care ni se prezintă, în cartea scriitorului englez, luceferii din epoca din secolul al XIX-lea și al începutului secolului nostru!...

Is. Sd.

REVISTE ȘI ZIARE

Insemnări ieșene, Anul III, Vol. VII, No. 8, 1 August 1938. Iași.
Mercure de France, 49 Année, No. 963, Août 1938. Paris.
România medicală, Anul XV, No. 15—16, 1938. București.
Paszlortüz, revistă artistică și literară în limba maghiară, Anul XXIV, Iunie-Iulie 1938. Cluj.
Moldova, August, 1938. Bacău.
Buletinul industriei și comerțului, Anul IV, No. 47, Iulie 1938. București.
Regnum Christi, No. 1 Iulie 1938. Ljubljana.
Le cri de Paris, 42-e Année, No. 2157. Iulie 1938. Paris.
Gazeta municipală, Anul VII, No. 333, Iulie 1938. București.
Buletinul Institutului economic românesc, Anul XII, No. 5—6. Mai-Iunie 1938. București.
Banater Landwirt, organul Reuniunii agricole săsești. Anul XVI, No. 27 1938. Timișoara.
Tribune des jeunes generation, VI Année, 1938, Varsovie.
La tribune des Nation. Paris.

BIBLIOGRAFIE

Constantin Ștefan Voiculescu: 13 stihuri mincinoase ce-au clocotit în tinerețea mea.

IMPRIMERIILE Adevĕrul S. A., BUCUREȘTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ANUL XIX • SERIA III • No. 924 LEI 5 EXEMPLARUL DUMINICĂ 21 AUGUST 1938

Adevĕrul literar și artistic

DIRECTOR: M. SEVASTOS
Prețul abonamentelor: Lei 200 pe un an Lei 100 pe 6 luni, Lei 50 pe 3 luni, în străinătate dublu
EDITURA „ZIARUL", S. A. R., BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 225 în Registrul Publicațiunilor Periodice la Tribunalul Ilfov, Secția I Comercială
CONT CEC POSTAL No. 4083

Viața lui Creangă

de M. SEVASTOS

După biografia lui M. Eminescu, — d. G. Călinescu publică, în editura Fundațiilor Regale, „Viața lui Ion Creangă".

Această operă este fructul unei munci intense.

Alături de zarva societății noastre, lucrează — în birouri și 'n biblioteci — cărturari îndrăgostiți de valorile spirituale. Printre acești puțini benedictini ai scrisului românesc este și d. G. Călinescu.

Nu numai scrierile lui Creangă sînt cetite și recitite de dânsul, criticul analizându-le de-a fir a păr. Dar și presa vremii — pe lângă documentele administrative din Arhivele Statului. Un material enorm publicistic a fost utilizat pentru punerea la punct a acestei biografii.

Din „Viața lui Ion Creangă" apare povestitorul nostru genial așa cum a fost în realitate: un om cu mari calități, dar și cu scăderi — care trec pe ultimul plan, cînd este vorba de-o bogată viață artistică.

Nu găsim la d. Călinescu o biografie rece, abstractă, plină de date sterpe și de caracterizări doctorale — ci (fără să fie o viață romanțată) romanul viu, colorat și palpitant al unei vieți de mare artist.

Il vedem pe Creangă la școală, când mângîind copiii, cînd „pușcîndu-le" o bătae soră cu moartea... Il vedem cu cortelul prin glod, din Scăricică pînă în Păcurari.. Il vedem la lucru într'un cămeșoiu de cînepă, cu prosopul subt bărbie — ca zăgaz împotriva sudorii... sau în putină, în apă, scriind vara pe-o scândură în loc de biurou, așezată pe marginile putinei.

„Popa Smîntînă" mănîncă de vîră lumea în sperieți: găini fripte, oale de sarmale, clondire cu vin dispar în gâtlejul sfinției sale — care la sfîrșitul mesei, ca să stingă tăria vinului, trage de dușcă și un cofăel de apă.

Fiu de țăran din Humulești, Creangă a rămas țăran toată viața, trăind ca un țăran în bujdeuca din str. Scăricica. Iși proclama „țărăniile" și le întrebuința ca armă împotriva orașului neînțeles și ostil.

Dar în viața lui Creangă n'au rămas numai manierele rurale. In sufletul său au persistat până la urmă elementarele trăsături ale sufletului țărănesc. Stringător ca un plugar, care-și adună rodul muncii doar odată pe an, — Creangă se pasionează de cărțile didactice, pe care le scoate în ediții după ediții, umblînd veșnic cu corectura în buzunare sau în mână.

Extrem de conștiincios, artist prin natură, — el nu lasă să-i treacă la întîmplare nici o bucată de lectură pentru clasele primare. Citea și recitea fraza, ascultînd-o. Pînă nu-i suna bine în auz, n'o trimetea la tipar. Ii exaspera pe colaboratorii săi cu migăleala stilistică.

Cu bucățile literare, Creangă era și mai pretențios. Le cetea cunoscuților pînă și pe stradă, subt umbrelă, pe timp de ploae...

Pe lângă redarea omului și artistului Creangă, — d. Călinescu redă viața unei serii de tipuri vii din Humulești și din Iași, oameni în mijlocul cărora a trăit povestitorul, suferindu-le influența.

Prietenia lui Creangă cu Eminescu este scoasă în relief. Discuțiile celor doi prieteni la Bolta Rece sau la cârciume de periferie urmează — în cartea d-lui Călinescu — așa cum s'au petrecut demult, cu naturalețe și vioiciune.

Asistăm la ședințele Junimii. Și aflăm că Titu Maiorescu — cetind nuvela „Moș Nichifor Coțcarul" — a fost de părere că revista „Convorbiri Literare" n'ar trebui s'o tipărească. Iată deci capodopera lui Creangă considerată nepublicabilă...

Sub aspectul unei false modestii, Creangă — conștient de talentul său și de adevărul celor scrise de dînsul — punea întrebări, cerea sfaturi asupra producțiilor sale... dar la urmă făcea cum îl tăia capul.

D. Călinescu merge mai departe: ne descrie și societatea eșană, în care a trăit, s'a desvoltat și a scris Creangă — suferindu-i incontestabil influența.

D-sa utilizează presa timpului, după care înșiră evenimentele neînsemnate — oglinda vieții șterse și mohorîte din Iașul decadenții, după mutarea Capitalei, după exodul boerilor, politicianilor și intelectualilor.

Biografia lui Creangă este astfel făcută, încât ea ne dă jaloanele explorării și explicării unei opere grandioase — rămasă pînă acum nelămurită complect din punct de vedere critic.

D. Călinescu subliniază și trăsătura principală a talentului lui Creangă: darul de povestitor dramatic, fără culoare plastică, în schimb cu un dinamism rabelaisian. Dar d-sa merge și mai departe: pînă în tehnica scrisului acestui genial povestitor — dîndu-ne cheia meșteșugului său scriitoricesc.

Operă cu operă, d. Călinescu urcă culmile criticii romînești.

Nu s'a desmințit prezicerea

(Urmare în pag. II-a)

AUTOR NECUNOSCUT PORTRET DE BOER (Pinacoteca Statului)

In Extremul Orient

de ȘT. ANTIM

Conflictul de graniță dintre Rusia și Japonia, care primejduise pacea lumii, s'a aplanat. Trupele celor două țări s'au găsit, la un moment dat, în conflict armat fără prealabilă declarație de războiu și ceia ce e și mai grav, fără știrea guvernelor respective. Din partea armatei japoneze ne-am deprins cu asemenea atitudini. Statul major dela Tokio nu mai ține seama de mult de voința guvernului și nu se mai supune ordinelor lui. Războiul din China a fost pornit din inițiativa și pe răspunderea partidului militar, fără consimțământul cabinetului, care a fost pus în fața faptului îndeplinit și trebue să finanțeze întreprinderea cu prețul ruinei economice a țării și cu riscurile unei eventuale înfrângeri.

Adevărul e că ofițerii japonezi sunt, în marea lor majoritate, de obârșie țărănească și ei își dau seama lămurit că țara se industrializează în dauna micului cultivator agricol, redus succesiv la mizerie și nevoit până în cele din urmă să-și angajeze brațele în fabrici, pe salarii tot mai reduse, pe măsură ce pauperismul rural progresează.

Pentru ofițerul japonez, adevăratul dușman trăește înăuntrul țării, și dacă el luptă în afară, o face numai pentru a procura părintelui sau fratelui său pământ și aer dincolo de granițe, pe continentul asiatic. Cum în chip necesar flămândul trebue să viseze codrii, ofițerul japonez și-a creat — poate inconștient — o întreagă ideologie, bizuită pe starea de fapt din țara sa. Partidul militar japonez e fanatizat de ideia de-a deștepta întreaga Asie la conștiința națională și de a goni pe toți albii din cuprinsul acestui urias continent. Formula magică, menită să realizeze acest ideal minunat, e o religie proaspătă, un fel de neo-brahmanism, ușor accesibil sufletului asiatic. Această ideie a fanatizat într'atât sufletul militarului japonez încât în afară de ea, el nu mai e capabil să priceapă nimic. Intr'un cuvânt dar, partidul militar dela Tokio vrea în Asia, nu războiu ci o adevărată cruciadă de eliberare a continentului de sub stăpânirea albilor, europeni și americani.

Financiarii și industriașii japonezi, oameni practici, conduși de calcule mercantile, se opun acestor visuri periculoase și irealizabile ale militarilor. De aici acele conflicte, adesea sângeroase, ivite in ultimii ani între partidul militar și guvernul civil al Japoniei. In ultimul timp, adică în toiul războiului din China, conflictele de această natură au ajuns la așa încordare încât generalii, cari se mai încumetă să accepte portofoliul războiului, pun ca primă condițiune ca trupele de

Mikadoul

pe front să se supună fără rezervă ordinelor pornite din Capitală.

Când dar așa stau lucrurile, nu-i surprinzător ca soldații japonezi dela granița spre Rusia să se fi găsit în conflict armat cu Sovietele fără știrea cabinetului dela Tokio. Partea însă cu adevărat gravă e că din partea Rusiei s'a produs, de data aceasta, aceiași situație: militarii sovietici au deslănțuit ostilitățile în Extremul Orient fără știrea Moscovei, punând astfel guvernele celor două țări în fața faptelor îndeplinite.

In Rusia însă, situația militarilor e cu totul alta decât aceea din Japonia. Sub regimul sovietic, suprematia în Stat o are puterea civilă. Deaceia, pe când în Japonia partidul militar măcelărește din când în când pe miniștri civili, în Rusia comisarii civili măcelăresc sistematic pe militari. Rusia e o țară satisfăcută, mulțumită pentru moment cu granițele ei actuale, și la un popor pacific, rolul militarilor e fatal secundar, aproape șters. Armata sovietică își dă seama intuitiv de această cauză a inferiorității ei politice, și a încercat să provoace, peste capul Moscovei, un conflict cu Japonia, în nădejdea că poate așa importanța ei în Stat va crește. Japonia prinsă în conflict[ul] din China, s'a arătat însă mai împăciuitoare decât ar fi dorit-o conducătorii armatelor sovietice.

Moscova a avut timpul să cântărească; ea a restabilit repede situația în favoarea puterii civile, — și încă odată, pacea lumii a fost salvată.

Stalin

Condiția scriitorului

Fără îndoială că scriitorul nu poate renunța la un minimum de libertate în arta sa, fără a-și primi îndată pedeapsa sub forma cea mai grea și anume de a-și vedea scrisul devenind o expresie ștearsă și servilă a epocii sale.

Dar libertatea scriitorului dă naștere uneori celor mai supărătoare confuzii. Așa cum de sfânta libertate a pictorului autentic vrea să se folosească și fabricantul de cărți poștale obscene, se întâmplă că de libertatea scriitorului vor să-și facă o armă cei cari n'au nici o înrudire cu arta literară.

Și mai este ceva: nu odată scriitorii au cerut Statului să-și îndeplinească față de dânșii unele datorii. E în deobște cunoscut faptul întristător că pentru Stat n'a existat decât o singură artă căreia a înțeles să-i vie în ajutor cu cele mai puternice mijloace ale sale, adică cu grăunțele de aur ale bugetului. Această singură artă sprijinită de Stat, continuă să fie teatrul. Pe drept sau nu, unii conducători au văzut în teatru, dela comedie și până la balet trecând însă și prin operetă, o adevărată școală destinată să înalțe nivelul cultural și să întrețină bunul gust în straturile populare.

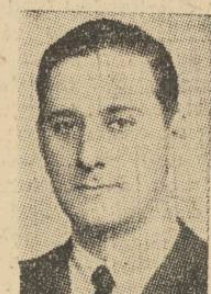
Scriitorii au încercat să schimbe această stare de lucruri, cerând și ei Statului o seamă de favoruri. „Statul să-și facă datoria față de scriitori", s'a auzit pe la diverse adunări ale ordinului scriitoricesc.

N'avem nimic împotriva acestei concepții care cere intervenția Statului pentru o mai omenească existență a slujitorilor scrisului, dar am vrea să știm cum se poate împăca intervenționismul Statului cu libertatea pe care o revendică scriitorii. Din clipa în care scriitorii au descoperit că Statul are datorii față de dânșii, Statul a observat că are unele drepturi față de scriitori. Și în rândul întâi, dreptul de a cere scriitorilor să se încadreze în așezările sale.

S. D.

Oameni și fapte

Literații șomeri

E o greșală să se creadă că scriitorii depind de Ministerul Artelor. Cel mult acest departament are sarcina firească de-a se ocupa de reeditarea scriitorilor morți și eventual, de ajutorarea familior lor.

Cât privește însă munca literară, raporturile zilnice ale scriitorului cu editorii și cu Statul, noi credem că Ministerul Muncii este cel chemat să vegheze asupra lor, așa cum veghează asupra legăturilor dintre muncitori și patroni, între aceștia și Stat.

Sunt o seamă de probleme și suferințe ale breslei care intră în competența Ministerului Muncii. Șomajul, de pildă, care bântue în rândurile scriitorilor. Ministrul muncii care dovedește atâta râvnă pentru soluționarea problemei șomajului uvrier, poate face foarte mult pentru scritorii fără de lucru. Bineînțeles, problema întâmpină dificultăți. Dintre acestea, cea mai grea va fi calificarea scriitorului ca atare, căci scriitorul nu e un muncitor calificat.

D. Mihai Ralea însă va birui această dificultate. Sociologul va ajuta pe ministru...

O sugestie

De câteori se pune problema ajutorării scriitorilor — cu excepția celor foarte puțini la număr cari izbutesc să trăiască exclusiv din literatură — se aude întrebarea:

— Cum să fie ajutați scriitorii, evitându-se însă calea umilitoare a pomenilor?

S'ar părea că problema e fără deslegare. Și cu toate acestea, Statul are la îndemână toate mijloacele spre a veni, eficace, în ajutorul unor oameni cu care, în răstimpuri, se mândrește.

Mai întâi crearea unor biblioteci comunale în toate capitalele de județ — ceea ce ar aduce dintr'odată 71 de locuri de bibliotecari scriitorilor (pe lângă cărțile cumpărate dela scriitori) — și apoi creiarea unor posturi de redactori la toate departamentele. Suntem încredințați că funcțiunea de redactor ministerial n'ar fi o sinecură. Textele oficiale sunt uneori confuze, alteori stilul lor e o adevărată calamitate.

Caligrafia poetului

Un foarte tânăr scriitor a prezentat d-lui Suchianu manuscrisul unei poeme pentru „Viața Românească". Caligrafia poetului se înfățișa ochiului ca un text hierografic. D. Suchianu începu să se chinuiască spre a putea descifra enigmaticul scris al poetului.

— Manuscrisul meu e cam ilizibil, se scuză poetul.

— Asta n'ar fi prea rău, făcu d. Suchianu. mai grav e când textul devine ilizibil... după tipărire!

Malraux pe front

Cele două tabere spaniole numără destui scriitori combatanți. Bineînțeles însă că acești combatanți continuă să folosească arma ce le este familiară: stiloul. Dacă izbânda generalului Franco, de pildă, ar depinde numai de ardoarea scriitorilor și gazetarilor cari luptă prin ziare pentru dânsul, această izbândă nu s'ar fi lăsat atât de mult așteptată. Din nefericire tunul și avionul de bombardament au de spus un cuvânt mai hotărîtor decât cuvintele literaților.

Deaceea probabil, André Malraux a decis să abandoneze pentru o bucată de vreme stiloul și să purceadă la războiul adevărat cu arme adevărate.

O depeșă ne vorbește că autorul puternicei creații epice „Condiția umană" e colonel în armata republicei spaniole, dar nu un colonel onorific, cum s'ar putea crede. Hotărît să lupte pentru independența Spaniei (ca Byron pentru Grecia), scriitorul Malraux — în fruntea unei escadrile de bombardament — adaugă la gloria sa literară câteva bombardamente formidabile. Presa din Burgos îl numește „brigandul roșu al aerului", ceia ce nu e puțin lucru...

Două comemorări

U.R.S.S. a comemorat de curând pe doi scriitori: Vladimir Korolenko și Vladimir Maiakovski.

Operele celui dintâi — printre cari mai cunoscute sunt „Visul lui Makar", „Muzicantul orb", „Iașka" — au contribuit prin umanitatea de cari sunt pătrunse la formarea spiritului revoluționar printre contemporanii scriitorului. Oamenii din cărțile lui Korolenko sunt, exemplare din mulțime, dornici de dreptate, hotărîți să lupte pentru ea, îndrăzneți și curajoși; de aceea Korolenko a rămas printre scriitorii din vremea vechiului regim, cari n'au fost puși la index de noul regim. Așa se explică de ce operele lui au atins un tiraj de aproape cinci milioane de volume.

Maiakovski aparținea din adolescență încă partidului comunist și poemele sale sunt toate impregnate de crezul partidului căruia îi era devotat. Poezia lui Maiakovski e stoarsă din frământările revoluției și a contribuit la menținerea suflului revoluționar în anii de luptă ai poporului rus.

Profesia de credință a lui Maiakovski e exprimată — simplu și brutal, așa cum s'a exprimat el totdeauna — în aceste versuri:

Da,
toată
forța mea sonoră de poet,
ți-o dau ție,
clasă atacantă...

In primăvara anului 1930, Maiakovski, deși în plină glorie, s'a sinucis pentru cauze nelămurite până astăzi.

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

de
Lew Gumilevsky

Efectele neprevăzutului în povestire, atât de plăcute lectorului, nu e preocuparea de totdeauna a autorului: uneori pentru o cât mai strânsă corelație cu povestirea, el crede că-i mai bine să preîntâmpine evenimentele.

In bălțatu-i capot, grasă, rotundă ca un harbuz de gigantice proporții, nevasta comandantului,—care ținea locul bărbatului, când acesta pleca, povestea mai târziu că ea de mult presimțise că o să se întâmple ceva la cămin. N'a fost câtuși de puțin surprinsă, spunea ea, de vizita neașteptată a acelei femei cu sâni enormi, care venise cu prilejul unor cercetări în nu știu ce afacere întunecoasă în care era amestecată una dintre locatarele căminului.

Oricum, trebue să spunem că nevasta comandantului mințea. Căci în realitate, când pe ușa cunoscută cititorului o femeie se strecurase pe înserat, până a se împiedica de căldarea cu lături și s'așeză îndată la masă scoțându-și din geantă hârtii, creioane și un vraf de documente comandanta înlemnise de mirare și nu atât de apariția ei neașteptată cât de obrăznicia acestei femei, care ciocănind cu creionul în masă, se răsti pe neașteptate:

— Ei, ce-ai încremenit așa, ca statuia lui Buda? Ia loc și povestește. Dumneata ești comandanta?

Dar comandanta n'apucă să-și deschidă gura, când vizitatoarea începu din nou:

— Tovarășă, am venit aici cu o misiune. Uite aci-s actele și certificatele mele. Imi trebuesc niște informațiuni în afacerea Telejnikov. Răspunde-mi la întrebări. Aci șade fata cutare?

— Aici cetățeano, la No. 24, răspunse ea lingușitoare.

— Așa. Dar ia spune-mi te rog, mulți băeți se vântură pe la dânsa?

— O, nu prea. In schimb, fata, ce să-ți spun, toată ziulica e pe drumuri, e o adevărată haimana...

Vizitatoarea răspunse:

— De, fata nu poate să stea închisă numai în casă. La noi e un curent nou de viață, draga mea. Chiar eu singură, vezi...

— Dar pe tine te prinde, frumoaso...

Vizitatoarea scrută nemulțumită pe femeia tărcată, apoi întrebă:

— Nu vine oare pela dânsa un cetățean înalt și deșirat, nu prea tânăr, dar bogat și cu vază?...

Comandanta plesni din mâni:

— Fără mustăți, fără barbă, cu aluniță pe obraz și cu o sprânceană ridicată.

— Ei, ei?

— Un ăla cu voce subțire, și arțăgos.

— Ei?

— A fost, — spuse comandanta cu trufie și a stat cu dânsa de vorbă. De-atunci fata se îmbracă numai în mătăsuri, ca o cucoană mare. Te miri că se mai duce la lucru...

— In mătăsuri? făcu vizitatoarea.

— In mătăsuri, frumoaso, în mătăsuri. Ce, eu nu știu să deosebesc mătasea de cârpă? S'a făcut cucoană... A îmbrăcat-o, a încălțat-o...

— Ei, bravo, Telejnikov! — zâmbi vizitatoarea și numai decât creionu-i începu s'alerge pe block-notes.

— A nenorocit copila; ce mai încoa și încolo, — urmă comandanta, — a nenorocit-o. Și ce băiat bun a avut ea aici, contabil la noi. Ei și acum s'a lipsit de ea, Cui trebue o asemenea fată? Flăcăul, îmi pare, vroia s'o ia de nevastă.

Creionul alerga vertiginos dela un cap la celalt al hârtiei liniate și comandanta privea cu invidie la această activitate. Indrăsneala și tactica cu care vizitatoarea stiuse să-i stoarcă tot ce-i trebuia, o umplu de mirare.

Când vizitatoarea se pregăti să plece comandanta o întrebă misterios:

— Oare nu voi fi pusă ca martoră la proces? N'o să mi se ceară să jur și să răspund în fața legii?

— Nicidecum, — răspunse vizitatoarea, — nimeni nu se va atinge de tine. Noi desfășurăm o largă campanie de autocritică asupra înaintașilor noștri și nimic mai mult.

Comandanta petrecu pe vizitatoare până la ușă, făcându-i adânci temeneli.

Vizitatoarea porni apoi spre odaia cu No. 24. Aci dădu cu ochii de fată care o pofti înăuntru. Vizitatoarea spuse că se numește Marina Kozvozova și că este membră în comisiunea de autocritică având însărcinarea de-a cerceta activitatea președintelui trustului și dorind să afle amănunte referitoare la vizita lui Telejnikov.

Dar cum nici după prezentarea aceasta, Nelly nu manifestă nici cel mai mic interes, vizitatoarea se încurcă întrucâtva. Apoi, apropiindu-se de fată ce sta tolănită în pat, întrebă:

— De ce stai culcată? Nu cumva ești bolnavă? Ce-i asta la dumneata?

Nelly clătină din cap și ascunse în sân o pungulință ce o ținea în mâini:

— Otravă, — zise ea, — o port mereu cu mine și tocmai mă gândeam — dacă n'ar fi timpul s'o iau? Dumneata ce crezi, Marina?

— Prostii, — răspunse vizitatoarea, — e o deprimare sufletească. Ai să intri în activitatea socială apărând cu entuziasm interesele clasei tale. Noi luptăm pentru cadrele tineretului muncitoresc. Comisia noastră e formată numai din tineret. Dar, apropos, el vine des pela dânsa?

— Cine? — întrebă alene Nelly.

— Telejnikov.

— Nu l'am văzut.

Marina căzu pe gânduri.

— Dar altcineva n'o mai curtează?

— Nu știu. Eu zic așa: iubește, după aceea ia otravă — și gata... I-am spus-o și ei asta...

— Ah, — îi ripostă Marina plină de indignare, — adică și ea e rătăcită? Dar celelalte? Câte sunteți aici? Patru?

Numărul paturilor mărturisea cu prisosință presupunerile ei. Nelly clătină capul afirmativ.

Dar nu toate sunt așa de rătăcite? E nevoe, totuși, de o intervenție energică, va trebui să vă forțăm la lucru!

Scoase din geantă blok-notesul și creionul, se așeză lângă pat și începu să pună întrebări flegmaticei posesoare a otravei.

— Frecuentezi biblioteca?

— Nu.

— Vizitezi clubul?

— Ce n'am văzut acolo?...

—Iei parte la cursuri?

— Nu mă interesează.

— Te duci la cinematograf, teatru?

— Am fost cândva, pe iarnă.

— Câți ani ai?

— Douăzecișitrei.

— Unde lucrezi?

— Sunt asortatoare la depozit.

Faimoasa anchetă luă sfârșit.

Marina scoase un oftat, își închee geanta.

— Ce năzuește oare sufletu-ți rătăcit?

Nelly o străpunse cu privirea, apoi tăcută își închise ochii.

— La drept vorbind, dumitale ce anume îți trebue? — o întrebă dintr'odată.

Marina se fâstâci.

— La drept vorbind, se înțelege...

— Fetele nu se vor înapoia înainte de miezul nopții. Și acum, hai te cară!

Marina oftă, tăcu, șovăi, apoi interveni cu precauțiune:

— Oare nu s'ar putea stârpi chiar acum pe loc rădăcinele acestei rătăciri. Judecând după toate aparențele, dumneata aparții acelui grup de tineret asupra căruia ar trebui îndreptată toată atenția noastră.

Nelly ridică cu un calm uimitor perna, o puse peste cap și apăsă cu putere mâna peste ea.

Marina dădu la o parte scaunul cu sgomot apoi copie de pe tabel numele și pronumele celor patru prietene ce locuiau în odaia Nr. 24. Conștiința îi era împăcată că și-a făcut datoria.

Nelly o urmărea pe vizitatoare de sub pernă cu ochii căscați și în dată ce Marina părăsi camera, ea sări din pat. In adevăr, discursul salvator o înviorase. Incue ușa cu băgare de seamă, scoase din sân pungulița și ținând-o strâns, începu să se plimbe dela un capăt la celălalt al odăii. Apoi puse micile oglinjoare în așa fel pe paturi, ca să se poată vedea din toate părțile, și trecu în mijlocul odăii, se privi, suspină. Apoi cu mâinile înodate după ceafă, începu să se învârtească îndelung în dreptul fiecărei oglinzi, pentru a se putea contempla din cap până în picioare. Legănându-se, frângându-se, suspinând și făcând grimase, se apleca când într'o parte, când într'alta, și aci se învârtea pe loc, aci, acoperindu-și fața, se lăsa în jos și încremenea așa câteva secunde într'o poză dificilă, care trebuia să reprezinte sleirea morții.

Oglinzile răsfrângeau fidel și prima, și a doua, și a treia, dar pe fata lungită jos n'o puteau reda. Și cu aceasta se încheia improvizația „moartea lebedei", și'n timp ce cortina se lăsa în jos și strigătele și aplauzele răsunau frenetic, finalul se prelungea infinit de mult, până la o istovire dureroasă a picioarelor.

Nelly făcu o săritură și zâmbind și înclinându-se începu să răspundă cu gesturi pline de grație publicului entuziasmat și să-i trimeată bezele.

Niște ciocănituri se auziră în ușă. Nelly scoase cârligul și pentru a evita cruda realitate, se prăbuși în pat cu fața în jos. Strângând disprețuitor din buze și înălțând din umeri Mery intra.

— A, ești acasă, — observă ea fără plăcere și zărind oglinzile uitate în paturi, adăugă: ai făcut repetiții? Știi c'ar trebui să fac și eu, N'ai vrea tu să faci pe spectatoarea?

Nelly nu-i răspunse nimic. Umerii i se sguduiau de plâns. Mery veni lângă ea.

— Ce-i cu tine?

Nelly se ridică repede de pe pernă și s'așeză în genunchi. Fața-i buhăită de tânjeală în pat și de lacrimi era umflată și lividă.

Plesni din mâni:

— De ce? Pentrucă aș fi putut fi și eu om!

— Și am devenit lucrătoare la împachetat, — închee liniștită Mery. Ai vreun motiv de-a te plânge? Dacă ai otravă...

Nelly râse. Biata balerină...

(Urmează)

VIAȚA TEATRALA

PROBLEME SHAKESPEARIENE

V

PIESELE ISTORICE

de GH. NENIȘIOR

Piesele istorice ocupă un loc destul de important în opera dramatică a lui William Shakespeare. Nu numai cantitativ, — din cele 37 de piese cât numără repertoriul shakespearian presupus autentic, 10 sunt drame istorice, — dar mai cu seamă privite ca un tot, din care se poate trage o serie de importante considerațiuni.

Majoritatea lor au fost scrise la începutul carierei de autor dramatic a lui W. Shakespeare. Afară de Henric al VIII-lea“ (creată — se crede — în 1601, după unele păreri, și abia în 1613, după altele, și anume la 29 Iunie, în seara când a luat foc teatrul „Globe“ din cauza loviturilor de tun, ce trebuiau trase pe scenă), toate celelalte nouă au fost scrise și reprezentate până în anul 1599, deci cu câtiva ani înainte de marile tragedii: „Hamlet“, „Othello“, „Regele Lear“, și „Macbeth“. Se poate urmări deci în ele cu destulă ușurință, evoluția lui Shakespeare ca autor dramatic, dela cele trei părți ale lui „Henric al VI-lea“ — incontestabil primele sale lucrări — și până la „Henric al V-lea“, scrisă în preajma anului 1600, și care închee seria primelor piese istorice, bineînțeles afară de „Henric al VIII-lea“ pe care împreună cu majoritatea criticilor o situăm printre cele din urmă lucrări ale marelui Will.

Shakespeare considera piesele istorice, ca făcând parte dintr'un anumit gen de teatru, pe care nu-l definea, întrucât niciodată el nu s'a preocupat de așa ceva, dar pe care îl putem noi caracteriza, după cercetarea în ansamblu a acestor piese. In toată opera sa dramatică, Shakespeare se arată mai mult sau mai puțin unitar în ceea ce privește cele trei reguli clasice (unitatea de timp, loc și acțiune), pe care nu le respectă întocmai, dar de la care nu derogă niciodată prea mult. Schema unei piese shakespeariene obișnuite se poate rezuma astfel: două acțiuni paralele, care se înlănțue la sfârșitul piesei într'o armonie perfectă, aceasta în privința unității de acțiune, cel mai caracteristic exemplu prezentându-l „Neguțătorul din Veneția“. De multe ori însă, acțiunea este una și singură și evoluează cu un ritm egal către desnodământ (Hamlet, Macbeth). In privința unității de loc, Shakespeare este pretutindeni la fel: tablouri mici petrecându-se toate în locuri diferite, dar niciodată la o distanță prea mare unul de altul (mai multe odăi, grădina, spatele, împrejurimile unui castel, câte odată cele două coaste, engleză și franceză se găsesc față în față). In ceea ce privește unitatea de timp, nici pe ea n'o respectă Shakespeare, dar tot în felul care îi este propriu, adică cu moderație. Dela două-trei săptămâni la două-trei luni. De câte ori însă, silit de subiectul pe care-l dramatizează (toate subiectele lui Shakespeare sunt împrumutate din romane, povești, biografii sau chiar piese vechi pe care le reface), Shakespeare este obligat să depășească cu mult, limitele pe care dintr'un spirit de pură comprehensiune a teatrului, și nu din dorința de a respecta tradiția, și le fixează, atunci se scuză în termeni care denotă o reală îngrijorare. Cei ce au văzut în trecuta stagiune a Teatrului Național „Poveste de Iarnă“, își amintesc desigur de monologul „Timpului“, venit în fața cortinei să se scuze față de public, — în cuvinte de o rară frumusețe — că între actul al treilea și al patrulea, au trecut... 16 ani. Dealtfel, Shakespeare, într'o aluzie făcută la sfârșitul comediei „Zadarnice chinuri de dragoste“ (Love's Labour's Lost), ne arată, prin gura unuia din principalele personagii că „douăsprezece luni și o zi, e prea mult pentru o piesă“.

Am insistat îndeosebi asupra acestor lucruri pentru a desprinde cadrul exact în care Shakespeare își condensa materialul dramatic, atunci când după o rutină de vreo câtiva ani, a imprimat tuturor lucrărilor sale, un ton, o ambianță și un ritm cât se poate de unitare, spre deosebire de ciclul pieselor istorice.

Aci, Shakespeare nu numai că nu respectă, măcar după maniera sa, adică cu moderație, cele trei reguli clasice, dar se arată de o indiferență totală, atunci când le calcă în modul cel mai sfruntat. Nu există în niciuna din piesele sale istorice, cea mai mică urmă de unitate, — nici măcar aproximativă, — în acțiunea, locul și timpul care încadrează subiectul și evoluția acestor piese. Toate, absolut toate, se înfățișează în chip de cronică istorică, adaptată nu pentru scenă, ci posibilităților scenice. Era se vede în mintea lui Shakespeare, un gen de teatru special, să-l botezăm „teatrul istoric“, căruia îi era îngăduit să se prezinte în fața spectatorilor cu o serie nesfârșită de licențe, ocupând în arta dramatică, un loc bine stabilit.

Afirmațiunea pe care o facem este întărită și prin aceea că Shakespeare nu găsește cu cale să se scuze, măcar cu vre-o aluzie, în decursul tuturor acestor piese, în afară de „Henric al V-lea“, unde mai mult din entuziasm pentru faptele eroice ale Regelui care a zdrobit pe Francezi la Azincourt, cere iertare publicului, nu pentru a fi călcat regulele elementare de artă dramatică, ci pentru a nu fi reușit să reprezinte pe scenă, toate momentele unei domnii care rămâne în ochii englezilor, ca un punct luminos în obscuritatea însângerată a luptelor dintre diferitele tulpini a familiei domnitoare, Plantagenet.

Acțiunea tuturor acestor piese, nu numai că este fărâmițată în zeci de episoade, care adeseori rămân izolate în angrenajul de ansamblu al lucrării, dar se resfiră pe un număr impozant de ani, variind între zece și douăzeci. Cât privește unitatea locului, ea este complect înlăturată, acțiunea mutându-se dintr'o țară într'alta, — din Anglia în Franța, — sau în cele patru colțuri ale Angliei, cu o ușurință și o indiferență care te uimesc.

Din toate aceste motive tot teatrul istoric a lui Shakespeare apare inferior față de restul operei sale dramatice. Această inferioritate se referă numai la partea pur teatrală, vestmântul poetic rămânând acelaș, afară de cele trei părți ale lui Henric al VI-lea, care, după cum spuneam și mai sus, sunt considerate ca primele lucrări ale lui Shakespeare. Mai mult, majoritatea criticilor susțin, cu drept cuvânt, că ele aparțin doar în slabă măsură, aceluia care mai târziu avea să fie marele Will, doar anumite pasagii fiind opera lui exclusivă, restul aparținând scheletului altor piese, jucate anterior, schelet pe care Shakespeare l-a adaptat, încetul cu încetul, cerințelor scenice actuale. Dar, după cum arătam într'un articol precedent nu valoarea versurilor sale constitue geniul lui Shakespeare, ci exclusiv elementul de artă dramatică, ce cuprinde cu o atât de puternică forță întreaga lui operă. Faptul că a fost, în afară de mare autor de teatru și mare poet, nu este decât o întâmplare, ce i-a ajutat să treacă pragul literaturii, după cum tot o întâmplare este desigur și ca în „Richard al II-lea“, una din cele mai slabe piese din punct de vedere dramatic, să se găsească cele mai frumoase versuri. Dar geniul teatral al lui Shakespeare avea să birue, câte odată și în aceste cronici istorice, reușind să creeze, bunăoară un „Richard al III-lea“, în pofida tuturor regulelor de artă dramatică, admirabil din punct de vedere scenic: minunată caracterizare a personajului central, evolutie gradată și plină de efecte teatrale în desfășurarea acțiunii, unitate de ritm și de ton, cu toate că totul este fărâmițat, fără legătură scenică, fără armonie. Este aci un minunat exemplu al geniului, care trece victorios peste toate greutățile și strălucește, oricâte piedici i s'ar pune în cale.

Din cauza acestei vădite inferiorități din punct de vedere dramatic, rareori se reprezintă astăzi pe scenă, dramele istorice ale lui Shakespeare. Afară de „Richard al III-lea“ și de cele două părți ale lui „Henric al IV-lea“, la reprezentarea cărora se obișnuește a se contopi ambele piese într'una, cum s'a făcut și pe scena Teatrului Național, celelalte sunt mai mult sau mai puțin, lăsate în domeniul uitării.

In numărul viitor, vom încerca să le studiem pe fiecare piesă în parte și să o încadrăm în istoria Angliei.

Viața lui Creangă

Continuare din pag. 1-a

criticului Ibrăileanu care, bolnav în Sanatoriul Diaconeselor din București, spunea prietenilor că — după critica Maiorescu, Gherea, Ibrăileanu (critică de biurou, prin lecturi, meditațiii și analiză) — Călinescu inaugurează critica științifică adevărată, el având la îndemână și pregătirea necesară de specialitate, dar și izvoarele: biblioteci, arhive, documente particulare, etc.

Ceiace alți critici făceau numai cu logica, psihologia și gustul artistic, Călinescu face — în plus — cu documentația migăloasă din document în document.

Cu toate că-i vorba în fond de-un studiu științific, cartea d-lui Călinescu despre Creangă se citește ușor ca un roman palpitant — cetitorul având pe deasupra satisfacția unei lecturi agreabile, datorite și stilului limpede, de-o sobră eleganță.

M. SEVASTOS

S'A REDESCHIS

OFICIUL TELEGRAFO-POȘTAL

BUCUREȘTI 32

DIN PALATUL ZIARELOR

ADEVERUL și DIMINEAȚA

DESCHIS ZILNIC DELA 8-12 ȘI 16-19

A APĂRUT

OAMENI DE IERI

de TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

„O serie de portrete ocazionale, dar cari — prin aceasta, — păstrează în substanța lor sigiliul clipei și prospețimea gândului chemat la viață din sinceritate, nu din interes“.
„România", 21 Iunie 1938

„Oamenii de ieri ai d-lui Braniște sunt oameni de azi, de mâine, de totdeauna — atâta timp cât civilizația va exista, pentrucă acești oameni nu sunt decât apărătorii libertății și ai spiritului, fără de care nu se poate concepe o civilizație".
HORIA LIMAN
(„Lumea Românească", 28 Iulie 1938)

„Credința în marile, nestrămutatele idealuri omenești străbate în acest volum...“.
L. SEREANU
(„Semnalul", 30 Iulie 1938)

„D. Tudor Teodorescu-Braniște e un gazetar prea strălucit și prea cunoscut spre a avea nevoe de publicitate.
„Volumul confratelui nostru îi arată preferințele. Nu sunt simple creionări, sunt în realitate dovada precisă a ideilor, cari l-au stăpânit și-l stăpânesc. Democrat convins, larg și sincer democrat, cum ar trebui s'o pretindă acest secol de cultură. Și, în acelaș timp, intelectual rafinat, care are convingerea că numai democrația asigură libertatea, cultura înaltă și complectă, selecțiunea valorilor...
„...Cartea d-lui Braniște trebue să fie citită de cât mai mulți".
ION TOTU
(„Semnalul", 19 Iunie 1938)

„Este poate unica publicație apărută azi și care se ocupă de întâmplări de ieri într'o formă ce iese cu totul din obișnuit...
„...O carte de azi, despre oameni de ieri, constitue pentru vremile actuale un act de curaj.
„D. Braniște l-a făcut. Noi îl aplaudăm cu toată căldura".
OCTAV LIVEZEANU
(„Dreptatea", 21 Iunie 1938)

„Ai impresia unor preumblări prin locuri din cari vremelnicia a dispărut... Scrisă ușor, aerian, presărată cu amare observații, cartea aceasta înaltă în mica lumină a lămpii de pe birou, statui de suflet“.
„Lumea Românească"
22 Iunie 1938

„O mică capodoperă de biografie spirituală, rapidă și substanțială".
DRAGOȘ VRÂNCEANU
(„Curentul", 7 Iulie 1938)

Editura „Adeverul", Un exemplar, 50 lei. De vânzare la toate librăriile

O FATA ALBA DOMNEŞTE PESTE UN TRIB SALBATIC

EXPLORATORUL THOMSON A DESCOPERIT PE NOUL TARZAN IN INIMA AUSTRALIEI

de MARIANNE BEAUGRAND

Lui Donald Thomson i se lipeau pleoapele. Ce bine ar fi să dormi aici, la picioarele acestui eucalipt uriaş în timp ce soarele care apune desmiardă munţii cu ultimile lui raze! Mai departe, îi vedea pe însoţitorii indigeni pregătind masa de seară şi ridicând corturile. Un val de fericire îl pătrundea. Insfârşit îşi realizase visul: să pătrundă în Arnhemland, în nordul Australiei, această ţară în mare parte neexplorată. Niciodată încă ochiul unui alb nu îmbrăţişase aceste culmi scăldate într'o lumină aurie. El era cel dintâi... da, cel dintâi, cu toate că avea numai treizeci şi cinci de ani. Clătină din cap... când te gândeşti că există pe pământ oraşe cu milioane de locuitori în cari oamenii trăesc înghesuiţi unii în alţii, pe când aici trebue să mergi zile întregi până să întâlneşti o făptură omenească. Şi pe când lumea se agită şi îşi perfecţionează din ce în ce invenţiile de tehnică modernă, indigenii din pustietăţile acestea trăesc încă în starea de cultură cea mai înapoiată: necunoscând nici măcar existenţa metalelor, le trebue cel puţin douăzeci şi patru de ore ca să doboare un copac cu securea lor de piatră.

Deodată izbucni un hohot de râs neprefăcut, un râs atât de sonor, atât de tineresc, încât însoţitorii, obicinuiţi să-şi vadă stăpânul grav şi serios, se întoarseră miraţi. Ce-i venise, acestui tânăr explorator englez, cumpătat om de ştiinţă, să râdă singur, ca un băeţandru? Işi amintise deodată cuvintele pe care i le spuse de curând un sălbatec. Il revedea în faţa lui, pe bătrânul negru cu părul cărunt, slab ca o scrumbie marinată, de o urâţenie înspăimântătoare în goliciunea lui totală, cu pieptul plin de cicatrice. Cu multă greutate — şi ajutându-se de cât mai multe gesturi — ajunsese în cele din urmă să-i explice: „Dacă mergi tot spre apus ai să dai de un trib al cărui şef este o femee, o femee tânără... şi albă ca şi tine..." O femee albă şi misterioasă! Donald Thomson zâmbi ironic. E cu putinţă ca omenirea să aibă mereu aceleaşi vise, ca pretutindeni în lume spiritele să fie tulburate de aceleaşi închipuiri: Un oraş tăcut... Atlantida: o făptură civilizată trăind în mijlocul sălbatecilor. Nu! această din urmă poveste e mai recentă, e pătrunsă de o curioasă atmosferă hollywoodiană: se gândi la Dorothy Lamour, fiică a pădurilor, această frumoasă făptură căreia îi place să se joace de-a sălbateca. Nu! din fericire, nu în aceste ţinuturi va întâlni un Tarzan feminin.

Faţă în faţă cu Tarzan feminin

Din zori Donald şi oamenii lui fură în picioare; se cuvenea să profite de rarele ceasuri ale zilei când temperatura îngădue un mers destul de repede. Pădurea virgină prin care treceau era mai uşor de străbătut decât pădurile Nouei Guinée. Pământul pietros împiedică vegetaţia; aici domină bananii ale căror frunze atârnă ca nişte drapele zdrenţuite, eucaliptii cu trunchiurile aproape albe. Lianele sunt rare; dimpotrivă, tufele sunt numeroase. Din vârful unei coline, exploratorul observă că se apropia de un sat. A spune sat e prea mult... El nu văzu decât câteva colibe rare, foarte joase, acoperite cu frunze de palmier împletite. Sosirea străinilor provocă o vie tulburare în mijlocul autohtonilor Femeile fugeau, ducând cu ele copilaşii şi lucrurile. Bărbaţii veneau în goană înarmaţi, unii cu arcuri şi săgeţi, vârful săgeţilor fiind o piatră ascuţită, alţii agitând lănci pentru a se apăra împotriva duşmanului.

Donald Thomson pândise clipa aceasta. El îi rugă pe oamenii lui să rămână în urmă şi înaintă singur spre zidul pe care îl formau indigenii. In fiecare mână ţinea câte o ramură verde, dând astfel să se înţeleagă că nu era înarmat. Totuşi avusese prevederea să ascundă în buzunări două revolvere încărcate. In mijlocul spaţiului cuprins între sălbateci şi însoţitorii săi, el se aşeză pe jos şi aşteptă. Avu grijă să întindă înaintea lui câteva mărfuri atrăgătoare: mărgele şi alte lucruri. Prin semne, îi încuraja pe sălbateci să-şi ia aceste comori. Trecură câteva minute; sălbatecii discutau mereu. Şi iată că frontul lor se rupse lăsând să treacă pe...

Donald Thomson îşi frecă ochii, îşi luă pulsul, duse mâna la frunte. Doamne! Inebunea? Visa? Avea halucinaţii? Niciodată nu se îndoise atât de mintea lui. Făptura care înainta spre dânsul, cu o ţinută mândră, era o femee, o tânără femee; pielea ei bronzată de soare nu lăsa totuşi nici o îndoială în privinţa rasei ei. Era o albă, o fată albă, îmbrăcată după moda negrilor de acolo, adică goală toată, purtând doar câteva bijuterii.

O petrecere la indigeni

O asemenea apariţie l-ar fi tulburat pe omul cel mai dezamăgit. Ce căuta aici, această fată albă? Degeaba îşi bătea capul Donald, nu vedea nici o soluţie pentru această problemă. Pentru întâia oară părăsi purtarea lui exemplară care până atunci, îi aduse atâta succes. Ii umplu de cadouri pe membrii tribului în speranţa că le va câştiga simpatia şi că va deslega enigma. Se dădu în spectacol, petrecându-şi după-amiaza să doboare cu securea lui copaci pe cari îi arătau sălbatecii apoi ca să lege trunchiurile cu cuie, mod de construcţie necunoscut prin acele locuri. Regina dispăruse de îndată ce negocierile fuseseră încheiate; imposibil deci să stea de vorbă cu ea! Ii întrebă pe indigeni, dar în zadar; toţi dădeau acelaş răspuns: s'a născut aici, trăeşte dintotdeauna cu noi. Nu era nevoie să fi fost savant — şi pe deasupra anthropolog — ca să-ţi dai seamă că minţeau. Desigur există

printre negrii albinos, dar aspectul lor se deosebeşte mult de acela al unui om de rasă albă. Atunci? Totuşi nu era căzută din cer!

Drept răsplată pentru munca lui, regina îl anunţă pe exploratorul englez că diseară va da o serbare în cinstea lui. O serbare!... o masă simplă urmată de dansuri războinice. Donald primi invitaţia cu o vădită bucurie. Cel puţin, cu prilejul serbării, va putea să stea de vorbă cu enigmatica regină. Intr'adevăr putu sta de vorbă cu ea şi ceea ce află fu deajuns să-l facă să petreacă o noapte albă.

— E cu neputinţă să dormi! izbucni Donald şi ieşi din cort. Măreţia cerului nocturn, stelele cu strălucirea lor aproape orbitoare îl liniştiră îndată. Ridică ochii spre luceafăr; cel puţin acest astru nu-şi schimbase locul! Nu se putu împiedica de a-şi ciupi obrajii. Nici o îndoială: durerea pe care o simţea era reală... Deci nu era vrăjit; trăia în plina posesiune a celor cinci simţuri. Din greşală, murmurase la serbare un cuvânt în englezeşte şi... de necrezut, regina — lângă care fusese invitat să ia loc — îi răspunse cu un cuvânt în englezeşte. Nu era chiar un răspuns la ceea ce îi spusese el, dar era un cuvânt în englezeşte spus cu o intonaţie exactă, o intonaţie englezească sută la sută, ar fi spus una londoneză dacă acest gând n'ar fi fost prea absurd pentru a fi formulat. In timpul serbării ea găsise, ezitând, vre-o douăzeci de alte cuvinte, toate bine pronunţate, cuvinte simple, ce e drept, dar privind lucruri — ca de pildă un pahar — lucruri pe cari nu le putuse să le fi văzut acolo. Faţă de stăruinţa lui de a şti de unde venea, ea răspunse printr'un surâs. Se simţea că nici ea nu ştia. Indigenii, cei puţin bătrânii, minţeau... ea însă spunea adevărul. Cea mai bună dovadă: ea îi spuse — şi nimeni n'ar fi putut să inventeze asemenea lucru — „Am fost surprinsă văzându-vă, pentrucă am crezut că sunt singura albă pe pământ" Singura albă! Donald ridică braţele spre cer. Ii va dovedi că nu e singura albă, că există frumoşi tineri albi, că există case de piatră, automobile, camere de bae, avioane, teatre, cinematografe, că există... deodată se simţi bogat, socotindu-se puţin însuşi bunul Dumnezeu. Nu era în stare să arate unei fiinţe, nepătrunsă de civilizaţie, ceea ce crease umanitatea în ultimile douăzeci... treizeci de mii de ani? Ideia aceasta îl îmbăta. Curiozitatea, trăsătura specific femenină, nu-i lipsea reginei; deaceia lui Donald Thomson îi fu mult mai puţin greu decât îşi închipuise ca s'o convingă pe fată să-l urmeze. Sfatul Bătrânilor îi ceru unele garanţii; exploratorul le oferi toate lucrurile de care se putea lipsi. Peste două zile dela întâlnirea lui cu regina albă, porni la drum împreună cu ea, îndreptându-se spre coastă unde aştepta vaporul ce trebuia să-l ducă la Port-Darwin.

Pe bord...

O oglindă... dintre toate lucrurile aflate pe yacht nimic nu o impresionase atât de puternic pe Domnişoara White (Albă) — cum o botezase protectorul ei — decât oglinda. Se privea mereu, râzând în hohote. Intâi încercase să afle cine e personajul din oglindă, personaj în veşnică mişcare. Văzând că nu e în dosul oglinzei, îşi dădu repede seamă că era chiar ea. Atunci începu să se transforme cât mai mult încercând să-şi schimbe pieptenătura. Părul ei ondulat, blond ca grâul se potrivea de minune acestui joc. Cu glas aspru şi hotărît, ordonă unuia din oamenii echipajului să-i aducă de băut. Donald se încruntă: pretutindeni şi mereu deci, va rămâne şef de trib. In clipa aceia, Donald se cutremură. Avea dreptul să smulgă făptura aceasta vieţii ei primitive? Acolo, fusese regină, adorată ca o zeiţă. Intr'un oraş civilizat, ea nu va fi niciodată altceva decât o fată oarecum drăguţă, care nu cunoaşte nimic din viaţă, o curiozitate ştiinţifică, un subiect visat de gazetarii în goană după evenimente senzaţionale. Grea răspundere! Fără voie, pe negândite, devenise, dela o zi la alta, tatăl unei femei-copil, greu de condus.

Sosirea la Darwin

Marea era liniştită, nourii se oglindeau în apă, valuri mici se formau în jurul yachtului; te-ai fi crezut pe un lac.

Ne apropiem de Darwin.

Donald Thomson veghea. Ce impresie va produce asupra Domnişoarei White cea dintâi atingere cu civilizaţia? Ii va ajuta să trezească în ea amintirile existenţei de altă dată?... In sfârşit portul! Ce privelişte încântătoare: Coastele de semicerc formau un port minunat: pe povârnişul colinelor creştea o vegetaţie bogată; printre copacii cu frunzişul des şi de un verde proaspăt străluceau de albeaţă case joase. Portul fremăta de mişcare; cargoboturi venite din toate părţile staţionau, canoe ascuţite ca nişte ace alunecau între vapoarele de mare tonaj. Ici-colo, apăreau câteva bărci cu pânze, pe chei erau înşirate vagoane de tren. Oameni albi, îmbrăcaţi în alb, cu obrazul ascuns sub casca colonială, supraveghiau munca cooli-ilor chinezi.

— Vedeţi, Domnişoară, spuse Donald arătând cu degetul spre chinezi, pe pământ nu există numai negrii şi albi, ci şi galbeni! Cea căreia i se adresa, stătea nemişcată. Cu ochii larg deschişi, părea că voia să absoarbă, dintr'o singură privire curiosul spectacol ce-i se oferea. Exploratorul englez nu mai stărui; îi respectă tăcerea. Nu era aceasta tăcere supema dovadă a admiraţiei! Debarcarea se făcu fără a atrage prea mulţi curioşi şi Donald avu grijă să treacă neobservat până la căsuţa pe care o închiriase. Construcţia locuinţei părea mai mult decât orice, s'o intereseze pe Domnişoara White. Pipăia pietrele ce serveau de temelie acestei locuinţe pline de aer şi cerceta de aproape pereţii construiţi din lemn de bambu.

— După-amiază mergem să vizităm oraşul. După ce spuse acestea, Donald se despărţi de Domnişoara White. Se duse să vadă pe câţiva prieteni, funcţionari de prin acele ţinuturi şi le vorbi despre curioasa lui descoperire. Ei hotărîră să o interogheze îndeaproape chiar în acea seară pe fată.

Spre seară, locuitorii din Darwin aveau ce şopti între ei. Exploratorul Thomson se plimbla prin oraş cu o fată ale cărei atitudini erau curioase. La fiecare colţ de stradă, ea se oprea şi voia neapărat să se descalţe. Nu scotea nici un cuvânt şi nu zâmbea nici unuia din cei cari îl salutau pe tovarăşul ei.

A doua zi „L'Extraordinary", singurul ziar în Darwin, publica în prima pagină fotografia Domnişoarei White, însoţită de un lung articol asupra lui Tarzan feminin şi de rezultatul interogatorului luat în ajun. După toate probabilităţile, Domnişoara White ar fi una din naufragiatele vaporului „Douglas Mawson" eşuat prin locurile acelea în 1923 şi de pe cari mai mulţi pasageri n'au mai putut fi regăsiţi. In momentul catastrofei ea trebue să fi avut vre-o doi-trei ani.

DATORIA (SCRISOARE)

de LUCREŢIA DĂSCĂLESCU

Iţi scriu, Jeana dragă, pentrucă simt nevoea să împărtăşesc cuiva gândurile ce-mi apasă fruntea Nu ştiu dacă sânt nebună, dar ceiace am făcut eu — e fapta unui nebun. Mi-am distrus unica posibilitate de fericire, pe care viaţa — atât de avară cu mine — mi-a adus-o, însfârşit, în cale... De ce am făcut asta? Din datorie — desigur — dar nimeni nu-mi impunea această „datorie" şi cui îi pasă acum dacă am îndeplinit-o? In mersul ei spre infinit, ce înseamnă pentru omenire dacă o biată fiinţă şi-a călcat în picioare singura rază de noroc ce i-a eşit în cale, în numele unei credinţe pe care n'o respectă. Dar poate că nici n'am urmat calea unei „datorii"? Poate, influenţată de vraful de romane cetite o viaţă întreagă, am vrut să joc rolul unei eroine literare... Nu ştiu dacă există în adevăr eroi, sau anumite împrejurări silesc pe oameni să devină — fără voea lor — eroi! Poate e adevărată teoria că eroismul e un moment de nebunie, în viaţa individului... De un lucru sânt sigură: eu n'am stofă de erou, eu nu sânt decât o biată femeie dornică de fericire. Se pare însă că port în mine tendinţa de a-mi distruge singură norocul; cred că — inconştient — eu caut suferinţa, caut să joc roluri de tragedie antică. De data asta mi-am ajuns din plin scopul... Dacă ţi se va părea banală povestea mea — suferinţa ce-mi produce nu e literatură, ci chin sfâşietor, sub care mi se încovoae toată fiinţa.

„Tu ştii Jeana, cât am suferit acum câţiva ani, din cauza nenorocitei mele iubiri pentru Radu Imi cunoşti zvârcolirile de vietate strivită sub călcâiul aspru al vieţii. N'am murit atunci pentrucă, se pare, durerile mari nu ucid, decât sufleteşte... De câţiva ani mă mulţumeam doar să trăesc ca orice vietate — mă mulţumeam cu bucuriile aduse de lectură, muzică, spectacole şi mici excursii. Nu mă simţeam nici fericită — nici nenorocită. Când plictiseala îmi apasa prea tare umerii, îmi spuneam că — datorită sănătăţii mele — în curând voi părăsi decorul acestei lumi; până atunci merită să-i mai suport prezenţa.

„Acum doi ani a venit la banca unde lucrez eu, un nou funcţionar superior, un tânăr de familie bună — Victor B. La început, îmi amintesc, prezenţa lui nu mi-a făcut nici o impresie: un tinerel elegant, vesel, cam ştrengar şi încrezut. Nici nu bănuiam că va lua în seamă funcţionara inferioară — care avea menirea să lucreze în preajma lui. Vedem că faţă de vârsta lui, eu sânt bătrână — iar frumoasă şi cochetă n'am fost niciodată. Totuşi, în ziua când am observat că tinerelul acesta îmi face curte — m'am simţit măgulită. Era o mulţumire ca aceia pe care o simţi, când te priveşti în oglindă şi vezi o imagine drăguţă. Incetul cu încetul însă o simpatie tot mai strânsă ne-a apropiat. Serviciul ne silea să ne vedem zilnic, să lucrăm ceasuri întregi alături. Astfel am descoperit în acest tinerel cu înfăţişarea frivolă, un suflet tandru, sensibil cinstit şi mândru. Chiar fizicul lui, care îmi apăruse de o banală frumuseţe, căpăta în ochii mei altă însemnătate. Mă lăsam zi de zi prinsă de această simpatie, fără să gândesc că ea ar putea avea urmări. Eram sigură că în viaţa lui Victor există o femeie — sau va exista în curând. Eu nu mă credeam decât sora lui mai în vârstă — o soră tandră şi puţin incomodantă.

In primăvara anului trecut Victor a lipsit o lună din ţară şi dureroasa nerăbdare cu care i-am aşteptat întoarcerea, m'a făcut să înţeleg că băiatul acesta îmi pătrunsese adânc în suflet. Un sentiment cald, duios, — lipsit însă de orice speranţă materială — îmi umplea sufletul. Nu aşteptam să mă iubească el — îmi era deajuns simpatia caldă ce-mi arăta. In viaţa mea pustie şi goală sentimentul acesta îmi colora zilele. Revederea de fiecare zi deveni ,în curând, cel mai esenţial lucru din viaţa mea. Plăcerea de a lucra alături de Victor era pentru mine o bucurie aşteptată cu nerăbdare, a cărei amintire îmi încălzea tot restul zilei. Nu mă gândeam cum se va sfârşi această simţire tot mai vie; ştiam că într'o zi Victor se va depărta, dar eram hotărîtă să trăesc bucuria timpului ce mi se oferea, fără gânduri de viitor.

Totul a fost frumos şi calm, până în ziua în care am înţeles că şi Victor mă iubea, aşa cum poate iubi o fire delicată, sinceră, tandră ca a lui. Prima senzaţie pe care mi-a dat această descoperire a fost nespus de frumoasă. Aveam impresia că în juru-mi simt un fluid cald, mângâitor, că inima-mi mereu zbuciumată, se destinde într'un somn fericit. Eram şi eu iubită! De-ai şti tu, Jeana, ce preţ a avut pentru mine iubirea! Eu dela ea am aşteptat tot frumosul în viaţă — dar iubirea a fugit mereu de mine. Nimeni nu m'a iubit până acum, aşa cum doream eu: să ştiu că exist mereu în gândul celui drag, că fiinţa aceia aşteaptă dela mine toată fericirea vieţii lui, silindu-se la rându-i să însemne pentru mine totul. Nu ştiu dacă Victor mă iubea astfel; dar e singurul bărbat care mi-a dat impresia unei adevărate iubiri, şi nu a unei simple dorinţe fizice, ca ceilalţi... Cu ce dăruire totală m'am încredinţat acestei iubiri. In gândul meu am devenit a lui, cu tot sufletul, cu toate dorurile mele veşnic neîmplinite. Aveam să fiu fericită! Singurătatea, întunericul, frigul din juru-mi se risipeau! Sosea soarele, primăvara! Dar, vezi tu Jeana, fericirea venise prea târziu. Prea am aşteptat-o mult, ca să pot folosi de ea. Ea îmi zâmbea în faţă, dar când întindeam mâinile s'o prind, se îndepărta.

Cine mi-a înfipt în cap această blestemată ideie? Ce organ îmi lipseşte, de nu pot primi fericirea? Din ce colţ al minţii mele s'a ridicat glasul ce-mi poruncea necruţător: „Nu poţi primi darul ce ţi se oferă! Gândeşte-te la anii care te despart de acest băiat. Vei fi ridicolă lângă el — tu care ai avut, totdeauna, groază de ridicol. In curând vei fi în situaţia dureroasă a soţiilor care sânt luate drept mama bărbaţilor lor. Tu, mândra şi neînfrânta de totdeauna, cum vei îndura această umilinţă? Zici că vrei să trăeşti numai câţiva ani alături de el?!... Eşti sigură că vei putea să te retragi la vreme? Dacă vei deveni şi tu una din acele soţii — ghiulea de plumb legată de picioarele unui bărbat — soţii pe care le-ai dispreţuit întotdeauna? De unde ştii că atunci când vei cunoaşte adevărata iubire, în braţele lui, nu-ţi va fi imposibil să-l mai părăseşti, chiar dacă raţiunea te va îndemna? Te vei crampona de restul unei iubiri ce ţi se refuză, o vei cerşi poate — tu care n'ai cerut nimic, nimănui? Dar libertatea ta? Ai luptat o viaţă întreagă pentru ea — şi acum crezi că-ţi va fi uşor s'o perzi. Eşti tu sigură că poţi da copilului acesta — care-ţi oferă viaţa lui — fericirea pe care o aşteaptă el dela tine? El e bogat, tânăr, are o familie căruia vrei să-l smulgi. Tu eşti învăţată cu sărăcia — crezi că el se va acomoda însă mediului tău, el, trăit cu totul în altă lume? Il iubeşti cu adevărat, ca să poţi primi sacrificiul ce ţi l-ar face? Eşti sigură că nu te îndeamnă vanitatea sau dorinţa de a fi iubită? Dacă îl iubeşti cu adevărat, aşa cum crezi, ai datoria să fugi de el! Tu ştii ce înseamnă suferinţa; altul te-a chinuit atât; cruţă-l — la rându-ţi — pe acest copil drag! E datoria ta să fugi!"

Ca un duşman necruţător, ideia aceasta nu m'a părăsit de un an; am dus un război crâncen, ascuns de ochii tuturor. Ştiam că Victor e ultima fericire ce-mi poate eşi în cale, dar mi se poruncea să renunţ la ea. Singură, în camera mea, mă lăsam dorinţelor ce-mi umpleau sufletul, închipuindu-mi tot ce ar fi putut urma, dacă aş uita o clipă de mine. Era atât de frumos acest vis! Nu puteam renunţa la el. De ce să mă gândesc la „mai târziu"? Clipa de faţă contează! Dar, când îl revedeam pe Victor, atât de încrezător, atât de tânăr, curajul mi se risipea. Imi dădeam seama că totul ne desparte. Indurerată, căutam la rându-mi să-l chinuesc. Eram rea, îl jigneam. El pleca supărat iar eu, obosită, distrusă, îmi spuneam că în fine totul s'a isprăvit. Dar cele două-trei zile până când revenia — tandru şi bun — ce chin îngrozitor trăiam. Câtă bucurie îmi inunda sufletul, revăzându-l! Laşă — hotăram să nu mai raţionez, să mă las pradă simţirii ce mă împingea parcă spre el, spre braţele lui — dar curând vocea neîmpăcatului duşman începea asprul raţionament şi lupta continua.

Acum câteva zile însă, chinul acestei lupte ascunse, ce mi-a distrus sănătatea, m'a îndemnat să isprăvesc, să-mi ucid fericirea. Intr'una din nesfârşitele noastre certuri — în care se prefăcuse blânda conversaţie de înainte — i-am spus lui Victor cea mai sfruntată minciună, spre a-l îndepărta pe acest copil mândru, sensibil ce mă privea ca pe o sfântă. I-am spus — demonstrându-i cu amănunte precise — (cu ce ingeniozitate le-am născocit!) — că eu nu sânt liberă, că trăesc de mult cu un bărbat, că îmi iubesc şi-mi voi iubi mereu amantul. L-am văzut îngălbenind, privindu-mă cu desnădejde şi am avut curajul să zâmbesc (poate mă credeam Margareta Gauthier, în actul al IV-lea!) am putut să-i întind mâna, rece, calmă, când simţeam că mi se frânge ceva în partea stângă a pieptului...

Eri am aflat că Victor a părăsit Banca noastră, plecând pentru mai mulţi ani, în străinătate...

Eu nu mai ştiu ce simt, Jeana. Am impresia că de bună voe m'am încuiat într'o pivniţă umedă, întunecoasă, fioroasă, iar cheia am zvârlit-o pe geam. Deacum n'am să mai văd niciodată cer senin, flori, soare!... Sper că puterea — care m'a blestemat să sufăr atât —, mă va lua curând de aici. Ceia ce mă doare mai mult acum, Jeana, e un gând nou, ce mi s'a înfipt în creer de eri dimineaţă, decând am aflat de plecarea lui Victor. Dacă, fugind de băiatul acesta, spre a nu-i încurca viaţa, i-am provocat totuşi o durere tot aşa de mare, ca aceia ce-mi striveşte acum inima? Dacă i-am distrus pentru totdeauna posibilitatea lui sufletească de a fi fericit, prin idioata mea raţiune? Gândul că el ar putea suferi acum din cauza mea, mi-l face şi mai scump — dar mă doare îngrozitor...

Spune-mi, Jeana, nu sânt eu o degenerată, care caută plăcere în durerea ce-şi provoacă sie-şi şi altora? Nu sânt eu o fiinţă cu suflet uscat, fără vlagă, fără simţire? Atunci de ce sufăr atât? De ce mă dor aceste gânduri, de ce mi se strânge inima în piept? Tu poate mă vei lămuri, Jeana, Spune-mi tu adevărul. Maria.

Profesorul Dimitrie Evolceanu

de ISABELA SADOVEANU

„Viețele fericite au moartea scurtă", a zis, mi se pare, undeva Ruskin.

Profesorul Dimitrie Evolceanu a avut o parte din viață cu adevărat fericită și ar fi avut-o până la capăt, dacă nu ar fi primit lovitura cea mai groaznică pentru un părinte. A avut totuși moartea scurtă, plecând dintre noi brusc, în plină vacanță. Abia ne-am desmeticit. A plecat cu lumea lui, lumea care făcea parte din el și din care ne-a împărtășit adesea cu dărnicia omului în adevăr bogat.

L-am cunoscut student, svelt, subțirel, vioi și plin de spirit. Nu mi-l amintesc prea bine, eu fiind încă în liceu când a terminat el Universitatea. Era însă un eveniment pentru Iași când Evolceanu și Iorga dădeau examene.

A fost bacalaureat în 1886, licențiat în Litere la 1889, profesor prin concurs în 1889. Apoi căpătând o bursă pentru studii în străinătate în acelaș an, a plecat pentru specializare în filologia latină la Paris, unde a studiat la „Ecole des Hautes Etudés și „Collége de France" (1889—1891), apoi la Bonn (1891—92) și în fine la Berlin (1892—94). In 1894, intră conferențiar la Universitate, devine agregat în 1902, profesor titular la Facultatea de litere în 1906, Decan în 1923—25, spre a-și termina frumoasa carieră ca profesor onorar din 1935 până în ziua când ne-a părăsit.

Acestea sunt etapele unei vieți de om închinate studiului și muncii — faptele în stricta lor înșirare din viața unui intelectual și dascăl, format în chipul cel mai desăvârșit într'un timp în care era dragoste și entuziasm pentru învățătură și în care pregătirea pentru carieră se făcea cu credință și ardoare.

L-am cunoscut mai de aproape și în adevărata sa lumină sufletească, în „Casa Prieteniei", la căminul său, după căsătoria cu Constanța Bârsan, distinsă personalitate feminină, pe care Dumnezeu pare a o fi creat, anume, spre a fi tovarășa sa.

Nimeni nu va putea uita conversația sa: anecdotele, spiritele, observațiile asupra oamenilor și lucrurilor, humorul său de om stăpânit și mucalit.

In grupul în care se găsea profesorul Evolceanu toți zâmbeau. Aveau frunțile descrețite și erau veseli. Dar dacă făcea bucuros să râdă pe alții și râdea el singur cu poftă, era în genere un om serios, plăcându-i să stea pe gânduri, să tacă și să mediteze.

Era de o sociabilitate aleasă, deși nu putea suferi ceiace se chiamă mondenitate. Cunoștea însă valoarea omului dela primul contact, după cum cunoștea valoarea studentului dela primele răspunsuri. Răbdător și înțelept, dădea credit omului să se afirme și să se verifice. Hotărîrea sa odată luată, însă era definitivă și la admiterea în cercul său și la examenele studenților.

Nu se lăsa înșelat nici chiar de el însuși. Avea inima bună, dar sufletul realist și pozitiv, îi plăcea să descopere ideia sub forma verbală, ceia ce l-a făcut, poate, să se specializeze în filologia latină și să știe să spargă bășicele de săpun ale vorbăriei goale, cu o simplă întrebare.

Deși cărturar în înțelesul adevărat al cuvântului, erudiția sa reală, cultura întinsă și variată, comoara de cunoștințe și experiență, adunată o viață întreagă, din călătorii, studii și mai ales prin observația vigilentă și isteață asupra oamenilor și lucrurilor, nu apăsau nici în cursurile, nici în scrierile, nici în conversația sa. Plutea doar o atmosferă înviorătoare în jurul său, dădea impresia prezenții unui suflet superior, avea un prestigiu care se impunea fără a se gândi el însuși la darurile sale. Se simțea învățat, cum se simțea sănătos sau în plină putere fizică, glumeț și humorist, fără a se lăuda sau a face caz de toate aceste daruri.

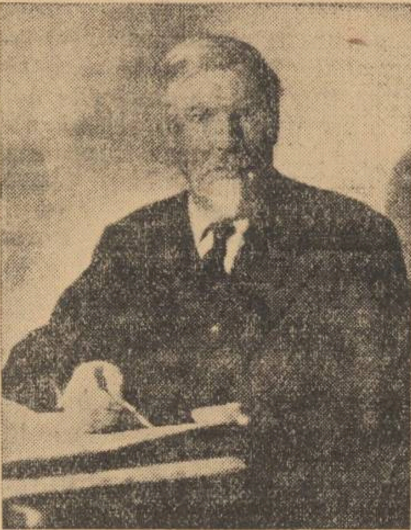
Simțeai cât îi place viața din modul cum știa să o utilizeze, în fiece minut, din arta minunată cu care o organiza, menajând neprevăzutul și posibilitățile, care i-ar putea schimba planurile și i-ar putea provoca o cheltuială inutilă de timp și de energie.

Acolo însă unde se manifesta firea adevărată a acestui om de bine și de o esență atât de originală, era în viața de familie. In „Casa Prieteniei" am cunoscut adevărata fericire de a iubi (și a se simți iubiți) a membrilor din grupul familial. Oricare va fi destinul copiilor în viața de mai târziu, în casa părintească au fost fericiți și au făcut fericiți și pe părinții lor. Aceasta nu înseamnă că au fost răzgâiați. Au fost ținuți în frâu dar un frâu care lăsa toată libertatea zburdălniciei copilărești în limitele unei ordine create din chiar această afecțiune adâncă.

Erau destul de strict crescuți în ceia ce privește respectul și ascultarea, buna cuviință și datoria. Deși plină de veselie, de glume, de șotii și păcăleli, autoritatea părintească era întreagă și nediscutabilă, apărând în anumite împrejurări, neîndurată ca soarta sau fatalitatea. Acest om format la școala tradițiilor romane, avea darul foarte rar posedat de oamenii din societatea noastră, de a înțelege pe altul, chiar când e de o fire opusă lui. Profesorii Evolceanu aveau respectul persoanei altuia, chiar când acești alții sunt copii și mai ales copiii lor.

Fără dogmă și fără spirit de sistem, ei recunoșteau copiilor dreptul la o viață proprie, ce trebuia numai ocrotită pentru a se desvolta după normele ei proprii în condițiile cele mai bune.

Am stat în familia Evolceanu când erau cei patru feciori ai lor niște copii mici și drăcoși, scăpărând de viață și zburdălnicie. Lecțiile pe care le primeau dela părinții lor erau foarte simple, dar de neuitat. Nimic molău sau dulceag în purtarea cu ei. Avea loc o formare din experiență. Imposibil să

Dimitrie Evolceanu

nu constate copilul dezastrul sau să nu suporte consecința faptei îndeplinite. Nu li se trecea astfel cu vederea nici o prostie și mai ales nici o minciună. Recunoșteau fapta și suportau consecințele, orice-ar fi fost. Nimic nu era lăsat în voia întâmplării, iar din purtarea aceasta fermă afecțiunea părea mai profundă și încrederea mai mare dintr'o parte și din alta.

Am venit în contact cu ei mai târziu când copiii erau băețandri și părinții erau cu ei în legătură de frați mai mari și mai înțelepți. Dimitrie Evolceanu îi trata în mod serios și liniștit, cu prietenie, fără solemnitate și vorbe mari. Vorbea cu ei ca cu oameni maturi, discuta, se lăsa contrazis, îi încuraja la glume și la trăsături de spirit. Increderea între ei era desăvârșită. Printre toate aceste glume și cu tot schimbul de vorbe, se simțea spiritul exact al observatorului realității cu vigoarea absolută a drumului drept, care ținea strâns firul în sinuozitățile vieții copilărești și ale convorbirii celor mari cu cei mici.... Cea mai frumoasă prietenie....

Am scris aceste rânduri din dorința de a strânge și a reda ceia ce a rămas în sufletul meu din legăturile cu profesorul Evolceanu pentrucă am credința că morții retrăesc în noi dacă știm să ne gândim la ei cu stăruință și fidelitate. Ei nu sunt morți decât pentru cei ce nu i-au cunoscut. Numai primele momente ale despărțirii sunt groaznice. Prezența sau absența lor de mai târziu depinde de puterea noastră de a rezista uitării. Pe Dimitrie Evolceanu nu-l va uita nimeni din cei ce au venit în atingere cu el.

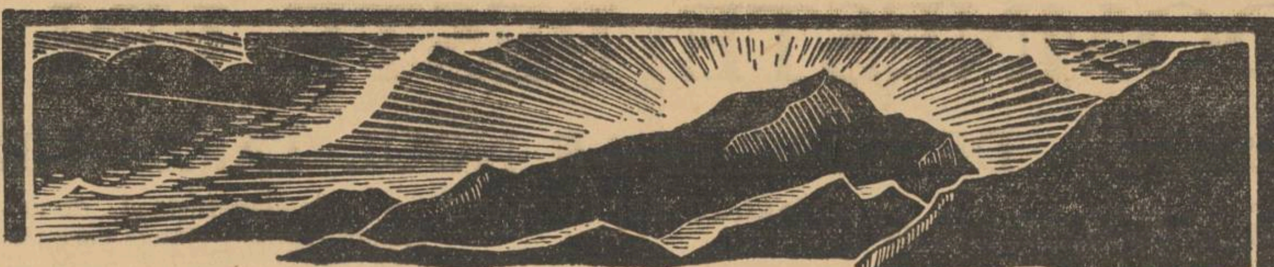
Nu-l vor uita elevii lui, acei ce i-au ridicat un monument spiritual, așezând studiile antichității clasice la loc de cinste și au primit torția din mâna sa., ca să ducă mai departe lumina înțelepciunii, pe care el i-a învățat să o prețuiască.

Dimitrie Evolceanu a iubit și a fost iubit... s'a sfârșit cu mintea întreagă și limpede, lăsând în urmă zile de durere, dar și de fericire, pilda unui om de bine, a unui om de cinste și a unei vieți de muncă.

Ai săi, cu care a trăit în bună înțelegere, prietenie și duioasă iubire, vor păstra cu sfințenie ceia ce au căpătat dela el și le-a devenit consubstanțial, gusturile, chiar micile sale manii, ideele, ceva din filosofia lui și amintirea neatinsă a înțelepciunei și a bunătății sale....

Câți oameni pot invoca mărturii asemănătoare plecând în ultima călătorie?!

In „Casa Prieteniei" rămâne tovarășa sa de viață ca să întrețină până în clipa din urmă focul dragostei pe care l-au aprins și l-au hrănit amândoi, pe vatra unui cămin, atât de fericit pe cât îi e îngăduit omului să fie.

DE ZIUA DUMNEAEI...

de ION LIVEANU

Până în ziua când a părăsit orașul de provincie, în care se născuse și trăise o bună parte a vieții, nimeni nu știuse să spună cu precizie, care era vârsta adevărată a domnișoarei Ecaterina Georgescu.

Bătrânii din oraș știau doar, că domnișoara Caterina era mai în vârstă decât ei și că era copilă, în timpul mișcării revoluționare dela 1848, după cum apucase singură să spună într'o împrejurare oarecare.

Abia după ce se mutase definitiv în București, lângă nenumărații săi nepoți, fiindcă nu mai avea pe nimeni în orașul său natal, o întâmplare a făcut să se afle data de 21 Mai 1844, ca zi de naștere a domnișoarei Georgescu: Preotul dela biserica Sft. Niculae din localitate, cu prilejul unor reparațiuni radicale făcute sfântului locaș, cercetând și arhiva bisericei, a dat peste o condică veche din 1844, în care erau trecute cu litere cirilice toate botezurile săvârșite în acel an. Așa s'a aflat vârsta adevărată a domnișoarei Georgescu, vârstă pe care dumneaiei singură n'a vrut s'o spună niciodată cât timp a locuit în orașul provincial în care văzuse lumina zilei.

Trecuse de mult de jumătatea vieții, când domnișoara Caterina s'a hotărît să se mute în București. Nepoții dumneaei erau acum mari, însurați, aveau copii și gospodării așezate. Cu toate stăruințele acestora însă de a o lua pe lângă ei, domnișoara Caterina a refuzat categoric acest lucru. Și-a închiriat o cameră și o sală într'o mahala îndepărtată unde și-a îngrămădit întreg bagajul cu care sosise — și vai, ce mai bagaj avea! — hotărînd apoi să ia dejunul în fiecare zi la un alt nepot. Cu felul acesta, pe orice fel de vreme, domnișoara ieșea în fiecare zi, pentru a merge la masă, la nepoți. Seara însă nu ieșea niciodată, de frica întunericului și a hoților.

Ani de zile, viața domnișoarei Caterina Georgescu s'a scurs astfel între două ocupații: participarea la mesele nepoților și prezența la tot soiul de cununii, botezuri, înmormântări sau diverse festivități oficiale, de la cari nu lipsea în ruptul capului.

Pe cel mai cumplit ger nu înțelegea să renunțe, de pildă la serbarea Bobotezii, unde se prezenta dela 8 dimineața, pentru a rămânea acolo câteva ore în picioare; nici la 10 Mai unde neapărat se ducea în fiecare an; nici la Târgul Moșilor când se inaugura oficial târgul, oricare ar fi fost căldura sufocantă ce ar fi obligat-o să stea acasă.

Deasemenea, nu-i scăpa domnișoarei Caterina niciun hram, de la sutele de biserici din Capitală și nici onomasticile tuturor rudelor și prietenilor săi, mulți la număr, la care sosea cu nelipsitul buchet de flori în mână. Din pricina aceasta nu era zi în an, în care domnișoara Georgescu să nu fie văzută în vreunul din nenumăratele cartiere ale orașului.

Acasă, unde nu ajungea decât pe înserate, domnișoara Caterina avea un adevărat bazar.

In odaia și sala pe cari le ocupa cu chirie, se aflau grămădite până la tavan cele opt, zece cufere și coșuri, cu cari sosise din provincie și în cari — afară de „toaletele" dumneaei — se găseau, într'o disparată comunitate, dantele și franjuri de toate soiurile, vase de bucătărie și un putineiu de bătut laptele. Pe toate le păstra acolo domnișoara Caterina, fără a le întrebuința, dar și fără a vrea să le vândă sau să le facă danie cuiva, sub pretextul că le are din părinți. Așa de conservatoare era domnișoara, încât nici de beteala aurie, pe care o pusese maică-sa la cununie, nu voise să se despartă: o păstra învelită într'o față de pernă, pe fundul unui cufăr.

„Toaletele" domnișoarei Georgescu schimbate dela zi la zi erau vestite în cercurile pe cari le frecuenta. Privind-o pe uliță, când trecea, te duceai cu gândul până la Maria Tereza sau marchiza de Pompadour, atât de mare asemănare era între vestmintele acestora văzute prin fotografii și toaletele domnișoarei Caterina. Numai macacovul străvechi îl abandonase dumneaei, încolo, — dela ghetele cu nasturi și carâmbi lungi și până la pălăriile cu zorzoane și ace de prins, cât creioanele Hartmuth de lungi — totul păstrase domnișoara Caterina Georgescu pentru îmbrăcămintea sa, și nu voia să renunțe la ele nici în ruptul capului.

După mulți ani de ședere în București și după ce trecuse de vârsta de șasezeci de ani, un lucru cu totul neașteptat a intervenit în viața domnișoarei Georgescu: dorința de căsătorie.

La auzul vestei pe care, cu toată pudoarea, dumneaei a anunțat-o rudelor, acestea au făcut tot felul de intervenții, și cu binele și cu amenințări, ca să o determine să renunțe la căsnicie. Totul a fost în zadar.

— Am trăit singură o viață întreagă, spunea domnișoara Caterina; vreau acum să am și eu pe cineva lângă mine până la moarte.

Și după puțină vreme căsnicia s'a încheiat. Junii erau: „domnișoara Ecaterina Georgescu de ani 63 și Mihail Ionescu, pensionar, de ani 69".

Ce a fost la Ofițerul stării civile, în ziua în care a avut loc căsătoria, doar un fantezist ar putea-o spune. Când avocatul care îndeplinea funcția de ofițer, a dat cu ochii de toaleta de tafta a domnișoarei Georgescu, — cu bufanți la umăr și cu ciucuri de dantelă neagră, așa cum se vede în fotografii costumul purtat odinioară de Madame de Staël—nu și-a mai putut ține râsul în fața publicului și întreaga sală, într'o clipă, a început să hohotească spre mirarea „junilor" care erau cu totul absenți de la ceia ce ei înșiși provocaseră.

Căsătoria a durat puțin. La câteva luni după ea, Madame Ionescu — cum își zicea acum fosta domnișoară Caterina — a devenit văduvă inconsolabilă și la zilnicile peregrinări de odinioară ale dumneaei, reluate după moartea soțului, s'a mai adăugat și vizita odată pe săptămână, Vinerea, la cimitirul Sft. Vineri, unde aprindea candela și ședea în reculegere aproximativ două ore, la mormântul soțului.

Când a eșit din anul de doliu, cocoana Caterina a revenit iarăși la toaletele sale de demult. In special ținea dumneaei la pălăriile cu boruri mari și cu multe și variate garnituri, pe cari le fixa bine în conciul său cu câte un fir lung de un sfert de metru și terminat cu un cristal alb sau negru, după cum era culoarea pălăriei.

Intr'o zi de Sfântul Constantin și Elena — aniversarea nașterii sale — a fost rugată de o rudă apropiată să petreacă toată ziua împreună. Invitația a fost primită cu bucurie de cocoana Caterina, care știa că nicăeri nu va fi mai mulțumită și mai bine primită decât acolo.

De la casa cucoanei Caterina însă și până la ruda dumneaei, era cale de umblat. Și cum ea nu știuse în viața ei să se urce în trăsură, necum în automobil de care îi era o frică nemaipomenită, pregătirile pentru îmbrăcare au început cu noaptea în cap, pentru ca, odată gătită în felul dumneaei, să aibă timpul necesar să sosească la vreme la ruda care o invitase.

A examinat astfel tot felul de rochii, pantofi și pălării, ca să vadă cu care ar fi mai nimerit să se îmbrace. Intr'un târziu s'a fixat asupra unei rochii vișinii de mătase cu câteva rânduri de volane pe poale și la o pălărie de paie cu boruri mari cât un fund de scaun, garnisită cu un buchet de spice de grâu ce cădeau pe o parte, ca o pleureusă.

După ce s'a examinat apoi îndelung în oglindă pentru a se admira singură și s'a mai înarmat și cu o umbrelă albă cu dantelă pe margini, pentru soare, cocoana Caterina a pornit-o ca de obiceiu pe jos, spre ruda sa din cartierul Buzești.

Aproximativ cam două ore și ceva i-au trebuit dumneaei ca să străbată drumul dela școala militară de infanterie din Dealul Spirei, până la piața Matache Măcelaru pe unde trecea pentru a ajunge în Buzești.

Acolo, în piață, circulația era în toiu. Automobile, tramvae, trăsuri, motociclete, căruțe cu poveri se succedau într'un nesfârșit șir, care împiedica traversarea fără riscuri a pietonului de pe un trotuar pe altul. Prudentă cum era, cocoana Caterina s'a postat la marginea trotuarului, ținându-și cu o mână poalele rochiei, iar cu cealaltă strângând nelipsitul buchet de flori și umbreluța ca să nu le piardă și aștepta acolo, în liniște, momentul prielnic ca să treacă pe celălalt trotuar. Așteptarea aceasta îndelungată i-a fost fatală. Căci, la un moment dat, în preajma cocoanei Caterina, s'a oprit o căruță cu pâine a fabricei Grozăvescu. Calul care trăgea vehiculul s'a nimerit să se găsească cu capul în imediata apropiere a bătrânei.

Fie că era flămând, fie că a fost ispitit de spicul de grâu care flutura pe pălăria cucoanei Caterina, — fapt este, că la un moment dat, când dumneaei era gata să se hotărască să treacă strada, calul a întins gâtul și cu dinții lați ca lopețile a apucat grâul dela pălăria cucoanei Caterina, l-a tras și l-a ridicat în sus, ca și cum l'ar fi scos din iesla unui grajd. Până să prindă de veste, cucoana Caterina, nedumerită, s'a trezit fără pălărie pe cap. Ce a fost în clipa aceea în piața Matache Măcelaru oricine își poate închipui. In hohotele de râs ale tuturor, singură cucoana Caterina ședea nemișcată și nedumerită de ceia ce se întâmplase cu pălăria dumneaei.

Iar când a ajuns târziu și fără pălărie, la ruda sa din cartierul Buzeștilor și a avut imprudența să povestească cele întâmplate cu calul lui Grozăvescu, neamurile cucoanei Caterina au petrecut cu adevărat ca de ziua dumneaei.

COPILUL DVS.
ESTE FRUMOS ȘI SĂNĂTOS
IATA TEMA UNUI MARE
CONCURS CU PREMII
PE CARE-L ORGANIZEAZA REVISTA
MEDICUL NOSTRU
TRIMITEȚI DECI DE INDATA
FOTOGRAFIA COPILULUI DV.
care va fi publicată gratuit în „Medicul Nostru"

Experiență poetică

Nu este oare semnificativă, pentru epoca noastră, denumirea aceasta de „experiență" în loc să se vorbească de regulele poeziei?

In adevăr, ce însemna „experiența" odinioară? Cuvântul acesta era consacrat strict experienții de laborator, considerată ca o aprofundare a experinții vulgare, de toate zilele. In vremurile noastre, se vorbește de experiența lui Bergson, în psihologie, de experiența lui James, experiența subconștientului, a suprarealului, a colectivului și altele. Ce însemnează acest nou termen introdus în vocabularul nostru mai mult sau mai puțin științific? In primul loc progresul cunoștinții în epoca noastră nu se mai face prin sinteză ca în trecut, ci prin lărgirea domeniului faptului, căci intuițiile au sfârșit prin a fi primite în domeniul logicii și au fost considerate ca legitime în domeniile cele mai diferite, împingându-se domeniul experienții dincolo, departe, peste granițele în care a fost închisă în trecut.

Experiența poetică devine astfel metafizică, intuitivă și inspirată, contopindu-se cu revelația religioasă, strângând la un loc tendințele comune întâlnite la Baudelaire, la Rimbaud, la Lautréamont, la Gérard de Nerval, trecând pe la Novalis și Victor Hugo, până la suprarealismul de azi, s'ar putea spune că poezia și mistica religioasă s'au apropiat atât de mult încât poezia a devenit un capitol al misticii. Poeții suprarealiști pretind că poezia deschide drumul direct spre realitatea ultimă, dincolo de real. Ea răsfrânge anume stări sufletești iraționale, privilegiul numai a câtorva spirite, care nu sunt altceva decât rezultatul direct al contactului sufletului individual cu izvorul misterios al sufletului Universului.

Victor Hugo a identificat poetul cu profetul, ajungând la concepția grecilor vechi, care considerau pe poet ca pe un preot și priveau delirul poetic ca o formă de creație de ordin religios.

Baudelaire și mai ales Rimbaud consideră misiunea poetică și mai înaltă și mai greu de realizat; ea trebue să coincidă cu izvorul însăși al Ființii, dincolo de momentul „apariției fenomenelor" și să caute să-și traducă „intuiția" chiar cu riscul de a bâlbâi sunete neînțelese și a nu găsi expresie verbală pentru conținutul intuiției sale.

Dar atunci ce fel de poezie este aceasta? Pentru un om cu mintea limpede, poezia nu e nimic în afară de expresiune, căci vorbele și imaginile poetice sunt însăși „esența" poeziei și nu accesorii de care se poate lipsi. Suprarealiștii revin la „ambiția metafizică" și la „beția absolutului" la care tindeau romanticii germani. Ne întoarcem chiar mai în urmă la formele vagi ale conștiinții copilului și ale primitivului, la Kabala. Principiul „Corespondențelor" ce se găsește la baza unor poeme moderne se poate reduce la încercările de a ajunge la cunoștință prin metodele analogiei și a misticii, în cinste la cele mai variate civilizații, din cea mai veche antichitate. După această metodă, reluată din Evul Mediu, a explica înseamnă a descifra limbagiul lucrurilor din lumea aceasta, mare, în care fiecare obiect e un semn, fiecare eveniment o prezicere și fiecare lucru un simbol.

Rimbaud are atâta credință în inspirație, încât îi caută modelul în părțile cele mai inconștiente ale spiritului omenesc.

Mallarmé, dimpotrivă, nu vede în poezie decât jocul riguros al inteligenții în care inconștientul este absorbit cu totul de conștient.

Poeți deosebiți și opuși în aparență, ca Valéry și supra-realiștii profesează în realitate aceiași metafizică, adică aceea a vidului". Deosebirea este că Valery crede că inteligența poate scoate din acest „vid" combinații admirabile prin eficacitatea lor poetică pe când suprarealiștii rămân cu ochii fixi în acest vid și socot fals și inutil orice nu e o imitare a acestui vid. Ei pretind că astfel lasă Inconștientul să vorbească, să desvăluie taina și să producă miraculoasele sale revelații.

Dar divagațiile lui Breton, scrise sub dictarea automatică a Inconștientului apare adeseori ca un exercițiu deșirat, care înregistrează imagini fără legătură, în mod superficial. Cu alte cuvinte, apare oricărui cercetător serios ca o technică moale și pasivă, care nu pune în joc nimic din adâncimile Inconștientului.

Pentru cine cunoaște ultimile cercetări în domeniul psihologiei, separația aceasta definitivă între conștient și inconștient apare ca un non-sens. Apoi visul, reveria, scrisul automat, strigătul nearticulat din adâncimile ființei, cae sunt procedeele poeziei acesteia noui, nu au valoare decât pentru ca să accentueze procedeele obișnuite ale conștiinții.

Departe, deci, de a exprima „absolutul" cum au pretenția, ele nu exprimă decât modalități și încă, modalități care sunt totdeauna după moda timpului în care se produc operele.

Jean Paulhan a arătat în studiul său „Mesures" că, deși Poezia și Mistica urmăresc acelaș scop final, adică atingerea punctului în care „nici afirmarea, nici negarea nu prevalează", experiențele lor sunt cu totul divergente. Pe când poetul, zice Paulhan, se îndrumează spre cuvânt, Misticul tinde spre tăcere. Sunt deci, întâlniri între poezie și mistică, dar identitatea este cu neputință.

Totuși, Renéville, în studiul său „Experience Poetique", definind cuvântul ca o refracție a ideii, care trece prin mediul intelectual în cel material, îi atribuie putere creatoare și îl consideră, ca fiind de aceiași natură cu ideia, adică fiind, ca și ideia, o manifestare a realității de dincolo de marginea rațiunii.

Renéville cași Mallarme sunt de părere că poetul, prin meditațiunea sa, poate pune în mișcare forțele Universului, căci Cuvântul nu este decât o prelungire a Absolutului.

Poetul nu va găsi cuvântul ce trebue să exprime experiența sa decât dacă se va scobori la izvoarele adânci ale lumii și atunci numai cu condiția de a găsi expresia ca o consecință imediată și involuntară a acestui contact cu neființa. Grupul „Grand Jeu" căruia îi aparține Renéville are deci o Mistică a absolutului, care — deși pare aproape de concepția indiană — este totuși mai mult de inspirație romantică, și anume aproape de romantismul german.

Experiența poetică este încă foarte diversă și multiplă și rămâne să ne întrebăm dacă arta poeziei nu consistă în a trăda și a fi infidelă experienții poetice, căci experiența poetică vrea să scoată la lumină tocmai ceia ce face esența poeziei, izvorul inspirației: taina și întunerecul adâncimilor din care se urcă până la noi.

Diversele experiențe poetice ne duc la încheerea că lumea în care existăm nu-și dă atât de ușor tainele pe față. Coincidența între o impresie poetică și anumite atitudini filozofice nu ne autoriză să credem că ea ar fi un fapt universal și permanent. Apoi nu există atitudini poetice în care intră și alte atitudini filozofice decât acele propuse de poeții ultra moderni din grupul „Grand-Jeu" și altele de pildă, lumea elină a formelor și a tipurilor a cărei expresiune în artă și poezie nu e decât reproducerea fidelă a unei pasionate admirații și iubiri sau concepția lui Claudel care socoate poetul ca un intermediar între creator și creatură.

Experiența poetică rămâne și mai departe o problemă care poate trezi alte multe probleme în legătură cu ea,

Is. S.

MARINE

O corabie în orizontul cuprins de furtună, e ca un punct în soartă: numai vrăjitoarele și ceștile de cafea îl pot lămuri.

*

Pe mare cerul este mai apropiat de om, decât pe pământ. Este și o iluzie optică și un adevăr: pe mare omului îi este frică, și-și recrutează aliați.

*

De ce se mai întind pânze la corăbii cu motor? Este și o sfidare a mașinismului, și o profanare a pitorescului. Omul nu e capabil să țină justa măsură nici în împărăția vântului și a mării. De ce ne mai mirăm atunci de ororile săvârșite în Sodomele terestre?

*

Omul poate lupta contra gravitației, înotând. De ce nu poate atunci sbura luptându-se cu înălțimea? E sigur că Dumnezeu n'a vrut să turbure împărăția cântătoare a păsărilor vârând răutatea prin vârfuri de copaci sau în tăcerea norilor: Invenția aeroplanului trebue să fie o concesie cerească pentru cine știe ce faptă creștinească. Totuși aripele de vulturi și de albatros, nu se frâng în sunete de doliu.

*

Un far e o minciună omenească mai tare decât adevărul dumnezeesc și liniștit al adâncurilor. Oamenii l-au inventat de teama adevărului adevărat.

*

Pescarii și marinarii storc legende de moarte din grotele și inima falezelor. Deaceia se îndepărtează mereu de coastă și de multe ori definitiv. Mistica lor este un sol al mării vecinic nesătulă.

*

Cea mai frumoasă mare e cea de dincolo de orizont. In afară de valuri, de colorit și de corăbii pescărești cu pânze, ea are tot aurul și diamantele imaginației de gânditor. Ce vedem noi este apă. Dincolo este problemă.

*

Dacă ne-am trudi să situăm la fiecare metru înaintat în mare, un infinit de orizonturi sub formă de linii paralele, n'am înebuni zadarnic: am descoperi poate un nou continent al păcii și al izolării.

*

Cel mai curagios navigator nu este acela care așteaptă zile și săptămâni întregi să întrezărească țărmul, ci acela care e în stare să se vadă situat permanent între un adânc nemăsurat și un cer neexistent. Pentru acela viziunea țărmului nu este o dorință, ci o salvare. Curajul cântat al marinarilor este în realitate tocmai imposibilitatea lor de a se situa în cadrul unei gândiri abstracte.

*

Poveștile pescărești sunt toate triste, chiar când izvorăsc din drumuri de soare. De câte ori nu strălucesc în raze lacrimile celor ce gândesc în cimitir! .

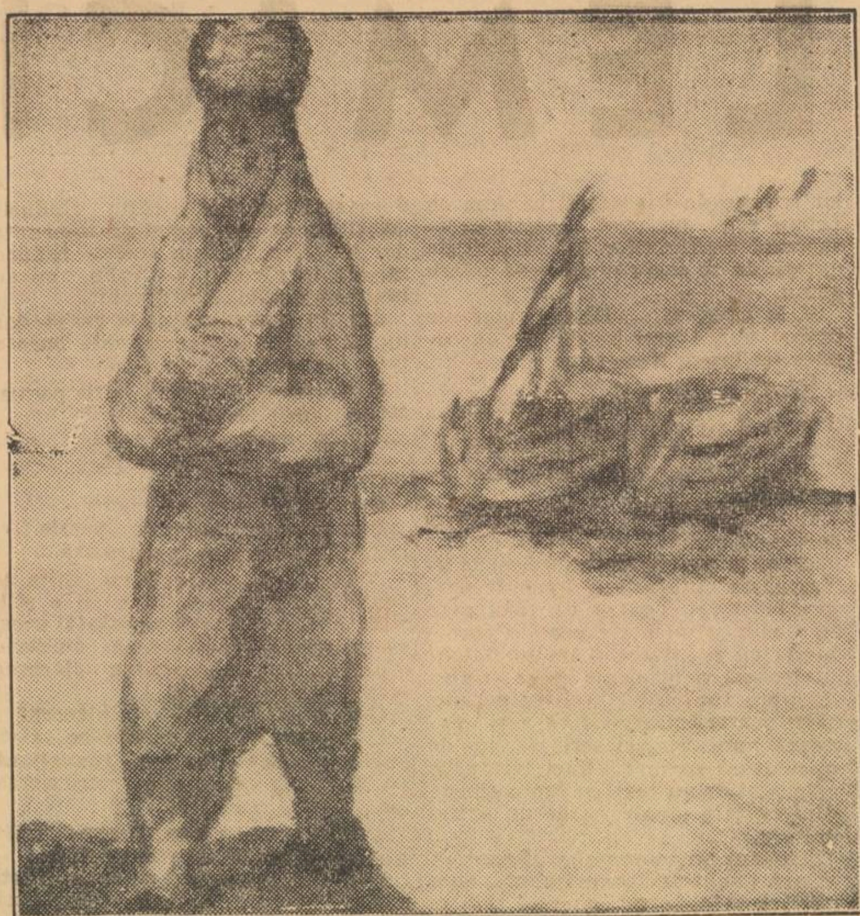
*

Când se ciocnesc două năvi în adâncul mării, nu sunt de vină marinarii. Ar fi stupid să credem în atâta diligență omenească.

VAL. MUGUR

HAIGANUȘA

de G. SPINA

TĂTĂROAICĂ de Cornelia Babic

ERAM trei, „teteriști" cari stăteam în gazdă la madam Moscu în strada Cerbului. Veniserăm în Botoșanii războiului, transformat peste noapte într'un vast lagăr militar, să ne facem datoria ca elevi ai școalelor militare: Traian Albu, — student la politehnică, înalt și elegant, — era mândru că fusese primit la școala de cavalerie, Vlad Petrini, elev al clasei de artă dramatică și eu, student în drept, mărunți la stat și debili, fuseserăm acceptați cu greu la școala de infanterie.

In odaia noastră, cu un pat și o canapea, schimbam în fiecare noapte, la rând, locul pe canapea, ale cărei arcuri nu mai fuseseră reparate din timpuri imemorabile, așa că fiecăruia din noi îi venea rândul după ce dormea relativ bine alături de camaradul lui în pat, să-și frângă în noaptea următoare singur oasele pe arcurile canapelei. Dar aceste nimicuri nu contau față de greutățile vieții de ostaș, cu cari ne deprindeam toți trei pe încetul. Viața trecea monotonă în târgul moldovenesc și disciplina nu ne prea îngăduia să vagabondăm pe străzi noaptea, mai ales, deși distracțiile nu prea lipseau: rușii erau buni camarazi, gata oricând să te invite la un chef cu votcă și crușon, cu cântece vesele și femei frumoase, celebrele „sestrițe" cu cari înțelegătorul comandament al armatei rusești înzestrase toate ambulanțele mai mult pentru lecuirea suferințelor sufletești decât a celor fizice, se pare, ale ofițerimii țarului.

Pentru noi, cei trei „teteriști" viața trecea programată și singurele escapade le constituiau reprezentațiile duminicale dela cinematograf, unde Francesca Bertini și Gabrielle Robine întruneau sufragiile de admirație ale întregei asistențe de adolescenți care umplea sala. Mai era la Madam Moscu un gramofon cu câteva plăci uzate, dar în singurătatea noastră „Farmecul unui vals" cântat de Leonard și cântecele decoltate ale lui Iulian căpătau o importanță deosebită: erau amintirea timpului când, copilandri încă, ne strecuram pe furiș în grădinile de vară să-i auzim și să-i vedem „în carne și oase" pe Leonard și Iulian.

N'am fi bănuit niciodată că această viața monotonă va fi cândva întreruptă de un fulger mistuitor, pentrucă așa îmi răsare și astăzi — după atâția ani — apariția în existența noastră a femeii pe care într'o seară am zărit-o toți trei în odăița din fundul curții posomorîte din strada Cerbului. Noi, cei doui „pifani", ne lustruiam de zor bocancii și Albu, cavaleristul, cizmele, așteptând fiecare să ne vină rândul la bucata de pluș cu care dădeam ultima trăsătură operei noastre; stăteam toți, pe balustrada cerdacului, cu tunicile descheiate și frecam încălțămintea în tempo-ul unui cântec ostășesc când deodată un râs cald, ca un cântec de privighetoare, ne făcu să rămânem nemișcați cu bocanca și cizma într'o mână, cu peria și plușul în cealaltă. In lumina vie a odăiței din fundul curții, cu mâna dreaptă într'un șold, cu cealaltă ținând o țigară, văzurăm o femee care ne privea zâmbind: îi vedeam trupul, dar trăsăturile feței mai mult i le ghiceam, încadrate cum erau de pletele negre ce se înșerpuiau în inele sub năframa roșie care îi strângea creștetul și tâmplele. Nu mișca; ne privea îndelung și într'un târziu râsul izbucni din nou rostogolindu-se până la noi.

Cât a ținut scena nu știam niciunul; aruncarăm periile, ne repezirăm în odae și într'o clipă, — ca la comandă — eram îmbrăcați și răspunzând parcă semnalului de alarmă, am pornit toți trei, în pas alergător, pe scări, în jos, spre fundul curții. Dar, fereastra era închisă, storurile lăsate și nici o dâră de lumină nu mai străbătea prin ele, dându-ne posibilitatea să strecurăm și noi hoțește o privire în odae. Și triști, ne-am reîntors în casă: am mâncat tăcuți, și ne-am așezat fiecare într'un colț citind temele pe a doua zi.

Petrini aruncă deodată caetul și porni spre ușă. In clipa aceea, Albu se repezi spre dânsul și-l apucă de mână strigând:

— Nu te du! Stai.

— Ai înebunit? îl întrebă Petrini, încercând să se smulgă din strânsoare. Mă duc să mă plimb.

— N'ai să te duci.

— Și de ce nu, mă rog matale?

— Dacă te duci..., mârâi Albu printre dinți și puse mâna pe baioneta mea.

— Ați înebunit amândoi din senin, intervenii eu împăciuitor.

— Vezi-ți de treaba ta și nu te amesteca, îmi aruncă Albu tăios răspunsul.

Petrini se opri. Il măsură cu o privire cruntă pe Albu, apoi își scoase capela și tunica și se trânti pe canapea făcând să-i sune arcurile, prelung, prelung, ca notele de jos ale unui pian dezacordat.

In noaptea aceea, pentru întâia dată de când stăteau împreună, schimbarăm—fără să ne sfătuim — locul la dormit: deși era rândul meu la canapea, Petrini rămase pe ea și eu mă culcai alături de Albu. In zori plecarăm la școală și truda instrucției alungă din mine și din Petrini orice altă preocupare. Dar seara, când ne-am regăsit iar acasă, atmosfera de ostilitate, din ajun părea și mai grea.

Pe când stăteam la masă, auzirăm deodată glasul strident al gazdei :

— Domnii elevi!

— Poftim? întrebai eu apropiindu-mă de fereastră.

— Dacă sunteți buni, vă invit la mine după masă.

— Mersi, madam Moscu.

Și către cei doi, mulțumit că intervenea o diversiune:

— Mergem?

— Mergem, răspunse Albu.

Din când în când madam Moscu ne invita în apartamentul ei. Singură și amărîtă, căci soțul ei era pe front, undeva pe la Cașin, cu regimentul 37 infanterie, madam Moscu — simțeam noi — găsea o mângâere în prezența noastră cari, deși mult mai tineri decât bărbatul ei, îi aminteam totuși de dânsul prin calitatea noastră actuală de soldați. Vorbea cu noi de războiu, ne citea scrisorile de pe front și, cu grijă, se interesa de familiile noastre întrebându-ne de părinți și de micile noastre nevoi cotidiane. In jurul samovarului, mâncând nuci cu pâine unsă din belșug cu chitonag, am trecut ceasuri plăcute ascultând poveștile despre botoșenencele frumoase și aventuroase.

Ca totdeauna, când eram invitați, samovarul cânta și în seara aceasta. Madam Moscu era însă gătită mai frumos decât de obicei și masa era încărcată cu tot felul de bunătăți printre cari observarăm o sticlă de lichior cu ambalaj rusesc, o farfurie cu caramele rusești și o tavă încărcată cu un fel de pateuri necunoscute nouă.

— Poftim, poftim, luați loc, ne îndemnă prietenoasă madam Moscu.

Abia ne căutam fiecare scaunul și o lovitură puternică în ușă răsună.

— Intră, răspunse zâmbind madam Moscu.

Ușa se deschise violent, ca smulsă de furtună și în prag apăru — așa cum o zărisem cu o seară înainte, femeea cu plete negre. Era frumoasă? Cuvântul nu poate exprima decât aproximativ cum era. Inaltă, cu trupul mlădios, cu brațele goale încercuite de brățări, cu capul mândru pe un gât cu liniile de o puritate statuară. Dar ceea ce te țintuia în loc, erau ochii: negri, strânși între pleoapele ce se prelungeau parcă spre tâmple, tăioși ca o lamă de pumnal; și gura roșie și cărnoasă din care șiragurile dinților străluceau țigănește.

— Poftim, poftim.

— Da, da, răspunse femeea și intră, deastădată mai calmă decât în clipa când deschisese ușa.

In picioare, drepți ca la inspecție, noi trei stăteam și o priveam. Pe rând, ne întinse mâna și apoi, cu un gest de o rară eleganță ne făcu semn să ne așezăm. O lăsarăm să ia loc și cum eu rămăsesem o clipă în picioare, pe scaunele din stânga și din dreapta ei, Petrini și Albu o încadrară într'o clipă.

— Dumneaei, începu madam Moscu, nu știe boabă românește, dar vorbește puțin franceza. Ce stați așa, ca viței la poarta nouă și nu spuneți nimic?

— Sunteți cadeți? întrebă femeea cea frumoasă.

— Da, răspunse Petrini, înroșindu-se.

— Mă chiamă Haiganușa.

Și, întreruptă de râsetul pe care-l cunoșteam, de intervenția gazdei, de clinchetul paharelor, povestea Haiganușei se depăna extraordinară pentru noi. Era soția unui polcovnic venit acum trei zile în Botoșani și pornit în aceeași zi spre front. Veneau de departe, dintr'o garnizoană căzăcească de pe Don, după ce fusese în Volhynia și apoi la Petersburg.

— Ah! Petersburgul, cu nopțile albe, cu perspectivele și podurile lui mărețe. Și ce frumoși sunt cadeții din Petersburg!

Simțiam, în fraza aceasta o provocare directă aruncată nouă cari nu ne prea deosebeam de oamenii din trupă. Deodată își aruncă șalul înflorit de pe umeri și ridicându-se începu să cânte. Erau în glasul Haiganușei toate nostalgiile lumii, toate dorurile omenirii strânse în noaptea aceia pe atâtea fronturi în spasmele morții... După atâția ani, mai țin minte cuvintele pe care ni le tradusese în aproximativa ei franceză:

Poartă-mă, poartă-mă,
Du-mă prin vânt
Peste mări și pământ,
Peste Don, peste Nipru și Bug,
Calul meu scump,
Calul meu, Drug...
Pe stepa întinsă
Trec anii și anii,
Din umbră veghiază
Când caii nechiază,
Străbunii mei, Hanii....

Și ochii ca lamele de pumnal strălucitori ai Haiganușei, aruncau boabe de cristal, grele și pure.

— Da, străbunii mei, Hanii. Sunt tătăroaică, n'ați observat?

Ce știam noi decât că era frumoasă și că prezența ei ne tulbura până în adâncuri? Cât a ținut noaptea aceea, nu ne-am dat seama dar când am condus-o pe Haiganușa până la ușa odăii ei și ne-a întins pe rând mâna să i-o sărutăm, ne-am dat seama că în viața noastră pătrunsese un vânt de nebunie, că nimic din ce fusese până atunci nu mai avea niciun sens și că de acum înainte începea pentru noi adevăratul rost al existenței.

Așteptam a doua seară cu înfrigurare. Eram hotărîți s'o rugăm pe madam Moscu să aranjeze iar o petrecere ca 'n ajun, dar când am venit dela cazarmă, am întâlnit-o plecând în oraș și, când am intrat în curte ferestrele dela odaia tătăroaicei erau ermetic închise. Așa au trecut patru zile și patru seri. Intre noi, cei trei, un duh rău părea că se strecurase. Vorbeam puțin, ne pândeam unul pe celălalt și când ne întâlneam în cerdac, privind spre geamul tătăroaicei, luciri păgâne se întretăiau din ochii noștri.

O iubeam toți trei, cu aceeași dragoste naivă și pasionată a vârstei de douăzeci de ani și eram gata să-i jertfim și viața. O iubeam toți trei și gelozia ne frământa sufletele, ne măcina liniștea și, ne turbura ceas cu ceas. Prietenia noastră, făurită din atâtea griji comune, se transformase într'o ură de moarte și odaia odihnei, după muncă, devenise un adevărat infern.

Duminica următoare, madam Moscu ne aduse vestea cea mult așteptată: luăm masa împreună cu ea și cu Haiganușa și apoi mergem undeva, la plimbare în afară de oraș. Prea eram copii pentru ca să ne putem ascunde sentimentele și prea era tătăroaica isteață ca să nu ne priceapă: vorbea cu fiecare în parte și îi pândea pe ceilalți doi, se apleca pe umărul celui cu care vorbea, îi desmierda mînile și ne ațâța în mod savant, jucându-se cu suferința și patima noastră răscolită de apropierea trupului ei minunat. Când am ajuns spre seară acasă, după plimbarea în care fiecare din noi o purtasem la braț, câteva clipe, ne spuse că vrea să ne facă o surpriză! Intră în odaia ei și îl chemă apoi pe Albu singur. Cine ar putea descrie starea lui Petrini și a mea, rămași doar cu madam Moscu? Peste câteva clipe, Albu se întoarse; din atitudinea lui, vedeam lămurit că se simțea în al nouălea cer și observam că ne privea cu un aer batjocoritor de superioritate. Apoi îl chemă pe Petrini care se întoarse cu acelaș surâs pe buze, cu acelaș foc în priviri și în cele din urmă veni rândul meu.

— Știi, îmi spuse Haiganușa imediat. Imi sunteți dragi toți. Dar ce pot face? Mai mult decât atâta nu vă pot da...

Și aruncându-și brațele în jurul gâtului, mă strânse la piept și mă sărută, mușcându-mă cu dinții ei ascuțiți și albi.

— Și acum du-te, și păstrează taina. Pe onoarea ta de cadet.

Păstram în noi taina, deși aveam toți trei convingerea că acelaș lucru îl spusese tătăroaica fiecăruia din noi. Și în sufletele noastre ghiceam toți, aceeași dramă și în mintea noastră încolțea acelaș gând: „Dacă n'ar fi ceilalți doi...".

Vremea trecea, cu mese comune tot mai dese, cu plimbări cari se încheiau cum se încheiase cea dintâi: surpriza sărutării și jurământul de a păstra taina. Și ura creștea între noi, din ce în ce mai vastă, până când, într'un miez de noapte, drama se deslănțui. Auzirăm o bătae discretă în ușă și apoi glasul Haiganușei care șoptea:

— Deschideți, dar nu faceți lumină. Repede, repede.

Intr'o clipă furăm toți la ușă, așa desbrăcați cum eram în pat. Haiganușa se strecură în odae și spuse:

— Nu vă văd; culcați-vă iar. Și ascultați. Știu că mă iubiți toți. Și toți știți că îmi sunteți dragi. Vă unește în jurul meu aceeași iubire și pe mine mă leagă de voi aceeași sărutare pe care v'am dat-o — tot atât de fierbinte — tuturor. Eu iubesc în voi tinerețea voastră și o vreau, după cum vreau și o jerftă de iubire. Așa e la noi.

N'o vedeam, dar o ghiceam în întuneric, tremurând de patimă.

— Mă iubiți, nu-i așa?

— Da, răspunserăm în cor.

— Sunteți prieteni?

— Am fost, răsună grav glasul lui Albu.

— Nu. Sunteți încă. Vă leg eu și vă leagă războiul. Ascultați. Am scris pe trei hârtii numele voastre și le-am adus aici. Le punem într'o capelă și tragem la sorți. Pe cine îl hotărăsc sorții, e al meu. Ceilalți doi jură, sub ultima mea sărutare, că vor fi cuminți. Ne-am înțeles?

Tăcerea ne cuprindea ca un nour de ghiață. In întuneric ochii noștri fulgerau de ură, numai ochii Haiganușei erau calmi cum nu-i văzusem niciodată.

— Gata? întrebă ea.

— Gata, șoptirăm noi și îi întinserăm o capelă găsită la întâmplare.

Simțirăm cum pune în capelă trei hârtiuțe, auzirăm cum le amestecă și, deprinși cu întunericul, văzurăm cum mâna ei se înfundă în capelă, parcă o mână de vrăjitoare amestecând într'un cazan cine știe ce băutură fermecată. Cât a durat până când mâna Haiganușei apăru iar? O clipă? O veșnicie? O văzurăm îndreptându-se spre geam, desfăcând un bilet și rămânând — ca o stană de piatră — în mijlocul odăii. Apoi, hotărîtă, se apropie de mine, mă strânse în brațe și mă sărută. Pe urmă se apropie de Albu, îl cuprinse și pe el și-l sărută. Incet, încet, se duse spre ușă și din prag, spuse tremurând:

— Petrini, vino, te aștept.

Din noaptea aceea, Petrini a fost mereu al Haiganușei. Cu noi, cu Albu și mine, Haiganușa era prietenoasă și bună, ne chema acum în odaia ei și stăruia să fim cât mai blânzi cu Petrini care — fericit — își îngăduia luxul întoarcerii la prietenia din trecut. Albu și eu, eram fericiți și noi, în felul nostru, pentrucă însăși prezența Haiganușei ne umplea ceasurile pustii altădată, cu cântece vesele, cu dansuri sălbatice tătărești. Doar noaptea, când rămâneam singuri, simțeam durerea de a o fi pierdut pe Haiganușa pentru totdeauna și de multe ori stăteam ceasuri întregi în cerdac privind spre odaia tătăroaicei, în paradisul căreia camaradul Petrini era într'adevăr cel fericit de soartă.

Se apropia sfârșitul școalei și cu dânsul se apropia plecarea pe front. Cu cât se apropiau aceste două date fatale, cu atât Haiganușa devenea mai pătimașe în dragostea ei pentru Petrini și el mai trist și mai prietenos cu noi. Și seara despărțirii veni, căci trebuia să vină. In zori plecau: Albu la un regiment de cavalerie, Petrini și cu mine la un regiment de infanterie în preajma Mărășeștilor. Haiganușa aranjase masa de adio: madam Moscu și noi trei, stăteam triști și tăcuți. Dar Haiganușa era mai veselă de cât ori când: râdea, cânta, dansa și își bătea joc de noi mereu.

— Frumoși cadeți! Rușine! Cadeții din Petersburg când plecau pe front erau mai eleganți decât domnișoarele dela „Smolny Institut" și erau veseli și beau și râdeau. Uite-așa...

Și Haiganușa își umplea paharul cu votcă, îl sorbea dintr'o înghițitură și-l arunca de pământ, făcându-l țăndări, spre desnădejdea lui madam Moscu care-și vedea descomplectat serviciul.

Albu și cu mine, ne ridicarăm în picioare și închinarăm câte un pahar pentru „frumoasa Haiganușa, strănepoata Hanilor", rugând-o să ne mai cânte odată cântecul străbunilor ei. Și Haiganușa cântă, punând atâta jale în glas, atâta umbră în ochi, încât toți, cu madam Moscu laolaltă, izbucnirăm în plâns.

— Și acum, se întrerupse deodată Haiganușa, să ne luăm rămas bun.

Il sărută pe Albu, mă îmbrățișă pe mine, apoi scoase cercei — mari rotogoale de aur — și ne dădu la amândoi câte unul: „In amintirea Haiganușei, să faceți iubitelor voastre inele". Se smulse dintre noi și luându-l pe Petrini de mână, dispăru în noapte.

Peste trei ceasuri trebuia să plecăm. Bagajele erau gata. Nu ne-am mai culcat, așteptându-l pe Petrini să revină din odaia Haiganușei. Stăteam, Albu și eu, în cerdac și priveam revărsatul zorilor. Deodată, ușa se întredeschise și în prag apăru Petrini, condus de Haiganușa. Se mai strânseră în brațe odată, mâna ei făcu spre noi un semn de rămas bun și apoi tăcerea cuprinse curtea întreagă.

— Iată cadoul meu, spuse Petrini, arătându-ne un pumnal cu prăselele de argint. Mi l-a dat să mă apăr pe front.

Am coborît în curte bagajele și așteptam trăsura care trebuia să ne ducă spre gară. A venit huruind, birjarul a scos lăzile de campanie și ca pe niște coșciuge grele le-a încărcat în trăsură. Madam Moscu ne conducea la gară și ne pregăteam să ne urcăm, când din odaia Haiganușei auzirăm un țipăt înfiorător. Intr'o clipă furăm în odae: pe pat, goală, Haiganușa se sbătea în ultimele spasme ale morții, cu un pumnal înfipt în piept în dreptul inimii.

De la poartă, birjarul ne striga: „Hai, că pleacă trenul". Și, am plecat la datorie, lăsând-o pe madam Moscu să vegheze singură lângă trupul neînsuflețit al Haiganușei, iubita noastră a celor trei prieteni, cari ne-am urât de dragul ei și ne-am împăcat de dragul ei, pornind înfrățiți în aceeași durere și aceeași nesiguranță în drum spre necunoscut.

• • •

Peste o lună, ziarele publicau această notă: „In luptele de la Răzoare, printre atâția eroi cari și-au dat viața, a căzut și plutonierul Petrini Vlad din regimentul X. In fruntea soldaților săi, înconjurat de bavarezi, a preferat să moară decât să cadă în mânile dușmanului: în momentul când se apropiau de el doi bavarezi să-l dezarmeze, a scos un pumnal pe care și l-a împlântat în inimă, prăbușindu-se în mijlocul ostașilor săi".

Pumnalul vrăjit al Haiganușei împlinise destinul!

LA DURERI
DE CAP, NEVRALGII, GRIPĂ, RHEUMATISM
INTREBUINȚAȚI NUMAI
ANTINEVRALGIC Dr NANU MUSCEL
In cutii originale, conținând 2 buline și numai cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Poezie din ordin

Față de ordinul Ministerului Educației Naționale, ca elevii să fie puși la poezie, — d. Mihai Moșandrei ripostează astfel prin „Universul Literar”:

„Dar nouă poeților (!?) ne e tare teamă, și cu siguranță am fi cei dintâi a înfiera această dispoziție de ordin cultural, dacă din o rea și greșită înțelegere a ceea ce trebue să fie și e poezia, s'ar face prin prea multe analize omorâtoare ale poeziei chiar, o nouă tortură pentru elevi o nouă oră pentru care dispensele medicale n'ar fi acordate”.

Asta-i frumos din partea poetului Moșandrei — cruțând copiii de-o tortură în plus.

Adevăr

„Universul Literar” citează următoarele versuri:

Cîntarea care n'a fost spusă
E mai frumoasă ca oricare.

Ca și articolul nescris.

Boii și stelele

Vorbind de boii din tablourile lui Grigorescu, — d. Vasile Băncilă spune în „Gândirea” că în mersul acestor „splendide animale” e „un reflex din mișcarea stelelor, din rotația astrelor”.

Mai bine s'ar reflecta stelele în articolele „Gândirii”...

Sculele

Intr'o revistă, d. G. C. Nicolescu — care se găsește în vilegiatură la Căciulata — explică astfel lipsa de armament în polemica începută cu un confrate pentru a pune la punct chestia „pașoptismului românesc”:

„N'am aici, departe de București unde mă aflu, nici toate însemnările mele, nici posibilitatea de a merge la periodicile vremii. Din ceea ce întâmplător mă însoțește, dau câteva lucruri care vor lămuri, etc.”

In lipsă de scule, d. Nicolescu putea continua să meargă la izvor — lăsând pentru mai târziu punerea la punct a pașoptismului, care — cum așteaptă de atâta timp — putea aștepta și ca d. N. să-și termine cura...

„Total“

Redând o scenă de amor, d. Dan Bălteanu — într'o revistă săptămânală de extrema dreaptă — spune:

„Imi întinde mâna; dar mi-a lunecat în brațe. O cuprind total...”

Nu totalitar ?

Cuvinte inventate

In ultimul număr al „Gândirii”, găsim o sumă de cuvinte nouă inventate de colaboratorii acestei reviste.

Astfel întâlnim: „atitudinar”, „autohtoniile”, „verzuliu”, „a se însingura”, „ramii” (în loc de „ramurile”), „pățiri”, „atot-stăpânind”. etc.

Colaboratorii revistei vor să facă concurență poporului — făurind cuvinte.

„Gândirea” umblă după originalitate cu orice preț; și, neputând s'o realizeze în cuvintele existente, inventează vorbe nouă.

Fenomenul se explică prin faptul că d. Nichifor Crainic, făcând atâta paradă de patriotism, a terminat prin a se confunda cu poporul însuși...

Cartea mare a adolescenței

Cu prilejul vizitei în Franța a Suveranilor Angliei, consiliul municipal al Parisului le-a dăruit pentru principesa Elisabeth, o colecție de cărți. In lista acestor cărți figurează și „Le grand Meaulnes“ de Alain-Fournier.

Desigur că mica principesă moștenitoare a tronului Angliei va trebui să mai aștepte câtiva ani pentru a putea citi și pătrunde sensul minunatei cărți a lui Alain-Fournier, în paginile căreia va găsi — mai târziu — povestea de dragoste și visul de adolescent fantastic ale lui Augustin Meaulnes. Cartea aceasta, e fără îndoială una din cele mai frumoase ale literaturii universale, simbolizând himera tineretului rămas la ceeace i-a format pe vremuri și ar trebui să-i formeze totdeauna caracteristica — romantismul și corolarul lui, setea de aventură și o largă generozitate.

Alain-Fournier, — din falanga scriitorilor francezi cari s'au manifestat aproape în adolescență dându-și întreaga măsură a talentului lor: Rimbaud, Radiguet.... — a murit în război, lăsând o singură carte: „Le grand Meaulnes“. A fost recunoscut și consacrat repede, și tineretul francez și l-a însușit făcând din unicul lui roman cartea de căpătâiu. Anul trecut, ministerul Educației Naționale i-a adus un omagiu rar: a dat numele lui unui liceu de băeți și cu acel prilej s'a evocat amintirea scriitorului și viața omului de o rară finețe care a fost Alain Fournier.

„Le grand Meaulnes“ e tradus în aproape toate limbile țărilor civilizate. La noi, traducerea cărții lui Alain-Fournier se lasă încă așteptată.

In amintirea contesei de Noailles

La Amphion, pe malul lacului Leman, acolo unde Anna de Noailles a auzit larga chemare a umanității pe care a făcut-o apoi să răsune în versurile ei, prietenii și admiratorii poetei i-au ridicat un monument.

In mijlocul unei grădini minunate, sculptorul Emilia Terry a construit un mic templu în stil baroc și în seara inaugurării, invitații cari făceau o primblare pe lac văzură un spectacol de o rară frumusețe: pe maluri, focuri bengale se aprinseră deodată, și în lumina lor monumentul apăru aproape ireal, accentuindu-se astfel și mai mult caracterul lui poetic.

Contesa Noailles

Omagiul postum adus marei poete care a fost Anna de Noailles dovedește însă un fapt îmbucurător: împotriva tuturor asertiunilor, iubitorii de poezie n'au dispărut și știu să se regăsească în preajma operelor în cari visătorii și-au închis gândurile, bătăile inimii lor aprinse și avânturile.

Moartea lui Federico Garcia Lorca

Dièz Canedo, scriitor spaniol și prieten al lui Lorca, se miră că presa franceză mai păstrează îndoială asupra asasinului lui Frederico Garcia Lorca.

Din nefericire se știe sigur, prin mărturii afară de orice bănuială, că tânărul și talentatul scriitor a fost asasinat de rebeli la Grenada.

Congresul „Pen-Clubului” ținut la Paris în 1937 a votat o moțiune privitoare la acest asasinat și care nu mai lasă cea mai mică îndoială asupra faptului.

Dacă presa franceză a mai îngăduit oarecare speranță asupra soartei poetului, aceasta se explică prin faptul că povestirile despre moartea sa difereau prea mult între ele în unele detalii.

Cea mai mare certitudine a venit însă din chiar răspunsul cinic și nepăsător al generalului Franco.

Bela Bartock la Paris

Opera lui Bela Bartock a fost audiată în două concerte la Paris, cu titlul „Muzică pentru instrumente cu coardă, percuțiune și celesta”.

Critica muzicală din presa pariziană a apreciat-o ca cea mai modernă dintre toate operele muzicale recente. In aceasta operă se poate măsura distanța și discontinuitatea dintre opera secolului al XIX-lea și înțelegerea muzicală de azi.

„Se poate vedea ca într'o matrice uriașă cum se înfăptuesc puteri, proporții, substanțe pe care muzica nici nu le concepea ca materie de artă”. Totul e neobișnuit și totuși necesar, cerând o disciplină formidabilă a întregului. Deși format prin Bach, Bela Bartock a devenit un anti-Bach, prin complexitate.

Chiar structurile de bază s'au modificat, ca și când tonalul și atonalul n'ar mai exista, apoi, printr'o disciplină extraordinară, polivalența sunetelor, liniile contrapunctului, ritmurile și mișcările diferite, se contopesc într'o unitate care însă nu e simplă, se simte abia și totuși este irezistibilă, o unitate limpede și totuși tainică.

Inconștientul este aci actorul definitiv al dramei, un inconștient în care se manifestă puterea nemăsurată a creației. In unele părți din Adagio, ca și în Allegro, se simte ca un fel de „bloc sonor” o enormă cantitate de sunete organizate, care înaintează, dă îndărăt, evoluiază, ca un personagiu supraomenesc, care posedă o putere demoniacă și care se prezintă în fața noastră, radiază și începe a dibui lumea spre a găsi și elibera adevărul.

Blocul acesta sonor pare, în adevăr, că ar sfredeli ceva spre a deschide o eșire. Urîțenia lumii în care trăim devine eroare, e condamnată peirei, adevărata lume este masa aceia de sonorități în focul în care se alcătueș te.

Muzica lui Bela Bartock, ajunsă la apogeul unei cariere mărețe, este numai creație și sforțare pentru a învinge greutăți peste puterile omenești. Universul în care se introduce ea este universul „Invizibilului”, un univers mistic, dar intrăm în el fără a pierde contactul cu natura reală. Muzica lui Bela Bartock traduce nevoia cea mai profundă a omului modern de a găsi cu orice preț sub coaja uscată a aparenței, „omul interior” starea și situația în care firea omenească nu mai variază și care este izvorul singur și unic al înfăptuirii. Ceia ce năzuește poezia, muzica singură o poate realiza.

Ce se poate afla dintr'un jurnal intim

Presa literară franceză a fost foarte turburată și a discutat cu multă aploare apariția primului tom din jurnalul intim al lui Julien Green (ed. Plon).

Aceasta poate din cauză că Julien Green este un spirit care răsfrânge ideele și opiniile celor mai mulți dintre tinerii de azi. Apoi acest tânăr bălan, cu aparența exterioară a unui anglo saxon, este foarte rezervat, are oroare de publicitate. Numai prin prietenii săi cei mai intimi s'a putut afla, câte ceva, asupra romancierului celui mai înzestrat al timpului.

Reconstituirea personalității scriitorului din opera sa este cu atât mai greu de realizat cu cât Green scrie sub vraja visurilor, a vrăjilor nopții, face parte din acele spirite denumite „satanice” în generația sa.

A fost deajuns publicarea primului volum al jurnalului său, pentru ca să se limpezească acest „caz Green”, misterios și ațâțător.

Autorul își arată acolo dorința de a reveni printre muritorii de rând și ne dă oarecum cheia personalității sale, odată cu destăinuirile asupra preocupărilor sale interioare.

Sever pentru alții, Julien Green se arată tot atât de sever și pentru sine. Aspru în critica operei sale, el e gata să o distrugă, dacă ceva îl nemulțumește, și să o reînceapă.

Individualist neîmpăcat, el urăște politica tocmai pentrucă amenință libertatea individuală. Totuși se interesează de ordinea lumii. Gândește ca toți tinerii din generația sa: că o lume nouă începe și capitalismul se prăbușește.

„E vremea, și mai mult decât vremea, zice el, să ne dăm la o parte cu prejudecățile, poliția, înarmările, cânturile și drapelele noastre. Să încercăm a întinde mâna celor ce vin după noi, în speranța că nu ne-o vor refuza cu prea mare desgust”.

Se dovedește a fi un „pacifist” în fundul sufletului, prin oroarea de „lătratul tunului”, care face „să amuțească orice iubire, orice geniu, orice conștiință”.

Nu e pentru niciun fel de dictatură, fie pentru cei din dreapta, fie pentru cei din stânga. „Sunt dintre aceia, zice el, pe care orice revoluție îl va pune la zid”...

In acest jurnal intim, Julien Green părăsind creațiile cam artificiale din scrierile sale, se dovedește, apoi, un lucid spirit de observator al realităților vieții. Deaceia toți nădăjduesc că va continua să fie un mare romancier, dar și un martor fără de crutare al timpului său.

Eva, de Rodin

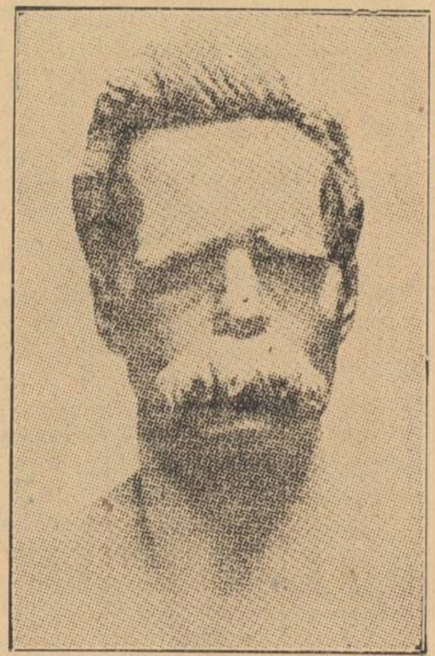
Crist și creștinismul în opera lui Nietzsche

Nietzsche vizează în critica pe Mântuitor și creștinism, dar face cu multă grijă deosebirea între Crist și creștinism judecând separat pe fiecare.

In primul loc se ridică cu putere împotriva deformării imaginii transmise a lui Iisus.

„Interpretare cu totul arbitrară, zice el, subliniind chiar cuvântul de arbitrar.

Apoi în alt loc zice: „Creștinismul a devenit o formă de viață cu totul diferită de aceia pe care o voia întemeetorul său”.

Nietzsche

Iar în altă parte repetă: „Viața creștinului a devenit aidoma cu viața de care Crist cerea ca omul să se despartă” și adaogă: „Creștinismul așa cum l-a voit Crist, este și azi intact, neaplicat, dar totuși posibil, căci el nu e legat de nici o dogmă imprudentă.

Nietzsche recunoaște și opoziția lui Iisus la noțiunea de stat. „Humorul tragic stă, zice Nietzsche, în faptul că Sf. Paul — după ce a ridicat instituția bisericii — a sancționat, prin ea, existența Statului.

El insistă asupra bucuriei predicii adevărate a învățăturii lui Crist, scriind în Antehrist: „Din toată psihologia evangelică lipsește ideia culpabilității, a pedepsei și chiar a recompensei”. „Păcatul și orice distanță între om și Dumnezeu este suprimată. Aici tocmai se potrivește numele de mesagiu al bucuriei, ce se dă învățăturii lui Crist” („Volonté de puissance“).

Nietzsche invidia pe Crist, dar îl respecta și — oricât ar părea de straniu — iubea și persoana și idealul său:

„Am declarat războiu idealului anemic al creștinismului, dar nu pentru a-i nimici, dar pentru a pune capăt tiraniei sale și a curăți terenul pentru alt ideal”.

Se simte aci gelozia, invidia, dar și emulația. Sub dușmănia cuvintelor, se simte și interesul pe care-l purta Nietzsche, creatorul de valori noi, creatorului precedent al cărui loc voia să-l ia.

Poșta Redacției

M. B. (Galați). — V'ați însoțit poezia de următoarele rînduri: „Cred că poezia de mai sus merită să fie publicată în „Adevărul Literar“ având metafore f. frumoase. Dacă sunteți de aceiași părere rog a o publica, în caz contrariu o va savura coșul“....

E cazul contrariu, minus savurarea coșului care, bănuim, are gusturi mai bune.

J. P. (Iași). — Ne scrieți: „Anexat veți găsi un vers tradus de mine din Lenau; din acelaș poet din care a tradus și s'a inspirat marele nostru Eminescu“.

Văzînd proasta calitate a versurilor trimise de d-voastră, bănuim că Lenau este un poet detestabil — succesul traducerilor lui Eminescu datorindu-se exclusiv marelui nostru geniu.

V. F. (Buzău). — Dintre epigrame numai una e mai bună: cea închinată lui Iancu Brezeanu.

Iat-o:

Mă iartă că nu-s prea amabil,
Nu-s chinuit de superstiții.
Ca „turmentat“ ești admirabil.
Dar faci cam dese.... repetiții.

Mai încercați.

T. M. (R.-Sărat). — Ne trimiteți poezia cu următoarea scrisoare:

„Sunt la inceputul carierei mele literare, iar viitorul îmi deschide perspective largi, pentru ca visul meu de a ajunge un mare poet să corespundă cu realitatea. Am un talent intelectual și ideologie ce se ridică deasupra timpurilor contemporane. Citiți versurile mele și vă veți convinge! Sunt versuri serioase, nu de maculatură literară. Căci versurile mele sunt de un realism fantastic, de o intensitate cronică și de un lirism obiectiv.

„Eu sunt un somnambul visător...“.

Dacă sunteți somnambul, cum vreți ca fata să vă „vină'n cale la izvor“ și mai ales să se lase sărutată:

Ah, te-aș stringe-odată'n brațe!

Nu de gît?

V. O. S. (Craiova). — In schița d-voastră găsesc aceste rinduri: „Auzisem eu un zgomot peste noapte dar nu deschisesem ochii fiindcă mi-era tare somn. — Auliu, mi-au luat și opincile,.... și dregui“.

Așa s'o fi vorbind pe la grajd, dar nu vă putem transcrie toată bucata prin puncte de suspensie.

V. C. (Iași). — V'am citit poezia. Ne-am oprit la strofa:

Și cuprins atunci de milă
Să te uiți la mine drept,
Ca să știi și tu, copilă,
Cum e inima mea'n piept.

Dar asta nu mai este poezie, ci lecție de anatomie topografică....

A. G. (Iași). — Odată cu schița ne spuneți: „Știu prea bine (și o știți și Dv.) că orice părere rea a-ți avea, ea nu m'ar putea face să nu scriu din cînd în cînd pentru plăcerea mea și chinul Dv.“.

Cum poate să facă asta plăcere?

I. N. (Iași). — Cerindu-ne să vă publicăm versurile, ne spuneți că ați pus zece ceasuri la transcrierea lor.

Zece ceasuri! Cîte lucruri utile n'ați fi putut face în acest timp!

W. W. (București). — Ne trimiteți manuscrisul cu explicația următoare: „După un îndelungat exercițiu, vă trimit această schiță“.

Continuați exercițiile!

M. S.

Goyo Hashigoutchi — Nud

CRONICA FANTEZISTA
UMANIZAREA RAZBOIULUI
FABULA PENTRU ADULȚI

Președintele deschise ședința cu glas tremolat de emoție și de bătrânețe:

„Domnilor, ne-am adunat aici, reprezentanți ai țărilor civilizate de pe întreg cuprinsul pământului să rezolvăm o mare, o foarte mare problemă: aceia de a umaniza războiul. Cine are de făcut o propunere concretă, cu rezultate imediate, are cuvântul”.

S'a ridicat atunci un tinerel blond, slab, cu ochelari și lavalieră, reprezentantul unei țărișoare din America centrală și a rostit repede, dintr'o singură suflare și cu glas pițigăit următoarele cuvinte:

„Pentru a umaniza războiul nu este decât un singur mijloc practic și imediat: a-l suprima! Numai pacea constitue cel mai eficace mijloc de umanizare a războiului”.

Această propunere neașteptată a provocat un nemaipomenit tumult. Grava adunare se transformase parcă pe dată într'o sală de propagandă electorală, în care s'au întâlnit două partide adverse. Strigăte de: „jos! jos!”. „Destul cu frazeologia și paradoxele”. „Să plece imediat”, au silit pe tinerelul blond, slab, cu ochelari și lavalieră să părăsească tribuna iritat.

In timp ce cobora scările, un alt delegat se pregătea să-l coboare cu forța. Această atitudine a iritat și mai mult pe tinerelul pacifist care la un moment dat, ne mai putându-se stăpâni, a repezit un pumn destul de puternic în nasul celuilalt. A curs puțin sânge, au intervenit oamenii de serviciu; iar vacarmul a atins proporții atât de mari, încât președintele a fost constrâns să suspende ședința.

La redeschidere s'a urcat la tribună, un delegat voinic, gros, țapăn ras în cap, reprezentantul unei țări mari și puternice. A fost primit cu aplauze.

„Domnilor, și-a început el cuvântarea, felul în care această onorată adunare a înțeles să-și manifeste părerea față de propunerea puerilă a antecesorului meu la această tribună, vădește clar un lucru. Anume că războiul este o imperioasă necesitate!“

Strigăte „Bravo, bravo”, „Așa e” și aplauze prelungite au subliniat ultimile sale cuvinte. Când aplauzele s'au potolit, a continuat astfel:

„Indiferent de comandamentele cari dictează producerea războaielor, ele sunt de neînlăturat. Așa a fost, așa este și așa va fi. Istoria stă mărturie. Apoi să facem o paralelă. Gândiți-vă că cele mai civilizate țări n'au putut să înlăture execuțiile capitale, pedeapsa cu moartea.

Oamenii sunt prea răi pentru aceasta. Dacă execuțiile n'au putut fi suprimate, ele au fost însă umanizate. Astfel s'a ajuns la ghilotină și la scaun electric, în loc de ștreang și secure. Acelaș lucru trebue să facem și cu războiul: Să-l umanizăm. S'a sugerat ideia de a se cruța bombardarea orașelor deschise, a populației civile. Intreb răspicat: este cu putință aceasta? De multe ori soarta unei victorii atârnă tocmai de bombardarea unui oraș deschis. A ucide copii, bătrâni, femei este adesea o necesitate tactică. Trebue însă găsit mijlocul cel mai puțin barbar ca să ajungem la acest scop. Ei bine, țara mea se mândrește de a-l fi găsit. Ea posedă geniala invenție a bombelor muzicale, a gazelor narcotice și parfumate. In general este recomandabil pentru considerațiuni strict umane bombardamentul în timpul somnului. Nu prinzi de veste că mori. Dormi, visezi. Petronius, rafinatul roman, preconiza desfacerea vinelor într'o cadă cu apă caldă tocmai fiindcă hemoragia te cufundă în vise. Gândiți-vă ce frumos este să pieri, nu ca Petronius în bae, dar în miros îmbătător de zambile, cu auzul mângâiat de cele mai divine melodii ale lui Wagner, Verdi sau Bizet dacă prin imposibil bombele narcotice n'ar avea efect imediat, adică să mori dormind, visând. Țara mea pune la dispoziția tuturor statelor brevetul bombelor prevăzute cu dispozitiv muzical, a gazelor parfumate și narcotice!“

Desigur, propunerea fu primită cu aclamații. Vorbitorul fu îndelung aplaudat și viu felicitat.

Totuși, spre surpriza generală, un delegat de culoare, reprezentant al unei țări din sudul Asiei ceru cuvântul. Când îi fu acordat, glăsui astfel:

„Domnule Președinte, domnilor, sunteți, firește, surprinși de intervenția mea. După magistrala expunere a antevorbitorului meu, s'ar părea că n'ar mai fi nimic de adăogat. Totuși, nu este așa. Propunerea păcătuește printr'un lapsus. A umaniza înseamnă a căuta să suprimi cât mai mult cu putință durerea. Mijloacele preconizate sunt în adevăr strălucite. Dar într'un războiu sunt oare numai dureri fizice? Un bombardament groaznic sfârtecă numai trupuri? Nu, domnilor. Un bombardament sfârtecă mai ales suflete. Un bombardament lasă în urmă-i orfani, văduve, părinți îndurerați care-și plâng copiii. Priviți revistele ilustrate cari înfățișează scene de războiu. Sunt scene tragice, înfiorătoare: mame înebunite de durere, copii disperați, văduve copleșite de jale. Cu aceștia ce facem? Morții au fost îngropați, dar ei rămân în orașul bombardat cu sufletele pustiite.

Domnilor, pentru a ne atinge scopul, pentru a umaniza războiul se cuvine să nu mai lăsăm orfani, văduve și părinți îndurerați.

De aceea, un suprem comandament moral impune să-i suprimăm și pe aceștia. Și acest deziderat nu poate fi înfăptuit decât printr'o nimicire radicală, totală a orașului sau satului care formează țintă de bombardament. Să nu rămâe casă întreagă, să nu rămâe făptură în viață. Atunci și numai atunci vom putea spune cu mândrie că am reușit să umanizăm războiul!“

O frenezie de aplauze și aclamații acoperiră ultimile cuvinte ale delegatului. Sala se cutremura de vuet. Fu călduros felicitat.

Seara a urmat un banchet grandios la care au participat toți delegații prezenți la conferință. Chiar și tinerelul blond, slab, cu ochelari și lavalieră, care a provocat incidentul pomenit. Până la urmă s'a convins și el că suprimarea războiului este o utopie. La șampanie după două, trei pahare a ținut chiar și un discurs în sensul acesta...

STEFAN TITA

UN OM AL VREMII SALE: VASILE ALECSANDRI

Tinerii Români și atmosfera spirituală a Parisului de acum o sută de ani

de GEORGE CONSTANT

Prin fire Vasile Alecsandri nu era un revoluționar. Nici în casa părintească nu a primit o educație care să-l pregătească pentru o mai ușoară înțelegere a spiritului vremii sale. E drept, tatăl său, Vornicul Alecsandri, fusese în tinerețe un sincer adept al ideilor de progres, dar îndată ce averea i s'a rotunjit suficient, și-a moderat simțitor și principiile.

Cu toate acestea, Alecsandri a avut un rol de frunte în pregătirea revoluției dela 1848. Și chiar dacă ar fi să socotim numai revoluția pe care el singur o face în ordinea literară prin ridicarea motivelor populare și naționale la rangul de poezie estetică, și tot trebue să-l încadrăm printre marile noastre figuri revoluționare.

După primele noțiuni de scris-cetit ce i-au fost date în casa părintească de dascălul maramureșan, Gherman Vida, Alecsandri urmează cursurile pensionului Cuénin din Iași. Aci ia primul contact serios cu cultura franceză, căreia îi va fi tributar toată viața, și tot aci poetul învață să prețuiască libertatea cugetului, pentru care va lupta apoi până la izbânda definitivă.

In pensionul lui Cuénin stă până în vara anului 1834, când pleacă la Paris pentru continuarea studiilor, întovărășit de Nicolae Docan, Panait Radu, pictorul Negulici și Alexandru Cuza Despre această călătorie el nu ne-a lăsat nicio mărturie, ea a avut totuși o adâncă influență asupra sufletului său, care începuse să simtă „melancolia călătoriei norilor, pe care-i urmărea de pe capra trăsurii din șopronul pensionului, de pe care urmărea și depărtarea Cucoarelor (Bogdan Duică, V. Alecsandri p. 10).

In primii ani de ședere în Franța, el încearcă să studieze medicina, apoi dreptul și ingineria, dar nu reușește să termine niciuna din aceste științe. Atmosfera Parisului literar și artistic trezește în el dragostea pentru literatură, căreia i se dedică apoi, cu tot sufletul.

Parisul trăia în vremea aceia o perioadă de mari prefaceri spirituale. Romantismul victorios era în epoca lui de afirmare, iar marii lui protagoniști, Lamartine și Victor Hugo, la apogeul carierei lor poetice.

Dar ceeace caracteriza mai adânc atmosfera literară a vremii, era marea sciziune produsă între romantismul credincios principiilor sale inițiale și noul romantism, *une sorte d'antiromantisme*, cum îl numește F. Baldensperger, — care urmărea să asocieze efortului literar o viguroasă tendință de emancipare socială și de progres. Sub forma aceasta romantismul a fost adoptat de toate literaturile tinere ale Europei.

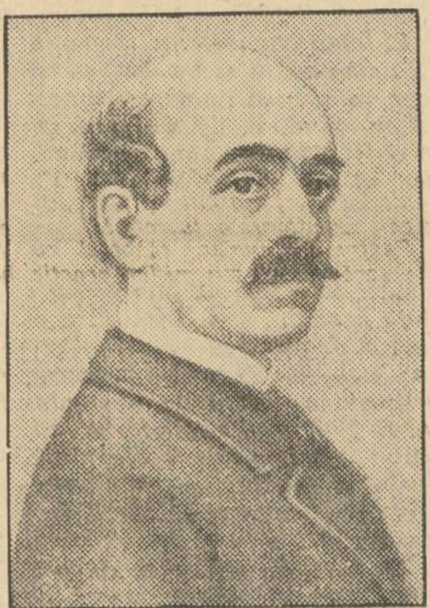
Frământările sociale și naționale ale statelor tinere, își găseau mai ușor o expresie potrivită în literatură. Ca o urmare a acestui fapt, literatura devine un puternic instrument de luptă în mâna celor ce urmăreau un ideal politic sau național. In Apus, mai ales în Italia și Germania, romantismul acesta nou, izvorât din ideologia lui V. Hugo sau din poezia și viața lui Byron, a constituit însăși baza frământărilor naționale și sociale. Generațiile tinere constituite în societăți secrete, luptau cu toată nădejdea pentru înfăptuirea idealurilor visate.

Scriitorul italian, Giuseppe Mazzini, fondează în 1831 la Marsilia, asociația *la Jeune Italie*, și scoate și un periodic cu acelaș titlu, cu scopul de a răspândi ideile desrobirii naționale. In Germania, scriitorii tineri, printre care Heine și Gucikow, se grupaseră într'o școală literară, *Das Junge Deutschland*, cu un pronunțat caracter subversiv. Din această cauză, *Das junge Deutschland* e suprimată printr'un decret din Decembrie 1835. Mai mult ca oriunde însă, în Franța, tineretul din toate categoriile sociale și profesionale, „ce peuple actif et passioné, qui s'appele la jeune France", după expresia lansată de Emil de Girardin în *Le Voleur*, — se angajează cu avânt în lupta ce trebuia să dea Franței o viață nouă. Societățile secrete făceau adevărata educație revoluționară a acestui tineret.

Tinerii Români, cari studiau în vremea aceea la Paris, au fost ușor atrași de idealurile pentru care lupta tineretul altor popoare — mai ales că și pentru poporul lor, se punea o problemă națională, cum și una socială. Mulți dintre ei intrau în asociații secrete streine. C. Negri, prietenul cel mai bun al lui Alecsandri, a făcut parte din asociația secretă a Carbonarilor italieni. In felul acesta, era firesc să împrumute, și mijloacele de propagandă și metodele de luptă folosite sau preconizate de aceia pe cari-i cunoscuseră. Departe de țara lor, în atmosfera ospitalieră a Parisului, ei se întruneau regulat și la întrunirile lor s'a pus pentru prima dată serios problema Unirii.

Alecsandri a cunoscut deabia către sfârșitul primei sale șederi în Franța pe fruntașii tineretului român de aci și activitatea lor. Dar îndată după aceasta, a început să ia și el parte la întrunirile lor, însușindu-și fără rezerve idealul pentru care ei se pregăteau să lupte.

In primăvara anului 1839 pleacă însă din Franța, și după ce rătăcește câteva luni prin Italia, însoțit de Negri și Docan, se înapoiază în Moldova.

V. Alecsandri

Primele încercări culturale

De-abia după ce sosește aci și vede starea înapoiată a poporului și a țării sale, în sufletul lui Alecsandri se produce acea schimbare care a determinat atât caracterul producției sale literare cât și natura preocupărilor lui politice. Avea, numai optsprezece ani împliniți. Era deci la vârsta când sufletul omenesc este stăpânit de cele mai generoase și mai nobile sentimente, când orice entuziasm este posibil și orice sacrificiu pare firesc.

In Moldova de atunci totul era la început. O tinerime entuziastă încerca să deschidă drumuri noi în toate domeniile vieții publice. Toți studiaseră în Apus, de unde veniseră cu ideile noi ale veacului libertății, egalității și fraternității, cu totul streine până atunci Principatelor noastre, sufocate de cisma „protectoratelor" streine.

Idealul lui cel mare era să-și vadă Țara ridicându-se la nivelul civilizațiilor apusene: „Când a da Dumnezeu (ziceam în mine în fața unui monument sau a unui tablou) să avem și noi în Moldova, un Rafael, un Michel Angelo, a căror produceri minunate să poată atrage ochii și laudele națiilor asupra noastră" (Buchetiera din Florența).

Avântul cu care Alecsandri își exprimă această dorință, amintește tonul manifestelor în care tineretul altor popoare își concretiza năzuințele. Iată, de pildă, ce scria Giuseppe Mazzini, în periodicul său la *Giovine italia*: *J'ai vu l'italie a la tete, pour la troisième fois, des destins de L'Europe, et le Sachant, le volant, l'entendant de la Sorte, Quand le tricolore italien flottera sur les tours de Genes et d'Alexandrie, de l'Italie ressuscitée, pourquoi ne veux tu pas qu'il dise des paroles d'humanité, des paroles des destins européens?*".

Aceasta dovedește că Alecsandri, deși nu frecventase dela început asociațiile tinerilor Români dela Paris, el își însușise năzuințele timpului său și urmărise toate manifestările care întrupau aceste năzuințe. Fiind atras însă mai cu osebire de faptele de cultură, revoluționarismul său se limitează la început numai în ce privește cultura patriei sale. El dorea o cultură care să poată sta alături de marile culturi europene, dar care, în acelaș timp să fie și națională.

De altfel, acesta era unul din principalele deziderate ale generației dela 1840. Kogâlniceanu, șeful acestei generații, îi afirmase categoric cu doi ani mai înainte, în *Alăuta Românească*, suplimentul literar al Albinei Românești, și în jurul lui se adunase întreaga tinerime cultă a Moldovei și chiar și unii membri ai generației precedente, Costache Negruzzi de pildă.

Alăuta Românească a fost suprimată însă după al patrulea număr dela apariție, din cauza unui articol intitulat *Filosofia Wistului*. In locul ei a apărut *Dacia Literară*, sub conducerea lui Kogâlniceanu, Alecsandri și C. Negruzzi. Principiul călăuzitor al acestei reviste a fost *naționalizarea motivelor literare*. Ea a dat un impuls nou literaturii române și mulțumită ei cântecul popular a început să fie căutat și apreciat.

Contribuția lui Alecsandri la această revistă nu a fost așa de importantă, ca a lui Kogălniceanu, de pildă; dar importanța revistei pentru cariera lui literară este covârșitoare. Ea deschide poetului gustul de a scrie. Prin *Dacia Literară* Alecsandri ia primul contact cu publicul cetitor și din acest prim contact el își dă seama de rolul important ce-l joacă presa în propagarea ideilor.

O altă împrejurare la fel de importantă pentru cariera sa, este participarea lui — începând din acelaș an (1840) — la conducerea Teatrului Național din Iași. El începe să scrie acum piese de teatru, — rezervând acest gen literar mai mult pentru contactul ideologic cu publicul.

Alecsandri și problemele sociale

Problemele sociale au rămas streine preocupărilor lui Alecsandri. Provenind dintr'o clasă socială care deținea puterea pe vremea aceea, se pare că el a evitat să contribue la căderea ei. Când în 1842, după moartea mamei sale, începe să-și cunoască țara într'o serie de călătorii prin munți și prin satele dela poalele munților, Alecsandri ia contact, nu numai cu poezia, dar și cu viața și firea țăranului — spre care îl îndrepta o mare și sinceră simpatie. Toate producțiunile lui poetice din această vreme poartă în formă influența poeziei populare și în conținut, dârzenia și energia țăranului. El prețuia mult această energie.

„Intr'o scrisoare din 1842 (reprodusă după Bogdan Duică) el dădea ca exemple care dovedeau un fond de minte mare la țărani (qui prouvent clairement un grand fond de raison parmi la classe des tzarani), următoarele: unchiul lui Kogâlniceanu fusese bătut de țărani — (une dégelée de coups de baton fort peu refraîchissante) L. Konaki (poetul) a scăpat numai ca prin minune de așa sărbătoare (a une pareille fête) 3. Un kneaz Cantacuzino căpătase la târgul din Fălticeni o răfuială urâtă. (Une rossade digne de titre qu'il porte).

Cu toate acestea Alecsandri n'a cunoscut niciodată bine țăranul român. Semănătorii și Rodica lui, sunt creațiuni artificiale de care s'a folosit doar pentru complectarea unui tablou din natură. Dacă, în corespondența sa găsim și rânduri ca acele de mai sus, ele trebuesc socotite doar ca influențe din afara sufletului său. El n'a putut înțelege problemele sociale care frământau timpul său. Ca să înțelegi just luptele sociale trebue să cunoști bine condițiunile de viață ale diferitelor clase care compun societatea. Alecsandri a avut o viață lipsită de griji, din care banul nu a lipsit niciodată. Datorită averii sale și absenței oricărui efort în vederea susținerii existenței, el și-a educat receptivitatea numai pentru problemele superioare, necontingente realității imediate. El a dorit o revoluție culturală, o revoluție națională, a pledat oridecâteori a avut prilejul pentru necesitatea libertății cugetului și a scrisului, a desrobit chiar pe țiganii robi de pe moșiile sale, dar n'a văzut cu ochi buni împroprietărirea țăranilor.

Toate acestea nu micșorează însă deloc figura lui Alecsandri. Insăși conformația sa spirituală justifică aceste rezerve. Literatura sa nu e socială decât în măsura în care a putut să critice. Intre critica din piesele sale de teatru și proslăvirea virtuților *abstracte* ale neamului din restul operei sale, nu găsim nicio pagină din care să se desprindă o înțelegere adâncă a realităților vieții noastre sociale. Poate că nici vremea în care a trăit nu îngăduia a se da prioritate acestor probleme, când înaintea lor trebuiau rezolvate altele mult mai mari, ca de pildă problema independenței sau a unirii. Or, Alecsandri tocmai pentru aceste două probleme a luptat cu toată energia.

Alexandru Cuza Vodă

Pregătirea revoluției

Prin 1843 relațiunile dintre tinerii moldoveni și tinerii munteni devin din ce în ce mai strânse. Cam în această vreme Alecsandri cunoaște pe N. Bălcescu, care devine în anul următor (1844) colaborator la *Propășirea*, foae științifică și literară, pe care împreună cu Kogâlniceanu, Balș și Ghica, poetul o redactează în 1844. Dar nici această revistă n'a reușit să aibă o viață mai lungă. După dispariția ei, tinerii revoluționari au continuat să se întâlnească la Mânjina, proprietatea lui C. Negri Iată cum descrie Alecsandri, consfătuirile lor din casele lui Negri:

„Vizitele noastre amicale la Mânjina pentru ziua lui Negri, petrecerile frățești în mijlocul familiei sale, înzestrată cu cele mai frumoase calități ale spiritului și ale inimei, vor rămânea suvenire neștearsă din memoria noastră.

„La Mânjina, tinerii osteniți și descurajați de greutățile misiunii lor, prindeau o nouă putere pentru luptele viitoare; Moldovenii și Muntenii aveau ocaziune a se cunoaște de aproape, a se stima, a se iubi, a pune la un loc sperările lor, a face proecte mărețe pentru renașterea patriei comune, a se înțelege pentru formarea unei opinii publice în țară. Zic *patrie comună*, zic țară, pentrucă la Mânjina nu mai erau Moldoveni și Munteni, dar Români... etc. etc....

Ceeace se discuta la Mânjina nu rămânea acolo. Tinerii plecau prin satele și orașele țării semănând pretutindeni ideile ce-i însuflețeau. Ani întregi, cu o stăruință de adevărați apostoli, ei au pregătit toate acele evenimente din care s'a născut România Unită. Declanșarea lor era însă condiționată și de alte împrejurări, al căror curs ei nu-l puteau grăbi. Ivirea lor n'a întârziat, totuși...

Anul 1848

Anul 1848 aduce revoluția din Franța.

In Moldova nemulțumirea era generală. Nemulțumiți erau nu numai tinerii liberali, doritori de un regim nou, dar chiar boerii bătrâni, cărora nu le convenea, nici apăsarea rusească, nici reformele lui Mihail Sturza.

Alecsandri nu era un partizan al metodelor violente. Situația generală a Moldovei nu îngăduia însă alte mijloace pentru realizarea scopurilor urmărite de generația tânără. El a acceptat deci, revoluția ca mijloc unic și a făcut chiar sacrificii pentru ea.

Prin revoluție se urmărea însă și un țel patriotic: unirea Principatelor sub un singur guvern și o singură Constituție, și Alecsandri era un fanatic al Unirii. „Trebue dar să te înștiințez, scria el lui N. Bălcescu la 6 August 1848, din Cernăuți, unde era refugiat, că dorul cel mai înfocat al nostru cât și a unei mari partide din Moldova (Partidul Național N. A.) este: Unirea Moldovei cu Valahia (Publicată de I. Mușlea, în „Gând Românesc" V — 11-12.

Acelaș puternic avânt patriotic cuprinsese dealtfel întreaga tinerime revoluționară a Moldovei, spre deosebire de tineretul muntean, care dădea mai multă atenție laturei sociale a revoluției. Pentru ilustrarea acestei afirmații, corespondența lui N. Bălcescu și a altor fruntași ai generației tinere muntene, oferă destule dovezi.

In schimb, în tot ce ne-a rămas dela Alecsandri, nu putem descoperi un singur rând care să conțină un mai pronunțat caracter revoluționar. Dar nici „parizianismul" său nu poate fi socotit ca izvor al tendințelor sale pașoptiste. Așa că afirmația pe care o face în acest sens G. Ibrăileanu în *Spiritul Critic*, p. 137, este profund neîntemeiată.

Revoluția a fost naiv declarată în ziua de 29 Martie 1848. In ziua de 27 Martie s'a ținut o întrunire la hotelul Regensburg din Iași, la care au luat parte vreo mie de oameni. Din partea autorităților au asistat: ministrul trebilor din năuntru, aga orașului, câțiva deputați și alți dregători. Adunarea a ales o comisie de 16 boeri și negustori care au alcătuit o petiție către Domnitor. Petițiunea cuprindea 35 de puncte. Comunicată Domnitorului de către o deputăție de revoluționari, ea a fost socotită de acesta ca produsul unui complot. Fără nicio întârziere Principele Sturza trimite armată ca să prindă pe căpeteniile complotului. Alecsandri, deși nu luase parte la niciuna din acțiunile mai importante ale revoluționarilor, a trebuit totuși să fugă și el cu aceștia.

Prima etapă în fuga sa a fost Hangu, un domeniu al Cantacuzinilor. De aci, trece granița în Ardeal, dar e arestat imediat la Tulgheș. După o săptămână obținând pașaport, ajunge la Brașov, unde întâlnește și pe ceilalți refugiați moldoveni, printre cari pe fratele său Iancu Alecsandri și C. Negri.

In Brașov refugiații stau două luni, după care sunt siliți să plece, din cauza mâniei Ungurilor și Sașilor, cari vedeau în ei emisari rusești sau munteni. Astfel, pela jumătatea lui Iunie ajung în Bucovina la Cernăuți. Aci găsesc o atmosferă care le îngăduia continuarea activității lor revoluționare, mai ales că aveau și sprijinul fraților Hurmuzaki, marii patrioți bucovineni, din al căror ziar, *Bucovina*, fac un puternic organ de propagandă a ideilor lor. Alecsandri colaborează la ziar cu poezii și articole. In Cernăuți însă nu stă decât câteva luni, căci e trimis în calitatea sa de secretar al comitetului revoluționar într'o misiune în Franța, unde ajunge prin Decemrie.

La Paris el desfășoară o vie activitate de propagandă pentru cauza țării sale, scriind articole prin ziarele pariziene și cercetând pe câțiva din fruntașii politici ai vremii. După el au sosit pe rând: Negri, Bălcescu, Ion și D. Brătianu, frații Golești, Bolintineanu ș. a. „Depărtați de darnicul său al Maicei Patrie" cum spunea Negri ei au continuat să se întrunească și să discute destinele țării lor.

Rolul pe care l-au îndeplinit pribegii dela 1848, este admirabil pus în lumină de d. Prof. N. Iorga.

„Anul 1848 a fost un an de durere pentru oricine a fost în stare să simtă dureri mari după bucurii ușoare și după mari nădejdi zadarnice și unde n'a curs sânge, s'au vărsat destule lacrămi, făcând să rodească pământuri sterpe până atunci. In stoluri au plecat pribegii spre Apus, bătând la toate ușile și cerșind dela toate măririle. Aceasta nu o făceau însă în însușirea lor de Moldoveni sau Munteni, ci, cum li se ziceau de obiceiu în Paris, cu oarecare mirare față neamul nou, de care nu se auzise până atunci, în însușirea de Moldo-Români sau, cum spuneau aceia cari știau mai bine să gândească și mai scurt să formuleze, în însușirea lor de Români.

„România Viitoare, cântată până atunci în versurile poeților, predicată până atunci în scrisul istoricilor, recomandată în expunerile economiștilor, România Viitoare a fost înfățișată diplomaților Europei în memoriile scrise de fruntașii tineretului român de pretutindeni.

„Unii vorbeau de cea mai mare Românie, de cea mai legitimă, întinzându-se pe tot teritoriul național și luându-și înapoi tot ce e al ei pentru a-l da aceluiaș Stat, având în frunte acelaș stăpânitor. De fapt acelaș vis nebun se frământă în mințile tuturora, dar cei mai cuminți îl spuneau mai puțin decât ceilalți. Nimeni însă, dintre revoluționarii învinși, dintre republicanii Republicei strivite, dintre turburătorii turburărilor înăbușite, nimeni dintre ei nu putea să vadă viitorul în altă înfățișare decât a Unirii Principatelor".

După un an, prin Decembrie 1849 Alecsandri se reîntoarce în Moldova. Aci poetul revine cu ardoare la „uneltele sale". Nici nu avea altceva de făcut. Revoluția eșuase, așa că o activitate politică propriu zisă nu mai putea fi concepută în anii cari i-au urmat imediat. Se mulțumește doar să scrie piese de teatru în care biciuește moravurile timpului și defectele politicei : „gazetele nu se citesc, dar la reprezentații se asistă și aci se câștigă idei", scria el.

Liberarea țiganilor

Anul 1854 îi aduce o nouă mare durere : moartea tatălui său. Rămânând moștenitorul unei averi respectabile, primul său gând a fost să libereze pe Țiganii de pe moșiile sale. „Frumoasă zi a fost aceea, când din balconul casei dela Mircești, am declarat țiganilor adunați că sunt liberi", scria într'o scrisoare către Ion Ghica. Liberarea Țiganilor este cea mai pozitivă dovadă a modului cum Alecsandri a înțeles să aplice ideile veacului său. Cu câțiva ani înainte, prin 1844, când printr'o lege a lui Mihai Sturza, se desrobia Țiganii mitropoliei, ai Episcopiilor, ai mânăstirilor și ai Statului, el a înregistrat evenimentul în cunoscutele versuri:

Te slăvesc, o zi ferice, sfântă zi de libertate!
Tu, a cărei sfântă rază sufletul român străbate,
Te slăvesc, o zi mărită, pentru patria-mi iubită
Tu, ce-arăți ochilor noștri omenirea desrobită.

C. Negri

Pentru el desrobirea Țiganilor lua proporțiiledesrobirii neamului său întreg. Dar și Alecsandr,i ca și bărbații generației sale cari au încercat să rupă din lanțurile cu care era legată populația rurală, au făcut aceeaș greșală : au oferit numai libertatea fără să aibă'n vedere condițiunile materiale ale libertății. Deaceea libertatea oferită s'a transformat curând într'o robie nouă : robia sărăciei. Nu putem spune că Alecsandri și generația sa au fost rău intenționați. Dar el, ca și ceilalți, înțelegea mai mult literar noțiunea de libertate.

Luptele pentru Unire

Cariera sa politică și activitatea sa în spiritul ideilor veacului nu se termină aci. Vânzând o parte din moștenire, din ce obține se avântă într'o nouă serie de călătorii.

Prima etapă este Paris. Aci el vine spre toamna anului 1855 cu scopul de a pune în acord interesele Principatelor cu noile realități ale politicei internaționale, create de izbucnirea războiului Crimeii. Din Paris, pleacă la Constantinopol, de unde, întovărășit de Baligot de Begue, trece în Crimeea și vizitează toate pozițiile aliaților, înfiorându-se la fiecare pas de ororile războiului, dar pretutindeni însuflețit de gândul că din acest groaznic măcel va regăsi dreptatea țării sale. Iată-l în fața Sevastopolului, pierdut în gânduri umanitariste, din care-l deșteaptă bubuitul asurzitor al unei bande care cade.

O taină-a Providenței! Unealtă de omor
Se schimbă pentru paseri în vas răcoritor
Din moarte naște viață, din întuneric soare
Din țărna mormântală răsare dulce floare
O doamne! fie, fie, ca sângele vărsat
Pe sub aceste ziduri într'un războiu turbat
Să dee-o roadă bună, un drept de re'nviere,
Pentru-a mea țară scumpă ce zace în durere!

(Sevastopol 1855)

Veacul său a fost veacul luptei naționalităților. Toate fracțiunile naționale aspirau către unitatea politică. Am văzut mai înainte, cum aceste aspirațiuni dăduseră un sens nou romantismului literar. Alecsandri reprezenta la noi acest nou romantism. Dar activitatea lui nu se limitează numai la literatură, ci ea se desfășoară și pe terenul pozitiv al faptelor Reîntors din Crimeea la Iași, intră în luptele pentru Unire, în vederea căreia se țineau numeroase consfătuiri. Prin Mai 1856 se constitue comitetul Unirii, care-l trimete în Muntenia să ia contact și cu unioniștii de acolo. In această vreme scrie *Hora Unirii* care provoacă un entuziasm de nedescris. Ea se cântă pretutindeni, chiar în teatru, unde era interzisă. Alecsandri este acum, nu numai luptătorul neobosit pentru Unire dar și cântărețul inspirat al ei. In ochii guvernului apare ca un agitator, cum e denunțat ministrului de interne de un prefect de Bacău.

In 1857 merge din nou la București, cu Kogălniceanu și Rallet să prezinte un memoriu Comisiunii Puterilor europene și să denunțe abuzurile Caimacanului Vogoride. Talleyrand, comisarul francez, descria astfel delegația moldoveană : „acești domni sunt bărbați de o înaltă distincțiune : unul a fost ministru, ceilalți doi — unul ca istoric altul ca poet, dețin pozițiuni de frunte în țara lor. E au produs asupra colegilor mei o impresie favorabilă cauzei, pentru apărarea căreia au venit".

După două luni dela prezentarea acestui memoriu, la 6 Iulie 1857, se constitue Comitetul central al Unirii, în care este ales și Alecsandri. In această calitate el supraveghiază alegerile pentru divan, casate în urmă. Făcându-se noi alegeri, este ales la Bacău ca reprezentant al marilor proprietari. Dar la deschiderea Divanului ad-hoc n'a putut să ia parte. Bolnav, plecase în Franța să se caute. Din Dieppe trimitea scrisori amicului său Grenier.

Restabilindu-se — înapoiază în țară și reintră cu ardoare în luptele politice. Fiind numit de Căimăcănie secretar de stat, luptă din răsputeri pentru reușita cauzei naționale. El sprijină pe Anastase Panu și Vasile Sturza în lupta contra influenței austriace și turcești.

Adunarea electivă îl desenează candidat la Domnie. Renunță însă la cele 18 voturi ale sale în favoarea lui Negri. In Partidul Național se iviseră neînțelegeri cu privire la persoana celui ce trebuia ales. Asupra fiecărui nume propus se făceau obiecțiuni: pe Kogălniceanu, nu-l voiau, pentrucă era prea democrat, pe L. Catargiu nu-l voiau, pentrucă era prea reacționar, ș. a. m. d. Când a fost propus Cuza, Alecsandri a fost printre cei dintâi cari i-au susținut candidatura. Dar, după alegerea acestuia, participarea lui la politica țării, devine din ce în ce mai sporadică. Trimis în misiuni diplomatice în Apus, apoi ministru de externe în trei cabinete, el termină prin a se retrage din viața publică, manifestându-și astfel nemulțumirea ce-i provocase repedea politicianizare a țării. Afară de aceasta, nu vedea cu ochi buni nici reformele sociale ale lui Cuza.

Concluziuni

Din întreg șirul de fapte expuse mai sus, reese clar că Alecsandri a știut să pătrundă spiritul vremii în care a trăit, să particpe la prefacerile adânci pe care acest spirit le-a impus pretutindeni și să exprime apoi în opere de o claritate puțin obișnuită în acel timp, felul special în care aceste prefaceri s'au oglindit în sufletul românesc.

Activitatea sa, încadrată în marile acțiuni politice dintre 1840—1889, se caracterizează printr'o nedesmințită unitate. Poet, mai presus de toate, el a judecat și a înțeles totul în perspectiva idealului. Faptele care n'au putut suporta această perspectivă, au rămas străine de sufletul său. Așa se explică neputința sa de a adânci realitatea socială și economică, dar tot astfel trebue explicată și extraordinara preciziune cu care a pătruns condițiunile istorice ale acestui neam.

O SURPRIZĂ! A APĂRUT
Romanul Premiat
PIERRE BOILEAU
ENIGMA LUI BACHUS
15 LEI
MARELE PREMIU al ROMANULUI de AVENTURI PE ANUL 1938 din FRANȚA
Ultra-palpitant roman în jurul dispariției unei faimoase capodopere a lui Leonardo da Vinci. Vârtej de enigme detective, uluitoare, insolubile, — și totuși!...
15 Lei — La chioșcari librari și în gări

NOU! CEREȚI
8 AVENTURA ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE
ROBERT JEAN-BOULAN
ÎN ÎMPĂRĂȚIA MORȚII ALBE
Prin ghețurile Groenlandei, eroii romanului trăesc ore de aprige lupte și emoții dintre care fiecare ar fi de ajuns ca să umple o întreagă existentă!

G. Tătărescu Martir franciscan

G. TATARESCU

Zugrăvelile bisericești au fost în țara românească veacuri dearândul singura manifestare de artă plastică. Meșterii bizantini, chemați de domnitori să împodobească locașurile sfinte, au adus învățătura lor și în spiritul ei s'au format primii ucenici moldo-valahi. Aceștia la rândul lor au ajuns neîntrecuți meșteri în pictura murală.

Cultura italiană dela curtea domnilor din veacul al XVIII-lea îndreaptă pașii tinerilor pictori spre glorioasa artă a Renașterii și primele zugrăveli profane românești s'au produs sub influența școalei romanice.

Printre artiștii trimeși cu bursă să-și complecteze cunoștințele atistice la Roma, îl găsim și pe tânărul zugrav de biserici Tătărescu, pe la jumătatea secolului al XIX-lea. In Italia stăpânea pe atunci un spirit de rece academism, care nu prea avea cum să contribue la formarea unei personalități și mai ales, la rafinarea gustului artistic. Lipsa de prestigiu a artei contimporane l-a silit pe Tătărescu să se îndrepte spre clasicismul romanic de care nu se va mai emancipa niciodată. Prima compoziție care i-a adus succes acolo „Simeon și Levi" evidențiază calea spre care a apucat ucenicul bursier: Postura racourci-urilor, drapajul fluturat al personagiului feminin, compoziția accentuată retoric prin gesturi teatrale, dovedesc proveniența învățăturii, sursa inspiratoare.

Opere din epoca aceia a studiului prin ateliere și muzee avem puține dar suficiente ca să ne dăm seama de progresele realizate. Printre ele se află mai ales acel minunat nud dela Muzeul Kalinderu, una din lucrările cele mai valoroase ale picturii românești din acea vreme. Sunt demne de remarcat în tabloul acesta dexteritatea contururilor, modelajul măestrit al formelor și mai ales transparența aceia galbenverzue de lumină ce scaldă trupul femeii. Grație în mișcare, linii delicat rotunjite, căldura carnației, sunt calități de mare maestru.

Nu mai prejos stă portretul, făcut în scurtul popas la Paris lui Bălcescu. Este în figura aceasta o pătrundere pathologică, o nuanțare a expresiei și o înțelegere anatomică, care evidențiază admirabilele însușiri de portretist ale lui Tătărescu.

După o ședere de aproape un an la Paris, Tătărescu se întoarce la București, consacrându-și academismul prin profesorat la diferite licee și în urmă la școala de Arte Frumoase, pe care a condus-o trei ani ca urmaș al lui Aman.

In felul acesta nu i-a fost greu să-și asigure reputație de pictor al oficialității din a doua jumătate a secolului trecut, pe care a reprezentat-o cu netăgăduită întâetate în ce privește pictura bisericească. Aproape toată activitatea din acești 40 de ani a fost închinată exclusiv bisericelor: cincizeci și două la număr, mai mult de una pe an. In atelierul din strada Belvedere, iarna pregătea schițele pe care apoi, din primăvară începând, le copia pe pereții tâmplelor și ai cupolelor.

Imensitatea lucrului nu-i îngăduia concepții și interpretări noi, ci totul de fiecare dată, la fiecare comandă, se reducea la reeditarea unei viziuni clasic-romanică transpusă cu o grabă și o hărnicie neostenite.

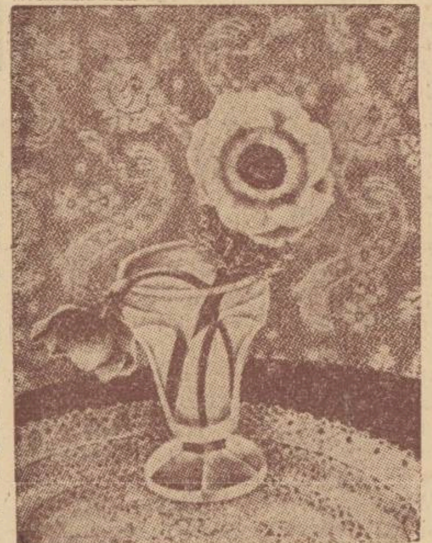
Tătărescu rupe tradiția bizantină și introduce în pictura religioasă stilul draperiilor pompoase și al figurilor lumești. Sobrietatea liniilor, care închipuia figurile sfinților într'o lumină a spiritului suprapământeană, Tătărescu o înlocuește cu modelajul formelor abondente, de frumusețe păgână. Chenarele decorative ale panourilor singure fac legătura cu tradiția bizantină.

Zugrăvind atâtea biserici, lui Tătărescu i-a rămas prea puțin timp liber pentru cealaltă pictură, către care a dovedit așa de alese însușiri de pe timpul uceniciei la Roma. Totuși, datorită puținelor portrete făcute mai ales protipendadei bucureștene, numele său a rămas în arta românească. Este destul să citãm pânzele „Copiii pictorului", „Sofia Crețulescu", „Copila pictorului" adâncite pagini psihologice, ca să ne dăm seamă încă odată ce minunat portretist a fost Tătărescu și să regretăm că a stăruit atât de puțin pe calea aceasta.

Tătărescu a [illegible] al picturii românești, de care ne aducem rar aminte. Pe nedrept. Cu toate unele lipsuri ale artei sale, el a izbutit să se afirme în câteva pânze mare pictor. De ce oare am pretinde mai mult?

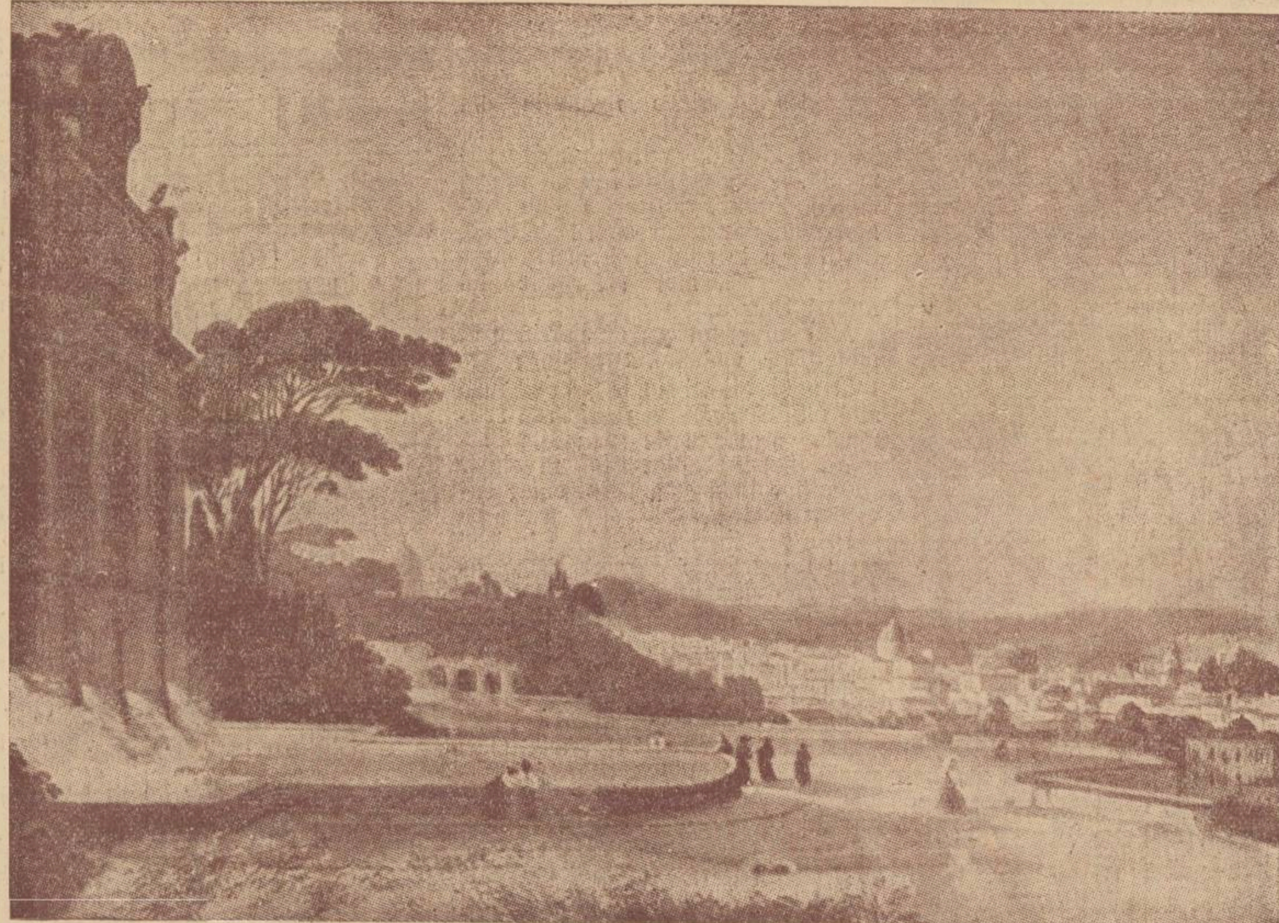
Tătărescu Soția pictorului

Kiyoshi Hasegawa Două anemone

T. Hemmi Peisaj

Schiță G. Tatarescu Pe Gianicolo

Tătărescu Sf. Magdalena

Gravura japoneză

In Japonia, gravura în lemn, ca și cea din Occident, este de origină veche. Intrebuințată primitiv pentru imaginele religioase, apoi pentru ilustrarea cărților, ea câștigă puțin câte puțin, din a doua jumătate a secolului al 17-lea, un loc de sine stătător în artă, sub formă de stampă.

Intre anii 1803 — 1877, gravura în lemn cunoaște în Japonia un mare avânt și în tot acest timp se succed numeroși maeștri atingând, pe la sfârșitul secolului al 18-lea, punctul culminant al perfecției tehnice într'o gravură necunoscută în alte țări, gravura în lemn, colorată. Se ajunge la o mare bogăție de tonuri, care fac impresia unei stofe brodate, cum dealtfel o arată și denumirea acestor stampe: Nishikiye (Imagini-brocart).

In a doua jumătate a secolului al 19-lea pătrunzând în Japonia civilizația occidentală, gustul și spiritul se transformă, viața poporului se schimbă. Dar pentru artă a fost un moment critic. Artiștii japonezi, impresionați de noile procedee și de tehnica fotogravurei, nu mai pot stăpâni meșteșugul, se simt rătăciți.

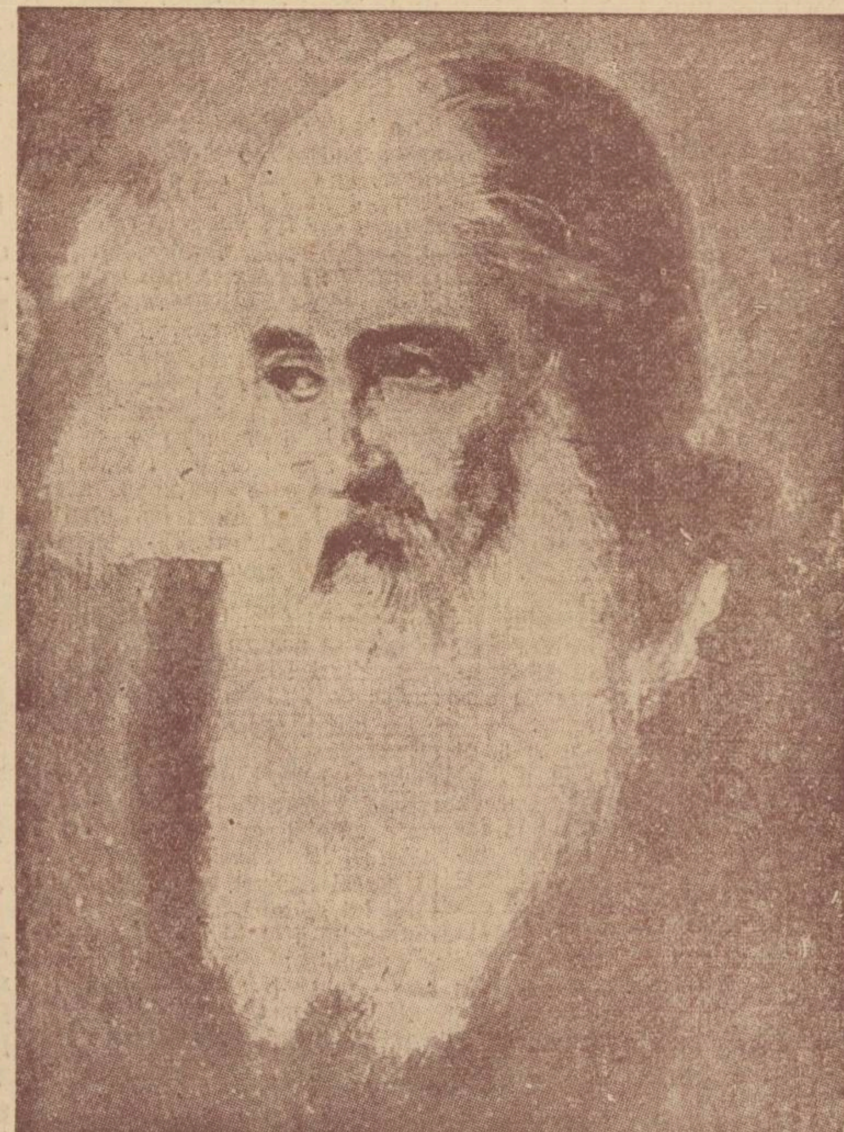
Dela 1910 încolo, simțul pentru adevărata gravură renaște puțin câte puțin, tehnica tradițională a vechilor maeștri este iarăși reluată. Iar astăzi se poate vorbi de o renaștere a gravurii japoneze în lemn.

Cât despre gravura în aramă, ea a fost introdusă în 1590 de către misionarii iezuiți. In câteva seminarii catolice se întreprinde ilustrarea cărților religioase, dar tehnica aceasta a trăsăturilor moi și subțiri nu s'a desvoltat într'o măsură artistică. In urmă, interzicându-se în Japonia religia creștină, gravura în aramă este dată uitării. Un secol mai târziu, cam prin 1783, întâlnim un singur pictor care reia această tehnică părăsită. Iar astăzi soarta ei este tot nesigură.

In vechime, toate stampele japoneze erau rezultatul unei colaborări între pictor, gravor și cel care le imprima. Pe când acum, gravura este executată de acelaș artist, gravând și imprimând el însuși planșele și obținând astfel o mare libertate în creație, iar lucrările au o expresie mai dinamică, mai vie.

Tendințele actuale ale gravorilor japonezi sunt în general ferite de realism, interpretarea urmărind stilizarea și decorativul. Contimporanii exprimă câteodată spiritul modern prin metode tradiționale, iar altă dată, spiritul japonez tradițional este transpus prin metode moderne.

TACHE SOROCEANU

Tătărescu Schiță

IMPRIMERIILE Adevěrul S. A., BUCUREȘTI

„ASOCIAŢIUNII"
SIBIIU

ANUL XIX • SERIA III • No. 925 LEI 5 EXEMPLARUL DUMINICA 28 AUGUST 1938

Adevĕrul literar şi artistic

DIRECTOR: M. SEVASTOS
Preţul abonamentelor: Lei 200 pe un an
Lei 100 pe 6 luni, Lei 50 pe 3 luni, în străinătate dublu
EDITURA „ZIARUL", S. A. R., BUCUREŞTI
Inscrisă sub No. 225 în Registrul Publicaţiunilor Periodice la Tribunalul Ilfov, Secţia I Comercială
CONT CEC POSTAL No. 4083

Străinii şi noi

de M. SEVASTOS

In urma unei călătorii în Bulgaria şi'n Turcia, d. Constantin Kiriţescu a publicat un volum de impresii din acest voiaj: „Jurnalul unei comitive". *

„Impletirea atîtor interese cu ţările vecine, — spune autorul în primele pagini ale Jurnalului,—ne porunceşte totuşi să ne cunoaştem mai deaproape vecinii. Şi'n cele rele, pe care ne place să le exagerăm; şi'n cele bune pe care nu vrem să le recunoaştem. Subpreţuirea tradiţională, dispreţul imbecil, batjocura cu care tratăm pe vecini, trebue odată să se sfîrşească. E de nevoe să ne cunoaştem — pentruca, după împrejurări, să ştim la ce putem să ne aşteptăm, cum să ne facem socotelile, ce atitudine

Constantin Kiritescu

se cuvine să luăm. Poate c'om descoperi şi pilde bune de imitat, pe lîngă lipsurile ce se observă mai uşor la vecini decât la noi înşine. Şi s'ar putea ca această cunoaştere să fie un îndemn spre o politică de mai multă bunăvoinţă şi dintr'o parte şi din cealaltă, de conciliantă, de apropiere".

D. Kiriţescu a plecat în străinătate şi s'a întors acasă cu aceleaşi sentimente, cu care Golescu a adus de peste graniţă informaţii şi impresii — menite să determine împlinirea lipsurilor dela noi.

In Sofia, d. Kiriţescu — cu „comitiva" — a vizitat, „în primul rând", Grădina Zoologică — „cum Bucureştii nu s'au învrednicit încă să aibă".

D-sa a vizitat şi **Aquariul** din Varna, dependinţă a laboratorului de Zoologie al Universităţii din Sofia—aquariu conceput în genul celor dela Monaco şi Napoli, în proporţii mult mai modeste.

După vizitarea şcolii Robert-College din Istambul (instituţie ce corespunde ultimilor ani de liceu şi primilor de universitate din sistemul european), d. Kiriţescu — trecând în revistă şi realizările învăţământului bulgar, datorită aportului adus de profesorii străini—scrie următoarele cuvinte impresionante:

„Scritorul acestor rânduri face parte de multă vreme din administraţia şcolară romînă şi nu înţelege să-şi decline solidaritatea cu principiile ce au călăuzit permanent conducerea şcolii romîneşti în ce priveşte orientarea naţională a educaţiei tineretului nostru. Mărturisesc totuşi, ca un păcat personal, că mi-ar plăcea mai mult un soi de Robert-College la Bucureşti, sau într'o localitate izolată, cu clădiri moderne într'un parc spaţios, care să crească o elită socială bine înzestrată din punct de vedere al însuşirilor spirituale, în vederea posturilor de conducere ale statului, decât instituţia— desigur foarte democratică şi specific naţională — a gimnaziilor extrabugetare, tip Strehaia, Pucioasa ori Spânzuraţii din Deal, care să arunce pe piaţa şomerilor intelectuali generaţii de semi-docţi, plini de pretenţii, buni doar să îngroaşe clientela agenturilor electorale".

Urmînd aceiaşi linie de preocupări culturale, d. Kiriţescu are cuvinte de laudă pentru educaţia poporului în Bulgaria.

„Instituţii interesante, caracteristice pentru dorinţa de cultivare a poporului bulgar,— spune d-sa,—sînt „Citalniile", bibliotecile populare, instalate modest, dar foarte frecventate. Să recunoaştem Bulgarilor, cu sinceritate, această superioritate asupra noastră".

Nu vrem să facem procesul trecutului care, alături de multe lipsuri, ne-a transmis şi importante realizări. Dealtfel ceia ce sîntem se datoreşte acestui trecut.

Dar, privind activitatea superioară din unele domenii de dincolo de hotarele noastre, trebue să urmăm sfaturile celor ce ne arată încotro este programul.

In afară de reparaţiile care urmează să fie făcute învăţământului, dându-i-se cele mai bune elemente şi păstrînd cât mai mult timp la catedre pe dascălii noştri de frunte, — se cuvine o atenţie specială culturii maselor prin grădini zoologice, aquarii, biblioteci populare, etc.

Cînd pînă şi satele bulgăreşti au biblioteci populare, e deprimant faptul că la noi nici oraşele n'au astfel de instituţii culturale.

Numai prin biblioteci, oricât

(Urmare în pag. II)

* „Comitiva" — cuvânt de origine italienească: înseamnă o grupă organizată de turişti.

CONST. BARASCHI — EVA

Misiunea lordului Runciman

de ŞT. ANTIM

Anglia a trimis în Cehoslovacia un lord ca să încerce o conciliere între Germanii sudeţi şi Guvernul ceh, aşa cum Roma trimetea odinioară, în scopuri similare, câte un senator sau magistrat de vază în vreo provincie îndepărtată. Misiunea lordului Runciman nu e numai extrem de delicată dar e şi extrem de grea. Ea nu va izbuti, căci conflictul dintre Sudeţi şi Cehi e numai un pretext. Adevărul e că Sudeţii trăesc în Cehoslovacia neasemuit mai bine decât Germanii în Reich. După Anschluss, Cehoslovacia, care pătrunde ca un canal înfipt în inima imperiului, a ajuns extrem de periculoasă pentru apărarea lui militară. Conducătorii Germaniei de azi au ajuns la convingerea că Republica cehoslovacă trebueşte încorporată Reichului, care numai aşa ar scăpa de o graniţă absurdă şi unutil de lungă ca şi de un bulevard parcă anume deschis până în miezul Germaniei.

Din chiar aceste împrejurări evidente pentru oricine care-şi aruncă ochii pe-o hartă, se vede că pricina conflictului dintre Sudeţi şi Guvernul ceh îşi are rădăcinile la Berlin — şi lordul Runciman a fost trimis la Praga.

Precedentul ce se va fi creat în Cehoslovacia e plin de pericole pentru viitorul lumii. Amestecul unui stat străin şi puternic în afacerile interne ale unor ţări mici şi mai slabe, chiar dacă n'ar duce la război armat, constitue un element de permanentă ameninţare, neasemuit mai gravă şi mai primejdioasă decât un război declarat. Războiul odată deslănţuit, dă cel puţin speranţe de mai bine după încheerea păcii.

Teroarea fără sfârşit e demoralizatoare în cel mai supărător grad; ea paralizează orice activitate. Nesiguranţa zilei de mâine produce o stare de depresiune la popoarele mereu ameninţate şi le face inapte pentru orice operă constructivă.

Metoda aceasta inaugurată după războiul mondial, este extrem de comodă pentru acela care ameninţă. El ştie foarte

Lordul W. Runciman

bine că atitudinea lui nu va fi urmată de nimic ireparabil şi-şi poate urma liniştit activitatea. Cei ameninţaţi au însă, totdeauna de suferit, şi împreună cu ei şi celelalte popoare, care nu pot trăi şi nu se pot desvolta decât într'o atmosferă de pace, de linişte şi de încredere reciprocă. Germania pare a-şi fi dat seama de foloasele ce are de tras de pe urma unei asemenea metode. De ani de zile ea e într'o agitaţie permanentă, tulburând mereu dacă nu chiar pacea lumii apoi în orice caz, liniştea ei. Din pricina acestei agitaţiuni, situaţia internaţională nu s'a putut limpezi până azi şi războiul continuă surd şi deghizat chiar după încheierea oficială a păcii. Popoarele sunt în neputinţă să se refacă economiceşte iar din punct de vedere politic, domneşte cea mai completă neîncredere între ele. Chaosul cel mai nebulos a pus stăpânire pe lume şi nimeni nu mai ştie încotro se îndreaptă omenirea.

Consecventă cu această metodă, de-a ţine popoarele într'o vecinică nesiguranţă, Germania a născocit de data aceasta problema Sudeţilor cu perspectiva puţin încurajătoare, de a deschide atâtea chestiuni similare câte sunt ţările unde locuesc întâmplător minorităţi de origină germană. A îngădui dar Reichului de-a agita mereu lumea, înseamnă a perpetua la infinit cauzele de nesiguranţă şi de nelinişte între popoare. Iată dar pentru ce misiunea Lordului Runciman la Praga, a putut mira şi surprinde pe toţi aceia, care cunosc câtuşi de puţin natura şi mai cu seamă origina conflictului dintre Sudeţi şi Cehi. Conflictul acesta este lipsit de orice temei real; el a fost pus la cale în întregime dela Berlin, şi dacă Anglia avea de trimis emisari, apoi trebuia

(Urmare în pag. II-a)

Traduceri din româneşte

Am cetit cu o vie plăcere minunatele poeme ale lui Gheorghe Bacovia, traduse în limba lui Verlaine de d-na Maria Holban şi publicate în ultimul număr al „Vieţii Româneşti". Nu din întâmplare am scris „limba lui Verlaine", căci între sărmanul Lélian şi poetul nostru e o înrudire dintre cele mai strânse. D-na Holban a izbutit, păstrând farmecul tulburător al poeziei bacoviene, să dea o versiune franceză care inalţă strofele româneşti până la cele mai desăvârşite creaţii lirice.

Această fericită încercare de-a traduce într'o limbă străină operele literare româneşti, ridică iarăşi mereu desbătuta problemă a traducerilor din româneşte. Cunosc unele romane româneşti traduse în franţuzeşte de diletanţi ale căror mijloace artistice au fost mai prejos de marea şi desinteresata lor bunăvoinţă.

Aceste tălmăciri, departe de-a sluji literatura noastră cucerindu-i cetitori străini, n'au făcut decât să înfăţişeze într'o lumină penibilă operele traduse. Editorul francez — înainte de cetitorul lui — n'a fost pus niciodată în faţa unui text demn de originalul românesc, şi astfel s'a ajuns la situaţia de astăzi când editura străină nici nu-şi manifestă curiozitatea de-a lua cunoştinţă de vreo traducere din româneşte. Se tipăresc mereu la Paris şi la Londra opere ungureşti sau poloneze care stârnesc interesul cel mai viu al lumii cetitoare din acele ţări, deşi cutare poet ungur socotit descoperitor de bogate filoane lirice nu e decât un palid versificator pe lângă atâţia dintre poeţii noştri de întâia mărime. Cât priveşte pe faimoşii ţărani ai lui Reymont, să nu se supere nimeni, dar dânşii sunt făcuţi dintr'o substanţă epică mult mai săracă decât oamenii dela ţară ai unui Sadoveanu şi sunt lipsiţi de semnificaţia oricăruia dintre ţăranii lui Rebreanu.

Vom arăta în numărul viitor cât de simplu se poate soluţiona problema traducerilor din româneşte, aşa cum o vede cineva care a frământat-o multă vreme...

S. D.

Oameni şi fapte

Tip arian

Cronicarul artistic al unei gazete din Mannheim a plătit destul de scump ignoranţa sa în „ştiinţa" gingaşă a dogmelor rasiste. Vorbind într'un foileton despre galeria de pictură a oraşului, cronicarul s'a oprit stăruitor asupra unei capo-d'opere: „portretul unei tinere fete" de Corot. După ce a arătat cu o remarcabilă erudiţie originalitatea portretului, nefericitul pornit pe exces de zel rasist a adăogat că trăsăturile clasice ale fetei dovedesc tipul desăvârşit al femeii germane — ba mai mult încă: tipul arian ideal.

Supra-criticii însă care lucrează sub ordinele d-lui Goebbels nu au prea mare încredere în erudiţia cronicarilor de artă plastică. S'au pus deci pe cercetări şi rezultatul lor a fost „zdrobitor" pentru foiletonistul din Mannheim: fata care servise drept model meşterului francez se numea Berta Goldşmidt şi era evreică. Foiletonistul a fost silit să abandoneze cronica plastică a gazetei din Mannheim.

Succese româneşti

Nu se mai miră nimeni auzind că Elvira Popescu sau Alice Cocea au repurtat noi victorii pe scenele parisiene. Deasemeni, izbânda cutărui român pe ringul francez nu stârneşte vreo surpriză la noi. Şi e firesc să fie aşa. Talentele şi frumuseţea actriţelor noastre, sunt de multă vreme recunoscute peste hotare, iar tinerii noştri boxeuri au tot ce le trebue ca să poarte cu cinste culorile noastre prin toate bătăliile lumii.

Iată însă o depeşă dela Paris care aduce vestea altor izbânzi româneşti — mult mai impresionante fiindcă sunt şi mai rare:

Tânărul Ion Mircea Leca şi-a trecut bacalaureatul la liceul „Louis le Grand", clasându-se întâiul. E adevărat că Ion Mircea Leca e recidivist, căci până la bacalaureat a luat premiul întâiu în toate clasele.

Alt tânăr, Horia Petraru s'a rânduit cel dintâi la concursul de admitere în cea mai dificilă şcoală franţuzească de ştiinţe exacte: Ecole Centrale.

Bravo!

Turneul d-lui Lansburry

In turneul său pacifist prin Europa, d. Georges Lansburry fostul şef al partidului laburist englez, a făcut popas şi la noi. Oricâtă admiraţie şi mai ales oricât respect impune atitudinea d-lui Lansburry, trebue să spunem din capul locului că d-sa nu prea are aderenţi în Anglia pentru pacifismul cu orice preţ pe care-l predică.

E adevărat că nimeni nu-i profet în ţara lui, dar asta nu presupune că îndeletnicirea de profet ar fi mai uşoară în alte ţări... Mai ales când d. Lansburry vine să forţeze o uşă deschisă, predicând pacifismul în ţara noastră, al cărei ideal este Pacea.

Bineînţeles însă, că Pacea cu respectul absolut al hotarelor...

D. Lansburry a vizitat pe d-nii Hitler şi Mussolini, dar s'ar părea că puterea sa de convingere n'a izbutit să facă din cei doi dictatori nişte aderenţi ai pacifismului lansburryan. Dimpotrivă!

Pe mormântul lui Al. Odobescu, la cimitirul Bellu, se află o cruce cu o recentă inscripţie: „Poetul **Alexandru Odobescu".**

Nu ştim pe seama cui trebue să punem „inadvertenţa" graţie căreia Odobescu e proclamat poet post-mortem. Socotim însă că ar fi de datoria „S. S. R."-ului să se ocupe măcar de corectarea erorilor de felul celei semnalată mai sus, pentrucă valoarea lor costitue o impietate cel puţin.

Plebiscitul american

Cunoscutul statistician Georges Galup a organizat un foarte interesant plebiscit, printr'un mare ziar din New-York. Adresându-se americanilor, Georges Galup i-a întrebat: Sunteţi pentru neutralitatea Statelor Unite în caz de război? Dacă sunteţi pentru participarea Statelor Unite la un eventual conflict european, alături de care grup de state aţi dori să luptaţi?

Răspunsul a sosit:

31 la sută s'au declarat pentru neutralitatea Statelor-Unite;

3 la sută pentru intrarea în eventualul război alături de Germania şi Italia şi înfârşit pentru război alături de Franţa şi Anglia restul de 66 la sută.

Politica preşedintelui Roosevelt, îmbrăţişată de marile mulţimi ale Americii, evoluiază spre o apropiată coaliţie a marilor democraţii hotărîte să apere libertăţile ameninţate.

„Splendida izolare..."

Opinia publică engleză s'a pronunţat la fel. Revista pariziană „Aux Ecoutes" relatează rezultatul unei anchete întreprinse de un hebdomadar din Londra. „Sunteţi pentru sau contra intrării Angliei într'un viitor război european?"

Rezultatul anchetei e semnificativ pentru starea de spirit a opiniei publice engleze:

83 la sută s'au pronunţat pentru război şi numai 17 la sută au rămas credincioşi „splendidei izolări". S'ar părea deci că d. Anthony Eden, fostul şef al lui „Foreign Office" e urmat în concepţiile sale de cea mai mare parte a opiniei publice britanice. Alegerile viitoare vor confirma probabil concluziile revistei londoneze.

Misiunea lordului Runciman

(Continuare din pag. I-a)

să-i îndrepte nu spre capitala Cehoslovaciei ci spre a Reichului. D-l Henlein îşi trage inspiraţiunile dela Berlin şi tot deacolo primeşte instrucţiuni dacă nu chiar ordine. El nu poate fi de acord, oricât de largi ar fi concesiunile consimţite de guvernul dela Praga.

Din partea Germaniei nu are azi nimeni a se teme, — nesocotit, în adevăr, ar fi acela care ar înarma milioane de nemulţumiţi şi de flămânzi, cum s'a exprimat acum numai doi ani mareşalul von Blomberg.

ST. ANTIM

A APĂRUT Nr. 81

MEDICUL NOSTRU

SUMAR:

DURERILE DE CAP

INIMA ARTIFICIALĂ

FRIGIDITATEA PERIODICĂ LA BĂRBAŢI

Ereditatea şi intoxicaţiile părinţilor

ŞTIŢI CE ESTE MASAJUL?

ZÂMBIŢI VĂ ROG!

CURA DE FRUCTE

AVEM PREA MULŢI MEDICI?

VIAŢA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE

CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI

16 PAGINI 5 LEI

VIAŢA TEATRALA

PROBLEME SHAKESPEARIENE

VI

PIESELE ISTORICE (II

de GH. NENIŞIOR

Am căutat să schiţ.m în numărul precedent importanţa ce o prezintă piesele istorice în opera dramatică a lui William Shakespeare, cât şi caracterizarea lor din punct de vedere teatral.

In rândurile ce urmează vom încerca să încadrăm în Istoria Angliei toate aceste piese, căutând în acelaş timp să le cercetăm, în scurt, conţinutul, şi să le situăm în producţia dramatică a lui Shakespeare.

Cele zece drame istorice îmbrăţişează o perioadă de 334 de ani din istoria Angliei, adică dela suirea pe tron a lui Ioan fără Ţară (1199) şi până către sfârşitul domniei lui Henric al VIII-lea (1533, Henric al VIII-lea murind în 1547). Din această perioadă Shakespeare nu a luat decât câteva episoade neînserând în dramele sale, toată istoria Angliei. Astfel dela moartea lui Ioan fără Ţară (1216) sare tocmai la Richard al II-lea (1377). De aci urmăreşte încontinuu toţi regii până la suirea pe tron a lui Henric al VII-lea (1485), îl sare pe acest rege şi ajunge la mijlocul domniei lui Henric al VIII-lea (1521).

Pentru o cât mai deplină înţelegere ne vom permite să schiţăm mai jos perindarea tuturor regilor pe tronul Angliei în epoca ce ne interesează.

Ioan fără Ţară moare în 1216. De aci din tată în fiu urmează Henric al III-lea (1216-1272), Edward I (1272-1307), Edward II (1307-1327) şi Edward III (1327-1377). Edward al III-lea este foarte important în istoria Angliei, nu atât pentru domnia sa, cât pentru faptul că din copiii lui aveau să iasă mai târziu familiile de Lancaster şi York, care s'au duşmănit timp de mai bine de două sute de ani, pentru cucerirea tronului, perioadă cunoscută în istorie sub denumirea de „războiul celor două roze" şi terminată în 1485 prin suirea la tron a lui Henric al VII-lea, care a împăcat cele două case, căsătorindu-se cu Elisabeta de York şi întemeind dinastia Tudorilor. Edward al II-lea a avut următorii copii:

1. Edward the Black Prince (Prinţul cel Negru), care n'a domnit, tatăl lui Richard al II-lea (1377-1399).
2. Lionel, duce de Clarence.
3. Ioan de Gaunt, duce de Lancaster, părintele lui Henric al IV-lea (1399-1413) care a detronat pe Richard II, luând tronul Angliei în posesiunea familiei de Lancaster (Henric V, 1413-1422 şi Henric VI 1422-1461).
4. Edmund, duce de York, care prin Richard duce de York nepotul lui în linie directă, a dat casa de York. Fiul lui Richard, Edward IV (1461-1483) detronând pe Henric VI urcă pe tronul Angliei familia de York şi urmează pentru câteva luni fiul său Edward V, omorît de fratele regelui Edward, Richard, venit la tron sub numele de Richard al III-lea (1483-1485).
5. William;
6. Thomas, duce de Gloucester.

Odată cu moartea lui Richard al III-lea se termină războiul celor două roze, venind la tron Henric al VII-lea (1485-1509), care se trăgea din Ioan de Gaunt prin mama sa Margaret Beaufort, căsătorită cu Edmund Tudor. Henric al VII-lea din casa de Lancaster, luând de soţie pe Elisabeth, fata lui Eduard al IV-lea din casa de York, a împăcat cele două case, el însuşi întemeind dinastia Tudorilor. Ii succede la tron Henric al VIII-lea (1509-1547), tatăl marei Elisabeta Regina contimporană cu Shakespeare.

Trebue să cerem toate scuzele pentru multitudinea de date şi de nume ce am înşirat aci. Dar istoria Angliei este atât de complicată în această perioadă încât am fost nevoiţi s'o facem, pentru o mai bună înţelegere a operilor lui Shakespeare.

După cum am văzut, cele zece piese istorice nu îmbrăţişează evenimentele şi toate domeniile corespunzătoare epocei care cuprinde opera dramatică a lui Shakespeare. Nu numai atât. Ele au fost scrise, nu în ordine cronologică ci pe sărite.

Iată, în ordinea apariţiilor lor, cele zece piese istorice:

1-3. Henric al VI-lea, în trei părţi. Se pare că aceste trei piese nu sunt decât opera parţială a lui Shakespeare, mai cu seamă prima parte, despre care mulţi critici sunt de acord a nu o pune de loc în sarcina lui. In ceea ce priveşte celelalte două părţi, se găsesc multe pasagii în care se poate recunoaşte uşor stilul lui Shakespeare, atât de personal. Această trilogie, este fără îndoială una din cele mai slabe lucrări ale lui Shakespeare, din punct de vedere dramatic. Dela o scenă la alta trec câte zece ani, fără ca spectatorii să-şi poată da seama de acest lucru. Pentru acest motiv, e rareori reprezentată.

4. Regele Richard al III-lea. Tragedia aceasta, una dintre cele mai puternice piese din tot repertoriul Shakesperian, a fost scrisă în 1592, fiind tipărită pentru prima dată în 1597.

5. Regele Ioan. Scrisă probabil în 1597, nu a apărut în timpul vieţei lui Shakespeare. O găsim pentru prima dată în Folio 1623. Această tragedie a fost ţinută multă vreme la index, de criticii autorizaţi, care o găseau foarte slabă. Astăzi pare să se fi reabilitat. Mărturisim că la lectură piesa ni s'a părut foarte închegată şi foarte agreabilă de urmărit.

6. Regele Richard al II-lea. Nu se poate fixa exact data când a fost scrisă. Este tipărită pentru prima dată în 1597. O găsim în ediţia curentă „Shakespeare Head Press" după „Regele Ioan" şi „Imblânzirea Indărătnicei". Piesa este slab construită din punct de vedere dramatic, dar conţine după părerea unanimă cele mai frumoase versuri din opera lui Shakespeare.

7-8. Regele Henric al IV-lea, compus din două părţi. Amândouă par să fi fost scrise în 1597. Piesa, deşi dramă istorică, conţine, mai cu seamă în partea întâia, multe scene comice, conduse de spiritul şi verva lui Sir Iohn Falstaff, pe drept cuvânt unul din cele mai celebre personagii shakespeariene.

9. Regele Henric al V-lea. Scrisă probabil în 1599, apare pentru prima dată în Quarto 1600. Piesa este un imn al faptelor eroicului rege şi constitue în sumbrele tragediei de până acum singurul punct luminos.

10. Regele Henric al VIII-lea, despre care am vorbit. Pare să fi fost jucată pentru prima dată în 1613, dar nu se ştie precis când a fost scrisă. Şi aici mulţi critici cred că numai unele pasagii sunt ale lui Shakespeare, celelalte find atribuite lui Ben Johnson.

Se poate vedea aşa dar, cât de disparat au fost scrise aceste piese istorice. Toate însă, afară de Henric al VIII-lea", se situează la începutul carierei lui Shakespeare. Poate de aceea, unele din ele, prezintă atâtea erori din punct de vedere dramatic.

In privinţa datelor, menţionate în decursul acestor piese, Shakespeare nu este deloc scrupulos în a respecta ordinea cronologică a evenimentelor, sau autenticitatea lor. Faptul acesta nu trebue imputat lipsei de cultură a lui Shakespeare. Izvorul lui de căpetenie a fost Cronica lui Holinshed, unul din singurele documente existente pe vremea aceea. In consecinţă Shakespeare, intenţionat, pentru a adapta cât mai mult aceste evenimente cerinţelor scenice nu le-a respectat întocmai. Conştient de aceste lucruri, Shakespeare îşi cere chiar scuze la un moment dat în prologul actului V din piesa „Henric al V-lea", în termenii următori:

„Cei ce au citit istoria, îi rog să erte, datele, cifrele, mersul evenimentelor, care nu pot fi redate aci, în întregime şi conform cu realitatea".

Intreg acest ciclu istoric este dominat, după cum remarca foarte just d. Haig Acterian în lucrarea sa „Shakespeare", de un puternic suflu de naţionalism. Marele Stratfordian a căutat să zugrăvească cât mai bine epoca de formaţiune a naţiunei engleze, indiferent de tragicele şi brutalele evenimente pe care le relatează în toată cruzimea lor. Dar din toate aceste piese, considerate în ansaublul lor, se remarcă uşor această tendinţă a lui Shakespeare, tendinţă ce a caracterizat întreaga epocă elizabetană, în care s'a consolidat unitatea spirituală a naţiunei engleze.

Din Flautul de Jad

TRADUCERE DIN POEZIA CHINEZĂ

CUPTOR

Flacările soarelui umplu cerul şi pământul
Nori de foc se'ngrămădesc ca munţii;
Intreaga vegetaţie e arsă şi răsucită;
Apele şi lacurile au secat.
Uşoara haină de mătase pare prea grea,
Iar umbra copacilor seculari e fără nici o putere
Cu neputinţă să te'ntinzi pe scoarţa împletită;
Speli şi iarăşi speli hainele de pânză fină ca să le răcoreşti.
Aş voi să fug dincolo de această lume,
Să mă pierd în imensitatea nesfârşită.
Şi să găsesc acolo un vânt puternic.
Venind dela o depărtare de zece mii de li
Sau să găsesc fluvii şi mări,
Ca să scap de-această tiranică obsesiune.

AL. T. STAMATIAD

Străinii şi noi

(Continuare din pag. 1-a).

de modeste — dar răspândite în toate colţurile ţării — se poate adânci cultura în popor.

E destul ca o bibliotecă populară să aibă 1000—1500 de volume, dar alese de comisiuni competinte şi imparţiale — nu ca'n trecut de capricii, datorită cărora bibliotecile liceelor noastre sînt pline de cărţi ilizibile.

In sălile de bibliotecă vin elevi şi studenţii săraci care îşi prepară lecţiile şi cursurile în timp de iarnă. Vin funcţionari şi muncitori, ţărani chiar, în ceasurile libere. Iar bibliotecarele-secretare au menirea aiuri să recomande, după gradul de cultură al fiecăruia, cărţi potrivite cititorilor.

In unele ţări, bibliotecile populare nu se închid toată ziua — servindu-se, cu un preţ modest, ceai, cafea cu lapte şi uşoare gustări.

In Bucureşti de pildă, unde — după celebra anchetă a profesorului Nedioglu—elevii trăesc acasă în condiţii foarte proaste, — crearea bibliotecilor populare ar fi un mare sprijin pentru şcoală.

Din instructiva carte a d-lui Kiriţescu am scos în relief numai un aspect. Intr'unul din numerele viitoare vom vorbi şi de alte înfăţişări ale acestei opere multilaterale, interesante prin cultura autorului şi prin viu-i spirit de observaţie.

M. SEVASTOS

■ Fotografiile tuturor vedetelor de cinema apar minunat reproduse în excelenta revistă CINEMA, 24 pagini tipărite la heliogravură 5 lei.

■ A apărut CASA DE PE CULME, roman de Olga Monta. O admirabilă continuare a romanului NADIA, în care autoarea dovedeşte valoroase însuşiri literare, dublate de o vie sensibilitate. Lei 60. Ed. „Adevĕrul" S. A.

O VENDETA...

de P. NICOLAU-STOICA

In sala Judecătoriei urbane, n'au mai rămas decât 3—4 justiţiabili. Pe o bancă, în fundul sălii, stă un tânăr de vreo 30 ani, însoţit de o sentinelă înarmată. Grefierul face apelul părţilor din dosar, iar aprodul repetă numele părţii chemate, cu o voce trăgănată şi foarte nazală deschizând la fiecare strigare uşa, care dă spre sala de aşteptare. Urmează ultimul proces, un „mic parchet". Inculpatul se prezintă în stare de arest.

— Ieronim Savu, zis Faraonu, zis Cobie...

— Prezent!

Tânărul de pe bancă se scoală în picioare şi se apropie de bară.

Sentinela se aşează în spatele lui, cu arma pe umăr.

Uşierul continuă:

— Iancu Sotiiir!...

— Prezent!

— Intră'năuntruu!... Martori:

— Costache Telegraf!

— 'Zent!

— Zenobia Calalb!

— Aici!

— Martori, aşteptaţi afară!...

Judecătorul răsfoieşte primele file ale dosarului, iar reclamantul Iancu Sotir, foarte enervat, bate cu toate degetele dela mâna dreaptă, speteaza băncii „rezervate avocaţilor", ca şi când ar face gama pe clapele unui pian.

Judecătorul îşi îndreaptă ochelarii pe nas, ridică capul din dosar şi se adresează inculpatului:

— Dumneata eşti Ieronim Savu, zis Faraonu, zis Cobie, zis Poghircă, zis Argint-viu, zis Şoimu?...

— Da, eu!

— De câţi ani eşti?

— 30.

— Unde stai?

— Bucureşti, str. Lăutarii-Noui Nr. 13 bis.

— Ce meserie ai?

— Comerciant ambulant...

— In rechizitoriu scrie: voiajor comercial...

— Tot aia e!...

— O fi pentru dumneata! Pentru mine nu-i tot una!

— Păi n'o să declar, domnule Judecător, că-s pungaş de buzunare!

— Va să zică recunoşti faptul, înainte de a te întreba!

— Desigur şi fapta şi calitatea!

— In judecată ai mai fost dat?

— Fost. De cinci ori!

— Condamnat ai mai fost?

— Fost. De două!

— Pentru ce fapte?

— Pentru acele prevăzute şi pedepsite de articolele 306 combinat cu 308 şi 332 cu 333 „c. pe"...

— După cum văd eu cunoşti la perfecţie codul penal! Eşti hoţ rafinat!

— Ca orice om care-şi cunoaşte meseria.

Uşa sălii de şedinţe se deschide încet.

Domnişoara Madeleine, fiica judecătorului, a intrat în sală şi ar vrea să spună ceva lui „papa". Pentru moment nu îndrăzneşte să-l tulbure şi aşteaptă pe o bancă din fund, sfârşitul şedinţei. Magistratul a zărit-o, dar continuă interogatoriul:

— Spune cum ai săvârşit furtul ce ţi se impută?

— Eram pe peronul gării Buzău şi aşteptam un coleg care trebuia să sosească din jos. Colegul meu, ştiam că vine „blat"...

— Ce se numeşte asta?

— Asta însemnează în limbajul nostru, că voiajează fără bilet de tren; pe acoperişul vagonului, în cabina de frână, sau în closet.

Tocmai priveam cu atenţie uşile vagoanelor, să văd pe unde ar putea eşi...

Deodată, îl zăresc pe scara unui vagon pe dumnealui (arătând pe reclamant), tocmai în momentul când voia să pună piciorul pe peron.

Colegul meu, imediat în spatele său, îmi face semn, cu degetul dela mâna dreaptă, către reclamant, că-i „bun", iar cu mâna în dreptul buzunarului dela piept, că acolo ţine „coaja".

— Ce numeşti dumneata coajă?

— In limbajul nostru asta înseamnă portofel.

Noi, pungaşii de buzunare, din motive de „discreţie profesională", întrebuinţăm un limbaj foarte simbolic, între noi. Aşa de pildă, un ceas de aur e o „moară roşie"; unul de argint o „moară albă". Dacă nu cunoaşte cineva jargonul nostru, şi spun unui tovarăş, de faţă cu vreun „sticlete" dela Poliţie, că am şters dela „fraer" o moară roşie şi o coajă, cu miez gros, tovarăşul a înţeles că e vorba de un ceas de aur şi o pungă bine garnisită, dar sticletele nu pricepe nimic.

Vedeţi, prin urmare, că limbajul nostru aşa de colorat...

— Asta nu mă interesează deocamdată!...

Mă rog, ce studii ai dumneata?

— 8 clase de liceu şi un an de facultate.

— Altă meserie mai bună nu găseai?

— Ba da, Domnule Judecător... Dacă n'ar fi o mână oarbă a destinului, să împingă omul, pe căi întunecate, într'un moment al vieţii, poate aş fi fost şi eu pe un scaun... aşa, ca dumneavoastră...

— Lasă, te rog, filozofia asta şi spune de ce ai furat reclamantului cei treizeci mii de lei? Te văd destul de binişor îmbrăcat, şi după cum arăţi la faţă, se pare, că nu erai în cea mai neagră mizerie.

— Nici nu susţin asta... I-am furat din răzbunare. Pur şi simplu, din răzbunare...

— Te previn, că astfel de gogoriţe, la mine nu prind. Te sfătuesc, mai bine să spui adevărul.

— Acesta e adevărul, d-le judecător! Vă dau cuvântul de onoare că nu mint o iotă.

Păi dacă n'aveam gândul să spun adevărul, n'aveam nevoe să „cânt" cum v'am cântat.

— Ce vorbă e asta la dumneata, că ai cântat.

Te rog sà-ţi iai seama la vorbă şi să te exprimi cu cuviinţă.

— Nu e nici o impertinenţă, domnule judecător. Aşa spunem noi când ne spovăduim, la Poliţie, de frica bătăii, sau la judecată, de voe. Asta e o expresie tot din vocabularul meseriei noastre...

— In orice caz... Dumneata ai cunoscut înainte de faptă, pe reclamant?

— L-am cunoscut. Şi dacă veţi avea răbdare încă câteva minute, vă voiu spune întreaga împrejurare.

— Spune! Ai dreptul să te aperi!

Domnul Sotir a devenit roş, şi a început iarăşi să facă game pe bara parapetului, cu degetele dela mâna dreaptă Domnişoara Madeleine e numai urechi, domnul grefier a lăsat tocul şi se pregăteşte să asculte; iar magistratul ia un aer de sfinx.

Inculpatul devine puţin mai palid şi începe povestirea:

Acum 6 ani, mă plimbam pe peronul unei gări mari din Moldova, aşteptând sosirea unui tren.

Luam contact cu peronul, să găsesc vreunul „bun". Deabea începusem meseria şi n'aveam acel „flair" infailibil, pe care l-am căpătat numai după o lungă rutină. Din restaurantul gării a ieşit un preot, îmbrăcat într'un antereu foarte modest, dar totuşi de o deosebită voiebună. Mărturisesc, că înfăţişarea preotului nu mă făcea să bănuiesc, că slujitorul bisericii purta o sumă respectabilă asupra lui. Am zărit însă în partea stângă a sutanei, un buzunar, puţin mai umflat. Acesta mi-a deşteptat atenţia...

Aşadar, am început să urmăresc pe preot din ochi. Preotul s'a îndreptat către casa de bilete şi a cerut un bilet de tren, pe care l-a plătit cu suma de o mie de lei trasă din buzunarul umflat.

Am dedus — după cum era firesc — că buzunarul conţine un pachet întreg de hârtii-monede. Cum ghişeul începuse să fie împresurat de călători, am profitat de un moment de îmbulzeală şi am sustras din buzunarul preotului pachetul de bacnote, furişându-mă prin mulţime.

Am izbutit să mă depărtez câţiva paşi; m'am dosit undeva în apropierea peronului, şi am strecurat pachetul de bancnote, într'un buzunar interior al hainei, unde pachetul nu putea fi găsit, decât la o percheziţie corporală amănunţită.

Mă credeam în plină siguranţă şi-mi reluasem mersul pe peronul gării, sub o mască de indiferenţă imperturbabilă, în aşteptarea trenului, care tocmai se vedea venind, pe linie. Preotul însă a băgat de seamă lipsa sumei şi a semnalat furtul, imediat la poliţia gării. Peste câteva minute am fost arestat de doi agenţi de poliţie, sub învinuirea faptului de furt şi dus în biroul comisarului de serviciu al gării, pentru cercetare. Insărcinat cu paza ordinei publice, pe atunci, era în serviciul gării, domnul de acolo (inculpatul îl arată pe d. Sotir, care e congestionat şi roş la obraji, ca un stacoj).

Cum am intrat în biroul Poliţiei, mi-am dat seama, că voiu fi percheziţionat numai decât. In astfel de împrejurări, noi pungaşii de buzunare, facem o supremă încercare: propunem într'un limbaj deghijat, o împărţeală, pe din două, a sumei furate. Asta bine înţeles, când păgubaşul e de faţă — cum era cazul — sau când se găseşte martoră o altă persoană „profană". Incep să protestez că acuzarea care mi se aduce este o pură năpastă şi că părintele, probabil, mă ia pe mine drept făptaş, când se putea foarte bine să fi fost un altul, care să fi profitat de înghesuiala dela ghişeul de bilete şi să-i fi dat lovitura. Adaug apoi:

— Domnule comisar, să mă tăiaţi în două, dacă mă veţi găsi vinovat pe mine, de furtul banilor!

— Treci în camera de alături, la percheziţie! Să te desbraci până la piele! Las'că te'nvăţ eu!

Am intrat într'o cameră de alături, complectamente goală, care probabil servea de arest provizoriu al gării; după mine a intrat şi dumnealui; iar preotul a rămas în biroul comisariatului, plângând, în aşteptarea rezultatului percheziţiei. De îndată ce am rămas singuri, sub protecţia uşei complectamente închisă, n'am mai aşteptat nici o somaţie din partea dumnealui şi am scos suma, din buzunarul secret al hainei şi i-am prezentat-o.

Erau 56 de mii lei; toate în hârtii de câte o mie. Mi se cuvenea mie jumătate şi lui jumătate. Acest domn în dispreţul "uzanţei consacrate" mi-a smuls pachetul cu bancnote din mână şi mi-a dat înapoi o singură mie de lei. Am protestat desigur, pe un ton destul de scoborît, aşa cum dicta împrejurarea, dar totuşi energic.

M'a ameninţat apoi că dacă îndrăsnesc să cârtesc o vorbă în faţa preotului, mă închide şi, în cursul nopţii, „mă curăţă". M'am resemnat şi am trecut în biroul comisarului.

Anchetatorul meu a trecut şi el după mine. Preotul care aştepta cu înfrigurare, pe scaunul comisarului, rezultatul cercetării corporale, şi-a ridicat capul din mâini şi l-a privit pe poliţist, cu ochii plini de încredere.

Mi-au rămas şi acum în minte cei doi ochi ai preotului, arşi de lăcrămi şi de desperare...

„N'am găsit nimic asupra bănuitului" a fost răspunsul domnului de colo.

Vorbele comisarului au căzut pe bietul preot ca un trăznet.

Am avut, atunci, un moment de cutremurare. Totuşi n'am îndrăsnit să divulg adevărul preotului. Intimidat şi de ameninţarea comisarului şi de ruşinea nelegiurii mele, am rămas, câteva clipe, pietrificat.

Preotul se bătea cu pumnii în cap de desperare într'un hohot de plâns nemaiînchipuit. La un moment dat, a căzut în genunchi; m'a apucat de haină, cu mâinile crispate, implorându-mă:

Domnule, dacă mi-ai furat banii, fie-ţi milă de mine şi dă-mi-i înapoi!

Fapta dumitale nenoroceşte trei fiinţe deopotrivă. Aceşti bani, erau zestrea fiicei mele... O duceam s'o depun pentru formalităţile de căsătorie ale fiicei mele. Se căsătoreşte cu un ofiţer şi fără această sumă căsătoria nu se mai poate face... Sunt doi tineri cari se iubesc din copilărie... Cum să le spun acuma, c'am pierdut banii? Cum are să creadă ei asta?...

Inţelegi că fapta dumitale sfărâmă trei suflete deodată. E păcat!...

Erau bani pe cari i-am agonisit într'o viaţă întreagă de muncă şi privaţiuni.

Numai Dumnezeu ştie, cu câtă trudă şi cu câte umilinţi"!...

Preotul era acum transfigurat. Ultimele vorbe deabea le spusese în şoapte. Scena mă copleşise şi cred că devenisem palid ca o bucată de ceară... Comisarul însă nu trăda nici cea mai mică emoţie.

Numai atunci am înţeles ce bestii trebuie să fie anumiţi oameni... Intretimp, un tren care sosise în gară, urma să plece numai decât.

Deodată un fluierat strident al locomotivei a spintecat aerul...

Nu ştiu dece, am avut o clipă de reculegere. Stridenţa sunetului, scos de locomotivă, a avut darul să-mi adune puterile. Trenul tocmai se punea în mişcare. Deodată, am strigat, cu o voce de fiară sălbatecă:

— „Restitue, canalie, banii preotului"!

In acelaş timp, am aruncat şi mocase comisarul, în mijlocul biroului. neda de hârtie, cu care mă gratificase comisarul, în mijlocul biroului. Cu o smucitură am deschis uşa comisariatului, sub privirea poliţistului care rămăsese uluit; am traversat peronul în goană; am ajuns trenul care demarase de câteva clipe; m'am prins de scara ultimului vagon şi am dispărut în întunericul serii, care se cobora din ce în ce mai gros. Peste trei zile am citit, din întâmplare, într'un ziar, că un preot, care prezenta toate semnalmentele aceluia, pe care-l furasem eu, a fost găsit, tăiat de tren, pe linia ferată, din apropierea gării cu pricina. Nu ştiu ce a mai devenit de atunci domnul comisar...

Probabil, că i-a mers bine...

Şi-acum cred că aţi înţeles domnule judecător, de ce am afirmat că l-am furat pe domnul de colo „din răzbunare". De data aceasta, i-am aplicat eu singur, o mică sancţiune bănească fostului domn comisar.

Judecătorul care a ascultat cu religiozitate spovedania pungaşului de buzunare, s'a întors către Sotir:

— E adevărat, domnule reclamant?

— E o calomnie odioasă! a replicat acesta...

Totuşi, domnul Sotir nu îndrăsnea să ridice ochii nici spre judecător, nici spre denunţătorul său. Martorii audiaţi n'au putut da nici un amănunt asupra faptului. Domnişoara Madeleine şi-a şters pe furiş ochii, cu un colţ de batistă.

Magistratul a anunţat: „câteva minute de deliberare", uitând să mai întrebe pe reclamant, de pretenţiunile sale civile, şi s'a retras de pe estradă intrând în camera de consiliu.

Domnişoara Madeleine s'a ridicat de pe banca, din fundul sălii şi a intrat, cu faţa îmbujorată, după magistrat. Sotir a ieşit pe furiş, din sală, şi dus a fost...

Au rămas numai sentinela şi inculpatul, care îşi învârtea maşinal pălăria în mâini...

In camera de consiliu, magistratul vrea să mai răsfoiască puţin dosarul.

Domnişoara Madeleine are ochii încă umezi şi izbucneşte:

— Papa, să ştii că mă supăr pe tine, dacă pe ăsta nu-l achiţi. E un om adorabil! Ce distins trebue să fie! Ce simplă şi totuş cât de dramatică a fost mărturisirea lui...

— Nu se poate, Madeleine dragă! E un fapt recunoscut. Romantismul tău o fi frumos... Noi avem însă o altă mentalitate.

Şi omul legii, păstrător al ardinei convenţionale, îşi îndulceşte glasul la căutătura înduioşătoare a fiicei sale, care deabea stă să nu reînceapă plânsul şi adaogă:

— Tot ce pot să fac, este să-i dau un minimum de pedeapsă...

Peste câteva clipe judecătorul pronunţă osânda făptaşului:

„Judecata, făcând aplicaţia articolelor 306 combinat cu 308 şi 60, cod penal, condamnă pe inculpat la 5 zile închisoare corecţională".

. . . .

Dar domnişoara Madeleine nu e împăcată totuşi cu hotărîrea, şi a devenit „botoasă"...

Ieronim Savu are faţa luminată şi se întoarce radios către sentinelă:

„5 zile le fac sub pat".

Du-mă, mai repede, la arest!...

Bacău 1937

O SURPRIZĂ! A APĂRUT

Romanul Premiat

PIERRE BOILEAU

ENIGMA LUI BACHUS

15 LEI

MARELE PREMIU al ROMANULUI de AVENTURI PE ANUL 1938 din FRANŢA

Ultra-palpitant roman în jurul dispariţiei unei faimoase capodopere a lui Leonardo da Vinci. Vârtej de enigme detective, uluitoare, insolubile, — şi totuşi!...

15 Lei — La chioşcari librari şi în gări

NOU! CEREŢI

AVENTURA ROMANE DE ACŢIUNE ŞI PASIUNE

ROBERT JEAN-BOULAN.

ÎN ÎMPĂRĂŢIA MORŢII ALBE

Prin gheţurile Groenlandei, eroii romanului trăesc ore de aprige lupte şi emoţii dintre care fiecare ar fi de ajuns ca să umple o întreagă existenţă!

Feeriile copilăriei

de VICTOR EFTIMIU

ntâi au fost niște cioburi de porțelan însemnate, unele cu dungi de aur, altele cu myosotis albastru, altele cu steluțe roșii: cineva aruncase în pârîiașul din fața școalei spărturi de farfurii, cari luminau limpede în apă. Eu le-am adunat repede, în mare taină, întemeindu-mi, pe ele, începutul comorilor de mâine.

Nu știu de ce mi se părea că sunt Aladin cu lampa fermecată. Visam în fiecare noapte că sbor, iar fărămiturile de porțelan roiau în jurul meu, într'aripate și scânteietoare.

Intr'o zi pe înserat, a căzut în curte un gândac mare cât briceagul. Aripile-i la început mi s'au părut verzi, dar a doua zi s'au umplut de irizări multicolore, mai multe și nostalgice decât cele din bucățile de analină verde, din cari ne făceam cerneala violetă și-o astupasem cu dopuri de hârtie, în călimările de alamă de la brâu, bine ferecate, împușcând raze când prindeau soarele.

Când a trecut întâiul tocilar, prin sat, și-am văzut cum scapără din piatra ce rodea tăișul cuțitelor, râuri de mărgăritare viorii, scântei de argint și nisipuri de foc — am rămas pe gânduri și n'am mai prețuit gândacul mort și cioburile înghețate, ale începutului meu de tezaur: acea necontenită aprindere și stingere de constelații minuscule, acele cozi de cometă înflăcărată ce populau micul meu univers, erau tulburătorii soli ai lumii care m'aștepta. Fulgere de aur și de azur, în satul uitat pe colinele Pindului natal, în așteptarea miraculoasei desprinderi.

Am plecat spre România. Mi-aduc aminte de-o dimineață strălucită, pe malul lacului Prespa, unde au scăldat caii harabalei. Apa era foarte clară, iar în fund luminau pietre verzi și roșii, bine rotunjite, fie-care o podoabă. Mă întrebam cum de le lasă hoții acolo.

Iată-mă și pe Dunăre, coborând de la Belgrad, pe-o amiază dogorâtoare. Pe ferestruia rotundă, o palmă de-asupra fluviului, al cărui țărm nu-l vedeam, au curs ceasuri întregi, la vale, cruci de arhiereu, bătute'n nestemate. Pe fiecare creastă de val trecea, culcată, o cruce care-ți lua ochii. Le-am arătat și fraților mei. Ei mărturisesc și azi că le-au văzut aevea, cu toate că părinții ne-au spus, de-atunci, că nu se poate.

Am venit la București și m'am înscris în școala primară. In amiezile încinse, ca un orbitor arhanghel rupt din soare, venea, îmbrăcat într'o monstruoasă armură de argint, negustorul de tinichele.

— Ozane, tave, lighiane bune avem!

Cu freamăt de legiune în derută își desbrăca pe trotuar platoșa strălucitoare și iată-l, cu pălăriuța ardelenească, răsărind înădușit din mijlocul cazanelor, lighianelor, cratițelor, tăvilor și a blondelor curse de șoareci. M'am obișnuit curând cu el. Nu mai era vremea cioburilor de farfurii și a gângăniilor colorate.

Pe nesimțite, nălucirile ochilor mei cercetători și veșnic uimiți s'au întors în mine însu-mi. A început jocul feeriilor interioare.

In sufletul meu se strecura, zi cu zi, icoana unui unchi din America. Nu-l văzusem niciodată. Era un frate al mamei, despre care părinții mei vorbeau pe șoptite, ferindu-se de noi; tata cu sprâncenele încruntate, mama cu ochii în pământ. Nu știam dacă e așa, dar mi se părea că acel nenea Tudorache or luase din zestrea noastră, or păcălise pe bunicul, storcându-i ultimul ban ca să plece'n lume, or îl sărăcise pe tata însuși. Știu însă că taina în care era învăluit acest om dedeparte, îi țesuse'n casă un chip de penumbre, care, pe mine mă vrăjea. Toate dorurile de ducă ale copilăriei, erau adunate în nenea Tudorache. Mi-l închipuiam un căpitan de vapor, din suplimentul de Duminică al gazetei avea sprâncene groase, galoane de aur și favoriți ca ai regelui Carol I, la venirea în țară.

Când am învățat să citesc, mi-au căzut în mână scrisori de peste Ocean. Unchiul de departe începea să se contureze. Ii aflasem povestea. Era foarte simplă. Plecase de vre-o treizeci de ani. Avea douăzeci și opt pe atunci, făcuse de toate și nu izbutise nimic. Chemat de vraja noului Continent de unde sosiau pe negândite moșteniri și reîntoarceri de nababi, ispitit de scrisorile unor prieteni cari își făcuseră oarecari rosturi peste Ocean, voia să se căpătuiască și el... I se părea că țara era prea mică pentru puterile și râvna lui.

A plecat cu ultimele economii ale bunicului, costul călătoriei, precum și asigurarea existenței pe trei luni, până când va putea câștiga și el ceva, în adăstarea milioanelor.

Câteva luni, Tudorică n'a scris nimic. Aștepta, se vede, să-și însoțească prima epistolă cu niscaiva dolari, surpriză familiei rămase în Europa bătrână și săracă.

Scrisori veniră multe, dar bani niciodată.

Dimpotrivă, emigrantul, anunțând viitoare afaceri strălucite, ruga familia să-i mai trimeată ceva, ca să nu fie nevoit să se întoarcă tocmai când mult așteptatele averi se iviau la orizont.

Toată copilăria mea a fost plină de chipul necunoscut al unchiului Tudorache, plecat de ani întregi la capătul pământului și care își schimba mereu orașele de reședință. Ultimele zile ale bunicului, ultimii săi bani fură închinați lui Tudorel care nici nu venea, nici nu-și plătea datoriile. Bietul tata-mare a închis ochii fără să aibă măcar o veste bună.

După ce răposă bunicul, nenea Tudorache începu să scrie mamei. Dânsa îi trimitea bani, din puținul casei noastre sărace, spre marea supărare a tatei, om muncitor și econom, care nu înțelegea să ia dela gura copiilor — pentru haimanaua de peste mare.

Mama îl îmbuna cu vorbe și speranțe.

— Lasă, Evghenie, că tot copiilor va rămâne averea lui Tudorel! Nu s'a însurat acola, n'are urmași. Nu se poate să nu se pricopsească într'o zi... Ce-i dăm noi acuma, se va reîntoarce, înmiit, în buzunarele băieților tăi!

Biata mama ne învățase și pe noi să așteptăm norocul unchiului din America și'n vremea aceasta, ne îndemna să nu cheltuim prea mult, ca să avem ce-i trimite lui nenea Tudorache.

Noi crutam cu dragă inimă cele cinci parale cari ne picau din când în când, pentru un covrig cu susan sau două acadele, ca să-i dăm pentru unchiul din America.

Așteptam cu nerăbdare Crăciunul, Moș-Ajunul și Steaua.

Cu Moș Ajunul, în afară de nuci, mere și colaci, mai câștigam câte 30—40 de bani. Mâncam colacii, merele și nucile, iar banii îi încredințam mamei, tot pentru nenea Tudorache.

Veniturile cele mari, însă, ni le aducea steaua, vreme de două săptămâni până în seara Sfântului Ion; uneori câștigam până la o bâncuță pe noapte!

Bucuroși să trimitem acești gologani departe, eram fericiți să primim drept răsplată câte o carte postală ilustrată, cu vederi din orașele Americei, care se confunda în imaginația noastră cu însăși nenea Tudorache.

Asociam toate evenimentele noului continent cu numele lui. Nu se putea ca unchiul nostru să nu fi luat parte la congresurile francmasonilor din New-York, la ridicarea primilor sgârie-nori din Chicago la invențiile lui Edison, la asasinarea președintelui Mac-Kinley sau vânătorile de Piei roșii.

Ni se părea că nenea Tudorache nu era un singur om, el se multiplica la infinit având locuință și afaceri, în fiecare oraș, participând la toate evenimentele, consultat mereu, știind toate, amestecându-se în orice mare întreprindere yankee.

Il regăseam în toate reproducțiile din reviste. Rareori ni se întâmpla să nu cădem de acord între noi care din senatorii sau bancherii americani, fotografiați în grup, este nenea Tudorache.

Realizasem o imagine a lui mai vie decât a multor rude și prieteni de-ai tatei, la cari nu ne uitam prea mult, fiindcă ni se păreau mediocri. Nici un nimb nu-i încununa. Nici o plecare nu-i înfrumusețea. Pe nenea Tudorache îl aveam, permanent, prezent în inimile noastre.

Faptul că unchiul era sărac, și avea nevoie de ajutorul nostru, nu-l cobora din vârful piramidei unde-l situase depărtarea în spațiu și imaginația fragedă și caldă a nepoților.

In tristețea copilăriei noastre, lipsită de neprevăzut și de afecție, el era marea iubire, era călătoria visată, era mult așteptata evaziune și dorul de miraculoasă realizare a propriei noastre ființe. Localitățile de unde ne scria — nume pline de nostalgie ne încălzeau, — ne aprindeau fantezia, iar tributul nostru modest ne învăța practica economiei. Ajutându-l, aveam o mulțumire intimă, o satisfacție a omenescului din noi, o recompensă imediată și caldă, a micului nostru sacrificiu. O dulce bucurie de a face bine unui om în nevoie, ne anima, ne înălța.

Fiindcă cel care se gândea cu mai multă patimă la unchiul de departe, eram eu, fratele nostru mai mare îmi spuse surâzând misterios, că în curând îmi va face o surpriză. Incepuse școala. Inserările erau pline de fanarele copiilor din vecini; pepeni verzi, goliți de miez, cu o lumânare la fund și cu coaja străpunsă de tăeturi în formă de cruce, stea, semilună, romburi. Foiță de toate culorile acoperea aceste desenuri legate cu mai multe sfori, petrecute în găurele scoarței. Pepenii felinare se legănau la porți, treceau strada, luminând misterios, tot mai multe, din zi în zi. Noi n'aveam nici o lanternă de aceste vegetale și mă simțeam umilit față de copiii străzi Silvestru.

Intr'un amurg ducându-mă spre casă, de la școală, am văzut din curtea bisericii, lume adunată în fața porții noastre, la celălalt capăt al străzii.

Am început s'alerg, pe măsură ce înopta și printre case adia un miros subțire de cărbuni de lemn, aprinși cu petrol.

Pe ulițe lăturalnice, olteni strigau prelung și melancolic **-A-ain gaz! Petroliu gaaaaz!**

Când am ajuns acasă, am rămas și eu uimit de priveliștea care uimea pe ceilalți: un tren de carton, cu o locomotivă și patru vagoane, era purtat de colo, până colo, tras de sfoară, de către fratele meu Mihai, inventatorul și constructorul acelei minuni cu ferestre de toate culorile, luminate pe dinăuntru: roșii, galbene, verzi, albastre...

Tren înalt de doi centimetri și lung aproape doi metri, pereții și roțile din carton, cu ferestre de foiță și osii de chibrit. Vagon pentru Paris, pentru Londra, pentru Wladiwostock, (cânta, pe toate sârmele de telegraf, războiul ruso-japonez) iar ultimul pentru America. Acest din urmă vagon mi-era mai drag ca toate, cu ferestrele lui albastre și cu mulțimea de stele albe, reproducerea pavilionului Statelor Unite, lipite pe acoperiș. La spatele lui un cap de Piele-Roșie, tăiat din hârtie cafenie, omagia pe ceilalți locuitori ai noului Continent. Minunata jucărie își învârtea într'un ritm sigur cele douăzeci de roți și putea fi întoarsă pe trotuar fără să se răstoarne... Câțiva băieți cari alergaseră cu felinarele lor rotunde se simțeau acuma rușinați de bieții lor pepeni verzi, cu lumânarea de spermanțet, jucărie copilărească față de acea minune cu locomotivă și vagoane de toate culorile, de toate luminile. Paraschivescu I. Pepelea și-a trântit fanarul de pământ și l-a făcut bucăți. Iar eu eram mândru de vagonul meu american, căci puteam pleca, măcar în imaginație, spre țara de dincolo de mare.

Omul acela cafeniu, cu pene lungi în jurul capului, lipit pe ultimul vagon nu era oare nenea Tudorache, în ultima lui transformare?

Cu cât creșteam, cu atât creștea și figura celui de departe al cărui nume mama îl pronunța tot mai rar. Ii era teamă de încruntarea tatei, care vedea cum trec anii fără ca „aventurierul" să dea vre'un semn de bună ispravă. Cu un surâs sarcastic și superior, tata ne sublinia paradoxul „unchiul din America", parazit al unei familii nevoiașe, când era știut că oricine pleacă dincolo, își întreține el neamurile și le lasă moșteniri, la încheierea socotelilor.

Observațiile practice, spiritul realist al tatei mâhneau, până la jicnire, idealismul nostru.

Ca să întrețină în noi cultul fratelui ei, biata mama ne expunea avantagiile bănești pe cari le vom avea târziu de pe urma lui Tudorache, în a cărui victorie finală credea cu înfrigurată încăpățânare. Noi însă n'aveam nevoie de aceste asigurări, căci ziua de mâine n'o vedeam în chip de vulgare bogății ci în apostolate, în înfrățirea universală, prin „Suveranul Senat" și'n recompensa popoarelor mântuite de noi.

Cei din urmă ani pe care îi petrecu tata pe acest pământ, au fost marcați de o înstrăinare între el și copii, din pricina unchiului din America. Nenea Tudorache era, pentru cei mici, marele calomniat. O complicitate se iscase între mama și noi, în favoarea celui de departe.

Dar n'a fost așa. Fratele nostru mai mare, Mihai, luând, oarecum, conducerea casei, se crezu obligat să moștenească și resentimentele capului familiei împotriva emigrantului.

Nemai putând visa, căci greutățile casei se făceau tot mai mari, Mihai — împlinise șaptesprezece ani, — avea ceva din surâsul de ironie al tatei, cand vorbea de miraculosul cuceritor al Americei: îi găsise chiar un nume: noul Cristofor Columb.

Ceilalți copii înregistrarăm această schimbare de atitudine a lui Mihai cu mâhnirea care însoțea orice trădare.

După un an, muri și mama, cu marea durere de a nu-și fi văzut visul cu ochii, privindu-ne rușinată că ne-a înșelat atâția ani și cerându-ne, parcă, iertare, că ne-a amăgit cu mincinoase himere.

Trecură ani. Fiecare din noi trebuia să-și facă vre'un rost în viață.

Incetul cu încetul, imaginea pe peste Ocean se ștergea din mintea noastră.

Nu mai așteptam nimic dela nenea Tudorache, care trecuse de mult bărbăția vieții, fără să fi dat vreo veste bună. Ne scria tot mai rar, bănuind fără îndoială, că prin moartea mamei se rupsese legătura sufletească dintre el și nepoți.

Dar nu numai această scumpă absență ne înstrăina de el, noi înșine, oameni în toată firea, acum, nu înțelegeam cum se poate ca atâtea zeci de ani, un bărbat sănătos, dornic să învingă pământul, cum fusese nenea Tudorache, să rămână un neputincios o viață întreagă, să nu aibă nici forța de a birui, nici curagiul de a renunța. L'am fi primit bucuros, i'am fi adăpostit amurgul printre noi, căci era singurul care mai rămăsese dintre bătrânii casei.

De ce nu venia? De ce nu venia să-și încheie zilele în casa lui, în casa mamei noastre, moștenită de la bunicul, tatăl său? Nu i-am fi cerut nimic. Nu l-am fi mâhnit cu nici o mustrare. Nu i-am fi adus aminte niciodată. Nu l-am fi întrebat nimic, niciodată. Eram băieți mari, acum. Ințelegeam multe... Nălucirea vieții sale pe continentul depărtat și toate minunile pe cari le aprinsese'n noi, le-am fi pus în rândul feeriilor copilăriei, le-am fi trecut alături de scăpărarea bricegelor cu prăsele de sidef, alături de cărăbușii cu mii de curcubee'n aripele de cremene, alături de crucile episcopale ce lunecau pe Dunăre, la vale, într'o amiază însorită, demult, alături de trenul de carton, cu ferestre luminate, al înserărilor din strada Silvestru.

Dar n'a vrut să vie.

Fără'ndoială că mai aștepta ceva. Ultima lui încercare nu putea să nu fie încoronată de succes. Trebuia să izbutească într'o zi, nu se putea să nu izbutească!

Dar nu i-a fost dat să vie niciodată.

A murit printre străini, lăsându-ne singură moștenire scrisorile-i îngălbenite, lungile scrisori în cari povestise mamei planurile, visurile, certitudinele victoriei sale. Mie mi-a lăsat voluptatea de a mă priva de orice bucurie mică a vieții, ca să pot agonisi și ajuta pe cineva care vrea să învingă pământul. Dezertor al marilor victorii, al plecărilor într'aripate, îmi răscumpăram, în felul acesta, vina renunțărei mele.

Nu, unchiul Tudorache n'a fost un om de rând. Voia ceva mai mult decât tovarășii săi. Ei se mulțumesc cu o viață mediocră, lucrători în fabrici, chelneri, văxuitori de ghete, cari adunau ceva, e drept, și trimiteau acasă, câte un dolar — doi, dar numai atât, din mici și cotidiene renunțări.

Unchiul Tudorache spera îmbogățirea fabuloasă, în nobile aventuri, în riscuri eroice, în proecte grandioase.

Vânător de chimere, el n'a renunțat până'n ultima clipă.

Cine știe? Poate că dac'ar mai fi trăit câțiva [illegible] și-ar fi împlinit chemarea. Dar nu i-a fost scris. A închis ochii sărac și plin de visuri, departe.

Frații mei ceilalți l-au uitat de tot pe bietul nenea Tudorache.

Pentru mine, el a rămas o amintire duioasă, neîmplinitul dor de ducă, într'aripirea tinereții mele.

Poate că jertfa vieții lui m'a scutit pe mine însumi, de marea călătorie... Ceiace a făcut el, aș fi făcut eu și m'aș fi prăpădit ca și el, printre oameni cari nu m'ar fi înțeles.

Și nu odată, când am un ban de prisos, mi se umezesc ochii la gândul că nu-i pot trimite, pe furiș, în amintirea mamei și a copilăriei mele, înfrumusețată de feeria neasemuitei sale plecări, unchiul din America.

DEMONUL ALBASTRU

● de ALEX. BILCIURESCU ●

Nu e vorba după cum s'ar putea crede, de titlul unui roman senzațional, ci de porecla pe care Țarul Alexandru al II-lea a dat-o prințesei Caterina Dolgorukii, iubita și mai târziu soția sa, împărăteasa tuturor Rușilor.

Nu știu de ce din galeria amanților celebri lipsesc Alexandru și Katia. In schimb, statuile banale stau pe piedestalul lor, neclintite: Dante și Beatrice, Petrarca și Laura, Romeo și Julieta, Armand și Marguerite, Paul și Virginie, Manon și des Grieux, Antoniu și Cleopatra, Napoleon și Walewska, etc., într'un cuvânt tot ce cultura livrească, imaginația și tradiția au împerechiat spre a silabisi eternul cuvânt: iubire.

Dar viața însăși e uneori mult mai interesantă decât cel mai pătimaș roman.

Acesta este cazul celor doi eroi, a căror aventură vom încerca s'o schițăm.

In anul 1857, într'o toridă după amiază de vară, Țarul Alexandru al II-lea venind la castelul prințului Dolgorukii, face cunoștință cu Katia.

Fetița are de abia zece ani, dar Țarul e impresionat de frumusețea și de vioiciunea ei.

Mai târziu, la institutul Smolnâi, Țarul o regăsește pe protejata lui, pe atunci în vârstă de 13 ani. Deși conform tradiției, ar fi trebuit să se plimbe în sanie cu eleva cea mai harnică, Alexandru II, trecând peste etichetă și uzanță, face plimbarea cu Katia, prelungind escapada până târziu.

Fetița, îndrăgostită de țar — care era un bărbat chipeș și voinic — îi taie cu foarfeca o bucată din blana mantalei, drept amintire.

Dar faptul se află la școală. Rumoare și scandal. Directoarea scrie Țarului, însă acesta autoriză pe Katia să păstreze fetișul, trimițându-i pe deasupra și portretul său

Ceeace urmează pare de necrezut. Țarul continuă să se intereseze de protejata lui. Intinde binefacerile sale asupra familiei Dolgorukii, acum ruinată, și insistă ca, un an mai devreme, să iasă Katia din pension, spre a fi prezentată la Curte. Spre a înțelege cititorul ce stranie e această poveste, să-și reamintească faptul că autocratul Rusiei era un fel de Zeu în epoca aceea. Ei, bine, acest autocrat, această divinitate, după ce, în văzul tuturor și al împărătesei, arată dragostea ce o poartă Katiei, — binevoește a o vizita adeseori chiar în cercul ei familial, în ciuda tuturor cancanurilor.

Eticheta e răsturnată, prudența lăsată la o parte, Țarul e un simplu muritor care în uniformă de soldat se întâlnește cu iubita lui, într'o grădină publică, pe o bancă!

Familia Katiei începe să se agite, Curtea imperială murmură, opinia publică mârîe; dar totul e în zadar: Țarul iubește!

Nici Katia nu e intrigantă de rând. Și ea își simte sufletul încălzit de flacăra acestui dulce sentiment. Tânăra fată călătorește spre a scăpa de gura lumii, dar la Paris, devine amanta împăratului. Dragostea e mai puternică decât mândria, cinstea sau rațiunea.

Reîntoarsă în Rusia, are de luptat împotriva propriei sale familii și a opiniei publice. Țarul e ca un școlar care trage la fit spre a-și putea vedea cât mai des iubita. In culisele politicei, încep să se tragă sfori. Partizanii Impărătesei încearcă să înlăture noua favorită, crezând că ea exercită o influență nefastă asupra Țarului. Dar, rând pe rând, înalții demnitari sunt disgrațiați.

Spre a avea pe favorită lângă el și spre a scăpa de atentatele anarhiștilor care îi cunoșteau itinerarul sentimental, Țarul numește pe Katia în calitate de Damă de Onoare a împărătesei. Această distincțiune i-a fost acordată, în urma unor precedente istorice: Maria Tereza, soția lui **Ludovic al XIV-lea,** cu **D-ra de La Valliere; Maria Leczinka,** soția lui **Ludovic al XV-lea** cu **Ducesa de Châteauroux** ș. a. m. d.

Așa dar Katia devine o metresă oficială și crește în dragostea imperialului ei amant, dăruindu-i un fiu și apoi o fiică.

Ca un burghez oarecare, reîntors de la slujbă, Țarul vine seara la Katia plin de veselie și se joacă cu copiii săi. De altminteri „demonul albastru" e geniul tutelar al Impăratului; căci, din pricina caracterului [illegible] vesel și fanteziilor sale îl apără pe Alexandru II împotriva atentatelor. Intr'o zi, grație faptului că schimbă itinerariul mergând la Tsarskoie-Selo în loc de Peterhof, o mașină infernală explodează fără să facă rău nimănuia; iar, altădată, schimbând vagonul în care călătorea, o bombă își produce efectul mai târziu, atentatorii crezând că Țarul rămâne în acelaș compartiment. Deci Alexandru, superstițios ca toți rușii, capătă din ce în ce mai mult convingerea că prințesa Katia este mascota lui.

Și acum un lucru interesant pentru noi Românii:

(Sub numele de D-na Katia, favorita Țarului a locuit la Ploești în timpul războiului de la 1877. In acest oraș, ea venise cu Țarul la cartierul general al Marelui Duce Niculae).

In 1880, moare Impărăteasa. O lună după aceea, Katia devine Țarină. Deocamdată Țarină morganatică, deoarece doliul nu luase sfârșit.

Dar, vai, ultimul atentat răpește viața Țarului, curmând astfel cel mai frumos roman de dragoste al secolului trecut.

Insă, cel puțin, amantul imperial a avut fericirea ca „demonul albastru" să-i închidă ochii.

Fără decorații, fără uniformă de paradă, fără sceptru, fără glob, fără spadă, robul lui D-zeu, Alexandru, a fost dus la locașu-i de veci, cu mâinile încrucișate pe singurul tezaur ce-i rămăsese: părul lung și castaniu al „demonului albastru", această splendidă podoabă capilară pe care Katia și-o tăiase, pentru ca imperialul amant s'o ducă cu el în lumea umbrelor...

● ● ●

Prin moartea lui Alexandru II, dispar speranțele democraților ruși. El a fost un spirit ponderat și umanitarist care, zice-se, a pornit la înfăptuirea reformelor sale, influențat fiind de lectura **„Povestirilor unui vânător"** — capod'opera lui **Turgheniev.**

Prin ukazul din 16 Februarie 1861 ce desființează sclavia, Alexandru II devine „Țarul liberator". (vezi **„Istoria Rusiei"** de **Brian-Șaninov).**

Care a fost rolul exact și colaborarea Katiei la aceste planuri utopice? Nu se poate ști. Principalul este că ea l-a iubit pe Țar și din această dragoste s'a născut un roman trăit, ai cărui eroi apar cu aureolă de amanți martiri.

● ● ●

Lucille Decaux, într'o carte patetică, ne povestește această dragoste sublimă.

Dar de ce „Demonul albastru"? vor întreba cititorii...

Fiindcă astfel Țarul a alintat'o prima oară când a văzut-o într'o rochie albastră — și a continuat apoi s'o alinte...

CALATORIA LUI MARCO POLO

Plecarea din Constantinopol a celor doi frați

Munții Ararat

Măriți împărați și regi, duci și marchizi, cavaleri și burghezi și voi toți aceia care ați dori să cunoașteți fel de fel de seminții de oameni și curiozitățile diferitelor regiuni ale lumii, luați și citiți această carte ! Vei găsi în ea minunile cel mai mari și curiozitățile cele mai grozave ale Armeniei-Mari, și ale Persiei, și ale artariei, și ale Indiei și ale multor altor ținuturi după cum cartea noastră vi le va istorisi în ordine, deslușit, după chiar povestirea lui Marco Polo. Numele acesta vă este, credem cunoscut, căci Marco Polo fu un înțelept și nobil cetățean al Veneției, care văzu toate acestea cu proprii săi ochi, iar cele pe cari nu le văzu, le auzi din gura oamenilor demni de crezare și de spunerea adevărului.

Și, pentru ca aceasă carte a noastră să fie adevărată sau nemincinoasă, vă vom da ca văzut, ceea ce el a văzut, și ca auzit, ceea ce el a auzit, astfel că toți aceia care vor citi această, povestire, s'o creadă, pentrucă toate acestea sunt lucruri adevărate.

Să mai știți că, din ziua când Dumnezeu, stăpânul nostru, îl făcu cu mânile sale pe Adam, primul nostru strămoș, și până astăzi, nu fu nimeni: nici creștin, nici păgân, nici Tartar, nici Indian, nici nimeni de orice alt neam, care să fi parcurs atâta cale și să fi studiat diferitele părți ale lumii și marile lor minuni, așa cum o făcu Marco-Polo.

De aceea el își zise lui însuși că ar fi o mare nesăbuință, dacă n'ar scrie toate lucrurile grozave și minunate pe care le-a văzut și le-a auzit, pentru ca aceia cari nu pot să le vadă și să le audă, să le afle din această carte. Pentru ca să cunoască acestea într'atât, el rămase mai bine de douăzeci și șase de ani în diverse țări și provincii. Apoi, întorcându-se în țară și fiind băgat, nu mult după aceea, în închisoare la Genua, îl puse pe Rustician de Pisa, care era în închisoare cu el, să scrie toate acestea. Și aceasta în anul 1298 dela moartea lui Isus.

Trebue să se știe că pe când era împărat la Constantinopole Balduin de Flandra, adică pe la 1250, frații Nicolo Polo, tatăl lui Marco de mai târziu, și Matteo Polo, fratele lui Nicolo, se găseau amândoi în cetatea Constantinopolului, unde veniseră din Veneția cu mărfuri. Negreșit că ei erau nobili de viță și, pe lângă aceasta, oameni înțelepți și ageri la minte. Iată că aici se sfătuiră împreună și hotărîră să ia calea Mării Negre pentru a face afaceri mai bănoase și a se alege cu mai mult câștig. Așa dar cumpărară o mulțime de giuvaericale, se urcară pe o corabie și porniră din Constantinopole spre Soldada (Sudak), la extremitatea meridională a Crimeei. Nu rămaseră însă nici aici decât câtva timp și puseră la cale să-și continue drumul mai departe, spre alte ținuturi necunoscute.

Astfel, ei încălecară pe cai, părăsiră Soldada și merseră cale multă, până ajunseră însfârșit la curtea lui Barca-Han. Acesta era nepot al vestitului Gengis-Han și stăpânea o hoardă de Tătari de pe malul stâng al Volgei. Barca-Han salută cu multă voe bună pe cei doi streini Nicolo și Matteo și-i primi cu multe onoruri. Cei doi frați îi dăruiră, de partea lor, toate giuvaericalele ce aduseră cu ei și pe care Barca le primi foarte bucuros. Aceste giuvaericale îl minunară atât de mult pe Barca-Han, încât, la rândul său, el dărui celor doi frați obiecte în valoare de două ori mai mare decât aceea a bijuteriilor pe care el le primise cadou. Și nu numai atât, dar îi trimise să se plimbe prin toate ținuturile sale și pretutindeni ei fură foarte bine primiți.

Situația aceasta n'avea să dureze însă mult timp. Nu se împlinise niciun an de când ei poposiseră pe aceste meleaguri, și iată că izbucni un războiu între Barca-Han și Hulagu-Han, conducătorul unei hoarde tătărești dela sud-est de Marea Caspică. Pe neașteptate, acesta din urmă se repezi asupra lui Barca-Han cu toate forțele sale. Se dădură o mulțime de bătălii și pieriră o mulțime de războinici, și de-o parte și de alta, în cele din urmă, însă, Hulagu-Han, mai priceput și mai puternic, ieși învingător. Acum nu mai era chip pentru cei doi frați să ia calea înapoi spre Constantinopol, cum ar fi voit. Toate ținuturile pe unde veniseră ei, fuseseră invadate de Tătarii lui Hulagu-Han și orice străin ar fi fost prins pe aceste drumuri, n'ar mai fi scăpat teafăr. Deaceea ei își îndreptară ochii tot înainte, avântându-se mai departe în necunoscutul altor ținuturi.

După ce făcură acum un mare ocol, ajunseră un deșert pe care de-abia izbutiră să-l răzbată în vreo douăzeci și șapte de zile. Pe aici ei nu întâlniră nici urmă de sate sau orașe, ci numai din loc în loc, la cine știe ce depărtare, câte un cort răsleț de Tătari. In sfârșit, după ce străbătură cu chiu cu vai acest deșert, ei dădură peste o cetate mare și frumoasă, anume Bucara. Aici era capitala hanatului cu acelaș nume de sub ascultarea lui Barca-Han, unul din descendenții lui Gengis-Han. Din auzite, ei aflară că cetatea aceasta era cea mai mare din toată Persia; și așa și era.

Dar odată sosiți aici, cei doi frați, cari n'ar fi voit să facă decât un scurt popas în această cetate, iată că se văzură sechestrați pe loc. Nu li se mai îngădui nici să se întoarcă și nici să-și continue drumul înainte. Stătură astfel timp de trei ani de zile și ar mai fi stat, desigur, dacă nu le-ar fi venit în ajutor o întâmplare norocoasă. Tocmai atunci avu drum prin cetate Hulagu-Han, de care am pomenit mai înainte. El era în trecere către Marele-Han al tuturor Tătarilor, Cubilai-Han, care își avea reședința într'un oraș îndepărtat din nordul Chinei. Acum Hulagu-Han se ducea să-și reînoiască supunerea față de prea marele său stăpân. Când el îi văzu aici pe acești doi străini Nicolo și Matteo, nu mică îi fu mirarea, căci niciodată până acum nu se zăriseră chipuri de latini (Europeni) pe aceste meleaguri. Deaceea el ținu să le spună că, dacă ei vor să-l creadă, vor avea mult de câștigat și multă onoare din partea sa, în cazul când vor merge împreună cu el. Amândoi frații ascultară bucuroși aceste cuvinte și se declarară gata să-i facă voia, dacă îi puteau fi cu ceva de folos.

— Nici nu mai încape vorbă, le răspunse el atunci. Trebue să știți că Marele-Han n'a văzut niodată cum arată un Latin și ar dori mult așa ceva. Deaceea, dacă voiți să-i faceți pe plac, însoțiți-mă până la curtea sa. El vă va privi cu multă voe bună și vă va încărca cu onoruri și cu bunătăți. O clipă să nu stați la îndoială, căci vă dau toate asigurările mele, dacă vă gândiți la riscul vieții voastre".

Cei doi frați fură pe deplin convinși, astfel că răspunseră lui Hulagu-Han că sunt gata să-l urmeze cu dragă inimă. Porniră, deci, de aici cu toții împreună spre reședința Marelui-Han. Un an întreg călătoriră spre nord și nord-est și de abia își atinseră ținta acestei călători. In drumul lor întâlniră o mulțime de lucruri minunate. Nu este însă locul să vi le istorisim aici, pentrucă Marco Polo, fiul lui Nicolo, va vedea și el toate acestea mai târziu și vi le va povesti cu mai mult farmec, atunci când va veni rândul său. E deajuns să vă spunem acum că cei doi frați: Nicolo și Matteo fură primiți, cum nici nu s'ar fi așteptat, de către Marele-Han. Foarte încântat de sosirea lor, acesta puse să li se facă toate onorurile și dădu chiar și serbări în cinstea lor ca să le facă o cât mai mare bucurie.

Ce nu-i întrebă el despre lucrurile din Europa? Ba despre împărați cum își conduc ei împărățiile, cum împarte dreptatea pe pământurile lor, cum poartă războae și atâtea alte lucruri de-ale acestora, ba despre regi, prinți și alți seniori; ba, însfârșit, despre Papa, despre biserica romană și

Cavaler al ordinului templierilor

despre toate obiceiurile Latinilor. Fiecare la rândul său, Nicolo și Matteo îi spuseră adevărul din fir în păr, deslușit și cu chibzuință, ca niște oameni ageri la minte ce erau. Acum ei vorbeau foarte bine limba tătărească, așa că, vă închipuiți, le-a fost ușor să povestească Marelui-Han toate acestea.

Când prea marele Cubilai-Han auzi atâtea lucruri despre Latini, rămase peste măsură de încântat. Ceea ce îl impresionă însă în cel mai înalt grad fură noutățile pe cari le află despre biserica creștină. Ca un miracol, din această clipă în sufletul lui începu să mijească un sentiment a cărui frumusețe n'a bănuise până acum : soarele creștinismului își prelinse o rază în întunericul acestui mare păgân asiatic. Influența se văzu numaidecât, căci Cubilai-Han își luă hotărîrea să-și trimită mesageri la Papa. El, care era stăpânitorul tuturor Tătarilor din lume și al tuturor ținuturilor și regatelor țărilor din această nemărginită parte a pământului, el a-tot-puternicul, în a cărui nesfârșită împărăție se spune că nici câinii nu mai lătrau fără voia sa, era gata să facă acum față de Papă un gest pe care nu l-ar fi făcut față de nimeni altcineva de pe pământ. Ce vreți un alt triumf mai minunat al creștinismului!

Așa dar Cubilai-Han voi să devină prietenul Papei. Pe cine să însărcineze însă cu această misiune ca să fie mai sigur de reușită! Puteau fi alți mesageri mai potriviți decât cei doi frați cari îi erau acum oaspeți? Astfel că îi rugă pe ei să primească, împreună cu unul dntre hanii săi supuși. Nici nu mai încape îndoială că aceștia primiră bucuroși misiunea ce li se dădea și promiseră Marelui-Han că o vor duce la îndeplinire ca și pe aceea a unui adevărat stăpân al lor. Acesta chemă atunci la el pe unul dintre căpeteniile sale anume Cogatal și-l înștiință că el va fi al treilea care va face parte din această misiune.

„Stăpâne, sunt supusul tău și mă declar gata să execut, după puterile mele, porunca pe care mi-o dai", răspunse acesta.

Fură întocmite numaidecât mesajele către Papă și încredințate celor doi frați și însoțitorului lor. Marelui-Han i se păru însă că aceste mesaje nu spuneau tot ceea ce ar fi dorit el să afle Papa din partea sa. Deaceea îi încuviință pe aceștia să adaoge dela ei tot ceea ce ar fi găsit de cuviință, ca din parte-i. Dar ce conțineau aceste mesaje și ce instrucțiuni dădu Marele-Han celor trei mesageri ai săi? El făcea apel la Papa să se 'ndure să-i trimită o sută de creștini, cari să fie bărbați înțelepți și să cunoască bine cele *șapte arte* (taine). Aceștia, zicea el, trebuiau să fie în stare să discute și să demonstreze limpede idolatrilor și tuturor sectelor de sub stăpânirea sa și că toți idolii pe cari ei îi aveau prin case și-i adorau, erau născociri de-ale diavolului, adică, cu alte cuvinte, că credința creștină era mai presus decât a lor.

Totodată, Marele-Han nu uită să-i mai însărcineze pe cei doi frați să-i aducă untdelemn din candela care arde la Sfântul Mormânt la Ierusalim. Acest undelemn avea darul de a tămădui ca prin minune toate boalele trupului, ca și pe acelea ale sufletului, după cum auzise el. Deci aceasta fu marea misiune pe care Marele-Han o încredință mesagerilor pe cari el îi trimitea la Papa.

Odată toate instrucțiunile date, Cubilai-Han înmână mesagerilor o tăbliță scrisă cu litere de aur, care era un fel de pașaport. Prin aceasta el dădea poruncă supușilor săi ca prin toate locurile pe unde vor trece cei trei mesageri, să li se pună la dispoziție orice le-ar trebui și mai ales cai de schimb și oameni pentru a-i escorta dela un ținut la altul. Iar când Nicolo și Matteo și celălalt mesager fură gata de plecare, își luară rămas bun de la prea marele lor stăpân, încălecară pe cai și porniră la drum. Nu merseră însă decât câtva timp și iată că hanul tătar care îi însoțea căzu atât de greu bolnav, încât nu mai putu merge mai departe. Fură nevoți deci să se oprească cu toții pe loc, în cetatea unde ajunseseră.

Bolnavul nu dădea însă niciun semn de vindecare. Ce să facă acum Nicolo și Matteo? A-l fi așteptat pe acesta până s'ar fi făcut bine—și cine știe, dacă s'ar fi făcut!—ar fi însemnat să piardă cine știe cât din timpul lor prețios. Deaceea crezură mai potrivit să-l lase pe bolnav aici, iar ei să-și continue drumul amândoi, ceea ce și făcură. Trebue să știți că pretutindeni pe unde au trecut, n'au fost onoruri mai mari cu cari să nu fi fost primiți în tot locul. Drumul lor decurse astfel până ajunseră la un port anume Laias din colțul de nord-est al Mării Mediterane. Să nu credeți însă că le-a fost ușor să ajungă aici, cu toate înlesnirile ce au avut. Aflați că trecuseră nu mai puțin de trei ani până să se vadă însfârșit în acest loc mult dorit. In câte rânduri n'au fost siliți să stea pe loc din cauza timpului grozav de urît, a zăpezilor și a râurilor revărsate și ieșite din albiile lor!

Iată-i, așa dar, ajunși cu chiu cu vai la Laias. De aici și până la cetatea Acra, unde era Papa, nu mai aveau cine știe ce distanță. Astfel că, depe acum se puteau mângâia că-și atinseseră prima țintă a călătoriei. Plecară deci din Laias și prin luna Aprilie a anului 1269 dela întruparea lui Cristos sosiră la Acra. Cu câtă râvnă întinseseră ei la drum până aici și ce mare dezamăgire îi aștepta însă! Toată strădania le fusese zadarnică, căci, nici nu sosiseră bine la Acra, și aflară că Papa Clement al IV-lea murise încă din Noembrie trecut, iar noul Papă încă nu fusese ales până acum. Cui să adreseze ei în acest caz mesagiile Marelui-Han, căci ori cum, dar țineau să execute marea misiune pe care acesta le-o încredințase. Singura soluție pe care o găsiră după multă chibzuință, fu ca să se adreseze celei mai înțelepte fețe bisericești din partea locului. Iși opriră astfel ochii asupra lui Teobald de Plezanța. Acesta era legat, adică reprezentant al Bisericii Romei în întreg regatul Siriei și se bucura de o mare autoritate printre conducătorii acestei biserici. I se prezentară, deci, acestui înalt prelat și-l puseră în cunoștință cu misiunea pe care ei o aveau pentru Papa din partea prea marelui stăpânitor al Tartariei. După cum era și de așteptat, când acesta auzi povestirea celor doi frați, rămase foarte uimit și, se înțelege, văzu în această misiune un mare bine și o mare onoare pentru creștinătate.

— „După cum vedeți, le zise el celor doi frați, Papa a murit. Eu nu sunt în măsură să primesc mesagiile Marelui-Han, dar cred că ar fi foarte bine să așteptați până va fi numit noul Papă și atunci vă veți putea îndeplini misiunea".

Sfatul acesta li se păru foarte înțelept, astfel că Nicolo și Matteo răspunseră că sunt gata să-l urmeze. Această așteptare, nici n'ați bănuit, dar le era foarte bine venită și pentru altceva. Nu uitați că aveau și ei o familie în Veneția pe care o părăsiseră de atâția ani de zile și pe care, după atâta timp, ardeau de dorința de a o revedea. Ei se gândiră, deci, ca în acest timp să profite și să meargă la Veneția să-și potolească această dorință. Plecară, așa dar, din Acra și, după ce făcură un scurt popas la Negroponte, se îmbarcară pe o corabie, îndreptându-se spre mult dorita lor destinație.

Dar, pe cât de mare le era nerăbdarea cu care așteptau să ajungă acasă pe atât de amară le fu prima veste pe care o aflară la sosire: soția lui Nicolo nu mai era de mult pe lume. Acestuia îi mai rămăsese totuși o mângâiere: fiul său Marco, care crescuse băiat mare, căci avea acum vreo cincisprezece ani. Viața rezervă uneori omului câte un balsam în nenorocire. Așa era și Marco pentru nenorocirea care-l păscuse pe tatăl său. Nu va trece prea mult și veți vedea câtă mândrie va constitui el pentru bătrânul Nicolo. Citiți isprăvile tânărului Marco pe cari le va povesti cartea noastră și cu siguranță că ne veți da dreptate. (Urmează)

Cronici

1. Brâncovenii

Brâncoveanu Constantin
Boer vechi și Domn creștin...

...Și când au fost să-l surpe pe Vodă Brâncovanul
Și neamul și avutul i s'au fost răvășit,
S'au împlinit cuvântul ce spune lămurit
Că nu știi ceți gătește minuta, ziua, anul...

Cel ce cârmise anii cu sabia și banul
In munci și lanțuri grele prea mult s'au umilit;
Coconii lui, frumoșii, rea moarte-au pătimit
Și de aceasta foarte s'au veselit sultanul.

Marea era adâncă, albastră și departe
Când a căzut în țărnă și capul tatălui
Și trupul, chinuitul ,l-au odihnit cu moarte.

...Ei au sfârșit în dreapta credință-a Domnului
Dar și azi se mai spune în cântec și la carte
De Brâncovan bătrânul și de coconii lui.

2. Doamna Țării

In noapte, lângă focul ce pâlpâe'n cămară,
Stă 'ngândurată Doamna băsmuind coconului
De-un ciobănaș cuminte ucis în munți silhui
Că n'a voit s'asculte de gureșa mioară.

Apoi îi spune mama de-un băețel zbilgui
Și-și piaptănă mâhnită păr blond până'la călcâie
Cum Dumnezeu pe pruncul nu l-au lăsat să piară
Și fiarele pădurii au pus la dreapta lui.

Acum coconul doarme frumos și desmierdat,
Iar mama stă uitată cu gând înlăcrămat
Și-o Doamnă Genovevă ce-a îndurat acasă

Că-i vremea, vezi, când Domnul, sătul de divănit
La bun culcuș se află și fără păs mângâie
Femeie cu ochi negri și trupul înmierit.

EMIL BAICOIANU

Sărmanul Klopștok: Meduza

Roman. Editura Națională „Ciornei"

Autorul „Insemnărilor Feciorului Nenea Tache Vameșul" a scris un roman „Meduza", romanul femeei fatale, decăzută, venală, păstrând însă în sufletul său o scântee de nebănuită curățire sufletească. Eroina este o prostituată de categorie destul de inferioară, Kozarina, ale cărei tribulații între amantul de inimă Pascal și gelozia unui naiv, care-și strică viața și cariera de magistrat pentru ea și pe care ea vrea să-l ia de bărbat, formează urzeala romanului. Astfel Kozarina minte pe pretinsul ei viitor soț că așteaptă un copil, dar că acesta nu ar fi al lui ci al lui Pascal. In desperare, acesta își vinde averea și se călugărește.

Kozarina pleacă cu Pascal la Menton. Copilul ei, Cassian, e de fapt copilul magistratului. Copilul nu poate afla precis până la urmă cine e tatăl lui și, exasperat după moartea mamei sale, ucide într'un moment de violență pe tatăl său vitreg.

Iși face pedeapsa, fiind grațiat înainte de termenul de 12 ani, vine în țară, după ce a găsit, de pe urma mamei sale, un fel de testament în care ea afirmă că tatăl său este magistratul. Regăsește pe tatăl său, dar acesta — nevoind să pună temeiu pe testamentul Kozarinei și să-l creadă — este și el omorît de Cassian.

In partea a doua a romanului apare o altă „meduză", Jeanine. Aceasta — amagită de un fel de escroc și dusă la Paris, — se revoltă împotriva tipului, care o speculează, căci devenise patron de bodegă, și îl omoară. Mai fericită decât Cassian, scapă cercetărilor poliției și revine în țară sub alt nume. Acolo ajunge amanta unui regisor celebru, care o adoră și o ia de soție. Dar Cassian între timp, ispășindu-și al doilea omor, devine valetul soțului Jeaninei și, cunoscând adulterul ei cu actorul Rudi, pentru care vrea să-și abandoneze soțul, o ține sub teroarea destăinurii dacă nu-i cedează.

Soțul ei, retras la țară, primește până în cele din urmă o telegramă că Jeanine s'a sinucis. Află din jurnalul ei intim cauza sinuciderii și pedepsește pe infamul Cassian, ucigându-l.

Sărmanul Klopstock, cronicarul de altă dată al mahalalei, cu oarecare îndemânare în relatarea vieții meschine și vulgare din acel mediu și redarea pitorescului ei, a făcut greșeala de a întreprinde o operă peste marginile puterilor sale, de cronicar.

Notele unui umil medic de provincie

A fi căsătorit înseamnă să duci o contabilitate în partidă dublă.

Căsătoria care ar trebui să fie 100% iubire nu este decât 75% interes și 25% dorință și se transformă apoi în 50% indiferență și 50% ură.

In regulă generală, mama plânge la nunta copiilor ei; fata e veselă, băiatul trist. Ei vor plânge mai târziu

CEI ȘAPTE ANI DE-ACASA

Politeța înainte și după războiu

Trăim în secolul vitezii. Totul, începând dela gemenele Dionne și până la recordurile disputate în domeniul sporturilor de tot felul — terestre, marine sau aeriene — totul se naște, trăește și progresează sub semnul acestei zeițe moderne, pe care cei vechi n'o cunoșteau sau o dispreţuiau, neînțelegându-i nici farmecul, nici utilitatea.....

Pe vremea aceea, ideile se elaborau lent, creșteau fără grabă, sub privegherea minților luminate ale veacului. Se coceau liniștit, la căldura inimilor mari. Apoi, prezentate frumos pe tavă, sub clopot de sticlă, apăreau ochilor uimiți ai vulgului, ca niște daruri ale lui Dumnezeu, cărora se cuvine închinare și supunere.... Ideile mari erau produsul rar, cultivat cu grijă, al unei elite intelectuale sau morale, la al cărei nivel se ajungea greu, după ani și ani de disciplină și de muncă... Deaceea rodul lor era bogat și plin de nădejdi — dar chinuit și însângerat de pietrele ascuțite ale drumului, sau de cununa de spini a martiriului...

Astăzi, ideile țâșnesc de pretutindeni; mari și mici, bune și rele, înțelepte și nebune. Se înaltă, încrucișându-se, amestecându-se, într'un joc fantastic și ametitor în care nu mai poți deosebi frumosul de urât, nici binele de rău. E un vârtej haotic, al tuturor posibilităților deslănțuite, un amestec bizar, și amuzant în acelaș timp, pentru spectatorul care, așezat cuminte pe țărm, se mulțumește să contemple frământarea valurilor. Prea bătrân și prea greoiu, ca să se mai lase furat de vâltoare — căci spectatorul" e prin definiție „bătrân", acțiunea pe scena lumii fiind, astăzi mai mult ca oricând, privilegiul tineretului — el poate regreta, că propria lui tinerețe uitată n'a cunoscut acest clocot fecund al gândirii creatoare, această goană sălbatecă după o fericire iluzorie și stearpă, dar fermecătoare ca un idol aurit al vieții...

In adevăr, toate se fac astăzi *la viteză* — „gen sport": dragostea, copiii, cariera, averile și falimentele... Ascensiunea spre culmile vieții devine, grație multiplelor aripi moderne, tot mai scurtă și mai lesne de făcut. Poate pentrucă, la rândul lor, aceste culmi, altădată inaccesibile celor mulți, au scăzut, apropiindu-se de nivelul mai lesne de atins, al aspirațiilor lumii actuale?.. In acelaș timp, tot mai vertiginoase apar căderile, în ochii celor nedeprinși cu ele... Parașuta norocului se deschide rar, pentru cei cari coboară — dar obișnuința transformă și căderea într'un sport, și desnădejdea învinsului e repede îndulcită de perspectiva apropiatei reînălțări... Astfel, o viață antebelică, deși părea mai lungă celor ce-o trăiau, gustându-i pe îndelete fiecare clipă — nu cuprindea totuși atâtea întâmplări, nici nu trecea prin atât de variate altitudini, ca viețile moderne, cari, îndrăgostite de neprevăzut, urcă și coboară fără odihnă și fără saț, reușind astfel să parcurgă, pe aceeaș distanță, un drum de zece ori mai lung. In ritmul lent al vieților de altădată, pantele, mai dulci decât astăzi, erau urcate lin, o jumătate de viață; apoi urma, tot atât de lină coborârea, altă jumătate — și ciclul se încheie sub semnul datoriei împlinite, pentru a face loc celor ce veneau din urmă...

Așa se petreceau lucrurile în marea majoritate a lumii „vechi", în clasa burghezilor și chiar a boerilor, cuminți și cu „scaun la cap". Desigur, erau și excepții. Dar fiul risipitor. „aventurierul", sfârșea mai întotdeauna prin a se reîntoarce la matcă. Intra la rândul lui în făgașul vieții obștești și numai rar, la un pahar de vin vechiu, amintirile tinereții furtunoase îi aduceau în ochi o lucire mai caldă și'n suflet o umbră de regret.

...„După câte n'au fost, dar puteau să fie,

„După cele duse pentru totdeauna"...

Infierată și hulită, excepția „Aventurierului", ca orice excepție, a trebuit totuși la rândul ei, să devie regulă. Și astăzi, viața nu e decât rezultatul uluitoarei biruinți a fiului risipitor; revanșa Aventurii, care s'a întors triumfătoare, să ia în stăpânire imperiul lumii, smuls din mâinile slăbite ale stăpânilor de odinioară...

Dar, lăsând laoparte orice apreciere personală asupra diferitelor moduri de viață, ca și asupra metodelor de cucerire — dealungul veacurilor — a ceeace omenirea a convenit să numească „fericire" — nu ne vom opri acum, decât la unul din rezultatele trăirii grăbite a generațiilor de după războiu; în aparență cel mai neînsemnat, efect și cauză totuși, a unei *involuții* psihice și morale, cu neputință de ignorat.

Vreau să vorbesc anume, despre „educație".

Nu înțeleg prin acest cuvânt nici educația morală, nici cea fizică, nici educația civică sau intelectuală. Ci pur și simplu „educația", care altădată se numea „bună creștere", și care e mai curând o educație sufletească, expresia ei tinzând înainte de toate la a face plăcere și a fi agreabil tuturor... Acea educație, pe care generațiile noi — crescute în cultul trăirii directe, precise, autentice — n'o mai cunosc, s'au o disprețuesc, lepădând-o — când o au — ca pe o povară inutilă și anacronică, incompatibilă cu mentalitatea omului modern. Politețea, buna creștere, sunt astăzi tot atât de perimate și chiar puțin ridicole, ca și hainele complicate, cu umbreluță și ghete înalte ale bunicelor, pe plajele de altădată.

— „Cei șapte ani de-acasă"...

A rămas o vorbă fără conținut, un dicton lipsit de sens, această această evocare, Odinioară, ea reprezenta o metodă consacrată, un sistem solid și necesar al educației primare a copilului. Considerat ca o „piatră brută", care trebuia lustruită și modelată din primii ani, înainte ca asperitățile să se fixeze, devenind de neînlăturat, definitive, — copilul era supus unor reguli de conduită, bazate pe un sistem de morală estetică — deci inconștient altruistă — a cărei expresie negativă, prohibitorie, era condensată în simpla și lapidara formulă:

„Nu-i frumos!"

Crescut sub semnul acestui imperativ categoric al „Frumosului", personalitatea viitoare a micului

ștrengar se contura în limitele impuse de neîndurătoarea Zeiță a politeții, care-l chinuia uneori, silindu-l să mănânce frumos, să vorbească și să se poarte frumos — dar care-l îndruma pe nesimțite spre altruismul desinteresat al amabilității și al tactului discret, al modestiei și serviabilității. Copilul învăța în primii ani cele mai elementare reguli de bună cuviință, așa cum mai târziu, în școală, avea să învețe regulile gramaticii și ale aritmeticii. Impregnat de atmosfera primilor săi șapte ani, el intra astfel în viață cu educația făcută. Nu mai rămânea decât să fie completată, printr'o supraveghere lesne de exercitat, întrucât disciplina tineretului din acele vremi nu era o vorbă deșartă...

Atitudinea copilului „bine crescut" se deosebea profund, isbitor, de a celorlalți. Oricare ar fi fost ambianța în care avea să trăiască mai târziu — școala, armata, societatea — cele dintâi directive, imprimate adânc în amintirea și'n felul său de-a fi, devenite instinctive — deci indestructibile — îl deosebeau fundamental de comunul oamenilor, impunându-le un respect involuntar și o spontană simpatie. Buna creștere era scrisoarea de recomandație cu care se putea pătrunde oriunde, fiind dovada cea mai sigură, a unei nobile origini.

In ceeace privește fetele, educația lor era și mai severă, și mai minuțioasă, unei femei cerându-i-se cea mai ireproșabilă conduită, cea mai perfectă amabilitate și cunoaștere a regulilor de „savoir-vivre". Destinate să domnească „în saloane și'n inimi", fetele erau cizelate cu o artă, care uneori cădea în exagerare, producând ființe oarecum artificiale, niște păpuși fără personalitate și fără inițiativă, dar perfecte „femei de lume", în sensul salonard al cuvântului.

Din aceste inevitabile exagerări, unite cu noua mentalitate a libertății depline, sufletești și fizice — dând posibilitatea unei mai sincere exprimări a eului, oricât de brutală și de tumultuoasă ar fi această exprimare — s'a născut excesul în sens contrar de astăzi, care, ca orice exces, nu e decât o reacțiune; fatală și necesară, însă desigur trecătoare.

Totuși cauzele disparitiei treptate a politeței din raporturile familiare și sociale de astăzi, sunt multe. Ele au decurs unele din altele, fiecare efect devenind cauză la rândul său, până la rezultatul ultim, și anume schimbarea radicală a stilului de viață, de gândire și de creație, răsturnarea totală a valorilor fundamentale și crearea unei noui concepții de manifestare, în toate ramurile cugetării și activității umane.

Această *revoluție*, realizată pe alt plan în fiecare țară și'n fiecare gen de manifestare aparte, are totuși aceleași cauze și aceleași efecte pretutindeni, fie pe planul social, fizic sau psihic, fie în domeniul artei sau al literaturii. Și la rândul ei, printr'un sincronism firesc și necesar, educația a fost înrâurită de aceleași cauze și modificarea ei a avut aceleași rezultate, în relațiile dintre indivizi și dintre diferitele clase sociale. Și poate n'am exagera, adăogând, că aceleași cauze — păstrând proporțiile — se găsesc și la origina celor mai multe dintre fluctuațiile relațiilor internaționale, datorite în mare parte, precum se știe, nu atât aspirațiilor și dorințelor popoarelor, cât ambițiilor și susceptibilităților celor însărcinați să le conducă.

Dacă analizăm puțin cauzele acestei profunde modificări a tuturor concepțiilor de viață de altădată, ajungem, bine-înțeles, la marele vinovat, războiul mondial care, prin desaxarea vieții morale și sociale a indivizilor și a popoarelor, a creat noi concepții de viață, noi tendințe și obiceiuri, dar mai ales o nouă credință, o nouă mentalitate, aceea a dreptului la viață și la bucuriile ei, pe orice cale și cu orice preț, a individului, oricare ar fi el. De fapt, originile acestei mentalități sunt mult mai vechi și războiul n'a făcut decât să dea o nouă forță de expansiune, de o nebănuită amploare, principiilor stabilite de Revoluția franceză.

Prin înmulțirea pretendenților lupta devenind mai grea, mijloacele de atac și de apărare au trebuit în mod fatal să devie mai dure, mai aspre, mai fără cruțare. Obrazul s'a îngroșat. pentru a rezista loviturilor. Limbajul s'a înăsprit, pentru a impune celor ce nu mai înțelegeau de vorbă bună. Coborârea în arenă a impus celor ce țineau cu orice preț să învingă o înarmare adequată luptei cu fiarele. Bunele maniere nu-și mai aveau locul aici, dimpotrivă ele nu puteau fi decât o piedecă, o întârziere, o slăbiciune. Sfâșiată în luptă, politeța a fost aruncată ca o sdreanță inutită, care împiedecă libertatea mișcărilor. Și în curând luptătorii, dându-și seama că e mai bine și mai comod fără dânsa, au refuzat s'o mai îmbrace. Incă un triumf al „nudismului" — la figurat, ca și la propriu!...

Căci, după cum nevoia creiază organul, alte nevoi îl atrofiază. Delicateța s'a atrofiat și a dispărut, când n'a mai fost nevoe de dânsa. Alte facultăți, alte simțuri i-au luat locul; acele necesare forței brute hotărîte să învingă, acele inerente primitivului, care a luat locul decadentului rafinat și gingaș, fiu al unei aristocrații defuncte.

Altă cauză a lepădării de această haină devenită inutilă, a fost desigur dorul și nevoia de *libertate*, a generațiilor de după războiu. Politeța e, în primul rând, o auto-disciplină, o constrângere, o *refulare*. Or, lozinca vremurilor noi este tocmai scăparea din lanțurile oricărei discipline impuse din afară, eliberarea de orice constrângere, ura față de orice refulare. Este *evadarea*, în cel mai larg înțeles al cuvântului. Omul de azi vrea să fie liber, în bine ca și în rău, el ține să-și trăiască viața conform propriei sale firi înăscute — și desvoltate la voia întâmplării — după bunul său plac, iar nu după legi făcute de alții. Este cultul libertății și al personalității „telle quelle", degajate de orice obligație impusă, care i-ar putea falsifica autenticitatea și stânjeni liberul arbitru.

Alt cult practicat de tinerele generații și care, ca și acela al vitezei, e în strânsă legătură cu sportul — este acela al *faptului* precis, direct, brutal chiar — cultul *liniei drepte,* în artă, în literatură, în relațiile sociale. Tineretul de azi este antiliric. Contemplarea îi repugnă, întârzierea îl scoate din sărite. Or, politețea veche era prin excelență *arta liniei curbe*, a întortocherii, a înfloriturilor. Buna cuviință cerea o mlădiere specială a cuvântului, a gestului, a atitudinii, mlădiere profund antisportivă, deci fatal supusă ostracizării, într'o epocă în care stilul *cubist* se aplică fără deosebire, tuturor manifestărilor vieții.

Poate că și această predilecție pentru linia dreaptă este, indirect, tot un efect al cultului vitezei, de care vorbeam la început. Graba este dușmana contemplării și nerăbdarea lirismului. Ajungerea la țel cu orice preț și cât mai repede, implică sacrificiul bucuriilor drumului, după cum zece vieți trăite în una singură, cer o simplificare a detaliilor, care nu se împacă în niciun caz cu trăirea *în adâncime*, îngăduită numai celor cari știu și pot să întârzie, în preajma isvoarelor eterne...

Insfârșit, năvala vulgului în viața publică și democratizarea crescândă a societății de după războiu, a influențat profund atmosfera acesteia, creind o ambianță nouă, lipsită de cei „șapte ani de-acasă", și care a modificat pe nesimțite — prin necesitatea luptei de care vorbeam mai sus — și pe cei cari mai păstrau, încă, amintirea acelor binecuvântați „șapte ani"... „Vulgaritatea e molipsitoare — se ia ca o boală de piele", a spus, mi se pare, André Gide. Nimic mai adevărat, din nefericire.

Și apoi, cine știe? Experiența a dovedit că există, în omul cel mai civilizat, o anumită înclinare către vulgaritate. Este acel teribil „besoin de s'encanailler", resimțit de femeia sau bărbatul prea fin, prea bine-crescut și care, tocmai din cauza aceasta, râvnește spre extremitatea cealaltă, ca spre o variație cu atât mai dorită, cu cât e mai nepermisă, Contese îndrăgostite de lachei, Goethe însurat cu propria-i servitoare, sunt exemple destul de cunoscute ale acestei atracții, pe care o exercită vulgul, asupra firilor celor mai alese, superioare prin cultură și inteligență. Este poate legea eternă a echilibrului, care se cere satisfăcut... Inversând un vers celebru, am putea aplica acestor cazuri teoria, formulată poetic:

„O stea, îndrăgostită de-un vierme pământesc"...

In orice caz, oricari ar fi cauzele cari au determinat, în ultimii douăzeci de ani, această schimbare, pentru cei cari au apucat alte vremi, spectacolul vieții fără frâu de azi, este uluitor. Relațiile dintre indivizi, dintre sexe, dintre clasele sociale, au pierdut orice urmă de respect reciproc, orice jenă, Dacă încă țăranul, căruia propriul lui bun simț înăscut îi ține loc de educație, își scoate luleaua din gură, când te salută, în schimb cunosc boeri, cari-și uită țigara între dinți, când salută o femee — sau bărbați, cari nu observă niciodată, când o femee, vorbind cu ei, stă în picioare, în timp ce dânșii continuă să stea jos, comod — și chiar cu pălăria pe cap, dacă scena se petrece în aer liber, într'un local descoperit... Ei își justifică purtarea printr'un argument, în aparență fără replică, în fond absurd, ca orice sofism:

— „Au vrut să fie egale cu noi, acum să suporte orice! Suntem doar „camarazi"!...

Dar nu înseamnă aceasta să recunoaștem în mod tacit, că scoborîrea femeii în arenă, egalizarea ei cu bărbatul, reprezintă, de fapt, o... *amestecare în tărâțe* — cu inevitabilele și tristele ei consecințe, bine cunoscute??...

Nu mai vorbesc de purtarea tineretului în special, pe stradă, în tramvae și autobuze, în prăvălii — însfârșit, oriunde ar avea prilejul să-și dovedească buna creștere, și nu o face, pentru simplul motiv, că... nu are ce dovedi! Nu e vina lui. Așa a fost crescut de mic, răsfățat sau neglijat, de către părinți cari, la rândul lor, nu puteau să-i dea o educație, pe care ei înșiși n'o aveau — sau, având-o, erau prea ocupați sau prea nerăbdători, pentru a se „înhăma" la această sarcină ingrată și absorbantă, care este creșterea unui copil... Așa a învățat mai târziu, din contactul cu lumea, însușindu-și ideile de „egalitate" rău înțeleasă, de „drept personal" exagerat și de „libertate" abuzivă.

O reacțiune fericită a început în ultimul timp, prin introducerea, în școli, a „orei de educație", în cadrul căreia copiii încep să învețe regulile cele mai elementare ale bunei cuviinți. Este un început făgăduitor de o temeinică îndrumare, dacă i se va da atenția cuvenită și dacă, pe lângă „ora" propriu zisă, se va impune elevilor, atât în școală, cât și în afară, o *purtare frumoasă*. Căci nu e destul să știe cineva să-și sufle nasul, să salute sau să mănânce corect — cum cere d. Al. O. Tedoreanu, în una din spiritualele-i „Cronici gastronomice", prea curând dispărute de pe firmamentul „Adevĕrului Literar". Aceste detalii fac parte dintre lucrurile cari se învață și oricine, „chiar și o maimuță de specie inferioară", și le poate însuși în câteva lecții — iar cei cari au bunăvoință, le pot afla în orice manual de „Savoir-Vivre". Ceea ce e mai greu de căpătat, este distincția, delicateța, tactul și discreția, necesare în toate împrejurările vieții și pe cari, din păcate, numai „cei șapte ani de-acasă", precum și îndelunga frecventare a bunei societăți, le poate da. A acelei restrânse „bune societăți", care a mai păstrat încă tradiția manevrelor frumoase, neconta minate de snobismul „libertății absolute", dar care, tomai din această cauză, nu e accesibilă oricui. Școala ar isbuti, întrucâtva, să înlocuiască acțiunea familiei și a societății, numai printr'o constantă și neîntreruptă grijă și supraveghere, a tineretului încredințat ei. A învăța pe copii să fie politicoși unii cu alții și față de lumea străină, oricare ar fi ea — a-i deprinde să vorbească frumos, evitând strigătele, înurăturile și lipsa complectă de ținută, care dă o atât de proastă idee despre tineret, acelora, pe cari ghinionul lor îi duce într'un local sau pe o stradă, unde vor întîlni acele grupuri gălăgioase și impertinente, atât de bine numite „bande"... A introduce în școli lectura obligatorie a unui manual de „Bune Maniere", întocmit rațional și adaptat cerințelor lumii moderne, și chiar examenul de sfârșit de an la „Educație" — iată mijloacele prin cari s'ar putea ajunge la o *reeducare* a societății, tot atât de necesară, poate, cași reeducarea ei morală, care se pare că a început. Căci buna cuviință dovedește, pe lângă o educație îngrijită, și unele calități sufletești pe cât de rare, pe atât de prețioase, într'o vreme, în care toate facultățile umane sunt cultivate la exces, înăbușind această plantă gingașă — expresia însăși a bunătății și a oricărei superiorități morale. Și n'ar fi nevoe, pentru aceasta, să ne întoarcem la formulele complicate ale politeței orientale, nici să imităm pe Regele Soare, al cărui prim salut, coborând scara palatului, era pentru portarul său. Ca să-ți poți îngădui asemenea gesturi, trebue să fii rege — și nu poate fi oricine, din păcate!... Ar fi deajuns, însă, să încercăm a fi mai puțin brutali și mai puțin egoiști in viața de toate zilele, care — orice s'ar spune — nu cere în fiecare clipă dela noi acea încordare, specifică și necesară luptei pentru traiu! A respecta bătrânețea — tocmai pentrucă te simți mai tare decât ea! A respecta femeia, din acelaș motiv — iar atunci când îți este adversară în arena vieții, cu atât mai mult: pentru curajul cu care luptă să te ajungă și chiar să te întreacă, pe tine ființă superioară și invincibilă!.. Dar, mai înainte de toate, a te respecta pe tine însuți, pentru scânteia de dumnezeire, căreia îi ești adăpost trecător — toate acestea nu implică slăbiciune, ci dimpotrivă, o eleganță sufletească, o conștiință a propriei superiorități care, fără să fii rege, îți poate îngădui luxul de a-ți saluta portarul — admițând că, într'o dimineață, ai avea acest gust!

Și acum, drept încheere, două mici întâmplări, al căror martor ocular am fost — și cari pun în lumină, mai mult decât orice alt argument, deosebirea dintre vechea și noua politețe. Intre mentalitatea generației crescute în cultul celor șapte ani de-acasă, și aceea a tineretului de azi:

Un prieten al meu, având nevoe de o scrisoare de recomandație de la o persoană, a cărei vîrstă și situație socială îi impunea un deosebit respect, îi scrise un bilet, rugându-l să-i acorde o scurtă întrevedere și să-i fixeze ora, la care putea fi primit. Bătrânul îi răspunse, că-l așteaptă a doua zi, la ora 9 dimineața.

A doua zi, cu puțin înainte de ora fixată, amicul meu se pregătea să plece de-acasă, când văzu cu surprindere pe ilustrul personaj intrând pe poartă.

— Tocmai veneam la dvs., îl întâmpină tânărul, mirat.

— Nu-i nimic, am venit eu, răspunse calm celălalt. Ii ascultă cererea, și i-o satisfăcu pe loc. Pe când se ridica să plece, soția amicului meu, profitând de un moment când rămăsesem singuri cu înaltul personaj — pe care de altfel îl cunoșteau mai demult — îl întrebă, cu o legitimă curiozitate:

— De ce v'ați mai deranjat să veniți la noi, d-le X, după ce îl anunțaseți pe soțul meu, că-l așteptați la dvs.?

— Vezi mata, răspunse puțin jenat bătrânul, m'am gândit că, tocmai pentrucă *el* avea nevoe de mine, se cuvenea să viu *eu* la el!"..

A doua întâmplare s'a petrecut acum câtiva ani, la o reuniune intimă, unde fusesem invitat:

In momentul când ne pregăteam de plecare, unul dintre tinerii fii ai gazdei întrebă surâzând, de pe scaun, pe o doamnă prietenă a casei, care-și lua rămas bun:

— „Trebue să ne sculăm în două picioare?

— O, nu, răspunse cu acelaș surâs tânăra femee — poți să rămâi și'n patru!"...

Qued erat demonstrandum.

MYST

Din popor

Despre femei, dragoste, căsătorie

Când te însori, decât să mănânci unt și să te uiți la pământ, mai bine să mănânci sare și să te uiți la soare.

Căsătoria este bucuria inimii și beleaua capului.

Burlacul trăește ca un împărat și moare ca un câine; însuratul trăește ca un câine și moare ca un împărat.

Să-ți iei nevastă frumoasă, ca la masă să te uiți la ea, nu în farfurie.

Căsătoria este un butoi plin de oțet, iar deasupra puțină miere. La început gusti puțină miere și apoi toată viața oțet.

Cine caută nevastă fără cusur, neînsurat rămâne.

Ginerii și nurorii sunt saci fără fund.

Cine are fete multe se închină la orice.

Il aduci în căsătorie cu lăutari și nu știi pe urmă cum să-l scoți din casă.

Insoară când vrei, mărită când poți.

De muerea rea și dracul fuge.

In dragoste, bărbatul se detașează, femeia se atașează. In căsătorie, bărbatul vrea să se detașeze, dar nu poate, e reținut de soție. Iată toată drama căsniciei: încătușat, reținut, controlat, obligat.

Pe o femeie o câștigi prin delicateță și o conseri prin autoritate.

Culese de J. K.

Tristețe de dragoste

Nu are mlădieri de șarpe vorba mea
Ispita șoldurilor albe să ți-o cânt,
Ca să 'mplinesc din versuri glezna !
N'am boare de izvoare în cuvânt.

Mereu zadarnic voi cerca din sânge
Tristețile privirii să le smulg
Și din ninsoarea zorilor a strânge
In vorba mea surâsul — fulg cu fulg

PUSTIU

Edera singurătății a suit
Peste sufletul de tristețe șindrilit,
Pe prispele amintirii poposesc străin
Truda să mă mestece din plin.

Unde-s palmele limpezi și reci
Ca un leac pe privire să mi le treci,
Unde-i brațul chemării să mă ridici?...
Toate-s moarte câte-au rămas aici...

LUCIAN MIRCEA

D A N S U L

Doris Niles și Serge Leslie în unul din dansurile lor

Tito și Alba, două dansatoare din Paris

La origina lumii era Dansul și Dansul era în Marele Ritm prin care toate s'au făcut.".

In aceste câteva cuvinte este cuprinsă o întreagă estetică, o întreagă înțelegere a artei, a artei dansului, îndeosebi, ca prim element de existență. Dansul a stat la origina artei primitivilor — de unde puterea și în acelaș timp slăbiciunea sa.

Dacă ar trebui să precizăm elementele expresiei dansului, trebue să ne întoarcem la această epocă îndepărtată de preartă, care a precedat arta, precum preistoria a precedat istoria. Numai că pentru un istoric de artă studiul său poate să fie mai clar decât pentru un istoric simplu. Acesta din urmă înțelege printr'o epocă preistorică, o epocă pentru care, din lipsă de urme suficiente, nu poate stabili o perspectivă cronologică precisă.

Cu totul altfel se prezintă lucrurile pentru istoricul artei și al preartei. Aici totul depinde de mai mult de natură decât de timp, — prearta a existat în toate epocile și există încă, în așa fel că influența ei se exercită asupra artei actuale rafinată, dar adesea puțin fecundă.

Prearta n'a fost o artă — n'are elementul estetic, elementul expansiunii fizice — ci o bază, un sprijin pentru arta care se năștea. Dacă ar trebui să ne exprimăm prin simboluri împrumutate dela religia Grecilor, am spune că prearta vine dela Dionysos. Ea este un element dionisiac și n'a fost astfel până la epoca sublimă a împăcării celor doi frați dușmani: arzătorul Dionysos și Apollon înțeleptul, lucidul Apollon.

Mitul lui Dionisos, venit din India ne învață să iubim Pământul.

„Fii credincios Pământului".

Mitul acesta este mai vechiu decât al lui Apollon, divinitatea artei. Stăpânul muzelor eterice, dumnezeul artelor este Apollon, dar nu a ajuns să fie decât după împăcarea cu Dionysos — altfel n'ar fi cunoscut niciodată nici pe Melpomena și nici pe Terpsichora.

Elementul dionisiac reprezintă starea terestră pe care artistul își clădește opera și fără care, opera lui ar pieri. Artistul — fie vorba de un artist din Grecia secolului al 5-lea, din timpul renașterii ori de astăzi — trebue, după imaginea vechii Athene, să iubească Pământul și să crească în viață puterea lui creatoare, din care va face un fenomen estetic. Totodată plecat dela îndemnurile lui Dionysos, artistul trebue să năzuiască spre Apollon.

Dar tinzând către Apollon, niciodată nu trebue să uite pe Dionysos. Va trebui să se închine Pământului în momentele sale de inspirație delirantă. „Imbrățișează Pământul, iubește-l întotdeauna, fără preget, pătimaș" a spus Dostoievsky în „Frații Karamazov", prin gura lui Zossima.

Cu toate că cineva s'ar putea înălța spre sfere sublime, pe culmi unde toate culorile se contopesc într'o lumină orbitoare, acesta n'ar fi un artist. Albul este simbolul religiei. Epoca romantică în elanul ei către culmile abstracției, a văzut în dansatoare o ființă aeriană, o fantomă supra-pământească și astfel a îmbrăcat-o totdeauna în alb.

O artă care nu are decât elanul către înălțimi, ajungând până la abstracție, nedispunând de imagini încetează să fie o artă adevărată. Cu alte cuvinte, cerul și pământul sunt cele două limanuri de vrajă ale artei dansului, dar niciunul dintre ele nu pot aparține în întregime acestei arte.

Numai contopirea sublimă dintre spiritul lui Apollon și al lui Dionysos poate duce la artă adevărată, vie, unind imaginele terestre cu elanul ceresc.

Serge Lifar

Teatrele de vară

TEATRUL „MĂSCĂRICI": LULU POPESCU

Alexandre von Swaine

Arta chinezească în locuința modernă

Gustul estetic al contimporanilor noștri nu-i chiar așa de absolut și uniform cum vor unii să ne facă să credem. Deasemenea, cele mai serioase creații artistice și architecturale, acele pure construcții zise raționale, dacă s'au bucurat de un succes justificat și incontestabil, când erau pe punctul de a modifica cu totul aspectele artei decorative n'au țintit să înlăture din locuințe obiectele unei alte estetici. Din contra. Această simplicitate voită a decorației moderne, gustul ei pentru liniile severe și pentru marele suprafețe goale, i-au permis să se împace cu stiluri de artă diferite.

Atâtea experiențe au dovedit că arta veche și arta modernă puteau să convietuiască și să creeze în interioare o atmosferă intimă, personală și elegantă. Dar, în acest amestec de stiluri, nici o operă n'a putut mai bine să contribue la un acord decorativ decât acele magnifice creații ale Extremului-Orient. Explicația stă în aceia că arta asiatică, desăvârșit rafinată în technică și formă, are darul de cele mai multe ori să se acomodeze simplicității. Adesea, cei mai mari ceramiști chinezi au influențat arta decorativă europeană. Dela debuturile renașterii artei focului în Occident, în a doua jumătate a secolului al 19-lea, olăria chineză a furnizat o serie de modele de care s'a ținut seamă în noile creații europene.

Nu trebue deci să fim mirați de locul mare pe care-l ocupă arta Extremului Orient în locuința modernă. Cele mai fine porțelanuri ca și vasele de lut, statuele lui Budha, ale căror atitudini statice și simplificări plastice corespund preocupărilor sculpturale și architecturale moderne, panourile decorative, minunatele paravane, rămân, prin stilizările, culorile și materia lor, foarte aproape de gustul actual pentru technica rafinată.

Să adăogăm la aceasta, nu numai atracția exotismului, a pitorescului, a culorii locale, dar și impresia de calm și de serenitate care se desprinde din operele de artă chinezească. Artă contemplativă ce nu cunoaște sterilele noastre agitații, bucuriile și suferințele noastre. Ea ne arată pe om aplecat asupra lui însuși, contemplând natura sau meditând asupra destinului lumii. Delicatele ei imagini parcă plutesc în spațiu. Chinezii sunt niște visători înăscuți, care ne fac și pe noi europenii să visăm.

Nu trebue să credem că pasiunea exagerată pentru arta Extremului Orient poate fi un capriciu efemer al vremii noastre. Moda asiatică datează de mult. In secolul al 18-lea arta chineză exercită o influență covârșitoare asupra mobilierului și asupra celorlalte domenii ale artei aplicate. Barocul, care este prin excelență epoca călătoriilor îndepărtate, a misiunilor și a expedițiilor, barocul care se lasă câștigat de curiozitățile estetice de orice fel, a găsit în arta chinezească complectarea și echilibrul său. Barocul a împrumutat din Orient gustul morbid pentru decorul complicat, prodigioasa bogăție a materiei, cultul frumuseții meșteșugului, sensul culorilor rare, curbele îndrăznețe și formele liniștite, care caracterizează propriile sale căutări artistice, propriile sale experiențe.

Arta chinezească este deci asimilată de artiștii decoratori europeni care o adopta, o supun, o modifică după propriile lor tendințe. Este adevărat că acești decoratori nu cunosc decât arta chinezească decadentă, a aceia a dinastiilor Ming și Song. E o artă plină de farmec, dar prețioasă și frivolă. Preferințele noastre merg către arta epocelor clasice și archaice. Operele acestor vremuri au o autentică grandoare.

MALEK ȘI PRINCIPESA SIRINA

Din O mie și una de nopți

Prelucrare de MIHAIL PRICOPIE

unt feciorul unui negustor bogat din orașul Surat. După moartea lui tata, ca ori ce tânăr nesocotit, începui a chefălui încoace și încolo cu tot felul de tineri, și ajunsei repede la fundul tuturor averilor. Odată, erau la masă la mine mai mulți inși, între care și un om străin.

Veni între noi vorba despre călătorii. Unii spuneau că drumurile în largul lumii sunt minunate și pline de'nvățături frumoase, iar alții le blestemau ca pe niște împrejurări pline de primejdii.

Intrai și eu în vorba lor:

— Eu unu dacă aș putea să călătoresc dela o margine a lumiii până la cealaltă fără niciun fel de pericol, atunci aș pleca în călătorie chiar în acest moment!".

Pe toți îi pufni râsul. Numai străinul veni lângă mine, îmi puse mâna pe umăr și mă privi adânc în ochi:

— „Vrei să călătorești fără niciun fel de primejdie? Domnule Malék, fiindcă ai fost drăguț cu mine și m'ai cinstit în casa dumitale, am să vin mâine dimineață la dumneata să te învăț cum se poate călători fără de grijă, vorba zicătoarei: cu fesul pe-o ureche!....

In ziua următoare căutai să rămân singur acasă. Străinul veni într'adevăr.

— „Domnule Malék, — spuse el — am venit ca să-ți fac lucrul acela de care-ți vorbii ieri!... Fă bine și trimite după un tâmplar, și tot odată, cumpără scândură de brad, cât mai uscată cu putință".

Venind lemnarul, străinul îi porunci să facă o ladă lungă de șapte palme, și lată și înaltă de câte cinci. Apoi patru zile în șir, meșteri el singur de făcu multe roți și rotițe cu dinți, lanțuri, manivele și sârme, ce le puse în josul unui căzănel cu care venise de-acasă, iar la urma urmei, în ziua a șaptea, rândui totul în ladă și-și frecă mâinele de bucurie.

— „Domnule Malék, a ieșit un lucrușor cum n'ai mai văzut, și nici nu cred c'ăi mai vedea vr'odată!"

Scoaserăm ciudata mașină în mijlocul câmpului, unde omul intră în ladă. După o clipă numai, spre marea mea uimire, lada se ridică în aer cu ușurința unui fulg dus de vânt, făcu multe rotocoale, apoi se'ntoarse iarăși la locul de unde plecase.

— „Nu-ți spusei eu că vei vedea un lucru minunat?... Cu asta vei putea să călătorești fără frică de primejdie de'nec, ori de tâlhari!... Ți-o dăruiesc dumnetale, domnule Malék".

Ii mulțumii cât mă pricepui mai bine, apoi îi dăruii o pungă plină cu galbeni, iar el mă'nvăță cum să mânuiesc ciudata mașină, făcând numeroase sboruri împreună.

Adusei mașina acasă și o'nchisei binișor într'o magazie. Apoi, de bucurie mă pusei pe un chef până ce terminai și ultimii gologani. Atunci împrumutai câte parale putui de prin oraș, iar în puterea nopței, scosei mașina pe nesimțite și... pe-aici ți-i drumul, Malék!....

Mersei toată noaptea mai iute decât vântul. Spre zori, mă găseam de-asupra unei pustietăți cu munți și râpe groaznice, și cu o desnădăjduitoare lipsă de viață omenească. In ziua următoare când deschisei gemulețul și privii jos, mă văzui de-asupra unor păduri imense. Dincolo de aceste păduri, în mijlocul unei câmpii verzi ca o mare de smarald, sticlea o cetate măreață. Când ajunsei de-asupra ei, de sus mă uitam în oraș ca'ntr'un ciur, iar casele lui păreau a fi doar găurelele ciurului. Oameni, ori alte vietăți, nu se vedeau, dar în schimb urca spre mine un abur cenușiu și un zumzet înăbușit și nelămurit ca de albine într'o prisacă.

Mai la o parte, în mijlocul frumoasei câmpii, se ridica un palat măreț, învelit cu tinichea de aramă care strălucea în razele soarelui ca un al doilea astru. Coborîi mai jos și văzui că pe câmpie, sunt încă oameni la lucru. Atunci ochii o pădurice din apropiere, mă dădui jos în mijlocul ei și-mi ascunsei bine mașina între tufișuri. Apoi ieșii la lumină și mă apropiai de unul dintre muncitori:

— „Cum se cheamă orașul?"

— „Gazna, și este scaunul sultanului Vahaman!"

— „Dar palatul din câmp al cui este?"

— „Și l-a construit sultanul pentru ca să-și ție acolo pe fică-sa, principesa Șirina, despre care, magii și filosofii au spus că va fi împrietenită cu un om de rând, venit din depărtare!... Ca s'o scape de-această urâtă ursită, a făcut palatul de colo, cu șanțuri adânci prin care curg ape repezi, cu ziduri înalte până la cer de nu se'ncumetă să treacă nicio pasăre măiastră pe de-asupra lor, și cu porțile și ușile turnate din oțel gros de China!... Sultanul însuși ține cheile de la poartă, dar are și ostași de pază jur-împrejur. Inăuntru, principesa Șirina viețuește doar cu o bătrână guvernantă și cu trei roabe.

Am mulțumit omului și m'am dus în oraș unde văzui lucruri mai frumoase decât crezusem eu. Către seară, mă'ntorsei în pădurice lângă ladă, mâncai și socoteam să mă culc, fiindcă de trei zile și trei nopți, nu putusem închide nici măcar un ochiu. Imi întinsei un preș și mă lungii în voie, dar... gândurile îmi tulburau odihna.

— „Oare de ce-o fi ținând-o sultanul cu atâta pază? Dacă este soarta ei!... Nimeni nu scapă de scrisa sorței!...".

Imi trăsei cialmaua peste ochi ca să-mi fie mai întuneric, dar... gândurile mă'nțepau ca un roi de muște.

— „Om străin... venit de departe... Dar numai eu pot învinge groaznica pază dimprejurul principesei!... Poate că chiar eu voi fi acela care trebue... să 'mplinească scrisa soartei!...".

Mă zvârcolii cumplit până la miezul nopței, între dorința de a mă duce la palat, și aceia de a rămâne om cuminte în așternutul meu sărac In cele din urmă, mă ridicai brusc, strânsei așternutul și, intrând în lada sburătoare, îmi luai drumul spre palat pe care-l înconjurai de mai multe ori până ce-i cunoscui bine toată seama. Atunci mă lăsai cu lada pe acoperiș, de unde intrai în pod pe cuca palatului, apoi bâjbâind ca un orbeț, scoborîi scara și intrai într'un coridor. Privind prin gurile cheilor, și mergând pisicește, ajunsei, în cele din urmă, în dreptul camerei în care dormea principesa, între douăsprezece lumânări aprinse în sfeșnice de mare preț. Deschisei ușa cu mult meșteșug, de parcă fusesem toată viața mea numai hoț de noapte și intrai înăuntru ca o stihie. Frumusețea fetei mă'ncremeni pentru câteva clipe. Apoi, neștiind ce mai fac, îi apucai una din mâini, iar Șiria se deșteptă și țipă deodată înspăimântător. Bătrâna guvernantă nu era prea departe.

— „Manda! Cum de-a intrat om străin în puterea nopții la mine?... Sau poate chiar tu l-ai adus?"

— „Vai de mine, domniță!... Dar pe unde am putut să-l bag, prin atâta pază?... Cine ești dumneata?.. Necuratul?... Că om nu putea ajunge viu aici!"

In primele clipe mă 'nlemnise groaza. Apoi îmi fulgeră prin minte o ideie:

— „Nu vă chinuiți mintea în zadar să știți cine sunt, și cum am intrat!... Eu sunt proorocul Mohamed și am coborît din raiul lui Alah drept aicea!"

— „Proorocul?..."

— „Da!... Chiar proorocul în carne și oase!... Șiria, mi s'a făcut milă de singurătatea în care te chinuește, tatăl tău aici, și m'am hotărît să te iau de soție!... Pentru că scrisa sorței nu se poate înlătura, și pentru ca să nu cazi victima unui om de rând, am venit să-ți fac o cinste cum nu s'a mai făcut niciodată unei muritoare de pe pământ!"

Femeile se uitară zăpăcite la mine.

— „Da!... Să știți că eu sunt Mohamed!... Altfel cum ași fi putut să pătrund aici?... Ce vreți?... Să fac un gest asupra voastră și să vă fac stane de piatră?"

Și alte multe brașoave mai țâșniră cu repeziciune din gura mea. Ca atare, petrecui o noapte minunată iar în zori îmi luai rămas bun.

— Sfinte prooroace!... Te urci la cer?"

— „Păi... în altă parte parcă pot eu trăi?... Poate ai pe cineva pe-acolo?... Sigur că ai!... N'ar strica să le trimiți o pungă cu galbeni, fiindcă aurul le mai amintește de mărirea lor pământească!"

Cu punga doldora la brâu, îmi luai sborul și mă dusei la pădure, apoi în oraș unde-mi cumpărai straie noui și parfumuri de India. Restul zilei îl petrecui în pădurice, îmbrăcat în straele strălucitoare, parfumându-mă și spilcuindu-mă mereu, pentru ca să fiu mai demn de rolul meu de prooroc îndrăgostit de o drept-credincioasă.

In tăria nopții următoare, mă dusei din nou la Șirina, pe care o găsii așteptându-mă cu nerăbdare.

— „Credeam că ți-ai uitat de mine"...

— „O, nu, domniță!... Dar să vezi că treburile nu-s tocmai limpezi nici acolo în cerul nostru! Până descurci toate daravelurile și le pui la cale, te trec șaptezeci de rânduri de nădușeli!"

— „Mă gândeam azi că proorocul ar trebui să fie un om bătrân!"

— „Așa și sunt! Bătrân, gârbov, fără dinți, fără fir de păr pe cap, cu privirile slabe... Dar ți-ar fi plăcut să ai drept soț un astfel de om?... Sigur că nu!... Deaceia și eu mi-am luat o formă de om tânăr, fercheș și parfumat, cum se cuvine să fie soțul unei principese frumoase!"

Tot astfel trecură și zilele următoare. Șirina se credea că este cu adevărat nevasta proorocului Mohamed.

La o săptămână veni sultanul să-și vadă fata. Șirina începu să tremure înaintea lui.

Sultanul înțelese că s'a petrecut ceva necurat.

— „Șirina, ce este cu tine?... Ce s'a 'ntâmplat?"

— „Nimic..."

— „Nu se poate!... Nu mă minți!... Spune repede: a fost cineva pe-aici?"

— „A venit proorocul în mosaferlâc la noi..."

— „Proorocul?... Dumnezeule!... Care prooroc?... Visezi?"

— „Nu visez, Măria-Ta!... Proorocul Mohamed a venit în mosaferlâc la noi!... L-am văzut și am vorbit cu el, așa cum Te văd și cum vorbesc cu Măria-Ta acuma!..."

— „Ați căpiat?... Mohamed?"

— „Da!... In fie care noapte, se coboară viul prooroc din ceruri și vine de petrece aici până 'n zor!"

— „Spuneți gogomănii?... Nelegiuitelor!!"

Sultanul chemă pe vizir și pe bașcihodar, și împreună cu săbiile scoase, cotrobăiră tot palatul, dar fără niciun rezultat. Atunci trimise poruncă de'nconjurară zidurile pe din afară încă trei rânduri de ostași, și, osebit, mai puse și în grădina dintre ziziduri atâta ostășime, încât n'avea unde arunca un grăunte de meiu.

La urmă sultanul își adună divanul și le povesti cele întâmplate.

— „Ce credeți dumneavoastră, Cinstite Fețe?"

Cel dintâi se ridică vizirul.

— „Măria-Ta!... Mie-mi vine a crede să fi fost proorocul, că numai unul ca el a putut înfrunta strășnicia care apără pe principesă!... Și aș găsi cu cale că Măria-Ta nu trebue să se supere, fiindcă proorocul are voe dela Alah să facă ce vrea cu drept-credincioasele lui roabe!"

Bașcihodarul se ridică furios.

— „Oameni mari și vorbiți prostii!... Profetul, în viață de om fiind pe-acest pământ, și nu a făcut asemenea infamie!... Se poate să facă el aceia ce ne oprește pe noi ca fiind păcat mare?... De ce să-și cate nevastă acuma, după ce au trecut amar de veacuri, de la moartea lui?...

Sultanul fusese gata să se creadă socrul profetului, dar vorbele bașcihodarului îl puseră la mare îndoială. De-aceia, trimise curtenii înapoi la oraș, zicându-le să vină de-abia a doua zi dimineața, iar el rămase ca să dea ochii cu nocturnul prooroc.

Rămas singur cu fata, bătrânul începu să o descoase:

— „Este bătrân, profetul?"

— „Și-a 'mprumutat un chip foarte tânăr!"

— „Hm!" își vorbi încet sultanul: „Este un potlogar!" Apoi întrebă tare: „A mâncat vreodată ceva?"

— „L-am rugat de mai multe ori, dar nici nu s'a uitat la mâncare!"

— „Ar putea fi proorocul..."

Inoptându-se, Vahaman se așeză binișor într'un scaun cu perne moi și ațipi cu două lumânări aprinse pe o măsuță alăturată, și cu iataganul scos din teacă, gata să-l întrebuințeze la nevoie. Spre miezul nopții, cerul se 'mpestriță cu nouri mici printre care se vedeau mai toate stelele cerului. Iar între ei, începură a se schimba fulgere mici și mute. Sultanul, care — ațipise cu gândul la Mohamed, sări speriat și s'apropie de geam.

— „Hm!... Fulgera mereu din senin!"

— „Este vremea când se coboară proorocul din cer!" îi spuse Șirina.

— „Fulgere sub stele... Te trezești că..."

Sultanul se 'ntoarse și rămase 'ncremenit, cu ochii holbați către ușa pe care, ca de obiceiu intrasem fără să fac niciun firicel de sgomot.

Apoi deodată îl văzui că se prăbușește la picioarele mele.

— „Indurare!... Indurare de un păcătos ca mine..."

Ințelesei repede situația, dar o teamă grozavă îmi înghețase inima în mine. Făcui o sforțare supraomenească asupra mea și-l ridicai cu trudă, căci Sultanul Vahaman era cu deosebire om greu.

— „Nu te teme, fericitule sultan!... Nu te teme, pentrucă însuși marele și viul prooroc al Islamului, este astăseară cu tine!"

Incetișor, cu privirea sleită asupra mea, sultanul se trase de-a 'ndăratele și se culcă în odaia cealaltă, de-a curmezișul ușei.

In mod obișnuit, în zori, mă dusei iarăși la locul meu.

Când în târziul dimineții veniră rigealurile Divanului, îl găsiră făcând metănii.

— „Am văzut pe marele prooroc!... Am vorbit cu El, și El s'a milostivit să vorbească unui rob ca mine!... M'am convins că soțul Șirinei nu este altul decât fericitul prooroc Mohamed!"

Vizirul aruncă bașcihodarului o privire plină de ură.

— „Ai auzit bine, dumneata?... Singur întrebași atâta ostășime câtă este adunată aicea ca la un războiu, și ți se răspunse că n'a trecut picior de om printre ei!... Pușcheți pe limbă și nu mai bârfi numele eternului nostru profet!... Nu de alta, dar dacă s'o mânia pe tine..."

— „Măria-Ta!... Sunt un păcătos fără pereche!... Taie-mă și dă-mă la câini, dar nu cred că infamia asta a putut-o face proorocul Mohamed!"

— „Bașcihodar!... Dacă ții la viață...

Bașcihodarul se retrase mai la o parte, bombănind:

— „Vai de supușii pe cari îi conduc sultani proști! Toate oalele se sparg în capetele lor!... Ce infamie să crezi că proorocul se coboară pe pământ pentru cea mai urîtă și mai josnică plăcere omenească!"

— „Să nu mai zăbovim mai mult pe-aci, și să ridicăm paza dimprejurul palatului!" vorbi sultanul.

Alaiul se formă repede și porni prin câmp către Gazna. Văzduhul era plin de ceață. Drumul nu se vedea bine. Bașcihodarul mergea călare, dar era foarte nervos. Aproape că nici nu-și mai da seama cum merge, fiindcă 'n fața ochilor lui, era o imensă noapte. O mișcare greșită îl duse pe cal la șanțul unui ogor. Animalul se prăbuși, și prinzând dedesubt piciorul călărețului, îl făcu fărâmi.

Bașcihodarul fu pus pe targă.

— „Pedeapsa proorocului!..." îi strigă de departe sultanul. „Pocăește-te și crede!"

Vestea despre cele petrecute la palatul Șirinei, se răspândise în oraș, și lumea veni întru întâmpinarea sultanului. In frunte, cel care striga mai vijelios, eram eu:

— „Trăiască sultanul Vahaman, socrul lui Mohamed!"

Noaptea următoare mă dusei iarăși la palat.

— „Șirana! Ai auzit ce i-am făcut acelui păcătos de bașcihodar?... I-am trântit un fulger nevăzut între nările calului..."

— „Și tata l-a certat!... era să-i tae și capul!"

Dimineața nu mă 'nduram să plec. Isprăvisem banii.

— „Șirana!... Știi tu că noi n'am prea împlinit prevederile legei!"

— „Anume, ce trebue să facem, mărite prooroace!"

— „Chestia cu zestrea..."

— „Ei! Spun lui tata, și mâne o găsești adusă aici!"

— „Nu-i nevoie de toată!... Ințelegi tu, că eu, profetul Mohamed, mâna dreaptă a lui Dumnezeu, am pe seama mea toate comorile pământurilor. Chestia este ca să am și eu o mică amintire de la tine, — așa de pildă un ineluș... ori altă bijuterie!"

Biata fată îmi puse înainte toate bijuteriile ei. Alesei din grămadă două briliantluri mari cât un ou de găină, și-apoi mă dusei cu ele în oraș, unde le prefăcui în părăluțe.

Am trăit o lună de zile în deplină pace. După vremea asta, veniră soli dela sultanul Casin să o ceară în căsătorie pe Șirina.

— „Imi pare rău că puternicul meu vecin se trezește târziu!... Acuma mi-am măritat fata!... Dumneavoastră n'ați auzit cu cine?"

— „Nu, Măria-Ta!"

— „Atunci spuneți puternicului meu vecin că mi-am măritat fata cu proorocul Mohamed!"

Solii luară asta ca o batjocură, iar sultanul Casim năvăli țara cu oastea lui cea grea peste măsură. Mica armată a lui Vahaman a fost zdrobită la cea dintâi ciocnire, iar dușmanul s'apropie repede de Gazna.

Sultanul Vahaman intră la adâncă grijă și adună divanul, unde veni și bașcihodarul în cârji.

— „Ce facem, boieri Dumneavoastră?... Ne strânge de gât dușmanul!..."

Bașcihodarul se ridică ironic.

— „Mă mir de Măria Ta, că se plânge!... Nu ești dumneata socrul proorocului Mohamed?... Și cine este mai puternic decât ginerele Măriei-Tale?"

— „Să ne ajute proorocul!... Să ne ajute proorocul!" strigară toți din toate părțile.

— „Cinstite Fețe!... Eu n'am spus nimic proorocului, dar m'oi duce la noapte să stau de vorbă cu El!"

Sfatul se 'ncheie cu asta. In noaptea următoare, îl găsii în camera Șirenei.

— „Aman!... Mă prăpădește dușmanul!"

— „Care dușman?... Cine să 'ndrăznească?..."

— „Uite ce mi s'a 'ntâmplat:" și-mi povesti ceia ce eu știam mai de demult.

— „Nelegiuitul!... Mâne va fi zdrobit!... Fii pe pace!"

In ziua următoare cărai din vadul unui râu un sac de pietroaie și le rânduii frumos în ladă, iar după ce se'noptă binișor, sburai de-asupra cortului sultanului Casim și slobozii o ploaie de pietre care-i stricară cortul și sparseră capul.

O debandadă groaznică se produse în oastea lui Casim.

— „Sultanul a fost ucis cu pietre căzute din cer!", începură a striga toți.

Și toți ostașii fugiră care încotro apucară. Vahaman culese în dimineața următoare o pradă bogată din tabăra părăsită de dușman.

Seara, îl găsii pe Vahaman la Șirina.

— „Ce, crezuși dumneata că te voi părăsi la o ananghie cum era aceia?... Nu numai pietre, ci și foc mistuitor voi turna asupra dușmanilor dumitale!"

— Impărate al tuturor împăraților acestei lumi, cu ce trebue să te răsplătesc mai bine?"

— Cu nimic!... Ei, dar dacă vrei totuși, îmi poți da câteva pungi cu galbeni ca să-i arăt la cei din ceruri, că n'au mai văzut de mult cum arată banii voștri de azi!"

Toți locuitorii din Gazna, afară de bașcihodar, nu se mai indoia că proorocul cel adevărat se căsătorise cu Șirana lui Vahaman. Stăpânirea rândui zile de sărbătoare în cinstea proorocului, iar mie îmi dete în minte să mai fac o bazaconie care să încredințeze și mai mult pe oameni că proorocul este mirele Șirinei. Cumpărai silitră și pucioasă, și altele de trebuință, și precum învățasem eu la cărți că se face în China, la fel făcui numeroase artificii. Iar în prima seară de serbare, mă ridicai sus de tot pe cerul întunecat și le aruncai pe toate una după alta.

Apoi coborîi la pădure și mă dusei în oraș ca să aud ce spun oamenii.

— „Ai văzut, fârtate, carul profetului, tras de doisprezece smei?" mă 'ntrebă unul.

— „Da!" s'amestecă în vorbă altul. „Și eternul profet, cu barba albă, sta înăuntru cu un biciu de foc într'o mână, și cu Coranul în cealaltă!"

Și un al treilea veni lângă noi.

— „Hei!... măi oameni buni!... Nu-i prilej de bucurie semnul aista!... Viul prooroc e supărat din cauza multelor păcate ale noastre, și ne dă a 'nțelege că dacă nu ne îndreptăm, va turna de sus foc și pară asupra noastră!"

Am râs de-aceste prostii, și încă și de numeroase altele și mai gogonețe, dar, la miezul nopței, ducându-mă în pădure ca să-mi iau sborul către palat, îmi veni leșin pe inimă și căzui sdrobit pe cărare. Scumpa mea ladă era numai un morman de tăciuni fumegători. Vre una din multele scântei ale artificiilor, căzuse pe lemnul cel uscat și subțire al mașinii, iar eu nefiind lângă ea, arsese!

— „Oh!... Ce te vei face de-acuma 'ncolo, sfinte prooroace?... Cu ce vei mai trăi?... Și ce rău îmi pare că mă va aștepta în zadar de-acum încolo Șirina!... bietul sultan, cum va mai plânge, când se va 'ntreba cu ce-l va fi supărat pe Mohamed, de nu se mai arată?"

Am plecat chiar noaptea pe cel dintâi drum. După trei zile mă 'ntovărășii cu un chervan care mergea în Egipt. Acolo, proorocul Mohamed a 'nvățat meșteșugul țesutului. După câțiva ani, venii în Damasc, unde îndeletnicesc aceiași meserie.

Acuma, judece-mă Măria-Ta, dacă pot fi în adâncul simțirii mele omenești, fericit, au ba!"

Aici, Halima își încetă povestirea, căci se simțea cu deosebire obosită.

Aidin îi dărui un sac plin cu briliante mari cât oul de găină.

— „Halima!... De-acuma 'ncolo, tu ești stăpâna vieței mele!... De-acum 'ncolo, nu voi mai ieși din cuvântul tău!"

ANTINEVRALGIC
Dr NANU MUSCEL
INTREBUINȚAȚI CONTRA
GRIPEI, MIGRENEI, NEVRALGII, etc.
Se vinde numai în cutii originale, conținând 2 buline și cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Masaj suedez

In ultimul număr al „Universului literar" un poet îşi transformă iubirea în masaj suedez:

Iubirea mea ţi-o dau să te mângâe
Din creştet până la călcâe.

Să ştii că muza dumnealui vrea să-l slăbească şi i-o fi prescris medicul masaje suedeze din creştet până la călcâe... Iar poetul, băiat galant, s'a şi oferit cu iubirea.

M'am trezit uitându-mă pe fereastră, perdelele rămăseseră deoparte
Işi ştergea luna cu basmaua roză a zorilor pleoapele în sudoarea rece a florilor înmuiate.

Ei, păi dacă te-a sărutat luna despletită pe frunte, „cum stelelor obrajii îmbujoraţi cu buzele ude, râul", apoi nici o mirare că băgaşi de seamă că florile înmuiate asudă... rece. Deşi un vechi dicton grăeşte: „inspiraţie, transpiraţie", aici avem deaface numai cu transpiraţie. In orice caz poate, pentru sudoarea florilor ai putea să încerci cu produsul „Odorono". E foarte recomandabil...

Aguridă

Mai departe acelaş poet grăeşte:

In trupul tău de-alămi şi razachie
Sărutul meu pecetie să-ţi fie.

Şi dacă muza nu se lasă pecetluită de sărutul d-tale, atunci, desigur, ai să găseşti că razachia-i prea acră şi-ai să introduci o variantă:

In trupul tău de alămi şi aguridă...

Oxidare

In „Sfarmă Piatră", într'un articol care ilustrează admirabil beţia de cuvinte a lui Maiorescu, găsim următoarele fraze:

„Ne invadase un sentiment nou, necunoscut, dar organismele noastre mediocre, n'au putut rezista vibraţiilor lui excepţionale. Strunele de aur s'au oxidat de păcat".

Noi, pe cât ştim, aurul este inoxidabil.

Dacă totuşi strunele autorului s'au oxidat, ceeace vădeşte că n'au fost de aur ci de tinichea, n'ar fi rău să încerce cu „Sidol", cu cenuşă sau cu apă tare. Toate scot la sigur rugina...

Transpiraţie

Tot în „Universul literar",

Şi-a rezemat luna tâmpla obosită de pervazul ferestrii
Petrecându-şi după umeri mâinile şi-a despletit părul
A venit probabil să vadă dacă în odaia mea, undeva singurătatea-i hoinară
Ar putea-o stâmpăra să se culce
S'a apropiat de mine
Mi-a sărutat fruntea cum stelelor obrajii îmbujoraţi cu buzele ude, râul.

Şi mai departe:

Comisioane delicate

Nici ultimul număr al „Vremei" nu este mai... prejos în ceeace priveşte calitatea versurilor. Iată de pildă, ce scrie o doamnă sau domnişoară poetesă:

Gâză mică ia-mi iubirea
Şi mi-o du,
Acolo unde-i menirea
O ştii tu.

Păi bine, duduiţă, comisioane de felul acesta nu se dau gâzelor...

Urcuş

Tot în „Vremea":

„Origina Pragăi urcă în trecut...".

Cu ce? Cu ascensorul sau cu picioarele?

Sărbătoarea tipografilor

La 24 August 1858 — adică acum optzeci de ani — a luat fiinţă în Bucureşti „Asociaţia generală a lucrătorilor tipografi din România". Scopul asociaţiei era într'ajutorarea membrilor breslei la început, pentru ca mai târziu ea să se ocupe şi de numeroasele nevoi şi revendicări ale tipografilor. In 1879 se înfiinţează o nouă organizaţie a lucrătorilor tipografi „Deşteptarea" care peste câţiva ani fuzionează cu „Asociaţia generală", formându-se puternicul sindicat „Gutenberg" care timp de cincizeci de ani a avut o activitate rodnică, obţinând satisfacerea multora din justele revendicări ale tipografilor.

In fruntea „Asociaţiei generale" — au stat în decursul vremii — numeroşi oameni cu tragere de inimă pentru camarazii lor. Primul preşedinte al „Asociaţiei" a fost C. A. Rosetti care în calitatea sa de proprietar de tipografie şi de ziarist pătruns de ideile Apusului, a socotit ca o onoare şi o datorie să lupte pentru îmbunătăţirea situaţiei colaboratorilor săi manuali. Printre fondatorii „Asociaţiei", a fost şi marele povestitor Petre Ispirescu, lucrător tipograf, care ani dearândul a veghiat la împlinirea dezideratelor tovarăşilor lui de breaslă.

Nu e exagerat să spunem că împlinirea a optzeci de ani de existenţă a societăţii lucrătorilor tipografi e un eveniment la sărbătorirea căruia scrisul românesc trebue să ia parte: pentrucă mânuitorii condeiului nu pot să uite rolul important ce-l au pentru difuzarea culturii modeştii dar trudnicii lor colaboratori din ateliere.

Cea mai nouă operă al lui Valery Larbaud

Benjamin Crémieux declară în volumul său Vingtième siècle" că autorul lui „Barnabooth", romanul care a avut atât succes îndată după războiu, Valéry Larbaud are şansele cele mai sigure de a dura printre toţi contimporanii noştri. Plecat odată cu atâţi alţi scriitori de după războiu, cari au devenit celebri, el nu s'a gândit să ţie loc în primul rang, nu şi-a ales acest loc, dar locul pe care şi l-a ales nu-i e contestat de nimeni.

Arta lui Valéry Larbaud, dela „Barnabooth" la „Aux couleurs de Rome" este o artă de o calitate deosebită. „Aux couleurs de Rome" nu e o carte, ci un volum alcătuit din fragmente, esseuri şi schiţe. O împrejurare, o imagine, un cuvânt le-au dat naştere. Memoria sa, curiozitatea, amestecul acela de tandreţă şi fină senzualitate, care e caracterul scrisului său, ştie să ne dea mici capod'opere. Scrie din plăcerea de a scrie şi se cunoaşte după grija cu care-şi şlefueşte şi-şi poleeşte forma, după cuvintele alese cu atâta simţ al limbii, după arta cu care ştie a împărţi umbra şi lumina. Este dintre puţinii scriitori care dau impresia voluptăţii muncii literare şi artei de a scrie. E un diletant, un amator, cu o inteligenţă fină şi justă în alegerea trăsăturilor, cu o senzibilitate delicată şi reţinută, de o artă cam preţioasă şi căutată, dar de calitate.

Opera lui Valéry Larbaud traduce unele din marile curente ale epocii sale. Concepută înainte de războiu ea se resimte de unele metamorfoze pe care le-a simţit la timp şi de experienţele variate care s'au întâlnit şi s'au ciocnit în civilizaţiile cele mai opuse.

Din cărţile sale se degajează o înţelepciune zâmbitoare, cam melancolică, plină de indulgenţă şi duioşie.

Citind ultima sa scrisoare: „Aux couleurs de Rome", ceia ce impresionează în primul loc, este arta sa, deşi răsună şi unele note ale unui cântec interior şi tonul unei voci mai directe.

Congresul mondial al tineretului

La Wassar College, New-York, are loc al doilea congres mondial al tineretului. Participă trei sute delegaţi reprezentând 53 de naţiuni, printre cari — în afară de cele europene şi nord-americane — e interesant să constatăm că figurează India, Birmania, China, Africa de Sud, Australia, Noua Zeelandă, Palestina, Peru, Columbia, Venezuela, Argentina, Uruguay, Brazilia, Chili, Indiile Olandeze. Delegaţia Asociaţiei uniunilor creştine ale tinerelor fete, e compusă din membre venite din Japonia, China, Chili şi Filipine.

Scopul Congresului este crearea legătorilor de prietenie cât mai strânsă între tinerii tuturor naţiunilor, desvoltarea înţelegerii reciproce între tinerii cu opinii deosebite, crearea unor metode de colaborare care să îngădue tineretului din lumea întreagă să poată face faţă răspunderilor ce-i incumbă, contribuind la pacea mondială.

De altfel tema de bază a programului discuţiunilor din Congres este pacea şi principalele capitole ale programului sunt:

Organizarea politică şi economică a păcii;

Situaţia economică şi culturală a tineretului şi raporturile ei cu pacea;

Bazele religioase şi filozofice ale păcii;

Rolul internaţional al tineretului, proecte de educare şi de acţiune pentru pace.

In vremea aceasta de provocări războinice, când în numeroase state tineretul formează suita de onoare a celor ce urmăresc declanşarea unei noui conflagraţii mondiale, Congresul dela New-York apare ca una din cele mai frumoase manifestări din ultima vreme. Şi am dori ca această manifestare să dea roade, delegaţiile întorcându-se de la Congres să aibă forţa morală de a influenţa în parte măcar pe cei cari poartă răspunderea grea a conducerii popoarelor.

Consecinţele sinistre ale războaelor

Cu titlul de document, publicăm câteva extrase din raportul adresat Comitetului de igienă al Societăţii Naţiunilor de către sub-comitetul însărcinat cu combaterea epidemiilor în China:

„Reese că, drept urmare a mişcărilor de trupe şi gloatelor de refugiaţi, holera e în continuă creştere. Dacă operaţiunile militare se vor extinde în timpul iernii în zona unde ciuma este endemică, apariţia ciumei pneumonice apare ca o primejdioasă posibilitate.

„Impingerea spre partea centrală şi mai ales meridională a Chinei, unde populaţia nu e inmunizată contra tifosului exantematic, a refugiaţilor purtători de păduchi şi de microbi ai acestei boale, e susceptibilă de a produce cel puţin epidemii locale. Mizeria fiziologică, consecinţă normală a războiului, poate face să izbucnească infecţiunea tifică sub formă de boală şi chiar de boală gravă, în populaţia parţial imunizată din nordul Chinei.

„Orice mişcare importantă a populaţiei e susceptibilă de a provoca epidemii de variolă. Dificultăţile de alimentare cu apă potabilă, a trupelor şi a refugiaţilor, desigur că sunt de natură să provoace o puternică sporire a infecţiunilor digestive tifoide şi disenterice. In ceea ce priveşte meningita, e de temut apariţia ei mai ales în rândurile militarilor, provocată fiind de îngrămădiri şi oboseala soldaţilor. Profilaxia ei e deosebit de grea în vreme de războiu. Aceeaşi factori favorizează răspândirea difteriei şi a scarlatinei.

„Exemplul boalelor prevăzute aici, nu epuizează posibilităţile epidemice provocate de operaţiunile militare în China şi consecinţele lor. Putem cita şi creşterea probabilă a boalelor venerice ca şi apariţia posibilă a epidemiilor de paludism când trupele şi refugiaţii neimunizaţi în prealabil, se aşează în vremea căldurilor în regiuni palustre.

„Trebue adăugită şi creşterea mortalităţii infantile, a tuberculozei, consecinţă inevitabilă a mizeriei provocată de dezastrul războiului, chiar dacă nu se ajunge la foametea propriu zisă".

Un mic rezumat: holera, ciuma, exantematicul, variola, tifosul, disenteria, meningita, difteria, scarlatina, paludismul, boalele venerice, tuberculoza şi creşterea mortalităţii infantile, iată — consemnate într'un raport oficial — o parte numai din binefacerile războiului. Dacă adăugim mutilările provocate de obuze şi gloanţe, afecţiunile provocate de gazele asfixiante şi milioanele de morţi in perspectivă, avem tabloul complect al fericirii pe care i-l pregătesc omenirii diversele militarisme în căutare de căi noui pentru expansiunea lor.

Dar ceea ce e curios, e faptul că acest sinistru tablou nu îngrozeşte pe nimeni ci — dimpotrivă — se găsesc foarte mulţi cari il privesc cu admiraţie.

Prietenii scriitorilor uitaţi

De câte ori deschid o revistă literară franceză, e cu neputinţă să nu găsesc cel puţin o notă asupra neclintitului sentiment de veneraţie ce-l păstrează publicul cititor scriitorilor morţi. Spre cimitirul „Père Lachaise" îndeosebi, acolo unde odihnesc atâtea glorii ale literaturii franceze, se îndreaptă aproape zilnic grupe de admiratori ai cutărui poet sau ai cutărui romancier şi lângă mormântul cu grijă întreţinut în permanenţă, îşi amintesc de versurile şi de paginile asupra cărora au visat şi au meditat. Reculeşi, ascultă pe cineva desprins din grup, recitând o poezie sau citind un fragment de roman şi apoi pornesc spre casă purtând fiecare vie amintirea scriitorului şi transmiţând celor din jur odată cu scânteia smulsă din flacăra pură a cultului pentru dânsul şi dragostea pentru opera lui.

„Prietenii lui Zola", „Prietenii lui Verlaine", „Prietenii lui Baudelaire", aşa se intitulează grupele de admiratori, multe, nenumărate, purtând fiecare numele poetului drag, al romancierului preferat. Rolul acestor mici societăţi literare nu e limitat la un simplu pelerinaj anual, la depunerea unei jerbe de flori pe mormântul priveghiat cu atenţie; ele sunt mereu preocupate de menţinerea mereu trează a atenţiunii publicului în jurul operei scriitorului pe cari l-au iubit mai mult, păstrează contactul cu editorii, cu revistele, stăruind pentru retipărirea cărţilor epuizate, pentru publicarea de studii critice asupra acestor cărţi, reîmprospătează viaţa lui de cele mai multe ori interesantă, subvenţionând adesea tipărirea ediţiilor de lux ca şi a cărţilor de biografie romanţată. Aşa dar, un rol cultural, de primul ordin şi de interes general.

Şi ne gândim la soarta operei atâtor scriitori români uitaţi, la lipsa de interes a publicului pentru ea şi la impasibilitatea în special a tineretului faţă de amintirea lor. Mormintele scriitorilor noştri zac uitate şi părăjinite, nimeni nu vine să smulgă, odată cu buruenile ce le cotropesc, şi uitarea care i-a cuprins pe cei mai mulţi din cei ce şi-au închinat viaţa poeziei şi în genere cizelării limbii româneşti. Sporadic, la vreo „şezătoare literară" anostă de cele mai multe ori, se ţine o conferinţă despre un scriitor; întâmplător, ici-colo, şi mai cu seamă în oraşele de provincie se aranjează „procese literare" în jurul unei cărţi şi aceea a unui romancier în viaţă, abil în facerea reclamei, cu poză în vitrină şi autografe pentru domnişoarele bătrâne, nimic organizat temeinic, nici un suflu de admiraţie sinceră, desinteresată.

Credem că în această materie, rolul şcoalei e hotăritor. Profesorii de limba şi literatura română ar avea datoria să ia ei iniţiativa grupării elevilor în jurul unui nume de scriitor, să formeze societăţi de prieteni în genul celor din Franţa, chemând apoi lângă ele şi pe alţii, din afara şcoalei, admiratori ai lui Eminescu, ai lui Caragiale, ai lui Creangă, Anghel, Iosif şi al tuturor acelora în ale căror cărţi se găseşte izvorul de visare atât de necesar adolescenţei şi cel de mângâere, atât de util celor desamăgiţi de lupta vieţii!

Ne plângem mereu că tineretul e abrutizat, că frecventează prea mult reuniunile sportive; dar ce s'a făcut pentru a-l sustrage acestei activităţi abrutizante şi a-l reîntoarce spre carte, spre a i se modela sufletul aşa cum se modela sufletul generaţiilor de altă dată? Nimic. Absolut nimic. Să se trezească gustul pentru cartea cea bună, să se lase tineretului posibilitatea de a visa şi de a se ocupa de literatură.

Ce frumos ar fi, de pildă, în după amiezile minunate ale toamnei care se apropie, să vezi grupuri de adolescenţi reculegându-se la mormântul lui Eminescu, al lui Caragiale, al lui Iosif, apoi desprinzându-se dintre ei unul care — cu glasul tremurând — ar recita „Luceafărul", ar citi o pagină din „O făclie de Paşti", sau ar spune câteva din „Cântecele" uitate! Punem rămăşag că tinerii s'ar reîntoarce acasă spre seară, cu totul altfel decât cum revin astăzi de pe terenurile de sport, unde erau gata să se încaere de dragul lui Dobay sau Bindea.

Şi, pe încetul, grupele de prieteni ai scriitorilor morţi s'ar desvolta şi ar căpăta şi la noi caracterul de important factor cultural, cum îl au de mult în Franţa.

G. Sp.

Mărunte

■ A apărut PE URMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planşe lei 70. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ VÂRTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflac a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul" S. A. Preţul lei 70.

■ A apărut [illegible] TINERETELOR, noul şi puternicul roman al fecundului şi talentatului scriitor I. Peltz — O carte de sbucium adânc şi de intense emoţii. Preţul unui volum lei 80. Ed. „Adevĕrul" S. A. De vânzare la toate librăriile.

■ O JUMATATEDE OM, marele roman al scriitorului LUDOVIC DAUŞ a fost distins cu premiul Regele CAROL al II-lea oferit de Ministerul Artelor prin S. S. R. Editura „Adevĕrul" S. A. Lei 80.

MARTIR SAU...

de LAURENCE KIRK

Chestiunea la care trebuia să răspund era: dacă sunt un ticălos sau un om istovit până la boală.

Cred că nu m'aş putea decide să răspund într'un fel sau în altul decât după ce voiu fi scris totul, negru pe alb.

Un lucru mi se pare sigur. Oricare ar fi părerea mea despre mine, la Spencer's Green sunt un om acoperit cu noroi pentru totdeauna. In acest colţ de lume sunt nouăzeci şi patru de case, abia despărţite una de alta; şi în toate, fără excepţie, nu s'ar fi găsit pentru mine decât repulsiune şi imputare. Toate aceste case au nume, nu numere; iar la Sandringham, unde locuia vărul Henri, eram cunoscut, deadreptul ca „un adevărat ticălos".

La Elmswood, locul natal al tribului Morrison, numele meu nu era nici măcar pomenit: toţi mă ocoleau cu atâta stăruinţă în cât par'că nici n'aş mai fi existat. Doar câte odată, la Sunymed, mai eram pomenit de Mabel când era severă cu copiii. Atunci faţa ei se întuneca şi glasul i se cobora, murmurând printre dinţi lucrul cel mai grozav: — „Tatăl vostru...".

Eram totuşi foarte îndrăgostit când m'am însurat cu Mabel. Poate că am făcut greşală s'o pun pe piedestal; şi ea era dintre acele persoane care se găsesc la locul ce li se cuvine când sunt urcate pe un piedestal. Nu ştiu dacă şi ea era îndrăgostită de mine. Să zicem că da. Aveam sentimentul că nu i-ar fi trecut prin minte, Doamne fereşte, să trăiască cu un bărbat în afară de căsătorie. Pentru că căsătoria era o instituţie socială, ca şi dusul la biserică Duminica. Avea o faţă cu plăcute trăsături regulate şi o pieliţă moale. Bănuiam că trebuie să fi avut un corp bine făcut, dar nu sunt absolut sigur pentru că nu mi-am putut da socoteală de realitate în decursul celor şase ani de căsătorie.

Oricum, eram îndrăgostit. Eram de douăzeci şi trei de ani în timpul acela şi atât de plin de iluzii despre mine şi despre Mabel, încât nu vedeam nici lucrurile care săreau în ochi. Mabel mi se părea în totul fermecătoare. Ceiace o înălţa în ochii mei şi mai mult era faptul că trăise în Londra, ca secretara unui îndestul de cunoscut literat. Mi se părea din cauza aceasta o femee cu experienţă de lume. Eu însumi nu eram decât un doctor veterinar; şi aceasta era o profesie care nu prea era pusă la preţ în Spencer's Green şi ştiam că Henry, vărul lui Mabel, care era dentist, mă privea de sus, cum se şi cuvenea pentru un medic de animale. L-am jignit de moarte odată când i-am spus că şi cânii, mai la urma urmei, ar trebui să aibă dinţi îngrijiţi cum se cuvine.

Căsătoria noastră s'a petrecut după normele şi obiceiurile din Spencer's Green. Ne primblam împreună înainte de nuntă, cercetaţi în amănunt de relaţiile noastre. Partea bănească s'a desbătut îndelung şi am dăruit logodnicii un inel.

A fost, se'nţelege, oarecare lipsă dela cele cuvenite când am încercat să-i dovedesc că o iubesc. Atunci am pus atitudinea ei pe seama pudoarei. Desigur nu făcuse astfel de experienţe la Londra. Niciodată nu mi-a trecut prin minte că ar fi o fiinţă rece. Am mai făcut eu şi alte greşeli în primele timpuri—ca, de pildă, în preziua nunţii, cu prilejul darurilor de nuntă, când Mabel, mândră mă duse să le văd în unul din dormitoarele dela Elmswood, unde le expusese aşezându-le cu multă grijă.

Sincer vorbind darurile nu numai că mă plictisiră, dar chiar mă descurajară cu totul. Intre altele o perină de un galben îngrozitor, lucrată cu mâna de o mătuşe a lui Mabel, oribile lucruri de gospodărie, nişte abajururi trandafirii cu ţarţamuri de mărgele, un serviciu de masă cu un castron de supă cât un ceaun dela vărul Henri şi nişte nesuferite bibelouri, imitaţie de porţelan chinezesc. Mabel pusese câte un carton la fiecare. Totul era de o intolerabilă pretenţie, noroc că le mai văzusem înainte pe când le despacheta, aşa că am putut să-mi strâng toate puterile şi să mă prefac a le admira. In schimb Mabel era cu adevărat drăguţă în seara aceia şi eu muream de dorul de a o săruta. Până în cele din urmă tot am sărutat-o, dar nu m'a lăsat să o ating cu buzele pe faţă decât trei secunde şi apoi şi-a întors'o în altă parte.

— Acum nu e vreme de glumă, Dicky, îmi zise ea vioaie. Avem o mulţime de lucruri de făcut. Uite, aci sunt păhăruţele de argint pentru ouă, darul doamnei Parkinson. Imi pare că ar trebui să le găsim un loc mai bun. S'ar putea simţi jignită.

— Având în vedere că e plină de bani, replicai eu, cred că ar fi putut...

— Bărbatul ei e om cu influenţă, îmi tăie scurt vorba Mabel. Cu nici un preţ nu trebuie să-l jignim.

Am tăcut, pe când Mabel continua a-şi aşeza expoziţia. După ce a trecut păhăruţele de ou în faţă, un bieblou imitaţie de porţelan chinezesc la dreapta, apoi un carton cu un centimetru la stânga, trăgându-se îndărăt, scoase mai multe exclamaţii de mulţumire şi admiraţie. In clipa aceasta observai un obiect la capătul mesei pe care eu nu-l mai văzusem până atunci.

— Ce Dumnezeu o mai fi şi ăsta? întrebai mirat.

Şi în adevăr era ceva foarte ciudat. Era un gong de aramă, pentru chemat la masă, dar de o formă foarte caraghioasă, fiind atârnat de un corn întors ca de berbec şi împlântat într'un piedestal de lemn galben.

— E dela domnul Weslon, îmi spuse Mabel.

— Şi vom fi osândiţi să ne petrecem viaţa cu el? nu mă putui eu împiedica de a o întreba.

— De ce nu, dragul meu. E un gong de toată frumuseţea.

Eu mai aruncai o privire îngrijorată înspre el.

— Il găsesc absolut îngrozitor, îndrăznii eu să-mi dau părerea.

Mabel se simţi foarte jignită.

— D. Weslon este un prieten vechiu, îmi zise ea sever. E foarte drăguţ din partea lui; şi gongul e foarte simpatic. Apoi, zise ea cu mândrie, arată ce fel de oameni suntem.

Aceste cuvinte din urmă mă întristară cu adevărat. Mă vedeam silit să-mi petrec viaţa printre lucruri pe care nici prin gând nu mi-ar fi dat să le aleg. M'am simţit deprimat în tot timpul acelei seri şi nu-mi putui risipi impresia nici a doua zi de dimineaţă, când avea să fie cununia.

Afară era timp umed; şi mama lui Mabel striga mereu la servitori. Mabel părea preocupată de multe lucruri mărunte, deşi era în adevăr frumoasă în rochia de mireasă. Nu mă simţeam deloc fericit când mă aşezai lângă ea. Mi-aduc aminte că-mi spuneam în gând: Nu-mi vine deloc să cred că eşti tu însuţi care figurezi aci. Poate că e numai o greşală şi o greşală urâtă din partea ta, băiete.

Totuşi eram chiar eu. Preotul a făcut multe greşeli încurcând textele. Era tocmai în timpul când se schimbase cartea de rugăciuni şi el amesteca textele vechi cu cele noui, lăsând la o parte multe din ele. Credeam că aceasta va schimba puţin atmosfera şi veselia va fi mai puţin oficială decât până atunci. Totuşi a trebuit să trecem prin toate obiceiurile şi tradiţiile: discursuri, frângerea prăjiturii, orezul şi papucii... Numai după ce s'au terminat toate, mi-am dat seama că femeia care stătea lângă mine mi-era cu totul străină şi că astfel va fi toată viaţa.

●

Patru ani după aceia stăteam într'o noapte şi mă gândeam la toată situaţia şi viaţa mea în căsătorie. Cu toate silinţele mele, silinţi foarte mari la început, cu toate că eram părinte a două copile acum, Mabel rămăsese, pentru mine, o străină, mai străină decât fusese chiar în ziua nunţii. Deosebirea între noi era cu atât mai mare cu cât păreau mai neatinse formele şi condiţiile materiale ale căsniciei. A mă întoarce seara acasă însemna a intra într'o casă curată dar fără foc. Totuşi nu aveam nimic de zis în ceiace priveşte gospodăria. Din punctul acesta de vedere era ceiace se chiamă o femeie bună. Avea grijă de copii, nu cheltuia niciodată mai mult decât aveam, gongul suna la ceasul fix pentru prânzurile noastre... Da, era o femee bună. Avea dreptate întotdeauna, pe când eu eram rău în toate şi întotdeauna.

Căutam, cu ciudă, în mintea mea, ceva pentru care să-i găsesc vină şi să-mi salvez astfel respectul de mine. Singurul lucru pe care-l găsii, fu că îndepărta copiii de mine, neîngăduindu-mi să-i văd decât din când în când. Aş fi dorit să fac gălăgie mare pentru aceasta; dar ca să fiu cinstit, trebue să mărturisesc că nu doream să-i văd mai des. Mai ales nu-mi plăcea fetiţa cea mai mare, a cărei venire pe lume însemnase robia mea pe viaţă într'o căsnicie silită. Când a sosit cea mai mică, eram resemnat. Nu putea să-mi aducă mai multă desnădejde decât cea dintâi.

Trăisem până atunci la Lewes. Când fetiţa cea mai mică împlini patru luni, primii o scrisoare dela un unchiu al meu din Paris, care — dorind să se retragă, peste un an sau doi, dela biroul său de medicină veterinară, bine cunoscut acolo, — mă chema să-i iau locul. Această afacere fusese demult pusă la cale între noi şi în acest scop învăţasem chiar limba franceză cât se poate de bine. Era la drept vorbind o rază de speranţă. Ştiam că Mabel nu putea suferi gândul de a trăi la Paris, pe deoparte, iar pe de alta că nu găseşte cine ştie ce plăcere în viaţa cu mine. Rămânea deci numai soluţia de a se retrage cu copiilele la Spencer's Green şi să mă lase să mă duc singur până una alta. Nu voiam să o părăsesc cu copiii, dar ardeam de dorinţa să răsuflu, măcar câtva timp, într'un orizont mai deschis. Am vorbit cu Mabel de planurile mele cu toate menajările posibile. Dar ea, imputându-mi amar că voi să o părăsesc cu copiii, izbucni în lacrimi şi părăsi camera.

A doua zi dimineaţă îmi comunică planul ei de a merge cu copiii la Paris, fiindcă nu e bine să laşi bărbatul singur...

Până atunci Parisul reprezintase pentru Mabel toate prejudecăţile insulare din caracterul său. Totdeauna se împotrivise cu înverşunare la învăţarea limbii franceze, se ferise de mâncările franceze. Toţi francezii erau nişte crai fără ruşine, iar femeile franceze adevărate femei de stradă. La Paris cârtea împotriva tuturor celor ce vedea, se ducea ostentativ la biserica engleză, Duminicile, şi făcea fel-de-fel de dificultăţi unchiului meu, care era un gentleman bătrân, rabelaisian. In fine nu ştiu ce nu a încercat pentru a mă face să părăsesc afacerea şi să mă întorc în Anglia. Dar eu m'am ţinut bine şi ea nu a ajuns decât la certuri zilnice cu mine. Aceasta nu însemna însă că mi-am stricat caracterul. Dimpotrivă, ajunsesem în fine să nu mă mai privesc în toate ca cel rău, şi să mă simt întotdeauna vinovat.

Am căutat chiar să o provoc pentru ca să-şi arate firea pe faţă. Astfel am venit, într'o seară, acasă, beat.

Dar ea mă îngriji cu răceala unei surori de spital. Insă furtuna izbucni din altă cauză. Mă văzuse într'o zi glumind cu domnişoara de la tutungeria din colţ. Deobiceiu stăteam câteva clipe de vorbă cu ea când cumpăram ţigări; dar nimic mai mult. Totuşi, Mabel mi-a imputat că-i sunt necredincios şi atât m'a cicălit încât până în cele din urmă, pierzând răbdarea, am convenit că-i sunt necredincios. Atunci şi-a strâns imediat lucrurile şi, păzindu-şi copiii dela orice atingere cu mine, plecă la Spencer's Green.

Omul împotriva partizanului?

Un studiu deosebit de interesant asupra primejdiei ce constitue pentru spiritul uman metodele statelor totalitare îl publică Ernst Enrich Noth în revista „Cahiers du Sud". In primul rând se analizează sensul apelului constant al conducătorilor de regimuri totalitare la tineret, și se explică acest apel și răspunsul tineretului în massă prin aceea că tinerii sunt amatori de exibiții spectaculoase, că în fața formulelor și pretențiilor politicianiste, ei nu sunt capabili să reacționeze decât în mod sentimental și fanatic. Pe acest sentiment și fanatism se bazează primele succese totalitare, obținute apoi cu ușurință și prin captarea massei populare ușor influențabilă și ea prin formule magice și mai cu seamă prin insinuarea abil strecurată în sânul ei că își poate crea o soartă mai bună prin abandonarea **responsabilității de a conduce** pe umerii câtorva **aleși.**

Oferind massei această posibilitate de a scăpa de răspundere, conducătorii regimurilor totalitare merg mai departe spre scopul lor final: depersonalizarea individului, transformarea lui într'o unitate dependentă, fără drept de a gândi altceva decât îi ordonă statul, fără drept de a acționa altfel decât în raport cu dispozițiile șefilor recunoscuți prin abandonarea dela început ca infailibili în toate domeniile. In asemenea condițiuni nici o manifestare cu caracter individual nu mai e cu putință și toată activitatea spiritului devine iluzorie: știința și arta nu mai reflectă decât punctele de program ale partidului unic în care e încadrată națiunea întreagă, recurgându-se împotriva celor ce ar încerca să reziste acestei nivelări la cele mai brutale mijloace de represiune. In locul omului independent, apare partizanul, docil, fricos, terorizat și gata să terorizeze la rândul lui pe oricine l-ar contrazice.

Statele totalitare nu sunt așezări omenești, ci adunări permanente de partizani cărora li se insuflă o credință unică, o concepție de viață unică, un mod unic de a rumega gândul servit de-a gata de către creatorii de formule și lozinci care formează de altfel singurul contact dintre conducători și massa redusă la tăcere. Opinia publică nu mai există și pentru crearea atmosferei prielnice falsificării gândului propriu toate mijloacele, toate metodele sunt bune. Se utilizează, fasificându-se, toate cuceririle tehnice, toate invențiile, toate manifestările în vederea unui unic țel: crearea spiritului de corp, crearea — mai exact — a spiritului de turmă.

Noth scrie: „E pus în mișcare tot ce ar putea să lingușească pe omul modern, să-l facă să se pătrundă de măreței progrese realizate prin construirea avioanelor, prin inventarea psichoanalizei, organizându-se manifestații colosale de masse; e bun orice ajută la împiedecarea omului de a gândi realmente la sine-însuși. Nu degeaba zgomotul sub toate formele lui a devenit simbolul valabil al vremii noastre: mulți nici nu se mai pot lipsi de dânsul; fie că e vorba de zgomotul străzii, al aparatelor de radio, al gramofoanelor, al terenurilor de sport, al întrunirilor publice, toate sunt bune dacă reușesc să acopere acel glas profund care ar putea fi chiar glasul conștiinței".

Nimic, absolut nu este neglijat pentru unificarea națiunii, pentru realizarea „omului nou", omul total, robot care nu mai acționează decât la comanda șefilor. „Dictaturile totalitare, scrie Noth, se servesc uneori și de mijloace mai indirecte, mai rafinate, pentru a-l înstrăina pe om de el însăși, pentru a-l face să uite forțele din care e format. In această afacere sportul joacă și el un rol, nu sportul demn de elogii care constitue un scop în sine, ci sportul privit ca spectacol senzațional și ca excitație nervoasă, cu zecile de mii de spectatori care se strivesc în tribune și reacționează toți în acelaș mod la fiecare fază a competițiunii; și cinematograful e pus la contribuție, cu minciunile lui perfide cu privire la viață, cu aspirațiile lui dulcege, cu surogatul lui de ideal: dactilografa care se mărită cu patronul ei, tipul extraordinar de popular și atrăgător al milionarului care își începe viața „sărac dar curat", și rămâne curat și în mijlocul bogăției acumulate prin exploatare"...

In fața acestui val de falsificări, în fața acestui sistem de anihilare a gândirii umane, care pun în pericol toate cuceririle deținute dealungul veacurilor cu atâta trudă și atâtea jertfe, trebue să se ridice spiritele libere, independente, ultima strajă rămasă în statele care refuză să adopte mentalitatea totalitară.. Cu atât mai mult cu cât marile dictaturi totalitare încearcă să-și aplice programul intern și pe plan internațional, cucerind micile state în vederea transformării lor în simple unități administrative, așa cum au transformat pe naționalii lor în simple unități partizane.

Valorile spirituale ale omenirii trebuesc salvate. Și e mai mult decât util ca glasuri hotărîte să se ridice și să ralieze pe cei cari mai cred în aceste valori, deciși să reziste lozincilor ucigătoare de avânt personal, asasine ale creației artistice, slujitori ai spiritului etern totuși în ciuda tuturor tentativelor totalitare și zugrumătoare de elan creator.

Cartea lui Noth e un semnal de alarmă. Omul trebue să se ridice împotriva partizanului, arătându-i calea greșită pe care a fost dus.

G. SPINA

CARȚI ȘI REVISTE

O cronică militară

D-l locot Emanuel Voinea oferă publicului o ochire vie și pătrunzătoare asupra evenimentelor și preocupărilor omenirii actuale în legătură cu războiul.

Volumul său, intitulat „Războiul ce vine", este o culegere de studii cu privire la „rolul aviației în războiul modern". Cuprinde observații asupra manevrelor italiene în Sicilia, vederi și interpretări personale asupra destinelor Europei în Mediterana, considerații asupra lui Machiavelli; asupra artei războiului, și alte esseuri vii și interesante, de actualitate, constituind o lectură plăcută și informativă asupra actualității cu problemele ei cele mai arzătoare.

Ștefan Ciobanu: Din legăturile culturale româno-ucrainiene

Gabatovski și literatura română veche. Memoriile secțiunii literare a Academiei Române. Dep. Cartea Românească.

In lucrarea sa d. St. Ciobanu scrie o pagină din istoria legăturilor literare ale României cu Ucraina, după documente inedite.

Faptul că Ucrainienii au trebuit să opună o îndelungată rezistență Poloniei, față de propaganda ei catolică, i-a îndreptat spre Români și spre cărturarii lor cu care aveau aceiași credință. De aci a urmat o înrâurire românească destul de importantă în moravurile și asupra limbii ucrainiene.

In școli și în elită se întrebuința limba polonă cu o nuanță destul de pronunțată polonă.

Prin secolul al XVII-lea însă, odată cu spiritul românesc, se îndreaptă și cel ucrainian spre cultură națională proprie și cu o notă democratică. D. St. Ciobacu eludează în deosebi două traduceri din limba ucrainiană, ale igumenului Ionichie Gabatovski, care au avut înrâurire asupra unor lucrări românești, servind drept model pentru predicatori, în lupta de apărare a ortodoxismului.

Lucrarea d-lui St. Ciobanu, scrisă clar și întovărășită de multe clișee, este o contribuție nouă la literatura noastră veche.

Un scriitor japonez de după războiu

Rüchi Yokomitsu, născut în 1898, a ridicat în operele sale cele mai dezbătute chestiuni și a pus problemele cele mai importante în literatura contimporană japoneză.

Dela restaurarea sa, după

prăbușirea sistemului feudal și până în prezent, Japonia s'a luptat să împace tradițiile vechi, — și anume datând de peste 25 de veacuri, — cu noile elemente pe care le-a adus și le-a impus cultura sa nouă.

Literatura sa a urmat aceleași îndrumări. Mulți din scriitorii epocei Meipe, a restaurației, deveniseră clasici în timpul când Rüchi Yokomitsu a început să-și publice scrierile.

Chiar înainte de războiul cel mare, literatura japoneză nu era străină de mișcările literare din restul lumii.

Afară de romanul său „Soarele", cele mai multe din scrierile sale de debut au fost nuvele scurte. Tema primului său roman era o povestire din epoca mitologică a Japoniei și nu era o operă cu cine știe ce tendințe revoluționare.

Problema comună tuturor intelectualilor japonezi este încă și până azi împăcarea senzibilității excesive caracteristică culturii japoneze, cu elementul rațional al intelectului. Japonezului nu-i place să se lase stăpânit nici de una din aceste două tendințe, dar mai ales are aversiune, pentru speculațiile abstracte, care se depărtează de realitatea concretă.

Yokomitsu a plecat deci dela principiul că echilibrul dintre senzibilitate și intelect este condiția succesului literar în țara sa.

El s'a preocupat, în primul loc, cu formarea mijloacelor de expresie pentru a avea la îndemână o formă bogată și mlădioasă de expresie. A întreprins în acest scop, o adevărată reformă a limbii literare, dând la o parte metaforele devenite adevărate clișee banale, introducând expresii noi și reîmprospătate.

Opera sa a întâmpinat critici severe la început, dar s'a impus și a făcut ca inovațiile sale să fie primite, dând dovadă de puterea de înoire a limbii japoneze în expresivitatea nouă ce i se cerea.

In ceia ce privește fondul, el a introdus principiul pătrunderii în adâncime, prin intuiție — sub controlul inteligenții; și a înlăturat raționalismul extrem, care domnea până atunci în literatură.

Analiza psihologică a fost altă inovație, introdusă de el în literatura japoneză, promovând ideia că un romancier trebue să cunoască sufletul omului în mod științific.

Bogata imaginație de care făceau dovadă scrierile sale, dimpreună cu amănunțita analiză a legăturilor dintre personagiile din romanele sale, i-au asigurat succesul de care se bucură în prezent. Operele care au contribuit la succesul său, au fost două romane: „Shanghai" și „Ihin-En".

Cu romanul „Shanghai" s'a terminat prima epocă a activității sale literare și producția sa a intrat într'o fază nouă.

„Shin En" este capodopera cu care a intrat în faza cea mai strălucită a carierii sale. Cu „The Family Crest" și-a câștigat, în special, admirația generației celei mai tinere.

Japonezii au un fel al lor special de a-și manifesta senzibilitatea. O lungă disciplină istorică i-a deprins să nu se exprime direct și să-și ascută cu multă finețǎ și subtilitate, simțirile și Yokomitsu este un adevărat maestru în compunerea operelor sale, în așa fel încât să nu jignească susceptibilitatea extremă a cititorilor săi, nici în descrierea peisagiilor, nici în dialog, nici în analiza caracterelor.

In 1936, Yokomitsu a călătorit în Franța și s'a întors în țara sa cu noi tendințe literare. Analiza amănunțită a personagiilor sale s'a întovărășit cu tendința de a exprima și ansamblul, ca o vastă armonie simfonică.

Călătoria sa în Europa i-a ajutat să înțeleagă încă și mai adânc firea poporului său, cu toate nuanțele ei particulare.

El este azi socotit printre marii literați ai lumii și operele sale sunt așteptate în Japonia cu cel mai mare interes.

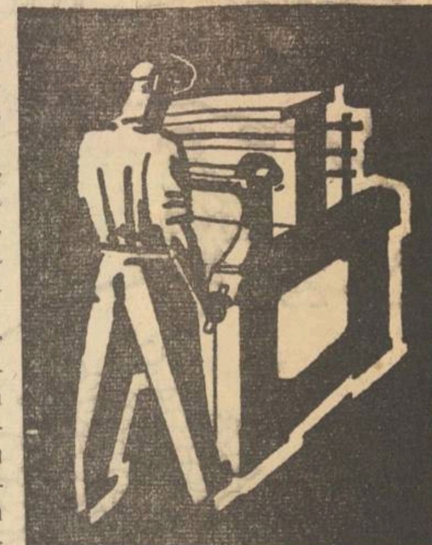
„Reflexiunile" lui Albert Thibaudet

Au apărut două volume din „Reflexiunile" pe care Albert Thibaudet le-a scris în „Nouvelle Revue Française" din 1912.

In primul volum sunt reflexiunile asupra romanului; în al treilea vor fi acele asupra criticii, în al cincilea acele asupra istoriei și a politicei. In al doilea și al patrulea se vor strânge studiile sale relative la poezie, teatru, filosofie și elocință.

Din chiar ordinea în care se prezintă opera lui Albert Thibaudet, se poate vedea că el era un spirit bogat, fermecător, savant dar câteodată cam confuz și încâlcit.

Opera sa se prezintă în „raccourci" cu simțul acela, cu care marele dispărut caută să-și păstreze extrema independență și extrema disciplină, și să amestece îndrăzneala cea mai neînfrânată cu o moderație ce surprindea prin înțelepciunea sa, libertatea cu limitare și cu supunere. Totul redat cu o artă ce nu era decât a sa".

REVISTE ȘI ZIARE

Editura „CUGETAREA" va lansa în sezonul de toamnă două cărți de o deosebită importanță datorite scriitorului *Teodor Martas.*

1) *Confucius, Buda, Mahomed,* (Viața și învățătura lor).

2) *Viața amoroasă și genială a lui d'Annunzio.*

(O carte voluminoasă care cuprinde: partea creativă, sentimentală, mistică și eroică.

Libertatea, economică, politică, socială, culturală. Anul VI, Nr. 15—16, 5—20 August, 1938. Director, I. P. Gigurtu. Prim-redactor, prof. universitar G. Strat. Redacția și Administrația: Calea Victoriei, 63, București.

Revista enciclopedică. Anul II, Nr. 2, Martie-Iunie, 1938. (Cluj).

Basarabia economică. Anul XX, Nr. 8, August, 1938, Chișinău.

„Ani", revistă de cultură armeană, Anul II, vol. IV, Aprilie—Iunie, 1938, București.

Information de la quinzaine. Nr. 14, Aoû, 1938, Genéve.

L'Echo de Varșovie. VIII-a Année, Nr. 62, Août, 1938, Varșovie.

Cerul nostru, organ de propagandă aviatică al Asoc. A. R. P. A. Anul II, August, 1938, București.

La République, ediție franceză a ziarului „Cumhuriyet" din Istanbul.

L'Europe Centrale. Août, 1938, Praga.

L'Messager d'Athènes. Août, 1938, Athènes.

Revista pentru moralizarea și instruirea deținuților, publicație enciclopedică ilustrată. Apare sub auspiciile direcției penitenciarelor. Anul II, Nr. 7—8, Iulie-August, 1938, București.

TICALOS?!

Indată după plecarea ei mi s'a schimbat însă sufletul. Mi se părea că sunt cel mai josnic între josnici. Imi părea rău după copii, și, dacă n'aș fi fost convins de natura rece a lui Mabel, i-aș fi scris să-i cersesc ertarea și să o implor să se întoarcă. Dar nu puteam suferi gândul: cu ce dispreț și cu ce privire de sus, mi-ar fi primit Mabel rugămințele și scuzele.

Nu știu ce s'ar fi întâmplat cu mine dacă nu mi-ar fi fost adus, chiar în seara aceia, în sala mea de operații, Jehu. Jehu era un cățel de rasa Sealyham într'o stare destul de rea și tânăra fată americană, căruia îi aparținea, îmi spuse că de felul său nu era bătăuș, dar nu putea suferi cu nici un preț câinii de rasa Airdales. Imi povesti apoi toată viața lui Jehu pe când eu îl pansam. Pe ea o chema Jane și urma un curs de economie politică la Sorbonne; apoi, nu știe nici ea cum. dar s'a hotărît, într'o bună zi, să desemneze modele pentru revistele de modă. Am aflat apoi că-i plac spaghetele, aerul curat, Bach, iubește cățeii Sealyham și pe președintele Roosevelt. Ciripitul ei mă înveselea; dar, pentru anumite motive. eu n'am fost tot atât de expansiv ca dânsa.

Când am terminat cu Jehu, ea mi-a mulțumit, a luat pe Jehu care era destul de amărît cu bandajul din jurul capului

Nimic nu s'ar fi întâmplat dacă Jehu nu ar fi întâlnit, din nou, trei săptămâni mai târziu, un alt Airdales. De data aceasta însă i-a mers destul de rău. Jane a crezut că e pe moarte și s'a năpustit îngrozită în biroul meu de consultații. Am îmbărbătat-o cât am putut, dar am luat câinele în infirmierie pentru câtva timp. Jane venea să-l vadă în fiecare zi și eu începusem a mă obișnui cu ea. Mă deprinsesem deabinelea, când Jehu se vindecă. Imi dădui seama că m'am îndrăgostit de fată; dar nu făcui nici o sforțare pentru a mă împotrivi acestei simțiri. Intr'o zi luând ceaiul împreună, îi povestii tot adevărul asupra nefericitei mele căsnicii. Când am terminat Jehu s'a uitat la mine și a început să urle...

— A mai auzit ea o poveste la fel cu aceasta, îmi spuse Jane cu seriozitate.

Aceasta mă readuse la realitate. Nu mă gândisem niciodată că am să ajung în halul de a face mărturisenii despre nenorocirile mele matrimoniale unei tinere fete. Jane își dădu seama cât mă simt de umilit, căci mi se adresă cu simpatie:

— Să nu crezi că te consider ca pe ceilalți bărbați care mi-au povestit viața lor. La ei era numai o stratagemă ca să-mi dea a înțelege că ar dori să le fiu metresă. Cu dumneata simt eu că lucrurile stau altfel. Dar, sincer dela om la om, dacă ești într'o astfel de încurcătură de ce nu divorțezi?

— Crezi că ar trebui să divorțez?

— De ce nu? La noi, în America, nimic nu e mai ușor.

Divorțul nu era o idee străină mie.

Mă gândeam mult la el. Se 'nțelege aceasta însemna să-mi pierd copiii pentru totdeauna; dar erau ca și pierduți, afară numai dacă nu mă întorceam din nou lângă Mabel să reiau vechea mea viață. Lucrul acesta mi se părea cu neputință, mai ales acum când țineam la Jane. Chestiunea era dacă ar consimți Mabel; și la aceasta nu îndrăzneam să mă gândesc. Știam că Mabel era de părere că, odată ce doi oameni s'au căsătorit, trebuiau să doarmă toată viața în acelaș pat, chiar dacă nu se pot suferi. Iar divorțul i se părea un rău, oricare ar fi fost împrejurările. Totuși aș fi încercat să-mi adun puterile și căutai să mă conving că spaimele mele nu erau întemeiate. Ea însăși părea că a primit destul de bine despărțirea (mai ales când a aflat „suma" pe care eram dispus să i-o dau). Totuși, dela despărțire la divorț era un drum destul de lung.

Până în cele din urmă plecai, plin de nădejde la Spencer's Green, să conving pe nevastă-mea. Imi amintesc cum sta țeapănă în jilț și asculta. Am mers dreadreptul la țintă, luând asupra mea toată vina și spunându-i că doresc să nu fie prea amărâtă. Ascultă cu atenție tot ce-i spuneam și părea îndestul de impresionată. După ce tăcui, urmă o pauză, apoi ea zise cu glas foarte liniștit:

— Nu, nu voiu putea niciodată să divorțez de tine, Dicky.

— Dar suntem separați, protestai eu. Ai primit lucrul acesta.

— Aceasta e cu totul altceva. E rău și acest lucru. dar divorțul e cu totul altceva.

O privii curios.

— E vorba de credinta religioasă?

— Da.

— Acei pe care Dumnezeu i-a legat unul de altul, nu poate omul să-i deslege? zisei eu cu amărăciune.

— Intocmai.

O privii fără a o înțelege pentru moment. Apoi o întrebai:

— Dar ce te face să crezi că Dumnezeu ne-a legat unul de altul, Mabel?

Nu mi-a dat nici un răspuns, mi-a aruncat numai o privire plină de groază, apoi — izbucnind în plâns — a eșit pe ușă. Gândeam că am pierdut orice șansă cu mica mea întrebare. Fusesem totuși foarte sincer. Mi se părea în adevăr că fusesem legați tocmai de acele instituții naturale și umane care ne-ar fi putut deslega.

Desigur ne căsătorisem și la biserică, dar biserica nu făcuse nici un pas ca să se asigure dacă eram pregătiți în adevăr pentru o situație spirituală mai înaltă.

După aceasta am mai făcut încă odată încercări pentru a o convinge pe Mabel, dar fără nici un folos.

M'am întors atunci îndată la Paris. Am spus lui Jane că nu e nici o nădejde și că ar fi mai bine să nu ne mai vedem. Tot Jehu ne-a salvat și de data aceasta; avea o eczemă care trebuia îngrijită cu atenție. In timpul acesta Jane făcuse și alte studii, la Sorbonne, pe lângă cele de economie politică, căci într'o zi mă întrebă fără să aibă aerul că dă vreo importanță lucrului:

— Crezi că nevasta dumitale este în adevăr serios pătrunsă de principiile sale religioase?

— Da, mă tem că e pătrunsă de credința ei

— Hm! nu crezi că se poate încerca și pe altă cale?

— Dar pe ce altă cale mai pot încerca?

— După legea franceză poți să te servești de faptul părăsirii de domiciliu Nu te-aș putea asigura că ai avea sigur câștig de cauză... Totuși...

— S'ar putea atunci întoarce din nou aci.

Jane aprinse o țigaretă cu calm și urmă discuția mai departe.

— Așa ceva nu cred. După părerea mea, cu motivele religioase nu vrea decât să aducă opinia din Spencer's Green de partea ei. Când va primi notificarea cererii dumitale de divorț, par'că o văd că se duce la vărul ei Henri sau cum l-o fi chemând Și ce-o să-i spună vărul Henri? — Ascultă Mabel, cu franțuzii nu te poți pune, sunt capabili de orice. Nu trebue să fie vina de partea ta. Mai bine să te înțelegi cu canalia mai înainte de proces.

Imi trebuii câtva timp ca să înțeleg bine ideia:

— Mi se pare că ești cam rea, Jane, îi zisei în cele din urmă.

— Bine! Pariez pe cinci franci, răspunse ea și începu să vorbească de altceva.

Jane a câștigat cei cinci franci. Am stat multă vreme la îndoială, apoi am consultat doi avocați francezi. In urmă m'am hotărît. Rezultatul a fost instantaneu. Am primit o cerere urgentă de divorț dela Spencer's Green. Am mai avut de întâmpinat o serie de greutăți; dar eram bucuros ca un copil la ideia eliberării mele viitoare Am și cerut lui Jane să se căsătorească cu mine când vor fi toate terminate. Dar nu am vrut să o mai necăjesc cu toate plictiselile procedurii engleze. Ea m'a ascultat cu atenție.

— Foarte frumos și delicat, dar cred că sunt destul de matură să-mi am partea mea de judecată și răspundere. Unde mergem să stăm împreună?

Astfel Jane și eu am început viața noastră unul alăturea de celalt. Aceasta a fost cu doi ani înainte de a ne putea căsători. Nu eram om bogat. Totuși am înțeles că trebue să suport cheltuelile de divorț, să întrețin copiii. Dar de ce să susțin și pe Mabel, care tocmai căpătase o moștenire frumoasă dela mamă-sa. Mabel însă judeca altfel și legea era cu ea. Totuși ne simțeam îndestul de fericiți ca să gândim că la urma urmelor toate vor lua sfârșit...

Eram tocmai în călătoria lunei de miere, când ne sosi o listă lungă de obiecte cerute de Mabel prin avocatul său, cu indicația să fie expediate imediat.

Lista începea astfel:

Două pături groase;

Două idem pentru servitori;

O perină brodată galbenă;

O duzină de păhărușe de argint pentru ouă;

Trei bibelouri chinezești;

O jumătate de duzină de cuțite de pește...

Și așa mai departe, și așa mai departe. și așa mai departe...

Jane m'a ajutat la împachetat toate lucrurile aceste și le-am trimis, când ne-am întors la Paris. Credeam că cu aceasta se vor isprăvi odată toate. Dar n'am apucat să răsuflăm și ne-am pomenit cu altă listă suplimentară:

Două fețe de masă de olandă;

Trei abajururi trandafirii;

Cinci ceșcuțe de cafea (Mabel își amintea că una din ele fusese spartă);

O cutie pentru biscuiți

Și la urmă:

Un gong de aramă pentru masă.

Nu am mai spus nimic lui Jane de această listă suplimentară, căci și așa nu putea să o sufere pe Mabel. Am împachetat lucrurile cum am putut și le-am expediat pe ascuns. Numai gongul nu l-am putut găsi nicăiri.

După zece zile însă, sosi o nouă și peremptorie cerere pentru gong. Am pierdut o noapte întreagă scotocind camera de vechituri. In cele din urmă, obosit de moarte, am pus mâna pe el și coboram scările ducându-l în triumf, când întâlnii pe Jane.

— Dar ce Dumnezeu mai e? întrebă ea.

— Un gong, răspunsei cu glasul pe jumătate.

— Dar ce nevoie avem de așa ceva?

— Nici o nevoie, știu, răspunsei încremenit. Dar îl cere Mabel.

Jane atunci înaintă spre mine și îmi smulse gongul.

— M'am plictisit cu femeia aceasta, zise ea. Ți-a luat copiii, ți-a luat banii, m'a citat pe mine și acum mai cere blestematul acesta de gong! Ei bine, n'o să-l aibă. Na! aci! și-l aruncă iar în camera cu vechituri, dând în el vreo trei lovituri cu pumnul. Nu am mai căutat să-l dau la iveală de atunci, dar a trebuit să-i trimit valoarea în bani pe ascuns de Jane, ca să fim lăsați în pace.

Iată, am pus povestea negru pe alb, pe hârtie, și tot nu pot răspunde dacă sunt o canalie sau un martir.

Dar la drept vorbind, nici nu-mi mai bat capul acum. Cu Jane am fost fericit. Avem un băiat care a crescut, s'a făcut un tânăr voinic, iubitor și cumsecade.

Câteodată privind la el, o umbră mi se lasă pe suflet gândind ce va fi făcut Mabel din cele două copile? Dar a cui e vina? Legea a decis că ea era în stare să le aibă în sarcina ei și eu nu; iar legea — cași prima mea nevastă — are întotdeauna dreptate

Din englezește
de IZ. SD.

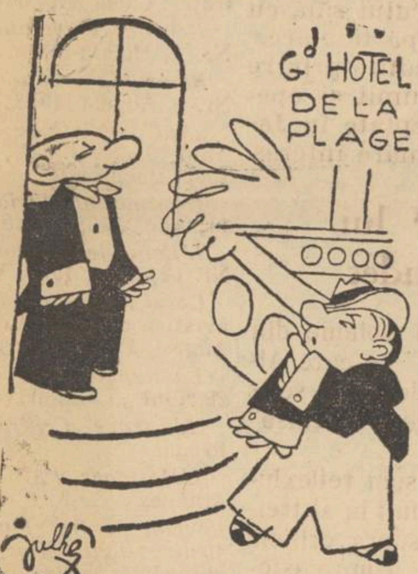
PAGINA HUMORULUI

GOSPADĂRIE COMUNALĂ

— Stați!... Astupați repede gropile!... Am greșit strada!

ORDIN

— Când mă înapoiez, să găsesc baia de soare pregătită.

IN RATE

— Cum găsești rochia mea nouă?
— Am cumpărat-o în rate.
— Am înțeles. Azi ai îmbrăcat prima rată din rochie.

Incepând din numărul viitor, „Adevĕrul Literar" va apărea într'un nou format — cu o bogată colaborare, frumos ilustrat, având rubrici noui, închinate problemelor literare, artistice și sociale.

Cei mai de seamă scriitori vor semna la „Adevĕrul Literar" povestiri, studii, articole și cronici de actualitate.

NAIVITATE

— N'ai să mă faci să cred că la vârsta ta ai păcătuit din neștiință!
— Știți doar că nu știu nici să citesc nici să scriu!...

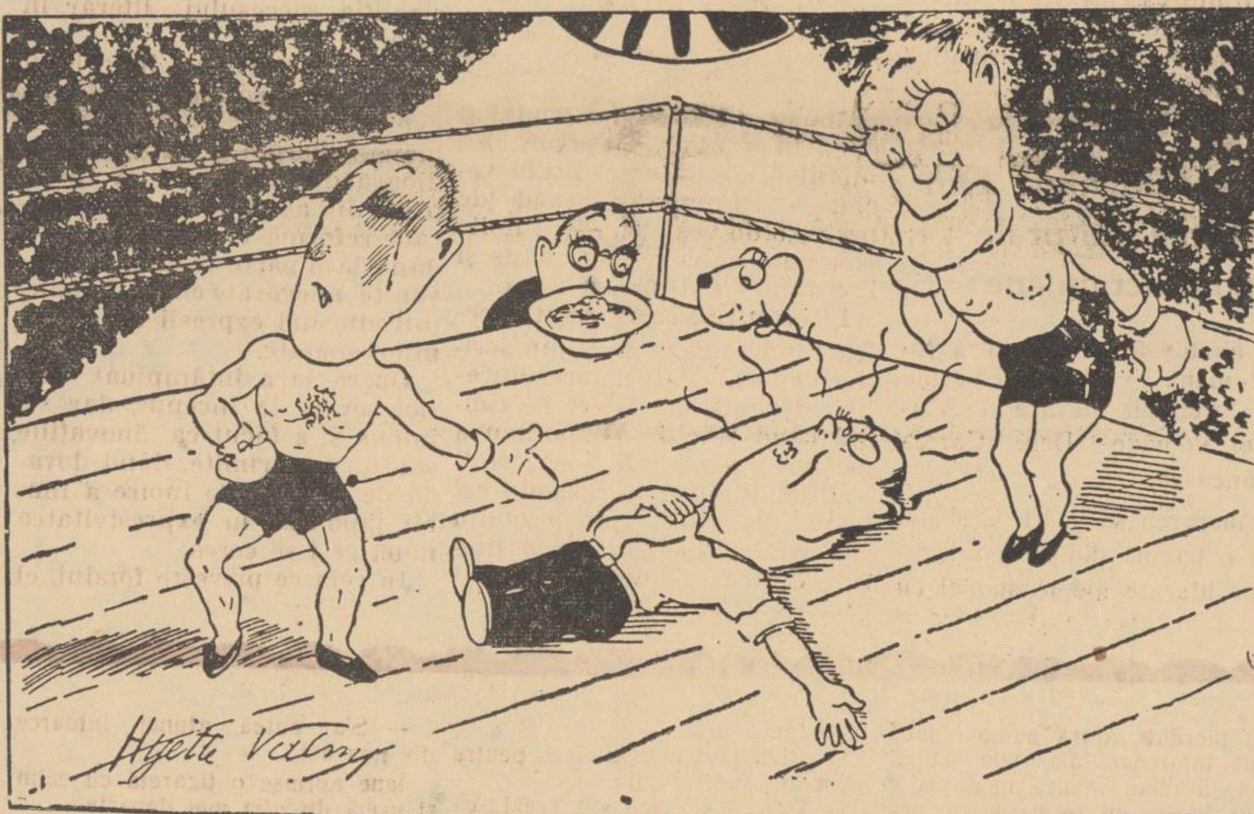
DETECTIVUL PARTICULAR

(L'os à moelle)

— Trebue să mă urmăresc... Mi s'au cerut informații despre mine...

SOARTA ARBITRULUI

— Cum? Nu-i nimeni să numere?

GAFA

— Ah! Dragul meu! ce căldură a fost toată după amiaza prin magazine!
— Explicabil să fi fost cald: doar e „punte" și magazinele sunt închise!

CURIOZITATE... SATISFĂCUTĂ

(Vendémiaire)

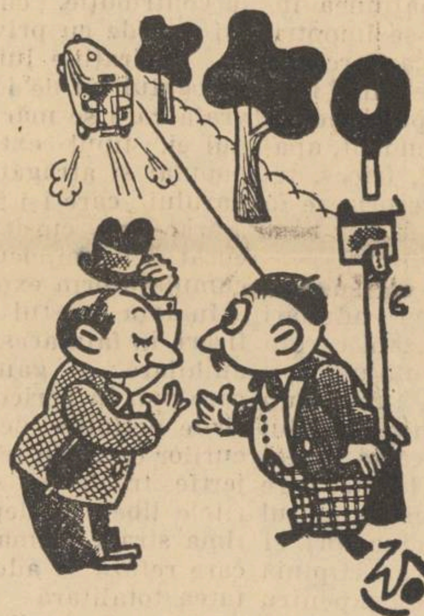
— Tată, ce înseamnă inscripțiile englezești de colo?
—Prostule!... Nu vezi că sunt traduse dedesubt?

ERISTI

— Și în viață, totdeauna cei buni sunt mâncați...

POLITEȚE

— Vă rog, urcați.
— O, nu! După dvs.

ECONOMIE CU TÂLC

Ți-ai cumpărat o mașină cu un singur loc?
— Da... sunt însurat.

IMPRIMERIILE Adevĕrul S. A., BUCUREȘTI